

בְּעֶזְרַת אֵל עֲלִיזוֹן אֲשֶׁר שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָה. וְנָתַן לָנוּ אֵת תּוֹרָתוֹ מִמֶּדְבַּר מִתְנַה. נִתְחִיל לְהַדְפִּים חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים עַל מַאֲמְרֵי רַבָּה בַּר בַּר הַחֵנָּה. בּוֹבוֹת זֶה נִזְכָּה לַעֲלוֹת לְצִיּוֹן בְּרַגְנָה. אֵל קִרְיַת מֶלֶךְ דְּדוֹר הַחֵנָּה:

תמימי דרך, ההולכים בתורת ה': (תהלים קיט)

דע כי עלידי התורה נתקבלים כל התפלות וכל הפקשות שאנו מבקשים ומתפללים, והחן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצריכין, הן ברוחני הן בגשמי. כי עכשו בעונותינו הרבים חן וחשיבות האמתי של ישראל נפל, כי עכשו עקר החשיבות והחן הוא אצלם, אבל עלידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת (משלי ה): אילת אהבים ויעלת חן, שמעלה חן על לומדיה (עירובין נד), ועלידיה נהנתקבלין כל התפלות והפקשות:

כי איש הישראלי צריך תמיד להסתפל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל שיש בכל דבר להתקרב להשם יתברך עלידי אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו. וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לבכורה, שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תיקונים תיקון יד, וזה משפטים קכא), כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. וזה בחינת (בראשית כ): ויעקבני זה פעמים, ותרנום אונקלוס: וחקמני. וזה בחינת שמש, כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת (משלי ד): וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. וזה בחינת חיות, לשון חיות^(א), כי החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת ט): החכמה תחיה וכו'. אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם עלידי בחינת נון, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים עב): לפני שמש ינון שמו. ופרש רש"י: לשון מלכות. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה, כי אם מה שמקבלת מהשמש. (וזה ויהי דף רלח. ודף רמט.) וזהו בחינת מלכות, דלית לה מנרמה כלום, אלא מה שמקבלת מן החיות, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש בג"ל, ונעשה אור הלבנה כאור החמה. אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו, שבזה את הבכורה, כמו שכתוב (בראשית כח): ויבז עשו את הבכורה, דהינו השכל בג"ל בחינת (משלי יח): לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. וזה בחינת מלכות הרשעה, בחינת לבנה דסמרא אחרא, שעליה נאמר (ישעיה כח): וחפרה הלבנה וכו'.^(ב) וזה בחינת יצר טוב ויצר הרע, כי היצר טוב נקרא מסבין וחקם (קהלת ד), בחינת מלכות, שהיא בחינת עניה ודלה, דלית לה מנרמה כלום, כי אם מה שמקבלת מחכמה. ויצר הרע נקרא מלך זקן וכסיל (שם), בחינת מלכות דסמרא אחרא, שאינה חפצה בחכמה ושכל, בחינת לא יחפץ

כסיל בתבונה וכו' בג"ל. וצריך כל אחד לתן כח לבחינת מלכות דקדשה להתגבר על מלכות דסמרא אחרא, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. ועלידי מה נותן כח למלכות דקדשה, עלידי התורה שהוא עוסק בכח (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם: לעולם ירגיז וכו', אי אזל - מוטב, ואם לאו - יעסק בתורה), וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין דף טז): אם פגע בך מנוול זה, משכחו לבית המדרש, כי עלידי התורה נותן כח למלכות דקדשה, ואזי מקבלת המלכות, שהיא בחינת ג, חיות מן החכמה, שהיא בחינת ח, ונתחבר ונתקשר הח ונהג, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, וכשזה קם זה נופל^(ג), ואזי נופל ונתבטל מלכות הרשעה, כמו שכתוב (הושע יד): כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם. הינו עלידי דרכי ה', הינו התורה, עלידיה נה צדיקים שדבקים במלכות דקדשה, הם נתחזקים ומקבלים כח עלידיה. ופשעים יפשלו בם, בחינת מלכות הרשעה, בחינת היצר הרע, שנופל ונכנע עלידי התורה, בג"ל:

ועלידיה נהנתקבלים כל התפלות והפקשות, כי עקר מה שאין נתקבלין הפקשות הוא מחמת שאין להדברים חן, ואין נכנסין בלב של זה שמבקשין ממנו, כאלו אין בלבו מקום שיכנסו הדברים בלבו, מחמת שאין להמבקש חן שיכנסו הדברים בלבו של זה שמבקשין ממנו. אבל עלידי התורה, שעלידיה נהנתקברין ונתקשרין חן והח בג"ל ונעשה חן, ועל-כן נקראת התורה יעלת חן (משלי ה), ואזי זוכה שדבריו הם דברי חן, ואזי נתקבלין דבריו ובקשותיו, כמו מי שמדבר דברי חן, שנקנסין הדברים בלב המתבקש, דהינו זה שמבקשין ממנו. וזה בחינת ת, הינו עלידי שנתחברו ונתקשרו החיית והנו"ן ונעשה בחינת "חן", עלידיה נעשה בחינת ת"יו, שהוא לשון חקיקה ורשימה, כמו שכתוב (יחזקאל ט): והתוית תו, כי עלידי החן נחקק ונרשם מקום בלב המתבקש לקבל הפקשה, כי עלידי החן נתקבלו דבריו. נמצא, שבחינת ה"חן" חקק מקום בלב זה שמבקשין ממנו, כדי שיכנסו דבריו בלבו, ויקבל בקשתו. והחקיקה ורשימה זה בחינת ת"יו בג"ל. וזהו (קהלת ט): דברי חכמים בנחת נשמעים. ג'ח'ת דיקא, הינו בחינת חן הנ"ל והת הנ"ל, ועלידיה נעשה אותיות ג'ח'ת, ואז נשמעים דבריו ונתקבל בקשתו בג"ל:

ועל-כן יעקב, שהוא בחינת השכל בג"ל, על-כן זכה לחן, כמו שכתוב (בראשית לו): כי חנני אלקים וכו'. ועל-כן ברך את השבטים בחן, כמו שכתוב (שם): הילדים אשר חנן וכו'. ובנזמין לא היה אז, ועל-כן ברכו יוסף בחן, כמו שכתוב (בראשית לו): אלקים יחנך בני^(ד). ודוקא יוסף היה יכול לברכו בחן, כי יוסף היה כלול ביותר מבחינת יעקב, כמו שכתוב (שם לו): אלה

(א) עי' זוהר פנחס רמ"ח ע"ב ובתיקונים תיקון סה. (ב) עי' תיקון חיות. (ג) רש"י בראשית כ"ה פסוק כ"ג. (ד) עי' ב"ר וישלח פ' ע"ח מקץ פ' צ"ב.

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ב ויאמר

ה' אל משה, אמר אל הכהנים בני אהרן, ואמרת אליהם, לנפש לא יטמא בעמיו: (ויקרא כא)

איתא בספרא דגניעותא (8) פרק ב (וזה תרומה דף קעו): מנוקבא דפרדשקא משד רוקח דחיי למשיחא.

א כי עקר כלי זינו של משיח הוא התפלה, שהוא בחינת הטם, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אחטם-לך. ומשם עקר חיותו, וכל מלחמתו שיעשה וכל הפבישות שייכבש, הכל משם, כמו שכתוב (שם יא): והרחו ביראת ה' וכו' - זה בחינת הטם, וזה עקר כלי זינו, כמו שכתוב (בראשית מח): בקרב ובקשתי. ופרש רש"י: תפלה ובקשה. וכמו שכתוב (תהלים מד): כי לא בקשתי אבטח וכו' באלהים הללנו⁽²⁾, בחינת תהלתי אחטם לך:

ב וזה הכלי זין צריך לקבל על ידי בחינת יוסף, הינו שמירת הברית, כמו שכתוב (שם מח): חגור חרבך על ירך⁽³⁾. וכמו שכתוב (שם קלג): מפרי בטנך אשית לכסא לך - זה בחינת משיח, בחינת תפלה. אם ישמרו בניך בריתי, הינו על ידי בחינת יוסף. ויוסף, ששמר את הברית, נטל את הבכורה, שהוא בחינת עבודת התפלה*, בחינות פי שנים, כי התפלה הוא פי שנים. שנים, שיש בהם שבחו של מקום ושאלת צרכיו⁽⁷⁾. והוא בחינת (שם קסג): ותרב פיפיות בנדם, בחינת שתי פיות, בחינת פי שנים. ונטל מראובן על ידי שחלל יצועי אביו⁽⁸⁾, כי היא תלוי בשמירת הברית:

ג ומי שזכה לחרב הזה, צריך לידע איך ללחם עם החרב, שלא יטה אותה לימין או לשמאל, ושיהא קולע אל השערה ולא יחטא:

וזה אי אפשר אלא על ידי בחינת משפט, כי משפט הוא עמוקא דאמצעייתא⁽⁹⁾, הינו שקולע עם כלי זינו אל המקום הצריך ואינו מטה לימין ולא לשמאל, אלא לאמצע. וזה בחינת (תהלים קיב): יבלבל דבריו במשפט. ובשביל זה קבל יוסף את הבכורה דוקא מיעקב, כמו שכתוב (בראשית מח):

תלדות יעקב יוסף, כי הוא היה עקר תלדותיו, כי יעקב יוסף כהרא חשיבי⁽¹⁰⁾. ועל כן נאמר ביוסף (דברים לג): בכור שורו הדר לו. בכור הוא בחינת השכל כנ"ל, וזהו שורו - לשון הסתכלות, כי צריכין להסתכל בהשכל שיש בכל דבר כנ"ל. וזהו הדר לו, תרגם אונקלוס: זיו לה, לשון אור, כי השכל מאיר לו בכל דבר. אפלו במקום שהיה אפל וחשך, מאיר לו השכל, כשזוכה להסתכל על השכל שיש שם בכל דבר, ומקרב אותו להשם יתברך:

וזה פרוש מה שאמר רבה בר בר רש"י:
חנה: האי גלא דמטבע
לספינתא מתחוי כי צוציתא דנורא
חורתא ברישא, ומחנין לה באלותא דחקיק עלה אהיה אשר אהיה (כבא בתרא עט):

גלא הוא היצר הרע. דמטבע לספינתא הוא החן והחשיבות, לשון ספון וחשוב⁽¹¹⁾, כי היצר הרע רוצה להטביע ולהשפיל, חס ושלום, בחינת החן והחשיבות של ישראל, בחינת מלכות דקדשה. ומתחוי כי צוציתא דנורא חורתא ברישא, כי מתחלה היצר הרע מתלבש עצמו במצוות ומטעה את האדם באלו מסיתו לעשות מצוה. וזהו בחינת צוציתא דנורא חורתא, אש לבנה. אף-על-פי-כן מלאך מויק הוא. ומחנין לה באלותא דחקיק עלה אהיה וכו', הינו שעקר הכנעתו של היצר הרע הוא על ידי התורה, שהיא בלה שמותיו של הקדוש-ברוך-הוא. והתורה היא בחינת וי"ו⁽¹²⁾, כי הלוחות ארפן וי"ו ורחבן וי"ו (כבא בתרא יד). וזהו בחינת אלותא, דהינו מקלות, דחקיק עלה אהיה וכו', הינו שמות, בחינת התורה, שהיא בחינת וי"ו. והוי"ו הוא צורת מקל, והיא בלה שמותיו של השם יתברך, הינו שהתורה הקדושה היא מכניע את היצר הרע, שרוצה לעשות את האדם משגע ממש, חס ושלום, כי בעל-עברה הוא משגע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ג): אין אדם עובר עברה, אלא-אם-כן בן נכנס בו רוח-שטות. וכמו שהמשגעים צריכים להכותם ולשום עליהם שמות, כמו-כן ממש התורה שעוסקין הוא בחינת מקלות ושמות, שבוה מבין ומכניעין את היצר הרע, ומגרשין מן האדם את השגעון והרוח-שטות שנגנס בו בחינת ומחנין לה באלותא דחקיק עלה שמות וכו' כנ"ל⁽¹³⁾:

וזהו אשרי תמימי דרך. אשרי לשון הסתכלות. תמימי דרך בחינת (בראשית כח): ויעקב איש תם, שהוא בחינת השכל כנ"ל. הינו לזכות להסתכל על השכל שיש בכל דבר, שהוא בחינת יעקב איש תם, זה זוכין על ידי התורה. וזהו החולקים בתורת ה', כי על ידי שלומד תורה בכת, על ידי זה נותן פה למלכות דקדשה, בחינת נו"ן, לקבל מן השכל, שהוא בחינת חיות, ואזי נעשה חן, ונתקבלים דבריו כנ"ל, ואזי נתעלה החן והחשיבות של ישראל, וכל התפלות והבקשות נתקבלים:

(ה) עיי' זוהר וישלח קע"ז ע"ב, וישב קפ"ב ע"ב. (ו) מויק כח. מאן חשיב מאן ספון. (ז) עיי' זוהר פקודי דף רכ"ו ע"ב. (ח) עיי' מיר קדושים תחלת פ' ב"ה. (א) עיי' אדיר נשא דף ק"ל ע"ב ובא"ז דאיונו דף רפ"ט ע"א. (ב) עיי' ב"ב קכ"ג. (ג) עיי' זוהר ויחי ר"מ ע"ב. (ד) עיי' ברכות לא. לב. ע"ז. (ה) ו' ח' ב"י יוד. (ו) הקדמה שניה לתיקונים (דף י"ז ע"ב).

וְכָל הַתּוֹרָה שְׁאֵדָם לִזְמַד לְשָׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל הָאוֹתוֹת הֵם נִיּוּצֵי נִשְׁמוֹת, וְהֵם נִתְלַבְּשִׁים בַּתּוֹךְ הַתְּפִלָּה,

וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם בְּבַחֲנֵינָת עֵבוֹר * וְזֶהוּ * כְּמוֹכָא בְּגִלְגּוּלִים, שְׂכַל (תהלים ט): הַשָּׁמַיִם מִסְפָּרִים כְּבוֹד אֵל, הַנְּשָׁמוֹת בְּאִים בַּתּוֹךְ הַיְנוּ הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא אֵשׁ וּמִים, הַיְנוּ הַמְּלָכוֹת בְּבַחֲנֵינָת עֵבוֹר בְּחֵינָת הַנְּשָׁמוֹת, וּבְאִים בַּתּוֹךְ הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחֵינָת כְּבוֹד אֵל, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים ט): שִׁימוּ כְבוֹד תְּהַלְתוּ, בְּחֵינָת: וְתִהְיֶינָה אֶחָטָם לָךְ. וְהַנְּשָׁמוֹת עִם הַתְּפִלָּה הַנִּקְרָאת כְּבוֹד *), עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְלַבֶּשֶׁת * אֹתָנוּ, כִּי רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמֵאנָה מְכַבְּדוֹתָא *), וְעַל־יְדֵי־זֶה נִקְרָאת כְּבוֹד אֵל, וְהֵן מְאִירִין זֶה לְזֶה: הַנְּשָׁמוֹת מְאִירִין לְהַתְּפִלָּה בְּבַחֲנֵינָת הַעֲלָאת מִן נוֹקְבִין, וְהַתְּפִלָּה מְאִירָה לְהַנְּשָׁמוֹת בְּבַחֲנֵינָת חֲדוּשִׁין, שֶׁהִיא מְחַדֶּשֶׁת אוֹתָם בְּבַחֲנֵינָת עֵבוֹר, וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְּלַבְּשִׁין בַּתְּפִלָּה הַמוֹבָאוֹת לְצַדִּיק שְׁבִדּוֹר הֵם בְּבַחֲנֵינָת (תהלים ט): בַּתּוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רְעוּתֶיהָ מוֹבָאוֹת לָךְ:

וְזֶה שְׁאֵמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה: חֲזוּנִין לְחַאי פּוֹרָא וְכוּ'. כִּי בְּגִלְתָנוּ, כְּבִיכּוֹל, הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא בְּהַסְתֵּרֵת פָּנִים, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים ט): הַסְתֵּרֵת פְּנֵיךְ. שֶׁהוּא בְּחֵינָת רַחֲמִים, וּפְנֵה עֲרַף, שֶׁהוּא בְּחֵינָת דִּין. וְכָל תְּפִלוֹתֵינוּ וּבִקְשָׁתֵנוּ עַל זֶה שֶׁפְּנֵה עֲרַף אֲלֵינוּ, שִׁיחֹזֵר אֶת פְּנֵינוּ, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (שם ט): פְּנֵה אֵלַי. וְכְמוֹ שְׂכָתוֹב (במדבר ט): יָאֵר ה' פְּנֵינוּ. וְכַשְׂאֵנוּ רוֹאִים אֶרֶץ הַגְּלוּת, וּבְכָל יוֹם אֲנַחְנוּ צוֹעְקִים אֵלָיו וְאִינָם נוֹשָׁעִים, וַיֵּשׁ מַעֲמָנוּ בְּנִי־יִשְׂרָאֵל, שְׁמוֹעִים חָס וְשָׁלוֹם בְּלִבָּם, שְׂכַל הַתְּפִלוֹת הֵם הַתְּפִלוֹת, הַצַּדִּיקִים שְׂכַל דוֹר וְדוֹר הֵם מַעֲלִים אוֹתָם וּמְקִימִים אוֹתָם, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: וַיִּקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן. וּמַעֲלִין כָּל שְׂיָפָא וְשְׂיָפָא לְדוֹכְתָהּ, וּבוֹנִין קוֹמְתָהּ שֶׁל הַשְּׂכִינָה מַעֲט מַעֲט, עַד שִׁישְׁתֵּלֵם שְׁעוֹר קוֹמְתָהּ, אִזּוּ יָבֹא מְשִׁיחַ, דָּא מְשָׁח, וַיִּשְׁלִים אוֹתָהּ וַיִּקָּם אוֹתָהּ בְּשָׁלְמוֹת. וְזֶה פְּרוּשׁ חֲזוּנָא לְחַאי פּוֹרָא - הוּא בְּחֵינָת צַדִּיק הַדּוֹר, הַנִּקְרָא דָג *), זֶה בְּחֵינָת מְשָׁח מְשִׁיחַ. דִּיתְבָּא לָהּ חֲלָמָא אֲנָפָה - הֵינּוּ הַתְּפִלוֹת, שְׂאֵנוּ מִתְּפַלְלִים עַל זֶה שְׂכַבְּיכּוֹל פְּנֵה עֲרַף אֲלֵינוּ. יִתְבָּא לָהּ - הֵינּוּ וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה, כִּי צָרִיד לְהִבְיָא וּלְקַשֵּׁר אֶת הַתְּפִלָּה לְהַצַּדִּיק שְׁבִדּוֹר. וְקַדְחֵי עֲלָה אֲנָמָא - הֵינּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַבָּאִים עִם הַתְּפִלָּה, בְּחֵינָת בַּתּוֹלוֹת אַחֲרֶיהָ רְעוּתֶיהָ וְכוּ', כִּי הַנְּשָׁמוֹת הֵן נִקְרָאִין עֲשָׂבִין, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (יחזקאל ט): רַבְּבָה בְּצִמְחַת הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד. וְסַבְּרִינָן יַבְשָׁתָא הוּא - הֵינּוּ שֶׁהַתְּפִלוֹת אִינָם עוֹשִׂים פְּרוּת. אֲבָל בְּאֶמֶת אֵינוּ בֵן, אֲלָא סְלִקִּין וְאֶפִּינָן וּבְשָׁלִינָן - הֵינּוּ כָּל הַתְּפִלוֹת סְלִקִּין וְעוֹלוּן, וְכָל מָה שְׂמַרְבִּין בַּתְּפִלָּה, נִבְנָה הַשְּׂכִינָה בְּיֹתֵר וּמְכִינָה אֶת עֲצָמָה לְזוּג. וְזֶה אֶפִּינָן וּבְשָׁלִינָן - כִּי אֶפִּיָה וּבִשׁוּל הֵם הַכְּנָה

בְּכָא בַתְרָא (ע"ג): אֵמַר רַבֵּה בַר בַּר חֲנָה: זְמַנָּא חֲדָא הָיָה קְאָלִין בְּסִפְיָתָא, וְחֲזוּנִין הוּא פּוֹרָא דִּיתְבָּא לָהּ חֲלָמָא אֲנָפָה, וְקַדְחֵי אֲנָמָא עֲלֵיהּ. סַבְּרִינָן יַבְשָׁתָא הוּא, וְסַלְקִין וְאֶפִּינָן וּבְשָׁלִינָן אֲנָפָה, וְכָד חָס גְּבַהּ אִתְהַפִּיד. וְאִי לָאו דִּיהוּ מְקַרְבָּא לְסִפְיָתָא הָיָה סַבְּעִין:

רַשְׁבִּ"ם: דִּיתְבָּא חֲלָמָא אֲנָפָה. שֶׁהִיא חוֹל נִקְבֵין עַל גְּבוּ: וְקַדְחֵי עֲשָׂבִים עַל חוֹל: וְסַבְּרִינָן יַבְשָׁתָא הוּא. אִי הֵיךְ הוּא:

הַיְנוּ נִתְחַדְּשִׁים לְךָ וְכוּ' - אֲנִי דִּיקָא, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט. וְזֶה (תהלים ט): כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּחֵינָת בְּרִית, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: חֵק בְּשָׂאֵרוּ שָׁם. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינּוּ שְׂצָרִיד יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט, כִּדִּי שִׁיבְלִי לְדַבְּרוֹ בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (שם עב): מִשְׁפָּטִיד לְמִלְךָ תֵּן, שְׁמִשִּׁיחַ יִקַּבֵּל מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט:

ד' וְעַל־יְדֵי מָה זֹכָה לְבַחֲנֵינָת מִשְׁפָּט - עַל־יְדֵי צַדִּיקָה, שֶׁעַל יְדֵי צַדִּיקָה אוֹחוּזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (דברים ל): צַדִּיקָת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטִיו, וְכְמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים צ): מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בְּיַעֲקֹב וְכוּ', כִּי צַדִּיקָה הוּא עַל־יְדֵי מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (שם עה): אֱלֹהִים שֹׁפֵט, זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים - שְׁמוֹרִישׁ לְזֶה וּמַעֲשִׂיר לְזֶה. וּבְשָׁנוֹתֵינוּ צַדִּיקָה הוּא בְּבַחֲנֵינָת זֶה יִשְׁפִּיל, שְׂמַחֲסֵר מְמוֹנוּ, וּבְבַחֲנֵינָת זֶה יָרִים, שְׂמַעֲשִׂיר לְעֵנִי. נִמְצָא, שְׂאוּחֹזֵי עַל־יְדֵי־זֶה בְּמִדַּת מִשְׁפָּט. וּבְשָׁבִיל זֶה צָרִיד לְהַפְרִישׁ צַדִּיקָה קִדְּם הַתְּפִלָּה (כ"ב דף י. וּבְשִׁיעַ אוּיָה ס"ו צ"ב ס"ו), כִּדִּי שִׁיבְלִי לְקַבֵּל דְּבָרֵינוּ בְּמִשְׁפָּט, שִׁיחָא קוֹלַע אֵל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחַטָּא: וְזֶה שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָרוּנָם לְבָרְכָה (כ"ב קכג): לְמָה נִתֵּן יַעֲקֹב אֶת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף. בְּשָׁבִיל שְׂכַבְּלֵל אוֹתוֹ. מִשָּׁל לְבַעַל־הַבַּיִת, שְׂגִדֵּל יְתוֹם בַּתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ', כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (בראשית טו): וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אָחָיו לְחֵם לְפִי הַטָּף. כְּמוֹ (יחזקאל כא): הַטָּף אֵל דְּרוֹם (לְשׁוֹן דְּבוֹר). לְפִי הַטָּף, הֵינּוּ שֶׁהִיא שְׁנוֹרָה תְּפִלָּתוֹ בְּפִיו עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקָה, וְעַל־יְדֵי הַצַּדִּיקָה שְׂעֵשָׂה, נִתֵּן לוֹ יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט, אֶת הַבְּכוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחֵינָת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: וְאֲנִי נִתְתִּי לָךְ שְׂכָם. אֲנִי דִיקָא, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט:

הַיְנוּ נִתְחַדְּשִׁים לְךָ וְכוּ' - אֲנִי דִיקָא, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט. וְזֶה (תהלים ט): כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּחֵינָת בְּרִית, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: חֵק בְּשָׂאֵרוּ שָׁם. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינּוּ שְׂצָרִיד יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט, כִּדִּי שִׁיבְלִי לְדַבְּרוֹ בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (שם עב): מִשְׁפָּטִיד לְמִלְךָ תֵּן, שְׁמִשִּׁיחַ יִקַּבֵּל מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט:

הַיְנוּ נִתְחַדְּשִׁים לְךָ וְכוּ' - אֲנִי דִיקָא, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט. וְזֶה (תהלים ט): כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּחֵינָת בְּרִית, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: חֵק בְּשָׂאֵרוּ שָׁם. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינּוּ שְׂצָרִיד יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט, כִּדִּי שִׁיבְלִי לְדַבְּרוֹ בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (שם עב): מִשְׁפָּטִיד לְמִלְךָ תֵּן, שְׁמִשִּׁיחַ יִקַּבֵּל מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט:

הַיְנוּ נִתְחַדְּשִׁים לְךָ וְכוּ' - אֲנִי דִיקָא, שֶׁהוּא בְּחֵינָת מִשְׁפָּט. וְזֶה (תהלים ט): כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּחֵינָת בְּרִית, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב: חֵק בְּשָׂאֵרוּ שָׁם. מִשְׁפָּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינּוּ שְׂצָרִיד יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֶרֶב מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט, כִּדִּי שִׁיבְלִי לְדַבְּרוֹ בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (שם עב): מִשְׁפָּטִיד לְמִלְךָ תֵּן, שְׁמִשִּׁיחַ יִקַּבֵּל מִבְּחֵינָת מִשְׁפָּט:

(1) ע"י תיקונים תיקון כ"א דף ט' ע"ב. (2) שבת ק"א ע"ב. (3) וזהו פקודי דף ר"ח ע"ב. (4) כ"א נקרא כבוד (מצאתי). (5) בכת"י: אותם. (6) שבת ק"ג ע"א. (7) ע"י מאורי אור ערך דג ובווהר ויקרא דף מ"ב ע"א ובדף ר"ח ע"ב.

כי הנה קול הנגינה נמשכת מן הצפרים, כדאיתא במדרש ויקרא פ' (טז): מפני מה מצרע טהרתו תלויה בשתי צפרים חיות טהורות, יבוא קלנאי ויכפר על קלנאי. כי נלקח מחמת קולו, שדבר לשון הרע. נמצא מי שהוא כשר, נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות. וכתוב בזהר (ויקרא דף נ"ג), שהשתי צפרים הנ"ל יונקים מאתר הנביאים ינקין. לכך נקרא המנגן חזן, מלשון חזון, הינו לשון נבואה, כי לוקח הנגינה מאתר הנביאים ינקין. וכשהמנגן הוא רשע, אזי הוא לוקח הנגינה שלו מצפרים אחרות שבקלפה. וכתוב בזהר, כי הצפרים שבקלפה ינקין מדדי המלכות, וכד אתפלג ליליא כדן כרוזא כרוז: בצפרים האחרות בפה, כהם יוקשים בני-אדם^(ט). והתקון הוא שיוכל לשמע נגינה מכל אדם, הוא על-ידי שילמד בלילה תורה שבעל-פה, הינו גמרא, שהיא בחינת לילה, כדאיתא במדרש^(י): בשהיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, לא היה יודע מתי יום ומתי לילה, רק על-ידי-זה כשהיה לומד תורה שבכתב היה יודע שהוא יום, ובשילמד תורה שבעל-פה היה יודע שהוא לילה. נמצא, שהתורה שבעל-פה היא בחינת לילה, וכמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (סנהדרין פ"ד): במחשכים הושיבני - זה תלמוד בבלי, וכתב (בראשית א'): ולחשך קרא לילה. הינו על-ידי שילמד ש"ם, יתן השית עוקאין שבקנה, שמהם יוצא הקול. וזהו: קומי רני בלילה (איכה ב), הינו שתהיה תקומה להרנה, הינו על-ידי הלילה, שהיא גמרא ש"ם. אך בשלומד שלא לשמה, הינו בשביל שיתקרא רבי, תלמוד אינו בחיבות בל-כך, ובשילומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו^(יב) ומגן עליו, שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל:

ואיתא בכתבי האר"י ז"ל, כי צפרים שבקלפה הם מחין שבמלכות דקלפה, והשתי צפרים חיות טהורות הם בגין המלכות דקדשה. לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א ט:): וידע נגן. כי הנגינה היא בגין המלכות, לכך ראוי הוא למלכות. וזה שכתוב אצלו (תהלים עח): מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המניקות, הינו נצח והוד, כי הם מיניקין לנביאים, והם בגין המלכות:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההיא אקרוקטא, ופרש רבנו שמואל: צפרדע, הינו צפר דעה^(יג). דהוי פי אקרא דהגרוניא - מלשון קרא בגרון (ישעיה נח), הינו שהנגינה נמשכת ממנו. ואקרא דהגרוניא פמה הוי שתין פתי - הינו על-ידי מה תתקן בחינת קרא בגרון, על-ידי שתין פתי, הינו על-ידי שתין מסכתות. ופרש רבנו שמואל: תלמודא קאמר לה, הינו שילמד תלמוד. אתא תנינא בלעה, ופרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו על-ידי שילמד שלא לשמה, ובלע אותה הנחש. וזה שפרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו על-ידי שילמד בשביל שיתקרא רבי. אתא פושקנצא, ופרש רבנו שמואל: עורב, הינו על-ידי שילמד בלילה, מלשון ערבית^(יד). ובלעה, הינו ומגן עליו מן הנחש הנ"ל. וסליק יתיב באילנא -

לאכילה, לבחינת זיווג, כמו שכתוב (בראשית לט): כי אם הלחם אשר הוא אוכל. כשישתלם קומה של כל השכינה, הינו על-ידי רב התפלות, יכמרו רחמיו, ויתהפך מדת הדין למדת הרחמים. וזה בר חם - הינו באשר יכמרו רחמיו. גבה אתהפך - הינו שיתהפך מדת הדין למדת הרחמים. ואי לא הוי מקרבינן לספינתא - הינו למעני למעני אעשה זאת (ישעיה מח). כדאיתא במדרש ויקרא פ' (כז): מי הקדימני ואשלם לו, מי עשה לי מזוזה קדם שנתתי לו בית וכו'. נמצא, שכל המעשים טובים שלנו וכל התפלות, הכל מאתו, ואין ראוי להשב לקבל שכר על שום דבר, ואף-על-פי שגראה שעל-ידי תפלתנו ותורתנו יהיה הגאולה, אף-על-פי-כן צריכין אנתנו לחסדו, שבחסדו יגאל אותנו. וזה אי לא מקרבינן לספינתא - זה בחינת חסד, כמו שאמרו חכמינו ז"ל^(טו): הספנין רבן חסידים, אי לא חסדו טבעינן חם ושלום בגלות:

וזה פרוש: אמר אל הכהנים - בחינת תפלה, כמו שכתוב (דברים כז): את ה' האמרת היום. כהנים הם בחינת תורה, בחינת נשמות כנ"ל, כמו שכתוב (מלאכי ב): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה וכו'. אהרן - בחינת משפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני-ישראל^(טז). כי צריך להביא כל התפלות לבחינת משה משיח, והוא יקים את המשכן. וזה פרש רש"י: להזהיר הגדולים על הקטנים, הינו צדיק הדור, שהוא בחינת משה מאור הגדול, יזהיר ויאיר את התפלה, שהיא בחינת מאור הקטן^(טז). ולפ"ש לא יטמא בעמיו - הינו על-ידי שמירת הברית כנ"ל. כמובא בזהר^(יז): עקרא דיקרא בישא על עריין, והיא עקרא דמסאבותא. וכשישמר את הברית, זוכה לבחינת תפלה כנ"ל, וזוכה לבחינת תהלת אהטם לה, פי עקר הריח תלוי בטהרה, כמו שאמרו חכמינו וכוונם לברכה (סופה מח): משבטלה הטהרה, בטלה הריח, כמבאר מעשה בגמרא (שם פ"ט), שאמר: ריחא דהנוניא אני מריח. אמר לה: בני, טהרה יש בך:

[אלול פ' כי תצא תקס"ב, ברסלב, שבת הראשון שנכנס לעיר]

אמר

רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההיא אקרוקטא, דהוי פי אקרא דהגרוניא, ואקרא דהגרוניא פמה הוי שתין פתי, אתא תנינא בלעה, אתא פושקנצא ובלעה לתנינא, וסליק יתיב באילנא. תא חזי פמה נפיש חילה דאילנא:

הנה מי ששומע נגינה ממנגן רשע, קשה לו לעבודת הבורא, וכששומע ממנגן כשר והגון, אזי טוב לו, כמו שיתבאר.

(יד) קידושין דף פב. (טז) חסר וצ"ל כי צריך לזה בחי' משפט כנ"ל, ואמרת אליהם אמרת דייקא (מצאתי בכת"י המועתק מכת"י רבינו ז"ל). * (חסר וצ"ל) והוא יקים אותם כמ"ש ויביאו את המשכן אל משה ויקם משה את המשכן. (מכת"י). (טז) עי' זוהר פקודי רל"ח ע"ב. (יז) עי' זוהר הקרא דף ט"ו ע"ב ועי' זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועי' זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועי' זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועי' זוהר פקודי רס"ג רס"ד. (א) חסר וצ"ל ויבאו את המשכן אל משה ויקם משה את המשכן. (ב) חסר וצ"ל ויבאו את המשכן אל משה ויקם משה את המשכן. (ג) חסר וצ"ל ויבאו את המשכן אל משה ויקם משה את המשכן. (ד) עי' תדאר פ"ז ועי' בכוונות הארז"ל על ענין דם צפרדע. (ה) עי' רש"י עירובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב.

היננו גם הנגינה, שהיא מאחורי הקדשה, בבחינת מאחר עלות, מאחר המניקות, כי הנגינה דקדשה הוא מאתר דנביאים ונקין, והנגינה שאינו בקדשה היא בחינת מאחר עלות, מאחורי הקדשה, ודוד המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן נגינה זו גם-כן, ועל-ידי-זה נתעלה מלכות דקדשה כנ"ל. וזהו מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'. כי על-ידי-זה זכה למלכות כנ"ל:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבועות תקס"א-תקס"ב, זכאטיפליע]

י' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: (שמות כ)

א כשאתם יודע, שכל מארעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שכתוב (תהלים נ): ביה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר^(א), וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'. והקשו: וכי האדנא לאו הוא אחד. ותרצו חכמינו זכרונם לברכה: האדנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב, ועל הרעה - דין אמת. ולעתיד - בלו הטוב והמטיב, שיהיה שם ה' ושם אלקים אחדות אחד:

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא בשמעה בחינת מלכות דקדשה מהגלות מבין העבובים, כי עכשו המלכות והממשלה להעבובים, ובשביל זה נקראים עבודת-אלילים שלחם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות, הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים עה): אלהים מלכי מקדם. וכשמעלין בחינת מלכות מבין העבובים, אזי נתקנים: כי מלך כל הארץ אלהים (שם מ):

ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקדוש-ברוך-הוא אלא על-ידי ודוי-דברים לפני תלמיד-חכם, על-ידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה. וזהו פרוש (הושע יד): קחו עמכם דברים - זהו ודוי-דברים, זה בחינת מלכות, כמו דבר אחד לדור (פנחסין ט). דבר - לשון מנהיג ומושל. ושבו אל ה' - שיתקנו ויעלו את הדברים, את בחינת מלכות, בחינת אלהים, אל ה', הינו כנ"ל, ביה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, הינו שיועד שכל מארעותיו כלם לטובתו ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב:

ד וכשיודע כל זאת, נקרא ידיעה שלמה, כי עקר הדעת הוא אחדות של חו"ג^(ב), זה נקרא דעת, הינו שלא יחלק בין חסד לדין, ויברך על כלם הטוב והמטיב. וזה נקרא ה'

פרש המהרש"א, שהוא בחינת אברהם, שכתוב אצלו (בראשית כא): ויטע אשל, שהוא בחינת חסד. הינו שהחוט של חסד, שנמשך עליו, מגן עליו מן הנחש הנ"ל. תא חזי כמה נפיש חילה דאילנא, הינו שרבה מתמיה את עצמו, שכל-כך גבר עלינו חסדו, שאפלו על זה יכול להגן:

ו וזוה יתישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א): עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לכף זכות - כי על-ידי ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בגין המלכות שלו. וזה: עשה לך רב, הינו שיתקן בחינת מלכות, וזה על-ידי קנה לך חבר, הינו על-ידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמחבר השני ברובים להיות פנים בפנים כמער איש וליות^(ג), בזמן שישראל עושין רצונו של מקום^(ד). ואזי, כשיתקן בחינת מלכות שלו ויוכל למשל בכל מה שירצה ויוכל להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם הרב, לזה אמר: והוי דן את כל האדם לכף זכות - שצריך לדון את כל אדם לכף זכות, כי אין הקדוש-ברוך-הוא הפין בחרבן העולם, כי לא לתהו בראה, לשבת יצרה^(ה):

ז ובשביל זה מרגלא בפמא דאנשי עכשו לומר, שהחננים הם שוטים ואינם בני דעה, כי עכשו מלכות דקדשה בגלות, ועל-כן הנגינה, שהיא נמשכת מאתר דנביאים, מבחינת מחין ודעת דמלכות דקדשה, ועכשו שהמלכות בגלות, ועל-כן הנגינה נפגמת, ועל-כן החננים הם בלא דעת, כי אין להם בוח עכשו להמשיך הנגינה משרשה שבקדשה, שהוא בחינת מחין ודעת של מלכות דקדשה כנ"ל. אבל לעתיד, שיתעלה מלכות דקדשה, ויהיה ה' למלך על כל הארץ, אזי תתעלה ותשלם הנגינה בבחינת דעת דמלכות דקדשה, שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. וזהו (תהלים מ): כי מלך כל הארץ אלהים זמרו משביל. כי אזי, כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדשה, אזי זמרו משביל, הינו שהחננים המזמרים יהיו בדעת ובשביל על-ידי שיתעלה מלכות דקדשה, ויקבלו הנגינה משרשה שבקדשה, שהוא בחינת דעת ומחין של מלכות דקדשה כנ"ל: (שיך לעיל) וזהו^(ו): כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח). שמים הוא בחינת קול, כמו שכתוב: משמים השמעת קולך. כי על-ידי חסד, הינו בחינת חוט של חסד, הנמשך על-ידי שלומד תורה בלילה, על-ידי זה נתתקן הקול כנ"ל, וזהו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל:

ח השתי צפרים דקדשה, שמשם הנבואה נמשכת, הם בגין מלכות דקדשה, ועל-כן העמדת מלך היה על-פי נבואה ככל מלכות בית דוד שהיה על-פי נבואה. והנבואה נמשכת מן הכרובים, שהם בחינת שתי צפרים הנ"ל, שהם בגין מלכות דקדשה כנ"ל:

ט מאחר עלות הביאו, הינו מאחר המניקות, כי הם ונקין לנביאים וכו' כנ"ל. וזהו מאחר עלות, הינו שדוד המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה, שאינו מאדם כשר, להעלותה אל הקדשה. וזהו מאחר עלות הביאו,

(א) מלכים א-ז. (ב) עי' ב"ב עט. וברש"ם שם. (ג) ישעיה מה. (ד) עי' פסחים דף נון ע"ב ועי' זוהר וידו ר"ט. (ה) עי' ברכות דף ס' ע"ב. (ו) כמוכא בכתיב הארז"ל.

עבר. ומצוה לשון התחברות - כשעושה חבילות חבילות של מצוות (מ"ד אחרי פ' כא), אזי נתחברו שברי עצמותיו, כמו שכתוב (תהלים לד): שומר כל עצמותיו:

ו וזה פרוש (משלי ט): חמת מלך מלאכי מות, כי חמתו של הקדוש-ברוך-הוא - בשביל המלכות שהשפיל על-ידי עוונותיו. ואיש חכם יכפרנה, הינו בחינת תלמיד-חכם, בחינת משה, הוא יכפר לו, כמו שכתוב (פיכה ט): ועובר על פשע לשארית, למי שמשים עצמו בשירים (ראשי-השנה י). נמצא, כשפא לפני תלמיד-חכם ומציא כל צרופיו לפני התלמיד-חכם, והתלמיד-חכם הוא בחינת משה, שמשים עצמו בשירים, כמו שכתוב (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד. ועל-ידי-זה נקרא איש חכם, כמו שכתוב (איוב כח): והחכמה מאין תמצא (ע"י סופה כא). ובוזה יש ב"ח לתלמיד-חכם לכפר, כמו שנאמר: ואיש חכם יכפרנה:

ובשביל זה כשהתפלל משה על חטא העגל, אמר (שמות לב): אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא. כי זה מן הנמנע, שלא יבוא לאדם איוה גדלות, כששומע שמשפירין שבו, כל-שכן כשמלך גדול משבח ומפאר את האדם, אזי בודאי מן הנמנע, שלא יבוא לו איוה גדלות. אבל צריך לזה בטול כל הרגשותיו והמריותיו, אזי יכול האדם לשמע שבו, ולא יבוא לו שום גדלות, כמו משה רבנו, שראה כתוב בתורה: וידבר ה' אל משה, ויאמר ה' אל משה. וישראל קראין בכל יום בתורה שבו של משה, והוא בעצמו מספר להם שבחיו. ולא היה למשה שום התפארות וגדלות מזה, כמו שכתוב: והאיש משה ענו מאד, ובודאי על-ידי ענותנותו היה ב"ח ביד משה לכפר עון העגל, כמו שכתוב: ואיש חכם יכפרנה. וזה שטען משה: ואם אין, הינו אם לא תשא חטאתם, בזה אתה מראה שאין לי כל-כף עניויות, שאוכל לכפר להם עון העגל, בכן בקשתי: מחני נא, כדי שלא אכשל בגדלות, שאני רואה ושומע בכל עת ספור שמי ושבחי בתורה, כי מי יוכל לעמד בזה, שישמע ספור שבו ולא יתנאה, אם לא ענו גדול. ואם אני ענו, צריך לך שתשא חטאתם, כמו שכתוב: ועובר על פשע לשארית וכ"ו:

וזה: (דברים לב) ויהי בישרון מלך^(ט) הינו שמלכות עלה לשרשה, כמו שכתוב (תהלים לו): ועננים יירשו ארץ, וארץ היא דינא דמלכותא, כמו שכתוב (איוב ט): וארץ מתקוממה לו:

ח וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): משל לאחד, שהיה מהלך בדרך באישון לילה ואפלה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומתיה רעה ומלסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך וכ"ו:

כי זה ידוע, שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות, מארבע מרות, כמוכא במשנת חסידים: עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם, תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח, דברים בטלים ותולדותיהן

אחד ושמו אחד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה, שלעתיד יהיה אחדות גמור, שיהיה כלו הטוב והמטיב. וזה: ה' אחד ושמו זה בחינת אלהים מלכות, כמו שכתוב (שמואל ב-ח): ויעש דוד שם - אחד, גימטריא "אהבה", הינו הן ה' שהוא רחמים, הן שמו שהוא בחינת אלהים, בחינת דין - כלם לטובתך מחמת אהבה שהקדוש-ברוך-הוא אוהב אותך, כמו שכתוב (משלי ט): את אשר יאהב ה' יוכיח. וכתוב (עמוס ט): רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על-כן אפקד עליכם עונותיכם:

ה ועונותיו של אדם הם על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): ותהי עונותם תקוקה על עצמותם, וכל עברה יש לה צרוף אותיות. וכשעבר איוה עברה, אזי נחקק צרוף רע על עצמותיו, ועל-ידי-זה מכנים בחינת הדבור של הלאו הזה שעבר בתוך הטמאה, הינו שמכנים בחינת מלכות, שהוא בחינת דבר אחד לדור, הוא מכנים אותה בתוך העכו"ם, ונותן להם ממשה. למשל, אם עבר על דבור של הלאו לא יהיה לך*, אזי מחריב הצרוף הטוב של הדבור ובוזה צרוף רע, ונחקק הצרוף הזה על עצמותיו ונוקם בו, כמו שכתוב (ירמיה ח): עונותיכם הטו אלה. וכתוב (תהלים לד): תמותת רשע רעה. ועל-ידי ודוי-דברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדבור של הודוי, כי הדבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב (שם לה): כל עצמותי תאמרנה. ומחריב הבנין והצרוף הרע, ובוזה מהם מלכות דקדשה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה ט): בשעה שהלכו ישראל במדבר, היו עצמותיו של יהודה מגלגלין, עד שאמר משה: שמע ה' קול יהודה - שבקש משה מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכר ליהודה הודוי שהתודה, וכן הווי לה. וזה דוקא עצמותיו היו מגלגלין, על-שם ותהי עונותם תקוקה על עצמותם, ועל-ידי הודוי נתתקנו ועלו כל חד לדוכתה. ויהודה זה בחינת מלכות. רמו, שפחינת מלכות נתתקן על-ידי ודוי-דברים, וזה נעשה על-ידי משה, שזכר משה הודוי, כי בן צריך, שיהיה הודוי לפני תלמיד-חכם, וכל תלמיד-חכם הוא בחינת משה, כמו שאמרו: משה, שפיר קאמרת^(ז). ובוזה שזכר משה הודוי, נעשה כאלו התודה עכשו לפני משה, ועל-ידי-זה נתתקן בחינת מלכות, ונחרב הצרוף הרע שנתקק על עצמותיו:

ו וזה בחינת התורת המלכות לשרשה, כי שרש המלכות הוא אש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין קא): למה טעה נבט. שראה שיצא אש מאמתו. והתורה נקראת אש, שמשם המלכות, כמו שכתוב (ירמיה כג): הלאו כה דברי באש, וכתוב (משלי ח): בי מלכים ימלכו. ועקר התורה הם התלמידים חכמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה טפשי. דקניא מקמי ספר-תורה ולא קניא מקמי צורבא מדרבנן. וזהו (במדבר לא): כל דבר אשר יבא באש, תעבירו באש. דבר - זה בחינת מלכות, שנמשך בתוך הטמאה, בתוך חמימות היצר, כמו (קידושין פא): נורא בי עמרם. תעבירו באש - תקונו על-ידי אש, הינו ודוי-דברים לפני תלמיד-חכם כנ"ל. וזה לשון עברה, שהצרוף של עברה עובר בתוך עצמותיו מעבר אל

* שמות כ. (ג) שבת קא: (ד) ע"י מ"ר בהעלותך פ' ט"ו א"ל הקב"ה למשה מלך עשיתך.

עדין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, כי יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות (משלי יד), אבל בשהגיע לפרשת דרכים, זה תלמיד-חכם ויום המיתה, הינו ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם, אזי נצול מקלם:

ט וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד-חכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד-חכם הוא בחינת משה,

שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: והחכמה מאין תמצא. ועל-ידי זה אתה נכלל באין-סוף. וזה בחינת (ז): זרקא, דאודריקת לאתר דאתגמילת מתמן, שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות מלבש בה רצון השם ותברך, שרצון השם יתברך היה, שזאת האות, יהיה לה תמונה בזה, ואות אחרת, יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות, הם התגלות מלכותו יתברך שמו, וכל אלו הרצונות, הינו התמונות, נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה, וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועל-ידי זה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות, וכל הישות, הינו בחינת מלכות, מקבלים חיותם מרצון אין סוף, כמו שאמרו (פנייה לא): בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות, שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף. וזה בחינת התפשטות הגשמיות, כי כשורצה להכליל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו. וזהו שכתוב בזהר (יתרו דף פח), שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה, שאז התגלות רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו. וזה מחמת שבטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות טו): ונחנו מה. וזה פרוש: ויקבר אתו בני, (דברים לד) - זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיה ט): כל גיא ינשא. בארץ מואב - זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעיון, שהוא בחינת רצון אין סוף המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שאמרו: בכל מקום שאתה מוצא גדלתו, הינו מלכות, בחינת רעיון, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף. וזה: מול בית פעור, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מדרש אנדה מוכא בתוספות סוטה יד): למה נקרא שמו פעור, על-שם שפוער פיו. כי בשפוגמין במלכות, אזי יש לו כח לפער פיו בצרופים רעים. אבל משה, שתקן מדת המלכות, על-ידי זה לא היה יכולת ביד פעור לפער פיו. וזה: ולא ידע איש - אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יד), כי נתבטל לגבי אין סוף. וכל זה היה במותו, אבל בנדאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת: והחיות רצוא ושוב (ז). כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה בעבודתנו, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר. ובשביל זה צריך שלא ישאר בן אלא עד עת שיבוא הקדוש-ברוך-הוא

נמשכין מחי, נאנה ותולדותיהן נמשכין ממדבר. ומי שרוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשבר כל המדות רעות ומספר לפני התלמיד-חכם, הינו ודויד-דברים, והתלמיד-חכם יפרש ויברר לו דרך לפי שרש נשמתו. ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעל-ידי שלש בחינות אלו נתתקן הכל. ואלו הם השלש בחינות:

הבחינה הראשונה, כשוראה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיה ב): והיו עיניך רואות את

מוקדי. וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות, הנמשכין משני היסודות דומם צומח, הינו עצבות ותולדותיה ותאוות רעות, כי צדיק הדור נקרא אם, על-שם שהוא מיניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב, כמו שכתוב (שיר-השירים ח): דבש וחלב תחת לשונך. וזה אנו רואים בחוש, כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשוראה את אמו, הוא נתעורר בזריונות גדול לקראת אמו, הינו לשרשו. גם אנו רואים בחוש, כשהתינוק עוסק בדברי שמוט שלו, אף-על-פי שיש לו תאוה גדולה לזה, אף-על-פי-כן כשוראה את אמו, הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו ומושך את עצמו לאמו. נמצא, שנתבטלין המדות רעות של שני היסודות דומם צומח על-ידי הסתכלות פני הצדיק. וזהו: ומתירא מן הקוצים - שהוא בחינת צומח. ופחתים - שהוא בחינת דומם. וכשנודמן לו אבוקה של אור, זה תלמיד-חכם, שהוא אביק באור התורה, ועל-ידי נצול ממדות רעות של שני יסודות דומם צומח, ואז נצול מן הקוצים ומן הפחתים:

הבחינה השנייה, הצדקה שנותן לתלמיד-חכם, שעל-ידי זה נצול ממדות רעות של שני יסודות

חי מדבר, שהן בחינת תיה רעה ולסמים, שהן דברים בטלים ונאנה ותולדותיהן, כי על-ידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות, כמו שכתוב (שמות ד): כי מתו כל האנשים, והו עניות (ז). גם בנאנה אמרו (קידושין פט): סימן לגסות הרוח - עניות, ועל-ידי צדקה נתעשר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בייש ט): אם שלמים וכן רבים וכן נגווז ועבר וענתך לא אענך - שוב אין מראין לו סימני עניות. וזהו: בין שעלה עמוד השחר נצול מתיה רעה ומלסמים. עמוד השחר רמז לצדקה, כמו שכתוב (ישעיה נח): כי תראה ערם וכסיתו וכו', אז יבקע כשחר אורך. נמצא, על-ידי צדקה נצול ממדות רעות של שני יסודות, חי מדבר, שהם בחינת תיה רעה ולסמים:

הבחינה השלישית, כשמתודה ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם, שעל-ידי זה התלמיד-חכם

מדרוך אותו בדרך ישר לפי שרש נשמתו, וזה: הגיע לפרשת דרכים, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): זה תלמיד-חכם, ויום המיתה, זה בחינת ודויד-דברים לפני תלמיד-חכם. יום המיתה רמז על ודויד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין ט): כל המומתין מתודין, וזה נקרא פרשת דרכים, כי התלמיד-חכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו. אזי נצול מקלם, כי קדם שהתודה, אף-על-פי שהיה אצל התלמיד-חכם ונתן לו ממון,

(ה) נדרים ס"ד ע"ב. (ו) ע"ש ועיין סוכה כ"ט ע"ב. ועי' מגילה י"ג ע"ב ברש"י ד"ה ואם הגיס. (ז) ע"י תיקון כ"א ותיקון ס"ד. (ח) יחזקאל א.

בעצמו ויטל נשמתו. וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול – זה בחמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם התנוצצות הזאת, אף-על-גב דאיהו לא חזי – מנלה חזי (פנילה ב), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכטול כחותיו, ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: ולא ידע איש, שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו, אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו. נמצא, כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו, כי מתחלה, בשעת דבקות, היה נתבטל הדעת, כמו שכתוב: ולא ידע איש. וכשהוא בבחינת ושוב, ששבו (לדעתו) לישותו, אז שבו לדעתו. וכששבו לדעתו, אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלקים, בין מדת הדין למדת הרחמים, כי באין סוף אין שיך, חס ושלום, שנוי רצון, כי השנויים אינו אלא בשנוי התמונות, אבל על-ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שנוי רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר-כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת, ואחר-כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחד. וזה שאמר משה לדורו (דברים ח): אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים. כי משה הוא בחינת אין, ודורו הדבוקים אליו ראוי להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בחינת אין סוף, בחינת רעוא דרעיון, בחינת: ה' הוא האלהים:

ובלבב אותו, ולא היה יכול איש הישראלי הזה לעבד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה, עשה שלש בחינות הנ"ל, הינו התקשרות להצדיק ונתינת הצדקה ודווי דברים. וזה פרוש: ומתה ואדחיהו מיא ושדיהו לגודא. והזכיר השלש בחינות מעלא לתתא: ומתה – זה בחינת ודווי דברים, כמו שאמרו: כל המומתין מתודין. ואדחיהו מיא – זה בחינת צדקה, כמו שכתוב (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, וכתיב (ישעיה לב): אשריכם זרעי על כל מים. ושדיהו לגודא – הצדיק נקרא גודא, לשון גדר, שהוא גדר פרצותיהן של ישראל (יחזקאל כב, ישעיה נח^ו), וזה: ושדיהו לגודא – שהקריב את עצמו לצדיק. ועל-ידי שלש בחינות אלו: וחרוב מנה שתין מחווא – שעל-ידי המיתה, הינו ודווי דברים, העלה את המלכות מבין הסמרא-אחרא, והצדיק הורה לו את הדרך הישר, כמו שכתוב בהפמרת בראשית וישעיה עב: אחרים הרים ונגבעות – רמזו על חרבן ממשלת העכו"ם. והולכתי עורים בדרך לא ידעו – זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר, זה בחינת פרשת דרכים, כנזכר לעיל, ושתין מחווא רמזו על עלית המלכות, דכתיב בה (שיר-השירים ו): ששים המה מלכות. ואכלו מנה שתין מחווא – רמזו על שני מדות רעות של חי מדבר, שעל-ידו בא עניות כנ"ל, ועל-ידי צדקה מתקן אותם ומשיך שפע. וזה: אכלו מנה. ושתין מחווא – רמזו על בחינת ששים גבורים, שמשם בא פרנסה, כמו שאמרו: גבורות גשמים (ברכות לג, תענית ב, ע"ש). ומלחו מנה שתין מחווא – זה רמזו על תקון שני מדות רעות, דומם צומח, על-ידי קרבתו להצדיק, כי הצדיק הוא ברית מלח עולם. גם עצבות ותאוות באים מדמים עכורים, ועל-ידי מלח פולט הדמים רעים. ושתין מחווא זה רמזו על ששים אותיות שבברכת כהנים שהם ביד הצדיק, כמו שכתוב (משלי ו): ברכות לראש צדיק, ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משתא – גרבי משתא זה בחינות הדעת, כי שמן משחת קדש (שמות ל) זה בחינת שכל. ותלת מאה זה בחינת משה, שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ירמיה ע): אל יתהלל חכם, גבור ועשיר. נמצא, שבכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא נעשה מה, ועל-ידי זה יש לו התפשטות הנשמות הנשמיות, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שנוי רצון, אלא ה' הוא האלקים כנ"ל, הינו כלו הטוב והמטיב. וזה בחינת חד גלגלא דעינא, כמוכא באדרא (נשא דף קלו): ולזמנא דאתי ישתפח בה עינא חד דרחמי, זה בחינת כלו הטוב והמטיב. נמצא, כשהצדיק עושה עצמו מה, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, הינו לאין סוף. ואחר-כך, כשהחזר, בבחינת רצוא ושוב, אז ממשיך מאור אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך ה"מה" שלו, ונעשה כמה מאה, כמו שאמרו: אל תקרי מה, אלא מאה^ט, ונעשה תלת מאה מתלת מה, וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו, הינו גרבי דמשתא, שהוא בחינת שכל כנ"ל. אתה הראית לדעת, שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, שה' הוא האלהים, ויברך הטוב והמטיב על הכל כמו לעתיד לבוא:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר

הנא: זמנא תדא הוה קאזלינן בספינתא, וחזינן ההוא פורא דיתבא לה אכלה מינא באוסיה^ט, ואדחיהו מיא, ושדיהו לגודא, וחרוב מנה שתין מחווי, ואכלו מנה שתין מחווי, ומלחו מנה שתין מחווי, ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משתא. וכי הדרן לבתר תריסר שתא, חזינן דהנה קא מנסרי מנרמה מטלתא, ויהבי למבניניהו הנך מחווי:

פרוש: ספינה – לשון חשיבות, בחינת מלכות, שרבה בר בר הנא חקר בשכלו אודות המלכות, איה בני-ישראל מעלין אותה. וחזינן האי פורא – ישראל מכניז בשם דגים, כמו שכתוב (בראשית טח): וידגו לרב בקרב הארץ. דיתבי לה אכלה מינא בנחיריו – זה בחינת תפלתן של ישראל, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אחסם לה. שנתערב שרין, הינו טמאה, בתפלתו ועבודתו

רש"ם:

פורא. דג: אכלה מינא. שרין קטין באוסיה. בנחיריו של דג נכנס השרין: ואדחיהו מיא. הדיחיהו המים והשליכוהו ליבשה, בדרך ים שאינו סובל דבר מת: חרוב מנה שתין מחווי. שהשליכוהו המים על ששים ברכים ושברן בלם, שהיה גדול בל-כף: ואכלו מנה שתין מחווי. בעודנו לח: ומלחו מנה שתין מחווי. אחרים, שהיו רחוקין משם, מלחו מנה ונשארוהו למקומו: מחד גלגלא דעינא. מנלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: תוא מנסרי. לבנות מעצמות הדג אותן מחווי שהפילו.

(ט) ומית (כ"ה ג') הב"ח בגמ', וכ"ה בדברי רבינו ז"ל להלן בפרוש המאמר. (ז) עין מגילה י"ג ע"א. (א) עין מנחות מ"ג ע"ב, ועי' רש"י ותוספות.

ב **אבל** איך ידעינן בין קדם גזר-דין בין לאחר גזר-דין. על-ידי המצוות שאנו עושים, יכולין אנהנו לידע בין קדם גזר-דין לאחר גזר-דין. ודוקא בשעושי המצוות בשמחה גדולה כל-כך, עד שאין רוצה בשום שבר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיומין לו הקדוש-ברוך-הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ד): שֶׁכֶר מִצְוָה מִצְוָה. פי הוא נהנה מהמצוה בעצמה. וזהו החלוק שביין נבואת משה רבנו לבין נבואת שאר נביאים, כפרוש רש"י: וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר צוה ה'." פירש רש"י: כל הנביאים נתנבאו בכה אמר ה', נוסף עליהם משה, שהתנבא בזה הדבר. כי בחינת כה הוא אספקלריא שאינה מאירה, וזה הדבר הוא בחינת אספקלריא המאירה. ואלו השתי בחינות נביאות יש בעבודת הבורא: יש אדם, העושה המצוה בשכר עולם הבא שאינו נהנה מהמצוה בעצמה. אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה, וזה בחינת כה, אספקלריא שאינה מאירה, כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק^(ט), בן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק, הינו אחר עולם הנה, ושלום שכר נקרא בשם נביא, כי ראשי-תבות של: יבא ברנה נשא אלמתי, ושם בפסוק הנה נרמו על שלום שכר: הלוך ילך ובכה נשא משך הזרע (תהלים קכו) - שמצטער בעשיתה, בא יבא ברנה נשא אלמתי - שישמח לעתיד, בשיוקבל שכר המצוות. ראשי-תבות של 'יבא ברנה נשא אלמתי, ראשי-תבות **נביא**. אבל נביא, שמתנבא בזה הדבר, שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח כל-כך בעשיתה, עד שממאס בכל מין שכר, נמצא שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחינת נביא, הינו שלום שכר, בבחינת זה הדבר, בבחינת אספקלריא המאירה, כמו אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה וברה, כמו-כן הוא נהנה מהמצוה בעצמה, ושכרו נגד עיניו. ומי שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה כל-כך, עד שאין רוצה בשום שבר עולם הבא בשבילה - הוא יכול לידע בין קדם גזר-דין לאחר גזר-דין, כי המצוות הם קומה שלמה, והם מחיין את כל הקומות, הן קומת אדם, הן קומת עולם, הן קומת שנה, פי עולם, שנה, נפש - הן מקבלין החיות מהמצוות, כמו שכתוב (תהלים לו): וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאֱמוּנָה. וכתוב (שם קט): כָּל מִצְוֹתַיִךְ אֱמוּנָה. והקדוש-ברוך-הוא הוא אחרות פשוט עם המצוות, וכשמעשה הקדוש-ברוך-הוא בתקונו ובסדרו, אזי הקדוש-ברוך-הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם קד): וישמח ה' במעשיו, כמו בעל-מלאכה, שעושה איזה כלי, והכלי הוא יפה, אזי הוא מתענג בה. והשמחה של הקדוש-ברוך-הוא היא מלבשת בהמצוות, כי הם אחרותו, ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא, כשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש-ברוך-הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קט): וישמח ישראל בעשיו. נמצא, כשיש איזה צער ודין בעולם, שנה, נפש - אזי בודאי נגרע משמחת הקדוש-ברוך-

פי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא וקחונין דהווי מנסרא מגרמיהו לבנינה הגך מחווא - פי מאחורי הקדשה, שהם שנים-עשר שבטים, שעל-ידם נתתקן מלכות הנ"ל^(י), ואחריהם הוא הטמאה, ויש בני-אדם, שיוצאין מהקדשה. וזה שספר התנא, שהדר וחזר לענין באלו שהם בטר תריסר ירחי שתא, שהם אחורי שנים-עשר שבטים הקדשה, שיוצאין מכלל ישראל על-ידי מעשיהם הרעים. וחזונין דהווי מנסרי מגרמיהו - הינו שעל-ידי מעשיהם הרעים, החקוקים על עצמותם, והחקיקה עובר מעבר לעבר פניסיה ממש. אבל על-ידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה על-ידי שרין קמן שבנחיריו, על-ידי שהרגיש טמאה קמנה שמבלבלת אותו, על-ידי תשובתו גורם, שגם אלו הרשעים נעשו כסא לקדשה, ויהבי לבנינא הגך מחווא - שעוזרים גם הם לעובדי השם, שיבנו הגך מחווא הנ"ל:

וזה פרוש: אנכי ה' אלהיך. פרוש, הן ה' הן אלהיך תבין שכל זאת אנכי, הינו שתקיים: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר, הינו כלו הטוב והמטיב בנ"ל. אשר הוצאתיך מארץ מצרים - דאיתא במדרש (בראשית פ"ט), כי כל הנגלות נקראים על-שם גלות מצרים, מפני שהם מצרים לישראל, הינו שעל-ידי הצדיק נתבטל מלכותם וממשלתם של העכו"ם, פי על-ידי-זה עולה מתוכם מלכות דקדשה בנ"ל. מבית עבדים - זה רמו על בטול המדות רעות של ארבע יסודות, המכנים בשם עבדים, פי כל הארבע יסודות הם מתחת נגלל הירח, והירח מכנה בשם עבד, כמוכא בזהר (וישב דף קפא) הנה ישביל עבדי, דא סהרא, פרוש על-ידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא אחרא, ונתבטלים המדות רעות, ועל-ידי-זה האדם בא לבחינת עולם הבא, לבחינת: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[ראש-השנה תקס"ג, ברסלב, וראש-השנה חל אז ביום שני ולישי]

וקול שופר הריעו לפני וכו': (תהלים צח)

א **פי צריך** כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי (סנהדרין לו). נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעין בכל עת בתקון העולם ולמלאת הסרון העולם ולהתפלל בעבורם. וענין התפלה הן בשני פנים, הינו קדם גזר-דין מתפללין בסדר התפלה, ואין צריך להלביש התפלה, אבל לאחר גזר-דין צריך להלביש התפלה, כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל, ולא יקמרגו, כמו שכתוב (ויאל ה): בגזרת עירין פתגמין, הינו לאחר גזר-דין, אזי במאמר קדישין שאלתיך, אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר:

(יב) ע"י זוהר ורחי רמ"א. * במדבר ל', (א) ע"י זוהר וירא ק"ד.

לבריתא, וזהו: לשמע בקול דברו. וזה בחינת קול השופר, דא שופר של איל – אילו של יצחק^(א), בחינת ורעם גבורתו. וזהו (תהלים פא): אשרי העם יודעי תרועה – יודעי דיקא, שיפגע הקול במה, בחינות עבי מטרא, ויהיה בבחינת רעמים. ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב: בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת – שבקול השופר הופיע עליהם מקולות וברקים:

ד אבל צריך לפנות את המחין מחכמות היצוניות וממחשבות זרות. מחמין, שלא יחמין את חכמתו בחכמות היצוניות ובתאוות, כדי שיוציא את הקול ויפגע במחו, יתעבד ממנו רעם. אבל בשגלגלתא דמחא אטום בממאה, כמו שכתוב (ויקרא יא): ונטמתם בם. אזי אין קולו נשמע. גם ישמר יראתו, ששמנו תוצאות הקול, כמו שכתוב: ורעם גבורתו. שלא יהיה לו יראה היצוניית. וזה (אבות פ"ג): אם אין חכמה אין יראה. אם אין יראה אין חכמה. וזהו (שבת נז) ובסנהדרין כא): ירד גבריאל ונעץ קנה בים. פרוש, מהשתלשלות הגבורות, הינו יראה היצוניית, נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה^(ב), הינו על-ידי השתלשלות הגבורות, שהיא בחינת סוספיתא דדהבא, יראה היצוניית, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, ולא ישתמע לבריתא. ועקר – לשמר מחו שלא יחמין, וזהו (תהלים סח): גער חית קנה, בדאיתא בזהר (פינת דף רנב): קנה חיות תשבר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמין מצה, הינו שלא תחמין חכמתך. וזהו לשון גער, לשון מריבה, כי מצה לשון מריבה, דצדיקיא עבדין מצותא בסטרין אחרנין, דלא יתקרבו למשכנא דקדשה, הינו בשתשמר את חכמתך, שלא יפגם בו חכמות היצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא אחרא, כנגד: קנה חכמה קנה בינה דקדשה – על-ידי זה תנצל מבחינת חמין, שהיא סטרא דמותא, בדאיתא: מחמץ, תמן סטרא דמותא. ותאמין, כי כל מצותא ומריבה, שיש בין הצדיקים השלמים, אין זה אלא כדי שיגרשו סטרין אחרנין. וזה פרוש (משלי טו): און שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין – לשון תלונה ומריבה^(ג) כשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים, תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת בטפי מחך, שעל זה נאמר (שם ב): כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים. שאתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמין, בחינת ירד גבריאל וכו'. ותדע, שנעץ קנה הינו חכמות היצוניות נעוצים בים חכמתך, ובודאי אם לא היה נפגם מחך, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממנות לחיים, מחמין למצה, מחיית לה"א, ותשוב מיראה רעה, מקול פגום, מחכמה פגומה – ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. ובשתשמר את מחך מבחינת חמין, שלא יהיה אטום, אזי יפגע קולך בגלגלתך, ויתעבד רעם, ויתפשט עקמימיות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב: ולישרי לב

הוא, כמו שכתוב (בראשית ו): ויתעצב אל לבו. וכמו שאמרו (סנהדרין טז): שכינה מה אומרת. קלני מראשי וכו', וזה שנקבם בתוך השמחה יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה, אם הוא קדם גזרדין, אם הוא לאחר גזרדין. גם יכול לידע על איהו חלק מהקומה נגזר הדין, כי יודע לפי קומת המצוות: אם אין יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות, הינו מצוות התלויות בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם, שנה, נפש, וכן בשאר קומת המצוות. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא ועין ביצה טז) בשבת: זכרהו מאחד בשבת, הינו ששמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות, שבהם נבראו עולם, שנה, נפש. [וזהו:] (דברים כד) ביומו תתן שכרו – שיהא שכרו מהמצוות בעצמן, ולא תבא עליו השמש – שלא יעשה המצוות בשכר עולם הבא, שהיא אחר ביאת שמשו, אחר מותו:

ג ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד): נתת שמחה בלבי ואי אפשר ללב לשמח אלא עד שיסיר עקמימיות שבלבו, שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם טז): ולישרי לב שמחה. ועקמימיות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נב): לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמימיות שבלב. ורעמים הוא בחינת קול, שאדם מוציא בכח בתפלתו, ומזה נעשה רעמים, כי איתא בזהר (פינת דף רלח): כד קלא נפיק ואערא בעבי מטרא, אשתמע קלא לבריתא, ודא אנון רעמים. ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כז): ורעם גבורתו מי יתבונן. ובשביל זה אנו מברכין: שפחו וגבורתו וכו'. והגבורות הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכח גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, הינו בחינת מחין, שמשם ירדין טפין טפין, כמו שכתוב בזהר (פינת דף רלח): באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, מן לבונא דמחא. וכשפוגע בעבי מטרא, אזי אשתמע קלא לבריתא, הינו בחינת רעמים. וזהו (תהלים עז): קול רעמך בגלגל, הינו בגלגלתא דמחא. כד אערא בגלגלתא דמחא, נעשה מהקול רעמים, ונשמע לבריתא. וזה (שם טז): פי ידבר חכמות, הינו הדבור היוצא מפי פוגע בחכמה, הינו בגלגלתא דמחא, ועל-ידיה: והגות לבי וכו', הינו^(ד) שנתעורר על-ידיה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרו: קול מעורר הפונה^(ה). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ג): מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין, כי מי שיש בו יראה, קולו נעשה רעמים, כי רעם מסטרא דיצחק, כמו שכתוב: ורעם גבורתו, ועל-ידי זה דבריו נשמעין, הינו משתמע קלא לבריתא, כי תמן תליא שמיעה^(ו), כמו שכתוב (חבקוק ג): ה' שמעתי שמעך יראתי. וזה פרוש (תהלים ק): גבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו. איתא בזהר (לך דף ג): זכין למשמע קלין מלעלא, הינו על-ידי הגבורות נעשה רעמים, ועל-ידיה הלב שומע, והינו: והגות לבי תבונות. וכמו שכתוב (מלכים א-ב): ונתת לעבדך לב שומע. וגם דבריו נשמעין

(*) עינו שנתעורר הרעם (כצ"ל) (** ע"י ברכות כ"ד ע"ב ובהראש ורבינו יונה שם ובש"ע ס' ק"א. ובס"א סוף ד"ו (ב) וזהו פינת דף ר"ל. ובתיקק ע"ו. (א) וזהו פינת דף ר"ה ע"ב. (ד) ברכות ס"א. וע"י וזהו פינת דף ר"ד. (ה) וע"י וזהו חדש ס' ויצא וילן שם כד"א וילונן העם.

שמחה. וזה פרוש (תהלים פא): אענה בסתר רעם, אבחנוך על מי מריבה סלה. מי מריבה זה בחינת מצה, בחינת מחין, על-ידי-זה נעשה רעמים:

ה ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו. כי עקר התגלות - על-ידי החסדים, כמו שכתוב (שם ק): שב לימיני. וכן צריך לשתף האהבה עם היראה, כדי שיתעבד רעמים. וזה: מספרא דימינא מחא הורא בכספא (תיקון ט), וזה (שמות יד): וישב היס, הינו ים החכמה, לפנות בקר - דא בקר דאברהם⁽¹⁾, בחינת: אברהם אהבי (ישעיה פא). לאיתנו - דא גבורות, הינו בחינת: קול רעמד בגלגל. וזהו (שיר השירים ח): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. כי עקר התגבורות - על-ידי האהבה, כמו שכתוב: שב לימיני וכו'. וזהו פרוש (תהלים כט): אל הכבוד. אל דא חסד. כבוד - דא חכמה, כמו שכתוב (משלי ט): כבוד, חכמים ינחלו. הרעים - דא בחינת רעמים, הינו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה, שיתעבד מהם רעמים ותתגבר על אויבך, כמו שכתוב: שב לימיני וכו'.

איהי - דא בחינת יראה שהיא קדם, שהיראה היא קודמת, כמו שכתוב (שם קיא): ראשית חכמה וכו'. שרבה בר בר חנה ספר, שהלך כל-כך במדת היראה, וראה גדל כח היראה, עד שיכול להבין על-ידיה בין קדם גור-דין לאחר גור-דין. וזהו: בין שיצא וכו', והדר מפרש איך יכול להבין, הינו על-ידי המצוות, שהם בחינת תלתא יומא וכו', יכול להבין. ודוקא פשעושוין אותן בשמחה, ועל-ידי שמחת המצוות יכול להבין, כי הקדוש-ברוך הוא משמח במעשיו, והשמחה היא מלבשת במצוות כנ"ל, ואנחנו משמחין למטה גם-כן בהקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב: ישמח ישראל בעשיו, ואין רצוננו בשום שבר, אפלו שבר עולם הבא כנ"ל. וזה: איהו בוקיפו ואנן בשפולי - לפי שמחתו כן שמחתנו, ועל-ידי-זה אנחנו יכולין להבין. והדר מפרש איך להשיג בחינת שמחה - על-ידי בחינת רעם. וזהו: כי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא וכו', הינו בחינת: קול רעמד בגלגל. שתיין זה בחינת גבורות, הפוגעין בגלגלתא, ונעשה ממנו רעמים ואשתמע קלא, זה בחינת: הקול מעורר הכונה, בחינת: לא נבראו רעמים וכו'. והדר אמר, שעקר התגבורות הגבורות אינו אלא על-ידי חסדים, וצריך לאכללא שמאלא בימינא כנ"ל, ואף-על-פי-כן צריך לאקדמא את היראה⁽²⁾, כי בעל-אבדה מחזיר על אבדתו. (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין ב): דרכו של איש לחזר אחר אשה. משל לאדם, שאבדה לו אבדה וכו'. פרוש, כי אהבה הוא בחינת איש, ויראה היא בחינת אשה, פיודע, ועל-כן צריך להקדים את היראה, כי אז תבוא אליו האהבה ממילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל-אבדה מחזיר אחר אבדתו כנ"ל (כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש). וזהו בחינת: וכי שדא פרשא גירא וכו', ואמר רב אשי: האי גילדנא דימא וכו'. גילדנא הוא בחינת שם אנל"א, שהוא בחינת גבורות, כי הוא ראשי-תבות: א"תה ג'בור ל'עולם א'דני, כמובא⁽³⁾, כי גילדנא הוא אותיות אנל ושם אדני בשלמות, הינו שם אנל"א כנ"ל:

וזה פרוש: אמר רבה בר רב הונא: זמנא חדא הוה אזלינן בספינתא, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכורא תלתא יומא ותלתא לילותא, איהו בוקיפו ואנן בשפולי. וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא, כי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא מסגי שתיין פרסי, ושדי פרשא גירא וקדמא לה איהי. ואמר רב אשי: ההוא גילדנא דימא הוה, דאית לה תרי שיצא:

ספינתא - לשון חשיבות, דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (ישעיה לב): יראת ה' היא אוצרו. שהיא עקר החשיבות. שיצא - לשון צרה, כמו שכתוב (במדבר ט): ואכלה אותם כרנע. ותרגומו ואשצי יתהון. תלתא יומא ולילותא - דא בחינת מצוות, שיש בהם משפלות ומקבלות וחקות, וכתוב בהם (יהושע א): והגית בו יומם ולילה. איהו בוקיפו ואנן בשפולי - זה בחינת: ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעשיו. כמחם קומקומא דמיא - דא מחא, כמו שכתוב (שיר השירים ח): ונוזלים מן לבנון. מסנא שתיין פרסי - דא בחינת גבורות, ששים גבורים, ורעם גבורותיו. וכי שדי פרשא גירא - פרשא דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, דברים המצומצמין הוא מפרש אותא. גירא דא (תהלים קמד): שלח הציד ותהמם. דא בחינת: שב לימיני וכו'. קדמא לה

וזה פרוש: בחיצרות וקול שופר וכו', הינו על-ידי בחינת קול דנפק, כגופר לעיל, על-ידי-זה: ורעם היס וכו' - נעשה בחינת רעמים, בחינת: קול רעמד בגלגל. תבל וישבי בה - דא בחינת לבא וערקין דילה, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'. כי תבל אותיות תי"ו לב: תו לשון רשימה, כמו שכתוב (יהוה א-ט): והתוית תו - שגרשם הקול בלב, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'. ועל-ידי-זה: נהרות ימחאו: כף - בחינת שמחה כנ"ל, ולישרי לב שמחה. ועל-ידי השמחה: יחד הרים ירגנו. רנה לשון תפלה, כמו שכתוב (מלכים א-ח): לשמע אל הרנה וכו'. הרים בחינת צדיקים⁽⁴⁾, הינו על-ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין. וזה פרוש יחד - שמלבישים תפלתם בספורים יחד:

(1) עיין זוהר תרומה ק"ע ע"ב. (2) עיין תיקונים בהקדמה. (ח) ז"ח פרשת תרומה. (ט) עיין מ"ר בא פ' ט"ו.

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבת שובה תקס"ג, ברסלב]

י' אל משה קרא את יהושע וכו': (דברים לא)

א כי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום^(א), כי מי שרודף אחר הכבוד אינו זוכה לכבוד אלקים, אלא לכבוד של מלכים, שנאמר בו (משלי כה): כבוד מלכים חקר דבר. והכל חוקרים אחריו ושואלים: מי הוא זה ואיזהו שחולקים לו כבוד הזה. וחולקים עליו, שאומרים שאינו ראוי לכבוד הזה. אבל מי שבורח מן הכבוד, שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום – אזי הוא זוכה לכבוד אלקים, ואז אין בני-אדם חוקרים על כבודו, אם הוא ראוי אם לאו, ועליו נאמר (שם): כבוד אלהים הסתר דבר. כי אסור לחקר על הכבוד הזה:

ב ואי אפשר לזכות לכבוד הזה אלא על-ידי תשובה. ועקר התשובה – פשיטת מע בזיונו ידם וישתק, כי לית כבוד בלא פ"ף^(ב), והפ"ף הוא כתר^(ג), בחינת אהיה, בחינת תשובה, כי אהיה דא אנא זמין למהווי, הינו קדם התשובה עדין אין לו הויה, כאלו עדין לא נתנה בעולם, כי טוב לו שלא נברא משנברא, וכשבא לטהר את עצמו ולעשות תשובה, אז הוא בבחינת אהיה, הינו שיהיה לו הויה בעולם, הינו אנא זמין למהווי. וזה בחינת כתר, כי כתר לשון המתנה, בחינת תשובה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יופא לה: לט): הבא לטהר מסייעין לו. משל לאחד, שבא לקנות אפרסמון. אומרים לו: המתן וכו'. וזה בחינת כתר, כמו שכתוב (איוב לו): כתר לי זעיר ואחור. אבל קדם התשובה אזי בחינת אהיה בהסתרת פנים ממונו, כי עדין לא הכין את עצמו למהווי בעולם, והסתרת פני אהיה גימטריא דם^{*}, הינו שפיכות

דמים ובזיונות, על-שם ובזיו יקלו (שמאל א-ב). כי עדין הדם שבתלל השמאלי שבלב, ששם מדור היצר הרע, כמו שכתוב (קהלת י): ולב כסיל לשמאלו. עדין הוא בתקף ועז, ובשביל זה באין עליו בזיונות

ושפיכות דמים, כי זה בחינת הסתרת והחזרת פני אקו"ה, גימטריא דם. ותקון לזה – שיהפך דם לדם, שיהיה מן השומעים חרפתם ואינם משיבים, ולא ידקדק על בזיון כבודו. וכשמקום דם לה, אז הקדוש-ברוך-הוא מפיל לו חללים חללים, כמו שכתוב (תהלים לו): דום לה' והתחולל לו, והוא יפיל לה חללים (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, גיטין ז, הינו: ולפי חלל בקרבי (תהלים קט), הינו על-ידי-זה נתמעט הדם שבתלל השמאלי, וזה בחינת

זביחת היצר הרע, ועל-ידי-זה זוכה לכבוד אלקי, כמו שכתוב (שם א): זוכה תודה יכבדנני. ודרשו חכמינו ז"ל (בנהדרין מג) על זביחת היצר הרע:

ג וצריך לאחז תמיד במדת התשובה, כי מי יאמר זכיתי לפני מחרתי מחטאתי (משלי ט). כי בשעה שאדם אומר: חטאתי, עייתי, פשעתי – אפלו זה אי אפשר לומר בבר-לבב, בלי פניה. (וזהו: מי יאמר זכיתי לפני, מחרתי מחטאתי. הינו מי יוכל לומר שלבו נד וטהור מפניות, אפלו בשעה שאומר: חטאתי וכו'. וזהו: מי יאמר וכו' מחרתי מחטאתי. הינו שיהיה טהור מן ה"חטאתי, עייתי, פשעתי" שאמר, כי גם אז אינו נד וטהור בלי פניות כנ"ל). נמצא, שצריך לעשות תשובה על התשובה הראשונה, הינו על "חטאתי, עייתי, פשעתי" שאמר, כי עליו נאמר (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני. כי על-ידי תשובה זוכה לכבוד ה'. ולבו רחק ממני. ואפלו אם יודע אדם בעצמו שעשה תשובה שלמה, אף-על-פי-כן צריך לעשות תשובה על תשובה הראשונה, כי מתחלה, כשעשה תשובה, עשה לפי השגתו, ואחר-כך בודאי כשעושה תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם ותברך. נמצא, לפי השגתו שמישיג עכשו, בודאי השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיות, נמצא שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה, על שהתגשם את רוממות אלקותו. וזה בחינת עולם הבא, שיהיה כלו שבת, הינו כלו תשובה, כמו שכתוב (דברים ט): וישבת עד ה' אלקיך. כי עקר עולם הבא הוא השגת אלקותו, כמו שכתוב (ירמיה לא): וידעו אותי למקטנם ועד גדולם. נמצא, בכל עת שישנו השנה יתרה, אזי יעשו תשובה על ההשגה הראשונה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם בסנהדרין י): כל הזוכה את יצרו – הינו בחינת תשובה, בחינת: ולפי חלל בקרבי, בחינת דם לה, בחינת אקו"ה, בחינת כתר, בחינת כבוד, כנזכר לעיל, ומתודה עליו – הינו שמתודה על זביחת יצרו, הינו שעושה תשובה על תשובתו והשגתו הראשונה, כאלו כבדו להקדוש-ברוך-הוא בשני עולמות. כי תשובה הראשונה – בחינת כבוד עולם הזה, ואחר התשובה, שזוכה להשגה יתרה ומכיר ביותר את רוממות אלקותו ועושה תשובה על תשובתו – זאת התשובה הוא בחינת כבוד עולם הבא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): אור יקרות וקפאון (וכריה יד) – אור שהוא יקר בעולם הזה יהיה קפוי וקל לעולם הבא. נמצא, בעולם הבא, כשיזכו להשגה יתרה באלקותו, בודאי יתחרטו ויעשו תשובה על השגת עולם הזה, כי השגת עולם הזה בבחינת גשם נגד השגת עולם הבא, וזה כאלו כבדו להקדוש-ברוך-הוא בשני עולמות, כי זביחת היצר היא תשובה הראשונה, הוא בחינת כבוד עולם הזה, והודוי על זביחת היצר, הינו תשובה שניה, היא בחינת כבוד עולם הבא, שהכבוד הראשון נעשה קפוי וקל נגד הכבוד השני. וזה שאומר הקדוש-ברוך-הוא (תהלים ט): אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך. כי האדם על-ידי שמחריש, נעשה בחינת אקו"ה כנ"ל, אבל הקדוש-ברוך-הוא, מה שמחריש לאדם, אין זה

(א) עין תנ"א פ"ג, מ"ר במדבר פ' ד. (ב) זוהר פינחס רבי' ע"ב. (ג) שם ובתיקונים.

והוא"ו שבתוך האלף הוא הרקיע, הוא בחינת האהל, כמו שכתוב (שמות לז): ויהושע בן נון לא ימיש מתוך האהל. ואהל הוא רקיע, כמו שכתוב (ישעיה ט): וימתחם פאהל לשבת, וכתוב (תהלים קד): נוטה שמים פיריעה, וזה (שמות כז): זריעות האהל. וכסא העליון, הינו נקדה העליונה, נחלקת לשלש טפין, כי תשובה צריך להיות בשלשה תנאים, כמו שכתוב (ישעיה ז): פן יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין ושב. ואלו השלש בחינות הם נקדת סגול, וסגול דא חמה (תיקונים בהקדמה דף ט), הינו: פני משה בפני חמה:

ו זה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוא אזלינן במדברא, וחזינן הני אנזי דשמיטן גדפיהו משמניהו, וקא נגדי נחלי דמשחא מתותיהו. ואמינא להו: אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי. חדא דליא לי אממא, וחדא דליא לי גרפא. כי אתאי לקמה דרבי אלעזר, אמר לי: עתידין ישראל לתן עליהם את הדין:

שחלף לחקר במדה הטובה של ענות, שאדם משים עצמו כמדבר לדוש¹⁰, שהכל דשין עליו. וראה חכמים, וזה בחינת אנזי, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נז): הרואה אוז בחלום, יצפה לחכמה. דשמיטן גדפיהו – פרש רשב"ם: נוצות. זה בחינת מחלקת ובזיונות, כמו שכתוב (דברים כח): כי ינצו אנשים. הינו שאין משגיחין על מחלקת ובזיונות שמבזין אותן, ושומעים חרפתן ואינם משיבים, ועל-שם השתיקה נקראים חכמים, כי סגן לחכמה – שתיקה (אבות פרק ג). וכי השתיקה היא בחינת כתר¹¹. וזה לשון דשמיטן, כמו שכתוב (דברים ט): שמוט כל בעל משה ידו. הינו שלא יתבע עלבונו. וזה פרוש משמניהו – מלשון שמנת עבית, (כלומר מחמת שאוחזין עצמן בבחינת (דברים לב) שמנת עבית), הינו בשביל זה שומעין חרפתן ואינם משיבים, כי זה עושין בשביל תשובה על עוונותם, כמו שכתוב

(עס) וישמן ישורון (בחינת השמן לב וכו', ואזניו וכו', פן יראה וכו', שהתשובה צריך להיות בשלשה תנאים אלו). ונגדי נחלי דמשחא מתחותיהו – הינו על-ידי השתיקה זוכין לכבוד אלקי, שהוא בחינת שמן, כמו שכתוב (תהלים מח): אהבת צדק ותשנא רשע על-בן משחך. וזה בחינת (שם כח): מלך הכבוד. ואמינא להו אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי חדא דליא לי אממא – זה בחינת: והארץ הרים רגלי, בחינת נקדה התחתונה כנ"ל. וחדא דליא לי כנף – זה בחינת כסא, כמו שכתוב (ישעיה ז): ולא יכנף עוד מוריך, זה בחינת נקדה העליונה, הינו שהראו לרבה בר בר

בשביל אק"ה, חס ושלום, כי זה אין שיד אצל הקדוש-ברוך הוא, אין זה אלא כדי שיקבלו ענשם בעולם הבא, שאז מסדרין לעיניו עוונותיו, ויזכיר אותו על פניו, וזה: אוכיחך ואערכה לעיניך:

ד וכשרוצה אדם לילך בדרך התשובה, צריך להיות בקי בהלכה, וצריך להיות לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, כמו שכתוב: וכאה מאן דעיל ונפק (והר יוקח לו: האיני רצב), וזה בחינת (תהלים קלז): אם אפק שמים שם אתה, בחינת עיל, בחינת בקי ברצוא. ואציעה שאול הנך – בחינת ונפק, בחינת בקי בשוב. וזה (שיר-השירים ז): אני לדודי ודודי לי. אני לדודי – זה בחינת עיל, ודודי לי – זה בחינת ונפק. וזה סוד פונת אלול, וזה עקר כבודו, וזה (ישעיה נח): וכבודתו מעשות דרכיך. דרכיך – לשון רבים, הינו עיל ונפק. וכשיש לו אלו השני בקיאות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרך התשובה וזוכה לכבוד ה', כמו שכתוב: וכבודתו מעשות דרכיך. הינו שזוכה לפתח, כי לית כבוד בלא כף, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. וזה סוד פונת אלול:

ה ועל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת חיריק, כמובא בתקונים (בהקדמה דף ט):

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שמות כד), דא חיריק. וזה בחינת (ישעיה ס): והארץ הרים רגלי – הרים זה בחינת דמימה. וזה בחינת נקדה התחתונה של תמונת א, ונקדה העליונה שעל האלף זה בחינת כתר, בחינת (יחזקאל א): וממעל לרקיע אשר על ראשם אבן ספיר דמות כתר, דמתכסיא לעלא מוא"ו שבאל"ף, דמתקריא רקיע (שם בתיקונים). והנקדה היא כסא דמתכסיא, כמו שאמרו (תנינא ג): במפלא ממך אל תדרש, ובמכסה ממך אל תחקר. וזה בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת כתר. והוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, שמים, אש ומים, בחינת הבושה, שנשתנה פניו לכמה גוניו¹². וזה בחינת רקיע, כלליות הגוניו, ונעשה על-ידי זה אדם לשבת על הכסא, כמו שכתוב (שם ביחזקאל): ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה. כי לית אדם בלא אל"ף (שם). וזה אותיות אדם. אל"ף דם, הינו על-ידי דם לה נעשה אל"ף, ונעשה אדם לשבת על הכסא¹³, כי הוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, כלליות הגוניו, הינו הבושה כנ"ל, והנקדה התחתונה היא השתיקה והדמימה, כמו שכתוב: והארץ הרים רגלי. וזה בחינת חיריק, בחינת: ותחת רגליו. והנקדה העליונה הוא כסא דמתכסיא, בחינת תשובה, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת: במכסה ממך אל תחקר, בחינת: וממעל לרקיע דמות כסא וכו'. ונעשה אדם לשבת על הכסא, בחינת: כמראה אדם עליו מלמעלה. ואז נעשה יחוד בין חמה ללבנה, שהשמש מאיר ללבנה, ונעשה יחוד בין משה ויהושע, כי פני משה בפני חמה (כ"ב עה), ודא נקדה העליונה, בחינת כסא, בחינת משה, כמו שכתוב (תהלים עב): וכסאו כשמש נגדי, בחינת: וממעל לרקיע דמות כסא. והנקדה התחתונה היא יהושע, בחינת לבנה, בחינת: ותחת רגליו כמעשה לבנת – דא לבנה,

(ד) ע"י ח"ג ברכות וא"ו ע"ב ובר"ה מאי כרוסו (ה) ע"י זוהר תוריע דף מ"ח. (ו) ע"י עירובין נד.

שיעקב הוא בחינת וא"ו, כי שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה, והבן:
(מן "ובלל" עד כאן פסול לעיל בשני לשון קצת)

וזה (לעיל) וזה סוד פנונת אלול. שמעתי קצת בטפה מן הים. עין שם בפנונת של אלול, מבאר שם, שבלל פנונת אלול הוא "הנותן בים דרד" שצריכין להאיר בחינת דרד בים וכו'. וזה הדרד הוא בחינת שתי פעמים השם יב"ק, כי שתי פעמים יב"ק עולה דרד. וזה נמשך מבחינת שני שמות, שהם קס"א ס"ג, כי אלו שני שמות קס"א ס"ג הם עולים בגימטריא שתי פעמים יב"ק, שהוא בגימטריא דרד, כנ"ל. וצריך לכוון שם קס"א בסגול ושם ס"ג בחיריק, וסגול דקס"א וחיריק דס"ג הם עולים תי"ו, כי שם קס"א הוא שם אקו"ק במלואו כזה: אל"ף קי יו"ד קי, שהם יו"ד אותיות, וכל אחת נקודה בסגול, וסגול הוא שלש נקודות, ועל"בן הוא עולה שלשים. ועל"בן יו"ד פעמים סגול עולה שיו"ן, וס"ג הם יו"ד אותיות של מלוי הוי"ה, יוד קי ואו קי, וכל אחת נקודה בחיריק, עולה קי, ושניהם, חיריק דס"ג וסגול דקס"א, עולים יחד תי"ו, בגימטריא פשוטה. ואז, על"ידי כל בחינות הנ"ל, הימין פשוטה לקבל תשובה, כי ימין במלואו עולה דרד עם השלש אותיות, שהוא שתי פעמים יב"ק וכו', עין שם. כל זה מבאר מתוך פנונת אלול: ועתה בוא וראה והבן איך כל הפנונת הנ"ל מרמזים ונעלמים בדרד נפלא ונורא מאד בתוך התורה הנ"ל. כי מבאר שם, שמי שרוצה לעשות תשובה, צריך שיהיה לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, שהוא בחינת עיל ונפק, בחינת: אם אספ שמים שם אהה. שהוא בחינת בקי ברצוא, ואציעה שאול הנך, שהוא בחינת בקי בשוב וכו', כמבאר לעיל, עין שם. והפשוט הפשוט הוא, שמי שרוצה לילך בדרכי התשובה, צריך לחגור מתניו, שיתחזק עצמו בדרכי ה' תמיד, בין בעליה בין בירידה, שהם בחינת: אם אספ שמים ואציעה שאול וכו'. הינו בין שיזכה לאיזה עליה, לאיזה מדרגה גדולה, אף על"פ"בן אל יעמד שם, ולא יסתפק עצמו בזה, רק צריך שיהיה בקי בזה מאד לידע ולהאמין שהוא צריך ללכת יותר ויותר וכו', שזהו בחינת בקי ברצוא, בבחינת עיל, שהוא בחינת: אם אספ שמים שם אהה. וכן להפך, שאפלו אם יפל, חס ושלום, למקום שיפול, אפלו בשאול תחתיות, גם כן אל יתיאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם יתברך, ויתחזק עצמו בכל מקום שהוא בכל מה שיוכל, כי גם בשאול תחתיות נמצא השם יתברך, וגם שם יכולין לדבק את עצמו אליו יתברך. וזה בחינת: ואציעה שאול הנך. וזה בחינת בקי בשוב, כי אי אפשר לילך בדרכי התשובה, כי אם בשבקי בשני הבקיאות האלו. ודקדק רבנו, זכרוננו לברכה, וקרא ענין זה בלשון בקי, כי היא בקיאות גדול מאד מאד, שיוזכה לידע ליגע עצמו ולטרח בעבודת השם תמיד ולצפות בכל עת להגיע למדרגה גבוהה יותר, ואף על"פ"בן אל יפל משום דבר, ואפלו אם יהיה איך שיהיה, חס ושלום, אף על"פ"בן אל יפל בדעתו כלל, ויקים ואציעה שאול הנך, כנ"ל:

חנה, שגם הוא זכה לאלו הבחינות. אמר רבי אלעזר: עתידין ישראל לתן עליהם את הדין, כי ישראל נקראים אדם, וקדשא בריד הוא וישראל בלא חד, וישראל, שהם בחינת אדם, ישבו על הכסא⁽¹⁾, כמו שכתוב: ועל הכסא דמות כמראה אדם. וישראל יתנו דין לכל באי עולם, הינו הם ישפטו בעצמן כל הדינין:

זוה פרוש (תהלים מ): ידבר עמים תחתנו ולאמים תחת רגלנו, זה בחינת חיריק, נקדה התחתונה של אלף, שהוא בחינת: ותחת רגליו, בחינת: והארץ הדרם רגלי. יבחר לנו את נחלתנו - זה בחינת משה, בחינת נקדה העליונה של האלף, בחינת: וממעל לרקיע דמות כסא, וכסאו כשמש, פני משה כפני חמה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ובחים קיט): רבי שמעון אומר: נחלה זו שילה. שילה דא משה (וזהו בראשית כה: ובתיקון כא). את גאון יעקב - זה בחינת וא"ו שבתוך אלף, בחינת אהל, בחינת אור, שמושה מאיר ליהושע, כמו שכתוב (בראשית כח): ויעקב איש תם יושב אהלים: וזה בחינת (סנהדרין ב) שלשה דברים שנצטוו ישראל, שיכלו ורעו של עמלק, זה בחינת: ידבר עמים תחתינו. ולמנות להם מלך, זה בחינת: גאון יעקב, בחינת (במדבר כח): דרד כוכב מעקב, בחינת מלך. ולבנות להם בית הבחירה, זה בחינת משה, בחינת דעת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לג): מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בזמניו, וזה בחינת: יבחר לנו את נחלתנו:
(מסין ד' עד כאן - לשון רבנו זכרוננו לברכה)

זה פרוש: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע. משה הוא נקדה העליונה, ויהושע הוא נקדה התחתונה. והתניצבו באהל - זה בחינת הרקיע, בחינת הוא"ו שבתוך האל"ף. ואצונו - כי משה היה צריך אז למסר הכל ליהושע, ואין שלטון ביום המות (קהלת ח), כי בשעת הסתלקות הצדיק אין לו שליטה וכו' להאיר ליהושע, על"בן דיק: ואצונו - אני בעצמי, כי חזרה הממשלה להקדוש ברוך הוא:

ובלל כל הענין כלול בתמונת אל"ף, שהוא נקדה העליונה, ונקדה התחתונה - ווא"ו, ודוק מאד. והוא ענין שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, שקדם בניסת ישראל לארץ הזוהרו לקים שלש מצוות: להכרית ורעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ולמנות להם מלך. להכרית ורעו של עמלק היא בחינת יהושע, נקדה התחתונה, כי עקר מחינת עמלק תלוי ביהושע, כמו שכתוב (שמות י): צא הלחם בעמלק, וכמבאר בזהר (בשלה דף סה:) הענין. ולבנות להם בית הבחירה הוא בחינת משה, נקדה העליונה, כי מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בזמניו, ומשה הוא בחינת הדעת. ולמנות מלך הוא בחינת רקיע, הוא"ו שבתוך האל"ף, כמו שכתוב: דרד כוכב מעקב, שקאי על שיקום מלך מעקב, ודרד כוכב הוא בחינת רקיע, שיש בו כוכבים ומזלות, והינו מעקב, כי יעקב איש תם יושב אהלים, בחינת רקיע, כמו שכתוב: וימתחם כאהל, כמבאר בזהר,

(1) עין וזהר די שרה כפי"ו ע"ב, ובתנחומא פ' קדושים ופ"א.

כל הדברים, הנאמרים שם בהתורה הנ"ל, נקשרים ונקבלים אחר-כך ביחד בקשר נפלא ונורא, והמשפילים יבינו קצת:

ועקר הדבר – שעל-ידי שהאדם, בשעה במדרגה התחתונה מאד, ואף-על-פי-כן הוא מחזק עצמו ומאמין שגם שם יש לו תקנה עדין, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאול הנגד. אזי ממשיך על עצמו הקדשה משם הקדוש הוי"ה במלוי ס"ג, שהוא מחיה את כל הנסוגים אחר מקדשתו להחזיקם לבל יפלו לגמרי, חס ושלום. וזה בחינת בקי בשוב – שזה הבקיאיות הוא בחינת שם יב"ק הקדוש, בחינת שם ס"ג. וכן בשאדם זוכה לבוא לאיזה מדרגה בקדשה העליונה, ואף-על-פי-כן אינו עומד שם, והוא מתחזק ומתגבר לעלות יותר ויותר – אזי ממשיך הקדשה על עצמו משם הקדוש אק"ק במלוי קס"א, שהוא בחינת בקי ברצוא. כי האדם, בפי תנועותיו וכפי התחזקותו בעבודתו יתברך, פן גורם ליחד השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדשה משם, והבן היטב:

והנה מבאר לעיל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה, ששותקין לחברו בשמבזין אותו, על-ידי-זה זוכה לתשובה, שהיא בחינת בטר כנ"ל, ענין שם, כי סניג להכמה שתיקה כנ"ל, כי צריכין לזהר מאד לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לכף זכות ולשתק להם, ועל-ידי-זה נעשה בחינת בטר, כמוכא במדרש (ויקרא פ"ב): משל לאחד, שמצא את חברו עושה בטר. אמר לו: בשביל מי. אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: כיון שהוא לצורך המלך, כל אבן טוב שתמצא תקבענו בו. כך כל אחד מישראל הוא בחינת בטר להשם יתברך, וצריך להכניס בו כל מין אבנים טובות שאפשר למצוא, דהינו שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב, שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף זכות, כי הם בחינת בטר להשם יתברך כנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לכף זכות. נמצא, שעל-ידי שדנים את הכל לכף זכות, שעל-ידי-זה שותקין לו בשמבזה אותו, כי מוצאין בו זכות, שאינו חיב כל-כך במה שמבזה אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבזות אותו וכו', על-ידי-זה נעשה בחינת בטר, הינו כנ"ל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת בטר כנ"ל, והבן:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[חורף תקס"ג]

ואלה

המשפטים אשר תשים לפניך: (שמות כא)

אמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין לה. בבא קמא טו): השוו אשה לאיש. ואיתא במכילתא: יכול יהיו התלמידים לומדין

ועל-פי סוד נעלם בזה סוד בנות אלול הנ"ל. כי בקי הוא בחינת שם יב"ק הנ"ל, שהוא אותיות בקי^ל, וזה שזוכה לשני הבקיאיות הנ"ל, שהם שתי פעמים בקי, דהינו בקי ברצוא בקי בשוב, על-ידי-זה זוכה לדרך התשובה, כי שתי פעמים בקי, שהם בחינת שתי פעמים יב"ק הנ"ל, עולה בגימטריא דרך כנ"ל, כי על-פי הפונות נעשה זה הדרך מבחינת סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בגימטריא שתי פעמים יב"ק כנ"ל. וזה בעצמו סוד בחינת שני הבקיאיות הנ"ל, כי בקי ברצוא, שהוא בחינת: אסק שמים, זה בחינת סגול דקס"א, כי אסק אותיות קס"א. ובקי בשוב, שהוא בחינת: ואציעה שאול הנגד, זה בחינת חיריק דס"ג, מלשון: אל תסג גבול עולם, שהוא בחינת שמפיג גבולו ומחזירו לאחוריו, שזה בחינת ירידה, שהאדם נפל, חס ושלום, ממדרגתו, והוא נסוג אחר, חס ושלום, אף-על-פי-כן יחזק את עצמו ואל יתאוש עצמו לעולם, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאול הנגד כנ"ל, וזה בחינת שם ס"ג כנ"ל, כי סגול דא חמה, שהוא נקדה העליונה שעל האל"ף, הנחלקת לשלש טפין, שזהו בחינת: אסק שמים, בחינת סגול דקס"א, שהוא אותיות אסק כנ"ל. וחיריק הוא בחינת נקדה התחתונה של האל"ף, שהוא בחינת: ואציעה שאול הנגד, שהוא בחינת חיריק דס"ג הנ"ל. וזה שכתב שם למעלה בהתורה הנ"ל: "וכשיש לו אלו השני בקיאיות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרך התשובה", כי משני פעמים בקי, שהם בחינת קס"א וס"ג, אסק שמים ואציעה שאול וכו' – על-ידי-זה נעשה בחינת דרך, שהוא בגימטריא שתי פעמים בקי, שהם קס"א וס"ג וכו' כנ"ל, כי עקר דרך התשובה זוכין על-ידי שני הבקיאיות הנ"ל, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין בגימטריא דרך, שהם שתי פעמים בקי כנ"ל. ו"פשוטה" בגימטריא סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בעצמם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה, שהם בחינת מה שצריכין לבקש השם יתברך תמיד, הן למעלה הן למטה, בחינת: אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנגד, שהם בחינת שני הבקיאיות הנ"ל. ועל-כן כשיש לו שני הבקיאיות הנ"ל, אז הוא הולך בדרך התשובה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמוקים מאד: ועל-פי זה תבין לקשר התורה היטב, שמה שכתב בסוף מענין נקדה העליונה ונקדה התחתונה של האל"ף, והו בעצמו בחינת שני הבקיאיות הנ"ל (כי זה אינו מבאר בפרוש בהתורה הנ"ל, רק על-פי בנות הנ"ל מובן זאת ממילא למשכיל), וזהו בעצמו בחינת תשובה על תשובה שכתב שם, כי זבחת הנצר הרע, שהוא בחינת דם לה, שהוא בחינת תשובה הראשונה, שהוא בחינת כבוד עולם הזה, זה בחינת נקדה התחתונה, שנעשית מבחינת הדמימה והשתיקה, מבחינת דם לה, וכל זה הוא בחינת חיריק דס"ג וכו', שהוא בחינת בקי בשוב כנ"ל. ותשובה השנייה, שעושה על תשובתו הראשונה, שהוא בחינת כבוד העולם הבא, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר. זה בחינת נקדה העליונה, בחינת בטר, שהוא בחינת משה, בחינת סגול וכו'. והבן הדברים היטב, איד

(ח) עיין זוהר משפטים קט"ז ע"ב, זוהר פנחס רכ"ג ע"א.

ואינם מבינים - תלמוד לומר: אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם בשלחן ערוך:

א דע, פי עקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמו שכתוב (שיר השירים ד): תבואי תשורי מראש אמונה^(א). ואמונה הוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ותרגומו: פרישן בצלו. וזה בחינת נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחיב בן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, ובידו לחדש דבר פרצונו. ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה. ושם עקר עליות התפלות, כמו שכתוב (בראשית כח): וזה שער השמים. ובשביל זה פשטם אברהם במה אדע (שם טו), ובזה פגם בירשת ארץ, שהיא בחינת אמונה, בחינת תפלה, היה גלות מצרים. ודוקא יעקב ובניו ירדו מצרים, כי הם בחינת שנים עשר נסחאות התפלה, והוריד אותם בגלות, ומצרים הוא הפוך הנסים, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שאין שם מקום הנסים, ואין שם מקום התפלה, כמו שכתוב (שם טו): והיה כצאתי את העיר אפרש את כפי. וכל הגליות מכנים בשם מצרים^(ב), על-שם שהם מצרים לישראל. וכשפוגמין באמונה, בתפלה בארץ ישראל, הוא יורד לגלות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנהרץ צו): אין משיח בן דוד בא אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, הינו שיתכלו האפיקורסים שאין להם אמונה בנסים ומכסים כל הנסים בדרך הטבע, פי עקר הנסים בארץ ישראל, כי ארץ ישראל שותה תחלה (תענית י), ושתייתה מהתהומות, שהם לשון: ותהם כל העיר (רות א). שעל דבר נסי תמהין העולם, וזה (תהלים כב): תהום אל תהום קורא. פי יש נסים עליון, שהוא בחינת תהום עלאה, ויש נסים תתאין, שהם בחינת תהומא תתאה, ומלאך שכלול מכל הנסים, משני התהומות, דמא לעגלא (תענית כה), שהוא בחינת עגולים, בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים עב): ואמונתך סביבותיך, ופריטא שפותרה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שם נא): אדני שפתי תפתח. והוא כללות הנסים. וזה פרוש: עד שתכלה פרוטה מן הכיס - פי יש בני-אדם המכסים בללויות הנסים, הכלולים במלאך דפריטא שפותרה, מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם - אז יבוא משיח, פי עקר הגאולה תלוי בזה, כמו שכתוב: תבואי תשורי מראש אמונה:

העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג. וכשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקלפה. הנחש השיאני (בראשית ג) לשון נשואין. עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין, ועל-ידי נשואין הטיל בה זמא. ובמעמד הר סיני פסקה זמאתן (שבת קמח. עין רשי"ש), כי שם קבלו תרני"ג עטין דקדשה (וזה יתרו דף פב), והיתה להם נשואין בקדשה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין, פי הכליות יועצות (ברכות נא), וכליות הם כלי ההולדה, כלי תורע. נמצא, כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע, והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש בזה (פנהרץ כו), ונקראת תושיה, פי הם תרני"ג עטין, כמו שכתוב (משלי ח): לי עצה ותושיה. ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתיש בזה, ועצת הצדיק הוא כלו זרע אמת. וזה פרוש (ירמיה ב): ואנכי נמעתיד שורק, בחינת הגאולה, כמו שכתוב (זכריה י): אשרקה להם ואקבצם. ועל-ידי מה. על-ידי: כלה זרע אמת (שם בירמיה סוף הפסוק 'ואנכי נמעתיד' הגיל) - על-ידי עצת הצדיקים תבוא לאמת, ועל-ידי זה נקראת אמונה, כד אתחבר בה אמת, ועל-ידי זה תבוא הגאולה בנ"ל, כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק על-ידי עצה שמקבל ממנו. וזה: הן אמת הפצת, בטוחות, בכליות חכמה תודיעני, שאזכה לקבל טפי המוח, טפי השכל, על-ידי עצה שאקבל מהם, ואז אזכה לאמת, כי הטפי השכל נקרא: כלה זרע אמת:

ד ורע, שעל-ידי מצות ציצית האדם נצול מעצת הנחש, מנשואין של רשע, מבחינת נאוף, פי ציצית שמירה לנאוף, כמוכא בתקונים (תיקון יח): וינקה שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם (בראשית ט) - זה בחינת ציצית. וערות אביהם לא ראו - פי ציצית מכסה על עריץ. אבל הם, דהוא יצר הרע, דמחמם גופה דבר-נש בעברה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם): ארור כנען, כמו שכתוב (שם א): ארור אתה מכל הבמה. והשמלה, הינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזהמת הנחש: וזה בחינת (שם ט): בן פורת עלי עין - בשביל ציצית, לשון: מציץ מן התרפים (שיר השירים ב), על-ידי זה זכה לבן פורת, שנשמר מנשואין של נחש, מזווג של הסטרא-אחרא, וזכה לזווגא דקדשה. וזה: פורת - לשון זווג, לשון: פרו ורבו. ועקר הנאוף תלוי בעינים, כמו שאמרו (סוטה ט): שמשון הלך אחר עיניו. וכמו שכתוב (במדבר טו): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ושמירת ציצית, שהוא בחינת עינים, הוא שמירה מעצת הנחש, ויכול לקבל העצות מצדיק, שהוא כלה זרע אמת:

ה וזה פרוש: אמר רבה בר בר רש"י: רשעים: שגשבעתי. מן הגלות, כדכתיב קרא טובי בנביאים: **הוא טועא:** תא אחווי לך טורא דסיני. אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי, וקמין פי חמרי תורתא. ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שגשבעתי. ועכשו שגשבעתי, מי מפר לי: **תא ואחוי לך טורא דסיני** - שהוא בחינת עצות, כי שם קבלו תרני"ג עטין. חזאי דהדרן לה עקרבי - הינו שיש עצת נחש,

ב אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על-ידי אמת, כמוכא בזהר (בלק דף קפח): והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכוי (ישעיה יא) - הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו שם: אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת:

ג ואי אפשר לבוא לאמת אלא על-ידי התקרבות לצדיקים, וילך בדרך עצתם, ועל-ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת, כמו שכתוב (תהלים נא): הן אמת הפצת כשאתה חפץ אמת, בטוחות ובסתום חכמה תודיעני - פי

(א) עין תחומא פרשת בשלח ופ"ו. (ב) ב"ר ט"ז.

מפיו, כמו שכתוב בזהר (בתקונים תיקון טו), והוא תלת מחין, כי הוא ענין אחר, כי הטפה באה מהמח ומגיעה לכליות, שהן כלי ההולדה, שמבשלין הזרע, כן השכל נולד גם-כן במח ומגיע עד הכליות היועצות. ותלת מחין הוא בחינת (ישעיהו ט): השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'. כלומר, שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'. אבל בשמך עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחינת כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטפה מח, המתחלקת לתלת טפין, תלת מחין כנ"ל, ואז: יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין וכו'. שהן בחינת השלשה מחין, ושב ורפא לו. וזהו: ואנכי נמעתיד שורק כלה זרע אמת, והבן: וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנא וכו'. וזה רמז גם-כן בפתח דבריו: אמר לי ההוא טיעא, ופרש רבנו שמואל: בכל מקום סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחינת התפלה, כמו שכתוב (בראשית טו): כי שמע ה' אל ענידי, ותרגומו: ארי קבל ה' ית צלותיך, והוא בחינת אמונה כנ"ל. וזהו סוחר, מלשון סחור סחור (בחינת מקיפים), שהוא בחינת אמונה כנ"ל, ואמונתך סביבותיך (תהלים טו). וזהו (רות ג): ופרשת בנפיד על אמתך. כי ציצית דקדשה, שהם בגפי מצוה, הוא שמירת הברית, והוא בחינת זיווג דקדשה: וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב): הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם. כי פגם הברית – העדר הלחם, כמו שכתוב (פסלי ט): בעד אשה זונה עד כפר לחם, והבן: ותשב באיתן קשתו וכו', משם רוצה אבן ישראל (בראשית מט) – אבן ובנין, בחינת התפלה יעקב ובניו:

סגולה להולה – להסתכל על הציצית. והסוד בפסוק (שם מח): הנה בנדך יוסף בא אליך. כי כל אלו התבות מרמזין על הציצית, דהינו מגין החושין והחליות והקשרים, כמבאר ב"פרי עין-חיים" בשער הציצית, (פרק ד, בפניה), עין שם⁽¹⁾. וזהו: הנה בנדך יוסף בא אליך, דהינו בחינת ציצית כנ"ל, על-ידי זה: ויתחזק ישראל:

[שבת חנוכה תקס"ג]

מגורת זהב בלה וגלה על ראשה וכו':
(זכריה ד' והוא הפטרת שבת חנוכה)

א הנה יקר גנחתי ונה (שקורין קרעין) מאיש ישראל, כי הוא שלמות החסרונות, כי על-ידי בחינת הנשימה, שהוא הרוח-חיים, נברא העולם, כמו שכתוב (תהלים לו): וברוח פיו כל צבאם. והדוש העולם יהיה גם-כן בבחינת הרוח, כמו שכתוב (שם קד): תשלח רוחך ויבראון ותחדש פני אדמה. והוא גם-כן חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויפח באפיו נשמת חיים. וכתוב (שם ט): כל אשר נשמת רוח חיים

עצת רשעים, שעל-ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים זרע אמת. וקומו פי חמרי חורתא – זה בחינת ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מנאוף, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (בנחות טו): איזה ענשו גדול, של לבן או של תכלת. ואמרו: משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב, הינו תכלת, וחותם של טיט, הינו לבן, וזה: חמרי, לשון חמר וטיט. חורא, הינו לבן. כי עכשו זה עקר הציצית. ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שנשבועתי, פרש רבנו שמואל: על הגלות, הינו על-ידי ציצית יכולין לבוא לעצת צדיקים, לבחינת אמת, ועל-ידי אמת באים לאמונה כנ"ל, ועל-ידי אמונה בא הגאולה כנ"ל. וזה ששמע חרמת השם יתברך על הגלות, כי הציצית, שהם חמרי חורא, גרם כל זה:

זוה פרוש ואלה – כל מקום שנאמר ואלה, מוסיף. זה בחינת יוסף, בחינת שמירת הברית, בחינת ציצית. המשפטים – זה בחינת כלה זרע אמת, כמו שכתוב (תהלים יט): משפטי ה' אמת. שזוכה לעצת צדיקים, לבחינת אמת. אשר תשים לפניכם – זה בחינת כד אתחבר בה אמת, וזה בחינת: השוו אשה לאיש. כי זה איש ואשה הם בחינת התחברות אמת ואמונה, ובה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה: יכול שיהיו התלמידים לומדים ואין מבינים – תלמוד לומר וכו'. ערכם לפניכם בשלחן ערוך – זה בחינת הגאולה, שלעתיד יתגלו כל החכמות בשלחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה יא): ומלאה הארץ דעה. (עד כאן לשון רבנו ז"ל):

(השקמות השיבים להתורה הזאת):

התפלה הוא בחינת אמונה, והוא בחינת הנסים, כי גם למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל, עין שם. ובשביל זה התפלה מסגל לזכרון, כי תפלה הוא בחינת אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו. (והיא דרך ההנהגה על-פי מערכת הפולות, שמתנהג כסדר יום אחר יום, והוא הפוד האמונה, מה שאין בן אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד, והוא מחיה ומקים הכל תמיד, והוא למעלה מהזמן, אין כאן שכחה. ודו"ק). ומעתה תראה נפלאות בדברי רבותינו וזכרונם לברכה (שבת קד): מ"ם וסמ"ד שבלוחות בגם היו עומדין, כי מ"ם הוא בחינת השכחה, ועל זה אמרו רבותינו וזכרונם לברכה (הגינה טו): אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחר. כי מ"ם בגימטריא מאה, ועד מאה שולט השר של שכחה, וזה שהמתיקו חכמינו וזכרונם לברכה: מ"ם וסמ"ד, הינו מ"ם שהוא בחינת השכחה, בגם היו עומדין, כי גם הוא הפך השכחה, כי נסים הם בחינת התפלה, בחינת אמונה, שהיא הפך השכחה כנ"ל: ודע וכו' כי ציצית שמירה לנאוף וכו'. על שכם שניהם זה בחינת ציצית וכו'. וזה (בראשית לו): הלא אחיד רועים בשכם, הינו בחינת ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לנאוף, והוא בחינת שמירת הברית, שהיא בחינת יוסף. על-כן אמר יעקב ליוסף: הלא אחיד רועים בשכם, שהיא בחינה שלך. לכה ואשלחך אליהם: וזה פרוש: ואנכי נמעתיד שורק וכו', כי הוא מקבל מפי השכל של הצדיק על-ידי עצה שמקבל ממנו. וזה שורק, הוא בחינת שורק, שהוא תלת

(א) ז"ל הפע"ח ט"ל כריכות הם קניו במנין יוסף וסמ"ך גדולים יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין 'נה' וכמנין 'בנך' חוליות וקשרים. והחושין הם ל"ב והם שורין הרי ס"ד כמנין בא אליך ע"כ.

באפיו. וכמו שאמרו חכמים: אם תחסר הנשימה - תחסר החיים. נמצא כי עקר חיות כל הדברים הוא בבחינת רוח, וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות של אותו הדבר, שהוא בחינת הרוח-חיים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקום הדבר, והאנחה הוא אריכת הנשימה, והוא בבחינת ארד-אפים, דהינו מאריך רוחה, ועל-כן בשמתאנח על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשיך רוח-חיים להחסרון, כי עקר החסרון הוא הסתלקות הרוח-חיים בג"ל, ועל-כן על-ידי האנחה משלים החסרון:

ב אד מאין מקבלין הרוח-חיים. דע, שעקר הרוח-חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוח-חיים הוא בהתורה, כמו שכתוב (שם א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועל-כן עקר הרוח-חיים הוא אצלם, וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח-חיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בהתורה, אשר שם הרוח. והוא שנקרא הצדיק (במדבר כז): איש אשר רוח בו - שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמו שפרש רש"י שם), כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוח-חיים של כל אחד ואחד בג"ל. וזה בחינת רוח צפונות המנשבת בכנור של דוד (בכרות יג), כי כנור של דוד היה של חמש נימין, כנגד חמשה חמשי תורה, ורוח צפון שהיתה מנשבת בו, הוא בחינת: ורוח אלקים מרחפת על-פני המים הג"ל. כי רוח צפון הוא בחינת הרוח הצפון בלבו של אדם^(א), שהוא בחינת הרוח-חיים, כי צפון חסר (כ"ב כה), והחסרון הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים לו): ויתן לה משאלת לבך. ימלא ה' כל משאלותיך (שם ב). ועקר הרוח-חיים הוא בלב, וכמו שכתוב בתקוני זהר (תיקון י): בלהו שיפין מתנהגין בתר לבא כמלכא וכו', כמא דאת אמר (יחזקאל א): אל אשר יהיה שם הרוח ללכת וכו'. כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח, שמקומו בלב, ועל-כן נרגש החסרון בלב, ועל-כן בשנתמלא החסרון, שהוא בבחינת הרוח בג"ל, נאמר: ויתן לה משאלת לבך, ימלא ה' וכו', הינו בג"ל. ועל-כן ישראל, שהם מקבלין הרוח-חיים מהתורה, נקראים על-שם צפון, כמו שכתוב (תהלים עב): על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך:

ד ועל-כן: ואיש חכם יכפרנה (משלי טו) - כי החסרון הוא מחמת עוונות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נה): אין מיתה בלא חטא, ואין יסורים בלא עון, כמו שכתוב (תהלים עט): ופקדתי בשבט פשעם ובגזעם עונם. ועל-כן הצדיק, הממשיך רוח-חיים ומשלים החסרון, מכפר העון. והוא מנדל רחמנות ותנינות מהבורא יתברך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוח-חיים אצל הצדיקים, דהינו שהם יקבלו הרוח-חיים מהתורה, והם ממשיכין רוח-חיים אל החסרונות, וכזה מכפרין העוונות. וזהו בחינת שלש-עשרה מדות (שמות לד): ה' ה', אל רחום ותנון, ארד-אפים. ארד-אפים הוא בחינת הרוח, שהוא מאריך רוחה, בחינת אנחה על החסרון, והינו: רב חסד ואמת, כמו שאמרנו, שמקבלין הרוח-חיים מהצדיק רב דקדשה, שהוא רב חסד, הפך עשו רב דקלפה, שהוא אדמוני, תקף הדין. והינו: ואמת, כי הצדיק מקבל הרוח-חיים מהתורה שנקראת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפיהו. והינו: נוצר חסד לאלפים - לאלפים זה בחינת אלופי עשו, רב רבי עשו, שהם רב דקלפה. וזהו: נוצר חסד - שחסד בחינת הרב דקדשה, נוצר וממתיק בחינת אלופי עשו, רב רבי עשו, ועל-כן נושא עון ופשע, כי על-ידי רוח-חיים, שלמות החסרון, שממשיכין מהצדיק על-ידי אנחה - על-ידי זה נתפריץ העוונות, שזהו בחינת: ואיש חכם יכפרנה בג"ל, וזהו: נושא עון ופשע בג"ל:

ג אד רשעים, הדוברים על צדיק עתק בגאונה ובזו, מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע, שיש רב דקלפה, והוא בחינת עשו, כמו שכתוב בעשו (בראשית לו): יש לי רב. והוא בחינת (שם לו): אלופי עשו. וכמו שתרגם אונקלוס: רב רבי עשו, בחינת הרב דקלפה, ומהם מקבלין הרשעים הרוח, והוא בחינת רוח הסמאה, בחינת רוח סערה, כמו שכתוב (שם כ): הן עשו אחי איש שעיר^(ב). ועל-כן הרוח שלהם גדול ותקיף לפי שעה, כמו רוח סערה, שהוא גדול בשעתו. ועל-כן (תהלים י): כל צורריו יפיה בהם - יפיה דיקא, שמתגבר עליהם על-ידי בחינת רוח פיו, שהוא גדול בשעתו, אך שאין לו קיום כלל, ולסוף בלה ונאבד, ומסער גופה ונשמתה^(ג), וכמו שכתוב (דברים י): ומשלם

ה והנה בשמתאנח, ממשיך רוח-חיים אל החסרון, שמתאנח עליו ומשלים אותו. אך להתגרות ברשעים אי אפשר, כי בשמתגרה בהרשע, והוא מתאנח, וממשיך הרוח מהרב שלו דקלפה, והרוח שלו גדול בשעתו, ועל-כן: כל צורריו יפיה בהם בג"ל, ויוכל להזיק לו, חס ושלום. ועל-כן לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור, וצדיק גמור הוא כשהוא בבחינת (משלי יב): לא יאנה לצדיק כל און, דהינו שכבר גרש ובטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יארע לו שום מכשול עברה: והענין כי יש ד' יסודות: אש, רוח, מים, עפר. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות הוי"ה^(ד), ולמטה הם מערבים טוב ורע, והצדיק גמור, שהבדיל והפריש הרע מן

ג אד רשעים, הדוברים על צדיק עתק בגאונה ובזו, מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע, שיש רב דקלפה, והוא בחינת עשו, כמו שכתוב בעשו (בראשית לו): יש לי רב. והוא בחינת (שם לו): אלופי עשו. וכמו שתרגם אונקלוס: רב רבי עשו, בחינת הרב דקלפה, ומהם מקבלין הרשעים הרוח, והוא בחינת רוח הסמאה, בחינת רוח סערה, כמו שכתוב (שם כ): הן עשו אחי איש שעיר^(ב). ועל-כן הרוח שלהם גדול ותקיף לפי שעה, כמו רוח סערה, שהוא גדול בשעתו. ועל-כן (תהלים י): כל צורריו יפיה בהם - יפיה דיקא, שמתגבר עליהם על-ידי בחינת רוח פיו, שהוא גדול בשעתו, אך שאין לו קיום כלל, ולסוף בלה ונאבד, ומסער גופה ונשמתה^(ג), וכמו שכתוב (דברים י): ומשלם

(א) עיין תיקון ס"ט. (ב) עיין תיקון י"ח. (ג) ועיין עירובין כ"ב: (ד) ב"ר פירשה ס"ז. (ה) עיין סוף תיקון כ"ב.

הטוב לנמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מארבעה יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות, בידוע, וכשהוא בבחינה זו, מתר להתגרות ברשעים. והענין - כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צנור, שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא דרך המדה רעה מארבעה יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו, וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מקבץ לירד להמדה רעה ההיא, שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו, ועל-כן מקבץ שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה פח להרוח סערה, שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלם ולהזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחו בו. (וגם מהמדה רעה בעצמה, שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית יט): ויעל אברם ממצרים). וזהו: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ (תהלים קמז), ראשי-תבות: א'ש, ר'ות, מ'ים, ע'פר, שהם כל הארבעה יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בברור גמור, עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהארבעה יסודות הנ"ל, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואזי דיקא, כשמבדיל הרע מארבעה יסודות: א'ש, ר'ות, מ'ים, ע'פר, אזי הוא: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ כנ"ל. מה שאין פן צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עברה, אף-על-פי-כן עדין לא הבדיל הרע לנמרי, והרע עדין בכת, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחו בו, ויוכל להזיק לו, חס ושלום, האריכות-רוח של הרשע, שהוא גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): והכתוב (תהלים לו) אל תתחר במרעים. מי שלבו נוקפו אומר פן. פרש רש"י: הירא מעברות שבידו - שבידו דיקא. זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עברה, רק שהוא ירא עדין מעברות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדין בכת, כי לא זכה עדין לבחינת: לא יאנה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדין שלא יארע לו מכשול עברה, חס ושלום, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. וזהו (חבקות א): תחריש כבלע רשע צדיק ממנו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ עא): צדיק ממנו בולע. בולע דיקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכות-רוח שלו, שהוא גדול בשעתו. אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עברה כנ"ל, כי כבר בטל הרע לנמרי מכל המדות והתאוות של כל הארבעה יסודות, ועל-כן זה הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מתרים להתגרות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם, שהגבירו על עצמם, ולשברם ולבטלם, ועל-ידי-זה הוא משפיל רשעים עדי ארץ, כנזכר לעיל:

ו והענין, כמו שכתוב בתקוני זהר (תיקון יד, דף כט): גן - דא אורייתא, כי התורה נקראת גן. ונשמות ישראל, המענינים ומבינים בהתורה, הם בחינת עשבין ודשאין דאתרביאו בגן. ומאין הם גדלים, הוא ממעין, דא חכמה, כמו שכתוב (שיר-השירים ד): מעין גנים. ומהיכן מקבלין החכמה והשכל, שהוא בחינת המעין, הוא מהתפלה, כמו שכתוב (יואל ח): ומעין מבית ה' יצא, הוא התפלה, כמו שכתוב (ישעיה נ): כי ביתי בית תפלה. והוא בחינת מביא מבח אל הפעל, כי תפלה הוא בחינת חדוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש, אשר בידו לעשות פרצונו לשנות הטבע, והוא בחינת בריאה בכת, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. שהוא בחינת התפלה, שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל. והתורה היא בחינת בריאה בפעל, כמו שכתוב (משלי ח): ואהיה אצלו אמון - אמן, לשון פועל, כי בהתורה נברא העולם, וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחינת חדוש העולם, והוא בחינת בריאה בכת, והוא בחינת התעוררות החכמה, שהוא בתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא - זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ"ל, ומשם נמשך המעין, הוא החכמה, אל התורה, ושם יוצא אל הפעל, כמו שכתוב (משלי א): מפיו דעת ותבונה. פי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועל-ידי-זה נעשה מעין גנים, שהמעין מושקה הגן, ועל-ידי-זה אתרביאו עשבין ודשאין כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב): המעין בתפלתו בא לידי פאב לב וכו', שנאמר (משלי ט): תוחלת ממשכה מחלה לב. מאי תקנתה, יעסק בתורה, שנאמר (עם): ועין חיים תאנה באה. זהו שאמרנו, כי בהתפלה עדין הוא בכת, ואינו יוצא אל הפעל, עד שבא אל התורה, שהיא בחינת בריאה בפעל, ואזי נעשה בקשתו על-ידי שיוצא מבח אל הפעל:

והיניו דכתיב (בראשית א): ונקר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדין הוא בחינת התפלה, כי עדין עין לא ראתה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד): שזהו בחינת תפלה, שהוא למעלה מן הטבע, כי על-ידי תפלה משנה הטבע כנ"ל ושזהו בחינת עדין עין לא ראתה, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא. והיניו: ונקר יוצא מעדן - הינו מהתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא. להשקות את הגן - הוא התורה כנ"ל, מעין גנים. וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן, שהוא התורה, אזי אתרביאו עשבין

הטוב לנמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מארבעה יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות, בידוע, וכשהוא בבחינה זו, מתר להתגרות ברשעים. והענין - כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צנור, שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא דרך המדה רעה מארבעה יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח חיים שלו להשלים חסרונו, וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מקבץ לירד להמדה רעה ההיא, שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו, ועל-כן מקבץ שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה פח להרוח סערה, שהוא הרוח חיים של הרשע, לשלם ולהזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחו בו. (וגם מהמדה רעה בעצמה, שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית יט): ויעל אברם ממצרים). וזהו: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ (תהלים קמז), ראשי-תבות: א'ש, ר'ות, מ'ים, ע'פר, שהם כל הארבעה יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בברור גמור, עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהארבעה יסודות הנ"ל, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל. ואזי דיקא, כשמבדיל הרע מארבעה יסודות: א'ש, ר'ות, מ'ים, ע'פר, אזי הוא: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ כנ"ל. מה שאין פן צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עברה, אף-על-פי-כן עדין לא הבדיל הרע לנמרי, והרע עדין בכת, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחו בו, ויוכל להזיק לו, חס ושלום, האריכות-רוח של הרשע, שהוא גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): והכתוב (תהלים לו) אל תתחר במרעים. מי שלבו נוקפו אומר פן. פרש רש"י: הירא מעברות שבידו - שבידו דיקא. זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עברה, רק שהוא ירא עדין מעברות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדין בכת, כי לא זכה עדין לבחינת: לא יאנה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדין שלא יארע לו מכשול עברה, חס ושלום, ועל-כן אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל. וזהו (חבקות א): תחריש כבלע רשע צדיק ממנו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ עא): צדיק ממנו בולע. בולע דיקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכות-רוח שלו, שהוא גדול בשעתו. אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עברה כנ"ל, כי כבר בטל הרע לנמרי מכל המדות והתאוות של כל הארבעה יסודות, ועל-כן זה הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מתרים להתגרות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם, שהגבירו על עצמם, ולשברם ולבטלם, ועל-ידי-זה הוא משפיל רשעים עדי ארץ, כנזכר לעיל:

ו ולבוא לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא על-ידי תורה ותפלה. ולמוד התורה והיה

* ושם בברכות (ו) עין מגילה דף ג: תיקן כ"ב. (ו) עין זוהר בהר דף קיא:

ודשאיו, נשמות ישראל, כלומר, שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה, ואזי זוכה ללון בעמקה של הלכה לברר הדין: האסור והמותר, הטמא וכו', ובזה מפריש הטוב מהרע כנ"ל. וזהו: ומשם יפרד - כי על ידי זה נפרד הרע מהארבעה יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי: והיה לארבעה ראשים - הם ארבע אותיות הוי"ה, שהם שרש הטוב של הארבעה יסודות כנ"ל:

ח וזהו בחינת ארבע ציצית, כי ארבע ציצית הם בחינת הרוחניים, וכמו שכתוב (ויקרא לז): כה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח. שעל ידי זה מכניעין הרוח סערה, שהוא הרוח של המתנגדים, החולקים על הצדיקים אמתים, שממשיכין אריכות הרוח שלהם מהרב דקלפה, שהוא בחינת עשו איש שעיר כנ"ל. ועל-כן ציצית הוא לשון שער, כמו שכתוב (שם ח): ויקחני בציצית ראשי. כי על-ידם נכנע עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה כנ"ל. וזה בחינת טלית לבן, שנתעטף הקדוש-ברוך הוא בסדר שלש-עשרה מדות (כמו שאמרו רז"ל ראש השנה י"ג), כי השלש-עשרה מדות הן בחינות הרוחניים דקדשה כנ"ל. וזהו בחינת טלית, שהוא ארבע כנפופות, בחינות הרוח מארבע רוחות כנ"ל, והינו טלית לבן, הפך בחינות רוח דקלפה, בחינת עשו, שהוא אדמוני, כלו באדרת שער (בראשית כח), ופרש רש"י: כטלית - כטלית דיקא, בחינת טלית דקלפה, שהוא בחינת טלית אדם, שממש נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל, ועל-ידי טלית דקדשה, שהוא בחינת טלית לבן, מכניעין אותו, כי משם נמשך הרוחניים דקדשה, שהוא בחינת שלש-עשרה מדות של רחמים כנ"ל. ועל-כן נתעטף הקדוש-ברוך הוא בטלית לבן דיקא בסדר לפני משה שלש-עשרה מדות של רחמים, הינו כנ"ל, כי על-ידי טלית דקדשה, שהוא בבחינות מקיף, שהוא בחינת הרוחניים, בחינות (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, נכנע טלית דקלפה, בחינת הרוח דקלפה. וזהו (איוב לח): לאחוז בכנפופת הארץ וינערו רשעים ממנה. כי על-ידי הארבע כנפופות, שהם בחינת הרוחניים דקדשה, שהם בחינת הארבעה ראשים הנ"ל, על-ידם: וינערו רשעים, בחינת מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ - ראשית-תבות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, כנ"ל:

אחדותה, וחדר מסתגי לן: לן. בהמות שהינו רוכבין לא תא ואחוויו לך מתי מדבר - הינו תא וכולין להלך: שההמות שהינו רוכבין לא שהראה לו הרשעים, שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר, כי מדבר לא היתה רוח צפופית מנשבת בו (ובמות עב), הינו בחינת רוח-החיים דקדשה, שהיא בחינת רוח צפופית שהיתה מנשבת בפנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו, שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדשה, והם בחינתם קרואים מתים, והראה לו מהיכן מגיע להם שלמות החסרון. וזהו שהראה לו: דהו דמו כמבסמי - פרש רבנו שמואל: בשתוי יין, בחינת עשו אדמוני, שהוא הרב דקלפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוחניים שלהם להשלים החסרון. וזהו: ונגו אפרקיד - פרש רבנו שמואל: פניהם למעלה. פניהם זה בחינת הרוח כנ"ל, הכרת פניהם וכו', והינו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחינת: כל צורריו יפית בהם כנ"ל. והנה גבה ברבה דחד מניהו - זה מורה על גדל ההצלחה של הרשעים, כי העדר ההצלחה נקרא ברבים פושלות (ישעיה לח), וגבה ברבה הינו רום ההצלחה. ועיל טיעא תנותה ברבה, הינו הצדיק, שנקרא טיעא, כמו שפרש רבנו שמואל בקל מקום: סוחר ישמעאל, וסוחר הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, והינו הצדיק, שמקבל הרוח מהקדשה. וזהו סוחר ישמעאל, על-שם (בראשית טו): כי שמע ה' אל ענייך. כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל. כי רכיב גמלא - בחינת (משלי יא): גומל נפשו איש חסד. זה בחינת רב חסד כנ"ל. ויקיף רמחא - רומח הוא בחינת רוח מ"ם, בחינת: ורוח אלקים מרחפת על-פני המים, הינו התורה, שנתנה לארבעים יום, ששם הרוחניים, כנ"ל, כלומר, שהצדיק היה לו בחינת הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, ועם כל זה נחית תחות ברבה, תחת הצלחת הרשע, בחינת: כבלע רשע צדיק ממנו. וקא פסקי קרנא דתבלתא דחד מניהו - הינו שפסק ושב המדה רעה מאחד מארבעה יסודות, שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל. וזהו: וקא פסקי קרנא דתבלתא וכו', הינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזה בחינת מה שפסק ושב המדה רעה שלהם, שהוא הצנור שלהם, כי כל המדות רעות נמשכין מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל. ולא מסתגי לן - כלומר, שאף-על-פי-כן לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברביו, אף-על-פי שפסק ושב המדה רעה של הרשע, שגממשת מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל, שזהו בחינת: וקא פסקי קרנא דתבלתא דחד מניהו כנ"ל, אף-על-פי-כן לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברביו, בחינת: ולא מסתגי לן, שפרושו, שלא היו יכולין לצאת משם, הינו כנ"ל. אמר לי: דלמא שקלית מידי מניהו - הינו שמא יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת בשלמות להפריד ממנו הרע לגמרי, ועל-כן לא מסתגי לן, כמבאר לעיל, שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו:

זוה פרוש: אמר רבה בר בר רבנה: אמר לי ההוא טיעא: תא ואחוויו לך מתי מדבר. אזלי וחייתניהו, ודמו כמאן דמבסמי. שהיו שוכבין בפנים צהבות בשתוי יין: אפרקיד. פניהם למעלה: ועיל טיעא תנותה ברבה דחד מניהו, ועיל טיעא תנותה ברבה כי רכיב גמלא וקיפא רמחה, ולא נגע בה. פסקי קרא קרנא דתבלתא דחד מניהו, ולא הווי מסתגי לן. אמר לי: דלמא שקלית מידי מניהו, דגמירי, דמאן דשקיל מידי מניהו לא מסתגי לה. אזלי,

רש"י: טיעא. סוחר ישמעאל: אזלי וחייתניהו ודמו כמאן דמבסמי. שהיו שוכבין בפנים צהבות בשתוי יין: אפרקיד. פניהם למעלה: ועיל טיעא תנותה ברבה. כלומר: ראיתי שטיעא היה הולך מת ברבי המת, רכוב על הגמל ורמחו בידו, ולא נגע בה בכרבה: שקלא קרא קרנא. כנה הטלית להראותו לחכמים ללמד ממנו דין ציצית אי כבית-שמאי אי בבית הלל, בדלקתו: ולא הווי קא מסתגי

לך משאלת לך. וזהו בחינת: הרחב פיך ואמלאהו - שנתמלא החסרון: וזהו בחינת מלאפום - מלא פום. והענין, כי מלאפום הוא יו"ד וא"ו, והוא בחינת יו"ד מיני דפיקון, כנגד יו"ד הדברות, והדפיק הוא על-ידי הרוח, בידוע, ועל-כך הם עשרה מיני דפיקון, כנגד עשרת הדברות, כי הרוח, שהוא הדפיק, הוא בהתורה כנ"ל, והוא"ו הוא בחינת המשכת הרוח, והינו מלאפום, מלא פום, כי על-ידי המשכת הרוח נשלם החסרון, שזהו בחינת: הרחב פיך ואמלאהו - שנתמלא החסרון כנ"ל, שזהו בחינת מלאפום - מלא פום כנ"ל. וזהו שדקדק (תהלים פא): אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים. וקבלו התורה, אשר שם הרוח, ואזי דיקא: הרחב פיך ואמלאהו, בחינת מלאפום כנ"ל, בחינת שלמות החסרון, כי דיקא אחר יציאת מצרים, בחינת המעלה מארץ מצרים, שאז נתבטל בחינת מקצרת-רוח הנ"ל, כי קבלו התורה, ששם הרוח-חיים כנ"ל, על-כך אז דיקא: הרחב פיך ואמלאהו, בחינת שלמות החסרון, בחינת מלא פום, בחינת: ימלא ה' כל משאלותיך כנ"ל. ועל-כך נזכר יציאת מצרים בפרשת יציאת, כי יציאת בחינת הרוח-חיים, בחינת: מארבע רוחות וכו' כנ"ל: גם דבר אז מענין שתיים-עשרה שעות היום ושתיים-עשרה שעות הלילה, שיש בהם שנים-עשר צרופי הו"ה, בכל שעה יש צרופ אחר, וכל שעה נחלקת לתת-ר"ף חלקים, וכל חלק נחלק מתת-ר"ף חלקים, יש בו גם-כן צרופ השם, וכל זה הוא בחינת רוח-חיים שבדפיק^(ט). ולא זכיתי לשמע באור ענין זה היטב, גם שכחתי קצת מזה, והמשכילים יבינו:

רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן (תהלים סח). אלפי - בחינת אלופי עשו, ועל-ידי רכב אלקים רבתיים, בחינת קבלת התורה, שמשם מקבלין הרוח-חיים הרבנים דקדושה, על-ידי זה: אלפי שנאן, כמו שדרשו חכמינו וכוונם לברכה (ע"ז): אל תקרי שנאן, אלא שאינן, הינו שעל-ידי קבלת התורה, ששם הרוח דהרב דקדושה, על-ידי זה נתבטל ונכנעין אלופי עשו, רבירבי עשו, שהם בחינת הרב דקלפה, בבחינת אלפי שאינן שאלופי עשו, רבירבי עשו, נתבטל ונאינן:

מכנף הארץ זמרת שמענו, צבי לצדיק, ואמר רזי-לי רזי-לי, או לי, בגדים בגדו, ובגד בגדים בגדו (ישעיה כח). מכנף הארץ - זה בחינת כנפי הציצית, ששם הרוח-חיים, שהוא בחינת כנור של דוד, שהיה מנגן על-ידי הרוח צפונת וכו' כנ"ל^(ט), כי הנגינה והזמירות נמשכין מהרוח-חיים שבכנפי ראה, בידוע, וזהו: זמרת שמענו - בחינת הנגון של כנור של דוד, שהוא בחינת הרוח-חיים, שהוא בחינת כנפי הציצית, בחינת: מכנף הארץ כנ"ל, ועל-ידי זה מכניעין הרשעים בבחינת: לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה. וזהו: צבי לצדיק - פירש רש"י: עתיד להיות מצב ותקומה לצדיקים, הינו כנ"ל, כי על-ידי הרוח-חיים הנ"ל מתגברין הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו: ואמר רזי-לי וכו' או לי - פירש רש"י: שנגלו לי שני רזים: רז פרגעיות ורז ישועה, והרי תרחק הישועה

דלמא שקלית מידי מניהו - שמא לקחת קצת מהם, הינו שמא יש בך עדין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאונה שלהם, ועל-כך לא מסתגי לך, ועל-כך אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל. דגמירי דמאן דשקל מידי מניהו לא מסתגי לה - הינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאונה ומדה רעה של הרשעים, הינו שיש בו עדין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל. אזלי אהדרתה - הינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיזת הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני. והדר מסתגי לך - שאז עלתה בדיני לצאת מתחת ברביו ולהכניעו ולהשפילו, כמבאר לעיל, שצדיק גמור, שפירש מעצמו כל אחיזת הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם, בבחינת: משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל:

זוהו: ראיתי והנה מנורת זהב - היא התורה, הנחמדים מזהב. ונגלה על ראשה - פירש רש"י: מעין, הוא המעין היוצא מבית ה', הוא התפלה. ושבעה גרתייה - הם הנשמות דאתרביאו בך, הנחלקים לשבע בתות". שבעה ושבעה מוצקות - הם ארבעים ותשעה אורות, שהוא אור הנגון לעתיד (כמו שפרש רש"י שם), בחינת: עין עין לא ראתה, שהוא בחינת התפלה כנ"ל. ושנים זיתים עליה - פירש רש"י: שני אילנות, הינו אילנא דחיי ואילנא דמותא, הינו טוב ורע כנ"ל, וזהו: אחד מימין ואחד משמאל, כנ"ל, ומשם יפרד, שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל. ואמר אל המלאך: מה אלה. ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי - הינו בחינת הרוח-חיים הנ"ל, בחינת: כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' כנ"ל, כי על-ידי תורה ותפלה, שעל-ידי זה מקברין הטוב מן הרע כנ"ל, שזה בחינת כל מראה המנורה כנ"ל, על-ידי זה זוכה לרוח-חיים, ונשלם כל החסרונות כנ"ל. (וזהו: לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר וכו' - כי זרפבל היה אז הצדיק הדור, ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו, כמבאר בפסוקים רבים, ועל זה נאמר שם: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' - שעל-ידי בחינת המשכת הרוח-חיים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, על-ידי זה יכניע ויפיל כל השונאים, בחינת: מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר - שכל המונעים העומדים לפניו פהר, כלם יתבטלו על-ידי בחינת הרוח-חיים הנ"ל, כנ"ל):

ט והנה מבאר למעלה, כי הרוח-חיים הוא בהתורה, בחינת: רוח אלקים מרחפת על-פני המים כנ"ל. ועל-כך במצרים, שהיה קדם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח-חיים, נאמר בהם (שמות ו): מקצרת-רוח, כי לא היה להם מאין לקבל הרוח-חיים, שהוא בחינת ארד-אפים, מאריך רוחה כנ"ל, ועל-כך נאמר בהם מקצרת-רוח, שהוא הפך ארד-אפים, שהוא בחינת הרוח-חיים, שממשיכין על-ידי אנתה להשלים החסרון כנ"ל, כי הרוח הוא שלמות החסרון כנ"ל, בחינת: ויתן

^(ט) ע' מדרש שוחר ממומר י"א. (ח) עיין ראשית חכמה שער היראה פ' יוד. (ט) עיין זוהר שלח דף קעה:

עד וכו'. הינו בנ"ל, כי הרוח של הרשע גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה, שמשם כל הצרות ואריכות הגלות של ישראל. וזהו: בנדים בנודו ובגד בנדים בגדו - פי יניקת הבוגדים והרשעים הוא מבחינת פגם הבגדים, דהינו פגם הציצית, שהם בכנפי הבגד, דהינו מפגם הארבעה יסודות, שאחיותן ושרשם העליון הוא בחינת ארבע ציצית בנ"ל. אבל סוף כל סוף: פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ וכו' - פי כל הרשעים יברעו ויפלו, כי לסוף פלה ונאכד וכו' בנ"ל, פי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים עדי ארץ על-ידי הרוח-חיים שלהם, שהוא בחינת ציצית, בחינת: מכנף הארץ ומרת שמענו בנ"ל:

בגור של חמש נימין - בחינת התורה, וכן כתוב בזהר (ע"ה דף ג'): ותופשי התורה - אליו דתפשין בכנורא: ה' אני אית לראה (חולין טו), כי רוח-חיים הוא בהראה, ומשם המשכת הרוח של האנחה, בידוע בחוש, ועל-כן אית לה חמש אני לראה, כנגד חמשה חמשי תורה^(א), חמשה נימין דכנור דדוד, ששם הרוח-חיים בנ"ל: (עין בתקונים, תקון י: כנפי מצנח אגון ה' קשרין, לקבל שמע כו', דאגון לקבל ה' נימין דכנור דדוד וכו', עין שם. גם עין בהשקפות הוהר):

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבת שירה תקס"ג, בדרך הנסיעה]

יבסימו ירדו במצולת וכו': (שמות טו)

א פי עקר החיות מקבלין מהתפלה, כמו שכתוב (תהלים מב): תפלה לאל חיי, ובשביל זה צריך להתפלל בכל כחו, כי בשמתפלל בכל כחו ומכניס כחו באותיות התפלה, אזי נתחדש כחו שם, בבחינת (איכה ג): חדשים לבקרים (רבה אמונתך) וכו'. כי אמונה היא תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, תרגומו: פרישן בצלו:

ב ודע, שיש שנים-עשר שבטים כנגד שנים-עשר מזלות (תיקון יח ובתיקון כא), וכל שבט ושבת יש לו נסחא מיוחדת, ויש לו שער מיוחד לכנס דרך שם תפלתו, וכל שבט מעורר בתפלתו כח מזלו שבשנים-עשר מזלות, והמזל מאיר למטה ומגדל הצמח ושאר דבריו הצריכים אליו. וזה פרוש (במדבר כד): דרך כוכב מיעקב, וקם שבט מישראל. וקם - זה בחינת עמידה, בחינת תפלה. כששבט מישראל עומד להתפלל, על-ידי-זה מעורר כוכב, והכוכב הוא הדרך ומכה הדברים שיגדלו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ר פרשה ז): אין לך עשב מלמטה, שאין לו כוכב ומלאך מלמעלה, שמכה אותו ואומר לו: גדל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קיח): קשין מזונותיו בקריעת ים-סוף, וקשה זיווגו [בקריעת ים-סוף] וכו' (פוסה ג), פי תים-סוף נקרא לשנים-עשר קרעים, כנגד שנים-עשר שבטים (פרקי ר"א פ"ב,

ע"י תיקון כא דף נט), ובגני-ישראל בתפלתם גורמים זיווג דקדשא-בריך-הוא ושכינתה, כמו שכתוב (תהלים סח): סלו לרוכב ערבות. רוכב - דא קדשא-בריך-הוא, ערבות - דא שכינתה, שנתערב בה כל הגנין, ולפי הזיווג שגורם בתפלתו בן זוכה לזיווגו, והתפלה הם שתיים-עשרה נסחאות, לפיכך הזיווג בקריעת ים-סוף, שהם שנים-עשר. וגם ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים בתפלתם^(א), כמו שכתוב (שם קח): ויעמידה ליעקב לחק, וחק לשנא דמוזנא הוא (ביצה פז), ואין עמידה אלא תפלה (ברכות ו). וזה פרוש (תהלים צט): שמרנו עדותיו וחק נתן לנו. עדות זה תפלה, כמו שכתוב (שם קכב): שבטי יה עדות להודות לשם ה'. גם אמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבועות ג): אין עדות אלא בעמידה, ועמידה זה תפלה, שאנו מעידין על אחדותו. וכפי שפרנסם לאביו שבשמים בתפלתו, בן נותנין לו פרנסתו. וזה קשין מזונותיו בקריעת ים-סוף, הינו מזונות נתחלק לשנים-עשר שבילים לפי שתיים-עשרה תפלות שבטי יה: וצריך לזה זכות גדול, שיזכה אדם להעלות תפלתו דרך שער השיד לשבטו. וזה שאמר אבא בגימין (ברכות ה): כל ימי הייתי מצטער על שני דברים: על תפלתי, שתהא סמוך למטתי, הינו בנ"ל, שיתפלל דרך שער המטה שלו, כי יש שנים-עשר מטות, וכל אחד יש לו שער מיוחד, והתפלל על שלא תתרחק תפלתו ממטה שלו. וזה לשון מטה, כי מטה לשון זיווג, כמאמר הסמוך: על מטתי שתהא נתונה וכו', ומטה הוא בחינת זיווג. גם מטה היא בחינת פרנסה, כמו שכתוב (ויקרא כ): בשברי לכם מטה לחם, כי שנים-עשר מטות גורמין זיווג ומפרנסין בנ"ל, קשה זיווגו וקשין מזונותיו וכו'. גם התפלל על שבטו, שיוכח לשתי שלחנות, וזהו: ועל מטתי, שתהא נתונה בין צפון לדרום, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב כה): הרוצה להתקיים וכו', הרוצה להעשיר וכו'. ויעקב, שהוא כלול כל השנים-עשר שבטים, והיה יודע כל מטה ומטה בשרשו, בשביל זה כתיב בה (בראשית מט): ויאסף יעקב רגליו אל המטה. רגליו זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יחלף^(ב), הינו שהיה מאסף כל התפלות כל אחת לשרשה. גם היה כח בידו לתן חלק מחלקי עולם ליוסף, כמו שכתוב (בראשית מט): ואני נתתי לך שכרם אחד על אחיך וכו', פי על-ידי תפלתו היה משפיע חיות לכל שלשה חלקי עולם, שהם עולם השפל ועולם הכוכבים ועולם המלאכים. וזה שכתוב: **ש'פל, ב'וכב, מ'לאך**, פי כל זה זכה על-ידי תפלתו, כמו שכתוב (שם): אשר לקחתי מיד וכו' בתפלתי ובקשתי:

ג אבל בשאדם עומד להתפלל, אזי באים מחשבות זרות וקלפות ומסבבין אותו, ונשאך בחשך, ואין יכול להתפלל, כמו שכתוב (איכה ג): ספת בענן לך מעבר תפלה, ובתיב (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון - שהרשעים, הינו הקלפות, מסבבין אותו, כרם זלת - הינו בשעת התפלה, שהיא עומדת ברומו של עולם (ברכות ו): ודע, שיש פתחים הרבה בחשך הנה לצאת משם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יופא לה): הבא למא פותחין לו - יש לו פתחים הרבה^(ג). נמצא, שיש

(א) עין תיקון כה. (ב) עין זוהר ויקרא ז' ע"ב, פינחס רכ"ו, רמ"א ע"ב. (ג) עין ברכות דף י"ד. * ע"י תו שבת ק"ד. ב"ה אית.

בהדן ההוא טיעא, דהנה שקיל עפרא, לנסותו אם יהיה בקי עפרא ומורה לה. ואמר: הא ארְחא לדוכתא פלן, והא ארְחא לדוכתא פלן. אמרינן לה: במה מרחקינן מפיא. ואמר לן: הבו לי עפרא. ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: דמרחקינן תלתא פרסי. אפכית לה, ולא יבלית לה:

ומנא תדא אתלוין בהדן ההוא טיעא – סוחר ישמעאל. זה בחינת צדיק הדור, שהוא כלול כל התפלות במשיח, ותפלות זה בחינת סוחר ישמעאל, כמו שכתוב (בראשית ט:): כי שמע ה' אל עניד. ותרנומו: קבל ה' צלותך. וזה: סוחר, כי סביב תרנומו סוחר, וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ט:): ואמונתך סביבותיך. ואתלוין בהדן ההוא טיעא – שקשרנו את עצמנו עם צדיק הדור, שהוא בחינת משיח, כלליות התפלה. ושקיל עפרא ומורה, ואמר: הא לדוכתא פלן, הא לדוכתא פלן – עפרא זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (ישעיה טא): יתן כעפר חרבו. וחרב זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: בחרפי ובקשתי. ומורה, כי יש לו כח הזה להריח על-ידי שהוא כלול כל התפלות. וכתוב: ותהלתי אחטם לך. ואמר הא לדוכתא פלן – שהיה יודע שערי תפלות, והיה יודע כל תפלה השיך לשבטו. ואמרינן לה: במה מרחקינן מפיא. ואמר הבו לי עפרא, ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: תלתא פרסי. אפכית ולא יבלית לה – הינו: אמרינן לה במה אנן מרחקינן מפיא – מבחינת (איכה ט): שפכי לבך פנים נכח פני ה'. אמר לן תמניא בחינות, הינו למוד התורה, שהוא חמשה חמשי תורה, ושלוש תפלות. תנינן ויהינן לה תנינן לשון למוד, ואחר הלמוד יהינן לה להריח במה מרחקינן מפיא מפיא של מים. ואמר לן תלתא פרסי – הינו שלשה בחינות תפלות. והראה לנו סימן על זה, שעדין לא הנענו למדרגה זאת, שנתפלל כל-כך בכונה, עד שנשפך לבנו לפנינו פנים, והא ראיה: אפכית – כמו שכתוב (תהלים ט:): אף תשיב צור חרבו ולא תקמותו בפלחמה. כי כל התפלות הם בחינת חרב אצל משיח, ואם היו התפלות בבחינת הנ"ל, בודאי לא היה משיב צור חרבו, וזה סימן, שעדין לא הנענו למדרגה: שפכי לבך פנים נכח פני ה':

ה ותפלה הוא בחינת נסים, שהוא אין דרך הטבע, כי לפעמים הטבע מתיב איזו דבר, והתפלה מהפכת את הטבע. ועקר הנסים, הינו עקר התפלה, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, ואמונה זה תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, בתרנומו. ובשביל זה היא גבוהה מכל הארצות (ובחיים נד): על-שם שעקר הנסים שם הם. וכתוב (ישעיה סב): הרימי נס. ובשביל זה נקראת ארץ כנען. כנען, לשון סוחר, בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך סביבותיך. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית י): ארץ ישראל שותה תחלה, והגשמים באים מתהומות, כמו שכתוב (תהלים סב): תהום אל תהום קורא, ותהום לשון נס^(ט), כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר, כי על נס, הינו על דבר הדוש, מתמיהין.

פתחים הרבה בחשך גם לצאת משם, אבל האדם הוא עור ואין יודע למצא הפתח. ודע, שעל-ידי אמת זוכה למצא הפתח, כי עקר אור המאיר הוא הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (תהלים כ): ה' אורי וישעי, ועל-ידי שקר הוא מסלק את הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (שמות ב): לא תשא את שם ה' לשוא, כי על-ידי שוא מסלק את הקדוש-ברוך-הוא, כי דובר שקרים לא יבון לנגד עיניו^(א), אבל על-ידי אמת הקדוש-ברוך-הוא שוכן עמו, כמו שכתוב (תהלים קמח): קרוב ה' לכל קוראיו לכל וכו'. וכשהקדוש-ברוך-הוא עמו, הוא מאיר לו איך ליצא מהחשך, המונע אותו בתפלותו, כמו שכתוב: ה' אורי. וזה פרוש (בראשית ו): צהר תעשה לתבה, פרוש רש"י: יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טוב. והחלוק שבין חלון לאבן טוב – כי החלון אין לו אור בעצמו, אלא דרך שם נכנס האור, אבל פשאין אור, אין מאיר. אבל אבן טוב, אפלו פשאין אור מבחוץ, הוא מאיר בעצמו. כן יש בגי' אדם, שדבורם הוא חלון, ואין כח להאיר להם בעצמם. וזה: יש אומרים, ואמירתם נעשה חלון. ויש, שאמירתם נעשה אבן טוב ומאיר: ודע, שהכל לפי גדל האמת, כי עקר האור הוא הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא הוא עצם האמת, ועקר השתוקקות של השם יתברך אינו אלא אל האמת. וזה: ואל אמה תכלנה מלמעלה – לשון ותכל נפש דוד (שמואל ב י). אמ"ה היא ה' מוצאות, הכלולים מא' ש' וכו', הינו שתראה, שיצאו הדבורים מפיה באמת, ואז ישתוקק הקדוש-ברוך-הוא מלמעלה לשכן אצלה, וכשישכן אצלה, הוא יאיר לך. וזה אמ"ה תכלנה מ' למעלה, ראשי-תבות אמת, כי על-ידי אמת הקדוש-ברוך-הוא הומד מלמעלה לשכן עם האדם, כמו שכתוב: קרוב ה' לכל קוראיו וכו'. ואז: ופתח התבה בצדה תשים, הינו התבה היוצאת באמת, היא תשים לך פתח בחשך שאתה נצוד בו. וזה: בצדה, הינו הקלפה הצד ציד, כמו שכתוב (בראשית כח): כי ציד בפיו, כי מתחלה לא היה יכול לדבר מחמת החשך הסובב אותו, ועל-ידי שיוצא מתוך החשך ומתפלל היטב, על-ידי זה הוא מתקן תחתים שנים ושלישים, הינו עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם השכל. ואך אי אפשר להתפלל, רק בשלומד תורה, כי לא עם-הארץ חסיד (אבות פ"ג), וכתוב (פסלי כח): מסיר אונו משמע תורה, גם תפלתו תועבה (כתב-יד החברים):

ד וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לבון השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השנה, כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה משיח, כמו שאמרו: משה, שפיר קאמרת^(ב), וכתוב (בראשית ט:): עד כי יבא שילה – דא משה (וזה בראשית כח), ומשיח הוא כלול כל התפלות, ובשביל זה יהיה משיח מורה ודאין (כמו שאמרו רז"ל סנהדרין צ"ג), כי התפלות הם בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לך^(ג):

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא תדא טיעא. סוחר ישמעאל: הווי קאזלינן במדברא, ואתלוין. האי עפרא בהאי רש"י: סוחר ישמעאל: והפנינו. האי עפרא בהאי

(** תהלים ק"א. (א) שבת ק"א ע"ב. (ב) עין זוהר נשא דף ק"ל ע"ב. (ג) עין בראשית רבה פ"ד מעשה נסים יש בדבר, ועין רש"י שם.

[קודם פורים תקס"ג, טראויצע]

המשפטים אשר תשים לפניהם וכו': (שמות כא)

א פשיט, חס ושלום, דינים על ישראל, על-ידי רקודים והמחאת בף אל בף נעשה המתקת הדינים:

ב כי עקר גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא הוא, שגם העבדים ידעו שיש אלקים שליט ומושל, כמוכא בזר (יתר, דף סב): פד אתא יתרו ואמר: כי עתה ידעתי כי גדול ה' וכו', כדן אתיקר ואתעלא שמא עלאה:

ג ולעבדים אי אפשר להם לידע גדלתו של הקדוש ברוך הוא כיראם על-ידי בחינת יעקב, כמו שכתוב (ישעיה ב): בית יעקב לבו ונגלכה באור ה', כי הוא גלה אלקותו של הקדוש-ברוך-הוא יותר משאר האבות, כי אברהם קראו הר, ויצחק קראו שדה (פסחים פח), ושדה הוא יותר משג ונצרך להעולם מהר. ויעקב קראו בית, שהוא מקום ישוב לבני-אדם יותר משדה, הינו שיעקב קרא את מקום הבית המקדש, שהוא מקום התפלה, בית, שהוא מקום ישוב לבני-אדם, כי העלה את התפלה מהר ושדה לבחינת בית, שיש בו תפיסה לבני-אדם יותר מהר ושדה, כי בבחינת בית יש גם לעבדים השגה, כמו שכתוב (ישעיה ג): כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, וכשהוא בבחינת בית, כדן אתיקר שמא עלאה כנ"ל. וזה פרוש (תהלים פח): גדול ה' ומהלל מאד, כלומר: אימתי גדול ה', כשהוא מהלל מאד - מסטרא דמותא, שהוא בחינת עבדים (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ד פ"ב ט) על פסוק (בראשית א): והנה טוב מאד: מאד - זה מלאך המות). כשהוא מהלל מהם, אזי הוא גדול, כי הוא עקר גדלתו. ואימתי הוא מהלל מהם, בעיר אלקינו הר קדשו, דהינו כשבחינת הר נעשה עיר אלקינו, שהוא ישוב בני-אדם, בחינת בית, שהוא משג יותר מהר ושדה, דהינו כשמעלין את בחינת התפלה מבחינת הר לבחינת עיר ובית, שאז יש גם לעבדים השגה כנ"ל, אז דיקא גדול ה', כי זה עקר גדלתו יתברך, בשגם הרחוקים יודעים ממנו יתברך כנ"ל:

ד וענין זה - להעלות התפלה מבחינת הר ושדה לבחינת בית, בחינת עיר אלקינו, כדי שיתגלה מלכותו גם לעבדים, שיהיה להם גם-כן השגה באלקותו יתברך שמו - אי אפשר להעשות כיראם על-ידי צדיקי הדור, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קסו): מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, כי עקר התפלה אינם יודעים כיראם צדיקי הדור, כי יש בעלי-גאווה, שאינם רוצים שילכו לצדיקים, ואומרים, שהן בעצמם יכולים להתפלל, ומונעים גם אחרים, כשיש להם צער או חולה, לילך לצדיקים - עליהם נאמר (בראשית ט): השב אשת האיש וכו', כי זה הבעל-גאווה מכנה בלשון

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית כה): קול התור נשמע בארצנו - לענין גשמים, כי עקר הגשמים נשמע בארץ-ישראל, כי שם התהומות, הינו הנסים, הינו אמונה, תפלה. וזה לעמת זה עשה אלקים, ומצרים הוא הפך ארץ-ישראל זה לעמת זה, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שמצרים לעמת ארץ-ישראל, לעמת הנסים, ובשביל זה אין מקום תפלה במצרים, כמו שכתוב (שם ט): והיה כצאתי את העיר אפרש כפי בשביל זה, כשפגם אברהם בארץ-ישראל בשעה שהבטיח לו הקדוש-ברוך-הוא על ירשת ארץ, אמר: במה אדע (בראשית טו) על-ידי זה ירדו אבותינו למצרים, כי פגם באמונה, הינו ארץ-ישראל, בחינת נסים, וירד יעקב ובניו למצרים, ששם הפך הנסים, שזה לעמת זה. וירדו דוקא יעקב ובניו, כי הוא פגם בארץ-ישראל, בחינת תפלה, וירדו יעקב ובניו, שהם בחינת תפלה, שהם בחינת שנים-עשר שערי תפלה. ועל-ידי שיעקר התפלה הם יעקב ובניו כנ"ל, על-ידי זה לא זכה לארץ-ישראל, לבחינת תפלה, אלא יעקב ובניו, כמו שכתוב (שם כא): כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא כל יצחק (נדרים לא). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ח): אין הגשמים יורדין אלא בשביל אמונה, הינו בחינת ארץ-ישראל, שהוא בחינת תפלה, בחינת אמונה, והיא שותה תחלה, ששם התהומות, בחינת נסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם ע"ב): בשעה שהגשמים יורדין, אפלו פרוטה שבכיס מתברכת. פרוטה זה בחינת קול התור, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם כה): האי רודיא דמיא לתור, ופריטא שפותה, והוא עומד בין תהומא לתהומא, שהוא כלול משני התהומות, שהוא כלליות הנסים. וזה: פרוטה שבכיס - שפעמים נתכסה כח הנסים, ועל-ידי הגשמים נתברך הפרוטה, הינו הנסים דפריטא שפותה. ואלו בני-אדם המכחישים כל הנסים, ואומרים שהכל דרך הטבע, ואם רואים איזהו גם, הם מכסים את הנס עם דרך הטבע, שאומרים שזה דרך הטבעים - נמצא, שפוגמים בתפלה, כי התפלה היא נסים, שמשנה את הטבע. ופוגמים באמונה, שאין מאמינים בהשגחת הבורא יתברך. ופוגמים בארץ-ישראל, שהוא מקום הנסים, כמו שכתוב: וקול התור נשמע בארצנו, וכמו שאמרו: ארץ-ישראל שותה תחלה, כי שם התהומות, מקום הנסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. ועל-ידי זה צריך לפל בגלות מצרים, כי זה לעמת זה עשה כנ"ל, וכל הגליות מכנים בשם מצרים, על-שם שהם מצרים לישראל (כשארזיל במדרש בראשית פ"ב ט): וזה פרוש: תהמת יבסימו - מי שמכסה את הנסים ומראה לכל דבר שהוא דרך הטבע - ירדו במצולת כמו אבן. משם רעה אבן ישראל (בראשית מט), תרגומו: אבהן ובנין. מצולת זה בחינת מצרים, שנאמר (שמות יב): וינצלו את מצרים, כמו אבהן ובנין, הינו יעקב ובניו, שהם בחינת תפלה, בחינת נסים, בחינת ארץ-ישראל. לפי ירידתם ולפי הפגם שפגם בתפלה ובאמונה ובארץ-ישראל, בן צריך לירד לעמק הגלות של מצרים, כמו שירדו יעקב ובניו למצרים כשנאמר אברהם: במה אדע, על

ירשת הארץ: (עד כאן לשונו ז"ל)

עצמה, בודאי אינה יכול להוכיח אחרים, כי יאמרו לה: קשט עצמה תחלה וכו' (2), ועל-כן אינה שנוא, כי המוכיח הוא שנוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קה): האי צורבא מרבנן דמרחמי לה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במלי דשמיא. נמצא, שהמוכיח הוא שנוא. ואת בנימין תקחו – זה מורה על גדלות, כי פרש רש"י (3): בנימין – על-שם ארץ-ישראל, בן ימין, וארץ-ישראל הוא גבוה מכל הארצות (ובאים נד), והינו: לא די שאין לכם כל הבחינות הללו, עם כל זה: ואת בנימין תקחו – שאתם לוקחים לעצמכם גדלות, והינו דסים השכל המוכיח אותם: עלי היו כלנה, כי הכל נופל עלי, כי כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו:

ה והעצה היעוצה לבטל (4) הנאווה, שהיא העבודה-זרה, כמו שכתוב (משלי טו): תועבת ה' כל גבה-לב (כשרד"ל סופה ד), העקר הוא על-ידי התקרבות לצדיקים, כמוכא בתקונים (תיקון כא, דף מח): בתרועה, דאיהו רוחא, אתעביר אל אחר. וצדיק הוא בחינת רוחא, כמו שכתוב (במדבר כו): איש אשר רוח בו, ועל-ידו נכנע רוח גבוה, אל אחר, ונעשה מאחר אחד, כי הוא קוצא דאות ד, (תיקון כא, דף נה), שממנו ארבע רוחות, כמו שכתוב (יחזקאל לו): כה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח, וזה לשון תרועה, לשון (תהלים ב): תרעם בשבט ברזל (תיקון י"ח ותיקון כ"א), כי הוא משבר רוח גבוה, אל אחר, בפירות:

ו וזה בחינת רקודין והמחאת-כף, כי רקודין והמחאת-כף נמשכין מבחינת הרוח שבלב, בנראה בחוש, כי על-ידי שמחת הלב הוא מרקד ומכה כף אל כף, וכמוכא בתקונים (תיקון כ"א, דף נא): והאי רוחא נשיב בשית פרקין דדרועא ובשית פרקין דשוקין, והיא בחינת המחאת-כף ובחינת רקודין. וזהו בחינת: לבו נשא את רגליו (כ"ד ויצא פרשה ע), הינו על-ידי הרוח שבלב באים הרקודין, הינו על-ידי הצדיק, שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתבטל הנאווה כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים לו): אל תבואני רגל גאווה, ונתבטל העבודת-אלילים, כמו שכתוב (בראשית יח): ורחצו רגליכם – זה עבודת-אלילים (5). וכשנתעלה הרגליו על-ידי הרקודין, בחינת: נשא לבו את רגליו, ונתבטל הנאווה, הינו העבודה-זרה, על-ידי-זה נמתקין הדינים, כי כל זמן שיש עבודה-זרה בעולם, חרון-אף בעולם (ספרי פ' ראה), וכשנתעבר העבודה-זרה, נתעבר חרון-אף, ונמשכין חסדים, ואז הרגליו הם בבחינת רגלי חסידיו (שמואל-א ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת: חסדי דוד הנאמנים (ישעיה נח). הנאמנים דיקא, כי נתבטלו המינות והכפירות. וגם זה בחינת המחאת-כף, כי על-ידי הרוח נתגלה הארת הידים, כמו שכתוב (שיר-השירים ה): קול דודי דופק. דופק – זה בחינת רוח, כמוכא בתקונים (תיקון כ"ה, דף סח), וסמך לה: דודי שלח ידו מן החור – זה בחינת התגלות הארת הידים, הינו בחינת המחאת-כף, ואז נתבטל העבודה-זרה, הינו הכפירות, וזה בחינת (שמות י): ויהי ידיו אמונה. נמצא, שעל-ידי הצדיק, הינו בחינת רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, הינו בחינת רקודין והמחאת-כף, ונתבטל הנאווה והכפירות,

אבימלך: אבי, לשון רצון, כי הוא רוצה למלך. והינו אבימלך, כי באמת צדיק מושל בתפלתו, כמו שכתוב (שמואל-ב כו): צדיק מושל וכו', והוא מתנאה בעצמו, שיכול להתפלל ויש לו הממשלה, ועל-כן מכנה בשם אבימלך, כי הוא רוצה למלך ואומר: אנא אמלך. וזה פרוש: השב אשת האיש. אשת – ראשי-תבות א'דני ש'פתי ה'תפתח (8), זה בחינת תפלה, דהינו: השב אשת, בחינת התפלה, להצדיק, כי נביא הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא מתאווה לתפלתן של צדיקים (תולין ס), ומשגך תפלה סדורה בפיו כדי שיהנה מתפלתו. וזה: כי נביא הוא, לשון ניב שפתיים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לד): בורא ניב שפתיים, אם שגורה תפלתו בפיו וכו'. וזה: השב – ראשי-תבות: ה'ר, ש'דה, ב'ית. זה רמז, שתפלת הצדיק היא בשלמות, שמעלה אותה מבחינת הר ושרה לבחינת בית כנ"ל:

אבל אלו הפעלי-גאווה מעכבים תאותו של השם ותברך, ואינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים שהתענו וסנפו את עצמם, ובזה הם צדיקים. אבל האמת אינו כן, כי כל התעניות שהתענו, אין זה אלא כמו שק שיש בו חורים הרבה, וכשמריקים את השק, אף-על-פי-כן נשארו בו החורים. והגוף נקרא שק, כמאמר התנא (שבת קנב): שנגא, שרי שקף. ואם התבוננו בעצמן, היו רואים, אחר כל התעניות עדין נשארו אצלם כל תאותם קשורים בשקם, הינו בגופם, ולא תאותם בלבד נשאר קשור בגופם, כ"א גם תאות אביהם, שיש אצלם משעת ההולדה, מחמת שלא נתקדש אביו בשעת זיווג, גם זה קשור בגופם עדין. ובודאי אלו היו רואים את כל זה, חרדה גדולה היה נופל עליהם, כי היו רואים איך הם עומדים במדרגה פחותה ושפלה. וזה פרוש (בראשית כט): ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו. אחר כל התעניות, שהוא חרקה השק, בחינת הגוף, עדין: והנה איש צרור כספו – שקשור וצרור כספו ותאותו בשקו וגופו. ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם, הינו לא די צרורות כספיהם, שהוא תאות עצמן, כ"א גם המה ואביהם, הינו התאות של אביהם, גם המה לא נפלו מהם. וזהו: ויראו, כי חרדה נפלה עליהם, ואז לא היו רוצים להשתרר ולמלך:

וזה פרוש: ויאמר להם יעקב אביהם: אתי שפלתם, יוסף איננו וכו'. זה רמז על תוכחת השכל, כי השכל מוכיח את הפעלי-גאווה, הרוצים להתגדל, כי יעקב הוא בחינת השכל, כמו שתרגם אונקלוס (בראשית כו): ויעקבני – וחכמני. וזה אביהם, כי אב בחכמה (9), והינו שהשכל מוכיחם ואומר להם: אתי שפלתם, כי כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים ס). יוסף איננו – זה בחינת תקון המענות, הינו: עדין לא תקנתם המענות, שהוא לחרפה ולקלון, ויש לכם להתבייש מחמתו, כי תקון המענות הוא בחינת יוסף, על-שם (בראשית לו): אסף אלקים את חרפתי. ושמעון איננו – הינו על-ידי שאין לה בחינת יוסף, אין לה בחינות שמעון, ושמעון הוא בחינת (שם כט): כי שמע ה' כי שנואה אנכי, כי אתה אינה שנוא, כי מחמת שלא תקנת את

(א) תהלים ט. (ב) מגילה י"ג ע"א. (ג) ב"מ ק"ז ע"ב. (ד) בראשית לה. (ה) יש גורסים לבעל, ועין באהליק במהר"ב. (ו) ב"מ דף פ"ו ע"ב, ומוכא ברש"י שם.

ונתרבה האמונה. ואז נתקנים (תהלים כ): רגלי עמדה במישור, שהוא בחינת אמונה, כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם ע): כמעט נטיו רגלי, שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם, ורגלי עמדה במישור – מורה על אמונה, ואז נתקנים: ויהי ידיו אמונה:

ז והתורה היא גם כן בחינת ידיו ורגליו, כי יש בהתורה נגלה ונסתר. נגלה הוא בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור. מן החור, היינו חרות על הלוחות (שמות לב), שהוא בנגלה. ונסתר הם בחינות רגליו, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סוכה סג): חמוקי זרכוד מה ירך בסתר וכו'. וכלליות התורה נקראת לב, שמתחלת בבית ומסימת בלמ"ה, ששם משכן הרוח, דנשיב בשית פרקין דדרועין ושת פרקין דרגליו, היינו בנגלה ובנסתר:

ח וזה בחינת מרדכי ואסתר והמן, בחינות פורים, בחינת גורל שהפיל המן, בחינת עמר שעורים. כי המן בחינת העבודת-אלילים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה, שעשה עצמו עבודת-אלילים (פנילה י), ובשביל זה הפיל פור הוא הגורל, כחדש שמת בו משה (שם יג), כי משה הוא מבטל העבודה-זרה, ובשביל זה נקבר מול בית פעור, כדי לבטל העבודה-זרה שפעור, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה יד), כי משה גימטריא חרוץ-אף^(ט), כי הוא מבטל חרוץ-אף של העבודה-זרה, כי הוא קבל התורה, שהוא בחינת ידיו ורגליו כנ"ל, שעל-ידיהם נתבטל העבודת-אלילים כנ"ל. ועל-כן הפיל פור בירח שמת בו משה, כי חשב כי כבר מת משה, המבטל כח העבודת-אלילים, ואין עוד מי שיוכל לבטל כח העבודת-אלילים:

אבל מרדכי ואסתר, היה להם כח לבטל העבודת-אלילים של המן, ובשביל זה בימיהם קבלו ישראל התורה מחדש, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): קימו וקבלו קימו מה שקבלו כבר. וזה: קימו וקבלו – קימו זה בחינת רגליו, וקבלו זה בחינת ידיו, והוא בחינת התורה בעצמה כנ"ל. וזה בחינת מרדכי ואסתר: מרדכי – מר דרור (חילין קלס), דרור לשון חרות, זה בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור כנ"ל, ואסתר הוא בחינת שוקן – מה ירך בסתר כנ"ל. וזה לשון פורים, הינו בטול העבודת-אלילים, כמו שכתוב (ישעיה סג): פורה דרכתי לבדי, ומעמים אין איש אתי. ועל-ידי הארת מרדכי ואסתר, הינו בחינת הידיו ורגליו, נתבטלו הכפירות, ונתרבה אמונה בעולם על-ידיהם, כמו שכתוב (אסתר ג): ויהי אמן את הדסה, ובה כתיב (שם): כאשר היתה באמנה אתו, כי שניהם הם בחינת אמונה^(ז), וזה נעשה על-ידי הרוח כנ"ל. וזה בחינת (פנילה י): אסתר ברוח-הקדש נאמרה, הינו בחינת לבו נשא את רגליו, כי עקר העבוי"ם תלוי בה, שהיא בחינת רגליו, כמו שכתוב (פסלי ח): רגליה יורדות מות, ועל-כן עקר תקון העבודת-אלילים על-ידיה, ועל-כן דיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, אף שבאמת תקון העבודת-אלילים הוא גם כן על-ידי מרדכי כנ"ל,

רק מחמת שעקר העבודת-אלילים תלויה בה, ועל-כן על-ידי עקר התקון, ועל-כן נקראת המגלה על-שם אסתר, והינו דדיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, כי הרוח הוא בלב, ועל-ידי נתגלה הארת הידים והרגלים, רק העקר תלויה ברגלים, בחינת אסתר. וזה בחינות עמר שעורים. עמר זה בחינת מרדכי, עין מור, מור דרור. דרור לשון חרות, הינו בחינת חרות על הלוחות^(ח) וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אל תקרי חרות, אלא חרות, שהוא בחינת התורה בנגלה, שהוא בחינת: עין בעין (במדבר יד). שעורים זה בחינת אסתר ברוח-הקדש, כמו שכתוב (דברים לב): כשעירים עלי דשא, שהוא לשון רוח. ובשביל זה, כשפא המן למרדכי, מצאו עוסק בעמר שעורים. אמר להם: עמר שעורים דיכנו אתי ונצח אותו ואת בניו, כמבאר במדרש (אסתר פרשה י, ובגמ' פנילה דף מו), כי על-ידי עמר שעורים, שהוא בחינת ידיו ורגליו, שהם בחינת המהא-כח ורקודין, נתבטל העבודה-זרה, שהוא בחינת המן, בחינת גאות כנ"ל. ובשביל זה צוה המן לעשות עין גבוה חמשים אמה, כי רצה לבטל כח של חמשים יום של ספירת העמר, שהוא הכח של מרדכי ואסתר:

ט וזה פרוש: אמר רבה בר בר רב הנה: אמר לי ההוא טועא: תא ואחוי לך בלועי דקרה. אזלי, ותזאי תרי בועי דהוי נפיק מניהו קטרא. שקל גבבא דעמרא, ומשיה במיא, ואנחה ברישה דרמחה, ועילה התם. וכי אפיק הוי אחרד אחרובי. אמר לי: אצית מה שמעית. ושמעתי דהוי אמרין: משה ותורתו אמת, והן בדאין. אמר לי: כל שלשים יומא מהדרא להו גיהנם להכא כבשר בקלחת, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת, והן בדאין: בלועי דקרה, בדאיתא במדרש (במדבר פ"ח, ירושלמי פנהדרין פ' חלק): קרח מין הנה, הינו בחינת העבודת-אלילים, מינות. ותזאי תרי בועי דנפיק מניהו קטרא – הינו בחינת החרוץ-אף שגורמים במינות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: כל זמן שעבודת-אלילים בעולם, חרוץ-אף בעולם. ותרי בועי זה בחינות תרי נקבי האף, שיוצא מהם העשן, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. ושקיל גבבא דעמרא – זה בחינת עמר כנ"ל. ומשיה במיא – זה בחינת שעורים, בחינת אסתר ברוח-הקדש, שהוא בחינת רגליו כנ"ל, כי הרגליו הם אפיקי מים, כי הם בחינת ערבי נחל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סוכה ג): רגלוהי דבר-נש אנון ערבין לה. ערבין זה בחינת ערבי נחל, אפיקי מים. הינו בחינת מרדכי ואסתר, בחינת ידים ורגלים, בחינת המהא-כח ורקודין כנ"ל. ואנחה ברישא דרמחה – רמח דא רוח מים, שהוא: מארבע רוחות באי הרוח. כי המים היא ארבע רוחות, שהיא בחינת רוח הצדיק, דנשב בידיו ורגליו כנ"ל, וראש הרמח הוא הצדיק, כי ממנו תוצאות הרוח, כמו שכתוב:

(ז) וע"ש בתוס' (ח) כמובא במגלה עמוקות אופן קלו. (ט) עי' תיקון כ"א דף נ"ז, נ"ח, ועי' מ"ר שה"ש בפסוק זאת קומתך. (י) עיין תיקון נה דף פ"ח ע"ב.

הצדיק, שהוא בחינת הרוח, נתעלו הרגליו, ונתגלה הארת הידים, ונתרבה האמונה, כמבאר למעלה. ועל-כן פתיב ביוסף, שהוא בחינת הצדיק (בראשית מא): ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי בלעדי בחינת יוסף, שהוא בחינת הצדיק, אי אפשר להעלות ולהרים הידים והרגלים כנ"ל. והנה מפלל הדברים אתה שומע, שנגלה הוא בחינת ידים, ונסתר הוא בחינת רגליו, בחינת מרדכי ואסתר. ואף שנסתר הוא למעלה מנגלה, עם כל זה התגלות הנגלה הוא במקום גבוה, דהינו הידים, והנסתר ברגליו, שהיא למטה מידיים. והענין עמק, אך הוא ענין שפתוב בזה: תנאים בשוקין ואמוראים בידין. ואף שהתנאים למעלה מאמוראים, מפל-מקום הם במקום שהוא למטה ממקום האמוראים, וכן נביאים וכתובים. וכבר מבאר על זה תרו"ן^(א):

עוד ראה זה מצאתי מכתב יד רבנו ז"ל בעצמו מענין התורה הנ"ל, וזהו:

ואלה המשפטים אשר תשים וכו'. גאות מודעת זאת בכל הארץ, שהיא מדה מגנה, וצריך לברח ממנה, אבל יש בני-אדם, שרודפים אחר כבוד ורצים למלך ולהנהיג את העולם, ואומרים שיש לאל ידם לעשות פדיונות ולהתפלל תפלות, ועליהם נאמר: השב אשת האיש כי נביא הוא, ויתפלל בעדך וחייה. כי זה ידוע, שהקדוש-ברוך הוא ומתאווה לתפלתן של צדיקים, וצריך לילך אצלם, שיתפללו עליו, אבל בעלי-גאווה אין הולכים אל צדיקים לבקשם שיתפללו עליהם, וגם אין מניחים שאר בני-אדם, שיילכו אצל צדיקים שיתפללו עליהם, כי אמרו אלו בעלי-גאווה, שגם הם צדיקים ויכולים להתפלל, ואין צדיק בארץ יותר מהם, ובזה הם נקראים בשם אבימלך. **אני - לשון רצון, כמו: ולא אבה ה' אלקיך וכו'.**

[שבועות תקס"ג]

יי הוא שמי, וכבודי לאחר לא אתן, ותהלתי לפסילים: (ישעיה מב)

א כי יש יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו "שמע ישראל" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (וזה בראשית, דף יח), וכל אחד מישראל צריך שיתנה נעשה זאת על-ידו. על-ידי זה יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, כי מי שהוא במדרגה פחותה, הוא עדין רחוק מתבונות התורה, רק על-ידי אמצעות הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, הינו על-ידי שהוא מדבר בהתורה בדבורים, כמו שכתוב (משלי ד): כי חיים הם למוציאיהם - למוציאיהם בפה (כשאר"ל עירובין גז), מאיר לו הדבור בכל המקומות שצריך לעשות תשובה, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (ברכות כב): פתח פיך ויאירו דבריך. ובכל פעם

איש אשר רוח בו כנ"ל. ואפקינהו ואחרך אחרובי - אחרך, לשון חיים ואריכות ימים, כמאמר חכמינו וכוונם לברכה (עירובין גז): לא יחרך רמיה צידו, לא יחיה ולא יאריך, והינו: ואחרך אחרובי - לשון חיים ואריכות ימים, כי על-ידי בטול הנאות, הינו העבודה-זרה, על-ידי זה החכמה על תקונה כנ"ל, ועל-ידי חכמה יחיה ויאריך ימים, כמו שכתוב (קהלת ו): החכמה תחיה וכו'. אמר לי אצית להו, ושמעת דאמרינן משה אמת ותורתו אמת - שהן מודין על האמת, כי בשמתקרב את עצמו לצדיקים, כדי לקבל מהם הרוח כנ"ל, ועל-ידי זה נשפר הנאות והעבודה-זרה, ואז מפירין אפלו הם, שהם מסטרא דמותא, את גדלת הבוורא יתברך שמו כנ"ל. ואמר לי, כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם להקא, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת - פרש רבנו שמואל: בכל ראש-החדש, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש התשובה הוא ראש-החדש, כי בראש-החדש אמר הקדוש-ברוך-הוא: הביאו עלי כפרה, כמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה^(ב) (שבועות ט), וזה בחינת תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים בראש-החדש. ובשביל זה גם קרח ועדתו מכרחים לאיזה חרטה בראש-החדש, אבל התשובה אינה מועיל להם, כי עקר התשובה היא רק בעולם הזה, כי מי שטרח בערב-שבת וכו' (ע"ז ט), ונמצא בודאי לא נפטרינן בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין מדין גיהנם, ועל-כן מהדרא להו גיהנם להקא, כי אין נפטרינן בזה. ואף-על-פי-כן אין גיהנם בראש-החדש כמו בשאר ימים (וזה תרומה קנ), והגיהנם של ראש-החדש אינו אלא החרטה, שמתחרטים ומודים ומתבישין, זה בעצמו גיהנם שלקחם. וזהו דדיק: מהדרא להו גיהנם להקא, דהינו מה שמהדרא להו להקא, שחוזרים ומודים, הוא הגיהנם שלקחם:

י וזה פרוש: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, כי איתא במכילתא: אשר תשים לפניהם - השוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה. פרוש, לכל דינים שבתורה שצריך להמתיקם, צריך להשוות, הינו ליחד, קדשא-ברוך הוא ושכינתה, שהוא בחינת אשה ואיש, בחינת מרדכי ואסתר. וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה מוסיף על הראשונים (ביר נח פ"ג), בחינת תוספת ורבוני, בחינת גאווה, עבודה-זרה, כמו שכתוב (דברים ו): לא מרבכם חשק ה', שפרושו גאווה^(ג). וזה בחינת מוסיף על הראשונים, שהוא בחינת המן עמלק, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ותקונו: המשפטים - בחינת רוח, כמו שכתוב (ישעיה כח): ולרוח משפט וכו' משיבי מלחמה, כי על-ידי הרוח נתתקן הנאות והעבודת-אלילים כנ"ל, ועל-ידי זה: אשר תשים לפניהם, הינו השוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה, הינו בחינת המתקת הדינים, כי כל זמן שיש עבודת-אלילים בעולם, חרוץ-אף ודינים בעולם, ועל-ידי הרוח הנ"ל נתיחד קדשא-ברוך הוא ושכינתה, ונמתקין הדינים, ונסתלק חרוץ-אף מן העולם. והנה כלל הדברים אלו - שעל-ידי הצדיק, שהוא בחינת הרוח, אתעבר אל אחר, כפירות, ועל-ידי הרוח באים רקודין והמחאת-כף, כי על-ידי

^(א) לשון זה הוא בחולין דף ע"א. (א) ע"ש בפירש"י ובחולין פט. (ב) ע"י בפירוש שנדפס בסוף התיקונים בדף י" שם מבואר ענין זה.

בבחינת (תהלים ו): **כבוד ולא ידם**. כי כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסף (פסחים ה), הינו בבחינת תוספות קדושה, הינו שמירת הברית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מ"ד קדושים פרשה כח, הובא ברש"י): כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה. כי זה תלוי בזה, גאות ונאוף, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ד) על פסוק (משלי ו): ואשת איש נפש יקרה תצוד. ועל-כן ברית מכנה בשם שדי, כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה. כי שדי הוא בבחינת: שיש די באלקותי לכל בריה (כמובא בפירש"י לד לך י), וכשאנינו שומר הברית, הינו על-ידי גאות, הוא עושה לעצמו עבודת-אלילים, הוא מראה שאין די לו באלקותו עד שצריך עבודת-אלילים, ועל-כן פוגם בשדי, שיש די באלקותו לכל בריה. וכששומר הברית, הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:

ד **ואור** הנה הוא בבחינת **טל אורות**^(א), הכלולים בנא"ו של כבוד, בבחינת (איוב לב): הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר. פעמים שלוש הם בבחינת טל אורות של מלוי שלש אותיות ראשונות. (פרוש, כי שלש אותיות ראשונות של שם הוי"ה במלוי אלפין הם בנימטריא טל, והם בבחינת טל אורות, והם כלולים בהנא"ו של השם)^(ב). עם גבר – שהם כלולים בברית, כי באיש גבורתו^(ג), ועל-שם זה נקרא ברית: בועז (תיקון תלתין וחד) – בו עז בו תקפא. אבל כשאנינו שומר הברית, הוא מקלקל ה"טל" אורות וממשיך על עצמו על הפרנסה, הינו "טל" מלאכות, כמובא בזוהר (פינחס, דף רמ"ד): מאן דזרק פרוזין דנהמא, עניות רדף אבתרה, כל-שכן מאן דזרק פרוזין דמחא. וזה: בו עז, בו כלול שני הבחינות, הינו ל"ט אורות – מי ששומר הברית, ול"ט מלאכות – מי שפוגם בו, כי עז עם הכולל שתי פעמים טל. וזה: משכן משכן^(ד) שתי פעמים, שתי פעמים ל"ט, כי ל"ט מלאכות גמרינן משכן (כשארז"ל שבת מט); ומי ששומר את בריתו, אף-על-פי שהוא עושה הל"ט מלאכות, הם בבחינת מלאכת המשכן, הינו משכן בבנינה, בבחינת ל"ט אורות. אך מי שפוגם בברית, המלאכות שלו הם בבחינת משכן בחרבנה, בבחינת ל"ט מלקות (בהקדמת התיקונים ובתיקון מח), בבחינת (דברים כח): ארבעים יפנו ולא יוסף, הינו בבחינת פגם הברית, שהוא בבחינת תוספות כנ"ל:

ה **ושמירת הברית יש בו שני בחינות**: יש מי שזווגו בששת ימי החל, ואף-על-פי-כן הוא שומר את בריתו על-פי התורה, שאינו יוצא מדיני התורה. ויש מי שהוא שומר הברית, שזווגו משבת לשבת, והוא בבחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, וזה בבחינת שדי של שבת, שאמר לעולמו די (כ"ד פרשה טו, חגיגה יב), שצמצם את עצמו מכל המלאכות, וזה בבחינת יחודא עלאה. ויש בבחינת שדי של חל, שגם כהל יש צמצומים ממלאכה לחברתה, וזה בבחינת מט"ט, ששלטנותה ששת ימי החל, בבחינת ששה סדרי משנה (כמובא בזוהר הקדוש^(ה) ובכתבי הארז"ל), ששמו בשם רבו, כמו שכתוב (שמות כג): כי שמי בקרבן (כמובא

ופעם, על-ידי כל תשובה ותשובה, הוא הולך ממדרגה למדרגה, עד שיוצא ממדרגה פחותה וכא לתבונות התורה לעמקה. וזה ששאלו יוחני וממרא למשה (מנחות פח): תבן אתה מכנים לעפרים. השיב להם: אמרי אנשי: למתא ירקא ירקא שקל. תבן זה בבחינת תבונה, כמו שכתוב (משלי ב): תבונה תנצרכה. שהם הבינו, שמשנה רוצה להכנים תבונות התורה בישראל, ועל-כן שאלו, כי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, הם משולים לעפר^(א), ואיך יוכל להביאם למדרגה גבוהה, לתבונות התורה. וזה: תבן – לשון תבונות התורה. אתה מכנים לעפרים – זה בבחינת עפר, הינו מדרגה פחותה. השיב להם: אמרי אנשי הינו על-ידי האמירות, על-ידי הדבור של איש הישראלי, הוא מאיר לו לכל המקומות שצריך לעשות תשובה. וזהו: למתא ירקא – למקומות שצריך לעשות תשובה. ירקא הוא בבחינת תשובה, כמו שאמרו במדרש (בראשית פרשה ט): וירק את הניכו אוריין בפרשת שופטים, הינו שזרזם לעשות תשובה, כי פרשת שופטים נאמר על תשובה: מי האיש הירא ורך הלכב הירא מעברות שבידו (כשארז"ל סוטה מט)^(ב). וזהו אמרי אנשי: למתא ירקא, הינו על-ידי האמירות והדבור של איש הישראלי. למתא ירקא, למקומות שצריך לעשות תשובה, יאיר לו הדבור, שיוכל לעשות תשובה. וזה: ירקא שקל – בבחינת תשובת המשקל, שהדבור יאיר לו, שיוכל לעשות תשובת המשקל כמש:

ב **אך** לדבור שיאיר לו, אי אפשר לזכות בי-אם על-ידי כבוד, הינו שיראה שיהיה כבוד השם ותברך בשלמות, שיהיה כבודו לאין נגד כבוד השם ותברך, הינו על-ידי ענוה וקמנות. כי עקר בבחינת הדבור הוא מכבוד, כמו שכתוב (תהלים כח): מי הוא זה מלך הכבוד – הינו מלכות פה^(ג), כי כשהתורה באה לתוך דבורים פגומים, לפה פגום, לא די שאין דבורי התורה מאירים לו, בי-אם גם התורה עצמה נתגשם ונתחשך שם מפיו, כמו שכתוב (יהושע א): לא ימוש ספר התורה הנה מפיד, בבחינת (שמות י): וימש חשך, הינו שלא יתגשמו ויתחשכו מפיד, כי על-ידי שאין משגיחין שיהיה כבוד השם ותברך בשלמות, הינו על-ידי גדלות, על-ידי-זה אין יכולין לפתח פה, בבחינת (תהלים י): סגרו פיו דברו בגאות. כמעשה דלוי בר סיסא, שהעלוהו לבימה, וטפת רוחו עליו, ולא אניבון (ירושלמי יבמות פ"ב). כי על-ידי הגאות הוא בבחינת עבודת-אלילים^(ד), ובעבודת-אלילים כתיב (דברים ו): פסילי אלהיהם תשרפון באש, וכל העומד לשרף בשרוף דמי, ובתותי מכתת שעורה, כמובא בגמרא (ר"ה כח) לענין שופר של עבודת-אלילים, וכיון שמכתת כתיב שעורה, אין לו כלי הדבור לדבר עמהם. אך כשהוא נזקק ושומר כבוד השם, שיהיה בשלמות, שהוא נבזה בעיניו נמאס, על-ידי-זה יוכל לדבר דבורים המאירים בבחינת (יחזקאל מט): והארץ האירה מכבודו, והם מאירים לו לתשובה, ויכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

ג **וכבוד** בשלמות אינו בי-אם על-ידי וא"ו שימשיך לתוכה, כי בלא וא"ו נשאר כבוד פה^(ה), ועל-ידי וא"ו הוא

(א) ע"י מגילה טו ע"א. (ב) וע"י בהקדמת תיקונים ירוק מטטרא דאימא דאיהו תשובה קו ירוק. (ג) תקוני זוהר בהקדמה שניה, פתח אליהו. (ד) סוטה ד. (ה) שמות ד. (ו) ישע"י כו. (ז) עין זוהר תצא ר"פ ע"ב. (ח) ע"י ב"מ פ"ד. (ט) שמות לח. (י) בתק"ו בהקדמה ובתיקון י"ח.

בפירשי שם). וזה בחינת יחודא תתאה, הינו שהקדוש ברוך הוא מלביש את עצמו במט"ט בששת ימי החל, ומנהיג העולם על ידו:

ו וזה בחינת הלכה וקבלה: קבלה היא בחינת (תהלים כט): ה'שתחוו ל'ה' ב'הדרת קדש - ראשי תבות קבלה. והלכה היא בחינת (שם ק): ה'רעו ל'ה' ב'ל ה'ארץ - ראשי תבות הלכה, כמובא בפונות. השתחוו ל'ה' בהדרת קדש, זה בחינת יחודא עלאה, הינו זווג של שבת, וזה בחינת ברית עלאה, ששם עקר ההשתחויה, בבחינת (בראשית כב): ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו. והוא בחינת הדרת קדש, בבחינת (דברים לו): כבוד שורו הדר לו. הרעו ל'ה' כל הארץ - זה בחינת יחודא תתאה, הינו זווג של הל, שהוא בבחינת מט"ט, ששלטנותה ששת ימי החל, ששה סדרי משנה. וזה: הרעו (לשון תרועה וזמרה), בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ זמרת שמענו, כי מט"ט הוא בבחינת כנף, לשון: ולא יכנף עוד מוריד (שם לו). כי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, כידוע:

ועל ידי הכבוד זוכה לדבור המאיר, ועל ידי הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: זמנא תדא הווי אזלינן בספינתא, ונזאי להאי צפרתא, דהווי קאי עד קרסלה במינא, ורישה ברקיע. ואמרין לית מינא, ובעינין למיחת לאקורי נפשיין. נפק ברת קלא ואמר לן: לא תחותו להכא, דנפלא לה חצינא לבר נגרא הכא הא שבע שנין ולא מטי לארעא. ולא משום דנפישא מינא, אלא משום דרדיפא מינא. אמר רב אשי: האי זיו שדי

הוא, דכתיב: וזיו שדי עמדי: צפרתא זה בחינת הדבור, שהוא אמצעי בין האדם, שהוא גתהוה ממיין דוכרין ונוקבין, ובין השמים, שהוא בחינת תבונות התורה, כמובא (במדר ויקרא טו, ובערכין טו): על מצרע, שצריך להביא שתי צפרים, יבוא פטטיא ויכפר על פטטיא. וזהו: דקאי עד קרסלה במינא - כי מאחר שהדבור צריך להאיר לו בכל המקומות שצריך לעשות שם תשובה, הוא לפעמים בבחינת ריה"ט: ותגל מרגלתיו^(ט) ותשכב - שהדבור צריך להאיר באדם, שהוא למטה במדרגה פחותה, ועל-כן נקרא הדבור צפרתא דקאי עד קרסלה במינא. מינא הוא בחינת האדם, שנתהוה ממיין דוכרין ומיין נוקבין, כידוע, והדבור, שהוא בחינת צפרתא, קאי עד קרסלה, אצל האדם שהוא במדרגה פחותה, כדי להאיר לו, בבחינת: ותגל מרגלתיו וכו' כנ"ל, וזהו: דקאי עד קרסלה במינא כנ"ל. ואמרין לית מינא - הינו שהבינו, שאי אפשר לזכות לדבור אלא על-ידי כבוד בשלמות, שהיה האדם בעיניו אפס ואין. וזהו: לית מינא - שהאדם יחזיק עצמו לאין. ובעינין לנחותי, לשון שפלות, הינו להיות שפל וענו. אך שהיה לאקורי נפשיין, לשון (ישעיה ט): אוקיר אנוש מפניו, הינו שהיה הענוה בשביל גדלות, כדי להתכבד ולהתניקר, כי מחמת שיודעין גדל בזוי הגדלות, על-כן הם ענוים בשביל להתכבד ולהתניקר על-ידי הענוה, וזהו בחינת עניוות, שהוא תכלית הגדלות. וזהו: ובעינין לנחותי - להיות שפלים וענוים. לאוקורי נפשיין - כדי שעל-ידי זה נהיה יקרים וחסובים, כי הגאווה מבוזה מאד. נפק ברת קלא ואמר: לא תחותו להכא - לא תחותו להיות שפלים בשביל זה, בשביל לאוקורי נפשיין - שהזהירם הבת-קול, שלא יהיו ענוים בשביל להתניקר ולהתכבד, כי זה עניוות היא תכלית הגדלות. דנפלא חצינא לבר נגרא הא שבע שנין, ולא מטי לארעא - שהבת-קול הודיעה להם שרש הגדלות, כדי שיתרחקו עד קצה אחרון. ולא יחותו להכא - שלא יהיו ענוים בשביל גדלות, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (אבות פ"ד): מאד מאד הוי שפל-רות. הינו שהודיעה להם, שהגדלות הוא מנפילות ההתפארות והגאווה של הקדוש ברוך הוא, שהוא

ו וזה בחינת רזין, ורזין דרזין: רזין הוא בחינת הלכה, רזין דרזין הוא בחינת קבלה. התלבשות הקבלה בהלכה הוא בחינת הנהגת הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, שהוא בחינת יחודא תתאה, וזה בחינת: צבי לצדיק רזין רזין לי (סיום הפסוק מכנף הארץ הנילו). צבי לצדיק, הינו בחינת קדשת הזווג, יש בו שני רזין, הינו יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת הלכה וקבלה, בחינת רזין ורזין דרזין. וזה שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (חולין כ): יהי כבוד ה' לעולם שר העולם אמרו. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאילנות: למינהו, נשאו דשאים קל-וחמר בעצמן: מה אילנות, שהם גבוהים ואינם תכופים, אמר הקדוש ברוך הוא "למינהו", כל-שכן אנן, שאנו קטנים ותכופים, שצריכים לצאת למינהו. פתח שר העולם ואמר: יהי כבוד ה' לעולם. כי באמת גם הגדולים, שזווגן אינם תכופים, רק משבת לשבת, גם להם הזהירה התורה על שמירת הברית, שישמרו את עצמן, כמו שכתוב (שמות לא): ושמרו ב'גי' ישראל א'ת ה'שבת - ראשי תבות ביאה, כמובא בפונות. הינו ארע-על-פי שזווגו הוא רק משבת לשבת, ארע-על-פי כן צריך שמירה גדולה, בחינת: ושמרו וכו' כל-שכן הקטנים, שהם בחינת דשאין, שזווגם תכופים, גם בששת ימי החל, מכל-שכן שצריכים שמירה גדולה לשמור את בריתם, שישמרו את עצמם על-פי התורה בבחינת: למיניהם. מיד, בששמע שר העולם, שהוא מט"ט, ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת דשאים, בחינת יחודא תתאה, פתח ואמר: יהי כבוד ה' כבוד דקא, פי על-ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, הכבוד בשלמות כנ"ל. נמצא, שעל-ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, שהוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו מאילנות ודשאים, גדולים וקטנים, זווג של שבת וזווג של הל, בחינת הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין, אזי הכבוד בשלמות כנ"ל,

(ט) עיין תיקון בא ותיקון ע'

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבת נחמו תקס"ג, ברסלב]

לדוד, אַרוממך וכו': (תהלים קמה)

א מַה שאנו רואים, שעל־פי הרב הלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בנאווה ובוז, זהו מכונן גדול מאת השם יתברך. כי יש בחינת יעקב ולבן. יעקב הוא הצדיק, המתדש החושן דאורייתא ולומד תורתו לשמה, וטובו גנוז ושמור וצפון לעתיד, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כב): למחר לקבל שכרם. ועל־שם ששכרו לבסוף, על־שם זה נקרא יעקב, לשון עקב וסוף, שכרו לבסוף. ולבן הוא תלמיד־חכם שד יהודי^(א), שתורתו להתייחר ולקנטר, ותלמיד־חכם כזה נבלה טובה הימנו (מי"ד וקרא א, עיין מתנות כהונה):

וזוה ידוע, שאינו נקרא תלמיד־חכם אלא על־ידי תורה שבעל־פה, כי זה שיודע ללמד חמש אינו נקרא תלמיד־חכם, אלא זה שהוא בקי בגמרא ופוסקים. ובשלומד בלא דעת, נקרא לבן, על־שם ערמימיות שנגכנס בו, ושואג ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, כי שכנינתא בין תרין צדיקא יתבא, כמו שכתוב בזהר (ויצא דף קנ"ג יתוי דף רמ"ה): צדיקים יירשו ארץ – צדיקים תרי משמע. ושני צדיקים אלו הם: זה הצדיק שחדש זאת התורה שבעל־פה, זה צדיק עליון. וצדיק התחתון – זה שלומד החדושין. ותורה שבעל־פה הינו שכנינתא, כמו שכתוב (בפתח אליהו): מלכות – פה, ותורה שבעל־פה קרינו לה. ובשהשכינה, הנקרא תורה שבעל־פה, באה בתוך תלמיד־חכם שד יהודי, זה נקרא גלות השכינה, ואז יש לו פה לדבר על צדיק עתק וכו'. וכשהאדם לומד בקדושה ובטהרה איזה דין ופסק, שחדש איזה תנא או צדיק אחר, על־ידי־זה נעשה בחינת נשיקין^(ב), ונשיקין זה בחינת התדבקות רוחא ברוחא, כי הפסק הזה הוא דבורו של התנא, ודבור הוא החיות, כמו שכתוב (בראשית ב): לנפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא. ורוח ממללא, הינו הנפש חיה, היא באה מתורה שבעל־פה, כמו שכתוב (שם א): תוצא הארץ נפש חיה. נמצא, בשעה שמתחדש התנא איזה חדוש ומדבר זה החדוש, זה הדבור בעצמו היא בחינת התורה שבעל־פה שחדש, כי משם מוצאה, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש חיה. נמצא עכשו, בשלומדים את החדוש הזה, וכשמכניסין הלמוד וחדוש בתוך פה, נמצא שמדבקין רוח הצדיק, שחדש זה החדוש, עם רוח ממללא, הינו עם הדבור הלומד זה החדוש עכשו, וזאת ההתדבקות רוחא ברוחא נקרא נשיקין^(ג). נמצא, בשלומדין איזה הלכה שחדשו התנאים, על־ידי־זה נתיבך רוח התנא עם רוח הלומד, ודומה כאלו נושק את עצמו עם התנא. אבל תלמיד־חכם שד יהודי, בשלומד גמרא או

לבושו, כמו שכתוב (תהלים צג): ה' מלך גאות לבש. וזה: הנפלא חצינא – בחינת לבוש, כמו שכתוב (שם קטז): והצנו מעמר. פר נגרא – זה הקדוש־ברוך־הוא, כמו שכתוב (שם קד): המקרה במים עליותיו, וכמאמר (חולין ט): אלקיכם נגר הוא. מנפילת הלבוש הזה נתהוה הגדלות, שהוא בחינת שבע בתי עכו"ם, שעל־ידי־זה גלו ישראל מארצם, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (נישין פח): לא גלו ישראל עד שעבדו בה שבע בתי עכו"ם. ובשביל זה נקרא עכו"ם בלשון תפארת, כמו שכתוב (ישעיה מד): בתפארת אדם לשבת בית. כי העבודה־זרה, שהוא הגדלות, הוא מנפילת התפארותו. וזהו: הא שבע שנין – זה בחינת הגדלות, שהוא בחינת שבע בתי עבודה־זרה כנ"ל. וזהו: ולא מטי לארעא – הינו שעל־ידי העוון הזה עדין לא חורנו לארצנו, כי על־ידי העוון הזה, שהוא הגדלות, שהוא כעובד עבודה־זרה, בחינת שבע בתי עבודה־זרה, על־ידי־זה גלינו מארצנו כנ"ל, ועל־ידי־זה עדין לא חורנו לארצנו – הכל על־ידי העוון הזה של הגדלות, שהוא בחינת עבודה־זרה כנ"ל^(ד). וזהו: ולא משום דנפישו מיא – הינו לא תאמר, שבשביל זה לא מטי לארעא, דהינו שאין יכולין להגיע ולשוב לארץ־ישראל, משום דנפישו מיא, מחמת שהעכו"ם הם רבים, בחינת (דברים ו): רבים הגוים האלה, שהם בחינת מים רבים^(ה), אלא משום דרדיפי מיא – שהם רודפים אחר הכבוד, שהוא בחינת מים, בחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים. על־ידי־זה אין יכולין להגיע ולחזר לארץ־ישראל, הינו על־ידי רדיפת הכבוד והגדלות, כי עקר אריכת הגלות, שאין יכולין לשוב לארצנו, הוא רק מחמת עוון הגדלות ורדיפת הכבוד כנ"ל. כל זה הודיעה להם הבת־קול, גדל בזוי הגדלות, כדי שיתרחקו מהגדלות עד קצה אחרון כנ"ל, ואז כבוד השם יתברך בשלמות כנ"ל, ואז זוכין לדבור המאיר, שהוא בחינת צפרתא הנ"ל, כנזכר לעיל. אבל איך זוכין לזה, לשבר הגדלות והכבוד של עצמו לנמרי, ושיהיה כבוד השם יתברך בשלמות, הוא על־ידי שמירת הברית בשתי בחינות הנ"ל, שהם בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה. וזהו שאמר רב אשי: האי זיו שדי הוא – הינו בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, שעל־ידי יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת שמירת הברית בשתי בחינות כנ"ל, על־ידי־זה הכבוד בשלמות, ועל־ידי כבוד בשלמות זוכין לצפרתא, שהוא הדבור, שהוא אמצעי בין מיא לרקיע כנ"ל. כי זיו הוא בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"מ, בחינת: מכנף הארץ כנ"ל, כי איתא במדרש רבה (כ"ד פרשה י"ג, ויק"ד פרשה כ"ג): עוף אחד יש. בשעה שמפריש את כנפיו, הוא מחשיך את השמש, וזיו שמו. וזה בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"מ, בחינת: מכנף הארץ, שבו מתלבש ברית עלאה, שהוא בחינת השמש^(ו). שדי – זה בחינת יחודא עלאה כנ"ל:

וזוה: אני ה' – יחודא עלאה. הוא שמי – יחודא תתאה. וכבודי לאחר לא אתן – זה בחינת כבוד בשלמות. ותהלתי לפסילים – זה בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים קמה): תהלת ה' ידבר פי – הכל כנ"ל:

(א) עי' תדאר פרק לא. (ב) שה"ש ח. עי' באהל"ק אות לד. (ג) עי' זוהר פינחס דף ר"ז. (ד) עי' זוהר פינחס דף רנ"ג. (ה) עי' זוהר פינחס דף רכ: אלא הא טולא ונשיק ליה. (ו) זוהר משפטים קכ"ד ע"ב. תרומה קמ"ו, פקודי רבו ע"ב.

טוב, דהינו צדיקים ילכו בם, ומשמעות להפוך, דהינו ופושעים יכשלו בם. אבל דע, שהתנא היה צדיק גמור, ותורתו זכה מבלי פסלת, ומה שנגרף בה משמעות ערמוניות, זה כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה, כמו שכתוב (משלי ב): משמאלה עשר וכבוד, בשביל זה נפל התנא בשעת אמירת תורתו לאיזה שגיאה דקה כחוט השערה, לבחינת שמאלה⁽¹⁾, כדי שעל ידי זו בחינת שמאלה יקבל שפע ופרנסתו לעולם, ולהמשיך להם עשר וכבוד, כמו שכתוב: משמאלה עשר וכבוד, אבל מצד התנא אין נפתל ועקש. ועל זה צריך הלמדן לידע קדם למודו, שבשעה שיושב ללמד, הצדיק שגונג'ען ציית לקלה, כמו שכתוב (שיר השירים ח): היושבת בגנים, חברים מקשיבים לקולך (וכמוכא בוהר דף לך לך, דף צב:). וזה: ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחתו – הינו כשהלמדן יודע שמע יעקב, שיעקב בן אחותו, בחינת בשרות, שלמד ואמר זאת התורה בבשרות לשמה, ויעקב, הינו התנא, ציית לקלה, ויג'ן לקראתו – ומחבק ומנשק לו, הינו שעל ידי למודו מתדבק רוח התנא ברוחו, זה בחינת נשיקין, ויביאהו אל ביתו – שמיביא את רוח התנא לתוך התורה שלומד עכשו, כי שם ביתו, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש תיה. ויספר ללבן – לשון ספיר ואור, שרוח התנא מאיר להלמדן ומבאר לו את הדברים האלה – פירש רש"י, שלא בא אלא מתוך אגם אחיו, שנמל ממנו ממונו. פרוש, שרוח התנא מודיע להלמדן, שלא בא התנא לבחינה הזאת, שייסבל תורתו משמעות ערמוניות, אלא מתוך אגם אחיו שנמל ממונו, כדי: בשמאלה עשר וכבוד – כדי להמשיך להם שפע גשמיות. כשידע הלמדן כל זה, יאמר לבן: אך עצמי ובשרי אתה – דהינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וישב עמו חדש ימים – ויתישב בדבר עם רוח התנא איך לחזר בתשובה, לחדש ימיו שעברו בחשך, בבחינת (תהלים ק): תתחדש בג'שך נעור'כי. אבל תלמיד'חכם שד יהודי אינו רואה כל אלה ואינו שומע שמע בן אחותו. ויאמר לו אחי אתה – שלבן חושב ואומר, שגם התנא לא אמר תורתו אלא בערמוניות, ואין בה שום צד בשרות, וחושב שהוא אחיו ברמאות, שכלו רמאות, חס ושלום, ואינו רוצה לחזר בתשובה, ודובר על צדיק עתק בגאונה ובוז:

זוה בחינת: וישק יעקב לרחל, וישא קולו ויבך, (בראשית כט) – פירש רש"י, שצפה ברוח'הקדש, שאינה נכנסת עמו לקבורה. רחל – בחינת תורה שבעל-פה, שהיא ברחל לפני גווייה, שהכל גוויין ופוסקין ממנה הלכות, והם נעשים לבושין, כמו שכתוב (משלי כ): כבשים ללבושה, כמו שכתוב (ישעיה ג): שמלה לכה קצין תהיה לנו. בשאדם כשר לומד תורת התנא, אזי התנא נושק אותו, והוא נושק התנא, וגורם תענוג גדול להתנא, כמו שכתוב: שפתותיו דובבות בקבר וכו'. וזה בחינת: וישק יעקב – הוא התנא. לרחל – היא התורה שבעל-פה שחדש, שנשק ודבק את רוחו ברוח'הקדש שבשכינה. ויבך – שצפה ברוח'הקדש שלו, שהוציא מפיו והכניס בתוך התורה שבעל-פה, וראה שבגלות הזה על-פי-הרב הלומדים אינם הגונים, נמצא, שעל ידי למודם שילמדו לא תכנס רוח'הקדש של רחל, של תורה שבעל-פה, לקבורה, שאין שפתותיו דובבות בקבר, על ידי למודו של רשע, ועל ידי זה: ויבך על גלותו. ועוד, שלפעמים הלמדן אומר איזה חדוש בשם עצמו, ולא בשם התנא, נמצא שעל ידי זה אינו נכנס עם התנא לקבורה, כי אין אומר בשם אומרו⁽²⁾:

ב ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: אם התנא היה צדיק גמור, איך בא זה הדבר, שאומר תורתו שיכול לסבל שני משמעות: משמעות

ד ודע, שזה מכון מאת השם יתברך, שהקדוש ברוך הוא מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמדן, הינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל-פה, הינו השכינה, מהגלות שבפה הלמדן, ומעלה אותה לשרשה ממדרגה למדרגה. מתחלה לבחינת חבוק, ואחר-כך לבחינת נשוק, ואחר-כך לבחינת זיווג, כמו שכתוב (שיר השירים ה): אני חבצלת השרון – בתחלה היא ירקה בחבצלת (עין בוהר ויחי דף רכא. אמור דף קו), כמו שאמרו (פניני ג): אסתר ורקרקת היתה. וזה בחינת חבוק, וימינו תתבקני⁽⁴⁾ – כי השמחה בא מהלב, כמו שכתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי. והלב הוא בינה⁽⁵⁾, ששם יין המשמח, שהוא עלמא סתימא, בחינת: ויין ישמח לבב (תהלים קד).

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא – פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (הושע יד): צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא ברמאות, בבחינת: ופושעים יכשלו בם. וכי בן רבקה הוא – הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותג'ן ותגד לאביה – הינו זאת הבחינה של ופושעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סופה כא): אני חכמה שכנתי ערמה. כי בשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמוניות. וזה: ותג'ן – באדם שרץ במהירות ובנקל. ותגד לאביה – שהתורה היא מגדת להלמדן ערמוניות. (וזה: ותג'ן ותגד לאביה) – שהערמוניות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלא, כמו שאמרו (עין גה): הבא לטהר מסיעין לו. אבל הערמוניות פותחין – יש לו פתחים הרבה⁽³⁾ ובא לו בנקל:

(1) עין סנהדרין ג. (2) עין שבת קד. תריה אית. (3) כדי שיעז יקבל שפע ופרנסה, כך מועתק בפלי"ח. (4) ובוהר פינחס דף רי"ג ובשביל זה טוב ללמוד פוסק עם הבאר הגולה כדי להוכיח שם התנא או הפוסק שחדש זה הדין כדי לדבק רוחו ברוחו של זה הצדיק שחדש הדין ובכ"ל. (5) שיר השירים ב. (ט) פתח אליהו.

והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, שהלמדן דובר עליו עתק, והוא מבין שאלו הדברים, שהלמדן דובר עליו, הם צרופים מאותיות שבתורה שבעל-פה, ומבין מאיזה הלכות נעשו הדבורים אלו, ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): הנעלבים וכו', שמחים ביסורים ועושים מאהבה. ואהבה, שהצדיק מקבל את התרפה באהבה, זה בחינת חבוק – וימינו תחבקני. ועל ידי השמחה, ששמח ביסורין, (הוא) מעלה לבחינת: אני תבצלת השרון, לבחינת לב, כמו שכתוב: נתתה שמחה בלבי, ואז הוא בבחינת (תהלים ע): צור ללבי. שבבחינת תורה שבעל-פה הנקראת צור, כמו בא בתקונים (תיקון בא, דף מג): אלמלא לא הכה משה רבנו, עליו השלום, את הצור, לא היו צריכין לטרח כל-כך בתורה שבעל-פה. וזה בחינת (בראשית יז): וירק את הניכיו – שאברהם הוא בחינת ימין, בחינת חבוק. וירק זה בחינת קו הירק, שנמשך מבינה ומקוץ את כל העולם⁽¹⁾, וחניכיו זה בחינת הסדים, כמו בא במדרש (כ"ד לד פ"ג): לשון חניכותו, ששמן אברהם, בשמו. הינו שקו הירק, מבחינת: אני תבצלת, בחינת אסתר ירקרקת, זאת עליה יש לשכינה על-ידי חבוק ימין. ועקר בנינה על-ידי חכמה, שאז ראוייה לזווג, כמו שכתוב (בראשית ט): וגם אמנה אחותי בת אבי, אך לא בת אמי וכו'. ואז: ותהי לי לאשה, שאז היא ראוייה לזווג. (כמו בא בזה אמר, דף ק: רבי אבא שלח לה לרבי שמעון אמר: אימתי זוגא דכנסת ישראל במלכא קדישא. שלח לה: וגם אמנה וכו', עין שם) ואיתא בפרוש ספרא דעניעותא, שהנשיקין היא על-ידי החכמה. כשנתעוררים השפתים עליונים, שהן נצח והוד עליונים, לבחינת זווג, לבחינת התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין נצח והוד תחתונים לזווג, לאתדבקא גופא בגופא. נמצא, כשהצדיק משפיל בחכמתו ויודע מאיזה צרופין של תורה שבעל-פה נעשה אלו הצרופין שהלמדן דובר עליו, והצדיק לומד אלו הצרופין ועושה מהם צרוף הלכה, שהיה מקדם שנתקלקל, בשיש לו זאת החכמה, אזי על-ידי החכמה הזאת השכינה היא מבחינות (שיר-השירים ט): שושנת העמקים, מבחינת נשיקין, בחינת: שפתותיו שושנים, בחינת אתדבקות רוחא ברוחא, ואז מתעורר זוגא דגופא בגופא, שהשכינה בין תרין צדיקיא יתבא – בין צדיק עליון, שהוא התנא שחדש זאת התורה ועכשו משפיע בה, ובין צדיק התחתון, הלומד להתורה ומעלה להשכינה מיין נוקבין, כדי שתתדבק. וזה (שם ט): שפתותיו שושנים – על-ידי בחינת נשיקין, נטפות מור עובר, לשון מעבר לעבר, הינו שנוטף להשכינה ריח טוב משני עברים, מצדיק עליון ומצדיק תחתון. וזה (שם ט): הדודאים נתנו ריח – ששני דודים, הינו שני הצדיקים, נתנו ריח:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי
 תזי לי הורמיו בר ליליתא,
 דהוה קא רהט אקופא דשורא

דמחזא, ורהט פּרשא פי רבב
 סוסיא מתתאי, ולא יכל לה. זמנא
 חדא הווי מסרנין לה תרתי חייתא,
 וקמיין אתרי גשרי דדונג, ושור
 מהאי להאי ומהאי להאי, ונקט תרי
 כסא דתמרא בידה, ומורק מהאי
 להאי, ולא נמפי מניה נמפא
 לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו
 תהומות הוה, ושמעת מלכותא
 וקמלה:

לפרדה זו: תרתי כסי דתמרא. שניהם מלאים זין, והוה מורק תרויהו ביחד, זה בתוך זה כהדי דקא משור, ואין נשפך אפלו מפה אחת, ואף-על-פי שהיה אותו היום רוח-סערה, שהיו עולים יורדי הים באניות עד לב השמים ויורדים עד תהומות מכת הרוח, ואף-על-פי-כן לא נפלה טפה לארץ: יעלו שמים וגו'. פסוק הוא גבי יורדי הים בתהלים: שמעת פי מלכא וקמלה. מלכא דשורא, שאין דרכו של שור לתראות לבני-אדם. והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי "פי מלכא". קיסר, שהיה ירא שלא יטל מלכותו, שהיה אותו שור מאדם שבא על שדה, והיה דר בין האנשים:

לדידי תזי לי הורמיו, פרש רבנו שמואל: שור הוא. בר ליליתא – זה תלמיד-חכם שור יהודאין, וזה בר ליליתא, כמו בא במדרש (שור טוב תהלים יט), איך ידע משה בין יום ללילה כשהיה ברקיע, ומובא, בשלמד עמו תורה שבעל-פה ידע שהוא לילה. וזה בר ליליתא – שעקר הלמדן מתורה שבעל-פה. והוה רהט אקופא דשורא – זה צדיק הדור, שתלמיד-חכם שור יהודאין רודף את הצדיק הדור, שנמשל לחומה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב ט): תלמיד-חכם אין צריך לנטירותא, עין שם. ורהט פּרשא – פרש רבנו שמואל: לפי תמו. פרשא זה התנא, שחדש זאת התורה, ופרשה אותה יפה, והוציא לאור תעלומה. גם אותו רודף, אבל לפי תמו, פי תלמיד-חכם שור יהודי אינו מכונן לרדף את התנא, וזאת הרדיפה נעשה ממילא. פי רבב סוסיא מתתאי – פי הלמדן, על-ידי שלומד תורת התנא, על-ידי-זה מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו של התנא החזרת נפש לגוף, כמו רכיבת הסוס, שהסוס טפלה לו⁽²⁾. וזה מתתאי, פי התחתונים גורמים בלמודם להרביב נפש התנא על סוסו, על גופו, כמו שכתוב: שפתותיו דובבות וכו'. אבל: ולא יכל לו, שהתנא לא יכול לסבל נשיקותו, פי נבלה טובה הימנו, ונעתרות נשיקות שונא, והתנא בורח ממנו. ואם יקשה לך, איך הוא אינו מחזיר תורתו של התנא ללמדן למוטב, ואדרבא, שנתוסף לו גדלות ביותר, ואיך בא זה, שמתורה הקדושה של התנא יכול הלמדן להכשל. ותריז על זה: זמנא חדא הווי מסרנין לה תרתי חייתא – פי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיאה דקה מן הדקה, כדי שעל-ידי-זה ימשיך לעולם תרתי חייתא, פי יש שני מיני חיות: חיות רוחני – ארץ ימים בימינה. וחיות גשמי – בשמאלה עשר וכבוד. והתנא, מחמת דבקותו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר את עצמו, חס ושלום, מכל וכל מחיות הרוחני, ומחמת

רשב"ם:

הורמיו. שור הוא, בדאמרנין
 בסנהדרין "מפלגא לתתאי"

(1) עיין חגיגה דף י"ב ע"א. (2) עיין זוהר פינחס דף רכ"ח ע"ב.

[ראש השנה תקס"ד, שחל בשבת ובא']

העם ידעי תרועה וכו': (תהלים פט) (ס)

א להמשיך השגחה שלמה אי אפשר אלא עד שישרר תאות ממון, ושבירתה הוא על ידי צדקה, כי איתא בזהר (פינחס דף רכד): רוחא נחת לשבך המימא דלבא, וכד נחת רוחא, לבא מקבל לה בחדנה דנגנא דליואי. רוחא זה בחינת צדקה, שהוא רוח נדיבה – על ידו מקרין המימות תאות ממון. וזה בחינת (תהלים ע): יבצר רוח נגידים. שהרוח מבעט תאות הנגידות והעשירות. נגנא דליואי זה בחינת משא-ומתן באמונה, ששמת בחלקו ואינו אין להעשיר, כי הנגינה זה המשא-ומתן, כמו שכתוב (שם א): שאו זמרה ותנו תף. חדוה – זה ששמת בחלקו. וזה בחינת קמרת, שמקשר חמום הלב עם הרוח, וזה (משלי כ): קמרת ישמח לב. וזה בחינת (דברים ל): ישימו קמרה באפך – שעל ידי בחינת קמרת הנ"ל נתבטל בחינת "בועת אפך תאכל" (בראשית ג). וזה בחינת התגלות משיח, שאני יתבטל חמדת הממון, כמו שכתוב (ישעיה ג): ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואלילי זהבו. וזה בחינת (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שיש עבודה זרה זאת של ממון בעולם – חרון אף בעולם^(ב), וכפי הבטול של עבודה זרה זאת, כן נתבטל החרון אף בבחינת: רוח אפינו משיח ה'. ונתמשיך חסד בעולם בבחינת (תהלים יח): ועושה חסד למשיחו. וכשיתגלה חסד הזה, יתמשיך הדעת, שהיא בגן הפית, בבחינת (שם ח): ואני ברב חסדך אבוא ביתך, כמו שכתוב בזהר (פינחס, דף רכב): וימינא דא זמין למבנא בימקדשא, כי הדעת הוא בחינת בית, במאמר חכמינו וזכרונם לברכה (ברכות לג): מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש וכו':

שהוא נפל לבחינת הלמוד [שלא לשמה], בשביל חיות גשמי, קימין אתרי גשמי דדונג, ושור מהאי להאי, כמו אדם שעומד על גשר של שענה, ואינו יכול לעמד, קופץ על גשר השני, ומחמת שגם השני של שענה, קופץ על הראשונה, קופץ מהאי להאי. כן התנא, עקר למודו תמיד לשמה, ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו ללמוד שלא לשמה, אזי נוטלין ממנו למוד בחינת לשמה, ושור מלשמה לשלא לשמה, ומחמת קדשתו ופרישותו שור וקופץ משלא לשמה ללשמה, כי זאת הבחינה אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמד עליו, שור לתוך לשמה, ומלשמה, מחמת הכרח לטובת העולם, שור מהגשר הזאת, שהוא אצלו עכשו כמו גשר של דונג, ושור מזה לזה ומזה לזה, ועל ידי זה יש בתורתו בחינת: ופושעים יפשו בו. התקון לכל הנ"ל: ונקיט תרי פסא דחמרא בידה – כי יש שני בחינת יין: בחינת תורה שבעל פה, בחינת (אסתר א): יין מלכות רב, ובחינת: בינה – לבא, שמחת הלב, ויין ישמח לבב, גם הוא בחינת יין. ומורק מהאי להאי שימשיך קו ירק מהאי, בבחינת: וירק את חניכיו בג"ל. וזה חבוק – שיקבל באהבה את הדיפה וישמח ביסורין – על ידי זה השכינה, שהוא תורה שבעל פה, היא בבחינת חבוק, בבחינת: אני חבצלת, ירקח חבצלת, שיהיה החבוק בשלמות. וזה: ולא נטפא מניחו לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הנה – הינו שהשכינה ישבה בין תרין צדיקא: צדיק עליון – זה בחינת יעלו שמים. ירדו תהומות – זה בחינת צדיק תחתון. זה בחינת נשיקון, בחינת: נטפות מור עובר בג"ל. ועל ידי מה נעשית בחינת נשיקון, בחינת: נטפות מור עובר – על ידי החכמה בג"ל. וזה: ושמע מלכותא וקמלה – הינו שישיביל וישמע את התורה שבעל פה, הנקרא מלכות פה, וישביל מצרופיו היוצאים מתלמיד חכם שר יהודי, ישמע וישביל בשעה ששומע החרופין והגדופים, היוצאים מפה תלמיד חכם שר יהודי, ישמע תורה שבעל פה, על ידי זה קמלה – כי עקר חיות של הקלפות והשריץ אינם אלא מניצוצי השכינה. כל זמן שהיא אינה בשלמות ויש לה איזה חסרון, אזי יש להם חיות כשמעלין אותה לבחינת חכמה, ששם עקר בגינה, וכשנגבית בשלמות, על ידי זה וקמלה לשר יהודי:

ב וזה בחינות התגלות התורה של לעתיד לבוא, כמו בא בזהר^(ג), שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, כי עקר קבלת התורה – על ידי השכל, שהוא משה משיח^(ד), כמו שכתוב (משלי כא): עיר גבורים עלה חכם. ומי שיש לו בחינת משה משיח, יוכל לקבל התורה ויכול להמשיך הארת התורה ללמד שאר בני אדם, כי התגלות התורה בא מיחודא דקדשא בריך הוא ושכינתה, כמו שכתוב (שם א): שמע בני מוסר אביך וכו', אביך דא קדשא בריך הוא, ואמך דא בנסת-ישראל (וזהר יתרו פה. פינחס ריג), ויחודם – על ידי העלאת נפשות ישראל בבחינת מיין

זה פרוש: תהלה לדוד. תהלה לשון ערבוב, כמו שכתוב (איוב ד): ובמלאכיו ישים תהלה. דוד זה בחינת תורה שבעל פה, הינו, כשהתורה שבעל פה נופלת ונתערבב לצרופים אחרים בג"ל – ארוממך אלקי המלך, התרוממות שלה על ידי אלקי, בחינת (תהלים נב): חסד אל כל היום. המלך, לבחינת: בינה – לבא, שהלב ננפש כמלך במלחמה (ספר יצירה פ"ב). ואברכה שמך – הינו אחר כך מעלה את התורה שבעל פה לבחינת חכמה בג"ל, הנקרא ברוך, על שם רבוי דברכאן, כי החכמה היא מקור הברכה^(ה):

(א) עין זוהר תרומה דף קס"ב. האינו דף רפ"ט, ובתיקון ע, ובבחי פרשת ויחי ופרשת בשלה. (א) עין בסוף הספר כל התורה הזאת מכת"י רבינו ז"ל בעצמו בנוסח אחר. (ב) עין סנהדרין ק"ג ועין ספרי פרשת ראה. (ג) עין זוהר בעלות דף קכ"ב. (ד) וז"ל בראשית כ"ה כ"ז.

מוהר"ן

ה וְזָהוּ בְּחִינַת תְּקוּנַת דְּמַרְכְּבָתָא עֲלָאָה וּמְרַכְבְּתָא תַּתְּמָא, שְׁעַל־יְדֵי הַחֶכֶם, שְׁלֹקֶחַ הַנֶּפֶשׁוֹת וְעוֹלָה עִמָּהֶם וְיָרֵד עוֹ מִבְּטָחָהּ, נִתְתַקְּנוּ שְׁנֵי הַמְרַכְבּוֹת. כִּי יֵשׁ אַרְבַּע חִיּוֹת בְּבְחִינַת נֶפֶשׁ, וְכַפֵּא, וְיוֹשֵׁב עַל הַכַּפֵּא. אַרְיָה שֶׁבְּבְחִינַת נֶפֶשׁ, זֶה בְּחִינַת (שִׁיר־הַשִּׁירִים ח:) אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׂמִי. מוֹרִי זֶה בְּחִינַת מֶרֶת נֶפֶשׁ (שְׁמוּאֵל א א), בְּחִינַת (מַלְכִּים ב ד:) וְנִפְשָׁה מְרָה לָּהּ. זֶה בְּחִינַת פָּנִים הַנֶּפֶשׁ, פָּנִים הַרְצוֹן. בְּשִׂרְוֹצָה דְּבַר תַּאֲוָה, זֶה הַרְצוֹן הוּא פָּנִים וּמְרָה לְנֶפֶשׁ. וְעַכְשָׁו, בְּשֶׁבֱא זֶה הָאָדָם לְחֶכֶם הַדוֹר עִם נֶפֶשׁ וּרְצוֹנוֹ, וְחֶכֶם הַדוֹר לֹקֵחַ כֹּל הַרְצוֹנוֹת וְלֹקֵט אוֹתָם אַחַד לְאַחַד כְּדֵי לְהַעֲלוֹת אוֹתָם כַּנֵּל, וְאֵז מַלְקָט גַּם כֹּל הַרְצוֹנוֹת וְהַנֶּפֶשׁוֹת שֶׁנִּפְלוּ. וְזֶהוּ בְּחִינַת אַרְיָה - לְשׁוֹן לָקַט, שֶׁמַּלְקָט מֶרֶת הַנֶּפֶשׁ, הֵינּוּ פָּנִים הַנֶּפֶשׁ, עִם בְּשָׂמִי - עִם הַרְצוֹן הַטּוֹב, שֶׁמַּעֲלָה רִיחַ טוֹב. וּבְחִינַת שׁוֹר שֶׁבְּנֶפֶשׁ, זֶה הָאוֹר הַמְצַחֵץ שֶׁנִּתְּסַף בְּנֶפֶשׁ מַחְמַת הַקְּבוּץ, שֶׁנִּתְקַבְּץ פּוֹרוֹרֵי הַנֶּפֶשׁ, וְאֵז מְאִיר הַנֶּפֶשׁ בְּיוֹתֵר, כִּי בְּשִׁהְרָצוֹן אֵין מְאִיר, אֵז הַנֶּפֶשׁ בְּבְחִינַת: וְנֶפֶשׁ רַעְבָה. כִּי עֵקֶר הָרַעַב - מַחְמַת הָעֵדֶר הָאוֹר, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (יוֹסֵף ע"ה): וְיַעֲקֹב וַיִּרְעֵיבֵךְ וַיֵּאכִילֶךָ אֶת הַמֶּן - מִכָּאן שֶׁהַסּוּמָא אֵינוֹ שָׁבַע. כִּי עֵקֶר הַשֶּׁבַע - מַחְמַת הָאוֹר שִׁירָאָה בְּעֵינָיו, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה, אֵין נִתְמַלֵּא נֶפֶשׁוֹ, הֵינּוּ רְצוֹנוֹ, כִּי טוֹב מֵרָאָה עֵינַיִם מִהֵלֶךְ נֶפֶשׁ (קֹהֶלֶת ו). וְכַשֶּׁמֶצֶחֶץ נֶפֶשׁוֹ בְּצַחְצָחוֹת הָאוֹר, אֵזוֹ: וְנֶפֶשׁ רַעְבָה מְלֵא טוֹב (תַּהֲלִים קו), בְּבְחִינַת (ישעיה נח): וְהַשֶּׁבִיעַ בְּצַחְצָחוֹת נֶפֶשׁוֹ. וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹר - לְשׁוֹן הַסִּתְּפֻלוֹת, בְּחִינַת: מֵרָאָה עֵינַיִם מִהֵלֶךְ נֶפֶשׁ. וְנֶשֶׁר שֶׁבְּבְחִינַת נֶפֶשׁ, זֶה הַחֲדוּשׁ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ הַנֶּפֶשׁ בְּעֲלִיתָהּ בְּבְחִינַת עֵבוֹר, וְזֶה בְּחִינַת נֶשֶׁר - תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֵיכִי (תַּהֲלִים קג). וְאָדָם שֶׁבְּנֶפֶשׁ, זֶה בְּחִינַת (בְּרַאשִׁית ב): וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה. כִּי הָאָדָם בְּחִינַת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי, כְּמוֹ שֶׁתּוֹבֵב (בַּחֲרָמֵת הוֹדָר דף ע"ב): נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוֹ - עַתִּירִי, כְּדַמוֹתֵנוֹ - מִסְכְּנִי. וְכַשֶּׁנִּתְלַקְּטוּ הַנֶּפֶשׁוֹת, אֵזוֹ הֵם בְּבְחִינַת אָדָם, נֶפֶשׁוֹת גְּדוּלוֹת וְקִטְנוֹת, בְּבְחִינַת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי: וְאוֹפָנִים הֵן הַגּוֹפִין, כִּי עֵקֶר פְּעֻלוֹתֵיהֶן שֶׁל הַגּוֹפִין אֵינוֹ אֶלָּא מִן הַחִיּוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מֵרָאָה פְּעֻלוֹתֵיהָ עַל־יְדֵי אֵיבְרֵי הַגּוֹף, וְאֵין לַגּוֹף שׁוֹם תְּנוּעָה עֲצֵמִית, וְהַכֹּל עַל־יְדֵי כַחוֹת הַנֶּפֶשׁ: וְכַפֵּא שֶׁבְּבְחִינַת נֶפֶשׁ הוּא נֶפֶשׁ הַחֶכֶם שֶׁנִּתְכַּפְּסָה, בְּבְחִינַת (מְשֵׁלִי א): יִקְרָה הוּא מִפְּנִינִים (כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה, (סוֹפָה ד') מִכָּהֵן גְּדוֹל שֶׁנִּכְנַס לְפָנָיו וְלְפָנֵינוּ), כִּי מַחְמַת שֶׁנֶּפֶשׁ הַחֶכֶם הוּא יָקָר, הוּא נִתְכַּפְּסָה לְפָנָיו וְלְפָנֵינוּ, וְכֹל הַנֶּפֶשׁוֹת נִעֲשִׂין לְבוֹשֵׁין אֶצְלָהּ: וְהָאָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכַּפֵּא הוּא דַעְתּוֹ שֶׁל הַחֶכֶם, כִּי גַם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב (מְשֵׁלִי יג). וְיֵשׁ אַרְבַּע חִיּוֹת בְּתוֹרָה: אַרְיָה שֶׁבְּתוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרָא עוֹ, וְכַמּוֹ עוֹ מֵאֲרִי (שׁוֹפְטִים יח). וְשׁוֹר שֶׁבְּתוֹרָה זֶה בְּחִינַת (מְשֵׁלִי ח): בֵּי שָׂרִים יִשְׂרוּ. וְנֶשֶׁר שֶׁבְּתוֹרָה זֶה בְּחִינַת חֲדוּשֵׁין דְּאוּרִיָּתָא, בְּבְחִינַת: תִּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר. וְאָדָם שֶׁבְּתוֹרָה זֶה בְּחִינַת (בַּסְּדֵרִי יב): זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם, וְיֵשׁ בָּהּ קָלוֹת וְחֲמוּרוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִסְכְּנִי וְעַתִּירִי. וְכַפֵּא שֶׁבְּבְחִינַת תּוֹרָה, הֵם דְּבָרִים שֶׁכַּפְּסָה עֲתִיק יוֹמִין (פַּסְחִים קט), וְעִי וְזָהר בְּהַעֲלוֹתָךְ קִנְיָה, וְהֵם

נוֹקְבִין, וְהַחֶכֶם יָכוֹל לְקַח הַנֶּפֶשׁוֹת וְלְהַעֲלוֹתָם בְּבְחִינַת מִיָּין נוֹקְבִין, בְּבְחִינַת (מְשֵׁלִי יא): וְלִקַּח נֶפֶשׁוֹת חֶכֶם. וְעַל־יְדֵי הַיַּחֲוֹד הַזֶּה נוֹלָד הַתּוֹרָה, וְכַשֶּׁעוֹלָה הַחֶכֶם עִם הַנֶּפֶשׁוֹת בְּבְחִינַת: עִיר גְּבָרִים עֲלָה חֶכֶם, עַל־יְדֵי־זֶה: וְיָרֵד עוֹ מִבְּטָחָהּ:

ג וְנֶפֶשׁ זֶה בְּחִינַת רְצוֹן, שֶׁכָּל אֱלוֹ בְּנֵי־אָדָם, הַבָּאִים לְחֶכֶם הַדוֹר, כֹּל אַחַד וְאַחַד יֵשׁ לוֹ אֵיזוֹהוּ רְצוֹן, וְהַצְדִּיק לֹקַח כֹּל הַרְצוֹנוֹת וְעוֹלָה עִמָּהֶם, וְאַחֲרֵי־כֵן: וְיָרֵד עוֹ מִבְּטָחָה. בְּבְחִינַת (יְחֻזְקָא א): וְהַחִיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב: רְצוּא - בְּעֲלִיוֹת הַנֶּפֶשׁוֹת, וְשׁוֹב - בְּחֲזֹרַת הַנֶּפֶשׁוֹת עִם הַתְּגַלוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶה שֶׁמוּבָא בְּתַקּוּנֵי זְהַר (תִּיקוּן ע, דף קכ"ב): רְצוּא - דָּא נוֹרִיאֵל, וְשׁוֹב - דָּא מִטְּ"ט שֶׁר הַפָּנִים. נוֹרִיאֵל דָּא נוֹר דְּלוֹק (וְזָהר בְּרַאשִׁית כ"ג: וּבְתִיקּוּנָא שְׁבַעִין) בְּחֲמִימוֹת תַּאֲוֹת מְמוֹן, וְשׁוֹב דָּא מִטְּ"ט שִׁר ה'פָּנִים, דְּאִיהוּ רְשִׁים בְּשֵׁם מֹשֶׁה, דְּאִיהוּ מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא רִיחַ אֲפִינוּ, שֶׁעַל־יְדוֹ נִשְׁתַּבְּךְ הַחֲמִימוֹת. וְזֶה: שֶׁכַּפָּה גִימַמְרִיא מֹשֶׁה (וְזָהר בְּהַר קַיָּא: פִּינַח ל"א), שֶׁהוּא מְשַׁבֵּךְ אֱלִילִי כֶסֶף וְזָהב. רְצוּא דָּא רְצוֹן, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, וְשׁוֹב דָּא מֹשֶׁה, שֶׁמַּקְבֵּל הַתּוֹרָה:

ד וְעַל־יְדֵי הַמְּשַׁכַּת הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ הַשְּׁגָחָה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא טִיבֵיתֵא' [טַעֲמִים, נִקְדוֹת, תְּגִין, אוֹתִיוֹת], שֶׁהֵם תֵּלַת גִּנְיָן דְּעֵינָא וְכַתְעִין. וְזֶה שֶׁמִּתְהַלַּל הַתּוֹרָה בְּבְרַאשִׁית: תִּמְן רְאִשִׁי, תִּמְן בַּת (תִּקְנִיָּם, תִּמְן ד, דף י"ח). רְאִשִׁי - אֱלֹה רְאִשִׁי בֵּית אֲבֹתָם (שְׁמוֹת ו), שֶׁהָאֲבוֹת הֵם תֵּלַת גִּנְיָן דְּעֵינָא. תִּמְן בַּת - דָּא בַת־עִין. נִמְצָא, בְּשִׁחְכֶם מִבִּיא תוֹרָה כַּנֵּל, נִמְצָא שְׁמִבִּיא כַח הָרְאוֹת שֶׁל הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵינוּ, וְכֹל אַחַד כְּפִי קְרוֹבוֹ אֶל הַתּוֹרָה, כִּן הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלָיו. כִּי עֵקֶר כַח הָרְאוֹת - מַחְמַת שֶׁמַּכָּה בְּדָבָר הַנִּרְאָה, וְחֹזֵר כַח הָרְאוֹת מַחְמַת הַהַכָּאָה לְעֵינַיִם, וְנִצְטִיר הַדָּבָר הַנִּרְאָה בְּעֵינַיִם, וְאֵז הַעֵינַיִם רוֹאִים אֶת הַדָּבָר הַנִּרְאָה, כִּי הָרְאוֹת מִבִּיא אֶת הַדָּבָר לְתוֹךְ הַעֵינַיִם. אֲבָל כְּשֶׁהַדָּבָר הַנִּרְאָה הוּא רְחוֹק, אֵז קָדַם שֶׁיִּגַּיעַ כַח הָרְאוֹת לְהַדָּבָר הַנִּרְאָה, מִתְפָּזֵר בְּתוֹךְ הָאוֹר וְנִתְעַכֵּר, וְאֵין מוֹנִיעַ בְּהַכָּאָה עַל הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי־זֶה אֵין חוֹזֵר הָרְאוֹת לְעֵינַיִם, וְאֵז אֵין הַעֵינַיִם רוֹאִין, כִּי עֵקֶר הָרְאוֹת הוּא מַחְמַת הַהַכָּאָה. וְזֶה (תַּהֲלִים ט): שׁוֹב נָא, הִבַּט מִשְׁמַיִם וּרְאָה - שִׁישׁוֹב הַכְּטָה שְׁמִבִּיט מִשְׁמַיִם עֲלֵינוּ, יָשׁוּב עַל־יְדֵי הַהַכָּאָה, יָשׁוּב הָרְאוֹת לְעֵינָיו, וְאֵז: וּרְאָה. כִּי הָרְאִיָּה עַל־יְדֵי הַשְּׁכַת הַהַכָּטָה. וְזֶה בְּחִינַת: וְהַחִיּוֹת רְצוּא וְשׁוֹב. וְהַחִיּוֹת, הֵינּוּ הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא חַיִּים. רְצוּא - בְּבְחִינַת הַכְּטָה מַעֲלָא לְתַתָּא. וְשׁוֹב בְּבְחִינַת הַכָּאָה הָרְאוֹת בְּדָבָר הַנִּרְאָה וְנִחְזוֹר לְעֵינַיִם וְנִצְטִיר בְּעֵינַיִם, כִּי הַעֵינַיִם הֵם כְּמֵרְאָה לְמוֹשֶׁה, שֶׁנִּתְרָאָה בָּהֶם כֹּל דְּבָר שֶׁעוֹמֵד כַּנְּגוּדוֹ, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֵנְחָנוּ קְרוֹבִים אֶל הַתּוֹרָה, נִמְצָא שֶׁאֵנְחָנוּ קְרוֹבִים אֶל הָרְאוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה כַח הָרְאוֹת נִחְזוֹר לְעֵינָיו, וְנִתְרָאִים וְנִצְטִירִים אֲנַחְנוּ בְּעֵינָיו. אֲבָל הַעֲבוּרִים, מַחְמַת שֶׁהֵם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה, הֵם רְחוֹקִים מֵהַשְּׁגָחַתוֹ, וְהַשְּׁגָחַתוֹ אֵין מוֹנִיעַ עֲלֵיהֶם בְּהַכָּאָה. נִמְצָא, הַשְּׁגָחַתוֹ עַל הַעֲבוּרִים בְּחֻצֵי הָרְאוֹת, בְּבְחִינַת רְצוּא, וְעֲלֵינוּ הַשְּׁגָחַתוֹ בְּשִׁלְמוֹת:

מכסים את עצמן בספורי התורה. ויזשב על הכסא הוא עתיק יומין, בבחינת (דניאל ט): ועתיק יומין יתב. ואופנים שבתורה הן הן גופי הלכות^(ט):

וזה שמביא בתענית (דף כג): מעשה דרבי יונה: כד הוה אצטריך עלמא למטרא, אמר: אזיל ואיתי בזוזא עבירא. והווי קאי באתרא עמיקי, באתרא צניעא, מכסי שקא, ועלי ידיה ואתי מטרא. כד הוה מצטריך עלמא למטרא - הינו לתורה, כמו שכתוב (דברים לב): יערף במטר לקחי. אמר אזיל ואיתי בזוזא עבירא - עיבור זה בחינת ע"ב ריו"ו^(ט). ע"ב הוא שכונד, ריו"ו זה בחינת חמימות. בזוזא זה בחינת תאות ממון, הינו דאזיל לשכנד תאות ממון כנ"ל. והנה קאי באתרא עמיקי - שהוא בחינת חסד, במראה החמה עמקה מן הצל (שבועות ט). וחסד הוא אור יום, כמו שכתוב (תהלים מב): יוםם יצנה ה' חסדו. ועלי ידי החסד וזה לבגין הבית, לבחינת שכל כנ"ל. וזה: אתרא צניעא, שהוא בית המקדש, שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי יא): ואת צנועים חכמה. והנה מכסי שקא - זה בחינת לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל, ולקח נפשות חכם. וכלליות הנפשות הם מכנים בשם שק, כי הם מתעדרנים משקא דנחלא, בבחינת: והשיבע בצחצחות נפשה, ועלי ידיה: ואתי מטרא - שהמשיך תורה, בבחינת: וירד עז מבטחה:

קורא לקול וגו'. ושמא הפלאכים הממנים עליהם הם: שבקית מידי בעלמא וכו'. מפני שהגביה כל כך היה סבור שצא חוץ לשפת הים ושסף את העולם: ונחרבה. מפני עון הדור: אמר לה. גלא לחברה: פוק חוץ גבורתא דמך וכו'. כלומר אין לי רשות לצאת: כמלא חוטא דחלא. כמלא רחב החוט איני יכול לצאת חוץ מן החול: שגמור האותי לא תיראו. תלמודא קאמר לה:

הם הנפשות, בבחינת: צהלי קולך בת גלים, שהיא בת אבהן (כמו שדרשו רז"ל סנהדרין צד): בין גלא לגלא - אלו החכמים, שהם בין גלא לגלא, הינו מחברים כל הנפשות, בבחינת: ולקח נפשות חכם. תלת מאה פרסי - שהיא בחינת שין אחת. ורומיא דגלא תלת מאה פרסי - הינו להעלות הנפשות, זה בחינת שין אחרת. ומנא חדא אזלינן בארשא - הינו שאנחנו נכנסנו לעורר זיווג, הנקרא ארש, כמו שכתוב (תהלים קלג): ארחי ורבעי. ודלינן גלא - הינו שדלינן הנפשות למעלה, בבחינת: עיר גברים עלה חכם. עד דתזינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא - הינו שגמרנו זיווג עלאה. מרבעתא זה בחינת זיווג, כמו שכתוב: ארחי ורבעי. שכינתא נקראת בשעת זיווג כוכבא זוטא, כמובא בזהר (כלק דף קצא): אתעבידת נקדה ועירא מגו רחיקתא, כדין אתחברא כבעלה, עין שם. והנה כמבזר ארבעין גריוא בורא דחרדלא - כמובא בזהר (פינחס דף רמט): האי חיה, כד אתעברא, אסתתמת ולא יכולת לאולדא, עד דאתיא נחש ונשך בעריתא, כדין אתפתחת ונפק מנה דמא, והיא שתית לדמא. וזה בחינת בורא דחרדלא, הינו בחינת טפת דם כחרדל דנפק מנה מחמת הנשיכה בבית הזרע. בורא - פרש רבנו שמואל: בית זרע. ואחר כך אולידת, והתולדה הזאת היא התורה כנ"ל, והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום, הינו בחינת שאר חיותא, שהם ארבעים, עשרה לכל סטר, כמובא שם (כדף היל). וזה בחינת ארבעין גריוא, בחינת ארבעין חיותא, שהם ארבעים יום של התורה:

ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא - כי יש הבל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וכו' (קהלת ט). ועלי ידי ההבל הזה רבים נתפקרו, שרואים צדיק זרע לו, רשע וטוב לו. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בודאי הוה מקלינן, לשון קולא. מהבלא, מהבל הזה, ולא היה הבל הזה כל כך קשה על העולם. ורומיא גלא קלא לחברתה: חברתי מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפיתה, וגייתי אנא ונחרבה - הינו כשאחר כך, בשכל אלו הנפשות חוזרים מעבור הנ"ל, ועלי ידי הכלליות נתוסף בהם אהבה זה לזה, ואז מעוררין אלו לאלו ואומרים זה לזה ומזכירין זה את זה: אחי, שמא שבקת אינה מדה בעולם הזה, שעדין היא מושלת עליך, ואין אתה יכול

ו אף צריך לבקש מאד ולחזר אחר חכם כזה, ולבקש מהשם יתברך, שיזכה למצא חכם כזה, שיקבץ הנפשות, בבחינת: ולקח נפשות חכם, ויעלה אותם, ויורד עמהם תורה. כי גם החכם בעצמו אי אפשר שיעשה זאת בשכל אחד, כי הם שני שכלים: מה שמקבץ הנפשות הוא שכל אחד, ומה שמעלה אותם ומוריד עז מבטחה הוא שכל אחר. וזה בחינת שין של שלשה ראשים ושין של ארבעה ראשים, שהשני שינין הם השני שכלים:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אשתעו לי נחותי ימא: בין גלא לגלא תלת מאה פרסי, ורומיא דגלא תלת מאה פרסי. ומנא חדא הווי אזלינן בארשא ודלינן גלא, עד דתזינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא, דהווי כמבזר ארבעין גריוא בורא דחרדלא, ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא. ורומיא לה גלא קלא לחברתה ואמרה לה: מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפית, וגייתי אנא ונחרבה. אמרה לה: פוק חוץ גבורתא דמך, דאפלו כמלא חוטא דחלא לית דעבר, שגמור: האותי לא תיראו נאם ה' וכו':

(ד) עין זוהר ד"ל. (ה) עין תיקון י' ותיקון כ"א ותיקון ס"ט. (ו) עין זוהר ריו"ו דף רמ"ט ע"ב.

דקדשא ברידה הוא. נמצא, זהו כבודו, כשבני אדם שהם מחוץ לקדשה מקרבין את עצמן לפניו מהקדשה, הן גרים שמגירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ, וכשמקרבין ומכניסים אותם לפניו - זהו כבודו:

ועכשו הכבוד בגלות, כי עקר הכבוד אצל העכו"ם, ואנחנו בני ישראל שפלים ונבזים. ולעתיד לבוא, שיתגלה כבודו מבין החשך, כמו שכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה' וכו'. כי אז יטו כלם לעבדו שכם אחד^(ט). אז יאמרו בגוים לכו ונלכה באור ה' (ישע ט). וכבוד נקרא אור, כמו שכתוב (יהוה קאל ט): והארץ האירה מכבודו:

ג ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי התשובה אלא על ידי תורה, כמו שכתוב (משלי ח): יפוצו מעינותיך הוצה - שצריך להשקות אותם שהם מבחוץ, להודיע להם הדרך ולכו בה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ט): אין כבוד אלא תורה: וזהו (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"מ פה): אלו שמקרבין בני אדם לעבודת השם יתברך. כי זהו נקרא מוציא יקר, הינו כבוד, מזולל - מזילותא דגלותא. וזה (תהלים קט): רם על כל גוים ה'. הינו כשהעכו"ם מודין ומשבחין לה, אזי: על השמים כבודו - אזי נתעלה הכבוד מהחשך. ואי אפשר לבוא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא על ידי התורה, שמאירין להם אל מקום שהם שם, כמו שכתוב: יפוצו וכו' הוצה. הוצה דיקא, כי התורה הם ששים רבוא אותיות, כנגד ששים רבוא נשמות, ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקדשא ברידה הוא, כי ישראל עלו במחשבה תחלה (כ"ד פרשה א). ועל ידי זווג הנשמות נבראים נשמות גרים^(ז), וכשנתעוררים הנשמות על ידי אותיות התורה שהוציא מפיו ומתנוצצים זה לזה, זה בחינת זווג, שזה מקבל הארה מזה, ועל ידי הזווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים. גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו (כי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקרא על כל פנים עליו עדין, מאחר שנקרא פושעי ישראל), אף על פי שחטא, ישראל הוא (פנהרין פה). יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה, ועל ידי ההתנוצצות התנוצצין גם שרש נשמתו בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, ועל ידי הארה הזאת חוזר בתשובה:

ד וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים פא): מפני מה תלמיד חכם אין בגיהם תלמיד חכם - מפני שלא ברכו בתורה תחלה. שצריך כל אדם, ובפרט תלמיד חכם, לברך ולהאיר בלמוד תורתו בשרש הנשמות, הינו במחשבה תחלה, כי שם שרשנו. נמצא, כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות, נמצא, כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה בהירה וזכה, ועל ידי זה גם בנו יהיה תלמיד חכם. אבל פשאי מאיר ומברך את התחלה על ידי למודו, אז, כשממשיך נשמה

להתגבר עליה, וניתי אנא ונחרבה - הינו אסיע לך לבלות את המדה הזאת ממך. והשיב לו: פוק חזי גבורתא דמרך - שהוא החכם הנ"ל, ראה כמה כחו גדול, דאפלו כמלא חוטא דחלא לית דעבר - פרש רבנו שמואל: אפלו כמלא רחב החוט לא יכלתי לצאת חוץ מן החול. פרוש: את שואלת אותי, שמה שבקתי מדה בעולם, שעדין לא תקנתי אותה, מדע חברתי, שעדין אני משקע בכל התאוות, ועדין לא יצאתי מן החל אל הקדש אפלו כמלא חוטא. ובודאי מי שהוא במדרגה כזאת, בודאי לית דעבר - הינו שאי אפשר לו לבוא לבחינות עבוד הנ"ל^(ז), ואף על פי כן: פוק חזי גבורתא דמרך, הינו כח החכם, שכל כך כחו חזק, שאפלו נפש שלי העלה בעבור:

ז זה פרוש: אשרי העם - זה בחינת השגחה. ידעי תרועה - זה בחינת יעקב^(ח), שהוא בחינת צדקה, כמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה בעקב אמה עשית. ה' - זה בחינת היות, בחינת חסדים. באור פניך - זה השכל, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו. יהלכון - אלו הנפשות, בחינת מהלך נפש:

עוד מצאתי בתבנית רבנו ז"ל, ששך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה הקנה, ולא נכתב שם רק סופו של ענין, וחסר התחלת הענין. וזה: התורה, שהיא בחינת ראיה טהורה פנ"ל, כל בשר יחדו, זה בחינת לקיטת הנפשות כלם, בבחינת: לוקח נפשות חכם פנ"ל, כי פי ה' דבר - כל זה נעשה על ידי רוח גדיה פנ"ל, שהוא פי ה', כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: בפיך - זו צדקה: עד כאן לשונו ז"ל. ומוכן הדרך, שמביא המקרא: ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר. ומבאר כל המאמר הנ"ל, שהוא מפרש בפסוק זה, אך בעוונותינו הרבים חסר פרוש רישא דקרא^(ט).

לשון רבנו זכרונם לברכה (שבת חנוכה תקס"ד)

בחדש שופר בכסה וכו': (תהלים פא)

א להמשיך שלום בעולם צריך להעלות כבוד הקדוש ברוך הוא לשרשו, הינו ליראה, כמו שכתוב (דברים כח): ליראה את השם הנכבד:

ב ואי אפשר להעלות את הכבוד אלא על ידי תורת חסד, ותורת חסד אמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה טט): זהו הלומד תורה על מנת ללמודה, כי זה עקר כבודו, כמוכא בזחר (יתרו דף טט): בשעתא דשאר עכו"ם אתין ואודן לקדשא ברידה הוא, בדין אסתלק ואתיקר שמה דקדשא ברידה הוא עלא ותתא, כמו גבי יתרו: בשעתא דאמר יתרו: עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, בדין אסתלק ואתיקר שמה

(ז) עין זוהר ויקהל דף קצ"ה ע"ב ודף ר"ג. (ח) עין תיקון נ"ה. (ט) עין בסוף הספר בניא של כתי רבינו ז"ל בעצמו מובא כל הפסוק הזה. (א) צפניה ג. (ב) עין זוהר שלח דף קס"ח ע"א.

לכנו, הנשמה היא בבחינת (שיר השירים ח): אני ישנה, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו תלמיד חכם. וזה: מפני שלא ברכו בתורה תחלה, הינו שרש הנשמות, בבחינת: ישראל עלה במחשבה תחלה:

ה ואין אדם זוכה לתורה אלא על ידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד:): ומדבר מתנה – שישר גאותו מארבע בחינות שפלות, כי צריך האדם להקטין את עצמו ולפני גדולים ממנו ולפני בני אדם כערכו ולפני קטנים ממנו, ולפעמים שהוא בעצמו קטן שבקטנים, וצריך להקטין את עצמו כנגד מדרגת עצמו, וידמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו, בבחינת (שמות טו): שבו איש תחתיו:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי אוריאל בר יומא, דהווי כהר תבור. וזה תבור פמה חווי, ארבעה פרסי. ובי משבא דצוארה תלתא פרסי, ובי מרבעתא דרישה פרסא ופלגא. ורמא בופתא וסקרא לירדנא:

אוריאל בר יומא – הינו בחינת כבוד, שהוא בעפויים בזילותא, וזה אור זילא. אור הינו בחינת כבוד, כמו שכתוב: והארץ האירה מכבודו. ולמה נקרא בר יומא – כי לא יתגלה הכבוד אלא בביאת משיחנו, וכתוב בה: אימתי יבוא מר – היום. היום אם בקולו תשמעו (כמשארויל סנהדרין גח:). ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא. והנה כהר תבור – שראה, שהעלאת הכבוד תלוי בזה שאדם משבר גאותו. כפי השתפרות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד, כי כבודו נתעלה על ידי התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא על ידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: ומדבר מתנה. וזה: הר תבור – הר לשון גדלות, כמו שכתוב (תהלים ל): העמדת להררי עו, ותבור לשון שביירה. וזה תבור פמה הוה ארבע פרסי – הינו ארבע בחינות שפלות הנ"ל, שצריך להקטין לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה: הר תבור ארבע פרסי – ששבירת הגדלות הם בארבע בחינות הנ"ל. ומשבא דצוארה תלתא פרסי – זה בחינת הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם, הם שלשה דברים, וצריך לשמר את עצמו מהם, כמו שכתוב (ירמיה ט): אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'. והם שלש בחינות: חכם, גבור, עשיר. והגדלות נקרא משבא דצוארא בבחינת (תהלים עח): תדברו בצואר עתק. ומרבעתא דרישה פרסא ופלגא – זה בחינת זווג, הנעשה בראשית המחשבה. מרבעתא לשון זווג, כמו שכתוב (שם קלס): ארחי ורבעי. ועל ידי זווג הנה נעשה פרסא ופלגא. פרסה זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכנה בשם פרסה שלמה. והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה ומולדין נשמות גרים, זה מכנה בשם פלגא, כי עדין רחוקים

מהקדשה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות, וצריך להם יגיעות רבות כדי להפשיט מהם הבגדים צואים שהלבישו, כמו שכתוב (וכריה ט): הסירו הבגדים הצואים. כי אלו הבגדים הצואים הם מונעים אותם מלחזור לקדוש ברוך הוא, והם מפסיקים כמו נהר המפסיק, שאי אפשר להלך דרך אותו הנהר. וצריך להשליך הבגדים הצואים, וזה: רמא בופתא וסקרא לירדנא – על ידי שמפשיטין ומשליכין מעליהם הבגדים הצואים, נתבטלים כל המניעות והמפסיים המבדילים בינם לבין הקדשה. וזה: וסקרא לירדנא – כי הירדן מפסיק בין קדשת ארץ ישראל לחוץ לארץ. ובשביל זה נקראים בשם פלגא, כי עדין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמפסיים המבדילים בינם לבין הקדשה. אבל אלו הנשמות, שתלמידי חכמים משיכין לבניהם כנ"ל, זה מכנה בשם פרסה שלמה, כי אין להם מסכים המבדילים. וזה: וכבדתו^(ז) – כבדהו בכסות נקי (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק: ולקדוש ה' מכבד וכו') (שבת קיט:). כסות נקי – הינו להשליך הבגדים הצואים, כי זה עקר כבוד השם יתברך. אם תוציא יקר מזולל – להחזיר בני אדם בתשובה ולהמשיך נשמות הגרים. וגרים שמתגזרין הם באים תחת כנפי השכינה, ובשביל זה נקרא גר צדק (כמובא בהקדמת חוהר דף טו). וזה שמוכא בזוהר (יתרו ברעיא מהימנא דף גז:). כסות נקי דא כנפי מצוה, הינו שכינה, הנקראת מצוה, בבחינות (תהלים קיט): כל מצותיך צדק. וזהו: וכבדתו. שזה עקר כבודו, שיוכנים גרים תחת כנפי השכינה כנ"ל:

ו וכל אחד לפי בחינתו יכול לידע העלאת הכבוד לשרש היראה. לפי הכבוד שמכבד את יראי ה', כן עלה הכבוד לשרשו, כי שם שרש הכבוד, בבחינת (שם טז): ואת יראי ה' יכבד. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, הוא מזולל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה':

ז ועקר הדבר – שיוכבד יראי ה' בלב שלם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין לב:): דבר המסור ללב, נאמר בו: ויראת מאלקיך. ושם עקר הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה עב): בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני:

ח בשמחה זיר הכבוד לשרשו, הינו ליראה כנ"ל, ואז נשלם פגמי היראה, ואז זוכה לשלום. ויש שני מיני שלום: יש שלום בעצמיו, כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו, כי לפעמים אין שלום, כמו שכתוב (תהלים לח): אין שלום בעצמי מפני חטאתי. ועל ידי היראה זוכה לשלום בעצמיו, כמו שכתוב בזוהר (יתרו עט): באתרא דאית דהילא, תמן התשתבח שלמתא, כמו שכתוב (תהלים לח): כי אין מחסור ליראיו. כשיש שלום בעצמיו, אז יכול להתפלל, כי עקר התפלה – על ידי היראה, בבחינת (משלי לא): אשה יראת ה' היא תתהלל. כי התפלה במקום קרבן^(ח), ובקרבן כתיב בה (ויקרא כא): כל אשר

היום אם בקולו תשמעו (כמשארויל סנהדרין גח:). ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא. והנה כהר תבור – שראה, שהעלאת הכבוד תלוי בזה שאדם משבר גאותו. כפי השתפרות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד, כי כבודו נתעלה על ידי התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא על ידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: ומדבר מתנה. וזה: הר תבור – הר לשון גדלות, כמו שכתוב (תהלים ל): העמדת להררי עו, ותבור לשון שביירה. וזה תבור פמה הוה ארבע פרסי – הינו ארבע בחינות שפלות הנ"ל, שצריך להקטין לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה: הר תבור ארבע פרסי – ששבירת הגדלות הם בארבע בחינות הנ"ל. ומשבא דצוארה תלתא פרסי – זה בחינת הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם, הם שלשה דברים, וצריך לשמר את עצמו מהם, כמו שכתוב (ירמיה ט): אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'. והם שלש בחינות: חכם, גבור, עשיר. והגדלות נקרא משבא דצוארא בבחינת (תהלים עח): תדברו בצואר עתק. ומרבעתא דרישה פרסא ופלגא – זה בחינת זווג, הנעשה בראשית המחשבה. מרבעתא לשון זווג, כמו שכתוב (שם קלס): ארחי ורבעי. ועל ידי זווג הנה נעשה פרסא ופלגא. פרסה זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכנה בשם פרסה שלמה. והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה ומולדין נשמות גרים, זה מכנה בשם פלגא, כי עדין רחוקים

(ז) ישעיה נח. (ח) ישע א"ח סימן צ"ח סעיף ד'

בהתפארות חדש, הינו התעלות כבודו על ידי התקרבות הגרים או בעלי-תשובה. בפסקה – זה בחינת יראה, שהוא שרש הכבוד, וכסה לשון התפסוף, שזה בחינת "דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלוקיך", שזה הדבר מכסה מעין כל. ליום – זה בחינת שלום-בית, כי יום הוא בחינת אור, כמו שכתוב (בראשית א): ויקרא אלקים לאור יום. ואור הוא שלום-בית, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת כג): גר שבת קודם לקדוש היום. כי שלום-בית קודם. חגנו – זה בחינת תפלה, עבודה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ק"ח): למה נסמכה פרישת עכו"ם למועדים. לומר: כל המבנה את המועדות, כאלו עובד עבודת אלילים. נמצא, שמירת המועד זה בחינת עבודה תמה, ואין עבודה אלא תפלה^(ט), ועל-ידי תפלה יבוא לשלום הכללי כנ"ל. נמצא, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, הינו ליראה, ועל-ידי היראה הוא זוכה לשלום-בית, ועל-ידי שלום-בית הוא זוכה לתפלה, ועל-ידי תפלה הוא זוכה לשלום הכללי:

יא זאת התורה שיד על פסוקים אלו: טוב ה' לכל, ורחמיו על כל מעשיו וכו' (תהלים קמח). טוב ה' לכל – זה בחינת תפלה, שמאמין בה, שתקדוש-ברוך-הוא טוב לכל – הן לרפואה, הן לפרנסה, הן לכל הדברים. בשמאמין כך, גודאי יהיה עקר השתדלותו בטר קדשא-ברוך-הוא, ולא ירדף אחר תחבולות רבות, כי מי שאין מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, צריך להשתדל אחר תחבולות רבות. למשל, כשצריך לרפואה, צריך להשתדל אחר עשבים רבים, ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו אינם בנמצא במדינתו, והעשבים הנמצאים אינם טובים למפתו. אבל הקדוש-ברוך-הוא טוב לכל המכות לרפאתם, והוא בנמצא תמיד, כמו שכתוב (דברים ו): מי בה' אלקינו בכל קראינו אליו. ועל-ידי התפלה זוכה לשלום הכללי, וזה: ורחמיו על כל מעשיו. הינו שרחמי השם יתברך יתמשך על כל הברואים, וכל הברואים ירחמו אחד על חברו^(י), ויהיה שלום ביניהם, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו. כי יהיה שלום ביניהם. וזה: ורחמיו על כל מעשיו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים, כמו שכתוב: ונתן לה רחמים ורחמך. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לתפלה – על-ידי שלום-בית יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל, וזה: יודוך כל מעשיך. מעשיך זה בחינת עשיה, בחינת גוף. וחסידך יברכוכה – חסידך זה בחינת נפש, כמו שכתוב (משלי יא): גומל נפשו איש חסד. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לשלום-בית, על-ידי שיעלה כבוד השם יתברך לשרש היראה, הנקראים גבורות, וזהו: כבוד מלכותך יאמרו – שיתגלה כבודו ויתעלה לשרשו, וזהו: וגבורתך ידברו. וגבורה זה בחינת יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נב): ואלקים עשה שייראו מלפניו – אלו רעמים, וכתוב (איוב כ): ורעם גבורתו מי יתבונן:

(מסיון יב עד כאן – לשונו ז"ל)

בו מום לא יקרב. וכשאינו בו מום, הינו באתרא דאית דחילא, אזי יקרב לעבד עבודתו תמה. וזה שכתוב בתנה (שמואל א א): ותנה מדברת על לבה – על-ידי היראה זכתה לתפלה, כי עקר היראה הוא בלב כנ"ל. ועל-ידי תפלה זוכה לשלום הכללי, הינו שלמות העולמות, כי על-שם זה תפלה נקרא קרבן, על-שם קרוב העולמות לשלמותן:

ט וזה שאמר רבה בר בר חנה: רשבי"ם: היכא דנשקי ארעא ורקיעא. מקום גבוה היה שם, שנושקים יחד זה לזה. ולא הינו סוף העולם, דהא מהלך העולם חמש מאות שנה הווי, וארץ ישראל אמצעותו של העולם היא, דכתיב: ישבי על ספור הארץ, והינו מקומו של רבה בר בר חנה: סלתאי. סל לחם שלי: דהדר. חוור. כדאמרין בפסחים, גלגל חוור ומולות קבועים:

הנשקי ארעא ורקיעא – זה בחינת שלום בעצמיו. ארעא זה בחינת גוף, רקיעא זה בחינת נשמה, כמו שכתוב (תהלים ו): יקרא אל השמים מעל – זה הנשמה. ואל הארץ – זה הגוף (פנהרין אא). וכשיש ביניהם שלום, על-ידי זה: עבדי בוי – על-ידי זה נעשה תפלה כנ"ל, בבחינת ריניא^(י): וכוון פתיחן לה בעלייתה. ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיע, סלתא זה פרנסה, כמו מי שיש לו פת בסלו (יופא עד), הינו שלא רצה לעסק בשום עסק מעסקי עולם הזה, רק בשביל נשמתו. גם כל תפלותיו לא היו אלא בשביל לקשר נשמתו, אפלו אלו תפלות המפרשים בתפלה, שהם לצורך הגוף, כגון רפאינו וברך עלינו ושאר צרכי הגוף, לא היה פונתו של רבה בר בר חנה בשביל גופו, אלא בשביל נשמתו, שהיה מכוון לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה: ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיע – ששקל לתפלה שהוא לצורך הגוף, ואנחה בתפלה, הכל לצורך נשמתו, כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות. ועד המצלינא בעותי לא אשכחה – הינו אחר-כך לא מצא כדי פרנסתו, אף-על-פי שתקן ברוחניות, אף-על-פי-כן לא נמשך לו שפע בגשמיות. אמר איכא גנבא הכא, שגונבים השפע שלי. השיב לו: גלגלא דרקיע דהדרא – הינו גלגולין דנשמתין היא הגורמת שאין לצדיק כדי פרנסתו, כמו שכתוב גבי רבי פדת (תענית כה): אי בעית דאחרוב עלמא ואפשר דאברית בשעתא דמוזנא^(י). וזה: קנים תעשה לתבה (בראשית ו). איתא במדרש (כ"ד פרשה לא): מה קנים מטהרין את המצרע, אף תבתך מטהרתך. המצרע זה: גרנן מפריד אלוף (משלי יז), ומפריד בין איש ואשתו, ועל-ידי זה בדרך ישוב (ערכין דף סו), וקנים מטהרים אותו. אף תבתך, הינו תבת התפלה, מתקנין את המחלקת ועושה שלום הכללי, שלום כל העולמות. וזה שמסמין התפלה בשלום:

י וזה פרוש תקעו – לשון שלום, כמו שכתוב (ישעיה כב): ותקעתיו יחד במקום נאמן. בהדש שופר –

(ד) עין ותקן ס"ט דף ק' ע"ב. (ה) ספרי פרשה קב. (ו) עין ב"ר פרשה לג.

ועל-ידי-זה, הינו על-ידי הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחינת התורת הכבוד לשרשו, דהינו ליראה, על-ידי-זה זוכין לשלום, כמבאר לעיל היטב. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ק"ט): המבזה תלמיד-חכם, אין רפואה למפתו, כי המבזה תלמיד-חכם ומזלול יראי ה', נמצא שפוגם בכבוד, ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, ועל-כן אין רפואה למפתו, כי כל החולאת באין על-ידי בחינת מחלקת, כי כל החולאת הם בחינת מחלקת, שאין שלום בעצמיו, והיסודות מתגברין זה על זה, ואין מתנהגים בשלום במנוג השוה, ועל-ידי-זה בא חולאת, כידוע. ועל-כן בשמבזה תלמיד-חכם ופוגם בשלום, על-כן אין רפואה למפתו כנ"ל, כי עקר הרפואה - על-ידי השלום כנ"ל, בבחינת (ישעיה נ): שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו:

גם בעת אמירת התורה הנ"ל הזכיר רבנו ז"ל מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת כא: ובש"ע סימן תרע): אין מספידין בחנפה, ואיני זוכר מה שפרש בו. (והנראה לעניות דעתי, כי ההספד הוא בשביל לתקן הסתלקות הכבוד, שנפגם על-ידי הסתלקות הצדיק הנה, שהיה מצדיק את הרבים, שעל-ידי-זה עקר הארת הכבוד כנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין מ): הספדא יקרא דתיי או יקרא דשכבי. ועל-כן בחנפה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד על-ידי נר חנפה כנ"ל): לעיל: וזהו (משלי ט): ולפני כבוד ענוה. כי על-ידי ענוה זוכין לכבוד, כמבאר לעיל, שעקר התעלות הכבוד הוא על-ידי גרים ובעלי-תשובה שעושין, וזה זוכין על-ידי תורת חסד וכו', ולתורה אי אפשר לזכות ב-אם על-ידי ענוה וכו', כמבאר לעיל. נמצא, שאי אפשר לזכות לכבוד דקדשה ב-אם על-ידי ענוה, ונהו: ולפני כבוד ענוה כנ"ל.

יסוד הענין - חמשה דברים: להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי, להחזיר בני-אדם בתשובה, שזה בחינת: אם תוציא יקר מזולל כנ"ל - הוא תקון קרי, אתנו דדין פאתנו דדין:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תהיו לי ממלכת כהנים וכו': (שמות יט)

א מי שרוצה לטעם טעם אור הגנוז, הינו סודות התורה שיתגלה לעתיד, צריך להעלות מדת היראה לשרשה:

ב ובמה מעלין את היראה. בבחינת משפט, כמו שכתוב (משלי כ): מלך במשפט יעמיד ארץ. וארץ הוא בחינת יראה, כמו שכתוב (תהלים ע): ארץ יראה. הינו שישפט את כל עסקיו, כמו שכתוב (שם ק"ב): יכלכל דבריו במשפט. הינו שישפט

יב וזה בחינת מצות נר הנקה, שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית^(ז), כי הדלקת הנר הוא בחינת הארת הכבוד, בחינת: והארץ האירה מכבודו כנ"ל, ועל-כן מצותה להדליק סמוך לפתח הבית - דא פתחא עלאה, בחינת יראה^(ח), הינו להחזיר הכבוד לשרשו, דהינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד. כשמחזירין בני-אדם בתשובה ועושין בעל-תשובה וגרים, שזה עקר כבודו, כנזכר לעיל. וזהו שזמן הדלקת נר הנקה, שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הכוכבים עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא: ובש"ע סי' תרעב), יציאת הכוכבים זה בחינת (דניאל יב): מצדיקי הרבים ככוכבים. דהינו שהם מצדיקי הרבים ועושין בעל-תשובה וגרים, שעל-ידי-זה מאיר הכבוד וחוזר לשרשו, שהוא היראה כנ"ל, ועל-ידי-זה זוכין לשלום, ונתבטל המחלקת כנ"ל. ונהו: עד שתכלה רגל מן השוק (השוק הוא מקומות החיצונים). רגל זה בחינת: נהגן מפריד אלוף הנ"ל, דהינו בעלי לשון הרע ומחלקת, ההולכים ומרגלים ומדברים רכילות ולשון הרע, ועושין מריבה ומחלקת בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, בחינת (תהלים מ): לא רגל על לשונו. וזהו שצדיקין להאיר ולהדליק נר חנפה סמוך לפתח, דהינו להאיר הכבוד ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל, עד שיזכה לשלום ויבטל ויכלה ה"נהגן מפריד אלוף". ונהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שיתבטל בעלי לשון הרע ורכילות, אשר רגל על לשונם, ויתרבה השלום בעולם: ועל-ידי השלום זוכין לתפלה, ועל-ידי זה זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי, כשזוכין לשלום הכללי, אזי יתבטל כל המשא-ומתן מן העולם, כי כל המשא-ומתן שבעולם הוא מהעדר השלום, כי אי אפשר שיהיה רצון המוכר והקונה שונה, כי זה רוצה למכר וזה רוצה לקנות, ואם היה רצונם שוה, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום משא-ומתן. נמצא, שכל המשא-ומתן והסחורות הוא רק על-ידי בחינת מחלקת, שאין שלום בין הרצונות, וזה בחינת (בראשית יג): ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוא, והפנעני אז בארץ. כנעני, בחינת סוחר, כמו שפרש רש"י על פסוק (הושע יב): כנען כידו וכו', הינו על-ידי בחינת ריב ומחלקת, בחינת: ויהי ריב וכו'. על-ידי-זה: והפנעני אז בארץ - על-ידי-זה יש סוחרים ומשא-ומתן בעולם. אבל לעתיד לבוא, שיהיה השלום המפלא בעולם, כמו שכתוב: ונר זאב עם כבש ונמר עם גדי. אזי יתבטל המשא-ומתן, כמו שכתוב (כריה יד): ולא יהיה כנעני עוד כנ"ל. וזהו גם-כן בחינת: עד שתכלה רגל מן השוק, הינו שמצוה להדליק נר חנפה עד שתכלה רגל מן השוק, הינו בחינת שלום, שנעשה על-ידי החזרת הכבוד כנ"ל, עד שיתבטל כל המשא-ומתן כנ"ל. ונהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שלא ישאר שום רגל בשוק, כי יתבטל כל המשא-ומתן על-ידי השלום כנ"ל:

יג (שיך לעיל): לפי הכבוד שמכבד יראי ה', בן עלה הכבוד לשרשו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, בן הוא מזלול ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, בן הוא מכבד יראי ה' וכו':

(ז) שבת כא: ע"ב ובש"ע אור"ח סימן תרע"ב. (ח) ע"י ז"ח פ' תשא ובהקדמת הזוהר דף ו' ע"ב ודף י"א ע"ב.

וידין בעצמו כל עסקיו, ובוה יסיר מעליו כל הפחדים ויעלה
 בחינת יראה ברה ונקיה, ותשאר אף יראת ה', ולא יראה
 אחרת. כי בשאין אדם דן ושופט את עצמו, אזי דנין ושופטין
 אותו למעלה, כי אם אין דין למטה, יש דין למעלה (מ"ד שופטים פ'
 ה'), ובכששופטין את האדם במשפט דלעלא, אזי הדין נתלבש
 בכל הדברים, וכל הדברים נעשים שלוחים למקום לעשות בזה
 האיש משפט כותב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים
 ט"א): 'למשפטיך עמדו' – אזי הכל עבדיך לעשות דין בזה האדם.
 אבל כששופט את עצמו, וכשיש דין למטה אין דין למעלה, ואין
 היראה מתלבש בשום דבר לעורר את האדם, כי הוא בעצמו
 נתעורר. וזהו (תהלים ט): ושם דרך – מי ששם ארחותיו, הינו
 ששופט ארחותיו (כשרד"ל סוטה ה'), כמו שכתוב (שמות כא): ואלה
 המשפטים אשר תשים^(ט) – על-ידיה: אראנו ביטע אלקים, זה
 בחינת יראה, כמו שכתוב (קהלת יב): את האלקים ירא. הינו
 בחינת יראה עולה מהקלפה ומהאמות על-ידי משפט, כי
 מתחלה היתה נתלבש בקלפה, וזהו שהאדם מפחד את עצמו
 מאיזה דבר – משר או מנגבים ושאר פחדים – זה הוא שהיראה
 נתלבש בזה הדבר, כי אם לא היה נתלבש היראה בזה הדבר,
 לא היה כח בזה הדבר להפחיד את האדם:

ג ושרש היראה הוא דעת, כמו שכתוב ב"עין החיים",
 שמונצפ"ך הוא בדעת דעיר אנפין, כמו שכתוב
 (משלי ט): אז תבין יראת ה', ודעת אלקים תמצא. ועקר הדעת הוא
 בלב, כמו שכתוב (דברים כט): ולא נתן לכם לב לדעת. גם שם עקר
 היראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין לב): דבר
 המסור ללב, נאמר בו: ויראת מאלקיך. הינו שידע ממי יתירא,
 הינו ליראה את השם הנכבד, יראת הרוקמות^(י).

ד ובשמוניע לבחינת דעת, זוכה להשגת התורה, כמו
 שכתוב (משלי ח): אני חכמה שכנתי ערמה –
 ששכונת התורה אצל בראדעת, כמו שכתוב: קדשא-בריך-הוא
 "יהב חכמתא לחבימין" (דניאל ג). אבל יש שני בחינות תורה. יש
 בחינת נגלה וביחינת נסתר. אבל לבחינת נסתר אינו זוכה אלא
 לעתיד לבוא, אבל בזה העולם זוכה לבחינת נסתר על-ידי
 תפלה במסירת נפש, ולתפלה זוכה על-ידי תורה שבנגלה, כי
 התורה שהיא בנגלה היא בחינת סיני, כמו שאמרו חכמינו
 זכרונם לברכה (ברכות טז): סיני ועוקר הרים, הי מניחו עדיף.
 והשיבו: סיני עדיף, כי הכל צריכין למרי חטא. והתורה
 שבנגלה הכל צריכין לה, אבל התורה שבנסתר זעירין אנון
 דצריכין לה. ובחינת סיני הוא בחינת שפלות, כמו שאמרו
 חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ה'), שהניח הקדוש-ברוך-הוא כל
 ההרים, ולא נתן התורה אלא על הר סיני, וחכמינו זכרונם
 לברכה אמרו (שם), שתפלת השפל אין נמאסת, כמו שכתוב
 (תהלים נא): לב נשבר וכו'. ועל-ידי תפלה שהיא במסירת נפש,
 שמבטל כל גשמיותו ואין גבול, וכשאינו גבול, אזי יכול להשיג
 התורה שלעתיד, שהיא אינה גבול ואין נתפסת בגבול:

ה וזה שאמר רבה בר בר חנה:
 לדידי הווי לי הויא
 אקרוקתא, דהווי פי אקרא
 דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא כמה
 הווי, שתין פתי. אתא תנינא בלעה.
 אתא פושקנצא ובלעה לתנינא,
 וסלק יתב באילנא. תא הווי, כמה
 נפיש חילא דאילנא. אמר רב פפא

בר שמואל: אי לאו דהווי התם לא הימנה:
 אקרוקתא – פרש רבנו שמואל: צפרדע, וזה בחינת עלית
 היראה לשרשה, הינו דעת, כי צפרדע היא מלה מרובבת: צפר
 דעה (תנא דבי אליהו רבה פ"ז ובכוונת הגדה), וצפור הוא בחינת יראה,
 בחינת ארץ, כמו שכתוב (ישעי כד): מפנה הארץ זמרות וכו'. וכמו
 שכתוב (שם ט): מי אלה – אותיות אלקים – כעב תעופינה וכו'.
 ודעה היא שרש היראה. ודמאי לאקרא דהגרוניא לשון (שם טז):
 קרא בגרון. שזה בחינת תורה שבנגלה, כמו שאמרו חכמינו
 זכרונם לברכה (עירובין נד): למוציאיהם בפה. פי על-ידי עלית
 היראה לבחינת דעת זוכין לתורה שבנגלה. ואקרא דהגרוניא
 כמה הווי שתין פתי – זה בחינת תפלה, כי בשאנו קוראין
 להקדוש-ברוך-הוא בתארים של בשר-וודם, והוא נמצא לנו
 בכל קראנו אליו, זה חסד השם יתברך, כי אם לא היה בחסדי
 השם יתברך, לא היה כדאי לקרא ולכנות את השם יתברך
 בתארים ושבחים ותבות ואותיות, אבל זה הכל חסד של השם
 יתברך. וזה: שתין פתי – זה בחינת חסד, בחינת אברהם, כמו
 שכתוב (שיר-השירים ו): ששים המה מלכות, פרש רש"י: זה בחינת
 אברהם. ובתי – לשון בתי מלכות^(י). וזה (שם ט): סמכוני
 באשיות – כמו שמשמין אשיות בנגד אור גדול כדי
 להסתפל באור הגדול על-ידי אשיות, כן גזר חסדו לסמך
 אותנו בתארים ושבחים האלו. וזה לשון סמכוני, שהוא בחינת
 סמך, ובחינת ששים המה מלכות, בחינת אברהם, שהוא
 בחינת סמך פתי. ואתא תנינא ובלעה – תנינא זה בחינת
 נחש, שמסית את האדם, שיתפלל לתועלת עצמו, כמו: הב לנא
 חיי ומזונא, או שאר תועלת. ואתי פושקנצא ובלעה – פרש
 רבנו שמואל: עורב. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין כב): "מי
 שמשחיר פניו בעורב", ו"מי שנעשה אכזרי על בניו בעורב",
 הינו שמתפלל בלי שום כוונת תועלת עצמו, ואינו חושב לכלום
 את עצמו, ונתבטל כל עצמותו וגשמיותו, ונתבטל כאלו אינו
 בעולם, כמו שכתוב (תהלים מד): כי עליך הרננו כל היום. וזה
 בחינת (שיר-השירים ה): שחורות בעורב. ועל-ידי-זה: סליק ויתב
 באילנא – שזוכה לבחינת תורה שבנסתר, כמו שכתוב (תהלים
 יח): ישת השך סתרו – שסתרי תורה אדם זוכה להם על-ידי
 השך, הינו מסירת נפש, שמשחיר פניו בעורב, כי הם בחינת
 השך על-שם עמק המשג. וזה בחינת: סליק ויתב באילנא –
 ששם מדור הנשמות, כמו שכתוב (והר משפטים דף צ"א): כל נשמתין
 מאילנא רברבא נפקין, והוא בחינת עולם הבא, ששם אריכות

(א) עין ב"ר פרשה כו, משפטים פרשה למד. (ב) עין לקמן סימן קכד. (ג) סוטה דף י"ב, ומובא ברש"י שמות א. יט.

ומלכות הוא בחינת נגלה, כי אין מלך בלא עם, והכל צריכין למלך, כי הכל צריכין למרי חטיא. וכהנים זו בחינת תפלה, בחינות אברהם כנ"ל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים לב), שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם: אתה כהן כהן לעולם וכו'. וגוי קדוש – זה בחינת בית המקדש, בחינות תורה שבנסתר, הנקרא קדש. ועל ידי מה זוכה לאלו הבחינות – על ידי שיעלה ויקשר בחינת יראה לבחינת דעת על ידי בחינת משפט כנ"ל. וזהו: אלה הדברים אשר תדבר – זה בחינת יראה, הנקרא דבר, כי עקר הדבור שם הוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים. משה הוא בחינת דעת, וזה: אשר תדבר דיקא, וזה (שמות יח): כי יהיה להם דבר בא אלי – שישאל, שהם בחינת משפט כנ"ל, הם מעלין ומקשרין (היראה) לבחינת משה, לבחינת דעת. וזה: אל בני ישראל דיקא – כי הם בחינת משפט, כמו שכתוב: חקיו ומשפטיו לישראל. נמצא, שעל ידי שמקשרין היראה על ידי משפט לבחינת דעת, זוכין לתורה של נגלה, ועל ידי תורה שבנגלה זוכין לתפלה, ועל ידי תפלה זוכין לסתרי אוריתא. דבר זה בחינת יראה, כמו שכתוב (מלאכי ג): אז נדברו יראי ה'.

ח זאת התורה שיהי על פסוק עיני בנאמני ארץ וכו' (תהלים קא): עיני, זה בחינות דעת, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם. גם דעת הם עשר שמות (הו"ה), גימטריא שני פעמים עין, ביוע. בנאמני – זה בחינת אהרן, כמוכא במדרש "שומר טוב", ואהרן הוא בחינת משפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל. ארץ – זה בחינות יראה כנ"ל. לשבת עמדי – זה בחינות סיני, שפלות (ישעיה נז), אשפן את דכא, כנ"ל. הלך בדרך תמים – זה בחינות תפלה, בחינת אברהם כנ"ל, כמו שכתוב (בראשית י): התהלך לפני והיה תמים. הוא ישרתני – זה בחינת סתרי אוריתא, זה בחינת הוא, בחינות עולם הבא (וזה ויצא קדר: קנח):

ימים, כמו שכתוב (ישעיה סח): כימי עין ימי עמי. וזה זוכה על ידי תפלה, כי הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של ישראל^(א), וכשישראל מתפללין לפניו וממלאין תאותו, אזי נעשה, כביכול, בבחינת אשה, שהוא מקבל תענוג מעמנו, כמו שכתוב (במדבר כח): אשה ריח ניחוח לה' – על ידי הריח ניחוח שמקבל נעשה בבחינת אשה וניקבה תסובב גבר^(ב) (ירמיה לא), שהקדוש ברוך הוא נעשה בבחינת מלבוש נגלה, הינו מבחינת שהיה מתחלה בנסתר, עכשו נתגלה על ידי התפלה, וקדשא ברוך הוא ואוריתא בלא חד, ואז על ידי התפלה נתגלה אוריתא, הינו סתרי אוריתא. תא חזי כמה נפיש חילא דאילנא – הינו כמה נפיש חילא דהאי סתרי תורה, שאין יכולים להתלבש בשום דבר מגבל, בשום גוף, אלא במי שמשחיר פניו בעורב ונעשה בעורב על בניו:

ו וזה בחינת (אבות פרק ו) חמשה קנינים שקנה בעולמו: תורה קנין אחד – זה בחינת תורה שבנגלה. שמים וארץ קנין אחד, זה בחינת העלאת היראה לדעת. ארץ זה בחינת יראה כנ"ל, ושמים זה בחינת דעת, כי דעת הוא חבור, כמו שכתוב (בראשית ח): והאדם ידע. וזה בחינת שמים – אש ומים מחברים יחד (תנייה יב. ביר פרשה ח). אברהם קנין אחד – זה בחינת תפלה, בחינת שתין בתי, ששים המה מלכות כנ"ל. ישראל קנין אחד – זה בחינת משפט, המעלה את היראה כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים קמו): חקיו ומשפטיו לישראל. בית המקדש קנין אחד – זה בחינת סתרי אוריתא, שזוכין להם על ידי התפלה, שהיא בחינת אברהם. וזה (שם עח): הר זה קנתה ימינו – שזה ימין בחינת תפלה, בחינת אברהם, ונקרא הר על שם עמק המישג, ונקרא בית המקדש, בחינות קדש, בחינות ראשית, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב), ולא יאכל בו אלא מקדשיו ומקראיו, ובית המקדש הוא בחינת סתרי אוריתא:

ז וזהו פרוש: ואתם תקו לי ממלכת כהנים – ממלכת זה בחינת תורה שבנגלה, כי בה מלכים ומלכו (משלי ח).

ברוך הבוחר בעדת מי מנה, אשר עד כה עזרנו לשמע פלאות פאלה על מאמרי רבה בר בר חנה. תא חזי כמה נפיש חילא דהאי אילנא. בען ברשותא דמלכא עלאה, קדמיכון וסיק לתמינדא אמרי יאי, רב טוב הצפון ונגנוז במאמרין קדישין דאריותא דבי עלאה, אננו מחעדי חקלא דהון משתעי, די בהון גניזין עטין קדישין דנפקין מאוריתא דעתיקא סתימאה. לכו חזו מפעלות ה' דרבו נפלאה, רבה אילנא ותקף ורומה מטא לצית שמנא, וחזותה לסוף כל ארעא, אנבה סגיא וחווה יאי. שמעו ותחי נפשכם, ושאתם מים בששון מפעיני הישועה:

(ד) עין חולין דף ס ע"ב.

לקוטי

רבי יוחנן משתעי טז, ויהי הם מריקים שקיהם יז

מוהר"ן

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[קיצ תקס"ג, בשבת בסעודת שחרית (באותה שבת אמר תו' כ"ד)]

[שבת חנוכה תקס"ו]

יוחנן משתעי: (בבא בתרא דף עד)

הם מריקים שקיהם, והנה איש צרור בספו בשקו, ויראו את צרות כספיהם המה ואביהם וייראו: ויאמר להם יעקב אביהם אתי שבלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כלנח: (בראשית מב)

זמנא חדא הנה קאזלינן בספינתא,

רחמינא האי פורא דאפיק ונפיין. וישפד: אוסיא. נהיריו: רישא ממיא. ודמיא עינה פתרי סהרי, ונפיין מיא מתרתי אוסיא

פתרי מברי דסורא:

וחזינא האי פורא, שחוא הצדיק, המכנה בשם דג, בידוע^(א). דאפיק רישה ממיא, ודמיא עינה פתרי סהרי, ונפיין מיא מתרי אוסיא פתרי מברי דסורא - כי אי אפשר לצדיק להיות מחשבתו משוטט תמיד בחכמות עליונות, כי לפעמים צריך לצאת לחוץ לעסק בדברי העולם, כמו שאמרנו חכמינו זכרונם לברכה (פנחות צט): פעמים בטולה של תורה זו היא קיומה. וכד אפיק רישא ממיא, הינו כד מפיק את עצמו מחכמות עליונות. אזי: ודמיא עינה פתרי סהרי - כי פקחת עינים מכנים על-שם החכמה, כמו שכתוב (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, וכשעוסק בחכמתו, אזי עיניו בבחינת שמש, וכשמשלק את עצמו מחכמה עליונה, הנה זה כמו ביאת שמש, וכשבא השמש, אזי נשתארים עיניו בבחינת סהרי, כי סהרא אין מאירה אלא כד נסתלק השמש. וזה בחינת: ועינינו מאירות בשמש וכירת. לפעמים מאירות בשמש, כד אנחנו דבקים בחכמה, ולפעמים מאירות פירת, כד מסלקין את עצמנו מלשוטט בחכמה. ונפיין מיא מתרי אוסיא - הם בחינת תרין משיחין^(ב), שאליהם העכו"ם ידרשו וימשכו את עצמם אליהם, כמו שכתוב (ישעיה ט): ונהרו אליו כל הגוים. וזה תרי נהרות דסורא. סורא זה בחינות עכו"ם, על שם עבודה זרה, כמו שכתוב (שמות לב): סרו מהר מן הדרך, והם נכללים בשתי אמות: עשו וישמעאל. ועל-ידי אלו תרין משיחין, שהם תרי אוסיא, בחינת (איכה ח): רוח אפינו משיח ה', על-ידם יצאלו וימשכו בנהרות אצלם ללמד דבר ה'. ותרין אמין, עשו וישמעאל, אנון תרי עננין דמכסין על העינין, שאין יכולין להאיר תמיד בבחינת שמש. ובשביל זה צריך הצדיק לבטל את דבקותו, כדי שלא יתגברו האמין עשו וישמעאל על עיניו, ויתבטל, חס ושלום, חכמתו לגמרי, אבל על-ידי תרין משיחין, שיפוצו מעינותיהם חוצה ויהפך לכלם שפה ברורה, אז יתקום (ישעיה ל): והיה אור הלבנה כאור החמה, ואז לא יצטרך לבטל מדבקותו.

(מסימן טו עד כאן - לשון רבנו ז"ל):

א כי יראה ואהבה, אי אפשר לקבל, ביאם על-ידי צדיקו הדור, כי הצדיק הדור הוא המגלה היראה והאהבה:

כי הצדיק מבקש ומחפש תמיד לגלות הרצונות של השם יתברך, כי יש בכל דבר רצון השם יתברך, הן בכלל הבריאה, דהינו מה שהשם יתברך רצה לברא את העולם בכלל, וכן בפרטי הבריאה, בכל דבר ודבר בפרט, יש רצון השם יתברך, דהינו שהשם יתברך רצה, שזה הדבר יהיה כך: בתמונה הזאת ובפח הזה ובטבע הזאת, ודבר אחר יש לו תמונה אחרת וכח אחר וטבע והנהגה אחרת. והצדיק מחפש ומבקש תמיד אחר אלו הרצונות, להשיג ולדע רצון השם יתברך בכל דבר, כגון: מפני מה היה רצון השם יתברך, שהארי יהיה לו כח וגבורה כזו, וכזו התמונה וכזאת הטבע והנהגה שיש לארי. ולהפך, יהוש קטן הוא חלש כח מאד, ויש לו טבע ותמונה והנהגה אחרת. וכן בפרטי פרטיות, כגון בהאריה בעצמו: מפני מה זה האיבר של האריה צורתו כך, ויש לו כח וטבע כזאת, ואיבר אחר יש לו צורה אחרת וכח וטבע והנהגה אחרת. וכן בשאר כל הברואים שבעולם - דומם, צומח, חי, מדבר - שבכלם יש שנויים רבים לאין מספר בין כל אחד לחברו, וכן בכל אחד ואחד בעצמו יש בו שנויים רבים בפרטי פרטיות בין כל איבר ואיבר. וכיוצא בזה בעשבים ואילנות ושאר פרטי הבריאה, שבכלם יש שנויים רבים מאד בתמונותיהם ובכחותיהם והנהגותיהם, והכל היה מחמת רצון הבורא יתברך שמו, שרצה שזה יהיה כך וזה כך. והצדיק מחפש תמיד אחר אלו הרצונות, ומשיג ומוצא אותם על-ידי ההתפארות שמוצא בישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמרנו: בראשית - בשביל ישראל שנקרא ראשית^(א). כי ישראל עלה במחשבה תחלה^(ב), דהינו שהשם יתברך צפה להתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר. ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא, שכל

(א) עיין מאורי אור ערך דג. (ב) עיין זוהר פנחס דף רמו ע"ב דף רנב. (א) ויקרא רבה פרשה לו. (ב) בראשית רבה פרשה א.

העולם בלו נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר ב'ישראל', וזה היה כלל הבריאה, דהיינו שכלל הבריאה היה בשביל כלל ההתפארות שיקבל מ'ישראל', וכן פרטי הבריאה הוא בשביל פרטי ההתפארות של 'ישראל', כי יש בכל אחד ואחד מ'ישראל' התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שב'ישראל', אפלו פושעי 'ישראל', כל זמן ששם 'ישראל' נקרא עליו, כי נקרא פושעי 'ישראל', יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, כי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של 'ישראל' התפארות אחר, ויש לפעמים שאיזה פחות שב'ישראל' עושה נענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה. והצדיק, על-ידי שמבקש ומחפש תמיד, ומוצא ההתפארות שיש ב'ישראל' בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, בכל איבר ותנועה של כל אחד ואחד מ'ישראל' כנ"ל – על-ידי זה יודע ומשיג כל הרצונות של השם יתברך, שהיה לו בכל הבריאה, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של כל הבריאה, הכל היה בשביל ההתפארות של 'ישראל' כנ"ל, וכל דבר ודבר נברא ברצונו, בזה הכח ובוזה הטבע והנהגה כפי ההתפארות שיש בכל אחד מ'ישראל'. נמצא, כשיודע ומוצא ההתפארות שיש ב'ישראל', בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, יודע כל הרצונות שיש בכלל הבריאה ובפרטי הבריאה ובפרטי פרטיות. (כי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר ב'ישראל' הוא שרש הבריאה, הינו כלליות ההתפארות של כלליות 'ישראל', מה שהשם יתברך מתפאר עם כלל 'ישראל', זהו שרש כלליות כל הבריאה בכלל. וכן פרטיות ההתפארות, מה שהשם יתברך מתפאר עם כל אחד מ'ישראל' בפרטיות, זהו שרש של אותו דבר הפרטי של הבריאה, שנקרא בשביל זה ההתפארות. וכן בפרטי פרטיות, שההתפארות שהשם יתברך מקבל בפרטי פרטיות מכל איבר ותנועה של כל אחד מ'ישראל', זהו שרש של פרטי פרטיות של הבריאה, דהיינו של כל איבר ואיבר בפרטי פרטיות של כל נברא ונברא. והכלל – כי עקר הבריאה היה בשביל ההתפארות שיתפאר עם 'ישראל', וזה ההתפארות הוא השרש והחיות של כל הבריאה, בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של השם יתברך בבריאת עולמו, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, היה כפי ההתפארות שמקבל מ'ישראל', בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי כלליות הבריאה נבראת בזאת התמונה ובוזה הסדר והנהגה שיש לכלליות הבריאה, כפי כלליות ההתפארות שמקבל מכלל 'ישראל', וכן כל דבר בפרט נברא בזה התמונה ובוזה הטבע, כפי פרטיות ההתפארות שמקבל מכל אחד מ'ישראל' בפרט, וכן בפרטי פרטיות כנ"ל. ועל-כן הצדיק, על-ידי שמוצא ההתפארות שהשם יתברך מקבל מ'ישראל' תמיד, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, על-ידי זה הוא יודע מעם כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל הבריאה, בכלל ובפרט וכו', כי כל הרצונות של הבריאה בכלל וכו' היה כפי ההתפארות שיקבל מ'ישראל' בכלל וכו' כנ"ל. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמקים מאד, ומחם

תוכל להבין גדלת הכורא יתברך וגדלת 'ישראל' וגדלת הצדיקים אמתיים, איך הם מסתכלים בעולם, שיודעים בכל עשב ועשב, וכן בכל נברא שבועלם, מעם תמונתו וכו' והנהגתו בפרטי פרטיות וכו', על-כן הארכתני לחזור הדברים מגדל דקותם ועמקותם): ועל-ידי זה שהצדיק מגלה ההתפארות של השם יתברך, שמתפאר עם עמו 'ישראל', שעל-ידי זה נתגלגל כל הרצונות של הבריאה כנ"ל, על-ידי זה נתגלה היראה והאהבה, כי על-ידי התגלות ההתפארות נתגלה היראה. וכמו שעל-ידי התגלות ההתפארות של 'ישראל', שהם מתפארים עמו יתברך, על-ידי זה נופל יראה, כי ההתפארות של 'ישראל' הוא בחינת תפלין, שנקראים פאר (ברכות יא), ועל-ידי זה נתגלה יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מנין שהתפלין הם עו 'ישראל', שנאמר: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך. נמצא, שעל-ידי התגלות ההתפארות, שמתפארים 'ישראל' עמו יתברך, על-ידי זה נופל יראה – כמו כן על-ידי התגלות ההתפארות של השם יתברך שמתפאר ב'ישראל', שזה בחינת תפלין של השם יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ס) (מנין שהקדוש-ברוך-הוא מניח תפלין וכו', ואיתא שם, שהתפלין של השם יתברך כתוב בהם ההתפארות, שהוא יתברך מתפאר עם עמו 'ישראל', כדאיתא שם, שהתפלין דמרי עלמא כתיב בהו: ומי כעמד 'ישראל' וכו', כי מי גוי גדול וכו') – על-ידי ההתפארות הזאת מתגלה היראה של השם יתברך, דהיינו ליראה מלפניו יתברך, ועל-ידי זה נתגלה היראה אפלו על שנאני שחק, כי באמת מלפני המלך בודאי הכל יראים וחרדים, אך אף-על-פי-כן ביום הולדת המלך, ביום גנוסיא דמלכא, שלובש המלך בגדי התפארות, אז נתגלה היראה יותר ויותר, כי אף-על-פי שגם קדם הכל היו יודעים מהמלך, עם כל זה מתפעל נפש הרואה יותר ויותר, כידוע. (פרוש, כי כל דבר שרואין בעינים, מתפעל נפשו יותר מאם היה יודע אותו בידעה לבד, בלי ראה גמורה בעינים, כמוכא בספרים, כגון: כשמספרים לאדם גדלת המלך, אף-על-פי שיודע הדברים בבור, אף-על-פי-כן אין מתפעל נפשו כל-כך להתירא כל-כך מהמלך כמו בעת שרואה בעיניו ממש את גדלת המלך, כשהוא לבוש בבגדי התפארותו ומנהיג חילותיו וכו', שאז נופל עליו יראה יותר, כי הנפש מתפעל יותר על-ידי הראיה). ועל-כן, על-ידי שהצדיק מגלה ההתפארות שמתפאר ב'ישראל', שזה בחינת יום הולדת המלך, יום גנוסיא דמלכא, דהיינו שנוולד בחינת המלכות, כי עקר בחינת המלכות הוא רק על-ידי 'ישראל', שמקבלין מלכותו, כי אין מלך בלא עם, ואז, ביום הולדת המלכות, יום גנוסיא דמלכא, דהיינו שנתגלה ההתפארות של 'ישראל', אז מתפעל נפש הרואה, ונתגלה ונופל יראתו על כלם, ואפלו על שנאני שחק. וזה בחינת (תהלים סח): על 'ישראל' גאותו – כשנגלה גאותו ותפארתו על 'ישראל', אזו: ועזו בשחקים. עז זה בחינת יראה כנ"ל: מנין שהתפלין הם עז וכו', דהיינו שנתגלה יראתו אפלו על שנאני שחק, כי מתפעל נפש הרואה כנ"ל. ועל-ידי התגלות ההתפארות, שזה בחינת התגלות

המה להרע, ולהטיב לא ידעו. כי על-ידי מעשיהם הרעים אינם יכולים להשתמש כלל בשכלם להיטיב, כִּי-אם להרע, ועל-ידי כסילות השכל, על-ידי-זה אינו יכול לראות ולהבין אור הצדיק:

ג וְהַתְּקוּן לָזֶה, להכניע ולבטל כסילות השכל, הוא על-ידי בחינת מִזְבַּח, כי עקר יניקת הכסילות, דהינו הקלפות, הוא רק מבחינת מִזְבַּח (ע וזה תרומה קלפ), הינו בחינת אכילה, כי שלחנו של אדם מכפר במזבח (וכרות נח), ומשם עקר יניקתם. ועל-כן אפלו אחר אכילת איש הכשר, בהכרח שיהיה לו בלבול הדעת קצת אחר האכילה, וזה מחמת שיניקת הכסילות הוא משם, אך צריך שלא לתן חיות להקלפות, כִּי-אם כדי חיינו בצמצום ולא יותר, ואז, כשהמזבח בתקונו, הינו שהאכילה בכשרות כראוי, אזי נכנעים הקלפות, הינו הכסילות, כי אינו נותן להם כח וחיות כִּי-אם כדי חיינו בצמצום, שזה מכרח לתן להם, כידוע, אבל אינו נותן להם שום כח וחיות יותר מכדי חיותם. ועל-כן על-ידי אכילה בכשרות נכנע הכסילות, ונתרומם השכל, כמו שמצינו בנמרא (כ"ק ע"ב) בפעיא דבעא רבא מרב נתמן וכו': לצפרא אמר לה וכו', והאי דלא אמרי לך באורתא, דלא אכלי בשרא דתורא וכו'. נמצא, שעל-ידי שלא אכל, לא היתה דעתו צלולה, כי על-ידי האכילה נכנע הכסילות ונתגדל השכל. אבל כשאוכל פוזלל וסובא, שזה בחינת פגם המזבח, אזי יונקים הקלפות, דהינו הכסילות, יותר מהראוי, ואזי מתגבר הכסילות על השכל. אבל על-ידי אכילה כראוי נכנעין כנ"ל. וזה בחינת (וכחים נ"ג): מזבח בחלקו של טורף, זה בחינת (תהלים ק"א): טורף נתן ליראיו, בחינת אכילה בכשרות, שעל-ידי זה מכניעין וטורפין אותן, הינו את הקלפות והכסילות. אבל על-ידי פגם המזבח, הינו פגם האכילה, על-ידי-זה נותן כח להכסילות, ונעשה מ"טורף" טורף הדעת, שמתגבר על-ידי-זה כנ"ל:

ד וְלִהְיֵה שְׁלִים פֶּגַם המזבח הוא על-ידי גרים, כי כל העבודה זרה אינה אין להם כח כִּי-אם מפגם המזבח, וזה שכתוב (מלאכי א'): בכל מקום מקטר ומגש לשמי. כי אף שהם עובדי עבודה זרה, כל כחם הוא בא מפגם חלקי המזבח, ועל-כן אמר השם יתברך: מקטר ומגש לשמי. כי כחם הוא מהניצוץ הקדוש של המזבח דקדשה שנפל לשם. ועל-ידי הגרים, על-ידי שכל אחד משליד אמונתו וחולד אחר אמונת ישראל, על-ידי זה מכניע העבודה זרה, שנעשה מפגם חלקי המזבח, ואזי חוזרין ניצוצי חלקי המזבח למקומם ונשלם המזבח:

וְזֶה בחינות (במדבר כ"ט): לא ישכב עד יאכל טורף, ודם חללים ישתה, ותרנומו: ונכסי עממיא יירת. יאכל טורף זה בחינת שלמות המזבח, בחינת: מזבח בחלקו של טורף כנ"ל, וזה נעשה על-ידי: ונכסי עממיא יירת. הינו על-ידי גרים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"ב דף מב. נ"ג קט"ו. ובכמה מקומות) לעגין ירשת הגר: כל הקודם בנכסי הגר – זכה:

ה אך איך אפשר לעשות גרים, והלא הם רחוקים מאד מקדשת ישראל, ומאין בא זאת שיבוא להם על הדעת

היראה, על-ידי-זה נתגלה הרצון, שזה בחינת אהבה, כי בן דרך המלך ביום גנוסיא דמלכא, שלובש בגדי התפארות, שאז נופל יראה גדולה על כלם, והכל חרדים וזוחלים מפניו, שאחר-כך מגלה המלך רצונו לכל אחד ואחד, ומחלק ונותן מתנות לכל אחד ואחד לפי כבודו, כפי רצון המלך ואהבתו שיש לו לכל אחד ואחד, שזהו בחינת אהבה. וכמו שעל-ידי התגלות ההתפארות שמגלין הצדיקים, שמתפאר השם יתברך עם ישראל, על-ידי-זה הם מגלין הרצונות של השם יתברך שיש בכל דבר ודבר כנ"ל, בן ביום גנוסיא דמלכא, שאז הוא התגלות ההתפארות, אזי הוא התגלות רצונו יתברך, כי אחר-כך הוא מגלה רצונו לכל אחד ואחד ונותן להם מתנות ומרומם קרנם, לכל אחד ואחד כפי רצונו כנ"ל. וזה בחינת התגלות האהבה, כי מתחלה, בעת התגלות ההתפארות, נפל פחדו ויראתו על כלם, ואחר-כך, כשרואים רצון המלך וקרבתו לכל אחד ואחד, על-ידי-זה מתקרבים אליו ואוהבים אותו. (פרוש, כמו שעל-ידי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר עם ישראל, על-ידי-זה היו כל הרצונות של הבריאה כנ"ל, כמו-כן על-ידי היראה, שנעשה מהתגלות ההתפארות הזאת כנ"ל, על-ידי-זה נתגלה אחר-כך הרצון, שמתרצה המלך אחר-כך לכל אחד ואחד ומקרבים ברצונו וכו' כנ"ל, שזהו בחינת אהבה כנ"ל. נמצא, שיראה ואהבה נמשכין על-ידי הצדיק, שמגלה ההתפארות, שעל-ידי-זה מוצא כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל הבריאה וכו' כנ"ל, שעל-ידי-זה נעשה יראה ואהבה כנ"ל). וזה בחינת (תהלים ס"ט): כי תפארת עזמו אתה, וברצונך תרום קרננו. תפארת עזמו זה בחינת היראה, שנתגלה על-ידי התגלות ההתפארות כנ"ל, כי עז הוא בחינת יראה כנ"ל, ואזי: ברצונך תרום קרננו. כי מגלה רצונו ומרומם קרנם של כל אחד ואחד כנ"ל, שעל-ידי-זה התגלות האהבה כנ"ל. נמצא, שהצדיק מגלה היראה והאהבה:

ב וּבְשִׁנְחֶשֶׁד אֶצֶל אחד היראה והאהבה בבחינת (ישעיה ג'): אלביש שמים קדרות ושק אשים בסותם. שמים זה בחינת אש ומים, הינו יראה ואהבה, נתלבשים בקדרות ונתפסים בשק, דהינו ששנחשד אצלו היראה והאהבה – זה מחמת שנחשד אצלו אור הצדיק, שממנו מקבלין יראה ואהבה כנ"ל. כי לפעמים יש שנחשד אצל אחד אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולראות אורו הגדול, ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול למעם ולהבין ולראות אורו הגדול של הצדיק, שעל-ידו יוכל לבוא לתכלית הטוב. וכמו שמצינו גבי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן-עדן, שדרך שם עולין כל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף-על-פי-כן אצלו היה מקום חשך ואפלה, ועל-כן מכרו בשמחה רבה לאברהם, כמו-בא (וזהר ח"י שרה קכ"ח). וכמו-כן בשנחשד אור הצדיק, שהוא מאיר בכל העולמות, מפל-שפן בעולם הזה, ואף-על-פי-כן אצלו אינו מאיר כלל, אדרבא, הוא חשך אצלו, וזה מחמת עכירת המעשים וכסילות השכל, שעל-ידי מעשים רעים נתחשך שכלו בכסילות, דהינו דעות נפסדות וחכמות נכריות, כמו שכתוב (ירמיה ד'): חכמים

שיתגירו. אך דע, שזה נעשה על ידי בחינת (שלי יט): הון יסוף רעים רבים. הינו על ידי צדקה שנותן לתלמיד חכם, שהוא כלול מכמה נפשות ישראל, כי באמת, איך אפשר לעבדם לבוא לאמונת ישראל, והלא הם רחוקים מאד מישראל, ואיך אפשר לדבר להם שישמעו ויבואו להאמונה הקדושה. אך כמו כשאחד רחוק מאד מחברו, ואי אפשר לדבר אליו שישמע, צריך לכתב לו כתב, בן צריך לשלח בחינת כתב להם, עד שיוכלו לשמע, אף שהם רחוקים. כי עקר חוש השמיעה הוא מחמת שאותיות הדבור נחקקים באויר, והאוויר מביא זה בזה, עד שבא לאזן השומע, ועל כן כשהאוויר נח ונדך וצלול, אזי כשמדבר אחד שייכול לדבר, אזי נשמע הדבור למרחוק, כמו שראוין בחוש, אבל כשיש רוח סערה, אזי אי אפשר לחברו לשמע, כי הרוח מבלבל ומפריד חלקי האוירים ונתפזרים, עד שאי אפשר לחברו לשמע אפלו הקול, מפלי שכן הדבור בעצמו:

ועל ידי צדקה הוא לוקח נפשות, כי לוקח לעצמו רעים ואוהבים, כמו שאמר מנבו (ביב יא): אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי נפשות. נמצא, שכל מה שנותן צדקה ליותר אנשים, על ידי זה הוא קונה לו רעים יותר, ועל ידי זאת האהבה, שקונה על ידי הצדקה, על ידי זה נדבדף האויר, וכל מה שנותנים ליותר אנשים צדקה וקונה אהבה עם יותר אנשים, על ידי זה נתרבה יותר האויר הנח והנדך, כי אהבה הוא אתדבקות רוחא ברוחא, דהינו רוח האוהב ברוח הנאהב, שזה בחינת אויר הנח, שרוחם נחים זה מזה, כי אין רוח רעה, שהוא שנאה, שפירד ביניהם, כי השנאה היא בחינת רוח רעה, כמו שכתוב (שופטים ט): וישם ה' רוח רעה בין אבימלך ובין אנשי שכם. ופרש רש"י: שנאה. נמצא, ששנאה הוא בחינת רוח רעה, בלבול האויר, שעל ידי זה אין יכולין לשמע הדבור. ולהפך, אהבה ורעות הוא בחינת אויר הנח והנדך, שעל ידי זה נשמע הדבור למרחוק, וזה נעשה על ידי צדקה, בחינת: הון יסוף רעים רבים, שעל ידי צדקה הוא לוקח לו רעים ואוהבים, שעל ידי זה נעשה בחינת האויר הנח והנדך. וכל מה שמרבה לתן צדקה ליותר אנשים, נתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנדך, כי כשנותן צדקה לאיש אחד, נמצא שקונה לו אוהב אחד, ואזי נתדבק רוחו ברוחו, ונעשה שטח קטן של אויר הנח והנדך, ובכשנותן צדקה לשני אנשים, נעשה שטח יותר גדול של אויר הנח והנדך, וכן כל מה שמרבה לתן ליותר אנשים וקונה לו רעים ואוהבים יותר, בבחינת: הון יסוף רעים רבים. נתגדל ונתרבה יותר ויותר השטח של האויר הנח והנדך, ועל כן העקר לתן צדקה לצדיקים אמתיים ולעניים הגונים, שכלולים מכמה נפשות ישראל, כי בזה הוא מגדיל מאד השטח של האויר הנח והנדך כנ"ל, כי בצדקה שנותן להם לבד הוא קונה לו רעים רבים מאד, כי הם כלולים מהרבה נפשות, שעל ידי זה מתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנדך כנ"ל. ואזי, כשהאוויר נח ונדך, אזי כשמדבר זה שייכול לדבר דבור הישראלי, הינו דבור הקדוש, אזי זה הדבור נכתב ונחקק בהאוויר, בבחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר. ואזי הולך הדבור ונשמע למרחוק בבחינת (אסתר

ט): ושמעו הולך בכל המדינות. כי מחמת שהאוויר נח ונדך יכולים לשמע למרחוק, ואזי זה הדבור נכתב בספריהם של העכו"ם, מדינה ומדינה ככתבה, ואזי מוצאים העכו"ם בספריהם הפך אמונתם, כמו שמצינו כמה גרים שנתגורו מחמת זה, מחמת שמצאו בספריהם הפך אמונתם. ומאין בא זאת, שישמיעו עתה מה שהוא מתנגד לאמונתם. אך זה בא על ידי הדבור של הצדיק, שנתקק ונכתב בהאוויר בבחינת: לשוני עט סופר מהיר. והאוויר היה נדך ונח על ידי בחינת: הון יסוף רעים רבים. עד שהלך הדבור בבחינת: ושמעו הולך בכל המדינות, ונתקק ונכתב שם בספריהם, ועל ידי בחינה זאת מצאו בספריהם הפך אמונתם, ועל ידי זה נתגורו, כמו שמספרין מכמה גרים שנתגורו על ידי זה, על ידי שמצאו בספריהם הפך אמונתם, וכל זה נמשך מבחינות הנ"ל, כנ"ל: וזה בחינת (אסתר ט): וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי. מרדכי הוא בחינת הכפירה בעבודת ה' וזה, כמו שכתוב: איש יהודי. כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (מילה יט): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי, הינו שהדבורים שהגיד מרדכי, שהם דבורים של כפירת עכו"ם, הם נכתבים בהאוויר, עד שנמצא כתוב בספריהם כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי שהדבורים אשר הגיד מרדכי, שהם דבורי אמונה של הצדיק האמת, נמצא כתוב בספריהם, כי הדבור של הצדיק הלך למרחוק, עד שנכתב ונתקק שם בספריהם, שעל ידי זה נמצא בספריהם הפך אמונתם, כי נמצא בספריהם הדבורים קדושים אשר הגיד מרדכי, שהוא בחינת הצדיק כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי, כנ"ל. ואזי, כשבאים אלו העכו"ם ומוצאים שם הפך אמונתם, מזה נעשה גרים, בבחינת (אסתר ח): ורבים מעמי הארץ מתיהדים:

ו אך מאין בא, שאלו דיקא ימצאו בספריהם הפך אמונתם ויחזרו ויבירו אמונת ישראל, והאחרים אינם מוצאים כלל ונשארים באמונתם. אך דע, שזה מחמת בחינת הטוב, הכבוש תחת ידם, הינו בחינת חלקי נשמות ישראל הכבוש אצלם, כי כל הטוב הוא רק בחינת נשמות ישראל, הינו כשמתגברים העכו"ם ואינם מניחים לישראל לעשות מצוות, כמו שהיה נמצא, שגזרו שלא ימולו את בניהם ושיחללו את השבת (ע"ה יט, כ"ב ט: מעילה יז). נמצא, שהטוב שהיו ישראל צריכין לעשות, הוא כבוש תחת ידם, וכן כשמונעין את ישראל מעבודת השם יתברך על ידי גרמא שגורמין על ידי המסים וארגוניות שמטילין עליהם, וכן על ידי שמונעין טובות מישראל, שעל ידי כל זה נכבש הטוב תחת ידם, דהינו חלקי נשמות ישראל. ובתחלה זה הטוב הכבוש אצלם זוכר שבא ממקום קדוש ועליון מאד, אך אחר כך הם מתגברין על זה הטוב וכובשים אותו תחת ידם, עד שנתפס ונקשר אצלם, עד שהטוב בעצמו שוכח מעלתו, ועל ידי הדבור הישראלי, שיוצא ונכתב בספריהם כנ"ל, אזי זה הטוב הכבוש שם מוצא אותו בספריהם, דהינו שמוצא שם הפך אמונתם, ואזי נזכר זה הטוב את מעלתו, איך שבא ממקום עליון מאד, דהינו שהוא חלקי נשמות ישראל, שכל העולמות נבראו בשבילם, והמה היוצרים

יושבי נטעים עם המלך במלאכתו (דברי הימים א' ח), כי הקדוש-ברוך הוא נמלך עם נשמות ישראל לברא את העולם (ביר פיה מדרש יות פ"ב), ואזי מתחיל זה הטוב להצטער ולהתגעגע על אשר נפל ממקום גבוה בזה, ועתה היא כבושה בידם, ויבוא, חס ושלום, לכליון והפסד, ורוצה להמשיך ולחזור למקומו. ומחמת שפכר נקשר ונתפס מאד הטוב אצלם בקשרי קשרים, על-כן כשמתחיל הטוב לחזור, אזי מושך ותולש עמו עוד מהרע שלקהם. וזה הוא בחינת הגרים שבאים להתגורר, שהם בחינת הרע שנתלש מהם עם הטוב, על-ידי שחזר הטוב למקומו, כי אי אפשר להטוב לחזור בעצמו, מחמת גדל ההתקשרות שנתקשר ונתהדק שם מאד, ובחכמה שיתלש עמו מהרע, וזה הוא בחינת הגרים:

וזה בחינת (ישעיה מד): זה וכתב ידו לה' - פרש רש"י: אלו בעלי-תשובה, הינו בחינת הטוב, ששב וחזר למקומו. וזה נעשה על-ידי בחינת כתב כנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל. ובשם ישראל יבנה - אלו הגרים, כי על-ידי ששב וחזר הטוב, על-ידי-זה נעשה גרים כנ"ל:

וזהו: בכתב ישראל לא יכתבו, ואל אדמת ישראל לא יבאו (יחזקאל יג). הינו בפשטין בחינת כתב ישראל, שעל-ידו נעשין גרים כנ"ל, על-ידי-זה: ואל אדמת ישראל לא יבאו - הינו שאין זוכים לשלמות המזבח, שנקרא מזבח אדמה (שמות כ וע' ביר פ"ה), ששלמותו על-ידי גרים כנ"ל. וזהו (היא כח): הכל בכתב מיד ה' עלי השביל. כי שלמות השכל הוא על-ידי כתב כנ"ל, כי על-ידי כתב הנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל, על-ידי-זה נעשין גרים, ועל-ידי גרים נשלם המזבח, ועל-ידי שלמות המזבח נשלם השכל כנ"ל. נמצא, שעל-ידי בחינת הכתב הנ"ל נשלם השכל, וזהו: הכל בכתב מיד ה' עלי השביל, כנ"ל. וזהו: לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך - זה בחינת תשובה, שחזר הטוב למקומו כנ"ל, כי שדי הוא בחינת תשובה, ששב בתשובה על פנים עבודה-זרה, כי שדי הוא בחינת: שיש די באלקותי לכל בריה^(א), ואין צריך לשום עבודה אחרת. להפנות אליך כל רשעי ארץ - זה בחינת הגרים. יכירו וידעו כל יושבי תבל - זה בחינת שלמות הדעת שנעשה על-ידי-זה כנ"ל: וזהו: והיה שדי בצריך, וכסף תועפות לך (איוב כב) - שעל-ידי בחינת כסף תועפות, הינו בחינת: הון יסוף רעים רבים, שעל-ידי-זה נעשה אור מעופף, שגודף האור כנ"ל, על-ידי-זה נעשה בחינת שדי, הינו תשובה וגרים, כי שדי הוא בחינת תשובה כנ"ל:

ח וזה פרוש (כ"ב עה): רב ספרא משתעי: זמנא חדא הוה קאזלינא בספינתא, וחזינן ההוא פורא, דאפיק רישא ממיא, ואית לה קרני, וחקק עליה: אנא בריה קלה שפיב, והוינא שין פרסה, ואזלינא לפמא דלונתן. אמר רב

אשי: ההוא עזא דימא חוי, דבישיא ואית לה קרני: חזינא האי פורא דאפיק רישא ממיא וכו'. פורא - זה בחינת הטוב, שהם חלקי נשמות ישראל עם הגרים הנ"ל, כי דגים אסיפתן הוא מטהרתן (ע' חולין כו), זה בחינת חלקי הנשמות בחינת: רוחו ונשמתו אליו יאסף, (איוב לח), ובחינת גרים, בבחינת (תהלים מ): נדיבי עמים נאספו. ועל שם זה החכמים נקראים בעלי-אספות (קדלת יב), שהם מאספים הטוב עם הגרים. וזה הטוב עם הגרים אפיק רישא ממיא - הינו שמוציא את השכל משטיפת המים הזידונים, שהוא הפסילות השוטף על השכל כנ"ל. וחוי לה קרני, וחקק עליה: אנא בריה קלה שפיב, והוינא שין פרסי, ואזלינא לפמא דלונתן. קרנא - זה בחינת צדקה, שהוא בחינת: הון יסוף רעים הנ"ל, שהוא עקר הקרן הקנימת לעולם הבא, כמאמר מנבו (כ"ב יא): אבותי נגזו למטה, ואני נגזתי למעלה. וחקק עליהו - הינו על-ידי הצדקה נעשה חקיקה, בחינת הכתב הנ"ל, בבחינת: ושמעו הולך בכל המדינות, להטוב הכבוש בין העכו"ם ומעוררו בתשובה לשוב לשרשו, כי הטוב זוכר את עצמו. אנא בריה קלה שפיב - הינו שאני למעלה מכל העולמות. ים - הינו המים הוא ארבעה עולמות, יו"ד הוא בחינת החכמה, שמתפשט בכל העולמות, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וזהו: בריה קלה שפיב - הינו שקמו שהדבר הקל הוא צף למעלה, פן הנשמה, שהוא הטוב, הוא למעלה מכל העולמות. והוינא שין פרסה - דהינו שהנשמה נזכרת, שהיתה בבחינת: ישראל עלה במחשבה הנחלה,

ז ודע, שלפעמים, כשהרע רואה, שהטוב משתוקק וממשיך עצמו ורוצה לחזור למקומו, אזי הם מתגברים על הטוב ביותר ומביאים אותו לתוך העלמה יתרה, דהינו שמביאים אותו לתוך פנימיות מחשבתם, דהינו שמתחילים לחשב מחשבות על זה הטוב, ועל-ידי-זה מכניסים את הטוב בתוך העלם והסתר יותר בפנימיות מחשבתם, ואזי יוצא הטוב על-ידי

(א) כמובא בפירושו רש"י לך-לך יז.

לאכל בקדשה, ואזי נשלם השכל, ואזי זוכין לראות אור הצדיק, ועל-ידי-זה מקבלין ממנו יראה ואהבה כנ"ל:

לשון רבנו זכרנו לברכה
[כמדומה חורף תקס"ד, טראויצע]

יוחנן משתעי: (כבא בתרא דף ער)

זמנא חדא הנה קאזילנא
בספינתא, וחזינן הווא
קרטליתא, דהוון מקבעי בה אבנים
טובות ומרגליות, וחדרי לה מיני
דכורי דמקרי בירשא. נחית בר
אמוראי לאתניי, ורגיש. ובעי
דנשטמטה לאטמטה, וזרק ויקא דחלא
ונחת. נפק ברת-קלא ואמר: מאי אית לכו בהדי קרטליתא
דדביתחו דרבי חנינא בן דוסא, דעתידה לשדיא תבלתא בה
לצדיקי לעלמא דאתי:

רבי יונתן משתעי: זמנא חדא הוי קאזילנא בספינתא, וחזינא
האי קרטליתא וכו':

א דע, כי לכל דבר יש תכלית, ולתכלית יש עוד תכלית אחר, גבוה מעל גבוה. למשל: תכלית בגן הפית - פדי שיהא לאדם מקום לנות, ותכלית המנוחה - פדי שיוכל בבח הנה לעבד את השם, ותכלית העבודה וכו'. ותכלית של כל דבר הוא מחבר להמשכה והשכל יותר מהדבר שזה התכלית בא ממנו, וקרוב התכלית להמשכה בקרוב יותר מהדבר, כי סוף מעשה - במחשבה תחלה. נמצא, שהסוף והתכלית הוא תחלה במחשבה וקרוב לה, ומתכלית נשתלשל המעשה. למשל: פשעולה במחשבה לבנות לו בית, בודאי הפית אינו נבנה בבת-אחת, אלא צריך להכין עצים ולסות ולבנות כל עין ועין לפי צרכו, ואחר-כך נבנה ונשלם הפית. נמצא שלמות הפית, שהיא תכלית הבנין וסופו, הנה במחשבה תחלה. נמצא, שהתכלית הוא קרוב למחשבה ביותר מהתחלת המעשה:

ב ודע, שהתכלית של הבריאה הוא שעשוע עולם הבא, ואי אפשר לקרב זאת התכלית למחשבות בני-אדם, כי זאת התכלית עליו נאמר (ישעיה סח): עין לא ראתה וכו'. אבל הצדיקים באמת, גם הם יכולים לתפס במחשבתם תכלית עולם הבא, וכל אחד ואחד מישראל, לפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק, בן מקבל ממנו גס-בן זאת התכלית, כפי הפרת הפעם ברחמנות, הינו בשבא אדם לכלל פעם, לא יפעל בכעסו שום אכזריות, ואדרבא, ימתיק הפעם ברחמנות, בבחינת: ברנז רחם

והקדוש-ברוך-הוא נמלך בה בבריאת העולם, בבחינת: המה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו - שנמלך בנשמותיהן של ישראל בשעת בריאת העולם. דהינו שהיא נזכרת, שהיתה במעלה גדולה כזו כנ"ל, ועתה היא הולכת לכליון והפסד, חס ושלום. שייך זה בחינת המחשבה, שנחלקת לשלש ראשים: מחשבות שכליות, מחשבות מדותיות, מחשבות מעשיות. פרסה - בחינת רגל, הינו עצה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברנגליך - הנמשכים אחר עצתך. הינו שהנשמה נזכרת, שהיתה תחלה במחשבה, ובה נמלך ונתיעץ בבריאת עולמו. והשתא אזלינא לפמא דליתן - הינו לכליון והפסד, חס ושלום, ועל-ידי-זה מרחמת על עצמה ונתעוררת לשוב לשרשה כנ"ל, ונעשין בעלי-תשובה וגרים כנ"ל. אמר רב אשי: האי עזא דימא דבחישא ואית לה קרני - עזא זה בחינת עז, הינו יראה, בחינת: כי תפארת עזמו אתה הנ"ל. דבחישא - הינו בחינת הצדיק, שמחפש תמיד אחר ההתפארות שבכל אחד מישראל כנ"ל. ואית לה קרנא - הינו בחינת: וברצונך תרום קרננו. הינו האהבה שנתגלה על-ידי הצדיק כנ"ל, כי על-ידי כל בחינות הנ"ל נתגלה אור הצדיק, שעל-ידי-זה זוכין ליראה ואהבה כנ"ל:

ט וזה: ויהי חס מריקים שקיהם - הינו בחינת: לבשו שמם קדרות ושק וכו'. שמם - הינו יראה ואהבה כנ"ל. וכשהם מריקים את השק והחשך מן היראה והאהבה, והנה איש צרור כספו בשקו - צרור כספו זה בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): צרור הכסף לקח בידו, שהם הצדיקים, כמו שפרש רש"י שם. בשקו - הינו שאור הצדיק נתחשך ונתלבש ונתכסה בקדרות ושק, הינו שמרגישים שהשק והחשך שהיה על היראה והאהבה, זה מחמת שק וחשך שנחשך להם אור הצדיק כנ"ל. ויראו את צררות כספיהם המה ואביהם - הינו שראו והכירו, שצרות כספיהם תלוי בהחמר והצורה, שנקרא: המה ואביהם. המה - זה החמר, שהם כלי המעשה. ואביהם - הוא השכל, שנקרא אב, בחינת אב בחכמה^(ט). הינו כנ"ל, שהתגלות אור הצדיק, שיוכו להכירו ולהבין ולטעם ולראות אורו הגדול, הוא תלוי בשלמות המעשים ובזכות השכל. ויאמר להם יעקב אביהם - הינו תוכחות השכל, שמוכיח את החמרים, שהם כלי המעשה, שהוא תולה הסרחון בכלי המעשה. וזה: אתי שבלתם - שעל-ידי המעשים העכורים גורמים כליון והפסד להשכל. יוסף איננו - זה בחינת: הון יוסף רעים רבים, הנ"ל. ושמעון איננו - זה בחינת: ושמעון הולך בכל המדינות, הנעשה על-ידי בחינת הון יוסף כנ"ל. ואת בנימין תקחו - זה בחינת: מוזבח בחלקו של מורף, שהוא בנימין, שעקר שלמות השכל תלוי בזה כנ"ל, דהינו שהשכל מוכיח ואומר, שעקר החסרון שנתעבר המח הוא תלוי רק בכלי המעשה, דהינו צדקה, שהיא תלויה במעשה, בחינת (ישעיה לב): והיה מעשה הצדקה. שעל-ידי נשלם השכל כנ"ל, כי בשנותנין צדקה, על-ידי-זה נעשין גרים כנ"ל, ועל-ידי זה נשלם המזבח, שהוא בחינת שלחנו של אדם, דהינו שזוכין

(ד) מגילה יג.

אין לו לקבל המלוכה וההנהגה. ואפלו מי שמאמין באיזה דבר שהוא מדרכי האמורי⁽⁹⁾, אף-על-פי שהוא מאמין בהשם יתברך, בודאי אין לו לקבל המנהיגות, כי המנהיגות עקרה בבחינת רחמים, ועקר הרחמים בהסרת עכו"ם, אפלו שמין עכו"ם, ואפלו כשהוא אומר: צבי הפסיקו⁽¹⁰⁾, אין לו רחמנות בשלמות, בכך אין לו לקבל המנהיגות, אפלו מי שיש לו אמונה גדולה, עד שיפשפש את עצמו, שלא ישאר אצלו אמונות שאין צריך להאמין, כגון דרכי האמורי הנ"ל, ושיהיה תמים עם ה' אלקיו⁽¹¹⁾, או הרחמנות באמת, ולו ראוי להנהיג. אבל מי שאין לו אמונה בשלמות, ונדמה שיש לו רחמנות על העולם, ורוצה להנהיג את העולם – זה בחינת (סופה פס): והמלכות תהפך למינות. כי מעט המינות פוגם במלכות, בבחינת ההנהגה, ומתפכה למינות כמו שמהפך את המלכות לעצמו, שהוא מין מעט:

ד ודע, שהאמונה היא מחוקת תמיד במלכות וההנהגה, שלא יקח אותה זר שאין ראוי לה. **ודע**, שעקר המלכות שרשה בתקמה, בשביל כדי לידע איך להנהיג ולמלא. לכן יש לכל מלך חכמים ויועצים, כי בזה תכונ מלכותו ויתקיים מדינתו. וזה בחינת (דברים ל): ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם. הינו על-ידי ראשי עם, שהם המחזין והתקמה, על ידם תכונ בחינת המלכות. ועל-ידי אהבת החכמים תכונ המלכות. וכשבא למלך איזהו שגאה על החכמים, ידוע להוי לה, שפון השמים יורידוהו ממלכותו, כי אין קיום לעולם בלא התקמה, בבחינת (משלי כב): מלך במשפט יעמיד ארץ. והמשפט הוא בחינת חכמים, בבחינת (ויקרא כ): ואם את משפטי תגעל נפשכם. ודרשו⁽¹²⁾: זה השונא את החכמים. נמצא, זה שאין לו אמונה בשלמות מחמת דרכי האמורי, כשבא לקח לעצמו המלכות וההנהגה, והוא אין ראוי לה, אזי האמונה שפסבב ההנהגה, המחזיק בהנהגה שלא יגע בה זר, הוא מפיל לאיש זה לשנאת חכמים, כדי שלא יתקיים בידו המלכות והמנהיגות, ובודאי לא יתקיים בידו, כי עקר המלכות תלוי במשפט כנ"ל, אלא-אם-כן זה המחזיק במלכות מתגבר באפיקורסות ומינות, עד שפפריד את האמונה מהנהגה, מבחינת המלכות, מלחחזיק במלכות – אזי יכול להיות שיתקיים המלכות בידו, כי אין מי שיפיל אותו לשנאת חכמים, כי האמונה נפרדה מהמלכות:

וזה: ונחת בר אמוראי לאתווי, ובעי דנשמטה לאטמה. בר אמוראי – זה שאין לו אמונה בשלמות כנ"ל. אטמה – זה בחינת (ישעיה ל): אטם אָזְנו משמע דמים – דלא שמע בזילותא דצורבא מדרבנן (פבות כד). הינו בירשא הנ"ל רצה להפיל אותו לשנאת חכמים. וזרק זיקא דחלא ונחת. חלא – בחינת התגברות המינות, בחינת (תהלים ע): כי יתחמץ לבבי, על-ידי זה ונחת את הברשא הנ"ל:

ה **ובאמת** מלכי העכו"ם, אף-על-פי שמולכים עלינו, אין במלכותם מבחינת מלכות ישראל, ולא נגעו בה, כי מי שרוצה לגע בה, זה וזה לא נתקיים בידם, הינו אפלו

תזכר (חבקוק א). ועל-ידי זה נעשה עטרה לענוים, הבורחים מכבוד ושררה ועושי עצמן בשירים, וכשנתעמרין בעטרה של רחמנות בבחינות (תהלים ק): המעטרכי חסד ורחמים. אזי מקבלין את הכבוד והשררה בעל-כרחם. וזה בחינות (ישעיה כח): עמרת צבי לשאר עמו – למי שמושים עצמו בשירים (פנילה פו). כי זה שהצדיק בורח מהשררה והכבוד, ואינו רוצה להנהיג את העולם – זאת המחשבה בא להם מבחינת הסתרת פני ה', על-ידי מעוט אמונה שיש בישראל, כי לפי רב הכפירה, חס ושלום, כן הסתרת פני ה', ואין רוצה להנהיג אותם. והסתרה הזאת היא בחינות בעסו וחרון-אפו, הבא על-ידי עבודת-אלילים, כמאמר: כל זמן שיש עבודת-אלילים בעולם, חרון-אף בעולם (ספרי פ' ראה). ואפלו כשאין עבודת-אלילים בעולם, אלא שהאמונה אין כל-כך בשלמות, אז גם-כן חרון-אף והסתרתו לפי התמעטות האמונה, ומחמת שחרון-אפו ברגע, כמו שכתוב (תהלים ל): כי רגע באפו. על-ידי זה אין נרגש אלא כשיש עבודת-אלילים בעולם, אבל בלא עבודת-אלילים, אלא בחסרון משלמות אמונה, אזי בודאי אינו נרגש מעט חרון-אף שבחלק הרגע, ואין נכר הסתרת פני ה'. אבל ההשתלשלות של חרון-אף כשבא להצדיקים, אזי מסתירים פניהם מהעולם, ואינם רוצים להנהיג את העולם. ומחמת שהחרון-אף הוא מעט מן המעט מחלק הרגע, על-ידי זה אינם תולים הסתרת פניהם ברגו, אלא תולים הסתרת פניהם בקטנותם, ועושים עצמן בשירים, ואומרים שאינם ראויין להנהיג העולם. ובאמת גם הם אינם יודעים ומרגישים את חרון-אף, כי הוא מעט מן המעט. וזהו כשהקטין משה את עצמו מלידך למצרים ולהיות מנהיג, אמר (שמות א): מי אנכי כי אלך אל פרעה, ושאר דבריו – כתוב (שם ח): ויחר אף ה' במשה. פרוש, זאת ההקטנה, שלא רצה להיות מנהיג, זה מחמת שגשגתלשל בו חרון-אף ה' כנ"ל, אבל על-ידי שנמתק הרגו והחרון-אף על-ידי רחמנות כנ"ל, אז נמתק חרון-אף שיש בתוך הצדיקים על-ידי הרחמנות, ואז הרחמנות גובר עליהם, ומרחמים על העולם, ונתרצים בהנהגתו, ומקבלים על עצמן השררה של ההנהגה, ובזאת הרחמנות הם מנהיגים את העולם בבחינת (ישעיה כט): כי מרחם ינהגם. נמצא, שזאת הרחמנות היא עטרתם, שמעטר אותם במדת מלכות ומנהיג:

וזה בחינות: קרמליתא דמקבעי בה אבנים טובות. קרמליתא, פרוש רשפ"ם: ארגו. ארגו זה בחינות רגו הנ"ל, ואבנים טובות זה בחינות עטרה הנ"ל, בחינות רחמנות הנ"ל. והדרי לה מיני דבורי דמקרי בירשא – זה בחינות אמונה, כמאמר (פנילה כ): תחת הנעצוין יעלה פרוש – זה מרדכי, ונקרא יהודי על-שם שפפר בעבודת-אלילים, כמאמר (שם י): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי:

ג **ולפעמים** חושב אדם בעצמו, שיש לו רחמנות על העולם ורוצה בהנהגתו, ובאמת זהו חרון-אף אחר הכבוד ותולה רדיפתו ברחמנות, ובאמת הוא רחוק מרחמנות הזו, כי כל זמן שאין לאדם אמונה בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי

(9) עין תוספתא שבת פ' ז-ח. (10) סנהדרין דף סח ע"ב. (א) דברים יח. (ב) בתורת כהנים, ומובא בפירושו רש"י שם.

בחינת (משלי א): בכל דרכיך דעהו – שיוכל אדם להשיג התכלית בכל דבר, כי כל דבר נברא באותיות, ובכל אות יש בו שלמות, הינו הנקדה אחרונה, שהיא יו"ד, בחינת עולם הבא, שהיא התכלית, המשלים תמונת האות כנ"ל:

ו **והתכלית** נקרא תכלת, כי התכלת מערב שחור עם לבן, והוא גון שבין שחור ולבן, ובשנתחבר שחור ולבן, כמו הכתב, שהוא בחינת שחור על-גבי לבן, בודאי תחתיות האות הדבוק וקרוב להג'ר, שהוא לבן, במקום הדבוק והקרוב, שם הם מערבים שחור עם לבן, בבחינת תכלת. ותחתיות האות הוא הסוף והתכלית, כי בשפופר כותב ומעמיד הקנה והעט עם הדיו על הג'ר, בודאי הדיו רחוק מהג'ר מעט, עד שהסופר מעמיק העט עם הדיו בתוך עמק הג'ר, ואז נדבק שחרות הדיו בעמק בקרוב גדול. נמצא, שהקרוב הוא סוף ותכלית, ובמקום הקרוב, שם הג'ר והדיו הם מערבים בבחינת תכלת כנ"ל, כי בן הדבר, שהתכלית, שהוא סוף המעשה, הוא במחשבה תחלה וקרוב להמחשבה כנ"ל. ונראה לעניות דעתי לפרש, כי סוף המעשה הוא בחינת שחרות, ותחלת המחשבה הוא בחינת לבן העליון, כידוע. נמצא, שסוף המעשה, שהוא התכלית, שהוא במחשבה תחלה וקרוב להמחשבה, הוא בחינת תכלת, שהוא חבור שחור ולבן, והגון:

ח וזה הוקא בת-קול שיצא, כי בחינת בת-קול, התכלית של כל הדברים, הינו שמחפך כל דבר מראשו לסופו, שהוא התכלית, בבחינת: איזהו חכם – הרואה את הנולד (תמיד דף לב). שהוא הסוף והתכלית. כי בת-קול הוא מה ששומעין כשאחד מוציא קול ביער או במקום אחר, אז שומע כאלו אחר גם-כן מוציא קול כזה, וזה אנו שומעין כחושנו, כשאדם מוציא איזהו דבור, אזי שומעין גם-כן זה הדבור בעצמו. נמצא, שהבת-קול מהפך את הדבור מראשו לסופו, ומקרב סופו לעצמו. למשל, כשאדם מוציא דבור של "ברוך", בודאי יוצא האות בית בראשונה ונתרחק מאדם, ואחר-כך מוציא הריש של ברוך, ואז הריש קרוב אל המוציא מהבית, וכן הכף שמוציא באחרונה, היא קרוב לאדם יותר מהריש. והבת-קול לוקחת זאת התכה "ברוך" ומהפכת אותה מראשה לסופה, ומהפכת את הבית שתהיה קרוב לאדם יותר מהריש, והריש – מהכף. נמצא, שהכף, שהיא סוף ותכלית של התכה, שהיתה רחוקה מתחלה מהבת-קול בתכלית הרחוק, עכשו היא קרובה בתכלית הקרוב, כי בן אנו שומעין, שבת-קול מוציא תבת ברוך: בתחלה ב' ואחר-כך ר' ואחר-כך כף. נמצא, שהכף, שהיא התכלית, שהיה מתחלה בתכלית הרחוק מהבת-קול, עכשו נתקרב בתכלית הקרוב, כי הפת-קול הפך את התכה. וזה שנפק ברת-קלא – בת-קול דוקא הודיע את זאת: מה אית לכו בהדי קרטייתא דאתתא דרבי חנינא בן דוסא דעתידיא לשדיא בה תכלתא לצדיקיא לעלמא דאתי:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

מלכותם על אמות העולם נמלה מהם, כי האמונה שסביב מלכותנו מפיל את חכמתם, שמלכותם תלוי בהם כנ"ל. וזה שכתוב במפלת מצרים (ישעיה יט): נואלו שרי צען – על-ידי אולת, הינו נפילת חכמתם, נפלה מלכותם. וזהו שאמרו חנניא מישאל ועזריה לנבוכדנצר: אתה מלך עלינו לכרנא. אבל להנהיג אותנו בעבודות ובאמונות – את וכלבא שנה ויקראי רבה פ' לג, במדבר פ' טו, ומדרש שירי-השירים, הינו שאמרו, שלא נגע במלכות ישראל, השיך לאמונתנו, כי אמונתנו סובבת את המלכות ושומרת אותה מלגע בה זר, ומפיל את רודפייה לשנאת חכמים, אם לא שתקפה יד המינות על האמונה, עד שמפיל את האמונה, ואז יכול לקבל מלכותנו, חס ושלום, בבחינת: וזרק חלא ונחת, כנ"ל:

ו **אבל דע**, שמן השמים אין מניחים אותו לקח אותה, בבחינת: ונפקת ברת קלא, מה אית לכו בהדי קרטייתא דאתתא דרבי חנינא בן דוסא, דעתידיא למשדי בה תכלתא לצדיקיא לעלמא דאתי – הינו על-ידי שלמות האותיות של דבורי אמונה, שהוא בחינת אשת רבי חנינא בן דוסא, כי רבי חנינא בן דוסא זה בחינת אמונה, כי מדתו אמונה, בחינת (ברכות יט): וחנינא בני די לו בקב חרובין. קב חרובין – מדת אמונה. חרובין – בחינת ברושים, בחינת בירשא הנ"ל. ו"אשת" – זה בחינת האותיות ששלמותם על-ידי אמונה, בבחינת ראשית-תבות: **א'בנים ש'למות ת'בנה** (דברים כז). ו**א'בנים** הן האותיות, כמאמר (ספר יצירה): **ש'לשה א'בנים** בונות ששה בתים. ואותיות נשלמים על-ידי אמונה, בבחינת (צפניה א): **אז אהפך אל העמים שפה ברורה וכו'.** הינו על-ידי אמונה, שהוא בחינת: לקרא כלם בשם ה', על-ידי זה אהפך שפה ברורה, בחינת שלמות הדבור. ושלמות האותיות זה בחינת התכלית של כל הנבראים, כי כל העולמות נבראו על-ידי אותיות, ושלמות האותיות הוא היוד^(א), שהוא בחינת עולם הבא הנברא ביו"ד (כשרו"ל מנחות כט), כי היוד היא נקדה אחרונה, המשלים את תמונת כל אות, כי כשחסר נקדה אחרונה המשלים תמונת האות, אזי בודאי אין שלמות לאות, ואין לה תמונה. ואותיות הם במלכות ומנהיגות הנ"ל, בבחינת: מלכות – פה^(ב), כי עקר ההנהגה – על-ידי הדבור, כי אי אפשר להנהיג ולצוות אלא על-ידי הדבור. נמצא, על-ידי השלמות אותיות אמונה שבמלכות, על-ידי זה הצדיקים יודעים את התכלית של עולם הבא, כי הצדיקים המנהיגים את העולם בבחינת צדיק מושל (שמואל ב כז), הם אוהזים במדת המלכות, ועל-ידי אחיזתם במלכות אוהזים באותיות שבה, ועל-ידי אחיזתם באותיות השלמים הם אוהזים בתכלית, שהיא שלמות האותיות, שהיא בחינת יו"ד, בחינת עולם הבא. וזה בחינת תכלת, שהיא בחינת תכלית^(ג), שנתגלה בתוך הקרטייתא, בתוך המנהיגות והמלכות כנ"ל, על-ידי אשת רבי חנינא בן דוסא, על-ידי "א'בנים שלמות תבנה", לצדיקיא לעלמא דאתי, שהצדיקים משיגים התכלית, שהוא עלמא דאתי כנ"ל. וזה

(א) עין זוהר חדש שה"ש על פסוק אם לא תדעי. (ד) בפתח אליהו. (ה) עין זוהר שלח דף קעה ע"ב. פינחס דף רכו ע"ב. ובתיקון כא.

[סיום המשתעי, דהיינו: רב יהודא הנדואה משתעי, ושאר המאמרים כאלה, המובאים שם בכבא-בתרא אחר מאמרי רבה בר בר חנה, שהם: אמר לי הונא בר נתן וכו', ומעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע – הכל יבוא על נכון בספר לקוטי תנינא בסימן ג' וד' וז'. לך נא וראה שם, תמצא מרגוע לנפשך:]

עד הנה עזרונו רחמיך לסיים מאמרי המשתעי, אשר הסתירו בהם גנואי דמלקא בלחו תנאי ובלחו אמוראי. פען אציתו למלוי דנפקין בהדרתא, שפר עלה לחוניה באפי מלכותא. בהכמתא יגלה לבון קצת להודעותא, גדלת הבורא גניזין עלאין הצפונים ב"ספרא דעניעותא". אתיא ותמהיא די עבד עמנא אלקא שמיא לגלות לנו עטין דאורייתא, בדרך נפלא ונורא השועה לכל נפש לזכות להתקרב על-ידם לדי ברא פלא למעבד לה רעותא. בריך שמה לעלא מן כל ברכתא ושירתא:

ספרא דעניעותא

[שבועות תקס"ד, חל ביום ד-ה]

לחבוקק הנביא על שגינות וכו': (חבוקק א)

איתא בספרא דעניעותא פרקא קדמאה (וזה תרומה דף קעו): **עד לא הוי מתקלא, לא הוי משגיחין אפין באפין:**

א **כי קשה להעולם:** על מה צריך לגסע להצדיק לשמע מפיו, הלא אפשר לענן בספרים דברי מוסר. אך באמת הוא תועלת גדול, כי יש חלוק גדול בין השומע מפי הצדיק האמת בעצמו ובין השומע מפי אחר האומר בשמו, מכל-שכן בששומע מפי ששומע מפי השומע, כי יורד בכל פעם מדרגא לדרגא, רחוק מפי הצדיק. וכן בין השומע מפי הצדיק למענן בספר, הוא חלוק גדול ביותר:

ב **כי צריך לזכר את הפנים,** שיוכל כל אחד לראות את פניו בפנים שלו כמו במראה, עד אשר בלא תוכחה ובלא מוסר יתחרט חברו תקף על מעשיו, רק ממה שיביט בפנים שלו, כי על-ידי שיביט בפנים שלו, יראה את עצמו כמו במראה, איך פניו משקע בהשך:

ג **כי גדל יקר הערך של לשון-הקדש,** שבו נברא העולם, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (ב"ר פי"ח הובא בפרש"י): לזאת יקרא אשה, כי מאיש לקחה זאת (בראשית ב) – לשון נופל על לשון. מכאן שנברא העולם בלשון-הקדש. וזה בחינת הנה, בחינת (תהלים ע): ולילה ללילה יתנה. הינו בחינת הדבור של לשון-הקדש, שבו נברא העולם. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה. הינו הדבור, כמו (בראשית מט): וזאת אשר דבר להם. ועל-ידי לשון-הקדש רוממנו מכל הלשונות, שכל הלשונות העמים נופלים על-ידי לשון-הקדש, הינו שהרע שיש להלשון של האמה אחיזה בו, נתבטל ונופל על-ידי לשון-הקדש, ואין לו שליטה על ישראל, וזה בחינת: לשון נופל על לשון. והרע הכולל, שכל הרעות של שבעים לשון כלולין בו, דהינו תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעים לשון משקעים וכלולין בו, נופל

ונתבטל, ואין לו שליטה על-ידי לשון-הקדש. וזה בחינת: מדורה של שבעין בוכבין הנזכר בזהר הקדוש (ויקהל דף ר"ג), הינו הרע הכולל, שהוא תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעין אמות כלולין בו. וזה בחינת חש"מ"ל: חיות איש ממללות (תנייג יג). חיות איש – בחינת הנה, אשה. הינו בחינת לשון-הקדש כנ"ל, שעל-ידו מתמלל ומשתבר איש המדורה של שבעין בוכבין. וזה בחינת מ"ל מ"חש"מ"ל, שהם בחינת מדורה של שבעין בוכבין, שנתמלל ונתבטל על-ידי לשון-הקדש, כי על-שם זה נקרא לשון-הקדש, כי כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה (מ"ר קדושים פ' כד), וזה שפרש רש"י (בראשית שם): על-כן יעוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו – מכאן שנאסר להם עריות, רוח-הקדש אומרת בן. רוח-הקדש הינו לשון-הקדש^(א), כמו (תהלים ג): וברוח פיו כל צבאם, שעל-ידי לשון-הקדש נאסר ונתקשר התאוה של תאות נאוף, הינו המדורה של שבעין בוכבין, שאין לו שליטה על ישראל על-ידי לשון-הקדש, בבחינת לשון נופל על לשון כנ"ל, שהרוח-שמות^(ב) נתבטל על-ידי רוח-הקדש. וזה בחינת תקון הברית, שהוא בחינת רוח-הקדש, בבחינת ולא קמה עוד רוח באיש (כמו שדרשו רבותינו ז"ל זכחים קטו). וזה: ויסגר בשר תחתנה (ברכות סא) – לא נצרכה אלא למקום החתך, הינו חתוך הדבור. וזה (שם): ויבן – עשאה פאוצר, שעקר עשייה ותקון של לשון-הקדש תולה ביראת ה' היא אוצרו (ישעיה ג), כמו שכתוב (קדלות יג): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא. וזה: פאוצר של חטים. הינו היראה הוא אוצר, שבו תלוי עשייה ותקון של חטה, עשרים ושתים אותיות של לשון-הקדש (תיקון מו). וזה בחינת (תהלים ט): אלקים דבר בקדשו – שדבור הקדש תולה פאלקים ירא. ויוסף, על-ידי שהיה לו שלמות לשון-הקדש, כמו שכתוב (בראשית מה): כי פי המדבר אליכם – בלשון-הקדש, על-כן כתוב בו (שם מא): הנמצא כנה איש אשר רוח אלקים בו. רוח אלקים הינו תקון הברית, בבחינת: ולא קמה עוד רוח באיש. כי בלשון-הקדש תלוי תקון הברית, בבחינת: מכאן שנאסר להם עריות, כי זה בלא זה אי אפשר להיות, הינו תקון הברית ושלמות לשון-הקדש הם תלויים זה בזה. וזה (משלי כג): ורעה זונות יאבד הון. אל תקרי מהונך, אלא מהונך^(ג), שהוא בחינת לשון-הקדש, כי מי שפונם בברית, מאבד לשון-הקדש. וזה (שם ג): כבוד את ה' מהונך – כבוד דיקא, כי בו תלוי בחינת כבוד, כי הפך הכבוד הם חרפות ובזיונות, והם תולים במקום עריין, כמובא בתקונים (תיקון נח): ולא יתבוששו – אין בשת אלא במקום עריין. עריין הוא פנים הברית, בבחינת ערלה,

(א) עיין וזהר אחר דף סא. (ב) סוטה דף ג. (ג) עיין משלי ג' בהנה ברש"י שם. וכן הובא בבאר היטב או"ח סימן נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איתא ממה שחנך, אם נתן לך קול ערב וכו'.

ראשי-תבות ויפל וכו' בנ"ל. ויוסף, על-ידי שהיה לו שלמות לשון-הקדש, על-ידי-זה היה יכול לפשר חלמיו, כי עקר החלום הוא בשנה, הינו בתרדמה, ושלמות לשון-הקדש הוא על-ידי תרדמה, שהוא בחינת תרגום בנ"ל, ועל-כן יוסף, שזכה לשלמות לשון-הקדש, שעקר שלמותו על-ידי תרדמה בנ"ל, על-כן היה יודע לפשר חלמיו שבתרדמה. וכי זכה לברר את בחינת לשון התרגום, את בחינת התרדמה, דהינו להעלות הטוב שבו ללשון-הקדש ולהפיל הרע שבו, שזהו בחינת שלמות לשון-הקדש, על-ידי לשון תרגום בנ"ל. ועל-כן היה יודע לפתור החלום שבשנה ותרדמה, שהוא בחינת תרגום, כי היה יודע לברר הטוב והאמת שיש בהחלום, שהוא בחינת תרדמה, בחינת תרגום, כי הוא זכה לברר את לשון תרגום, שזהו עקר בחינת שלמות לשון-הקדש על-ידי התרגום שזכה לזה בנ"ל:

ה וזה בחינת מקרה-לילה^(ט), שהרוח-סערה, הינו הרוח-שמות, הינו השבעין לשון, עולה על-ידי תרגום, על-ידי תרדמה, על-ידי שנה, ויונק מלשון-הקדש, מרוח-הקדש, מברית-קדש. כי מי שיש לו שלמות לשון-הקדש, מקרר את חמימותו בלשון-הקדש, בבחינת (תהלים ט:): חם לבי בקרבי וכו', דברתי בלשוני. שמקרר חמימותו בדבור של לשון-הקדש, בבחינת: זאת הפעם עצם מעצמי. מכאן שנתקרה דעתו בחנה (יבמות טז). אבל מי שאין לו שלמות לשון-הקדש, אזי הרוח-סערה מקרר אותו במקרה-לילה בשנה, בבחינת (דברים כח): אשר קרר בדרך - לשון קרירות. בדרך הוא בחינת (משלי ט): בן דרך אשה מנאפת - שהרוח-סערה הולך בדרך התרגום, שהוא בחינת נגה, ויונק מן החשמל הנ"ל: ואלישע היה יורש מאלהו רוח-הקדש, ועל-ידי-זה היה מקבל ממנו שלמות לשון-הקדש, בבחינת (מלכים ב-ב): ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. פי שנים, הינו לשון-הקדש, פי שנים מקרא ואחד תרגום (ברכות ח). על-ידי-זה כתיב בה (שם ט): איש קדוש עובר עלינו תמיד - שלא ראתה קרי על סדינו (ברכות י). כי על-ידי שלמות לשון-הקדש נצולין ממקרה לילה בנ"ל, כי על-ידי שלמות לשון-הקדש זוכין לתקון הברית בנ"ל, כי עקר שלמות לשון-הקדש הוא על-ידי תרגום, שהוא בחינת תרדמה ושנה, דהינו על-ידי שמבררין את בחינת התרגום, בחינת התרדמה בנ"ל, ועל-כן אז נצולין ממקרה לילה שבתרדמה בנ"ל. וזה שבקש דוד (תהלים קט): ראש מסבי, עמל שפתימו יכסמו. ראש מסבי הוא בחינת (יחזקאל א): נגה לו סביב. שהוא ראש המסבבין את הקדשה. עמל שפתימו יכסמו - העמל והרע שבו יתבטל. ועל שאר לשונות העמים, שהם בחינת מדורה של שבעין כוכבין הנ"ל: ימוטו עליהם גחלים, כי מהאש יצאו והאש תאכלם (יחזקאל טז). הינו, כי בחינת נגה, שהוא בחינת תרגום, צריכין שיתברר, שיפיל הרע שבו, והטוב שבו יתברר ויעלה, ויהיה נכלל בתוך הקדשה, הינו בלשון-הקדש, שזהו בחינת שלמות לשון-הקדש על-ידי לשון-תרגום בנ"ל. ושאר לשונות העמים, שהם בחינת רע גמור, צריכין לכלותם לגמרי בבחינת: ימוטו עליהם גחלים וכו' בנ"ל: וזה בחינת שלהובא

בחינת (בראשית לד): כי חרפה היא לנו. וזה: כבוד - שהיא הפך של חרפות ובזיונות, שהוא תולה בהונך, הינו בגרונך, שהוא שלמות לשון-הקדש בנ"ל. ושם יוסף על-שם שלמות לשון-הקדש, שהוא תקון הברית, בבחינת (שם ט): אסף אלקים את חרפתי. כי בו תלוי כבוד, כי אין בשנת אלא במקום עריין בנ"ל. ונחש, שהוא הרע הכולל הנ"ל, כשאין שלמות בלשון-הקדש, אזי הוא הולך ושולט על לשון-הקדש בבחינת: נחש שלטנותה על בשרא^(ז), הינו בחינת חוה הנ"ל, שהיא בשר מבשרו^(ח), בבחינות בשר קדש (חגי ט): וזה בחינת נחש שפתה לחנה והטיל בה זהמא^(ט), שהוא הרוח-סערה^(י), הרוח-שמות, אשת כסילות (משלי ט), והולך ומפתה את הרוח-הקדש, שהוא לשון-הקדש, אשה חכמה^(יא), בבחינת חכמות נשים (משלי יד), ומטיל בה זהמא. וזה בחינת (בראשית ח): לפתח חטאת רובץ. לפתח - הינו פתחי פיך^(יב) של לשון-הקדש, שהחטאת הזה רובץ לינק ממנו:

ד ודע, שאשת כסילות הזאת, שהוא כללות הרע של שבעים לשון, אי אפשר להם לינק מאשה חכמה, מלשון-הקדש הנ"ל, אלא על-ידי בחינת עין הדעת טוב ורע, שעל-ידו הוא מפתה את הלשון-הקדש ומטיל בה זהמא. ועין הדעת, שיש בו שני כחות, שהן טוב ורע, הוא אמצעי בין לשון-הקדש, שהוא אשה חכמה, שכלו טוב, ובין לשון של שבעין עממיו, שכלו רע: ועין הדעת טוב ורע, זה לשון תרגום, שהוא אמצעי בין לשון-הקדש ובין לשון של שבעין עממיו. ולשון עממיו, כשרוצים לינק מלשון-הקדש, אי אפשר להם לינק ממנו אלא על-ידי לשון תרגום. לשון תרגום הוא בחינת אשה משפלת (משלי יט), בחינת משפיל על-ידי תרגמן (פסחים קי), כי לשון תרגום יש בו טוב ורע. לפעמים הוא בחינת משפיל, ולפעמים הוא בחינת משפיל. ואשת כסילות הזאת היא מפתה את האשה חכמה על-ידי אשה משפלת, כי עקר הנגברת הקלפה אינו אלא על-ידי לשון תרגום, בבחינת (דברים כ): ארמי אובר אבי. ובבחינת (במדבר טז): מן ארם ינחני בלק. שהוא לשון תרגום, שהוא לשון ארמי שדרך שם מתעוררים לינק מהקדשה. ועקר בנינה ושלמות של לשון-הקדש אינו אלא על-ידי שמפילין הרע של התרגום ומעלין את הטוב שבתרגום ללשון-הקדש, שעל-ידי-זה נשלם לשון-הקדש. ולכן הארמי, שהוא ארמי אבר אבי הנ"ל, רצה לינק מהקדשה על-ידי התרגום, ועל-כן קרא לו: יגר שהדותא (בראשית יא). ויעקב היה מעלה את התרגום ללשון-הקדש, ועל-כן קרא לו: גלעד, בלשון-הקדש. וזה (שם ט): ויפל ה' אלקים תרדמה, מספר תרגום, כמובא^(יג), כי על-ידי התרגום, עקר בנינה של לשון-הקדש. ועל-ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון-הקדש ומפילין הרע שבו, נופלין כל השבעים לשון, בבחינת לשון נופל על לשון. וזה: ויפל, נוטריקון: פ'ה ל'הם ו'לא י'דברו^(יד). כי על-ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום, שעל-ידי-זה עקר בנינה של חנה, שהוא בחינת לשון-הקדש, על-ידי שמעלין הטוב שבו ומפילין הרע שבו בנ"ל, על-ידי-זה נופלין כל השבעים לשון בבחינת: פה להם ולא ידברו -

(ד) עיין וזה"ק נח ט"ה ע"א, פקודי רסט ע"א, (ה) בראשית ב. (ו) שבת קמו. (ז) יחזקאל א. (ח) שמואל-ב יד. (ט) מיכה ז. (י) עיין לקית להאריז"ל פ' ואתחנן. (יא) תהלים קטו, קלה. (יב) דברים כג.

דאשא היורדת בערב-שבת על ראש הקלפות, שלא יכלו בגנה לינק מהקדשה. פרוש, כי בערב-שבת, בכניסת שבת, נכלל גנה בקדשה, ואז רוצין גם שאר הקלפות הממאות לגמרי לעלות אל הקדשה, ואז יורד שלהובא דאשא על ראשם, ונופלים למטה, שזהו סוד פונת רחיצת מים חמין בערב-שבת, כמבאר בפונות, וזהו בחינה הנ"ל, שצריכין לברר הטוב שבתרגום, שהוא בחינת גנה, שיהיה נכלל בלשון-הקדש. ושאר לשונות העבוים, שהם בחינת רע גמור, צריכין להפילם ולבטלם לגמרי, הינו כנ"ל:

ו וכשמעלה הטוב שבתרגום ומשלים את הלשון-הקדש, שבו נברא העולם, על-ידי-זה נתעוררין ונתגדלין הכח של האותיות של לשון-הקדש, שיש בכל דבר שבעולם. כי כל דבר, יש בו כמה צרופי אותיות שבו נברא זה הדבר, ועל-ידי שלמות לשון-הקדש על-ידי לשון תרגום, על-ידי-זה נתעוררין ונתגדלין הכח של אלו האותיות שיש בכל דבר ודבר. וזה (במדרש יד) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר. לאמר - דא גלוי עריות (כשארז"ל פנהרין טו), הינו בחינת המדורה של שבעין כוכבין הנ"ל, שהוא בחינת תאות נאוף, שנתבטל על-ידי הדבור של לשון-הקדש כנ"ל. וזהו: כאשר דברת לאמר - הינו כפי הדבור של לשון-הקדש, שעל-ידו נאסר עריות ונתבטל תאות נאוף כנ"ל, כמו-כן יגדל כח ה'. כי כפי השלמות, שמשלים את הדבור של לשון-הקדש, שהוא בחינת שבירת ובטול תאות נאוף, כן נתגדל ונתעורר כח ה' שבמעשה בראשית, שהם האותיות שיש בכל דבר ודבר שבעולם, כנזכר לעיל^(ט):

ז ומי שיכול להתעורר התנוצצות האותיות שבכל מעשה בראשית שיש בכל דבר, אזי אכילתו ושתיתו וכל תענוגיו אינו אלא מהתנוצצות האותיות שבאכילה ושתיה, בבחינת (רות ט) ויאכל וישת ויטב לבו. ויטב לבו, הינו בחינת התנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבמעשה בראשית, שיש בכל דבר. וזהו: ויטב לבו, אין טוב אלא אור, כמו שכתוב (בראשית א) וירא אלקים את האור כי טוב, וזהו: ויאכל וישת ויטב לבו - שהיתה אכילתו ושתיתו מהארת והתנוצצות האותיות של ל"ב אלקים שבסעדתו שאוכל. וזה: ויטב לבו - זה ברכת-המזון (וזה ויקהל רית. ומ"ר רות פ' ח), שהיתה אכילתו ושתיתו מהתנוצצות האותיות שיש בהאכילה ושתיה, שזהו בחינת ברכות המזון, כי המזון נתברך על-ידי שלמות לשון-הקדש, על-ידי שמעוררין ומאירין את האותיות שיש בכל דבר, ומשם צריכין שתהיה עקר האכילה ושתיה ושאר התענוגים כנ"ל:

ח וכל חכם פשוט ופרוש, שהוא חכם לבד, אף-על-פי שאינו צדיקן יכול לידע האותיות שבו נברא הדבר הזה שאוכל, כי מי שיודע הכח של מתיקות ומרירות, חריפות

ומליחות, שזה מרפך וזה מקשה, זה מגדיל וזה מקטין, זה מכניז וזה מרחיב, ויודע התחלקות האותיות, שנתחלקין לשלש אמות אמ"ש ושבע כפולות ושנים-עשר פשוטות, ויודע האותיות השיכים לכל ספירה וספירה, ויודע כח של כל ספירה, שזה רך וזה קשה וכו', אזי, על-ידי שפועם איזה דבר או רואה איזה דבר, הוא יודע ומבין הצרופי אותיות שבו נברא זה הדבר. כי כל דבר נשתנה בטעמו וריחו ותמונתו - הכל לפי צרופי אותיות של לשון-הקדש, ששקל הקדוש-ברוך-הוא בחכמתו וברצונו הפשוט, כך וכך אותיות שיוברא בהם דבר זה, וכך וכך אותיות שיוברא בהם דבר זה. וזה בחינות חסרות ויתרות ונקודות שיש בהתורה, שהכל לפי המשקל, שגורעין ומוסיפין לפי המשקל, שצריך לגרע לפעמים או להוסיף לפעמים איזה אות או נקודה כדי לבנון המשקל של כח ה' - הכל לפי חכמתו ורצונו, כי כן חיבה חכמתו ורצונו יתברך, שישקל כך וכך אותיות ונקודות, ויברא בכח הזה ואותיות ונקודות אלו הדבר הזה, כדי שיהיה לו טעם הזה וריח הזה ותמונה הזאת. וכן שקל כך וכך אותיות ונקודות אחרות, וברא בהם דבר אחר, כדי שיהיה לו כח וריח וטעם ותמונה אחרת כפי אותן האותיות. וכן בכל דבר שבעולם. ומי שהוא חכם לבד יכול להבין כל זאת בחכמתו, שידע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל. אבל שירגיש ויתענג רק מהצרופי אותיות, בבחינת: ויאכל וישת כנ"ל, זה אי אפשר כ"אם למי שהביא שלמות בלשון-הקדש, והביא התנוצצות חדש בלשון-הקדש של כל דבר, הינו בהאותיות שיש בכל דבר, זה יכול לקיים: ויאכל וישת, כנ"ל. ופרוש, כי על-ידי חכמה לבד יכולין לידע האותיות שיש בכל דבר, כשיודעין כל הנ"ל. דהינו, למשל, כשרואה דבר שפעמו מתוק, ויודע, שמתיקות - כחו לרפך, ויודע מאיזה ספירה נמשך זה הכח של המתיקות והרפוף, כגון מספירת חסד, ויודע איזה אות מעשרים ושתיים אותיות שיך לספירת חסד - אזי יודע שאותו האות מלבש בדבר הזה, וכן פיוצא בזה בכל הדברים שבעולם וכנ"ל. אבל אף-על-פי שהוא חכם גדול כל-כך, שיודע כל זאת בברור, שיודע האותיות שיש בכל דבר (שצריכין לזה להיות בקי גדול מאד בכל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, ובכל חכמת הטבע והיסודות, כמו-כן למשפיל, שאי אפשר לידע כל זאת, כ"אם חכם גדול מאד בקבלה ובשאר חכמות), אף-על-פי-כן יכול להיות, שאכילתו ושתיתו ותענוגיו יהיו עדין מנוף הדבר, ולא מהתנוצצות האותיות, כי לזכות שיהיה כל תענוגיו רק מהאותיות שבכל דבר, זה אי אפשר כ"אם כשזוכה לשלמות לשון-הקדש, דהינו כשזוכה לשבר תאות המשגל לגמרי ולהשלים את הלשון-הקדש, עד שהביא התנוצצות חדש בלשון-הקדש, דהינו בהאותיות שיש בכל דבר. זה הצדיק שאוחז בזה, הוא דיקא זוכה לזה, שאינו מרגיש שום תענוג משום דבר: אכילה ושתיה ושאר התענוגים שבעולם, כ"אם מהתנוצצות האותיות שיש בכל דבר. אשרי לו. וזה בחינת (תהלים ט) ומציון יסעדה - שיהיה סעדתה, הינו האכילה ושתיה

(יא) עין זוהר פינחס דף רמח ע"א.

הטובים זוכים לשמע דבורים מהקדוש ברוך הוא. נמצא, שאלו הדבורים נתהוו ונבנו עליהם. וזה בחינת (תהלים ט): עשי דברו לשמע בקול דברו - בשרוצים לשמע דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תהלה את הדבור, בבחינת: עשי דברו, כנ"ל, ואחר כך שומעים אותו הדבור מהקדוש ברוך הוא, בבחינת: לשמע בקול דברו. כי בזה הדבור הקדוש ברוך הוא מדבר עמו: ושלמות הדבור של לשון הקדש תלוי ביראה, בבחינת: עשאה כאוצר, כנ"ל. ויראה תלוי באדנין (תקון ט). נמצא, כשהצדיק שומע הדבור של תורה מפי הקדוש ברוך הוא, יש להדבור שלמות, כי הדבור תלוי ביראה, והוא שומע הדבור בבחינת: לשמע בקול דברו. נמצא, מי ששומע מפיו בעצמו, מקבל דבור לשון הקדש בשלמות, הינו ביראה, כי זה הלשון הקדש יש לו שלמות מחמת בחינת: לשמע בקול דברו, כי שלמות הדבור תלוי ביראה, והיראה תלוי באדנין כנ"ל. אבל מי ששומע מפי אחר, הוא רחוק מזה השלמות, כי כבר ירד מפרדתו:

וזה: ה' שמעתי שמעך יראתי - כשהשמיעה מפי הצדיק בעצמו, שהוא שומע מפיך, בבחינת: עשי דברו לשמע בקול דברו. וזה: שמעך - שהוא שומע ממך, הינו מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו, אזי: יראתי - כי עקר היראה תלוי באדנין, ואז יש שלמות ללשון הקדש הזה כנ"ל. וזה: ה' פעלך בקרב שנים תניחו. תניחו - פרש רש"י: עוררהו, הינו שנתעורר פעלך, הינו כח מעשה בראשית נתעורר בקרב שנים. אל תקרי: בקרב שנים, אלא: בקרב שנים (כשרד"ל סוטה טז). שנים מקרא, דהינו לשון הקדש. עלידי לשון הקדש בשלמות, הנשלים עלידי היראה תלוי באדנין, נתעורר ונתנוצץ כח מעשה בראשית, שנקרא עלידי לשון הקדש. וזה שפרש רש"י: תפלה לחבוקק על שגינות - בתרגומו, שעקר שלמות לשון הקדש - עלידי התרגום כנ"ל. וזה: על שגינות - פי שגינות הוא בחינת תרגום, כי תרגום הוא בחינת עין הדעת טוב ורע, שמעך טוב ורע, וכן הוא השוגג, שיש בו גם כן טוב ורע, שהמעשה הוא רע וכונתו טוב:

השמות השבים לתורה הזאת

ובין לומד בספר לשומע מפי החכם יש חלוק גדול ביותר, כי ספר הוא רק לזכרון, כמו שכתוב (שמות י): כתב זאת וזכרון בספר, וזכרון הוא בכח המדמה, כי גם בהמה יש לה זכרון, כמו שאנו רואים, שגם בהמה זוכרת שבמקום זה נשכה בלב, והיא בורחת משם, ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: דברים שבעל-פה, אי אתה רשאי לאמרום בכתב (גיטין ט), ויש דברים בגו, כי באמת זה המקרא: כתב זאת וזכרון בספר הנ"ל, נאמר על תורה שבכתב, שצריכין דוקא לכתבה. (כל זה שמעתי מפי הקדוש בעת שכתבתי לפניו תורה הנ"ל, ולא באר ענין זה היטב):

וזה סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין לח): אדם הראשון משוד בערלתו היה. אדם הראשון בלשון ארמית ספר, והבן מאד. כי עלידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום,

וכל התענוגים, מציון וסימן האותיות, המציינים ומסמנים בכל דבר, כי הטעם והריח והתמונה הוא ציון וסימן על האותיות שיש בדבר הזה. וזה: ישלח עזרך מקדש. עזרך זה בחינת ובראשית ט: אעשה לו עזר. בחינת תורה, הינו לשון הקדש כנ"ל. וזה: מקדש - בחינת לשון הקדש. וזה: ישלח עזרך מקדש - סופיתבות ח"שך, הינו בחינת תרומה, שהוא בחינת תרגום, שעקר שלמות לשון הקדש על ידי התרגום כנ"ל. וכשיש לו שלמות הזה, עלידי זה: ומציון יסעך כנ"ל:

ט ומי שאוחז במדרגה זו: ומציון יסעך, מזה מאיר לבו, כי שם הלב הוא עלידי שמקבל ונוון משופרא דשופרא (ט), מ"ב אלקים של מעשה בראשית, שהם בחינת האותיות שיש בכל דבר, שבלם נמשכין מבחינת ל"ב אלקים של מעשה בראשית. ועלידי התנוצצות האור, שמקבל הלב מ"ב אלקים הנ"ל, עלידי זה מתנוצץ פניו באור הזה בבחינת (משלי ט): לב שמח ייטיב פנים. וכשפניו מאירות בהודפכות הזה, אזי יוכל האחר לראות פניו בפנים הזה כמו במראה, ולהתחרט ולשוב בתשובה כנ"ל. וזה בחינת (דברים ח): פנים בפנים דבר ה' עמכם. הינו עלידי שיש עמכם דבור ה', הינו שלמות לשון הקדש, עלידי זה מתנוצץ הפנים ומאירות כל-כך, עד שיוכל להתראות פנים בפנים:

וזה: עד לא הוי מתקלא - הינו שלמות לשון הקדש, הנקרא מתקלא על-שם ששקל הקדוש ברוך הוא ברצונו האותיות כנ"ל, בבחינת (איוב כח): לעשות לרוח משקל, ששקל הקדוש ברוך הוא כך וכך אותיות לכל דבר ודבר, כדי שיהיה לו טעם וריח ותמונה הזאת כפי רצונו כנ"ל. וקדם שהיה הלשון הקדש בשלמות: לא הוי משגיחין אפין באפין - עדן לא היה בחינת פנים בפנים, כי אי אפשר לזכות לבחינת פנים מאירות הנ"ל, שהם בחינת פנים בפנים, כי אם עלידי בחינת מתקלא, שהוא בחינת שלמות לשון הקדש כנ"ל, כי עקר בחינת פנים בפנים הוא עלידי: דבר ה' עמכם כנ"ל. וזה: עד לא הוי מתקלא, הינו בחינת לשון הקדש, שעקר שלמותו עלידי תרגום, שהוא נגה, הנקרא תקלא, כידוע:

וזהו החלוק בין השומע מפי הרב או מפי התלמיד או מפי הספר. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו (תהלים ט), שהם עושים ובונים הדבור של הקדוש ברוך הוא, הינו הלשון הקדש שבו נברא העולם, בבחינת: נמלך בגשמותיהם של צדיקים וברא את העולם (ביר פ"ח), כי עלידי השעשועים שראה הקדוש ברוך הוא שיקבל מגשמותיהם של צדיקים, עלידי זה: בדבר ה' שמים נעשו וכרוח פיו כל צבאם (תהלים לג). הינו שנעשה הדבור של לשון הקדש, שבו נברא העולם. כי הצדיקים הם בבחינת עושי דברו, שהם עושים הדבור של הקדוש ברוך הוא, שידבר ויברא את העולם. וכל זה היתה קדם הבריאה. גם עכשו, כשרוצים הצדיקים לשמע איזה דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תהלה את הדבור ובונים אותו, הינו עלידי מעשיהם

ונצטרפין האותיות שיש בהם, ומוזה נעשה החלום. נמצא, כשאדם אוכל, אם היה אוכל הכף השני קדם הראשון, היה מתראה לו חלום אחר, כי בכל דבר יש אותיות אחרים, ואלו היה אוכל זה הכף תחלה, היו נצטרפין האותיות בצרופים אחרים, והיה מתראה לו חלום אחר. ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, הוא יודע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל, על-כן הוא יכול לפשר חלמין כנ"ל. והבן היטב, איך עתה מבאר היטב ענין פתרון חלומות על-ידי שלמות לשון הקדש, על-ידי מה שכתב שם אחר-כך, שעל-ידי שלמות לשון הקדש מאירין התנוצצות האותיות שיש בכל המאכלים, שמהם החלומות, על-ידי-זה הצדיק בחינת יוסף יודע לפשר חלמין שבתרדמה כנ"ל:

זה מצאנו מזה המאמר מכתב-יד רבנו ז"ל בעצמו:

ישלח עורר מקדש וכו'. גדל יקר הערך מלשון הקדש, שבו נברא העולם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: לזאת יקרא אשה, כי מאיש - לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש. כי האשה הוא בחינת לשון הקדש, שבה נברא העולם, וזהו: חוה, לשון דבור, כמו שכתוב: ולילה ללילה יתנה דעת. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה, כי הדבור נקרא זאת, כמו שכתוב: וזאת אשר דבר להם אביהם. ועל-ידי לשון הקדש רוממנו מכל הלשונות, וזה בחינת: לשון נופל על לשון, כל הלשונות נופלים על-ידי לשון הקדש, ואין... (עד כאן מצאנו):

[פרקא תננא דספרא דצניעותא מבאר לעיל בהתורה: אמר אל הכהנים, סימן ב.]

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[ראש-השנה תקס"ה, ברסלבי, חל ביום ה-ו]

פרקא תליתאה דספרא דצניעותא:

ב תשעה

תקונין יקירין אתמסרא לדקנא. כל מה דאתממר ולא אתגליא, עלאה ויקרא אשתבת, והוא גנויא וקירא. נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא [דפמא]. מרישא האי לרישא אחרא. אשתבת מתחות תרין נוקבין ארמא מליא דלא אתחזיא. עלעין אתחפין מהאי גיסא ומהאי גיסא. בהו אתחזין תפוחין סמקין בורדא. בחד חוטא תלן אפמין תקיפין עד תריוו. שפון סמקי בורדא אתפנוו. ועירין נחתין בגרונא ומחפין קדלא. רברבין וזעירין נחתין בשקולא. באלין אשתבת גבר ותקיף:

א דע, שיש נשמה בעולם, שעל-ידיה נתגלה באורי ופרושי התורה, והיא מסבלת בפורין. פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, כי כך דרבה של תורה (אבות פ"ו). וכל מפרשי התורה הן מקבלין מזאת הנשמה, וזאת הנשמה, כל דבריה בגחלי אש, כי אי אפשר לקבל ולשאב מימי התורה, אלא מי

משכה וינקה הערלה, שהוא רע הכולל, מלשון הקדש, מברית קדש כנ"ל, עין שם היטב. כי עקר פגם הברית, שהוא רע הכולל, בחינת לשונות העמים, וניקתם על-ידי לשון תרגום, שהוא בחינת נגה, שעל-ידי-זה הם עולים לינק מלשון הקדש, מברית קדש כנ"ל, כי עקר המתקלא והנפסיון והבחירה הוא בבחינת נגה, שהוא בחינת תרגום, כי נגה נקרא תקלא כנ"ל. וזהו: אדם הראשון משוד בערלתו היה. אדם הראשון בלשון ארמית ספר, כי הא ביהא תליא, כי עקר פגם הברית, בחינת משוד בערלתו, נמשך על-ידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום, כשאין מעלין אותו ללשון הקדש כנ"ל:

עשי דברו לשמע בקול דברו - שהצדיק עושה דבור וכו' כנ"ל. וכשהלשון הקדש בא מלמעלה, עדין הוא חסר תקון, כי עדין צריך להעלות הטוב מן התרגום. וזהו סוד פונת מילה, כמו שמובא בפרדש (בראשית פ"א) שאלת המינין על מצות מילה: איך יברא הקדוש ברוך-הוא דבר המחסר תקון. אך הוא על פונה זו, הינו כנ"ל, שהלשון הקדש, שהוא בחינת תקון הברית הבא מלמעלה, הוא עדין חסר תקון, ועקר תקונו למטה, בזה העולם, על-ידי שאנו מעלין הטוב שבתרגום ומשלימין את הלשון הקדש, כי עקר התקון של כל הדברים נשלם למטה בזה העולם דיקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על-ידי תרגום, שאף-על-פי שהלשון הקדש בא מלמעלה, אף-על-פי-כן אין לו שלמות כ"אם על-ידי לשון תרגום, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, דהינו על-ידי שמבררין הטוב שבתרגום, הטוב שבעין הדעת, שעל-ידי-זה דיקא נשלם הלשון הקדש. וזהו בחינת מה שמבאר שם בפרדש התרוין על שאלת המינין הנ"ל בענין מצות מילה, איך יברא הקדוש ברוך-הוא מחסר תקון כנ"ל, שהשיבו שם: כל דבר צריך תקון: התורמסין צריכין לבשל וכו', אף האדם צריך תקון וכו', עין שם. הינו כנ"ל, שהשם יתברך ברא כל הבריאה בשביל האדם הבעל-בחירה, שהוא דיקא יתקן כל הדברים על-ידי ברור הטוב שבעין הדעת, שעל-ידי-זה משלים ומתקן כל הדברים שבעולם, ועל-כן צריכין לתקן תקון המילה, בחינת תקון הברית, בזה העולם דיקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש על-ידי תרגום דיקא, שהלשון הקדש הבא מלמעלה, אין לו שלמות כשאם מלמעלה כ"אם על-ידי שאנוחנו משלימין אותו, על-ידי שמבררין הטוב שבתרגום, שאז דיקא נשלם הלשון הקדש כנ"ל. וזהו: חש"מל - חש מל, בחינת מילה, ו"מל" גימטריא שבעים, בחינות מדורה של שבעין בוכבין הנ"ל, שנתמלל ונתחד ונתבטל על-ידי מצות מילה, שהוא בחינת תקון הברית כנ"ל. עין בפונות והבן:

ולהעלות הטוב מן התרגום הוא על-ידי תקון השגות, שצריך לתקן כל מה שחטא בשוגג, והבן (ס"ב):

ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, יודע לפשר חלמין שבתרדמה כמו יוסף, כמבאר שם, כי החלומות הם כפי המאכלים שאוכל, כמובא, כי בכל דבר יש אותיות כנ"ל, וכששוכב וישן, עולים האדים מהמאכלים שאכל ועולים להמת,

(טו) עין תהלים ז' שנין לדוד ופי' התרגום תרגומא דאורייתא לדוד וכו'.

קדשה למעלה, וכל תפלה היוצאת מהרבה נשמות, היא מוספת קדשה למעלה ומעוררת ביותר לב העליון כנ"ל, ולב העליון שופך מימי הבאור ביותר. הכל לפי רב אנשים, בן יותר קדשתו, בבחינת (תהלים כב): ואתה קדוש יושב תהלות ישראל – על-ידי תהלות ישראל נתוסף קדשתו. גם כל אלו האנשים העומדים בשעת הדרוש, נכנע רשעתם על-ידי הטוב שבחכם הדרוש. ולפי ההכנעה, בן נכנעים האויבים, הינו הקלפות השוכנים סביב לב העליון, בבחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלים שמתיה בתוך הגוים. והיא לב, בבחינת (ישעיה ט): דברו על לב ירושלים:

וזה בחינת מטה, שאמר הקדוש-ברוך-הוא למשה: קח את מטה והקהל את העדה. מטה זה בחינת ממשלת וכח הצדיק, שנעשה על-ידי עבודתו, שעל-ידו נכנעים כל האויבים, הן למטה הן למעלה. וזהו (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון. הינו המצוות ומעשים טובים, שהן ציונים לדברים עליונים, שממם נעשה מטה עז להכניע אויבים, וזה: רדה בקרב איביך. נמצא, מי שהוא אצל החכם בשעת באור התורה, נמצא שנכנע הרע שלו כנ"ל:

וזהו: שפכי במים לבך פני ה' (איכה ב). פני ה' זה בחינת באורי ודרושי התורה, כמו (ייקרא יט): והדרת פני זקן. וזה הדרת פנים, והם שלש-עשרה תקוני דקנא, והם שלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן⁽¹⁾, שצריך לשפך שיחו ותפלתו קדם שממשיך באורי התורה כנ"ל. וזהו: ויפלו על פניהם – כששמעו המריבה, הבינו שעל-ידי באורי התורה, שהם בחינת פנים כנ"ל, מחמת הנפילה הנ"ל, מחמת זה התחיל המריבה:

ה וכן שמתפלל קדם הדרוש, צריך להתפלל בתחנונים, ויבקש מאת הקדוש-ברוך-הוא מתנת חנם, ולא יתלה בזכות עצמו, אף-על-פי שעכשו נתעורר מטה עזו של עבודתו, אין זה המטה כדי להתנאות, אלא כדי להכניע הרע שבעדה, כי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים כנ"ל. אבל לפני השם יתברך יעמוד גדל וכרש, וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ט): ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר – שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדרוש:

וזהו טעות שטעה משה, שהקדוש-ברוך-הוא אמר למשה: קח את המטה והקהל את העדה ודברת אל הסלע לעיניהם, שיקח ממשלת עזו, שיש לו ממצוות וממעשים טובים שלו. והקהל את העדה – כי בשעת הקהל, שיש בהם גם רעים, צריך מטה עז כדי להכניע רשעתם כנ"ל, ואחר-כך: ודברת אל הסלע לעיניהם – אין דבור אלא נחת (שבת סג) ומ"ר שה"ש סמוך לסופו. ועי' וזה תצא רע: ודברתם אל הסלע וכו' בדבור (פיוס וכו') – שישפך שיחו ותפלתו בתחנונים גדל וכרש. אל הסלע, הינו לב העליון כנ"ל. לעיניהם – דיקא, שיהיה הקהל בשעת מעשה, כדי שיקשר את עצמו עם נשמתם כנ"ל. והוא לא כן עשה, שזכר טובו וצדקתו בשעת תפלתו,

שדבריו כנחלי אש, בבחינת (ירמיה כג): הלוא כה דברי באש. וכשהנשמה הזאת נופלת מבחינת: הלוא כה דברי באש. ואין דבריה כנחלי אש, ודבריה נצטננו – אזי נסתלקת, וכשנסתלקת, אזי נסתלק באורי התורה הנמשכת על-ידה, ואזי כל מפרשי התורה אין יכולין להשיג שום באור התורה, ואזי נתעורר מריבה על הצדיקים. כי עקר המחלוקת שבעולם נעשה על-ידי הסתלקות באורי התורה, כי הבאור הוא תרוץ על קשיות ומריבות. וזה בחינת (במדבר ט): מדבר ציון, שהוא בחינת דבור מצנן, ששם מתה מרים, בחינת הנשמה הסובלת מרירות השעבוד על התורה, ואז נסתלק הבאר, הינו בחינת באורי התורה, ואז: וירב העם עם משה. הינו בחינת המריבה שנתעורר כנ"ל. ואלו מפרשי התורה נקראים בשביל זה מורים, מחמת שמקבלים על-ידי הנשמה הנ"ל, המכנה בשם מרים. גם הם מורים את מוריהם⁽²⁾, כמאמר: ומתלמידי יותר מכלם (תענית ט). וזה שאמר להם משה: שמעו נא המורים:

ב וכן שרוצה להמשיך באורי התורה, צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים כנחלי אש כנ"ל, והדבור נמשך מלב העליון, בבחינת (תהלים ע): צור לבבי. וצריך לשפך שיחו בתפלה לפני השם יתברך, ועל-ידי תפלתו נכמרו רחמי השם יתברך עלי, ונפתח לב העליון, פי עקר הרחמים הוא בלב, ונשפע מלב העליון דבורים, ועל-ידי הדבור ממשיך באורי התורה גם-כן משם. ולב הנ"ל הוא בחינת סלע, שמשם הדבור, בבחינת: מלי בסלע (פסלה יח). וסלע הוא בחינת צור, בבחינת (תהלים קח): פתח צור ויזובו מים. והוא בחינת לב, בחינת: צור לבבי. והלב נכמר ברחמים ומשפיע דבורים חמים, בבחינת (שם לט): חם לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דברתי בלשוני. ובלב הזה כתובים כל באורי התורה, בבחינת (פסלה ט): פתכם על לוח לבך. ומי שרוצה לקח איזה באור, צריך לו לקח מהלב הנ"ל, בתפלה בבקשה כנ"ל. ובשביל זה צריך כל אחד ממפרשי התורה, קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם יתברך, כדי לעורר לב העליון, להשפיע עליו דבורים כנחלי אש, ואחר-כך יתחיל לבאר, כי אחר-כך נפתח הצור ויזובו מימיו. הינו באורי התורה:

ג ויש חלוק בין באור שאדם מבאר בינו לבין עצמו, לבין באור שאדם מבאר לרבים, כי בשדורש ברבים, וקדם הבאור הוא מקשר את עצמו עם נשמותיהם ושופך שיחו ותפלתו לפני השם יתברך, בודאי: הן אל כפיר לא ימאס (איוב לו)⁽³⁾. אבל תפלת יחיד, אפשר שמואסין בתפלתו. וזה בחינת: ודברת אל הסלע לעיניהם – שתפלתך תהיה בשעה שהצבור מקבצים. וזה⁽⁴⁾: הקהל את העם:

ד וזהו החלוק בין הלומד מתוך הספר ובין השומע מפי החכם עצמו, כי השומע מפי החכם עצמו, בודאי נתקשר נשמתו עם נשמת החכם בשעת תפלתו כנ"ל, ויש לזה האדם חלק בבאור הזה, כי על-ידי התפלה נתוסף

(א) כמובא בפירוש רש"י שם. (ב) ועיין ברכות ח. (ג) שם, ועיין בספר מי הנחל. (ד) ועיין זוהר אחרי דף טב ע"א.

כח אלא להכניע את הרשעים בלבד ולהביא מרד בלבבם, אבל לא לענש אותם בחרפא להעביר אותם:

ט ולפעמים גם להכניע אותם בלבד אין כח למלאכים האלו, שכל־כך הם מעוטי כח מחמת מעוט הקדשה הנ"ל, ואין להם אלא הכח הזה, לעורר כח האמות על הרשעים המוציאי דבת הארץ. כמו עכשו בגלות, שאין לנו כח לענש בעצמנו את הרשעים, אלא בדיניהם, בבחינת (חבוקק א): רשע מבתיר את הצדיק על־כן יצא משפט מעקל. כי הרשע מסבב את הצדיק, ואין לנו כח בעצמנו לדהות אותו, אלא במשפטיהם, לדון אותו בדיניהם, ולקבל מהם כח לרדף את הרשע. ודע, שלפעמים הוא סבה מאת השם יתברך, שרשע יכתיר את הצדיק, והצדיק אין לאל ידו לדהות את הרשע אלא על־ידי משפטיהם. ועל־ידי כח המשפט יוצא משפט דקדשה, שגפול בין הקלפות, הצדיק הוא מוציא אותו מבין הקלפות, ויוצא המשפט מעקולו, כי נתעקל בין הקלפות בבחינת (תהלים קמ): ומשפטים בל ידעום. ועכשו הוא יוצא מעקולו ונתישר מעקולו, וזהו: על כן יצא משפט מעקל:

י ולפעמים גם זה הכח אין להם, ואין להם כח לא לענש כנ"ל, ולא לענש בדיניהם כנ"ל, ולא להביא מרד בלבבם, ואין להם כח אלא להשתיק אותם בלבד, שלא לדבר סרה בפנינו, כדי שלא יכנסו דבריהם באזני המונעים. ולפעמים גם זה הכח אין להם – הכל לפי מעוט הקדשה:

יז והו: וישלח משה מלאכים אל מלך אדום (שם בפי הנ"ל). מלאכים, הנ"ל. מלך אדום – כנ"ל. כה אמר אחיה ישראל – הינו המלאכים האלו נתהוו ממאמרות טהורות של ישראל כנ"ל, בבחינת: יתן אמר המבשרות צבא רב. אתה ידעת את התלאה אשר מצאתנו, וירדו אבתנו מצרים. אתה ידעת – דיקא, פי כל הענשים על־ידו, ובפרט גלות מצרים, שהיה על פנים הברית, כידוע, ועל פנים הברית הרב בא, בבחינת (ויקרא כ): הרב נוקמת וכו' (י), והוא ממנה על הרב כנ"ל. וירעו לנו המצרים, ונצעק אל ה' אלקינו, וישלח מלאך – פרשו חכמינו וזכרונם לברכה (י): זה משה. ויצאנו – פי פנים הברית הוא פנים הדעת, בבחינת (בראשית ח): וידע אדם. והקול הוא מעורר הדעת, בבחינת הקול מעורר הכונה (י), ובשביל זה: ונצעק וכו', וישמע את קולנו, והקול מעורר הדעת. וישלח מלאך – זה משה, בבחינת דעת, ועל־ידי התגלות הדעת בתקונו, אז: ויצאנו. ובשביל זה אומרים את ההגדה בקול רם, כי הגאולה היתה על־ידי קול, בבחינת: וישמע את קולנו, ובשביל זה נקראת בשם "הגדה", להורות על תקון הברית, בבחינת (דברים ח): ויגד לכם את בריתו. ועקר המצוה בינו, להורות על תקון הדעת, בבחינת: בחמרא וריחני פקחין (פנהדרין ט), ובבחינת: תירוש – זכה נעשה ראש (שם), הינו דעת. אעפ"ה נא בארץ – שרצו לילך לארץ־ישראל דרך כחות של אדום כנ"ל, לקבל ממנו כח לענש את הרשעים בחרפא וקטלא, כדי שיוכלו לילך בדרך המלך, מלכו של עולם, ולא בשביל תענוגי העולם הזה. וזהו: לא גלף בשדה וכרם ולא נשתה מי באר – זה

שלא השתמש עם המטה בשביל הקהל, אלא השתמש עם המטה בשעת תפלתו. וזה בחינת: וירם משה את ידו. ידו זה תפלתו, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה. תרגומו: פרישן בצלו – שהרים את תפלתו, ולא קשר את עצמו עם הקהל. ונד את הסלע במטהו פעמים – כפיככול, הכה צור וזיובו מים (תהלים עח) – שהכה לב העליון, כמו שלוקחין איזה דבר בכח ובאנס, כי בא בכח מעשיו הטובים. וזהו הכאת הסלע פעמים: הכאה אחת – שלקח באורי התורה בכח ובאנס, ולא בקש מתנת הנם כנ"ל. והכאה אחת – פי מי שדוחק את השעה, שעה דוחקתו (ברכות סד. ועירובין יג). ונסתלק קדם זמנו, ועל הסתלקותו – השכינה, שהיא הלב הנ"ל, היא מוללת ובוכה עליו. וזהו: פעמים – פי מתו משה ואהרן על־ידי הכאה, כמו שכתוב: המה מי מריבה וכו'. ובשביל זה אין לאדם לדחוק את עצמו על שום דבר, אלא יבקש בתחנונים, אם יתן לו השם יתברך – יתן, ואם לאו – לאו. וזהו: וען לא האמנתם בי, הינו התפלה כנ"ל, שהרים תפלתו מתפלת הקהל, שלא קשר את עצמו עם הקהל, והתפלה היא אמונה, כמו: ויהי ידיו אמונה. להקדישני לעיני בני ישראל – להקדישני דיקא, כי על־ידי התפלה של רבים נתקדש השם יתברך כנ"ל. לכן לא תביאו וכו' אל הארץ – רמו על הסתלקותו, כי הקדשה גם־כן נתוסף למעלה בשעת פטירת הצדיק, כידוע. נמצא, מה שגחסר על־ידם נשלם על־ידם:

ו ובזכות התורה שממשיכין, זוכין לארץ־ישראל, כמו שכתוב (תהלים קח): ויתן להם ארצות גוים וכו'. אבל ארץ־ישראל היא אחת משלשה דברים שבאים על־ידי יסורין (ברכות ה), ועקר היסורין הם המונעים הרשעים, מוציאי דבת הארץ, וצריך להכניע מתחלה אלו הרשעים ולענש אותם בחרפא וקטלא, ועל־ידי זה יכולין אחר־כך לילך לארץ־ישראל. וכח הזה לענש את הרשעים אי אפשר אלא בשמקבלין את הכח הזה מאדום, כי זה הכח שלו, בבחינת: ועל חרפך תתיה (בראשית כ). והוא יונק ממזל מאדים (י):

ז ודע, שעל־ידי כחות הרוחניות, הנבראים מאותיות התורה שחדש, הכחות האלו הן מלאכים ממש, והן מקבלין הכח מאדום כדי לענש הרשעים בחרפא וקטלא, והן נבראים בבחינת (תהלים סח): אדני יתן אמר המבשרות צבא רב. והן מענישין את הרשעים, בבחינת (שם צא): כי מלאכיו יצוה לך וכו' על שחל ופתן תדרוך וכו':

ח ואלו הכחות הרוחניות, הינו המלאכים, הן לפי התחדשות התורה, והתחדשות התורה, לפי הקדשה שנתוסף למעלה כנ"ל, לפי רבות הקדשה, כן נמשך רבוי התורה. ולפי רב התורה, כן רבוי המלאכים הנ"ל. וכן להפך, הינו שלפעמים הקדשה כל־כך מועטת, עד שהמלאכים הנבראים מהדושי התורה, הם מעוטי כח, שאין כח בידם לקבל כח לענש את הרשעים בחרפא וקטלא, ואין להם

(ה) עין זוהר פינחס דף רטו. (ו) עין זוהר יחי דף רמ ע"ב וזהו וארא דף כו. (ז) ויקרא פ"א ומובא בפרש"י שם. (ח) עין ברכות כד ע"ב ובהרא"ש וריבנו יונה שם ובשו"ע אור"ח סימן קא ובס"א סעיף דו.

אחרא, ומכנים אותם תחת רשות הקדשה, וזהו: מרישא האי לרישא אחרא. תקונא תליתאה: אשתכח מתחות תריין נוקבין ארשא מליא דלא אתחזיא - הינו בחינת חטם, בחינת: ודברתם אל הסלע כנ"ל, בחינת (ישעיה כח): ותהלתי אחטםלך. ארשא מליא - פי אין מחסור ליראיו (תהלים לד), וזה מליא. ויראה היא בחינת תפלה, בחינת (משלי לא): יראת ה' היא תתהלל. בחינת חטם, בחינת (ישעיה יא): ונהירו ביראת ה'. דלא אתחזיא - פי צריך להקטין את עצמו, ולא יתלה בזכותו כנ"ל, בבחינת (משלי כח): אל תתהדר לפני מלך. תקונא רביעאה: עלעין אתחפין מהאי גיסא ומהאי גיסא - הינו בחינת התקשרות עם נשמותיהם, והם מחפין אותו מפל צד. תקונא חמישאה: אתחזין תריין תפוחין סמקין פורדא. תפוחין - זה בחינת מפתחי הלב שנפתחים, שנכמר רחמי לב העליון ונשפע דבורים חמים, דבורי אש, בחינת סמקא פורדא כנ"ל. תקונא שתיתאה: בחד חוטא תלון, אפמין תקופין עד תדווי - זה בחינת המושכת התורה כנ"ל, שהם בחינת (ישעיה ח): תלתלים שחורות פעורב, שהם תלי תלים של תלכות (עירובין כא), הנמשכים עד תדווי, עד מעוי^(ט), בבחינת (תהלים ט): ותורתך בתוך מעי. ותלון בחד חוטא - בבחינת (שם ט): וסביביו נשערה מאד, שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט (יבמות קא), וכשפונגמים כחוט השערה, אזי אין בם בידם להמשיך אלו תלכות הנ"ל. תקונא שביעאה: שפון סמקא פורדא אתפנון - הינו בריאת מלאכים כנ"ל, בבחינת (שם ט): וברוח פיו כל צבאם. סמקא פורדא, בבחינת (שם קד): משרתיו אש לוחט. תקונא תמינאי: זעירין נחתין בנרונא ומחפין קדלא - הינו לקבל כח מאדום להכניע אויבים הפונים ערף. זעירין - זה בחינת כח אדום, בחינת (עובדי א): קמן נתתיך בגוים. נחתין בנרונא בחינת חרב הנ"ל, בחינת (תהלים קמט): רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות. תקונא תשיעאה: רברבין וזעירין נחתין בשקולא - הינו בחינת ארץ ישראל, שנחלקה לשבטים, שהם בחינת: חיות קטנות עם גדולות (שם קד). באלין אשתכח גבר תקיף - הינו בשבא לבחינת ארץ ישראל, אזי נקרא גבר תקיף, פי קדם שבא לבחינת ארץ ישראל, אזי אל יתהלל חוגר כמפתח (מלכים א ט). אבל אחר כך, כשנוצח, אז נקרא איש מלחמה:

התורה הזאת נאמרה בראש השנה על פסוק (תהלים פט): אשרי העם ידעי תרועה, אך לא זכינו לקבל מפתיבת ידו הקדושה באור זה הפסוק על פי התורה הנ"ל. גם קדם שאמר התורה הזאת, ספר איזה זמן מקדם מעשה נוראה, שראה במקום שראה, בהקיץ או בחלום, ואמר שהתורה ט' תקונין הנ"ל היא פרוש על המראה הנוראה הזאת שספר. ואם ירצה השם, עוד חזון למועד לבאר דברים אלו במקום אחר בעזרת השם יתברך:

בחינת תענוגי העולם הזה. כל זה אין רצוננו, אלא רצוננו: דרך המלך גלף - כדי שלא ימנעו אותנו הרשעים מלילך בדרך מלכו של עולם. ויאמר אליו אדום, לא תעבר בי, פן בחרב אצא לקראתך - כל זאת מחמת מעוט כח הקדשה כנ"ל. וזהו: ואנחנו בקדש, עיר קצה גבולך - הינו מחמת שהקדשה כל כך במדרגה פחותה, שהוא בגבול הטמאה נוגעת, ובשביל זה: ויאמר לא תעבר בי וכו'. פי מי שהוא במדרגה תחתונה, אין להתגרות ברשעים, פי צדיק ממנו בולע (כ"ט דף עא). ויאמרו אליו במסלה נעלה - בחינת מסלות בלבבם (תהלים פד), להביא מרד בלבבם. ואם מימך נשתה - מימך זה בחינת משפט, בבחינת (עמוס ח): ויגל כמים משפט. הינו פי לפעמים צריך לכר את הרשעים במשפטיהם. ונתתי מכרם, תרגומו: את דמיהו, הינו השחר שמוקבלין, וצריך לתן להם ממון כדי להוציא משפט מן העקול ברצונם. רק אין דבר, ברגלי אעברה - אני רוצה לילך ולעבר בכחך כדי להשתיק את הרשעים, כדי שלא יכנסו דבריהם ברגלי, הינו המון עם, המכנים בשם רגלין, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליך. ויאמר לא תעבר - וכל זה הוא מחמת מעוט הקדשה כנ"ל, פי צריך לשפך תפלתו קדם התורה ולקשר את עצמו עם הנפשות השומעים, ועל ידי זה נתוסף קדשה יתרה למעלה, בבחינת (משלי יד): ברב עם הדרת מלך. ולפי רבות הקדשה, פן רבוי הארת התורה, ולפי רב הארת התורה, פן נתרבו כחות המלאכים, ולפי כחות המלאכים, פן יכול לענש את הרשעים מוציא דבה:

וזה פרוש פרקא תליתאה: תשעה תקונין יקירין אתמסרו לדקנא, הינו לזקן היושב בישיבה לדרש, נמסר לו תשעה בחינות הנ"ל: א. קח את המטה כנ"ל. ב. והקהל את העדה כנ"ל - להכניע רעתם כנ"ל. ג. ודברתם אל הסלע - בתחנונים כנ"ל. ד. לעיניהם - שיקשר עמהם כנ"ל. ה. להמשיך דבורי אש כנ"ל. ו. להמשיך תורה כנ"ל. ז. בריאת המלאכים כנ"ל. ח. לקבל כח מאדום להכניע את השונאים כנ"ל. ט. לבוא לארץ ישראל כנ"ל. ואלו תקונין דאתמסר לזקן הדורש: כל מה דאתמסר ולא אתגליא - רמו על נשמת בחינת מרים שנסתלק כנ"ל. אשתכח, פרוש, אשתכח עכשו על ידי זקן הזה כל מה שהיה משתבח על ידי נשמה שנסתלק. ועכשו מסדר והולך תשעה תקונין: תקונא קרמאה: נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא דפומא. נימין - בחינת שערות, בחינת שערי ציון (תהלים פ), בחינת מטה עזך ישלח מציון כנ"ל. מקמי פתחי דאדנין - הינו קדם ששמעו אם יכולין לקבל, עד רישא דפומא, פתחו פיהם ואמרו: נעשה. וזהו (כתובות ק"ב): דקדמי פמיכו לאדניכו. תקונא תנינא: מרישא האי לרישא אחרא - הינו להכניע רעתם כנ"ל, ובה מוציא אותם מתחת רשות דסטרא

(ט) עין בספר מי ונחל.

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבת נחמו תקס"ד, בדרך הנסיעה]

פרקא רביעאה דספרא דצניעותא:

טמיר וסתים וכו':

בהעלתך את הנרות וכו', פ"ש רש"י: שתהא שלהבת עולה מאליה:

א פתיב: אחור וקדם צרתני (תהלים קל"ט). כי יש שכל, שאדם משיג אותו על ידי הקדמות רבות, והשכל הזה מכנה בשם אחור. ויש שכל, שאדם לאדם בלא שום הקדמה, אלא על ידי שפע אלקי, וזה מכנה בשם קדם, בשם פנים. והתלהבות הלב נולד מחמת תנועת השכל, כי טבע התנועות – שמוליד הם, ולפי מהירות התנועות השכל, כן מוליד הם בלב. נמצא, על ידי שפע אלקי, שהשכל נשפע לאדם במהירות, שאין צריך להשתמש בשום הקדמה, על ידי זה המהירות, שלהבת הלב עולה תמיד מאליה:

ב אבל להגיע לבחינת שפע אלקי הנ"ל אי אפשר לבוא לזה, אלא שיקדש את פיו וקטמו ועיניו ואזניו, והן הן מאירין לו שפע אלקי הנ"ל, הינו שישמר את עצמו מלהוציא שקר מפיו, ויהיה לו יראת-שמים, שהוא בחינת חטם, בבחינת (ישעיה י"א): והריחו ביראת ה'. ויהיה לו אמונת-חכמים, התלוי באדניו, בבחינת (משלי כ"ב): שמע דברי חכמים, ונעצים עיניו מראות ברע – כי הן הן המעוררין את שפע אלקי הנ"ל לבוא, כי הפה והחטם והעינים והאזנים תלויים במח, והן מעוררין את המח, שיהיה בבחינת קדם, בבחינת פנים. וזה בחינת (תהלים קי"ט): ראש דברך אמת – זה בחינת מח, הנאמר אצל פה. וזה (שם ק"א): ראשית חכמה יראת ה' – זה בחינת מח, הנאמר אצל חטם. וזה בחינת (משלי ט'): הוכח לחכם ויאחזק – זה בחינת מח, הנאמר אצל אדניו, בבחינת: שמע דברי חכמים. וזה בחינת (בראשית ג'): ותפקחנה עיני שניהם – זה בחינת מח, הנאמר אצל עיניו. והן הן שבעת הנרות, כי פה ותריין נוקבא חטמא ותריין עיניו ותריין אדניו הם בחינת שבעת הנרות, ומנרתא דא רישא^(א), הינו המח, ופני המנורה הינו שפע אלקי הנ"ל:

ג ושפע אלקי הזאת הוא בחינת סכה, כי סכה הוא בחינת שפכה ברוח-הקדש^(ב), כי רוח-הקדש הוא שפע אלקי, וסכה הזאת היא בא על ידי שבעה עננים, הינו בחינת שבעת הנרות כנ"ל, שעל ידם האדם משיג פני המנורה, הינו סכה, הינו שפע אלקי. ורוח-הקדש נקרא על שם החכמה, שהיא רוח חכמה הבא מקדש, כידוע^(ג). וזה שאמרו חכמינו

זכרונם לברכה^(ד): מנין שאין מסבכין אלא בדבר שאין מקבל טמאה, ובדבר שגדולו מן הארץ. שנאמר: ואד יעלה מן הארץ. מה אד הוא דבר שאין מקבל טמאה, ואין גדולו אלא מן הארץ וכו'. ואד הן הן אלו העננים הנ"ל, והן בחינת קדש, ונדליו מן הארץ, כי צריך המקבל הזה להיות חכם, כי הקדוש-ברוך-הוא יתב חכמתא לחכימין^(ה), בבחינת (שמות לא): ובלב כל חכם לב נתתי חכמה^(ו):

ד וסכה הנ"ל, הינו רוח-הקדש הנ"ל, שפע אלקי הנ"ל, הוא בחינת מקיפין, שהשכל הזה הוא גדול עד למאד, עד שאין המח יכול לסבלו, ואין נכנס במח, אלא הוא מקיף את הראש, כמו שאנו רואים כמה חכמות עמוקות, שאין יכלת במח האנושי להבין על בריו, כמו כמה וכמה מבוכות שאנו נבוכים בהם, כמו הידיעה והבחירה, שאין מח של אנושי יכול להבין את הידיעה הזאת. והשכל הזה הוא בחינת מקיף, שאין נכנס בפנימיות המח, כי אם מקיף אותו מבחוץ, והשכל הפנימי מקבל חיותו מהמקיף הזה:

וידע, שזה עקר כח הבחירה: כל זמן שהשכל אין כל-כך גדול להבין הידיעה והבחירה, אזי כח הבחירה על מקומו, כי יש בידו כח לבחר החיים או הפוכו. אבל כשיכנס המקיף הזה לפנים, ואז יתגדל השכל האנושי, ויתגלה לאנושי הידיעה והבחירה – אז יתבטל הבחירה, כי אז, על ידי גדולו של השכל, יצא מגדר האנושי ויעלה לגדר מלאך, ואז יתבטל הבחירה. וזה עקר כח הבחירה, זה שאין יודע השכל של הידיעה והבחירה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י"ו), שלעתיד צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם – על ראשיהם הצרף לומר, כי לעתיד יתבטל הבחירה. וזה: צדיקים יושבים – שהישיבה הוא מורה על העדר הבחירה, כמו יושב בשמים (תהלים ג), שהוא מורה על העדר ההשתנות, כי התנועה מורה על השתנות מרצון אל רצון, והישיבה מורה על העדר השתנות, הינו בטול הבחירה. וזה מחמת ועטרותיהם – הינו המקיפים, כמו (שמואל א-ב): שאול ואנשיו עומרים אל דוד. בראשיהם – ולא על ראשיהם, הינו המקיפים יכנסו בתוך המחין לפניו, ואז יכנסו כל השכליות, שלא היה יכול להבין אותם, יכנסו לפניו, בתוך המחין, וידע וישיג אותם, ואז יצא מגדר אנושי ויעלה לגדר מלאך, ויתבטל הבחירה:

ה וזה בחינת קדושין, בחינת חפה. כי שפע אלקי הנ"ל הוא בחינת קדש, בחינת חפה, מקיפין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב ע"ח): כל צדיק וצדיק נכוח מחפתו של חברו. כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה. וזה בחינת שבעת ימי המשטה שאחר החפה, הינו בחינת שבעת הנרות הנ"ל, שעל ידם יכנס המקיף לפניו. וזה בחינת שבעת ימי אבלות, רחמנא לצלן, שמתאבלין עליו על שנסתלק נשמתו, כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים הנ"ל על ידי שבעה ימים אלו:

(א) עין בהקדמת התקונים דף י"ג ע"ב. (ב) עין מגילת דף י"ד ע"א ושם דף י"ג ע"א אבי טובע שבעה ל ישראל כסוכה, ובריש ויקרא רבה דרשו אבי טובע שהיה אבי הנביאים שסכו ברוח הקודש. (ג) עין זוהר אחרי דף ס"א. (ד) סוכה י"א ע"ב. וע"ש ג"כ בדרש י"ב ע"א בתוס' ד"ה בפסולת גזון. (ה) דניאל ב. (ו) עין ברכות נ"ה.

ו וזה טעם רק של החליצה, שנאמר (דברים כח): וירקה בפניו – בפניו דיקא, כי זה הולך בלא זרע, ולא הניח ברכה אחריו, שימשיכו שכל הפנים בעולם על ידי מעשיהם הטובים, ואחיו אינו רוצה להקים שם אחיו המת, ואינו רוצה ליבם אותה, בשביל זה: וירקה בפניו, כי אין רוצה להמשיך נשמת המת בעולם, שיוכל לתקן אור הפנים. ובזה הרק נראה לפעמים פני המת – פני המת דיקא, ובזה הרק הוא נכלם, ועקר הבושה הוא בפנים, וזה על שלא רצה להקים שם אחיו המת:

ו זה בחינת: ואביה ירק ירק בפניה, הלא תכלם שבעת ימים (במדבר יב) – שבעת ימים דיקא, הינו בחינת שבעה עננים הנ"ל, שעל-ידם מאיר פני המנוחה. והוא לא רצה להקים שם אחיו המת, על-כן: וירקה בפניו, והינו בשת-פנים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יבמות פ"ג): היבמה נקנית במאמר – זהו הפך הבשת, בחינת (תהלים כט): בלו אומר כבוד, הפך של: תכלם שבעת ימים. ומרים, שפגמה בכבוד משה, שהוא בחינת שפע אלקי, בבחינת (שמות לד): כי קרן עור פניו. ופגמה בבחינת שבעת הנרות, כי הוא היה ענו, שפל וסבלן, ולא תרה אפו על בזיונו, וזה בחינת חטם בשלמותו. וכתוב בה (במדבר יב): פה אל פה אדבר בו – זה בחינת פה. וכתוב בה (שם): ותמונת ה' יביט – זה בחינת עינים. וכתוב בה (שם): בכל ביתי נאמן הוא – זה בחינת אדנין, בחינת (משלי יא): נאמן רוח מכסה דבר, פמוכא בזר (אדיר קבה). בשביל זה נצטרעה, ומצרע דא סגירו דנהורא עלאה (וזה תורע (שם), הינו אור הפנים הנ"ל, וכתוב בה: תסגר מחוץ למחנה שבעת ימים. וזה שבקש אהרן: אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו – כי על-ידי סגירו דנהורא עלאה היא בבחינת מת, כי מצרע חשוב כמת (דברים סד). אשר בצאתו מרחם אמו – זה בחינת יבום, שעל-ידי היבום אתתה אמה, שאשתו נעשית לו אם. ויאכל חצי בשרו – הינו שאין לו בת-זוג, כי הבעל ואשתו הם תרי פלגא גופא, ועכשו, שאשתו היא אמו, נמצא שנאכל חצי בשרו, ואין לו בת-זוג. ופרוש, כי מי שמת בלא בנים, אזי אשתו צריכה להתבסם, ועל-ידי היבום נתגלגל המת בהבן הנולד מאשתו, שנתבמה לאחיו, כמבאר בסבא (משפטים ק): אתתה אמה, הינו שהוא צער ועגש גדול להמת, שאשתו נעשית לו אם, כי עכשו מכרח להיות נולד מאשתו, ואשתו נעשית לו אם. ומחמת זה, בן היבמה הזה, שנוולד מהיבום, אי אפשר לו למצא זוגו כפי-אם ברחמים גדולים (פמוכא (וזה לד לד צב), שעליו נאמר: פן יקדמונו אחר ברחמים, עין שם), כי זה בן היבמה, שבאמת הוא בעלה של היבמה, ואשתו נעשית לו אם – אין לו בת-זוג, מאחר שבת-זוגו נעשית לו אם. וזהו שפרש רבנו ז"ל, שבקש אהרן על מרים, שפגמה בשכל הפנים, שזוהו הפגם של המת בלא בנים כנ"ל, שלא תהא נענשת, חס ושלום, בעגש היבום. וזהו: אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו – שלא תהיה כמת בלא בנים, אשר מכרח לצאת שנית בגלגול מרחם אמו, הינו שאשתו נעשית לו אם,

ח וכשאדם לומד תורה ואין מבין בה שום חדוש, זה מחמת שהמחין והשכל של התורה והלמוד הזה הן בבחינת עבור, וזה נקרא בשם יעקב, כי יעקב זה בחינת עבור, בחינת (וישע יב): בפמן יעקב את אחיו, ואז צריך לצעק הקלין הנ"ל. וזה בחינת (בראשית כ): הקול קול יעקב – כשהוא בבחינת יעקב, צריך לו הקלין, כדי להוציא המחין בבחינת לדה. ומי שתורתו בלא הבנה בה שום חדוש, אין לדרש אותה לרבים, כי התורה הזאת, שהיא בבחינת יעקב, בבחינת עבור, אף-על-פי שהקדוש-ברוך-הוא מתענג [בה], בבחינת: ודגלו עלי אהבה אל תקרי: ודגלו, אלא: ולגלגו (מדרש שה"ש), אבל אין לדרש אותה כמו שהיא לרבים, כי אין לדרש אלא דברים המבחרים, כמאמר (שבת קמח): אמר לחכמה אחותי את – אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך – אמר, ואם לאו – אל תאמרהו. וזהו (תהלים קלח): כי יעקב בחר לו יזה – כשהיא בבחינת יעקב, בבחינת עבור, בלא מחין – זאת הלמוד בחר לו הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת: ודגלו עלי אהבה. ואין לדרש אותה לרבים. אבל: ישראל לסגלתו – ישראל אותיות לי ראש, הינו התגלות המחין, המושכת אור הפנים הנ"ל, שפע אלקי הנ"ל, בתוך הפנימי כנ"ל. וזה בחינת ישראל, בבחינת (ישעיה פט): ישראל אשר בך אתפאר. בך דיקא – שיתמשך עמרת תפארתה, הינו

(ז) עין ברכות דף כד ע"ב, ובהרא"ש ורבינו יונה שם. ובשו"ע או"ח סימן קא וביסמין סא סעיף דו. (ח) עין בספר ברית מנוחה דרך ד.

כלו טוב, כמאמר חכמינו וזרונם לברכה (פסחים ט): אטו האידנא לאו אחד הוא. ותרצו: לעתיד כלו הטוב והמטיב:

ואפלו העכו"ם ידעו ביתרון הדעת, אכל לא כמונו. וידעו, שהגדלה שהיה להם והשפלות שהיה לנו בזמן הגלות, כל זאת הגדלה היה לנו, אף-על-פי שעבשו אי אפשר להבין כל זה, כי אין להכחיש החוש, אף-על-פי-כן ירבה הדעת, ויבינו הכל שגדלתם של העכו"ם היה לנו גדלה, ולתם השפלות. ולכאורה היא ידיעה גדולה, אף-על-פי-כן הידיעה הזאת יהיה לנו ללעג ולשחוק לפי ערך ידיעתנו. וזהו (תהלים קכ"ו): אז ימלא שחוק פינו, אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו - שידעו ויאמרו: הגדלה שעשה עמנו, הינו עם העכו"ם, הגדיל ה' לעשות עם אלה - הגדלה הזאת היה לישראל. אף-על-פי-כן: אז ימלא שחוק פינו - הינו ששחוק ונלעג מידיעתם והשגתם, כי השגתנו יהיה לאין סוף וקץ: והידיעה יש בה מקיף ומקיף למקיף, כמובא לעיל על פסוק: בהעלתך את הנרות. וזהו: נחמו נחמו - הינו מקיף ומקיף למקיף, שהידיעה היא עקר הנחמה של כל הצרות. ואיך אפשר לבוא להידיעות. יאמר אלקיכם - אמירה בחשאי (וזה וארא בה: ובאדיר קלב): בחינת שמן, בחינות שבעת הנרות. אלקים לארמא קלא, בחינת: אלקים אל דמי לך (תהלים פג), בחינת צעקת היולדת בג"ל:

(מסין כ' עד פאן - לשון רבנו ז"ל)

אפרוש, כי מבאר לעיל, שעל-ידי הצעקה זוכין להוליד המחין מתעלומתו, ועל-ידי שמקדשין שבעת הנרות, זוכין להכניס המקיפין לפנים, כי צריכין שני דברים להשגת הדעת הקדוש: בתחלה צריכין להוליד המחין, כי לפעמים המחין והשפע אלקי בהעלם וכו' בג"ל, ולזה צריכים צעקה כדי להולידם. ואחר-כך, כשנולדים המחין, עדין יש בהם פנימי ומקיף, ולזה צריכין לקדש שבעת הנרות, כדי להכניס המקיפין והשפע אלקי לפנים, ולעשות מהמקיף פנימי - ענין שם היטב ותבין. וזהו שפרש הפסוק: נחמו נחמו - הינו לזכות להשגת המקיפין, הינו השגת הדעת, שזהו עקר הנחמה בג"ל, זה זוכין על-ידי שני בחינות הנ"ל, שהם צעקה, שעל-ידי-זה מולידין המקיפין, וקדשת שבעת הנרות, שעל-ידי-זה מכניסים המקיפין לפנים בג"ל. וזהו: יאמר אלקיכם - יאמר הינו בחינת אמירה בחשאי, שזהו בחינת שמן, שהוא בחשאי, כמו שכתוב בזהר (שמני לט): יין לארמא קלא ושמן בחשאי. ושמן הוא בחינת שבעת הנרות, שהיו משמן. אלקיכם - זה בחינת אלקים לארמא קלא, בחינת הצעקה הנ"ל. שעל-ידי שני בחינות אלו זוכין להשגת המקיפין, שהוא השגת הדעת הקדוש, שזהו עקר הנחמה, בחינת נחמו נחמו, הינו מקיף ומקיף למקיף בג"ל: כל הענין הנ"ל, המבאר בקצור על פסוק נחמו נחמו בלשוננו הקדוש, שמעתי מפיו הקדוש מעצמו בבאור יותר קצת, ורשמתי לעצמי כמו ששמעתי, על-כן לא מנעתי להעתיקו. ובתחלה התחיל לדבר מענין חיים ומיתה. ענה ואמר: בין חיים למיתה אין חלוק פיראם

המקיפין הנ"ל. כך - בתוך הפנימיות. לסגלתו - זאת התורה יכול לדרש אותה לרבים:

ט פי אנחנו נקראים עם סגלה (דברים ט) - כמו סגלה שעושיין לרפואה, אף-על-פי שאין הטבע מחיב שיהיה זה לרפואה, אף-על-פי-כן הדבר הזה מסגל לרפואה. וזה למעלה מהטבע, שאין השכל האנושי מבין זה. כמו-כן אנחנו לקח אותנו השם יתברך לעם סגלתו, אף-על-פי שאין השכל האנושי מבין את כל זה, איך לקח עם מתוך עמים. כמו בשעת קריעת ים-סוף, שקטרג מדת-הדין: הללו עובדי עבודה-זרה וכו' (ב"ר פ' נ"ג ובשמות רבה פ' כא). אף-על-פי-כן הקדוש-ברוך-הוא לקח אותנו לעם קדוש. נמצא, שזה הדבר כמו סגלה, שהוא למעלה מהטבע, למעלה משכל אנושי, וזה בחינת מקיפין בג"ל. ומי שזכה לאלו המקיפין, להוליד אותם ולהכניס אותם בפנים בג"ל, נמצא שזכה להבין את הסגלה, בודאי הישר לגלות הסגלה לעם סגלה:

בבין, כל אחד ואחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, וכל אחד לפי בחינתו, מה שחננו השם, שיכניס המקיף לפנים ולהבין ולחדש איחורו דבר, הישר מחיב, שיגלה ויכניס זאת ההכנה של הסגלה, שהיה אצלו סגלה, שיגלה לעם סגלה, ולהיטיב מטובו לאחרים:

זוה פרוש פרקא רביעאה דספרא דצניעותא: עתיקא טמיר וסתים, ועירא דאנפין אתגליא ולא אתגליא. עתיקא זה בחינת המקיפין הנ"ל, שהן טמורים וסתומים מכל צד, בכל המשך הזמן של עולם הזה, ולא יתגלה אלא לעתיד. אבל בועיר אנפין, חכמות של האדם, שהאדם יכול להשיג אותם, גם בהם יש פנימי ומקיף. וכל אחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, ואלו המבוכות הנ"ל, שאי אפשר לשכל האדם להשיגם, הם מבחינת עתיקא, וכל החכמות שיכול מה אנושי להשיג אותם, הם בחינת ועירא דאנפין. ולפעמים הם בהעלם, בבחינת (עבור בג"ל), וזה בחינת לא אתגליא, וכשנתגלה לו - אז בבחינת אתגליא. וכל זמן שהיה הדבר אצלו בבחינת לא אתגליא, בבחינת העלם, הוי אצלו כמו סגלה בג"ל, שהוא למעלה משכלו. ואחר-כך, כשנתגלה לו, אזי יטיב מטובו לאחרים כנזכר לעיל:

יא נחמונו נחמו עמי וכו' (ישעיה ט). כל הצרות והיסורים והגלות אינו אלא לפי ערך חסרון הדעת. וכשנשלם הדעת, אזי נשלם כל החסרונות, בבחינת (דברים מא): אם דעת קנית - מה חסרת. וכתוב (ישעיה ה): לכן גלה עמי מפלי דעת^(ט). ועקר החיים הנצחיים יהיה לעתיד מחמת הדעת, שירבה הדעת, שידעו הכל את ה', ועל-ידי הדעת יכללו באחדותו, ואז יחיו חיים נצחיים כמוהו. כי על-ידי הידיעה נכללים בו, כמאמר החכם: אלו ידעתיו - הייתי. ועקר הידיעה יהיה לעתיד, כמו שכתוב (שם יא): כי מלאה הארץ דעה. ומחמת הדעת לא יחסר כל טוב, והיה

(ט) עין סנהדרין צב.

במדת אמה אחת - שעכשו האדם שוכן בכאן, ואחר-כך הוא שוכן שם (והפסח בידו על הבית-עלמיו). ואחר-כך התחיל לומר כל ענין זה: חיים נצחיים וכו', בדלקמן. כלומר, שמי שזוכה לדעת אמתית הנ"ל, לדעת אותו ותברך, אין חלוק אצלו כלל בין חיים למיתה, כי הוא דבוק ונקבל בו ותברך בחייו ובמותו, רק שעכשו, בחייו, דירתו בכאן, ואחר-כך דירתו שם כנ"ל. ואז שמעתי מפיו הקדוש כל ענין הזה, וזהו:

חיים נצחיים הם רק להשם ותברך, כי הוא חי לנצח, ומי שנכלל בשרשו, דהינו בו ותברך, הוא גם-כן חי לנצח, כי מאחר שהוא נכלל באחד, והוא אחד עם השם ותברך, הוא חי חיים נצחיים כמו השם ותברך. וכן אין שלמות רק להשם ותברך, והוין ממנו כלם חסרים, ומי שהוא נכלל בו, יש לו שלמות. ועקר הכלליות שיהיה נכלל באחד, הוא על-ידי הדעת אותו ותברך, כמו שאמר החכם: אלו ידעתיו - הייתיו. כי עקר האדם הוא השכל, ועל-כן במקום שחושב השכל, שם כל האדם, וכשיודע ומשיג בידעת השם ותברך, הוא שם ממש, וכל מה שיודע יותר, הוא נכלל ביותר בהשרש, דהינו בו ותברך. וכל החסרונות שיש לאדם, הן פרנסה או בנים או בריאות הגוף, וכל שאר החסרונות - הכל הוא בחסרון הדעת. ואף שיש חסרים לגמרי מהדעת, ועם כל זה יש להם כל טוב, באמת כל מה שיש להם, אינו כלום. וכן להפך: השלם בדעת שיש לו חסרון, באמת החסרון אינו כלום, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים מא): דעת קניית - מה חסרת. ואם דעת חסרת - מה קניית. כי עקר החסרון והשלמות תלוי בדעת. וכן פעם ואכזריות הוא מחסרון הדעת, כמו שכתוב (קהלת ו): פעם בחיך בסילים ינות, ועל-כן החולה הוא בעסן, מחמת שאז הוא בדינים, כי דינים שורים עליו, ודינים הם מחיך דקטנות, ועל-כן הוא בעסן. ולעתיד לבוא יתגלה הדעת, והכל ידעו את ה', כמו שכתוב (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה'. ועל-כן אז יתבטל הכעס, כמו שכתוב (ישעיה): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', ופרה ודב וכו', לא ירעו ולא ישחיתו וכו', כי מלאה הארץ דעה את ה' וכו'. כי עכשו אי אפשר להם לגור יחד זאב עם כבש וכו', מחמת מדת הכעס. אבל לעתיד יוכלו לגור יחד, מחמת שיתבטל הכעס על-ידי הדעת שיתגלה אז: והנה לעתיד הכל ידעו את ה', אפלו עבדים כנ"ל, ומלאה הארץ דעה. אך הדעת שיהיה להם אז, אפשר לנו לידע ולדבר ממנו, אך הדעת שיהיה לנו אז, זה אי אפשר פעת אפלו לדבר ממנו, כי עכשו זה הדעת בבחינות מקיפים כנ"ל, כי כל השלמות והטובות שיש לעבדים עכשו, באמת אינו כלום, כנזכר לעיל: אם דעת חסרת וכו'. ואדרבא, כל גדלתם וטובתם, הכל הוא לטובתנו. ולעתיד, שיתמלא הארץ דעה, ואפלו כל העבדים ידעו את ה', אז יבינו הם, שכל הגדלה והטובה שהיה להם בזה העולם, הכל הוא לטובותינו ולגדלתנו. וזה (תהלים קכ): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו. הינו כל הגדלה שהגדיל ה' לעשות עמנו בעולם הזה והינו עם העבדים, הגדיל ה' לעשות עם אלה, כי הכל היה גדלתם של אלה והינו של

ישראל, כי היה לטובתם וגדלתם. וזה יבינו הם בדעת והשגה שיהיה להם אז. אבל אצלנו יהיה זה הדעת דבר פשוט ושחוק, כי דעתנו יגדל אז מאד. וזה: אז ימלא שחוק פינו וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל וכו' - כי זה הדעת והשגה שיהיה להם אז, לומר הגדיל וכו' כנ"ל, זה יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, כי דעתנו יהיה גדול מאד. ועל-כן לעתיד יהיו חיים נצחיים, כי אז יתגלה הדעת, ויהיו נכללים באחד. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ו): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - וכי האידינא וכו', אלא עכשו מברכין על הרעה: ברוך דין אמת. ועל הטובה - הטוב והמטיב. אבל לעתיד יברכו על הכל: הטוב והמטיב. כי לעתיד, שיתגלה הדעת, ידעו שאין שום רע בעולם כלל, רק בלו טוב וכלו אחד. וגם הגלות הוא רק מחסרון הדעת, כמו שכתוב (ישעיה ה): לכן גלה עמי מבלי דעת. ועל-כן היתה גאלת מצרים על-ידי משה, שהוא היה בחינת הדעת. וזה שכתוב: (שמות ו) וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים. כי עקר הגאולה - על-ידי הדעת: ודע, שגם לעתיד, שתמלא הארץ דעה, ויהיה נעשה מהשכל המקיף שכל פנימי - גם אז יהיו מקיפים אחרים, כי בודאי לא ידעו מהות השם ותברך, רק כל אחד ישיג לפי מדרגתו ולפי עבודתו ויגיעתו ומרחו, אשר יגע ומרח בזה העולם בשביל השם ותברך. ואף שכלם יזדככו, ואפלו עבדים, אף-על-פי-כן יהיה הפרש גדול בינם לביננו, כי מה שיהיה אצלם אז השגה וידיעה גדולה, יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, ולא יהיה נחשב בעינינו להשגה כלל, וכמו שמבאר למעלה: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל - כי מה שיהיה אצלם השגה להבין ולידע גדלת ישראל, ושכל טובתם וגדלתם בזה העולם היה הכל בשביל ישראל - ובאמת הוא השגה גדולה, כי בעת בעולם הזה אין מבין זאת - אף-על-פי-כן אצלנו לא יהיה זה נחשב להשגה כלל, רק לשחוק ודבר פשוט, כי השגתנו ודעתנו אז יגדל מאד. וגם בין ישראל בעצמן בודאי יהיה הפרש גדול בין כל צדיק וצדיק, מכל-שפן בין צדיק לרשע, כי מה שיהיה מקיף לזה, יהיה פנימי לזה, כנזכר לעיל: כל צדיק נבנה מחפתו של חברו כנ"ל, עין שם, וכמובא פרוש הפסוק: כי מלאה הארץ דעה את ה' במים לים מכסים - כי בהשכל המשתף יהיו כלם שוים, שהכל ידעו את ה', אפלו עבדים, אך בעמקות החכמה יהיה כל אחד לפי מדרגתו, במים המכסים לים, שלמעלה המים שוים בכל מקום, אך בעמקות הם מבדלים מאד, כי בזה המקום המים נמוכים וסמוכים לארץ, ובמקום אחר עמקים יותר ויותר, ובמקום אחר הם עמקים עד התהום. כן יהיה בהשגת השם ותברך לעתיד. וזהו: כל צדיק נבנה מחפתו וכו', כי כשמגיע להשגה שלא ידע מזה מקדם, והוא אצלו דבר חדש, אזי נתלהב ונבער מאור ההשגה הזאת, שהיא נפלאה אצלו. אבל מי שפבר עבר בזאת ההשגה, והוא משיג עתה דברים נוראים וגדולים מזו ההשגה, אין לו שום התלהבות מזאת ההשגה. וזה: כל צדיק נבנה - ונבער ונתלהב - מחפתו של חברו - מהשגה שאצל חברו היא דבר פשוט, שאינה מבגרת ומחממת אותו כלל, עד שצריך להתפסות ולחפות עצמו, כי אין השגה זו מחממת

הקשו, כי יש מקיפים אצל השכל, הינו שאינו נכנס להשכל פנימי האנושי. ויש מקיפים להתורה, שמקיף להתורה, ואינו נכנס לתוך התורה. ובהמקיפים, יש שהם מקיפים ועומדים לפני העינים, רק שהם מקיפין, ואינם נכנסים להשכל. ויש שהם בהעלם, שלא באו עדין אפלו למקיפים, והוא בחינת עבור. ומה לעשות, שיכנסו המקיפים של התורה לתוך התורה בפנים, והמקיפים של השכל יכנסו לתוך השכל הפנימי, דהינו שמתחלה יבואו ויתגלו המקיפים של התורה מההעלם למקיפים, ואחר-כך יכנסו המקיפים של התורה לפנים, וכן המקיפים של השכל, מה שאי אפשר להשיג מצד הסרונן האנושי יהיה נעשה מהמקיף פנימי, דהינו שיבוא מההעלם למקיפים, והמקיפים יהיו נעשים פנימי. והקש"א זאת הקשו במקום שהקשו, והוא ז"ל אמר על זה תרוץ. כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש. ואחר-כך זכינו לשמע כל התורה הנ"ל, ועתה מבאר להמעין התרוץ על השאלה והקש"א הנ"ל. כי עקר השאלה הוא, איך להוליד המחין מתעלומותו, ואחר-כך, כשמודיין אותו, איך זוכין להכניס המקיפין לפנים. וכבר מבאר באר היטב במה יזכה לזה, הינו על-ידי צעקה בתורה ותפלה זוכין להוליד המחין מתעלומותו, ועל-ידי קדשת שבעת הגרות, דהינו לקדש את עיניו, שלא להסתכל במה שאסור להסתכל וכו', וכן לקדש פיו וקטמו ואזניו בנ"ל, על-ידי זה זוכין להכניס המקיפין לפנים. ובאור הענין וראיותיו והיכן מרמז סודות נוראות הללו וכו' – הכל מבאר לעיל באר היטב. אשרי שישים לבו לעין בהם באמת, ללמד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים:

[אחר ראש-השנה תקס"ה, ביום ב', ה' לעשרת ימי תשובה]

פרקא חמישאה דספרא דצניעותא:

כב בראשית

ברא. בראשית – מאמר. ברא – חצי מאמר. אב וכן. סתים וגליא. עדין עלאה דסתים וגניז. עדין תתאה:

א דע, שיש חותם, ויש חותם בתוך חותם. חותם הוא, כי יש מוכיחי הדור, והם בחינות רגליו, ונקראים רגליו, על-שם שהם למודי ה', הינו שלומדין, כבככול, את ה', שנותנין לו עצות, והם הזלכים בשליחותו לישראל להזכירם ולהתזכירם להשם ותברך, ועל-שם זה נקראים בחינות רגליו, על-שם העצה, כמו שפרש רש"י (שמות יא) על "וכל העם אשר ברגליו": ההולכים אחר עצתך. ועל-שם ההליכה, שהולכים בשליחותו להזכיר בנ"ל. וכשהשם ותברך גזור גורדין בעולם, והדין הוא התורה, כי צריך להיות דין תורה, ומחמת שהם למודי ה', הוא מתנעץ עמם, ומגלה להם הדין-תורה, שנגזר על הדור, והם

ומבערת אותו בלל. והצדיק השני, שלמטה ממנו, נכזה ונבער ממנה. (והענין מבאר יותר על-פי מה שמבאר למעלה, שעל-ידי תנועת השכל וכו', שהוא בחינת שפע אלקי, הינו השגת המקיפין, השגת הדעת הקדוש – על-ידי זה נולד חם בלב וכו'. נמצא, שעקר החמימות וההתלהבות דקדשה, הוא על-ידי השגת המקיפין, השגת הדעת בנ"ל. ובזה מבאר היטב ענין זה: כל צדיק נכזה וכו' מחפתו וכו', דהינו שאצל זה הצדיק יהיה נחשב להשגה גדולה, עד שיהיה נכזה ממנה, פי השגת הדעת מוליד חם בנ"ל, ועל-כן יהיה נכזה ממנה, ואצל הצדיק הנכזה ממנו אין זה נחשב אצלו להשגה בלל, ואינו נכזה ונתחמם בלל מהשגה זאת, רק הוא צריך לחפות ולכפות עצמו בהשגה אחרת, גבוה יותר, כדי לחמם את עצמו. נמצא, מה שמבאר לעיל על מאמר זה: כל צדיק נכזה מחפתו של חברו, שפרושו, שיהיה נכזה מהמקיף של חברו, כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה וכו', כי הפה הוא בחינת אורות מקיפין בנ"ל – כל זה הוא ענין אחד עם מה שכתוב כאן, כי החפה, שהוא המקיף, הוא בחינת חפוי וכפוי ממש, שמתחם את האדם, פי עקר החמימות וההתלהבות הוא מבחינת השגת המקיפין בנ"ל, והבן היטב). ויכול להיות, שיהיו כמה צדיקים, כשיבואו לעולם הבא, על השגות שהשיג הצדיק הגדול מהם בעולם הזה, יהיו אצלם דברים נוראים, ויכוו מהם, ואצל הצדיק הגדול היו השגות של עולם הזה. וכן אצל עכו"ם, יהיה זה אצלם השגה גדולה, כשיבואו על סתם יהדות פשוט של איש הישראלי, שיש לו בזה העולם, הינו שידעו מעבודות ישראל ומקדשת המצוות שלהם שעשו בעולם הזה, יהיה אצלם השגה מה שידעו וירגישו קצת קדשה, כמו איש בשר פשוט שפרגיש בזה העולם בעבודה פשוטה בלי שום השגה, וכשיבואו עכו"ם על זה, יהיה אצלם השגה גדולה. אבל אנהנו, עם קדש, אין ערך להשגתנו, מכל-שכן להשגה של הצדיק: ושלמות הדעת הוא כשנעשה ממקיפים פנימיים, ואז נצול מכל צרות. למשל, כשאחד מצפה ואורב לחברו להרגו, אזי צריך לשנות המלבושים כדי שלא יכירו אותו, כמו שכתוב (איוב יד): משנה פניו ותשלחנה. כי על-ידי שמשיגין הפנים על-ידי לבושין אחרים, נפטר ממנו. וכן בעקר האדם, הינו בהשכל, יש בחינות לבושין, הינו השכל והמקיף, וצריך לעשות מהמקיף פנימי, ולעשות לו מקיפין אחרים, הינו בחינת מלבושים אחרים, ועל-ידי זה נצול מכל אורב ומסמין. כי מלבוש בגימטריא "חשמל", ומהחשמל בורחים כל המשחיתים. וזה (פסלי לא): עז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון – על-ידי הלבוש, שהוא בחינת החשמל, שהוא לבוש עז והדר, לבוש חזק ונאה, על-ידי זה: ותשחק ליום אחרון – שאינו ירא ממנו בלל בנ"ל. ועקר הזמן לזה הוא חדש אלול, וזה לבושה ו'תשחק ל'יום א'חרון – ראשית-בנות אלול. וזה בחינת שבעת ימי אבלות רחמנא לצלן וכו', כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים הנ"ל וכו' (עין לעיל). ועל-כן חוב האבל, רחמנא לצלן, קריעה, פי קר"ע בגימטריא ש"ע נהרין של אור הפנים, שהם הגימטריא של שתי פעמים אל במלואו, פי "אל" הוא אור הפנים:

(ב): ועם קדושים נאמן. ומשה, שהוא אחד משבעה רועים, נקרא על-שם זה רעיני מהימנא:

ד ואי-אפשר לבוא לאלו הרועים, שהם כלליות של הקדשה, אלא על-ידי עזות, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה): הוי עז כנמר, כמו שכתוב (שמות טו): נהלת בעזך אל נוח קדשך. הינו על-ידי עזות נכנסין לתוך הקדשה, כי יש רועים של הסטרא-אחרא, והם גם-כן מפרסמי הדור, וכופין אנשים לתחות שעבודיהו. ועקר מלכותם הוא על-ידי עזות, כי עזות - מלכותא בלא תנא (פנהדרין קד), והם בכלבים בעזותם, בבחינת (ישעיה נז): והכלבים עזי נפש המה רועים. והן פני הדור כפני הכלב (סוטה ס"ב). ועל-כן, כדי להנצל מהם מתחת ממשלתם, אי אפשר רק על-ידי עזות, לעמוד נגד עזותם, ואז: נהלת בעזך אל נוח קדשך - שנכנס לתוך הקדשה. וכל הקולות - הן של צעקה, הן של אנטחה, הן קול שופר, הן קול זמרה - כלם הם בחינת עזות, בבחינת (תהלים סח): הן יתן בקולו קול עז:

ה וצריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, להראות לו מכל הארה ומכל השנה שהנשמה משגת, שהגוף גם-כן ידע מזאת ההשגה, בבחינת (ישעיה נח): ומבשרך לא תתעלם. מבשרך דיקא, שלא תעלים עיניך מלרחם על בשרך, הינו בשר גופך. כי צריכין לרחם מאד על הגוף, לראות לזככו, כדי שיוכל להודיע לו מכל ההארות וההשגות שהנשמה משגת, כי הנשמה של כל אדם היא רואה ומשגת תמיד דברים עליונים מאד, אבל הגוף אינו יודע מהם. על-כן צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, לראות לזככו הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד כנ"ל. וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה, וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על-ידי הגוף, הינו על-ידי תענוגי הגוף תוכל לזכור ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם-כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל-כן תוכל הנשמה לחזור על-ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם-כן על-ידי הרשימות שיש בהגוף, על-ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכור ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה בחינת (איוב י"ג): מבשרי אחזה אלוה - מבשרי דיקא, הינו על-ידי בשר הגוף יחזה אלוה, הינו השגות אלקות, הינו שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות, שהנשמה משגת תמיד כנ"ל. אבל בשיש להגוף עזות, מבחינת: והכלבים עזי נפש - אינו הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחקק בהתאוות, וצריך לזה עזות דקדשה, הינו קולות הנ"ל, שעל-ידי זה משבר עזות הגוף, כי אנטחה שוברת גופו של אדם (ברכות נח), ובשמשבר עזות ותקיפות הגוף, על-ידי זה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, כי לא תהיה נלכדת שם. וזה בחינת (תהלים קב): מקול אנטחי דבקה עצמי לבשרי. עצמי היא הנשמה, שהיא עצם האדם, כי עקר עצמות האדם,

מכסים זה הדין-תורה וחותמין אותו בבחינת (ש"ה ט): מעין חתום, שלא יינקו ממנו החיצונים, שלא יהיה נעשה ממנו, חס ושלום, דין אכזרי. וזה בחינת (ישעיה ט): חתום תורה בלמדי. הינו בלמודי ה' נחתם הדין-תורה, שלא יינקו ממנו החיצונים. והם, כשנגלה להם הדין-תורה, הולכים ומוכיחים הדור כדי להחזירם למוטב להמתיק הדין. ואפלו בשעת מוסר נזהרין להחתיים ולהסתיר, שלא יינקו ממנו החיצונים, בבחינת (איוב לב): ובמסרם יחתם. ועל-שם זה הן בחינת חותם, ואלו הלמודי ה' מרבים שלום בעולם, כמו שכתוב (ישעיה נד): וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך. כי הולכים לפשר ולעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ולפניו יתברך מקמינים הדבר, וממליצים טוב בעדם, ולפני ישראל מגדילים החטא מאד, כמו שמצינו אצל משה, שאמר להשם יתברך (שמות לב): למה יחרה אפך בעמך. ולישראל אמר (ש"ה): אתם חטאתם חטאה גדלה^(א). וכשהרע של הדור גובר על החותם הנ"ל ומקלקל אותו, חס ושלום, אזי נתקלקל שלום העולם, ונעשה גרושין ומחלקת בעולם, הפך השלום, בבחינת (איוב י"ח): ומתבל ינידוהו^(ב). כי מחותם נעשה גדת, כי הם במספר השנה, כמובא:

ב ויש חותם שהוא למעלה מזה החותם, הינו בחינת ידיים המקבלים מוסר מאלו המוכיחים, בחינות (איוב לב): ביד כל אדם יחתם. והידיים זה בחינת אמונה, שנתקבל בה המוסר, בבחינת: כאשר דבר ה' ביד משה, בחינת (שמות י"ג): ויהי ידיו אמונה. וזה החותם צריך שמירה יתרה, שלא יתקלקל, הינו שלא יתקלקל האמונה. כי בשחם ושלום נתקלקל החותם החיצוני, ויכלו להתקרב לחותם הפנימי, ויקלקלו החותם הפנימי על-ידי קלקול החותם החיצוני, שהוא האמונה. וכשחם ושלום נתקלקל זה החותם - הידיים - נעשה מזה בפירות, שהיא הפך האמונה, ונעשה אמונות כזביות. כי עקר העבודה-זרה אין לה כח, אלא על-ידי שמקבל מהידיים אלו, בבחינת (שמות לב): וינקה מידם ויצר אתו בחרט (וכמבאר בזהר כ"ת-שא ודף קצ"ב). על פסוק זה לענין מעשה העגל: במה אצלחו בעבדא דא, בנין דוינקה מידם וכו'. אלו פד נטל מידיהון הנה שדא לארעא, ואף-על-גב דיטל לה לבתר, לא הוה אצלח עבדא בישא דא וכו', עין שם). וגם תקונו הוא גם-כן רק על-ידי בחינת הידיים, בבחינת (בראשית לח): ויתנו אל יעקב את כל אלקי הנכר אשר בידם. כי מ"חותם" נעשה "גדת", בבחינת (ישעיה א): ידיכם דמים מלאו. כי יד במלואו (כזה: יוד דלת) הוא מספר גדת, הינו עבודה-זרה שמשמאה כנדה (שבת סב):

ג וצריך לראות למלאות את הידיים, שהיא האמונה, על-ידי הארה משבעה רועים, שהם כלליות של כל מנהיגי הדור, בבחינת (שמות כט): שבעת ימים תמלא ידם. כי הם רועים האמונה לתקנה ולהשלימה, ועל-שם זה נקראים רועים, על-שם (תהלים לו) ורעה אמונה. וכל עקר אמונת ישראל ממושיכין הם לתדור. וזה בחינת (דברים לב): כל קדושו בידך. שהם בחינת כלליות של כל מנהיגי הדור. וזה בחינת (רושע

(א) עין מ"ר דברים פ"א וזהר נח דף טו ע"ב. (ב) עין רש"י פרשת מצורע על פסוק תהיה בדתה.

בשר להחכם, שהוא בחינת העצם, אזי אינו שומע הקול בעצמו הנ"ל, רק הקול ההברה, הינו קול העוונות שנתעוררים מזה הקול. וזה (ר"ח כ:): התוקע בבור, בחינות (תהלים פח): שתני בבור תחתיית, והוא מתאנה ותוקע על זה – אותם העומדים בחוץ, שאינם בבחינת בשר, אם קול שופר שמע – יצא, הינו שייכל לצאת מתוך הרע שלו. ואם קול הברה שמע – לא יצא, כנ"ל. נמצא, בין קול אנתת האדם בעצמו אינו שומע, אם אינו בבחינת בשר – שהגוף רחוק כל-כך מהעצם הנשמה, עד שאינו בבחינת בשר, ואזי אינו שומע קול אנתתו, וכן קול אנתת החכם, אם אינו בבחינת בשר להחכם, אינו שומע קולו, כ"א קול הברה כנ"ל:

ח ולבוא לבחינת בשר הוא על-ידי השמוש. על-ידי שמשמש את החכם, נעשה בחינת בשר להחכם, וכן על-ידי שמשמש הגוף להנשמה בעשית מצוות מעשיות, נעשה הגוף בחינת בשר להנשמה. וכשהבשר בבחינה הזאת, אז (ישעי פא): ולירושלים מבשר אתן – מבשר הנמול הנ"ל נשלים ירושלים, שהיא קריה נאמנה (שם א), הינו שזוכין לבוא לאמונה, שהיא כלליות הקדשה, שמקבלין מצדיקי הדור האמתיים, שאי אפשר להתקרב אליהם כ"א על-ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת כל הקולות דקדשה, שעל-ידי זה משברין עזות דסמרא אחרא, שהוא בחינת עזות הגוף, וזוכין להתקרב ולהתדבק אליהם, ועל-ידי זה זוכין לאמונה שלמה, שהוא בחינת: ירושלים קריה נאמנה, כנ"ל:

ט ולבוא לעזות דקדשה הנ"ל הוא על-ידי שמחה, בבחינת (נחמיה ח): כי חדות ה' היא מענכם. הינו על-ידי בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת השמחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני עטרות בראש כל אחד וכו', וכשחטאו נלקחו וכו', ועתיד הקדוש-ברוך-הוא להחזירם להם, שנאמר: ושמחת עולם על ראשם. נמצא, שנעשה ונשמע הם בחינת שמחה, בחינת: ושמחת עולם על ראשם, כנ"ל:

ידע, כי שני העדיים שהכתירו בחורב מנעשה ונשמע, הם בחינת בראשית ברא, כמוכא בספרא דצניעותא (פ'): בראשית – דא מאמר. ברא – הצי מאמר. דא עין עלאה. עין תתאה. חכמה עלאה. חכמה תתאה. אב וכן. כי נעשה ונשמע הוא בחינת נסתרות ונגלות: נעשה הוא בחינת נגלות, הינו המצוות שאפשר לכל אחד לקיים לפי מדרגתו. ונשמע היא בחינת נסתרות, מה שהוא גבוה ונסתר ממנו, שאינו יכול לעשות עבודה בזה. למשל: אצל כל מצוה יש דברים שסביבות המצוה, כי מלבד הצווי הנאמר בתורה לקיים המצוה, יש עוד לזה דברים בתורה, כגון: וידבר ה' אל משה, ושאר דבורי התורה שסביבות המצוה. ועבודה שיש בדבורי התורה הללו, שסביבות המצוה, הם בחינת נשמע, בחינת

מה שנקרא אצל האדם "אני", הוא הנשמה, שהיא עצם הקנים לעד, אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אזי הנשמה, שהיא עצם האדם, רחוקה מבשרו וגופו, ועל-ידי קול אנתה, שהיא בחינת עזות דקדשה כנ"ל, על-ידי זה נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקת העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף, וזהו: מקול אנתתי דבקה עצמי לבשרי כנ"ל. ובחינת קול התקיעות הוא בחינת: מקול אנתתי. והוא משבר גופו של אדם, בבחינת (עמוס א: אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועל-ידם יוכל לבוא לרועים הנ"ל. וזה בחינת: תקיעה, שברים, תרועה. תקיעה הם הקולות, קול עז. שברים – שעל-ידם נשבר עזות הגוף כנ"ל. תרועה – בחינת (שמואל ב ה): ואתה תרעה את עמי הנ"ל, שהם הרועים דקדשה, שאי אפשר להתקרב להם כ"א על-ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת קולות דקדשה, בחינת קול שופר כנ"ל. וזה (בראשית י): וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה. וכתוב (שם): בעצם היום הזה נמול אברהם. היום הזה – זה בחינת קול שופר, שמצותו ביום (ר"ח כח. מגילה ב:), בבחינת (תהלים ס): יענף ה' ביום צרה. שעל-ידו נמול ונשבר ערלת בשר, ומקבל אור העצם:

ו וכן בכלליות בני-האדם יש בחינת עצם ובשר, הינו שהחכם האמת, שהוא בחינת הנשמה להעם, שהם למטה ממנו, הוא בחינת עצם, והעם הם נגדו בחינת בשר. וכשהם בבחינת בשר, כמו בשר הגוף בעצם האדם, הם שומעים הקול אנתה, הינו קולו של החכם, ושוכרת גופם, בבחינת אנתה שוכרת וכו', ועל-ידי זה יוכל לסמך להתקרב אליהם, שהם בחינת בשר, בבחינת: מקול אנתתי דבקה עצמי לבשרי הנ"ל. אך כשאינם בבחינת בשר, אינם שומעים כלל קול האנתה הנ"ל, ואפלו אם שומעים קולו, אינם שומעים הקול בעצמו, כ"א קול הברה:

ז וקול הברה הוא: דע, כי בשנתעורר קול דקדשה, אזי מתעורר ממנו קול דסמרא אחרא, כי על-ידי העברות נבראים מחבלים, והם צועקים: הב לן מזוני. הב לן חיי. וכשאינ מתגבר ומתעורר קול דקדשה, הם נחים, אך תכף שמתעורר קול דקדשה, הם מתעוררים תכף, ומתחילין לצעק ולקטרג נגדו – וזהו קול ההברה, שיוצא מקול הקדשה. וזה בחינת (ירמיה יד): אם עונינו ענו בנו – אין עניה אלא לשון צעקה^(א), הינו שהעוונות צועקין בנו, בתוכנו ממש, על-ידי שנתעורר קול דקדשה, וכמו שכתוב אצל הצרפית (מלכים א י'): באת אלי להזכיר את עוני. הינו כל זמן שלא היה שם אלףו, ולא היתה הקדשה גוברת כל-כך, היו העוונות שלה נחים, אך על-ידי שנתעורר שם קדשת אלףו, היו נזכרים ונתעוררים עוונותיה לצעק ולקטרג עליה. וזהו: אם עונינו ענו בנו – שהעוונות צועקין בתוכנו, ואפלו כשאנו צועקים איזה קול דקדשה, אין אנו זוכין לשמע קול דקדשה בעצמו, לשבר על-ידו עזות הגוף, כ"א קול הברה, שהוא קול העוונות, שנתעוררין נגד קול דקדשה, והם צועקין בתוכנו: ה' עשה למען שמך – שאתה בעצמך תעשה למען שמך ותרחם עלינו למענך לבר. וכשאינו בבחינת

(א) עין רש"י פרשת כי תבא ד"ה וענית, ובגמרא סוטה לב ע"ב.

רק מחמת שנסתר ממנו נקרא תורת ה', וכשכבא לשם נעשה תורתו, אך בחינת הנשמע שבתחלת האצילות, היא תורת ה' באמת, כי אין גבוה משם, רק תורת ה' ממש. ואחר-כך, כשנכלל באין סוף, אזי הנעשה היא בחינת תורת ה' ממש, והנשמע הוא בחינת תפלת ה'. כי יש תורת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי בכורים ו"ה): אני קימתי תחלה, וכמו שאמרו (סוטה יד): הקדוש ברוך הוא מלביש ערמים ומבקר חולים וכו'. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מנין שהקדוש ברוך הוא מניח תפלין וכו'. וכן יש תפלת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ו): מנין שהקדוש ברוך הוא מתפלל. שנאמר: ושמתים בבית תפלתי. נמצא, שיש תורת ה' ויש תפלת ה', וכשזוכה להכלל באין סוף, אזי תורתו הוא תורת ה' ממש, ותפלתו הוא תפלת ה' ממש: וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צג): המבקש רחמים על חברו, והוא צריך לאותו דבר – הוא נענה תחלה. כי מה שצריך לאותו דבר, ואינו מבקש על עצמו, הוא מחמת שהוא בבחינת אין, והוא בחינת תחלה, הינו קדם הבריאה, ומחמת שהוא בבחינת תחלה, על-ידי-זה הוא נענה תחלה. [לכאורה, אין לזה הענין חבור היטב למה שלמעלה, אך באמת מבאר זה הענין היטב למען קצת, כי מבאר לעיל ולקמן, שבחינת תפלת ה' הוא בחינת קדם הבריאה, בחינת אין סוף, שזהו בחינת תחלה, ומחמת שזאת הבחינה היא בחינת אין, על-כן אין מי שיזכה לזה, כ"אם מי שהוא בבחינת אין, דהינו שהוא ענו באמת, ומבטל עצמו לנמרי בתכלית הבטול, כאלו אינו בעולם, עד שנכלל באין סוף, ששם הוא בחינת תפלת ה' כנ"ל. ובהו מקשר היטב מה שמוכא לקמן על מאמר רבותינו זכרונם לברכה: אלעזר זעירא וכו', שחשדוהו בגדלות, ועל-כן חבשוהו וכו', עין שם. ולכאורה, אין קשר לענין פנים הגדלות להתורה הזאת, שלא נזכר כאן, לכאורה, מענין גדלות כלל, אך באמת על-פי הנ"ל מבאר לעינינו, שכל ענין זה לזכות לבחינת נעשה ונשמע הגבוה יותר, שהוא בחינת כלליות באין סוף, בתחלת הבריאה – כל זה אי אפשר לזכות, כ"אם על-ידי ענוה באמת, שהוא בחינת אין כנ"ל. ועתה מבאר היטב קשר ענין זה "המתפלל על חברו והוא צריך וכו'" להתורה הזאת, כי זה שמתפלל על חברו, אף-על-פי שהוא צריך לאותו דבר, זהו בחינת ענוה, בחינת אין, שמבטל עצמו, ואינו חושש על עצמו כלום, רק מרגיש צער וישראל חברו, ועל-ידי הבטול זה, הוא נכלל באין, שהוא בחינת תחלה, בחינת קדם הבריאה, בחינת נשמע, בחינת תפלת ה' כנ"ל, ועל-כן הוא נענה תחלה, כי הוא בבחינת תחלה כנ"ל: וזה בחינות אב וכן, מאמר וחצי מאמר. כי הנעשה הוא בחינות נגלה, בחינות תורה, בחינות ברא, בחינות בן, בחינות עדין תתאה, בחינות חכמה תתאה, בחינות חצי מאמר. כנגד הנשמע, שהוא בחינות בראשית, מאמר השלם, חכמה עלאה, עדין עלאה, בחינות אב, בחינות תפלה, בחינות נסתר. כי כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה הוא בחינות חצי מאמר. כמו האב, כשמדבר, מדבר מאמר השלם, וכשבנו הקטן מדבר אחריו, הוא מדבר רק חצי מאמר, כן כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה, היא בחינות חצי

נסתר, כי המצוה בעצמה אנו יכולים לקיים, אך העבודה שיש באלו הדבורים, אין אנו יודעים, וזה בחינת נשמע, בחינת נסתר. וזה בחינת תורה ותפלה. נעשה הוא בחינת תורה, הינו הנגלות, מה שיודע לקיים, ונשמע הם בחינת נסתרות, בחינת דבורי התורה, שהם הדבורים של התורה שסביבות כל מצוה, שהם בחינת נסתר כנ"ל, שאינו יודע איך לעבד בזה את השם יתברך, בחינת תפלה, שהיא דבקות, כי שמיעה תליא בלבא (תקון נח), כמו שכתוב (מלכים א-ב): ונתת לעבדך לב שומע. ועבודה שבלב זו תפלה (תענית ב), הינו בטול ודבקות לאין סוף, כי אין סוף הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, ומאחר שאין לו תפיסה בזה [הינו בדבורי התורה הנ"ל, כי הוא בחינת נסתר כנ"ל], הוא בחינת תפלה, דבקות, שהוא רק בטול להאין סוף:

י ויש בכל דרגא ודרגא, וכן בכל עולם ועולם, בחינת נעשה ונשמע. כי כל אחד לפי מדרגתו, יש לו בחינת נעשה, בחינת תורה, הינו הנגלות לו. ובחינת נשמע, שהיא בחינת נסתרות, בחינת תפלה כנ"ל. כי מי שבא למדרגה גבוהה מהראשונה, אזי נעשה מהנשמע שלו בחינת נעשה, ואזי יש לו בחינת נשמע אחרת. וכן מדרגא לדרגא, וכן כל אדם לפי מדרגתו יש לו בחינת נעשה ונשמע, וכן בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע, כי מה שהוא להעולם הזה בחינת נשמע, הוא לעולם הגלגלים בחינת נעשה, ויש להם בחינת נשמע גבוהה ממנו, וכן מעולם לעולם. וזה בחינת תורת ה' ותורתו (ע"י יט) – מתחלה תורת ה', שהוא בחינת נסתר, הנסתרות לה' אלקינו. ואחר-כך, כשהוא במדרגה גבוהה ממנה, נעשה תורתו – שנעשה מהנשמע נעשה, שהוא בחינת: והנגלות לנו ולבנינו. וזה דברים: הנסתרות לה' אלהינו – זה בחינת נשמע. והנגלות לנו ולבנינו – זה בחינת נעשה. עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת – שילך מדרגא לדרגא, שיבוא לעולם שיהיה מהנשמע נעשה. וזה: לעשות את כל דברי התורה – דברי התורה הם דבורי התורה שסביבות המצוה, כגון וידבר, כנ"ל, שהם בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה. וזה: עד עולם – שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם. לעשות – לעשות דברי התורה הם בחינת דבורי התורה שסביבות המצוה, שהם בחינת הנסתרות, בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה, בחינת נגלות כנ"ל:

וצריך כל אדם שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם, עד שיזכה בכל פעם לבחינות נעשה ונשמע גבוה יותר, שיהיה נעשה אצלו בכל פעם מבחינת נשמע, בחינת נסתר, בחינת תפלה, בחינת דברי התורה שסביבות המצוה, בחינת תורת ה', יהיה נעשה מזה בחינת נעשה, בחינת נגלה, בחינת תורה, בחינת תורתו, ויהיה לו בחינת נשמע וכו' גבוה יותר. וכן בכל פעם ילך מדרגא לדרגא וממעלה למעלה, עד שיבוא בראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות. ושם יש גם-כן בחינת נעשה ונשמע, ובחינת נשמע שיש שם, הוא תורת ה' באמת, כי בכל עולם ודרגא תורת ה' היא רק בשם המשאל, כי

שיהיה לו בחינות עמידה, בחינות תפלה, בחינות נשמע גבוה יותר, כי כשיהיה מהנשמע נעשה, יהיה לו נשמע גבוה ממנו כנ"ל. וזה אי אפשר אלא אם-כן נכשל בהם, כי לעלות מדרגא לדרגא, צריך ירידה תחלה, שהיא המכשול. וזה (ירמיה ג): ביום ההוא יבקש עוון ישראל ואיננו. כי לעתיד יהיה בלו תשובה, ועל-ידי התשובה ידונות נעשין זכיות^(ז), ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל-כן יבקשו אז העוונות, כי יבקשו ויתפשו או אחר עוונות ישראל, איך לוקחין עוד איזה עון, כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, כי יהיו כל העוונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העוונות נתהפכין לזכיות על-ידי התשובה, שזהו בחינות ירידה תכלית העליה הנ"ל. וזה (ישעיה יז): שובה ישראל וכו', כי כשלת בעוונך, הינו על-ידי התשובה, יהיה נעשה מהעברות בחינת מכשלה, שהוא התורה כנ"ל:

וזה פרוש המשנה (אבות פ"ה): יהודה בן תימא אומר: הוי עו כנמר וכו'. נמצא, שמזהיר על עזות דקדשה, שצריך האדם שיהיה עו כנמר כנגד כל הקמים כנגדו למנע אותו, חס ושלום, מעבודתו. ותקף ומיד מבאר שם גדל הפגם והאסור של העזות פנים דסמרא אחרא, כמו שכתוב שם: הוא היה אומר: עורפנים לגיהנם וכו'. ואם-כן אפשר לטעות, חס ושלום, כי בהכרח צריכין לעזות בשביל הקדשה כנ"ל, כי אי אפשר להתקרב אל הקדשה באמת, בראם על-ידי עזות כנ"ל, וכמו שאמר הוא עצמו: הוי עו כנמר. ומצד אחר העזות רע מאד, הינו מי שהוא עזות פנים שלא בשביל הקדשה (מכל-שכן כשהוא עורפנים כנגד הקדשה, שפעו פנים נגד יראי ה' וכיוצא), שזה העזות רע מאד, כי עורפנים לגיהנם, ואם-כן נפל פותא בבירא^(ח), כי אין יודעין איך להתנהג - על זה בקש התנא: יהי רצון שתבנה עירך במהרה בימינו (שלקאורה הוא פליאה גדולה, וכל אדם משתומם על זה: מה סמיכות יש לתפלה זאת להקודם, וגם אין זה דרך המשנה להתפלל תפלה ובקשה באמצע דבריו, אך עתה מבאר היטב), הינו שהתפלל, שיוכה לידע איך להתנהג בענין העזות, הינו שלא יהיה לו שום עזות דסמרא אחרא, רק שיוכה שיהיה לו עזות דקדשה, שעל-ידו נבנה ירושלים קריה נאמנה, הינו שזוכין לאמונה על-ידי זו העזות, כמבאר לעיל, שאי אפשר להתקרב להצדיקים אמתים, שהם בחינת כלליות שבעה רועים, שהם כלליות הקדשה, שעקר האמונה נמשך על-ידם, בראם על-ידי עזות כנ"ל, וזהו: יהי רצון שתבנה עירך במהרה בימינו. הינו שיהיה העזות עזות דקדשה, שממנו נבנה ירושלים קריה נאמנה כנ"ל. אך לבוא לזה הוא על-ידי ותן חלקנו בתורתך. הינו על-ידי שמישיגין בחינת נעשה ונשמע - שעושינ מהנשמע נעשה, מתורת ה' - תורתו, דהינו שזוכה להשיג תורת ה' כנ"ל. וזהו: ותן חלקנו בתורתך - שיהיה חלקנו, שהוא החלק שלנו בהתורה, הינו בחינת תורתו, בחינת נעשה, בתורתך - הינו תורת ה' ממש, הינו שיוכה להכלל באין כנ"ל, שיוכה להשיג תורת ה', בחינת נשמע, שעל-ידי זה זוכין לשמחה כנ"ל, שעל-ידי זה זוכין לעזות דקדשה כנ"ל, בחינת:

מאמר, והדרגא שלמעלה ממנה היא בחינות מאמר השלם נגדה, וכן מדרגא לדרגא. כי כל בני-אדם וחיות ועופות וצמחים וכל הדברים שבה העולם, הם רק בחינות חצי מאמר נגד העולם שלמעלה מזה העולם, כי הם רק רמזים לדברים הגבוהים מהם, וכן מעולם לעולם. וכן כלליות הבריאה נגד קדם הבריאה היא בחינות חצי מאמר, כי עקר שלמות - באין סוף, ושם הוא בחינות מאמר השלם. וזה: פרא, שהוא כלליות הבריאה, הוא חצי מאמר נגד בראשית, שהוא בחינות קדם הבריאה, בחינות תפלה. כמו בראשית - ירא בשת (תיקנים תיקון ט), שהיא התפלה, בחינות (משלי א): יראת ה' היא תתהלל, שהוא מאמר השלם. ועל-כן אמונה נקרא ירושלים כנ"ל, על-שם שעקר בנינה מבראשית, שהוא בחינת יראה שלם, כי תמן יראה, תמן שלם^(ט). בראשית, ירא בשת, מאמר השלם. כי אמונה הוא מהרועים כנ"ל, ולהרועים אי אפשר להתקרב בראם על-ידי עזות כנ"ל, ולעזות זוכין על-ידי שמחה כנ"ל, ולשמחה זוכין על-ידי בחינות נעשה ונשמע, שהוא בחינות תורה ותפלה וכו' כנ"ל. אך עקר שלמות השמחה הוא על-ידי יראה, כי "וגילו ברעהה" כתיב (תהלים ג)^(י), הינו עקר הגילה והשמחה היא על-ידי תפלה, שהוא בחינות יראה כנ"ל, שהיא בחינות נשמע, בחינות מאמר השלם, ששם עקר השלמות כנ"ל. נמצא, שעקר בנין האמונה, שהיא בחינות ירושלים קריה נאמנה, זוכין על-ידי תפלה, שהוא בחינות יראה, בחינות מאמר השלם כנ"ל. ועל-כן נקראת האמונה ירושלים, שהוא יראה שלם, כי עקר בנינה - על-ידי בחינות יראה, שהוא בחינות מאמר השלם, שזהו בחינות בראשית, ירא בשת, שהוא מאמר השלם כנ"ל. וזה שם: עדות ה' נאמנה - עדות ה', שהם העדיים הנ"ל, נאמנה, על-ידיה נבנית האמונה. וזה (בראשית מט): משם רועה אבן ישראל, ותרגומו: אב ובן. וזה מאמר השלם, שהוא אב ובן כחדא, כי חצי מאמר הוא בחינות בן לחוד, אבל מאמר השלם הוא אב ובן כחדא, כי שם נכלל הכל, ועל-ידי זה יכול לבוא לבחינות רועים כנ"ל, וזהו: משם רועה אבן ישראל, כנ"ל:

יא אך בשרוצים לצאת ממדרגת נעשה ונשמע זה למדרגת נעשה ונשמע גבוה ממנה, צריך להיות ירידה קדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה וכו'. לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה, אלא שנתן השם יתברך להם מכשול לטובת העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם: להורות תשובה. וזה (ישעיה ג): והמכשלה הזאת תחת ידיו (שבת כב גיטין מט) - אלו דברי תורה, שאין אדם עומד עליהם אלא אם-כן נכשל בהם. דברי תורה הם בחינות הדבורים שסביבות המצוה, שהם: וידבר ה' אל משה וכו' כנ"ל, שהם בחינות נסתר, בחינות נשמע, בחינת תפלה כנ"ל. עומד עליהם - זה בחינות תפלה, כי אין עמידה אלא תפלה (ברכות יז), ולעשות מהדברי התורה, שהוא בחינות נשמע, יהיה נעשה ממנו בחינות נעשה, עד שיהיה העמידה, שהיא בחינות התפלה, יהיה עליהם, הינו

(ד) עיין מ"ר וירא פרשה נו. (ה) ברכות דף ל ע"ב. (ו) עיין יומא פו ע"ב. (ז) שבת סו ע"ב.

ישראל קולות וקול שופר, שהקולות כלם הן בחינת עזות, כגזבר לעיל, ועל-כן אז נהתמו ונתקנו שני החותמות, חותם בתוך חותם, כי על-ידי עזות דקדשה זוכין לאמונה, שהוא בחינת חותם הדין, ועל-ידי זה זוכין לקבל מוסר ממוכיחי הדור, שזהו בחינת חותם הרגלין כנ"ל, שהם בחינת שני החותמות, חותם בתוך חותם כנ"ל. וזה: **תשרי**, בגימטריא שתי פעמים חותם עם השתי תבות (כמובא בכתבי הארי"י ככוונות נעילה והושענא רבא), ועל-כן בתשרי שמחת ישראל, כי עזות הוא על-ידי השמחה כנ"ל, כי חדות ה' היא מעצמם. וגם המקרא הזה נאמר על ראש השנה:

השמיטות השוכים להתורה הזאת:

וזה: והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה (דברים ז). עקב - בחינת רגלין, ורגלין הם בחינת המוכיחים, כגזבר לעיל, ולקם מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה: והיה עקב תשמעון - הינו שמבחינת רגלין, הינו המוכיחים, תשמעון את המשפטים האלה, הינו הדינים, כי לקם מגלים אותם כנ"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כנ"ל:

כל הקולות הם בחינת עזות. קול המוכיח הוא בחינת קול שופר, כמו שכתוב (ישעיה נח): בשופר תרם קולך. וכן קול נגינה, וזה בחינת (תהלים לו): היטיבו נגן בתרועה. קול הנגון הוא בחינת תרועה, בחינת שופר, בחינת: ואתה תרעה את עמי, כנ"ל:

בימי רבן גמליאל היה הדור, שהיתה תורתם בחינת נשמע, בחינת תפלה, וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנילה כא): בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה. עמידה הוא בחינת תפלה כנ"ל. ועל-כן משמת רבן גמליאל, בטל כבוד התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ובסוטה טז):

בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע. וכן במלאכים יש נעשה ונשמע, כמו שכתוב (תהלים קד): גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): מי גלה רו זה לבני, רו שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: גברי כח וכו':

אי אפשר להתקרב אל הקדשה ביאם על-ידי עזות, כמו שכתוב: **הוי עו פנמר**, כמבאר לעיל. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כה): לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין:

גדולה בושה, שנכפלה שני פעמים בפסוק (ויאל ט): ולא יבשו וכו', ולא יבשו עמי לעולם (מ"ק טז):

הגן-עדן והגיהנם הם בזה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מחמת הקרירות שבצד צפון ודרום. וצער הבושה גדול מאד, יותר מענש גיהנם, וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבושה, שמתביש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכזה

כי חדות ה' היא מעצמם כנ"ל. וזה: ובשנת פנים לגן-עדן. כי באמת זה העזות דקדשה נמשך מבשלת, כי לעזות דקדשה זוכין על-ידי שמחה וחדוה, בחינת: כי חדות ה' היא מעצמם כנ"ל, ולחדות ה' זוכין על-ידי בחינת נעשה ונשמע כנ"ל, ועקר שלמות השמחה הוא על-ידי היראה, שהיא בחינת נשמע, בחינת תפלה כנ"ל, ויראה היא בשת, ורא בשת. נמצא, שזה העזות דקדשה נמשך מבשלת. וזה: ובשנת פנים לגן-עדן, כי העזות הזאת דקדשה, שהוא בחינת בשת, הוא בחינת עזן, בחינת עזן עלאה וכו', שהוא בחינת נשמע, בחינת יראה, בחינת תפלה כנ"ל. ולבוא לעזות הזאת, התפלל: יהי רצון שתבנה עירך וכו' כנ"ל:

וזה פרוש: אלעזר ועירא הוה סים מסאנא אכמא. אמרו לה: מה עבדת. אמר: קא מתאבילנא על ירושלים (ב"ק טז) - כי היה מתאבל על ירושלים קריה נאמנה, הינו על קלקול האמונה, ועל-כן סים מסאנא אכמא, להורות שנתקלקל חותם הרגלין, ונעשה מ"חותם" דם "נדת". וזה: **מסאנא אכמא** - שנתקלקל הרגלין ונעשה נדת, כי האי שחור אדם הוא (הולין טז). וזה נעשה על-ידי קלקול האמונה, כי עקר היא האמונה, כמבאר למעלה (שעל-ידי קלקול האמונה, שהוא בחינת חותם הדין, נתקלקל ממילא חותם הרגלין, כי עקר הוא האמונה כנ"ל). אמרו לה: מי חשיב את לאתאבולי וכו' - הינו שחשדוהו שיש לו גדלות, ועל-כן על-ידי נתקלקלו הרגלין, בבחינת (תהלים לו): אל תבואני רגל נאווה. כי על-ידי גדלות נתקלקלו הרגלין, בבחינת: כל המתנאה, כאלו דוחק רגלי השכינה^(ט). ועל-כן, כיון שחשדוהו בגדלות, חבשוהו, כי ענש הגדלות הוא תפיסה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנילה ע): ואם הנים דעתו, הקדוש-ברוך-הוא משפילו, שנאמר: ואם אסורים בזקים. נמצא, שענש הגדלות - תפיסה, ועל-כן חבשוהו. אמר להו: בעו מנאי או אבעי מניכו - כי זה יהיה נסיון אם יש לי גדלות, אז ראוי שלא אוכל להשיב לכם, כי כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים טז). בעי מניחו: האי מאן דקץ בפרא, מאי משלם. קץ בפרא הוא בחינת שפגם בעזות. בפרא הוא בחינת עזות, בחינת קולות, כמו שכתוב (תהלים קד): הכפירים שואגים לטרף. ושאל: מאי משלם מי שפגם בזה העזות. והשיבו: משלם בפרא - כמו שפגם ישלם. ושאל: והא קא הוי תמרי - כי על-ידי זה שפגם בעזות, יכול לבוא לקלקול האמונה, וזה תמרי - בחינת (ירמיה ט): ההמיר גוי אלהים, ועמי המיר כבודי וכו'. והשיבו: ישלם תמרי - כמו שמגיע על קלקול האמונה. והא לא הוי תמרי - כי אף-על-פי-כן עדין לא בא לכפירות. והשיבו: בששים - הינו גיהנם, שכל העולם אחד מששים לגיהנם^(י), כי עזפנים לגיהנם, פי הענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו, עליו השלום, על שעבוד מלכות^(י), אך ענש העזות נשאר רק בגיהנם, וזה שפגם בעזות דקדשה על-ידי עזות פנים דסטרא-אחרא, ישלם בששים, הינו בגיהנם כנ"ל: **ועזות דקדשה** הוא בחינת תשרי, ועל-כן נקרא (מ"א ט) ירח האיתנים, מלשון תקיפות ועזות, כי אז צועקין

(ח) עין ברכות מג ע"ב ובחדושי אגדות שם. ועין קדושין לא וברין שם. (ט) עין תענית י. (י) עין מ"ר לך פ' מב, פקודי פ' נא.

מתפלל וכו', ומאי מתפלל. יהי רצון מלפני וכו'. ובודאי שהקדוש-ברוך-הוא מקים מצוות התורה ותפלה כמו שראוי להקדוש-ברוך-הוא, וכמה רחוק בין קיום התורה שלו ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של השם יתברך, כי כל אחד עובד השם יתברך לפי מדרגתו בבחינת נעשה ונשמע, הינו תורה ותפלה כנ"ל:

ובעת שהתחיל לומר התורה הזאת, התחיל מזה הענין הכתוב כאן, מענין הנדעין והנהיגים וצער הכושה וכו' כנ"ל, עד שנכנס בענין תורה ותפלה של השם יתברך בעצמו, ככתוב כאן, ואחר-כך נכנס על-ידי זה מענין לענין, עד שגמר כל התורה הנ"ל. אך בשעה שכתבתי לפני תורה זאת, הפך הדבר קצת, וצוה עלי להתחיל התורה מענין חותם בתוך חותם כנ"ל. והי יודע כוונתי:

מרוקם הוא אלהין בקדמותא ובתריאתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זבינא לסימא ספרא דעניעותא: בען נרים דינא, קדם אלקנא, די יעמד לנא לימינא, להתחיל ולגמר רזין עלאין הגנוזים בסבי דיבי אתונא:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[חורף תקס"ג]

[סבי דיבי אתונא (בכורות ט)]

כג אימא

רשי:

מלי דכדיבי דבר כוב: פדניתא. פרדה: תלא פתקא. ששר בצוארו של תולד: הי גינהו מלי דכדיבי. אלו הם דברי כוב: סילותא. שלי:

לן מלי דכדיבי. אמר להו: הוי לן בדניתא, וילדה, והוי תליה לה פתקא, וכתיב בה: דמסיק בבי אפא מאה אלפי זוזי. אמרו לה: וכדניתא מי ילדה. אמר להו: הי גינהו מלי דכדיבי. מלהא פי סריא במה מלחי לה. בסילותא דכדניתא. ומי איפא סילותא לכדניתא. ומלהא מי סריא:

צוית צדק עדתיד ואמונה מאד: (תהלים קיט)

א פי יש פנים דקדשה, שהם אנפין גהורין, בחינת חיים, כמו שכתוב (משלי ט): באור פני מלך חיים. בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים ט): שבע שמחות את פניך. וכתיב (בראשית טח): ותחי רוח יעקב, זה בחינת שמחה. ויש פנים דסמרא-אחרא, שהם אנפין חשוכין, מרה-שחורה, עבודה-זרה, כמו שכתוב (שמות ט): לא יהיה לך אלהים אחרים על פניי^(ט). ואלו בני-אדם הנופלים בתאות ממון, ואינם מאמינים שהקדוש-ברוך-הוא יכול לפרנס את האדם בספה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון, כמו שכתוב (בראשית ג): בעצבון תאכלנה, ועצבות הוא מרה-שחורה – אלו בני-אדם נקשרים בפנים דסמרא-אחרא, אלהים אחרים, חשך, בחינת מיתה, כמו שכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני וכו'. ועליהם נאמר (יהוה ט): וזהבם לנדה. הינו בחינת עבודת-אלילים, כמו

שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת פרק ט): מנין לעבודה-זרה שמשמא כנדה. שנאמר: תזרם כמו דוה. אבל אלו בני-אדם שמשמאם-ומתנם באמונה, הם דבקים באור הפנים דקדשה, פי אין אמונה בלא אמת, כמוכא בזהר (בלק קצח): הינו צדק, הינו אמונה וכו', ומסיק שם: אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת. נמצא, שעקר אמונה על-ידי אמת, ואמת הוא אור הפנים, כידוע: וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לט): ויחן פני העיר – חד אמר: מטבע תקן להם, וחד אמר: מרחצאות תקן להם. הינו הך ולא פליגי, פי יעקב הוא בחינת אמת, כמו שכתוב (פיכה ט): תתן אמת ליעקב. והוא בחינת אור הפנים, ותכף כשבא, נתתן אמונה. וזה: מטבע תקן – שתתן תאות ממון, וכשתתן תאות ממון, נתתן פגם עבודה-זרה. וזה: מרחצאות תקן להם, כמו שכתוב: ותחד בת פרעה לרחץ. ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (פנילה יג וסופה יב): לרחץ מגולולי בית אביה. וזה: ויחן פני העיר – פני דיקא, שהיא פנים דסמרא-אחרא, שהיא מטבע, הינו תאות ממון, פי כל עבודות זרות תחובים כממון. ובשביל זה "ממון" עם אותיותיו גימטריא ק"ם, כנגד ק"ם קלין, שהשכינה צונחת: קלני מראשי. קלני מזרועי. (פנהר"ן ט) על אלו הנופלים בתאות ממון, שהם עבודה-זרה כלולים מעבודות זרות של שבעים אמות. (ועל-בן הם ק"ם קלין, שהם שתי פעמים ע, פי השכינה צונחת הקלין כפולים, בחינת: קלני מראשי, קלני מזרועי – שהוא בחינת קולות כפולים, הינו שני פעמים ע"ן קלין, שצונחת השכינה על הנופלים בתאות ממון, שהיא עבודה-זרה כלולה מכל העבודות זרות של ע"ן אמות). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): קשין מזונותיו כפולים ביולדה, פי היולדת ראמת ע"ן קלין קדם הלדה, והכא יש ק"ם קלין, שהם שני פעמים ע"ן. וזהו (אבות פ"ב): ואל תהי רשע בפני עצמך. בפני – זהו בחינת פנים דסמרא-אחרא, הכא מחמת תאות ממון, שאין מאמין בהקדוש-ברוך-הוא, שהוא תון ומפרנס, והוא חושב: (דברים ח) כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה. וזה: וזה: עצמך – לשון עצם ידי:

הינו ברית, כמו שכתוב (ישעיה א): אמרו צדיק כי טוב. וכמו שכתוב (שמות ב): ותרא אותו כי טוב הוא - שגולד מהול (מ"ר שמות פ"א). ואין טוב אלא אור (שם), כמו שכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור וכו' - זה בחינת: ועליך יזרח ה', בחינת חוט השני:

ד וזה בחינת מוזהה. כי איתא במדרש (במדבר פ"ב): למה נקרא שמן זוני. מפני שזוין מזה לזה. וזה (איוב כב): והיה שדי בצריך, הינו על-ידי מוזהה. וכסף תועפות לך - על-ידי זה פרנסתו מעופפת לך. כי שדי הוא בחינת ברית^(א), כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה. וזה שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פרק א), שעשורת הדברות הם בקריאת-שמע, ודבור לא תחמד פנגד: וכתבתם על מוזהות. כי על-ידי מוזהה נתבטל חמדת המון, כגזר לעיל: מלח ממון חסר. וזהו (תהלים א): וזיו, הינו ממון, שדי עמדי. על-ידי שמירת הברית, על-ידי מוזהה, זוכה לבחינת: שמה זבולון. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: וכתבתם - שיהא פתיכה תמה (שבת קנ: פנחות לד). וזה בחינת (בראשית כה): יעקב איש תם, כי על-ידו:

ויחן פני העיר, על-ידו תקון המטבע כנ"ל. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לב), שאריכת ימים על-ידי מוזהה, כי סמוך ל"וכתבתם" - "למען ירבו ימיכם", כי על-ידי אמונה במשא ומתן בא אור החיים כנ"ל. וזה שאמרו (שם): מקרא נדרש לפניו, הינו בחינת אור הפנים, שהוא סימנא דחיי. ובשביל זה קביעות המוזהה בשליש העליון של הפתח (פנחות לב), כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"ב מב): לעולם ישלש אדם את מעותיו: שליש בפרקמטיא וכו'. ושלש העליון הוא השליש שבפרקמטיא, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי פאה פ"ח): טבין חמשין דעבדין ממאתין דלא עבדין. ועקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן, כמו שכתוב (שבת לא): נשאת ונתת באמונה. נמצא, שעקר הממון, ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא:

ה וכל המצוות שאדם עושה אותם בלא ממון, הינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק, וזה: צוית צדק עדתיד. אבל בשחביב כל-כך המצוה, עד שאין מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחינה נקרא אמונה, כי עקר אמונה הוא בממון, כשמשבר תאות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדשה. וזה: אמונה מאד - זה ממון, כמו שכתוב (דברים ו): ובכל מאדך (ברכות נד):

וזה פרוש שאמרו סבי דבי אתונא: אמר לנו מלי דכדיבא, זה בחינת שקר, בחינת עבודה-זרה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין צב): כל המחליף בדבורו, כאלו עובד עבודת-בוכבים וכו'. ואמר להם: הוי לן פדניתא וילדה. פדניתא - זו פרדה, זה בחינת עבוס, דשריא בפרודא, כמוכא בזר (משפטים צה): שארי בחבורא וסים בפרודא. וילדה - זה בחינת רוח, המכנה בשם לדה. ואמרו לו: וכדניתא מי ילדה, כי עבוס אל אחר אסתרים ולא עבד פרין (שם קג). והשיב להם:

ב ודע, שעל-ידי תקון ברית-קדש, הוא נצול מפנים דסטרא אחרא. על-ידי דם ברית, נתתקן דם נדה, תאות ממון, כמו שכתוב (זכריה ט): גם בדם בריתך - על-ידי ברית - שלחתי אסיריך מבור. בור דא מהול^(א), מרה-שחורה, בעצבון תאבלנה, כי ברית הוא בחינת מלח, הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה, כמוכא בזר (ויחי רמא): אלמלא מלחא, לא הוי עלמא יכלי למסבל מרירותא, וזהו (במדבר יח): ברית מלח עולם הוא. וזהו (ויקרא ט): אל תשביט מלח ברית אלקיך - אלקיך דיקא, כי על-ידי זה נתקשר באלקות ונתפרש מעבודה-זרה, כמו שכתוב (איוב יט): מבשרי אחזה אלוה^(א). כי על-ידי תקון הברית מאיר לעצמו אור פני מלך חיים. וזה (כתובות ט): מלח ממון חסר, כי על-ידי מלח נתמעט אצלו תאות ממון:

ג וזהו: ויגרש מפניך אויב (דברים לג), מפניך דקדשה. ויאמר השמד, - לשון שמד, לשון עבודה-זרה, הינו תאות ממון. כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית^(א), ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדשה את האויב, הוא מפיל אותם האויבים בפנים דסטרא אחרא, הינו השמד. נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא מפיל את האויב בתאות ממון, כי צדיק הוא ברית עולם (תיקון טח), וזה האויב של צדיק, שחולק על צדיק, אין לו מלח להמתיק מרירותו, כי מלח ממון חסר, כי עקר תאות ממון שנתמעט, אינו אלא על-ידי ברית. ובשביל זה זבולון, שהיה אוהב ליששכר, נאמר בו (דברים לג): שמה זבולון. שמה - הפך בעצבון, שבע שמחות את פניו. וזה כשבקש רחב סימנא דחיי^(א), כמו שכתוב (יהושע ט): והחיותם את אבי ואמי וכו', אמרה: ונתתם לי אות אמת. כי אמת הוא בחינת חיים כנ"ל, ואמרו לה: את תקנת חוט השני תקשרי לך. תקנה זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (ירמיה לא): ויש תקנה לאחריתך. ואמונה היא אחריית הימים^(א), כי עליה עומדים כל המדות, כמו שכתוב (פסוק כד): בא חכוק וועמידן על אחת וכו'. וחוט השני זה בחינת זריחת אור הפנים, כמו שכתוב (בראשית לח): ונקרא שמו זרח וכו'. כי החשך יכסה ארץ, ועליך יזרח ה' (ישעיה ט). כי חשך הוא בחינת בעצבון, דאגת ותאות הפרנסה, צער בפלים ביולדה, אנפין חשוכין, עבודה-זרה. ועליך יזרח ה' - אמונת אלקות, אור הפנים, ויחן פני העיר, תקון המטבע, תקון תאות ממון, בחינת: שמה זבולון. וזה בחינת (ברכות ט): מצא או מוצא, כי הפרנסה הוא בחינת אשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין פא): היודר לפרנסת חברו, כאלו בא על אשתו. ופרנסה שהוא בעצבון, היא בחינת: מוצא אני מר ממות את האשה (בחינת מרירותא דעלמא, שצריך להמתיקה על-ידי מלח, כגזר לעיל: אלמלא מלחא לא הוי יכל עלמא למסבל מרירותא. ועל-כן להפך, בפרנסה דקדשה, פתיב: מצא אשה מצא טוב (משלי יח). טוב - בחינת צדיק, בחינת ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, הינו תאות ועצבון הפרנסה. ופרנסה, שהוא בחינת: שמה זבולון בצאתך, הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב. ואין טוב אלא צדיק (וימא לה):

(א) עיין תיקון מה. (ב) עיין ב"ר פרשה מה ובוהר לך דף צד, ובתיקון יט ובתיקון כד. (ג) עיין וזהר לך דף צג ע"א. (ד) עיין וזהר יט ובתיקון כד. (ה) עיין וזהר תשא דף קפט ע"ב. (ו) עיין וזהר דף רע. (ז) עיין וזהר פנחס דף רנ.

כי הוא עובד כל עבדו, אך: ואני אבטח בך - שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהיה משקע בתאות ממון:

ועל-כן אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה-שחורה ביותר, כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: בעצבון תאבלנה. שהוא בחינת עצבות ומרה-שחורה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ"ל, ועל-כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה-שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה-שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה נכסים - מרבה דאגה. כי בודאי הוא מרבה דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות, כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות כנ"ל, ועל-כן כל מה שמתרבין יותר, נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל. ועל-כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיויו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, כידוע לחכמי הרופאים, והממון והעשירות הוא מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכלה חיויו, כי הוא מקצר בפנים דסטרא אחרא, אלהים אחרים, השף, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים כנ"ל. ועל-כן הממון ממית אותו, כי הוא בבחינת מיתה, שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון כנ"ל. וזה שכתוב (בראשית ו): ועפר תאכל כל ימי חייך, עפר זה בחינת הממון, כמו שכתוב: ועפרות זהב לו, היינו שהממון והעשירות, שהוא בחינת עפר, תאכל כל ימי חייך, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חיויו של האדם כנ"ל, כי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאות ממון, כמו שכתוב בתקונים (תקון ע דף קכב): עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות, כידוע. וזה שפס' שם בתקונים: ובגין דא: ועפר תאכל (כל) ימי חייך וכו', היינו כנ"ל, עין שם והבן היטב. וזה שכתוב בתקונים (תקון ג בחייא תיקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב רב, שחוק הפסיל. מאן פסיל, דא אל אחר וכו', עין שם. ואיהו אספריה לרביא, דאנן חיביא, חיכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון. כי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת: בעצבון תאבלנה. שהוא בחינת טחול, שהוא בחינת עצבות ומרה-שחורה ורבוי דאגות, והם מקשרים בפנים דסטרא אחרא, אל אחר וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב רב, שחוק הפסיל, אל אחר, כנ"ל. וזה שכתוב שם: לבתר קטילת לון, כי בודאי הממון, שהוא בחינת טחול, עצבות וכו' כנ"ל, הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' כנ"ל. וזהו מה שכתוב לעיל: מצא או מוצא, שתאות ממון הוא בחינת: מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל, כי כן מבאר שם בתקונים (תקון ע היל): ומוצא אני מר ממות את האשה, ודא טחול וכו'. אך פרנסה דקדשה הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב וכו', שהוא בחינת הצדיק כנ"ל, כי הצדיק האמת נצול מזה, כי אין הממון מוזיק לו, כי עליו נאמר: טוב

הי ניהו מלי דכדיבא, הינו השקר, שנדמה להם שמרויחין, ובאמת אינם מרויחין. ותלא לה פתקא בצוארא, דהוי מסיק בי אפא מאה אלפי זוזי. בי אפא זה עבודה-זרה. כמו שכתוב (ירמ' ב): האומר לעין אבי אתה. ועבודה-זרה היא חובה^(ט), שמכרעת את הכל לכף חובה, וכל המתדבקין בה הם בעלי-חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצואר בני-אדם, שאין מסתפקין בממונם, ולוין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה, ואחר-כך מתים בעלי-חובות, ואם אינם מתים בעלי-חובות, הם גחיהם בעלי-חובות, ומטריחים את עצמם בטרחות גדולות, ומסכנים את עצמם בסכנת דרכים בשביל שכר מועט, בשביל לשלם חוב אביהם, חוב עבודה-זרה, כי מצוה לקיים דברי המת, וזה הדבר להם כמו צואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפרש מהרש"א: תלא לה פתקא בצוארא - שטר צואה. ואחר-כך אמרו לו: מלחא בי סריא במאי מלחי לה - כי תקון של תאות ממון הוא תקון הברית מלח כנ"ל, ושאלו אותו: זה שתקן בריתו, אם נפל לסרחון תאות ממון, במאי תקונו. והשיב להם: בסילותא דכדניתא - כי באמת יש עוד תקון לתאות ממון, הינו שישתפל לשרש, שמשם בא כל הממון וכל ההשפעות, ועל-ידי הסתכלות שם יתבטל תאותו, כי שם בשרשה, השפע כלו אור צח ומצחצח ותענוג רוחני, ואין מתאוה (נ"א מתעבה כתי"י) אלא למטה, ומי הוא הפתי יסור הנזה להשליך תענוג רוחני ולקח תענוג עב. אבל לזאת ההסתכלות אי אפשר לבוא אלא עד שיתקן בריתו, כמו שכתוב: מבשרי אהוה אלוה, שבתחלה צריך לתקן בשר-קדש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה עקר התקון של תאות ממון הוא על-ידי ברית. וכשתתקן בריתו, אי אפשר לפל לתאות ממון, כי על-ידי מלח, תאות ממון חסר כנ"ל. ושרש השפעות הוא מכנה בשם שליא, ששם מנח הולך, כי השליא הוא בחינת דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמו שכתוב (איוב ו): כי לא סגר דלתי בטני (בכורות מה), ונעשה משני דלתין צורת מ"ם סתומה, ששם מנח הולך, והוא בחינת מ"ם יום של יצירת הולך (גדה ל). וכן יש למעלה דלתי שמים, שמשם נולד השפעות, כמו שכתוב (תהלים עח): דלתי שמים פתח וימטר עליהם בעפר שאר וכו'. וזה שהשיב להם: בשליא דכדניתא הוא תקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון. ואמרו לה: מי איפא שליא לפרדה - כי עבדו אין לה אפלו בית-ולד. אמר להם: ומלחא מי סריא - כי באמת מי שתקן הברית, אינו נופל לתאות הממון:

אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם (תהלים נח). הינו מי שהוא בעל מחלקת, נופל לתאות ממון, וימיו פלים בדרך-פה אחר מותרות. וזה: לא יחצו ימיהם - שאין אדם מת וחצו תאותו בידו (מ"ד קהלת סדר א). וזה: לא יחצו - שאין משיג חצי תאותו, כמוכא לעיל (ובאות ג) על פסוק: ויגרש מפניך אויב, ויאמר השמר עין שם. (עד כאן לשון רבנו ז"ל): וזה שפס' ואני אבטח בך - שהוא ההפוך מתאות ממון, כי המשקע בתאות ממון, אינו בוטח בה,

(ח) עין רש"י לך בפיסוק וירדפם עד חובה.

לפני האלקים ימלט ממנה וכו', כמו שכתוב שם בתקונים (תיקון ג הניל): ואמאי אתקריאו רביא, בגין דלא אית בהון דעת לאשתזבא מנה, אבל לב מבין אשתזוב מנה דתמן צדיק, ורוא דמלה: טוב לפני האלקים ימלט ממנה, וחומא ילכד בה. פי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממון, שלא יכלה ימי חייו, כי רב העולם נלכדו בזה, הינו בתאות ממון, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל, ואי אפשר להנצל מזה כפי אם על-ידי הצדיק, שנאמר עליו: טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל. אשרי לו. עין שם (תיקון ג הניל ותיקון ע הניל) בתקונים ותראה נפלאות, איך עתה, שפתח רבנו זכרוננו לברכה את עינינו ונגלה לנו את ההקדמות התדשות הנפלאות, המבארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבארים היטב דברי התקונים הנ"ל, פי עתה מבארים שם כל דברי רבנו הנ"ל. ראה והבן וחכם, עין שם בתקון ע' הנ"ל מה שכתוב שם: אם זכה וכו' – עזר, ואם לאו – כנגדו וכו', עלה אתמר: ומוצא אני מר ממות את האשה. ודא מחול שבתאי וכו' (הינו בחינת עצבות ומרה-שחורה, שהוא בחינת מחול שבתאי, פתיא אכמא, כידוע). עזר – דא שכינתא, עלה אתמר: מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. ובגין דא הוו אמרי מארי מתניתין: מצא או מוצא. עין שם היטב והבן, ותראה שכל דברי רבנו ז"ל מבארים עתה שם ובתקון ג' הנ"ל באר היטב:

זאת התורה היא לשון רבנו ז"ל בעצמו, עד המקום שגרשם לעיל, ומשם והלאה הוא מלשוני, מה ששמעתי עוד דברים, שלא נתבארו בלשונו הקדוש. ועוד לאלות מלון, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש, בעת שזכיתי לשמע מפיו הקדוש התורה הזאת, וזהו:

קשים מזונותיו כפלים פיולדה, פי היולדת ראמת עיין קלין, והכא יש ק"ם קלין וכו', עין לעיל. פי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוה זו של ממון קדם שזוכין למשאומתן באמונה, להרויח ולהוליד ממון דקדשה. דהינו, שצריכין להתגבר מאד בשעה שעוסק במשאומתן, שלא יפל אז לתאות ממון כלל, חס ושלום, רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל פונתו יהיה בשביל השם יתברך לבד, כדי שיוזכה לעבד השם יתברך על-ידי הממון שירויה, ולתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי השם וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפלים פיולדה, פי היולדת צריכה לסבל חבלי לדה, וצריכה לצעק ע' קלין קדם הלדה, והכא יש ק"ם קלין, שהשכינה צווחת, חס ושלום: קלני מראשי, קלני מזרועי, על הנפלים בתאות ממון. וקדם שמרויחין ממון, צריכין לילך ולעבר ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין, ולצעק ולהתפלל להשם יתברך לעבר עליהם בשלום ולהנצל מהם. על-בן קשים מזונותיו כפלים פיולדה, דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן: גם באר אז, שק"ם קלין הם שתי פעמים ע', הינו: קלני מראשי, קלני מזרועי, שהם בחינת שני מיני קולות, מראשי ומזרועי, וכל קול הוא

(ש) ועתה מובן היטב מ"ש על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאות ממון מילי דכדיבי, הינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בודאי הוא בוד' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה. כמו ששכיח עתה בעולם וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בעל חוב תמיד. ע"כ השיב להם: די נידו מילי דכדיבי, הינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל, כי מתים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל, עין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאות ממון כנ"ל.

האריץ הם העשירים, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מא): והרעב היה על כל פני הארץ – מי הם פני הארץ, אלו העשירים. פי הממון והעשירות הוא בחינת פנים, כנ"ל: שם: תאות ממון הוא בחינת חשך, אנפין חשוכין וכו', עין שם. וכן מרמז בזהר (מקץ דף קצ"ג): קין שם לחשך וכו', דא זחמא דדהבא:

(ט) ועתה מובן היטב מ"ש על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאות ממון מילי דכדיבי, הינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בודאי הוא בוד' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה. כמו ששכיח עתה בעולם וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בעל חוב תמיד. ע"כ השיב להם: די נידו מילי דכדיבי, הינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל, כי מתים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות לתאוותם וכנ"ל, עין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאות ממון כנ"ל.

א דע, שיש אור, שהוא למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, והוא אור אין סוף, ואף-על-פי שאין השכל משיג אותו, אף-על-פי-כן רדיפה דמחשבה למרדף אבתרה, ועל-ידי הרדיפה, אז השכל משיג אותו, בבחינת מטי ולא מטי, כי באמת אי אפשר להשיג אותו, כי הוא למעלה מנפש רוח נשמה:

ב ודע, שאי אפשר להשיג אותו אפלו בבחינת מטי ולא מטי, אלא על-ידי עשית המצוות בשמחה, כי על-ידי שמחת המצוה נשלם הקדשה, ומעלה החיות והקדשה שבקלפות, בבחינת אחר-עשר סמני הקטרת, כי הקלפות הם בחינת מותרות, והם בחינת עצבות, בבחינת (משלי יד): ככל עצב יהיה מותר, והם תקפא דדינא, בבחינת (בראשית ו): ויתעצב אל לבו. ועקר השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי. ונלות השכינה, שהוא בחינת לב, שהוא שמחתן של ישראל, עקר גלותה - פשעצבות, שהם הקלפות, גוברים עליה, בבחינת: ויתעצב אל לבו. וזה הוא כשיצאו ישראל מהנלות כתיב (ישעי נח): כי בשמחה תצאו. ובשביל זה, שעל-ידי הקטרת מעלין מהקלפות חיותם, כתיב בהם (משלי כ): קטרת ישמח לב. נמצא, בשעושה המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא שמחת הלב, מבין הקלפות. וזהו בחינת מלכות דעשיה, העולה מן הקלפות:

ג וכשאתם עושה איזה מצוה, יש בך בהמצוה לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השם יתברך, בבחינת (שמות ו): בנערינו ובזקנינו נלך, בצאננו ובבקרנו נלך. וזה בחינת מלכות מלביש נצח הוד יסוד, שהם כלי ההליכה. וזה בחינת (תהלים לו): תורת אלקיו בלב, לא תמעד אשוריו, שהיא הולכת לעורר. וזה בחינת (שם סח): הליכות אלי מלכי בקדש - פשמעלין מלכות לתוך הקדשה, היא מלכשת את הליכות אלי, את נצח הוד יסוד, לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השם יתברך:

ד ועל-ידי ההתעוררות, הינו על-ידי הליכה, נמשך ברכה לכל העולמות. וזה בחינת: נצח הוד יסוד מלבישין את הסוד גבורה תפארת, שהם הידים, שמשם כל הברכות. וזה בחינת (בראשית לו): ויברך ה' אתך לרגלי נמצא, שעולין הרגלין בבחינת ידים, בבחינת (שופטים ד): ותלך יד בני-ישראל הלוך וקשה. ועקר הברכות מינים, בבחינת (ויקרא ט): וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם, וכמו שכתוב (בראשית מט): מידי אביר יעקב, משם רעה אבן ישראל:

ה ועקר הברכה שנשפעין מהינים, הם שכל. וכשבאים למטה, נעשים לכל אחד ואחד כפי רצונו, כמו שכתוב (תהלים קמה): פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. בכן מי שהוא בעל-נפש, צריך לבון רצונו, שימשיך ברפת שכל, בבחינת (בראשית כח): שכל את ידיו, ובבחינת (שמות טו): מקדש ה' כוננו ידך. וזה בחינת הסוד גבורה תפארת, שמלבישין את חכמה בינה דעת:

(שיך לאות ג): ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית וכו', עין שם. ועל-כן יוכל כל אחד, שהוא שומר הברית יותר מחברו, להפיל את חברו, כי הוא בחינת צדיק, פנים דקדשה, לגבי חברו, ועליו נאמר גם-כן: ויגרש מפניך אויב וכו'. ועל-כן צריך לזהר, בשיש מחלקת על האדם, שלא יפל לתוך תשוקת הממון, כי אולי חברו פנים דקדשה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה הוא, שמפילין אותו לתאות ממון בנ"ל, על-כן צריך לזהר מזה: שם: כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר, שכל ישראל, על-ידי שהם נמולים, על-כן כלם נקראים צדיקים:

(שיך לאות ד): וזה בחינת מוזה וכו'. וזהו: והיה שדי בצריך וכסף וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו', עין שם. וזה בחינת: שדי - שאמר לעולמו די. דהינו ששמח בחלקו ואומר "די" למה שיש לו, ואינו מתאנה יותר, שזהו בחינת שבירת תאות ממון, שזוכין על-ידי שמירת הברית בנ"ל:

(גם זה שיך לאות ד): מבאר שם, שעל-ידי מצות מוזה נתבטל חמדת הממון, ועל-כן וכתבתם על מוזוזות וכו' בנגד לא תחמד בנ"ל, עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובב"ר פ"ה): ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח לה רבי תדא מוזה. ולכאורה הוא פלא: מדוע שלח לו מוזה דיקא, ולא מצוה אחרת. אך על-פי מה שגלה רבנו ז"ל בהתורה הזאת, מבאר הענין היטב, כי מוזה דיקא מבטל חמדת הממון, ועל-כן שלח לו מוזה דיקא, כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות וממון, כי היה שנה ממון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה, על-כן שלח לו רבי בנגד זה מוזה דיקא, כי מוזה מבטל חמדת העשירות בנ"ל: מלקא כי סריא, זה שגפול לסרחון תאות הממון וכו'. ועל-כן אפקוהו בלשון: כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעבורם, כמו שכתוב (שמות לו): סרו מהר וכו', כי המשקע בממון, עובד כל העכו"ם בנ"ל, ועל-כן על כל מטבע חקוקה העבודה-זרה של העכו"ם. על-פי הדברים האלה יבין המשפיל לפרש בלא סניא ד"הזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה וכו'. הנחשת קונה וכו'. והכלל - מה שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות, עין שם כל הסניא. וסניא "אי מעות נקנה בחליפין", וסניא ד"כל הנעשה דמים באחר", הכל יבאר למשפיל על-פי התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[קיינ תקס"ג, בסעודת ליל שבת (באותה שבת אמר תו' ט"ז)]
[סבי דבי אתונא (בכורות ט)]

לה: אמצעותא דעלמא היבא. וקפא לאצבעתה, אמר להו: הבא. אמרו לה: מי יימר. אמר: איתו אשלו ומושחו:

והמסדר, הוא מעבב את המחין בעת מרוצתם ורדיפתם, לבל יחרסו לעלות אל ה' למעלה ממוחצתם, כי המחין רודפין להשיג האור אין סוף, וזה הכח הנ"ל של השכל, שהוא המושב והמסדר, שהוא בחינת כתר - הוא עומד בפניהם כמו מחצה, ומעבב אותם מרדיפתם כנ"ל. ועל-ידי הרדיפה והמעבב, הינו על-ידי הרדיפה שהמחין רודפין להשיג אור האין סוף, ועל-ידי כח המעבב, שהוא כח המושב והמסדר, בחינת כתר כנ"ל, על-ידי שני בחינות אלו, על-ידי-זה מבטשין ומכין המחין, בבחינת המחצה הנ"ל, שהוא המושב והמסדר, ועל-ידי-זה נעשין היכלין לאור אין סוף, דהינו שנעשין בחינת כלים והיכלות ברוחניות עליון להשיג על-ידם בבחינת מטי ולא מטי אור האין סוף, ברודף הוא. כי אם לא היה המעבב הנ"ל כלל, ולא היה מי שיעבב את המחין מרדיפתם ומרוצתם, היו מתבטלין המחין לגמרי, כי היה האדם מתבטל במציאות, כי אור האין סוף אי אפשר להשיג. אך על-ידי שני הבחינות, שהם הרדיפה והמעבב, על-ידי-זה נעשין בחינת מחצות והיכלין הנ"ל, שעל-ידם משיגין אור האין סוף רק בבחינת מטי ולא מטי. ופרוש "מטי ולא מטי" ידוע למבינים, דהינו שמיגיע ואינו מגיע, שרודף ומגיע להשיג, ואף-על-פי-כן אינו מגיע ומשיג, שזה נעשה על-ידי הרדיפה והמעבב כנ"ל. ואף-על-פי שנעשין אלו ההיכלין הנ"ל, אף-על-פי-כן לא ידע ולא אתידע, ולית מאן דקניא בהו, ולא מתדבקין, ולא ידעין וכו' כנ"ל. כי אי אפשר לציר בשכל השגות אלו ההיכלות הנ"ל, כי הם למעלה מנפשין רוחין ונשמותין, למעלה מכל השכליות, כי הם למעלה מהספירות וכו', כמבאר לעיל בלשון רבנו ז"ל, עין שם היטב ותבין, שלא הוספתי שום דבר כלל, כי בכלל דבריו דברי, רק חזרתי ובארתי הדברים קצת לגדל עצם עמקותם עד אין סוף. ובשביל זה נעשין תשעה היכלין דיקא, כי המחין הם שלש, ומחמת רדיפתם והכאתם בהמעבב הנ"ל הם נכללין זה בזה, ונעשה כל אחד כולל משלש, ושלש פעמים שלש הם תשעה, וזהו בחינת תשעה היכלין הנ"ל. אשרי מי שיוזכה לילך ולעלות בדרך הקדש, הנאמר בהתורה הזאת, עד שיוזכה להשגות אלו:

וזה ששאלו סבי דבי אתונא: אמצעותא דעלמא היכא. זקפא אצבעתא, אמר: הכא. אמרו לה: מי

ימר. אמר להו: איתו אשלי ומושחו. ששאלו אותו: איך משיגין אור אין סוף, שהוא אמצעא דעלמא, שממנו הכל שואבין חיות ושפע. זקפא אצבעתא, זה בחינת ברכות כנ"ל, בחינת: וישא אהרן את ידו ויברכם, כנ"ל. הינו שעל-ידי הברכות מבטשין המחין בכתר, ונעשין היכלין כנ"ל. ואמרו לה מי ימר - מי הוא זה שייכנס בהיכלי התמורות, למקום הקלפות, להעלות משם הקדשה בבחינת קמרת כנ"ל, ושעל-ידי עליתו יתעלה הברכות כנ"ל. וזה: מי ימר, לשון תמורה, לשון (ויקרא כ): אם המר ימירנו. והשיב להם: איתו אשלי ומושחו, הינו עקר עלית הקדשה - על-ידי השמחה, ולעתיד, בצאת ישראל מהגלות בשמחה, כמו שכתוב: כי בשמחה תצאו, ואז יכלו הקלפות לגמרי. וזה: איתו

ו יצריך להמשיך אמונה לתוך ברכת השכל, כי אין לסמך על השכל בעצמו, כידוע. וזה בחינת (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, ובחינת (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ובחינת (שמואל א-ב): וקמה בידך ממלכת ישראל, הינו שימשיך אמונה לתוך ברכת הידים. וזהו בחינת (שמואל א-ב): ובניתי לו בית נאמן, וזה בחינת (תהלים כט): אמונתך בקהל קדושים. קדש זה בחינת מחין. וזה בחינת: מלכות דיצירה נעשה ממנה חכמה בינה דעת דעשיה:

ז ובפנימיות ברכאן, שהוא דקות הברכאן, נתברך מהם המסדר והמושב את השכל, שהיא בחינת כתר, בחינת (בראשית כ): ואהיה עמך ואברכך. כתר הוא לשון המתנה, כמו שכתוב (איוב לו): כתר לי זעיר, כי פשוטאלין את האדם איהו שכל, אומר: המתן עד שאתישב, וגם שם צריך אמונה. בבחינת אמון מפלא^(א). וזה בחינת שמפנימיות הסדר גבורה תפארת, ומפנימיות מלכות דיצירה, נעשה כתר דעשיה. וכן עולין העולמות עד למעלה, עד אצילות למעלה למעלה. וזה (יחזקאל א): ברודף כבוד ה' ממקומו. ברודף, זה בחינת ידים. כבוד ה', זה בחינת אמונה. ממקומו, זה בחינת כתר:

ח ובשעושה ומתקן את המושב והמסדר, שהוא הכתר, בראוי, והמחין רודפין להשיג האור אין סוף, והכתר מעבב את השכל כדי לישב את השכל, ועל-ידי הרדיפה והמעבב, אזי מפה המחין בהמושב והמסדר, ונעשין היכלין לאור אין סוף, ואף-על-פי-כן לא ידע ולא אתידע, כמובא בזהר פרשת נח (דף סה): ומנו האי פריסא ברדיפה דהאי מחשבה, מטי ולא מטי. ופריסא, זה המסדר והמושב, שהוא בחינת כתר, שהוא פרום בין הנאצלים לבין המאציל. ואתעבידו תשע היכלין, דלאו אנון גהורין, ולא רוחין, ולא נשמותין, ולית מאן דקניא בהו, ולא מתדבקין, ולא מתידעין. ודע, שזה תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה - דלא ידע. וזה בחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשך. כי אורות אלו הם הצחצחות, שהם למעלה מהספירות^(ב). אשרי מי שיוזכה, שירדף מחשבתו להשיג השגות אלו, אף-על-פי שאין יכלת ביד השכל להשיג אותם, כי לא מתדבקין ולא ידעין. ותשעה היכלין אלו נעשין על-ידי הבטישה, שמבטשין המחין בכתר בשעת רדיפה, והמחין הם תלת, וכל אחד כולל מתלת, כי נכללין בשעת רדיפה. ושלש פעמים שלש הם תשעה, וזהו: תשעה היכלין:

וזה הענין עמך עמך מי ימצאנו, כמובן למשכיל, וכאשר רמו לי רבנו זכרוננו לברכה בעצמו גדל עמקות הסוד הנורא הזה, שמגיע למעלה למעלה וכו', וכמבאר בהתורה הזאת למעין. וההכרח לבאר הדבר קצת, והוא: כי הכתר הוא המושב והמסדר את המחין, דהינו הכח שיש בהשכל של אדם לישב ולסדר את המח ודעת לבל יחרס לצאת חוץ מן הגבול, זה הכח הוא בחינת כתר כנ"ל, וזה הכח הוא כמו מחצה, המפסקת בין המחין ובין האור אין סוף, כי זה הכח, שהוא המושב

(א) עין תיקון ע. (ב) עין פרס רמנים שער הצחצחות.

אשלי, הינו על-ידיכם ועל-כרחכם ותבטלו תקלפות, כי אתם בעצמכם תביאו את בית-ישראל מהגלות, הנקראים אשלי, הינו חבל נחלתו, כמו שכתוב (ישעיה טו): והביאו את אחיכם בית-ישראל, שכל אחד ואחד מהעבדים יביאו בידם את בית-ישראל מהגלות, על-ידי רבוי השמחה שיהיה בעת הזאת, כמו שכתוב (תהלים קכ): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וכו', הינו שמחים. ועל-ידי השמחה ותבטלו תקלפות, בבחינת (שמואל ב ח): וימדדם בחבל השכב אותם ארצה⁽¹⁾. וזה: מושחו, הינו המדידה לכלות אותם:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[סבי דבי אתונא (כבורות ח)]

קדם צריך לידע הרבה הקדמות קדם שידע איזהו דבר, ואחר-כך, בשמשיג את הדבר, משליך הקדמותיו, ויודע את הדבר בידיעה אחת. ועקר המעין החכמה מן המקדש יצא, כי שם היו מקריבין הקרבנות, שהם הבחינות וכו' הדמיון, כמו שכתוב (תהלים נא): זבחי אלקים רוח נשברה - ששבירת הדמיון הם הקרבנות. ובשביל זה אמרו חכמינו זכרונם לברכה: בשחרב בית-המקדש בטל השמיר וכו', ובשיבנה בית-המקדש, אז יתקנם (יאל ח): ומעין מן המקדש יצא:

ב ודע, ששכל עולם ועולם ובכל מדרגה ומדרגה, יש שם דמיונות אלו, והם הם הקלפות הקודמין לפרי, וסובבים את הקדשה, בבחינת (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון. וכשאדם נעתק ממדרגה למדרגה, אז צריך לו לילך דרך אלו הדמיונות כדי להגיע אל הקדשה, ותכף בשעולה להמדרגה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבין אותו, וצריך להכניע אותם ולשבר אותם, ולטהר אותו המקום מקלפות:

ג ודע, שאין שני בני-אדם שוין זה לזה, כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה, וזה מלבוש לזה, ופנימית של תחתון נעשה לבוש וחיצוניות לחיצוניות עליון. נמצא, כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה, אזי הולך ונעתק האדם העומד במדרגה העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה, כי אי אפשר שיהיו שני אנשים במדרגה אחת. ואינו נעתק מהאדם העליון אלא הפנימיות שלו, והחיצוניות נשארו. וגם האדם שבמדרגה התחתונה אינו נעתק ועולה, אלא הפנימיות, והפנימיות של התחתון נעשה חיצוניות לחיצוניות עליון. ואף-על-פי ששבר נשבר הקלפה שבמדרגה עליונה על-ידי האדם העליון, אף-על-פי-כן, כשפנימיות של העליון נעתק משם, וחיצוניות (ניא ופנימיות) התחתון עולה, אזי תקלפה חוזר ונעור, כי לא נכנעת, אלא לפני האור הפנימיות של העליון, אבל לפני התחתון, אפלו לפני פנימיותו, יש כח בידה להתעורר כנגדו, ובשביל זה צריך לו לשבר אותה ולהכניע אותה מחדש. ופנימיות וחיצוניות הם שני מיני עבודות: עבודה של תורה ותפלה ומצוות הם פנימיות. ועבודת אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף הם חיצוניות. ועבודת חיצוניות, הינו אכילה ושתיה, של האדם העומד במדרגה העליונה, היא מאירה ומשפחת יותר מעבודות פנימיות, הינו תורה ותפלה, של האדם העומד במדרגה התחתונה, ובשביל זה פנימיות התחתון נעשה לבוש לחיצוניות העליון: וזה פרוש (ירמיה ט): כפא כבוד מרום וכו'. כפא זה בחינת פנימיות, לשון אתכסיא. כבוד זה חיצוניות ולבוש, כמו שכתוב (שבת קיט): רבי יוחנן קרא למאנה וכו'. מרום מראשון - הינו כשנתרומם ונתעלה ממדרגה הראשונה, ואז נעשה מפנימיות חיצוניות, בשביל זה: מקום מקדשנו - צריך לקדש את המקום מחדש, כי הקלפות חוזרים ונעורים כג"ל:

ד ואי אפשר להכניע הקלפות, הינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה

לה: אחוי לן מנא דלא שוין לחבלא. איתי בודיא. פשוטהו, ולא הוי עיל לתרעא. אמר להו: איתו מרא, סתרו. הינו מנא דלא שוין לחבלא:

משחרב בית-המקדש בטל השמיר ונפת צופים ואמנה: (משנה סוטה מח)

א כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדרגה, ולעלות אל השכל. וכשנמשך אחר המדרגה, זה בחינת שרירות לב, שהוא הולך אחר המדרגה שבלב, וכשיוצא משרירות הלב ומשבר לבו האבן - זה בחינת שמיר, שעל-ידו נכנע האבן, ואינו הולך אחר תאוות המדמיות, והולך אחר השכל. וכל זמן שלא הוציא שכלו אל הפעל, שלא השתמש בשכלו עדין - אז אצלו השכל בכח, אף-על-פי ששבר שבר המדרגה, אז נתקומם תכונת שכלו, כי בשוה קם, זה נופל (כמובא ברשי ריש פ' תולדות), אבל השכל עדין בכח. ואחר-כך, כשחוקר בשכלו ומשתמש בו, אזי השכל בפעל. וזה בחינת נפת צופים, בבחינת (שיר השירים ח): נפת תמפנה שפתותיך - שהוציא מתיקות שכלו מבח אל הפעל. וזוה: שפתותיך, הוא בחינת מוציא מבח אל הפעל, שהוא בחינת הדבור. ואחר-כך, בשמשיג בשכלו כל מה שיש ביד אנושי להשיג, אז שכלו שב שכל הנקנה, כמו שכתבו המחברים, שיש שכל בכח, ושכל הפעל, ושכל הנקנה. ועקר קיומו של אדם לאחר מיתתו אינו אלא שכל הנקנה, וזה השארותיו לאחר המיתה. וזה בחינת אמנה, כי אמנה - לשון קיום דבר, כי שכל הנקנה הוא קיום של אדם לאחר מותו. ושכל הנקנה נקרא, מה שאדם יודע הרבה דברים בידיעה אחת, כי

(א) עין זוהר בלק דף קצ ע"א.

ונגשיף צדקה. וזה דוקא: על שער בת רבים, כשעדין על השער, קדם שבא ליד העכו"ם, עדין שורה החן על הממון, אבל אחר-כך נעלם החן כנ"ל:

וזוהו שאמרו סבי דבי אתונא: אחוי לן מנא דלא שויה לחבלא. ואיתי בודיא ופשמוהו, ולא עיל לתרעא. ואמר לון, איתו מרא וסתרי לפתח עם הכתל. פרוש: בודיא זה בדיות הלב, מה שבונה מלב, הינו המדמה הנ"ל, הינו בחינת שרירות לב הנ"ל. כשזה הכח המדמה שבלב גובר ומתפשט על האדם, שעולה ממדרגה התחתונה למדרגה עליונה, והקלפה הזאת, שהיא המדמה, לא שויה לנגד עיניה ההפסד והבלה, שנפסדת כבר מהאיש שהיה במדרגה עליונה, ואף-על-פי-כן היא מתגברת אחר-כך כנ"ל. ולא עיל לתרעא - הינו שלא יכול האיש לכנס לשער קדשה, שהיא השכל, מחמת התגברות המדמה. ועצה היעוצה על זה: סתירת הפתח, שהוא המדמה, שהוא הממאה, כמו: הבא לטמא פותחין לו (ויפא לת), והוא בחינת (בראשית ד): לפתח חטאת רובין. וסתירתו - על-ידי הגונין הנ"ל, שהוא גדלת הבורא הנ"ל. והם בחינת בותל - כו"ת (וזה משפטים דף קט"ו). כ"ו זה בחינת שם הקדוש, שהוא בחינת גונין, כמו שכתוב (תהלים כ): ה' אורי - שהוא אורות הגונין, וישעי - שהוא בחינת בגדי ישע הנ"ל, והוא תל שהכל פוגין לו (וזה שם) ותאבין להסתכל בו^(א):

(מפיסין כ"ד עד פאן - לשון רבנו זכרוננו לברכה)

ה גם דע, שבדי להכניע הקלפה המסבבת שבכל מדרגה כנ"ל, על זה צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו, הינו שישמח על-ידי שיוכר שזכה להתקרב להשם יתברך, וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים אותו להשם יתברך, ועל-ידי השמחה זו הוא משבר הקלפה, ונכנס למדרגה שניה:

(שיך לאות א): זבחי אלקים רוח נשברה, ששבירת הדמיון הם הקרבנות וכו', עין שם. וזה בחינת סמיכה על הקרבנות, כי הקרבנות מביאין מבהמות, שהם בחינת כח המדמה, כי הבהמה יש לה גם-כן כח המדמה. וכשאדם הולך אחר המדמה שבלב, דהינו אחר תאוותיו, חס ושלום, שבאין מכח המדמה - זהו מעשה בהמה ממש, כי גם הבהמה יש לה כח המדמה. ועל-כן פשאדם חוטא, חס ושלום, וכל החטאים באין על-ידי כח המדמה, שמשם נמשכין כל התאוות, על-כן הוא צריך להביא קרבן מבהמות, וצריך לסמוך עליו ולהתודות כל חטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועל-ידי-זה נמשכין כל החטאים וכל כח המדמה על הבהמה, שהיא בחינת מדמה כנ"ל. ואחר-כך: תכף לסמיכה - שחיטה^(ב), ושוחטין הבהמה לקרבן, ועל-ידי-זה נכנס ונשבר המדמה:

(שיך לאות ב-ג): מבאר שם, שפשאדם נעתק ממדרגה למדרגה, אז צריך לו לילך דרך אלו הדמיונות כדי להגיע אל הקדשה, ותכף פשעולה להמדרגה השניה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבבין אותו, וצריך

אלא על-ידי גדלות הבורא, כמובא בפנות של הודו לה קראו בשמו, שזה המזמור נתקן להכניע הקלפות שביצירה, כי נתעוררים נגד עשיה שעולה ביצירה, ועל-ידי שמזכירין גדלות הבורא - נכנעין, עין שם. כי פנימיות היצירה עולה לבריאה, ופנימיות עשיה עולה ומלביש לחיצוניות יצירה, עין שם. וההתגלות גדלות הבורא הוא על-ידי צדקה שנותנין לעני הגון, כי עקר הגדלה והפאר הוא התגלות הגונין^(א), וכסף וזהב הן הן הגונין, כי גונין על-אין בהם, וגונין על-אין המלבישין בכסף וזהב, אין מאירין אלא פשבאים לאיש הישראלי, כי שם מקומם, ונכללים זה בזה, ומתגהרין אלו הגונין בבחינת (ישעיה סט): ישראל אשר בך אתפאר. כי מקום הגונין אינו אלא אצל איש הישראלי, וכשמתגהרין הגונין, אזי הקדוש-ברוך-הוא מתגדל ומתפאר בהם, בבחינת (תני ט): לי הכסף ולי הזהב, ונעשה מהם בגדי ישע. ישע - אסתכלותא, כמו ישעו אל ה' (וזה יתרו דף ע"ש), מחמת הפאר הכל מסתכלין בו, כי כלם מתאוין להסתכל בו. אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העכו"ם, אזי הגונין נעלמים אורם ואינם מאירין, כי אין שם מקומם, כי אין מקומם אלא אצל איש הישראלי, בבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, כי שם פאר הגונין. ובשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל. אף-על-פי שיש להעכו"ם כסף וזהב הרבה, תאבין לדינר של יהודי, כאלו לא ראה ממון מעולם, וזה מחמת שהכסף וזהב שיש תחת ידם, אין הגונין מאירין, ואין החן שורה על ממון שלהם, כי עקר הפאר והחן לא נתגלה אלא אצל ישראל. ובשביל זה נקראים רשים, כמו (אבות פ"ג): הוו זהירים ברשות, כי הם רשים ועניים, כי אין להם הנאה מממונם, כאלו הם עניים, ותאבין לממון של ישראל, כי על ממונם של הישראלי שורה הפאר והחן, והכל תאבין להסתכל על הפאר והחן. אבל דע, תכף ומיד כשהעכו"ם מקבל ממון ישראל, תכף ומיד נתעלם החן והפאר בתוך הממון, ובשביל זה העכו"ם בכל פעם תובע ממון אחר מישראל, ושוכח הממון שבכר קבל, כי נתעלם החן כשבא ליד העכו"ם, וזהו (שם): שאין מקרבין אלא בשעת הניתן. וזה בחינת (בראשית י): חן בעיני ה' - עיני ה' זה גונין על-אין, שהם בחינת כסף וזהב, שם עקר החן והפאר: וזה שאמר אבימלך לשרה: הנה נתתי אלך כסף לאחיק, הנה הוא לך כסות עינים (בראשית ט). הינו: כשיצא הממון מיד עכו"ם ליד הישראלי, תכף נתגלו הגונין ונעשו בבחינת בגדי ישע, הינו כסות עינים, שהכל מסתכלין בהם, שהכל תאבין להסתכל בהם. ועל-ידי צדקה שנותן מממונו, נתתקן כל ממונו, ונתגליו הגונין ומאירין, ונעשה כל ממונו בבחינת: לי הכסף ולי הזהב, בבחינת (ישעיה סא): בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני. ואפלו זה הפעות שלוקחין העכו"ם מאתנו, נחשב לצדקה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב ט): ונגשיף צדקה. וזהו (שיר-השירים ט): עיניך ברכות בחשבון. עיניך, זה הגונין, בחינת כסף וזהב, נתברכין על-ידי צדקה, שכל פרוטה נצטרף לחשבון גדול (ב"ב סט). ואפלו על-ידי הממון שבא לתוך יד העכו"ם, הנקראים בת-רבים, גם זה נחשב לצדקה, כמו שכתוב:

(א) עין זוהר בשלח טב ע"ב, תרומה קנב ע"ב. (ב) עין זוהר ויגש ר' ע"ב. (ג) מנחת צג ע"א.

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[סבי דבי אתונא (בכורות ה)]

דמית בביעותה, היכא נפק רוחא. אמר להו:
בהינו דעל:

א פי למשך את כל העולם לעבודתו לעבדו שכם אחר,
וכלם ישליכו אלילי כספם וזהבם ויתפללו אל
השם יתברך לבד - זה הדבר נעשה בכל דור ודור לפי השלום
שבדור, פי על-ידי השלום שיש בין בני-האדם, והם חוקרים
ומסבירים זה לזה האמת, על-ידי-זה משליך כל איש את שקר
אלילי כספו, ומקרב את עצמו להאמת:

ב ואי אפשר לבוא לבהינת שלום, אלא על-ידי הארת-
פנים, הדרת-פנים. וזה (בראשית לט): ויבא
יעקב שלם עיר שכם - אתערותא של בהינת (צפניה א): לעבדו
שכם אחר, הוא על-ידי שלום, ושלום הוא על-ידי בהינת יעקב,
שהוא הארת-פנים, בהינת שופרה דיעקב כעין שופרה דאדם
(כ"ב פד. ע"ש), וזה בהינת (תהלים כד): מבקשי פניך יעקב:

ג והדרת-פנים זה בהינת דרושי התורה, שהתורה נדרשת
בשלוש-עשרה מדות, הנמשכים מי"ג (ש"לש
עשרה) תקוני דקנא (וזה אחרי דף סב), מבחינת הדרת פנים, כמו
שכתוב (ויקרא יט): והדרת פני זקן:

ד ולפי ההנדבכות הכמותו בשלוש-עשרה מדות אלו הנ"ל, בן
הנדבכות קול רנתו, בבחינת: זקן - זה קנה חכמה
(קידושין לב). הקנה מוציא קול (ברכות סא, ועין זוהר פנחס דף רלב רלד רלח). וזה
(שיר-השירים ג): הראיני את מראיך, זה בחינת הדרת-פנים, בחינת
זקן כנ"ל. השמיעני את קולך - פי הקול לפי החכמה של דרושי
התורה, לפי השכל של שלוש-עשרה מדות שהוא דורש בהם את
התורה. וזהו (עמוס ה): דרשוני וחיו, פי החכמה תחיה את בעליה
(קהלת ז):

ה וכשנזדבד קולו, אז על-ידי השמעת קולו לבד, בלא
דבור, הקדוש-ברוך-הוא מושיעו בעת צרתו,
בבהינת (תהלים קז): וירא (ה) בצר להם, בשמעו את רנתם -
על-ידי שמיעת קולו הקדוש-ברוך-הוא רואה מי שמצטר לו,
איזהו עבדו מצר לנו. וזהו (דברים כז): באר היטב - בשבעים
לשון⁽⁸⁾, שפרושים ודרושי התורה, שמשם תוצאות הקול, על-
ידם היטיב לנו בכל הלשונות ובכל העבדים, בבחינת: בשמעו
את ר'נתם, ראשי-תבות באר, ובאר הוא לשון פרוש ודרוש:

ו ולהדרת-פנים הנ"ל אי אפשר לבוא אלא על-ידי תקון
הברית, בבחינת (ד"ה א ט): הוד והדר

להכניע אותם מחדש וכו', עין שם. ואף-על-פי שכבר נשבר
הקלפה שבמדרגה העליונה וכו', אף-על-פי-כן בשפנימיות של
העליון נעתק משם, וחיצוניות (פנימיות) התחתון עולה, אזי הקלפה
חוזר ונעור וכו', עין שם. ואמר אז בזה הלשון: ובה מועין
החסידים הרבה, שפתאום נדמה להם, שנפלו מעבודת השם,
ובאמת אין זה נפילה כלל, רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה
למדרגה, ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקלפות, שהם
התאוות והבלבולים והדמיונות והמחשבות והמניעות כנ"ל,
על-כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזר ולהכניע ולשבר
הקלפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל
באמת אין זה נפילה כלל כנ"ל:

(שיך לאות ג): ודע, שאין שני בני-אדם שוין וכו'. נמצא,
כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה
עליונה יותר, אזי הולך ונעתק האדם העומד באותה המדרגה
העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה וכו'. ואמר אז
בזה הלשון: וזה בחינת הרמה, מה שאחד מרים ומגביה את
חברו, פי על-ידי שזה האדם שבמדרגה התחתונה עלה מדרגא
לדרגא, על-ידי-זה הגביה והרים את חברו שבמדרגה העליונה,
לעלות למעלה עליונה יותר. וכן חברו דחברו, הגבוה עוד יותר
מחברו, עלה עוד יותר למעלה, וכן למעלה למעלה, פי אי אפשר
שיהיו שני בני-אדם במדרגה אחת כנ"ל:

אחר שאמר מאמר הנ"ל, ושם מכנה וקורא כל תאוות היצר
הרע בשם בח המדמה, אמר אז: צריכין לקרא לו ולכנות
לו שם אחר, הינו להבעל-דבר והיצר הרע צריכין לקרות אותו
בשם אחר, דהינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע, רק בשם בח
המדמה. ואמר זאת בדרך שחוק, אבל הבחתי, שהיה לו בזה
כונה שלמה, ולא זכיתי להבין כונתו בזה:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[סבי דבי אתונא (בכורות ה)]

דמית בביעותה, היכא
נפק רוחא. ואמר להו:
בהינו דעל:

רעיציא, זה אפרוח. זה בחינת צדיק, בחינת (תהלים עב): יפרח
בזמיו צדיק. ששאלו אותו: הצדיק שממית את עצמו,
ומוסר את נפשו בצלותה ובעוניה - באיזה מן המקומות מן
התפלה צריך לו למסור את נפשו ביותר. והשיב להם: היכא
דעל. הינו, איך שיש לו להעלות ניצוצי הקדשה, הינו איך
שנגבסים בו מחשבות זרות, וצריך להעלותם, כידוע, שם צריך
לו למסור נפשו:

(א) טוטה לב, מובא בפרש"י שם.

לפניו" בש"עז וחדוה במקומו", שהוא ברית, הנקרא בעז, והוא
 הדרה דמטרוניתא^(א). וזה (שמות טו): עזי - זה בחינת ברית, וזמרת,
 זה בחינת קול, ויהי לי לישועה - בבחינת: וירא (ה) בצר להם
 וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסח ל): בשעלו ישראל
 מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה. כי על הים נתגלה בחינת
 ברית, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: הים ראה וגם ויגם,
 ויצא החוצה (מ"ד וישב פ"ו). נתנו עיניהם - זה בחינת הדרת פנים,
 בחינת זקן - זה קנה חכמה, כמו שפרש רש"י (בראשית ג):
 ותפקחנה עיני שניהם - על-שם החכמה נאמר. לומר שירה -
 זה בחינת קול, שנתגלה על-ידי החכמה. וזה שאמרו (פסח שם):
 עוללים ויונקים אמרו: זה אלי ואנוהו. זה - בחינת ברית, בחינת
 (שמות ג): וזה לך האות, ואנוהו - זה בחינת הדרת פנים. וזהו
 פרוש (פסלי כט): רעה זונות יאבד הון. הון זה בחינת קול, כמו
 שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כבוד את ה' מהונך - אל תקרי
 מהונך, אלא מגורונך (כמובא בבאר היטב סי' נג בשם הפסיקתא וכן ברש"י משלי ג
 בה"ה שם. ולשון הפסיקתא אלא מחנך וכו' אם נתן לך קול ערב וכו'). וכשפונם בברית,
 נפגם קולו. ויעקב, ששמר בריתו, כמו (בראשית כט): ראשית אוני,
 וזה לקול, בבחינת (שם כ): תקל קול יעקב. ומבחינת קול וזכה
 לשלום, בבחינת (שה"ש א): שיר השירים אשר לשלמה - למלך
 שהשלום שלו^(ב). ובשביל זה תקף אחר קול רנה של שירת הים
 וכו' לשבת שלום^(ג), כמו שכתוב (שמות טו): ויבאו מרתה, ושבת
 במקרה נצטווה (כשרו"ל סנהדרין נו). וזה (שמות שם): ו'תען ל'הם מ'רבים
 ש'ירו ל'ה' - ראשי-תבות שלום, שעל-ידי שירה וכו' לשלום:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

(שירי לעיל): וירא (ה') בצר להם, בשמעו את רנתם - על-ידי
 שמיעת קולו, הקדוש-ברוך-הוא רואה מי שמצר
 לו, איזה עבוי"ם מצר לנו וכו'. ואמר, שעל-בן פשיש, חס ושלום,
 איזה גזרה וצרה לישראל מאיזה עבוי"ם, אזי טוב לנגן הנגון של
 אותה העבוי"ם שמצר להם, חס ושלום. וזהו: בשמעו את רנתם,
 רנתם דיקא, הינו רנה ונגון שלהם, של אותה העבוי"ם שמצרה
 לישראל, חס ושלום:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[סבי דבי אתונא (כבורות ח)]

לן ביתא באוירא דעלמא. אמר שם, קם ותלא בין
 שמיא לארעא. אמר להו: אפיקו לי לבני וטינא
 מדהתם. אמרו: ומי איבא דמצי לאסוקי התם. אמר:
 ומי איבא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא:

א המתנגדים המבזים והמחרפים יראי השם - זה מחמת
 שמקבלים תורה מתלמידי חכמים שדין
 יהודאין^(א), כי תלמידי חכמים שדין יהודאין הם מקבלים
 תורתם מהשדין, שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים,
 ובאלפין אלו כתיב בשלמה (מלכים א-ח): וידבר שלשת אלפים
 משל, ויהי שירו חמשה ואלף. כי שלמה זכה להם בקדשה, אבל
 תלמידי חכמים שדין יהודאין מקבלין מהם דרך הקלפות,
 ובשביל זה כל דבורם - דרך משל ומליצה וטעמים נפלאים, כי
 שרשה מאלו אלפין הנ"ל. ואלו התלמידי חכמים נאמר עליהם
 (ישעי' ז): המעט מהם תלואת אנשים, כי תלאו גם אלקים. כי
 מנגעים אנשים שבאים לשמע דרושם ותורתם, ואנשים חושבים
 שיבואו לאיזהו תועלת על-ידם, הינו שיבואו לדעת את ה' איך

ו ודוקא במקרה קבלו שבת-שלום, כי בן דרך השלום
 להתלבש במקרה, בבחינת (ישעיה לח): הגה לשלום מר
 לי מר - כמו שכל הרפואות הם בסמים מרים, בן השלום, שהוא
 רפואה לכל הדברים, בבחינת (שם ט): שלום לרחוק ולקרוב אמר
 ה' ורפאתיו. ולפעמים החלשה גוברת כל-כף, עד שאין יכלת
 ביד החולה לסבל מרירות הרפואות, ואז הרופאים מושכין
 ידיהם מן החולה ומינאשים אותו - כך בשעה עונות, שהם חלי
 הנפש, גוברים מאד, אז אין יכול לסבל מרירות הרפואות, ואז:
 אין שלום אמר לרשעים (ישעי' מח טו). וזה ששבת חזקה את
 הקדוש-ברוך-הוא, שהשליך כל הטאתיו אחר כתפו, כדי שלא
 יצטרך להלביש את השלום במרירות הרבה. וזה: הגה לשלום
 מר לי מר (שם לח), הינו זה ידוע, כי לשלום צריך מרירות. ואתה
 חשקת נפשי מרדת שחת (שם כתוב משחת בלי ופרש רש"י: מבלי רדת שחת) -
 כי ידעת שאין בי כח לסבל מרירות לפי הטאתי. והשליכת אחר
 גוף כל חטאי - כדי שיתלבש השלום במרירות כפי יכולתי. וזה
 (בראשית כד): ואברהם זקן - על-ידי זקן הנ"ל, על-ידי-זה: וה' ברך
 את אברהם בכל - זה שלום, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא
 את הכל:

ח ושלום בגופו (שבת לג) דרשו על-פסוק ויבא יעקב שלום: שלום בגופו, שלום
 במקומו (כו) - בארבע מרות, שלא תתגבר אחת על
 חברתה. שלום במקומו - שלא יהיה בא זה ואכל את זה, כמו
 שאמרה בת נקדימון בן גריון (כתובות טו). שלום בתורתו - בלא

(א) עין פ"ח שער הזמירות פרק א. (ב) שיר השירים רבה פרק א. (ג) עין זוהר קרח קעו ע"ב. (ד) עין זוהר פינחס רנג.

מחשבתם הרעה, אומר להם שיוציאו הטינא מלבם, שיוציאו הטינא שבלב האבן, ואל יכפרו בהקדוש-ברוך-הוא. כי הטינא ולב האבן מהתם, הינו מבחינת האלפין הנפולים הנ"ל, שהן גימטריא התם, וכי ארבע פעמים אלף עם הכולל עולה התם. אמרו: מי איפא דמצי לאסוקי התם - שאמרו לו: מי יכול לעלות האלפין הנפולים. והשיב להם: מי איפא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא - הינו מי שבונה ביתו על-ידי תלמידי-חכמים האמתיים, כי יש להם על מה שישמכו, כי תלמידי-חכמים אמתיים הם יסוד כל דבר, ומי שביתו בית-ועד לחכמים, שבונה ביתו בבחינת: איש קדוש עובר עלינו תמיד, נעשה עלית קיר (מלכים-ב ד) - אלו האנשים מעלין האלפין כנ"ל: וזה אלף בית גימל דלת. גימל דלת דא שמיא וארעא. בית - מי שבונה ביתו בין שמיא לארעא, זה תקון האלפין. וזו חית - הינו אלו בני-אדם המקבלים תורתם משרדין יהודאין, המכנים בשם וין, בחינת (ויקרא י): לשעירים אשר הם זונים. מהם החרוף והבזיונות, בבחינת (איוב לא): וכוז משפחות יחתני, בחינת חית. הא וו - הוי וי, לשון צעקה ומריבה, כגופר לעיל: למי מדנים למי שית, הינו וין חית. מית יוד - טובא גנו בגוה. כי צריך, כששומע תורה מתלמידי-חכמים שדין יהודאין, שיאכל טוב שבגוה, כמו (תנינה טו): רבי מאיר, רמון מצא, תוכו אכל, כמו שכתוב (משלי כ): בני תנה לבך לי. וכתוב (שם כב): שמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעתתי. וכשעושה כן, מעלה טוב הגנוז בגוה, הינו האלפין הנפולים. וזה מית - טובא גנו בגוה (הקדמת חוהר"ג), שתשית לבך לטוב הגנוז בדבריו, ועל-ידי-זה יוד - הינו תתקן על-ידי-זה האלפין, בחינת (ישעיה כח): אודה שמך כי עשית פלא - דא אלף. וזה יוד צורת אלף. וזה יוד, לשון אודה. יוד בחינת (איכה ג): וידו אבן - לשון השלכה, הינו קלפתו זרק:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

ושמענו מפיו הקדוש, שזאת התורה מרמז בה כל הפונות של פרשת התמיד, שאומרים בבקר, ובאר לנו קצת. ועין בפונות, ותראה ותבין, שכל הפונות של פרשת התמיד מבארים בתורה הזאת. כי מבאר שם בפונות, שתמיד מכניע קלפות דעשיה וכו', שהם בחינת עבודה-זרה וכו'. ו"עולת" גימטריא שם אב"ג ית"ן וכו', שהוא בחסד וכו', בסוד: וישכם אברהם בבקר, והוא סוד: אל תיראי תולעת וכו'. ויש כנגדו בקלפה תולע, אשר מכלה ואוכל הכל וכו', ועל-פני צוה השם יתברך ברחמי להקריב עולת תמיד, להתגבר עולת תמיד שבקדשה, שהוא בחינת תולעת יעקב, על התולע שבקלפה וכו'. ודע, כי כל קרבן עולה היא בבחינת לאה וכו', ולכן בא עולת תמיד כנגדה, כדי למתק דיניה, כדי שלא ישלם וימשל התולעת הטמא, ותולע יחזר לעולת. וזה שכתוב: עולת תמיד, כי תמיד בגימטריא ד' אלפין שלוקחת לאה וכו'. כל זה מבאר ב"פרי-עין-חיים", (שער הקרבנות, פרק ח), עין שם היטב, ותדקדק ותראה, שכל זה מבאר בהתורה הנ"ל. כי מבאר שם, שהמתנגדים המחרפין יראי השם, זה נמשך מהאלפין הנפולים, שאלו האלפין בקדשה הם בחינת

לעבד, והם - האנשים - אין משיגים שום תועלת, כי תורתם של אלו התלמידי-חכמים אין לה כח להדריך את האדם בדרך הטוב, כי מבישא לא הוי טבא^(א). ולא עוד, כי תלאו גם אלקים, כאלו לואה הקדוש-ברוך-הוא מלעזר לעובדים אותו. נמצא שעל-ידי-זה אלו בני-אדם נופלים בכפירות גדולות, וחושבים, חס ושלום, לא יראה ולא יבין אלקים במעשה בני-אדם, על-ידי זה את יראי ה' לא יכבדו, ומחרפים ומבישים אותם. ובשביל זה בושה נקרא עבודת-אלילים, כמו שכתוב (ישעיה ט): וינזרו לבשת, כי הבושה והחרוף נעשה מהכפירות:

ב וכשיש ליראי השם הרפות ובושות מהכופרים האלו, עצה על-זה: אנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם (תהלים כב). לחרפות ובזיונות, הסגלה לזה בחינת תולע, שעל-ידי בחינה הזאת מנצח אויביו. כי תולע הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (איכה ד): האמנים עלי תולע. והוא בחינת אברהם, שהוא ראש למאמינים, כמו שכתוב (בראשית ט): והאמין בה'. ובבחינת אברהם, שהוא בחינת אמונה, משבר ומבטל עבודת-אלילים והכפירות והבזיונות, ומתגבר על הכופרים בבחינת (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו. כי אברהם, שהוא בחינת חסד, בחינת אמונה, בחינת (שם טב): וחסדי לא אפיר ולא אשקר באמונתתי, בימין הזאת הוא מתגבר על אויביו, כי נעשה בבחינת (נחום ט): אנשי חיל מתלעים, ובזה החסד הוא מתקן אלו האלפין הנפולים הנ"ל, בבחינת (שמות ט): ועשה חסד לאלפים:

ג ולבוא לחסד, אי אפשר לבוא אלא על-ידי שיקנים תלמידי-חכמים צדיקים לתוך ביתו, כי המכנים אורחים תלמידי-חכמים אמתיים לתוך ביתו, כאלו הקריב תמידין, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): איש קדוש עובר עלינו תמיד וכו'. ובזה השמוש, שעומד עליהם ומשמש אותם, זוכה לחסד הנ"ל, כמאמר (כתובות צ): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד. ובשביל זה היה התמיד כבש, כי ממנו נתתקנו האלפין, בבחינת (ירמיה יא): ואני כבש אלוף. וזה בחינת כבש - שכבוש תחת יד רבו ומשמש אותם. וזה: **תמד** גימטריא ד' אלפין, שהוא תקון האלפין כנ"ל. וזהו (משלי כ): למי מדנים, למי שית. הינו, על-ידי שיי"ח, על-ידי ח'כם ש'ד י'הודאי, על-ידו מדנים, על-ידו בא התנגדות:

וזהו שאמרו סבי רבי אתונא: בני לן ביתא באוירא דעלקא. כי אלו בני-אדם, הרוצים לערוך עבודתם על-ידי התורה ששומעים מתלמידי-חכמים שדין יהודאין, ובאמת אין להם על מה שישמכו, והוי כאלו רוצים לבנות בית באוירא, כי תלמידי-חכמים שדין יהודאין הם פורחין באויר, ואין להם על מה שישמכו, כמו השדין שפורחים באויר. ואמר שם, וקם בין שמיא לארעא - הינו התלמיד-חכם האמתי הוא בין שמיא לארעא, כתרנומו: כי כל בשמים ובארץ - [דאחיד בשמיא וארעא]. ואמר: אפיקו לי לבני וטינא מהתם - כי טינא נכנס בלבם של אלו כנ"ל, ונעשה לבם לב האבן, וכשתלמיד-חכם האמתי רואה

(ב) עין ברכות כט, ב"ר פרשה כב, מצויע פרשה יט, ועין שבת קכט ע"א.

ב וְלִהְיוּקִים וְלִרְוִמָם אֶת הַדַּעַת הוּא עַל־יְדֵי שְׂבַח הַצַּדִּיקִים. כְּשֶׁמִּשְׁבַּחֵינּוּ וּמִפְאָרֵינוּ אֶת הַצַּדִּיקִים, עַל־יְדִידְוָה נִתְרוֹמַם הַדַּעַת, בְּבַחֲנֵינָם (דברים לב): בְּנִשְׁרָ יַעִיר קִנּוּ. נִשְׁרָא – דָּא רִוּחָא (כמוכא בתקון ג' מה"א תיקונים), דָּא בְּחֵינֵת צַדִּיק, בְּבַחֲנֵינָם (כמדבר ב'): אִישׁ אֲשֶׁר רִוּחַ בּוֹ. יַעִיר קִנּוּ – שֶׁהוּא מְעוֹרֵר הַמַּחֲיוֹן מִתְרַדְמוּתוֹ, מִבְּחֵינֵת מַחֲיוֹן דְקַטְמוֹת, מִבְּחֵינֵת שְׁנָה. קִנּוּ – דָּא קִנְיָה חֲכָמָה קִנְיָה בִּינָה (משלי ד), שֶׁהֵם הַמַּחֲיוֹן. וְאִפְלוּ מִלְּאֲכִים, כְּשֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת דְבוּר שְׂיִהְיֶה נִשְׁמָע וְנִתְקַבַּל אֲצֵלָם, בְּבַחֲנֵינָם: עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעָה בְּקוֹל דְבָרוֹ, אִזִּי הֵם מִשְׁבַּחֵינוּ וּמִפְאָרֵינוּ אֶת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ תַּחֲלָה, שֶׁהוּא צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחֵינֵת (תהלים קמח): צַדִּיק ה' בְּכָל דְרָכָיו, וְעַל־יְדִידְוָה נַעֲשֶׂה הַדְּבוּר בְּבַחֲנֵינָם: לְשִׁמְעָה וְכוּ'. וְזֶה (תהלים קפ): בְּרָכּוֹ ה' מִלְּאֲכָיו, הִינּוּ הַשְּׂבַח שֶׁמִּשְׁבַּחֵינוּ תַּחֲלָה אֶת הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ, שֶׁהוּא צַדִּיקוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאַחֲרֵי־כֵן, עַל־יְדִידְוָה: עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעָה בְּקוֹל דְבָרוֹ, שְׁעוּשִׁין הַדְּבוּר, שֶׁהוּא נִשְׁמָע וְנִתְקַבַּל:

ג וְזֶה בְּחֵינֵת בְּגָדִים לְבָנִים, הִינּוּ תַקּוּן הַדְּבוּר, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת מַלְכוּת – פָּה, הוּא בְּחֵינֵת בְּגָדִים לְבָנִים, כִּי צְרִיךְ לְשַׁמֵּר מְאֹד אֶת הַבְּגָדִים, שְׂלֵא יִבְזֶה אֶת הַבְּגָדִים, רַק לְשַׁמְרָן בְּרָאוּי, שְׂלֵא יָבוֹא עֲלֵיהֶם שׁוֹם כְּתָם וְרָבָב. וְכָל מִי שֶׁהוּא גְדוֹל יוֹתֵר, צְרִיךְ לְשַׁמֵּר אֶת הַבְּגָדִים יוֹתֵר, כִּי כָל מִי שֶׁגְדוֹל יוֹתֵר, מְדַקְדָּקִין עִמּוֹ יוֹתֵר. וְעַל־כֵּן תַלְמִיד־חֶכֶם, שֶׁנִּמְצָא רָבָב עַל בְּגָדָיו, חָזַב מִיָּתָה (שבת קיג), כִּי עִמּוֹ מְדַקְדָּקִין יוֹתֵר, כִּי הַבְּגָדִים בְּעַצְמָם הֵם דְּנִין אוֹתוֹ, בְּבַחֲנֵינָם דִּינָא דְמַלְכוּתָא, כִּי הַבְּגָדִים הֵם בְּחֵינֵת מַלְכוּת, כִּי רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמַאֲנֶה מְכַבְּדוֹתָא (שבת קיג), שְׁזַהוּ בְּחֵינֵת מַלְכוּת, בְּחֵינֵת (תהלים כד): מָלְךְ הַכְּבוֹד. וְהֵם בְּחֵינֵת צֶדֶק מַלְכוּתָא קַדִּישָׁא⁽⁸⁾, שְׁזַהּ בְּחֵינֵת הַבְּגָדִים, בְּחֵינֵת (איוב כט): צֶדֶק לְבִשְׁתֵּי. וְהַמְבֹזֶה אוֹתָם, נִמְצָא שֶׁהוּא כְמוֹרֵד בְּמַלְכוּת, וְאִזּוּ דִּינָא דְמַלְכוּתָא דִּן אוֹתוֹ. וְעַל־יְדִידְוָה עוֹשֶׂה פְרוּד בֵּין קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתָּהּ, בְּבַחֲנֵינָם נַחֲשׁ מִשִּׁיד לָהּ לְגַבַּהּ וְאִטִּיל בַּהּ זְהֻמָּא⁽⁹⁾, בְּבַחֲנֵינָם דָּם גְּדָה, בְּבַחֲנֵינָם (ישעיה טז): מִדּוּעַ אָדָם לְלַבּוֹשֶׁף. וְזֶהוּ בְּחֵינֵת הַכְּתָם וְהַרְבָּב, שֶׁנִּמְצָא עַל בְּגָדוֹ, שְׁעַל־יְדִידְוָה נִפְרָדֵת בְּחֵינֵת הַמַּלְכוּת הַנִּזְלָה, שֶׁהִיא שְׂכִינֵת עִזּוּ מִקְדָּשָׁא בְרִיךְ הוּא, וְאִזּוּ (ירמיה כח): שְׂאֵג יִשְׂאֵג עַל גִּוְהוֹ – עַל גִּוְהַ דִּילָהּ⁽¹⁰⁾, וְאִזּוּ שׁוֹלְטַת שְׂפָחָה בִּישָׂא, שֶׁהוּא מַלְכוּת דְסַמְרָא־אַחֲרָא, בְּבַחֲנֵינָם (משלי ט): שְׂפָחָה כִּי תִירַשׁ גְּבַרְתָּהּ, שְׂהִיא אִשָּׁה רָעָה, שְׂהִיא בְּחֵינֵת עַת רָעָה⁽¹¹⁾, כִּי יֵשׁ כ"ח עֲתִים: עֲתִים לְטוֹבָה, עֲתִים לְרָעָה⁽¹²⁾, וְצְרִיךְ לְהַכְנִיעַ שְׂפָחָה בִּישָׂא, שְׂהִיא עַת רָעָה, בְּבַחֲנֵינָם (קהלת ט): בְּכָל עַת יִהְיוּ בְּגָדֶיךָ לְבָנִים, בְּכָל עַת דִּיקָא. בְּגָדֶיךָ לְבָנִים, הִינּוּ בְּלֵא רָבָב, הִינּוּ בְּחֵינֵת טְהוֹרַת הַשְּׂכִינָה מִגְּדָתָהּ, בְּבַחֲנֵינָם דָּם נִעְפָּר וְנַעֲשֶׂה חֶלֶב (בכורות ו: גדה ט). וְהַרְשָׁעִים בְּעוֹנוֹתֵיהֶם גּוֹרְמִין אֲפֻרְשׁוּתָא בֵּין קַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתָּהּ, כִּי גּוֹרְמִין לָהּ דָּם גְּדָה, וְאִזּוּ הִיא נִקְרָאת עִיר הַדְּמִים⁽¹³⁾ (נחום ט), וְעַל־שֵׁם זֶה רְשָׁעִים נִקְרָאִים אֲנָשֵׁי דְמִים⁽¹⁴⁾, כִּי שְׂסָ"ה לֹא־תַעֲשֶׂה תְלוּוִים בְּשְׂסָ"ה גִידִים, שְׂשָׁם תַהֲלוּכַת הַדְּמִים, וְלִפִּי בְּחֵינֵת לֹא־תַעֲשֶׂה שְׁעוֹבָרִים, כִּן מְעוֹרְרִים דָּם גְּדָה לְהַשְׂכִּינָה, כִּי

לָאָה, וְאֲצֵלָם נַעֲשֶׂה מִזֶּה בְּחֵינֵת: הַמַּעֲט מִכֶּם הִלְאוֹת אֲנָשִׁים, כִּי תִלְאוּ גַם אֲלֵקִים – כְּאֵלוֹ לֹאָה הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מַלְעוֹר וְכוּ', כִּי מִלְּאָה נַעֲשֶׂה אֲצֵלָם בְּחֵינֵת לֹאָה, כִּי הֵם יוֹנְקִים מִהַדִּינִים הַקָּשִׁים שֶׁבְּלָאָה, שְׂמִשָּׁם אֲחִיוֹת הַקְּלֹפּוֹת הַקָּשׁוֹת, שֶׁהֵם בְּחֵינֵת עֲבוּדֵה־זָרָה הַנִּזְלָה. וְזֶה מַה שְׂמִבְּאָר בְּהַתְרוּהַ הַנִּזְלָה, שֶׁנוֹפְלִים בְּכַפִּירוֹת, בְּחֵינֵת עֲבוּדֵה־זָרָה, עֵינֵן שָׁם. וְהַתְקוּן: אֲנָכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ וְכוּ', הִינּוּ בְּחֵינֵת תוֹלַעַת דְקַדְשָׁה, שְׂמִכְנִיעַ תוֹלַעַת דְקַלְפָּה. וְזֶה שְׂמוּכָא לְעִיל בְּהַתְרוּהַ הַנִּזְלָה, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת אֲבָרְהָם, כִּי כֵן מְבֹאָר שֵׁם בְּפִנּוֹת, שֶׁתוֹלַעַת דְקַדְשָׁה, בְּחֵינֵת עוֹלַת תְּמֵד, הוּא בְּחֵינֵת חֶסֶד, בְּחֵינֵת אֲבָרְהָם, בְּחֵינֵת חֶסֶד שֶׁבְּגִבּוֹרָה. וְזֶה שְׂמוּכָא בְּהַתְרוּהַ הַנִּזְלָה, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת: בְּגִבּוֹרוֹת יִשַׁע יְמִינוֹ, הִינּוּ בְּחֵינֵת חֶסֶד שֶׁבְּגִבּוֹרָה. וְזֶה שְׂמוּכָא שָׁם, וְזֶה שְׂמוּכָא שָׁם, שְׁעַקֵּר הַתְקוּן – עַל־יְדֵי שְׂיָכְנִים אוֹרְחִים תַלְמִיד־חֲכָמִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁנִּחְשָׁב כְּאֵלוֹ הַקְרִיב תְּמִידוֹ, כִּי תְמֵד בְּגִימְטְרִיא ד' אֶלְפִין, כִּי עַקֵּר הַתְקוּן – עַל־יְדֵי בְּחֵינֵת קָרְבֵן תְּמֵד, שְׁעוֹלָה ד' אֶלְפִין, שְׁעַל־יְדִידְוָה נִתְתַקְּנִין הָאֶלְפִין הַנִּזְלָה, וְזוֹכִין לְבַחֲנֵינָם תוֹלַעַת דְקַדְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחֵינֵת עוֹלַת תְּמִיד, בְּחֵינֵת חֶסֶד לְאַבְרָהָם. עֵינֵן בְּהַתְרוּהַ הַנִּזְלָה וּבְפִנּוֹת הַיֵּטֵב, וְתִבִּין אִיךְ נִבְלָלוּ כָּל הַפִּנּוֹת שֶׁל פְּרִשַׁת הַתְּמִיד בְּהַתְרוּהַ הַנִּזְלָה. עֵינֵן הַיֵּטֵב וְתִבִּין פְּלָאוֹת:

[שבועות תקס"ז, שחל ביום ו-ז]
[סבי דבי אהונא (בכורות ה)]

גְּבַרָא, דְאִזְלַת בְּעֵי אַתְתָּא, וְלֹא קִיָּהֲבִי לָהּ. מַאי חַזִּי דְאִזְלַת לְחִיבָא דְמַדְלִי מַנְהָ. שְׂקַל סַפְתָּא, דְצָה לְתַתָּא, לֹא עַל. דְלִי, דְצָה לְעַלָּא, עַל. אָמַר: הַאי גַמִּי מִתְרַמֵּיָא לָהּ בַּת־מִזְלָה:

רש"י:
דמדליה מנה. שמיחסת מראשינה. ושואל אותו: הלא יש לו ללמד, הואיל ולא נתנו לו ראשונה, כל־שכן זו: ספתא. קבילא: דצה. השפיל ידו במקום שאין חור בפתל, ולא על. דלי דצה. הנביא ידו ונעשה במקום נקב, ועל:

האי גברא דאזל בעי אתתא, ולא קיהבי לה וכו':
א כִּי לֹא כָּל דְבוּר נִקְרָא דְבוּר, כִּי דְבוּר שְׂאִינוּ נִשְׁמָע וְנִתְקַבַּל אִינוּ נִקְרָא דְבוּר, בְּחֵינֵת (תהלים יט): אִינן אָמַר וְאִינן דְבָרִים בְּלִי נִשְׁמָע קוֹלָם. וְעַקֵּר מַה שֶׁנִּתְקַבַּל הַדְּבוּר, הוּא מַחֲמַת הַטוֹב שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, כִּי טוֹב הַכָּל חַפְצִים, וְעַל־כֵּן, כְּשֶׁיֵּשׁ טוֹב בְּהַדְּבוּר, אִזִּי הַדְּבוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבַּל, אֲבָל כְּשֶׁאִין טוֹב בְּהַדְּבוּר, אִינוּ נִתְקַבַּל. וְאִיךְ עוֹשִׂין הַטוֹב בְּהַדְּבוּר. הוּא עַל־יְדֵי שְׁלוּקְחֵינּוּ הַדְּבוּר מִהַדַּעַת, אִזִּי יֵשׁ בּוֹ טוֹב, אֲבָל כְּשֶׁהַדְּבוּר בְּלֵא דַעַת, אִזִּי אִין בּוֹ טוֹב, בְּבַחֲנֵינָם (משלי יט): גַּם בְּלֵא דַעַת נִפְשׁ לֹא טוֹב. נִפְשׁ הוּא הַדְּבוּר, כְּמוֹ שְׂכַתוּב (בראשית ט): וַיְהִי הָאָדָם לְגַפְשׁ תִּיהַ, וְתַרְגּוּמוֹ: לְרוּחַ מִמְלָלָא:

(8) פתח אליהו. (9) עין זוהר אחרי דף עט. (10) זוהר אחרי עד ע"ב. (11) עין זוהר תרומה דף קה ע"ב. (12) קהלת ג. (13) יחזקאל כב ו-כד. (14) תהלים נה.

כמה מיני דמים יש^(ט). בכך צריך להמתיק את הדמים האלו, הינו לתקן הלאוין, שהם הגידין, ולהמשיך להם לבגונות, בבחינת: דם נעבר ונעשה חלב. וזהו: בכל עת יהיו בגדיך לבנים – בגדיך דיקא, להמשיך להם לבגונות:

ד ולתקן כל העברות בפרטיות הם רבים מאד, וכבד על האדם, ואי אפשר לתקן אותם, כי יש דקדוקים ופרטים רבים בכל לאו ולאוי. בכך צריך לתקן כלליות הגידים, שהוא בחינת (דברים ד): ונגד לכם את בריתו^(י), ואז, על ידי תקון הברית, שהוא כלליות הגידין, נתתקן ממילא כל הלאוין שעבר, ונמשך להם לבגונות. ועל-שם זה נקרא כלליות הגידין, שהוא הברית-קדש, שדי^(י), על-שם ששדי ויורה פחין^(י) לבגונות ותקונים לכל פרט ופרט כפי צרכו, ואפילו למקומות הצרים והדקים, כי יש מקומות צרים ודקים, שאי אפשר לבוא לשם שום תקון פיראם על-ידי תקון הכללי, שהוא זורק לבגונות ותקונים גם למקומות הצרים והדקים, בבחינת (איוב כב): והיה שדי בצריך – ששדי ויורה תקונין לכל מקומות הצרים. ועל-שם זה נקרא ברית: זהר הרקיע^(י), כי קדם התקון, אזי הרקיע הוא בבחינת (איוב ט): ונלוו שמים עונן, ואחר התקון, אזי מזהיר ומטהר את הרקיע, בבחינת לשון של זהורית, שהוא מלבין עוונותיהן של שס"ה לאוין^(י), ומשפיע לבגונות בשס"ה גידין, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים. כי כל הלבגונות נמשך מן המוח, בחינת: ונוזלים מן לבנון – מן לבונא דמחא (וזה פתח דף רלה), ועל-ידי תקון כלליות הגידין נתרום המוחין, בבחינת: בנשך יעיר קנו. נשךא דא רוחא, שהוא כלליות הגידין, בחינת (יהושע ט): ולא קמה עוד רוח באיש^(י). יעיר קנו – שהוא מעורר קנה חכמה קנה בינה מבחינת שנה. על גוזליו ירחף – שהוא מרחף ומגן על המחין שהיו מתחלה נגזלין, בבחינת (משלי כח): גזול אביו ואמו, הם המחין, שהם אב בחכמה^(י) ואם לבינה^(י). וזה בחינת (ברכות א): תינוק יונק משדי אמו^(י). תינוק, הינו המחין דקטנות, שהוא יונק ונגדל מקטנותו על-ידי תקון הכללי, שהוא שדי ויורה פחין. וזה: אמו, דא פנסיה, כמו שפתוב (משלי כ): אל תבוז כי זקנה אמה, פרש רש"י: פנסיה^(י), ששם נתפסין ונגללין כל התקונים. וזה עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, הינו על-ידי תקון הברית, על-ידי-זה עקר ההתקרבות של ישראל לאביהם שבשמים, בבחינת (שמות יט): ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. נשךא זה תקון הכללי, שהוא בחינת: ונגד לכם את בריתו כנ"ל, הינו תקון הברית. על-ידי-זה דיקא: ואבא אתכם אלי – שנתקרבו אליו ותברך, כי עקר ההתקרבות להשם ותברך הוא על-ידי תקון הברית כנ"ל:

ה וּבְזָה תְּלוּי פִּרְנָסָה בְּלֵי טַרְחָה, שהוא בחינת (שם טו) לחם מן השמים. הינו, על-ידי תקון הכללי, שהוא תקון הברית, שהוא בחינת (משלי ל): דרך הנשך בשמים. וזה (כמדבר יא): והמן ברע גד הוא – זרע גד דא טפה תורתא (תיקונים תיקון כא דף נב),

הינו בחינת: ונוזלים מן לבנון, שזה בחינת תקון הברית, שבוה תלוי פרנסה בלי טרח, שהוא בחינת מן, בחינת לחם מן השמים כנ"ל. כי פרנסה שהוא בטרחה ובכבודות, הוא מחמת שלא תקן תקון הכללי, שהוא תקון הברית, כי מאן דזרק פרוורין דנחמא, עניות רדף אבתרה, כל-שבן מאן דזרק פרוורין דמחא (וזה פתח דף רמד):

וְזָה: לא תאכלו על הדם (ויקרא יט) – הינו על-ידי הדמים, שהם גורמים לשכינה בחינת דם נדה, בבחינת עיר הדמים, בבחינת: מדוע אדם ללבושך, בבחינת שנמצא רכב על בגדיו, הינו על-ידי פנס הברית, שהוא בחינת פנס כלליות הגידין, שזהו בחינת פנס הגדים כנ"ל, על-ידי-זה: לא תאכלו, הינו פרנסה בטרחה. וזה: לא תנחשו ולא תעוננו – שהם גורמים בחינת נחש משיך לה לגבה, וגורמים שליטת השפחה בישא, שהיא עת רעה. וזה: לא תנחשו – שלא לגרם, חס ושלום, נחש משיך לה לגבה וכו' כנ"ל. ולא תעוננו – שהוא לשון עת ועונה, הינו שלא לגרם, חס ושלום, שליטת העת רעה של הכ"ח עתים, וכנ"ל. וזה שבקש יעקב (בראשית כח): ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש. כי זה תלוי בזה, כי פרנסה תלוי בבחינת בגדים לבנים. וזה (ישעיה כג): לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. ויעקב, שהמשיך לבגונות, בבחינת (בראשית ל): מחשף הלבו, על-ידי תקון הכללי, כמו שפתוב (שם כט): ראשית אוני, נאמר בו (שם כח): יושב אהלים, הינו בחינת שמים, כמו שפתוב (ישעיה ט): וימתחם כאהל לשבת, הינו בחינת: דרך הנשך בשמים, בחינת זהר הרקיע, בחינת לשון של זהורית, שמלבין עוונותיהן והדמים של שס"ה גידין, בבחינת (שם א): אם יאדימו כתולע, פצמר יהיו:

ו וְכָל זְמַן שְׂלֵא תִקְוֵן תִּקְוֵן הַכִּלְלִי, והשכינה היא בבחינת: מדוע אדם ללבושך, בחינת דם נדה, אזי הדבור אסור, בבחינת (תהלים לו): נאלמתי דומיה, שפאלו הדמים נעשה בבחינת דומיה, כי עקר הדבור תלוי בתקון הכללי, שהוא בחינת: ונגד לכם את בריתו כנ"ל. וזה בחינת: פתר דשכיב רבי שמעון, הוה אמר חד לחברה: אל תתן את פיה לחטיא את בשרך (וזה ויקרא דף עט. ודף קה), כי רבי שמעון היה קשת הברית^(י), בחינת: ונגד לכם את בריתו, הינו כלליות הגידין, וכשאין תקון הכללי, אזי הדבור אסור, בבחינת: נאלמתי דומיה, בחינת: אל תתן את פיה כנ"ל, ומי שהוא מדבר אז, כשאין תקון הכללי, הוא עובר על: לא תלך רכיל בעמך (ויקרא יט), והוא הולך רכיל מגלה סוד (משלי יא). אכל ביומוי דרבי שמעון, הוה אמר חד לחברה: פתח פיה, כי כשיש תקון הכללי, שהוא קשת הברית, אזי הדבור מתר, כי הדמים כבר נתתקנו, בבחינת: דם נעבר ונעשה חלב, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים. וזה (תהלים ל): למען יזמרח כבוד ולא ידם. כבוד זה בחינת בגדים כנ"ל, שנתלבגין מבחינת: מדוע אדם ללבושך, מבחינת דם נדה, ואז: ולא ידם – כי נמשך לבגונות בהדמים, מבחינת: ונוזלים מן לבנון כנ"ל, ואז הדבור מתר, בבחינת: פתח פיה:

(ח) נדה יט. (ט) עין זוהר ושלח קעו ע"ב. (י) עין לעל בסו"מ א אות ג (יא) עין רשי על פסוק ברכות שדים ורחם. (יב) עין מאורי אור. (יג) עין יומא סו סה. (יד) עין זבחים קטו. (טו) מגילה יג. (טז) משלי ב. (יז) עין זוהר פינחס דף רנה. (יח) עין רש"י משלי א' פסוק ח' ורש"י ברכות ג' ד"ה ואומר. (יט) עין בר' פ' לה.

הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: כבוד וכבודו, הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. כבוד, הינו בחינת הדמים, שהכבוד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. ומתן, הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי יח): מתן אדם ירחיב לו, בחינת קשת הברית, שהוא הצדיק, בחינת (תהלים לו): צדיק חונן ונותן. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (רי"ח ט): בפיך – זו צדקה, שאז הדבור מתר:

י וְהִנֵּה הַכֹּלֵל, שצריך לתקן תחלה תקון הכללי, ועל-ידי זה ממילא יתקן הכל בפרט. ואף שתקון הכללי הוא גבוה ומרום יותר מתקון כל דבר בפרט, עם כל זה, מחמת שתקון כל דבר תלוי בהמתה, דהינו להמשיך לבנונית מן המתה, בבחינת: ונוזלים מן לבנון. ולרומם המתה אי אפשר ביראם על-ידי תקון הכללי, בבחינת: בנשר יעיר קנו כנ"ל, על-פני צריך לילך מתחלה אל המדרגה היותר עליונה מזה, דהינו תקון הכללי, כדי לתקן ולרומם המתה, ועל-ידי זה נתקן הכל ממילא כנ"ל:

וְזֶה פְּרוּשׁ: האי גברא דאזל בעי אתתא, ולא קניחבו לה. הינו בחינת אשה יראת ה' (משלי כ), הינו מי שפגם בעוונות, וגרם דם נדה לשכינה כנ"ל, שעל-ידי זה נחש משיך לה לגבה וכו', ונעשה פרוד בין קדשא בריך הוא ושכינתה. וזהו: ולא קניחבו לה – בחינת שאג ישאג על נהו כנ"ל. מאי הוא דאזל להיכא דמדלי מנה – הינו בשרוצה למהר את המלכות מהדמים, הוא הולך אל המדרגה היותר עליונה, הינו תקון הכללי, שהוא למעלה יראת ה', בחינת (שמואל ב כב): צדיק מושל ביראת אלקים, פי הצדיק, שהוא בחינת תקון הכללי, הוא למעלה, והוא מושל ביראת אלקים, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. וזהו: שקל סבתא דצה לתתא וכו' – סבתא הם יתדות ומסמרות, כמו שפרש רש"י, הינו בחינת דברי-תורה, כמו שכתוב (קהלת יב): דברי חכמים פדרבונות וכמסמרות. דצה לתתא – הינו בחינת מדרגות התחתונות, בשאין תקון הכללי, בחינת: בתר דאסתלק רבי שמעון, שאז הדבור אסור. וזהו: ולא על – הינו שלא היה אפשר אז לדבר דברי-תורה כנ"ל. דצה לעלא ועל – הינו בחינת ביזמוי דרבי שמעון, שהוא קשת הברית, שהוא תקון הכללי, שאז הדבור מתר. הינו שהראה להם, שאי אפשר לתקן הדבור ביראם על-ידי שבת הצדיקים, שהוא תקון הכללי להדבור, והוא הדין כל הדברים אי אפשר לתקן, ביראם על-ידי תקון הכללי, כדי להרים את המתה, שמשם נמשך כל הלבנונית כנ"ל. וזה: האי נמי אתרמיא לה בת מזלה, הינו בחינת המחין, בחינת: ונוזלים מן לבנון, הינו שתפס להם לדינא את הדבור, והראה להם, שאי אפשר לתקן ביראם על-ידי תקון הכללי. והראיה, כי בימי רבי שמעון היה הדבור על תקונו, ובתר דאסתלק נאמר: אל תתן את פיך וגו', וזהו: דצה לתתא וכו' כנ"ל. ובמזבן כל הדברים צריך לתקן על-ידי תקון הכללי השיך לו, כגון משא-ומתן – על-ידי צדקה, וכן כלם צריך לתקן

ו זה בחינת חלי נופל, רחמנא לצלן, הינו בשדמים מתגברין והם מתיזין להמתה, ועל-ידי זה נלחץ המחין, ועל-ידי לחיצת המחין רועשין האיברים. פי המתה הוא שר-צבא, וכשהשונא בא על השר-צבא, אזי רועשים כל צבאיו, פי כלם תלויים בו. ואזי השכינה נופלת, חס ושלום, בבחינת (עמוס ט): סבת דוד הנופלת. ועל-ידי תקון הכללי, שמעורר המחין כנ"ל וממשיך לבנונית להגידין, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים, אזי נתרפאת מחולאת הנפילה, ואז: נפלה ולא תוסיף, קום בתולת ישראל (שם ח), ואז הדבור מתר, בבחינת: פתח פיך. וזהו: לא תלך רכיל, ולא תעמד על דם רעה – רעה, הינו המחין, שהם תרין רעין דלא מתפרשין^(א) – בשהם אינם עומדים ונתבטלין מלעשות פעלתם על-ידי תגברת הדמים הלוחצים את המחין, על-ידי זה לא תעבר על: לא תלך רכיל, פי אז הדבור מתר, בחינת פתח פיך ביזמוי דרבי שמעון וכו':

ח וְזֶה בְּחִינַת: ואף פי היין בוגד (הבבוי ב). בוגד, הינו בחינת גידין הנ"ל, שעל-ידו הולך רכיל מנלה סוד, בבחינת: נכנס יין – יצא סוד (סנהדרין לח). פי היין הוא בחינת גידין, התגברות הדמים, בבחינת (משלי כ): אל תרא יין פי יתאדם, שאחריתו דם (סנהדרין ט), ועל-שם זה נקרא תירוש, ולמדו רבותינו זכרונם לברכה מזה (יומא ע): זכה – נעשה ראש, לא זכה, נעשה רש, הינו בשלא זכה, שאינו מזכך את הדמים, על-ידי זה נעשה רש – שאין לו לחם מן השמים כנ"ל. אבל זכה – נעשה ראש, בבחינת מחין, הינו בחינת המשכת הלבנונית מן המחין, בבחינת: ונוזלים מן לבנון, כנ"ל:

ט וְזֶה בְּחִינַת מִשְׁאֵ-וּמִתָּן בְּאִמּוּנָה, פי מי שאינו עושה משא-ומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, ונוזל את חברו – אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל ט): וזהבם לנדה. וזהו: דמים תרתי משמע (מגילה יד: עיני חרושי אגרות שבת קל"ח ד"ה כי כפיכם), הינו דם נדה על-ידי הממון. בשביל זה נקרא גזלה בחינת בוגד, כמו שכתוב (ישעיה כד): ובגד בוגדים בגדו, הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת שנמצא רבב על בגדיו. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובגד בוגדים בגדו הגיל ובסנהדרין צד): בוזי ובוזי דבוזי, הינו בחינת תאות ממון, שקבל מה שיש לו יותר, הוא חומד יותר^(ב). וזה עקר תקונו של המשא-ומתן – שיכון בכל הלוך והלוך ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא-ומתן, שבנותו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, פי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין, בבחינת (הושע ט): זרעו לכם לצדקה, בבחינת זרע גר, הוא טפה חורתא, שעל-ידי התקון הזה נתרומם המחין, בבחינת מחא חורתא בכספא^(ג). ועל-שם זה נקרא משא-ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. משא, זה בחינת (תהלים לח): פי עונותי עברו ראשי, במשא כבוד וכבודו ממני, שהם השם"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש, שהוא המחין, בבחינת: לא תעמד על דם רעה כנ"ל, והוא בחינת פגם

(א) וזהו וקרא דף ד' ע"ב. (ב) קהלת-רבה פ"א, ל"א. (ג) תיקון ע. (ד) משלי לא.

המלמד, בשרוצה להסביר שכל גדול להתלמיד, הוא צריך להלביש אותו בשכל תחתון וקטן, כדי שיוכל להתמיד להבינו, דהינו שהוא מציע לו מתחלה התקדמות ושכליות קטנים שמסבב לו תחלה, כדי להבינו על-ידי זה המכון, שהוא שכל עליון וגדול:

ב וצריך כל אחד לבקש מאד מלמד הגון כזה, שיוכל להסביר ולהבין אותו שכל עליון וגדול כזה, דהינו השגות אלקות, כי צריך לזה רבי גדול מאד מאד, שיוכל להסביר שכל גדול כזה על-ידי השכל התחתון כנ"ל, כדי שיוכלו הקטנים להבינו. וכל מה שהוא קטן ביותר ומרחק ביותר מהשם יתברך, הוא צריך רבי גדול ביותר, כמו שמצינו בעת שהיו ישראל במדרגה קטנה מאד, דהינו במצרים, שהיו משקעים במ"ט שערי טמאה, היו צריכים רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד, דהינו משה רבנו, עליו השלום, כי כל מה שהוא קטן ומרחק ביותר, צריך מלמד גדול ביותר, שיהיה אמן כזה, שיוכל להלביש שכל עליון כזה, דהינו השגתו יתברך שמו, לקטן ומרחק כמותו, כי כל מה שהחולה נחלה ביותר, צריך רופא גדול ביותר. על-כן אין להאדם לומר: די לי אם אהיה מקרב אצל איש נכבד וירא ה', אף שאינו מפלג במעלה, כי הלואי שאהיה מקדם כמוהו. אל יאמר כן, כי אדרבא, כפי מה שידע אנש בנפשו גדל פחיתותו וגדל רחוקו, שגרחק מאד מהשם יתברך, כל אחד ואחד כפי מה שידע בנפשו, וכמו-כן כל מה שידע בעצמו שהוא מרחק ביותר, צריך לבקש לנפשו רופא גדול מאד מאד, הגדול במעלה ביותר, דהינו שיחזיר ויבקש תמיד לזכות להתקרב לתרבי הגדול מאד כנ"ל, כי כל מה שהוא קטן ביותר, צריך מלמד גדול ביותר כנ"ל:

כל דבר על-ידי תקון הכללי השיך לו. וזה מחמת שצריך להרים את המחין, להמשיך משם לבנונית, לתקן וללבן כל הפגמים, וזה אי אפשר בידים על-ידי תקון הכללי כנ"ל. וזה בחינת: האי נמי אתרמי לה בת מזלה, בחינת: ונזולים מן לבנון, מן לבונא דמחא כנ"ל (משלי י). בסוף נבחר לשון צדיק.

(באר זה הענין, ומה שכותב יש לפסוק זה להתורה הנ"ל, יתבאר במקום אחר):

(שיך לאות ח): ועל-כן אשה שדמיה מרבים ואין לה וסת, אף שיין מזיק לה כנ"ל, בחינת: יין כי יתאדם, שאחריתו דם, בחינת: נכנס יין – יצא סוד כנ"ל, עם כל זה רפואתה על-ידי יין שסתכל בו צדיק אמתי. כי העינים הם בחינת שערות, כי שבעה גלדי עינא (בהקדמת התיקונים יב ובתיקון ט) הם בחינת (שופטים טו): שבע מחלפות ראשו, והם בחינת המחין, כי השערות הם מותרי מחין, ועל-כן הם בחינת שבע מחלפות וכו', בחינת שבע מדות, שחולפין ועוברין במחשבה שבמח, כי המחשבה שבמח הוא כפי המדות שבאדם, וכפי המדה שהאדם אוהו כה, כן חולפין ועוברין עליו המחשבות שבמח. וזה: שבע מחלפות ראשו לשון חלף ועבר כנ"ל. וכשפוגמין בהשערות, נפגם הראיה, שהיא שבעה גלדי עינא. ועל-כן שמשון, שפגם בשבע מחלפות ראשו, נאמר בו (שם): וינקרו פלשתים את עיניו. ועל-כן על-ידי שבעה גלדי עינא מתקנין בחינת שבע מחלפות ראשו, שהם השערות, בבחינת (דניאל ט): וישער ראשה כעמר נקא, בבחינת לשון של זהורית, שהוא מלבין האדמימות של השס"ה גידין, בבחינת: אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. נמצא, שנתתקן על-ידי זה האדמימות, שהוא בחינת דם נדה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קיח): מן הפצר קראתי יה, אותיות צמר, כמוכא בפגנות, עין שם והבן:

[שבת חנוכה תקס"ז, בסעודה שלישית]

[סבי דבי אתונא (בכורות ח)]

דספינא במאי קטלי לה.
בקרנא דחמרא. ומי איכא
קרנא לחמרא. ומישרא
דספינא מי הוי. איתו לה תרי
ביעי, אמרו לה: הי זוגתא חורתא, והי זוגתא
אכמתא. איתי איהו תרי גביני, אמר להו: הי דעזא
חורתא, והי דעזא אכמתא:

מישרא דספינא במאי קטלי לה וכו':

א השגות אלקות אי אפשר להשיג, בידים על-ידי צמצומים רבים. מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, כמו שאנו רואים בחוש, שאי אפשר להשיג שכל גדול בידים על-ידי התלבשות בשכל התחתון. כמו

ג וזה בחינת שערות, שההארות המחין יוצאין בהשערות. כן השכל העליון, שהוא השגות אלקות, הוא מתלבש בהשכל התחתון. וזה בחינת (תיקון ע דף ק"ג): שערא בעגולא, בחינת סבובים, דהינו התקדמות המסבבין עד שבאים אל המכון כנ"ל. והעקר הוא המכון, כמו שמצינו בדברי רבותינו וזכרונם לברכה (יבמות טו), שסבבוהו בהלכות, עד שהגיעו לצרת הבת. נמצא, שכל ההלכות שדברו מקדם, לא היו עקר המכון, רק היו סבובים והקדמות כדי להגיע לצרת הבת, שהוא המכון. וזה בחינת (שם בתיקון ע דף ק"א): שערא אכמא, בחינת (שיר השירים א): שחורה אני ונאווה. כי השחרות הוא מקבץ את הראות ומצמצם אותו כדי לראות היטב, כן השכל התחתון הוא בחינת שחרות, שמצמצם בו נאווה ויפי שבשכל העליון. ואלו השערות הן בחינת: שעורא דאתון דאורייתא (תיקון ט). כי המצוות הם חכמות הבורא יתברך שמו, כי כל מצוה ומצוה יש לה שעורים אחרים ונבולים, כגון: מפני מה המצוה הזאת מצוהה בכך. מפני שכן חיבה חכמתו יתברך שמו. וכן מצוה אחרת מצוהה בכך, לפי חכמתו יתברך שמו. וכל מצוה ומצוה יש לה אותיות ותבות וענינים, שהם שעורים ונבולים, שמצמצם בהן חכמתו יתברך שמו, שזה בחינת התלבשות השכל העליון בשכל התחתון, שעל-ידי זה זוכין להשגות אלקות כנ"ל:

יתהלכו. שהוא מתאזה ומשתוקק אחר המזון, בחינות (כמדבר יא): שטו העם ולקטו - בשמותא (והר בשלח דף סב: סג), הפך החכמה:

ה ומי שיש לו אותו החכמה, צריך לראות להמשיך לתוכה חיות, להחיות החכמה תתאה, כל אחד לפי בחינות החכמה תתאה שיש לו, כפי בחינות החכמה תתאה שבכל עולם ועולם. ועקר החיות הוא מאור הפנים, בחינות (משלי טו): באור פני מלך חיים. ועל-כן צריכים להעלות את המלכות, בחינות חכמה תתאה, אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים, פי עקר אור הפנים הוא שמחה, כמו שפיתוב (שם טו): לב שמח ייטב פנים. ועקר השמחה הוא מן המצוות, כמו שפיתוב (תהלים יט): פקודי ה' ישרים משמחי לב. ועקר השמחה הוא בלב, כמו שפיתוב (שם טו): נתת שמחה בלבי. והלב של כל השנה הם השלש-רגלים, בחינות (ויקרא כג): א' לה מ' ועדי י' - ראשי-תבות "אמי", כמובא, שהיא אם לבינה^(ט), ובינא - לבא^(י). והשמחה של כל המצוות, שעושין בכל השנה, הוא מתקבץ אל הלב, שהם השלש-רגלים, ועל-כן הם ימי שמחה, כמו שפיתוב (דברים טו): ושמחת בחגך. ואז מאיר הפנים על-ידי השמחה, בבחינות: לב שמח ייטב פנים. בשביל זה נצטוונו (שם): שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך. בשביל לקבל אור הפנים. וזה בחינת (סוכה כו:): חיב אדם להקביל פני רבו ברגל, כדי לקבל אור הפנים, ולהחיות את בחינות המלכות. וזה (תהלים פח): צדק לפניו יחלף. צדק - מלכותא קדישא^(י), בשמוליקין אותה אל אור הפנים, העקר על-ידי בחינות: וישם לדרך פעמיו, הינו שלש פעמים בשנה וכו', שעל-ידיהם מקבלין מאור הפנים כנ"ל. וזה בחינות (שם קט): ישבו ישרים את פניך. ישרים, הם: פקודי ה' ישרים משמחי לב, הם מושבין ומאירין ומסדרין אור הפנים כנ"ל:

ו ולפעמים שנופל, חס ושלום, בחינות המלכות דקדשה, בחינות חכמה תתאה, לגלות של ארבע מלכות, כי המלכות הוא בחינות דל"ת, בגין דלית לה מגרמה כלום^(ט), כי-אם על-ידי ענפי השכל העליון, המתפשטין לשם. וגם היא כלולה מארבעה עולמות, כי בכל עולם ועולם יש בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, שהיא בחינות החכמה, המנהיגת את העולם כנ"ל. וכל החכמות של העכו"ם, כלם הם תחת החכמה תתאה הנ"ל, ומשם יונק חכמתם, וכשיונקים, חס ושלום, יותר מהראוי להם, אזי מתגברים, חס ושלום, ונעשה ממשלת הארבע מלכות, שהם ארבע גליות - ומי יכול לסבל את קול הצעקה והזעקה הגדולה, כשנופל בחינות המלכות, בחינות החכמה תתאה, ביניהם, חס ושלום, בבחינות (קהלת ט): ועקת מושל בכסילים. דהינו הזעקה כשנופל הממשלה, בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, בין הכסילים, שהכסיל רוצה להתחכם, שרוצים לינק ולהמשיך לתוך החכמות שלהם, שהם כסילות באמת, את בחינות החכמה האמתיות, בחינות חכמה תתאה הנ"ל. וגם יש עוד צעקה גדולה מזו, דהינו שהשם

זוה בחינת: בת היתה לו לאברהם אבינו, ובכל שמה (בי"ב טו). בת זה בחינת בת-עין, דהינו השחור שבעין, שהוא בחינת השחרות הנ"ל, שהוא מצמצם ומגביל וכולל בעצמו כל הדברים הגדולים העומדים לנגדו. בגון הר גדול, כשעומד לפני הבת-עין, שהוא השחור שבעין, אזי נגבל כל ההר בתוך הבת-עין שרואה אותו, כי השחרות שבעין הוא מצמצם כל הדברים הגדולים, ונגללין ונראין בתוכו, ועל-ידי זה רואין ומשיגין הדבר שרואין. כמו-כן זה השכל התחתון מצמצם ומגביל השכל הגדול העליון ונגבל בתוכו, ועל-ידי זה רואין ומבינים ומשיגים את השכל העליון הגדול כנ"ל:

זוה בחינת: וירא אליו ה' בלבת אש (שמות א) - שהשם יתברך רצה להלביש לו השגות אלקות, והלביש לו בבחינת בת-עין הנ"ל^(ט). וזה בחינת (כ"ב קכא): בת תחלה - סימן יפה לבנים. בת תחלה, זה בחינת השכל התחתון, שהוא תחלה והקדמה לשכל העליון, וזה בחינת סימן יפה לבנים. בנים, זה בחינת השכל העליון, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ. הביאי בני - אלו גליות שבבבל, שדעתן מישבת כבנים. בנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינן מישבת כבנות. נמצא, שבנים הם בחינת דעת מישבת, בחינת שכל עליון וגדול הנ"ל, שמשגיגין על-ידי ההקדמות, בחינת שכל התחתון כנ"ל. וזהו: בת תחלה - שהוא השכל התחתון, סימן יפה לבנים - שעל-ידו משיגין השכל העליון, שהוא בחינת בנים כנ"ל. וזהו: סימן יפה - שבו מסמן ומגבל השכל העליון, בבחינת: שעורא דאתון דאורייתא, בחינות: שחורה אני ונאזה כנ"ל:

ד ולבוא להשכל התחתון הזה אי אפשר כי-אם על-ידי שונא בצע, שישנא המזון בתכלית השנאה, כי שערא אכמא, שהוא בחינת השכל התחתון, הוא מסטרא דמלכות, וכן שונא בצע הוא מסטרא דמלכות^(ט), כי השכל התחתון הוא בחינות מלכות, שהוא בחינות חכמה תתאה שבכל עולם ועולם, שהוא מנהיג אותו העולם, שזה השכל של ההנהגה והמלכות הוא בחינת חכמה ושכל תחתון, כנגד השכל של השגות אלקות, ועל-כן ביומוי דשמואל, שנפלו ראשי הדור אל המזון, כמו שפיתוב (שמואל-א ח): ויטו אחרי הצע. על-כן תקף פגמו במלכות דקדשה, כמו שפיתוב (שם): כי אתי מאסו ממלך עליהם, ושאלו להם מלך בכל העכו"ם. וביומוי דשלמה, שאין כסף נחשב^(ט), היה מלכות דקדשה על תקונה ומכונה^(ט), כמו שפיתוב (דברי-הימים א-ב): וישב שלמה על כסא ה' - שמלך על עליונים ותחתונים (מגילה יא). ועל-כן זכה שלמה לזה השכל התחתון הנ"ל, כמו שפיתוב (מלכים א-ה): ויחכם מכל האדם. וכמו שפיתוב (שם): ותרב חכמת שלמה מכל בני קדם. כי זה השכל הוא בחינת מלכות כנ"ל. אבל על-ידי אהבת מזון הוא נופל לאכמא דסטרא אחרא, בחינות: שפתאי פתיא אכמא (תיקון ט, מרה-שחורה, בחינות (בראשית ג): בעצבון תאבלנה. ונופל לעגולא וסבובים מסטרא אחרא, בחינות (תהלים יב): סביב רשעים

(א) עיין בתיקון ג, ובתיקון יא, ובתיקון ע. (ב) עיין תיקון ע. (ג) מלכים-א י. (ד) עיין וזהו יחי דף רמט ע"ב. (ה) משלי ב. (ו) פתח אליהו. (ז) שם. (ח) וזהו יוד רלח, ורמט ע"ב.

(עירובין נד:). כיצד סדר משנה וכו', בסכות היא ארבעה מינים – הכל כנגד בחינת הדר' הנ"ל, בחינת מלכות הנ"ל, שצריך להעלותה אל האור הפנים על-ידי שמחות המצוות, שמתקבצין לתוך הרגלים כנ"ל:

ז ועקר התגלות החסד הנ"ל, שעל-ידו קוצרין וחותרין ומבדילין את הדל"ת הנ"ל מארבע גליות של העכו"ם, הוא על-ידי תוכחה. כי על-ידי פתיחת פה של המוכיח נתגלה חכמה, ועל-ידי זאת החכמה נתגלה החסד, כי עקר התגלות החסד – על-ידי החכמה, כי אל נהירו דחכמתא (וזהו לך לך דף נד.)⁽⁸⁸⁾, כמו שכתוב (משלי לא): פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. וזה (תהלים קמא): יהלמני צדיק חסד ויוכיחני. הינו שעל-ידי תוכחה נתגלה חסד. וצריכין אנו לקבל תוכחתם, אף-על-פי שתוכחה שלהם היא לפעמים דרך בזיון, שמבזים אותנו, אף-על-פי-כן צריכין אנו לקבל תוכחתם כדי לקבל על-ידו את החסד כנ"ל. כי מה שתוכחתם הולכת לפעמים בדרך בזיון, צריך לדון אותם לכף זכות, כי אין אדם נתפס על צערו, כי סובלים צער גדול מאתנו, כי אפלו מה שהוא טוב אצלנו, הוא רעה אצל הצדיקים, וכעין מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות ק): כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים. הינו כי עסקים ושיחת חלין שלנו הוא בודאי רעה אצלם, אלא אפלו טובותינו, הינו התפלה, שהיא בערבנו רק טוב, הוא רעה אצל הצדיקים, בבחינת (תהלים ס): ותפילתי ברעותיהם. כי תפלתנו מבבלבלת אותם, כי כל הערוב הדעת וכל הבלבולים וכל השטותים שיש לנו לפעמים, הכל נמשך בתפלתנו, כי כל הבלבולים וכו' וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו אז דיקא, בשעה שעומד להתפלל, בבחינת (שם ק): מי ימלל גבורות ה', וישמע כל תהלתו. תהלתו – לשון (איוב ט): ובמלאכיו ישים תהלה, הינו ערוב ובבלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלל גבורות ה'. והוא בשתי בחינות: או שבאים להתתקן מחמת שרואים שמתפלל בכונה כראוי, על-כן באים להתתקן, כי עכשו הוא הזמן שיכולין להתתקן, כי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תקון, או בבחינה אחרת, מחמת שאינו ראוי להתפלל, ובאין לבלבל אותו מתפלתו. על-כל-פנים בין כך ובין כך, בשעת התפלה דיקא באין כל הערובים וכל הבלבולים של האדם, ונשמעין אצלו אז, ובשביל זה נקראין הבלבולים והערובים תהלה כנ"ל, מחמת שהן באים דיקא בעת התפלה והתהלה כנ"ל וכל התפלות האלו עם כל הערובים באין אל הצדיקים, כי הצדיקים הם בחינת משיח, שאליה באין כל התפלות להעלותן, בבחינת (ישעי' מח): ותהלתי אחטם לך. שכל התהלות באין לבחינת משיח, שהוא בחינת חטם, בחינת (איוב ט): רוח אפינו משיח ה'. כי משיח הוא מורח ודאין (כשארזיל סנהדרין צג), בבחינת (ישעי' יא): וקריחו ביראת ה'. הינו בתפלות, שהן בחינת (משלי לא): יראת ה' היא תהלה. כי הוא מורח ומרגיש בהתפלות שמקבל

יתברך, בכיכול, בעצמו שואג, בבחינות (ירמיה כח): שאג ושאג על נהו – על נהו דילה⁽⁸⁹⁾, שהוא בחינות המלכות, שנופל בגליות של ארבע מלכיות. וצריך לראות לחתך ולהבדיל את בחינות המלכות הנ"ל מבין הארבע גליות, ולהעלותה משם. ועקר עליה – על-ידי בחינות החסד, בבחינת (ישעי' ס): והובן בחסד כסא, בחינת (ישעי' ס): קצרו לפי חסד, שעל-ידי החסד קוצרין וחותרין את הדלת, בחינת המלכות, ומבדילין אותה מהם, ומעלין אותה אל אור הפנים. ועל-כן אברהם היה איש החסד, והיה משתדל תמיד לעשות חסד, כדי להעלות בחינת המלכות מהם, ועל-כן רדף אברהם אחר הארבעה מלכים כדי להכניעם, שהן בחינת הארבע מלכיות דסטרא-אחרא, כי אברהם היה שואג ממון, כי מאס ממון סדום, כמו שכתוב (בראשית יד): אם מחוט ועד שרוך וכו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם. כי אברהם תקן שחרית (ברכות כו), בחינת שחרית הנ"ל, שהוא בחינת השכל התחתון הנ"ל, בחינת חכמה תתאה, שהוא בחינת שחרית כנ"ל, שזוכין לתקן בחינה זאת על-ידי שואג בצע כנ"ל. ועל-כן יצא מאברהם יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, שהם בחינת: כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאל, שהם כנגד ארבע מלכיות שבקדשה, כידוע⁽⁹⁰⁾. יצחק זה בחינת בן חכם, כי יצחק על-שם הצחוק והשמחה, בחינת (משלי ט): בן חכם ישמח אב. עשו הוא בן רשע. יעקב הוא בן תם, כמו שכתוב (בראשית כח): ויעקב איש תם. וישמעאל הוא בחינת בן שאינו יודע לשאל, כי ישמעאל עשה תשובה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב ט), ועקר התשובה היא בבחינת שאינו יודע לשאל, הינו לעשות תשובה ולשאל בפרה מהשם יתברך על שאינם ידועים, שזה עקר התשובה, בבחינת (תהלים ס): אשר לא גולתי אז איש. וזה בחינת: אברהם תקן שחרית, נוטריקון: ח'כם, ר'שע, ת'ם, ש'אינו יודע – שהם בחינת הארבע מלכיות כנ"ל. וזה (שמואל א-ט): וישפך שמואל את אגנו. כי אגנו הוא כללות הארבע מלכיות דסטרא-אחרא, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. וזה שפרש רש"י: וישפך – התכו לך, הינו שחתך והבדיל את הדל"ת – שהיא בחינת מלכות דקדשה, דלית לה מנרמא בלום וכו' כנ"ל – מאגו, שהוא כלליות ארבע מלכיות דסטרא-אחרא, והעלה את המלכות דקדשה בשלש רגלים. וזה: וישפך ראשית-תבות: ש'בועות, ס'בות, פ'סח – כי עקר חיותה מאור הפנים שבשלש רגלים כנ"ל, בבחינת (שמואל ב יא): ויהי לתשובת השנה, לעת צאת המלכים. תשובת השנה, זה בחינת שלש רגלים, שהם ימי דין, ימי תשובה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ירמיה ט): בפסח גדונין על התבואה, בעצרת וכו', ואז עת צאת המלכים כנ"ל, שמוציאין את בחינת המלכות דקדשה מגליות של הארבע מלכיות, ומעלין אותה אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים כנ"ל. ועל-כן יש ארבע בחינות בכל רגל: בפסח הם ארבע כוסות, בשבועות הוא סדר המשנה, שהוא ארבע פעמים ביד כל אחד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה

(ט) וזהו אחרי עד ע"ב. (י) עין בכונות ההגדה. (יא) עין זוהר צו דף לא, אחר דף סה.

מודיע להעבדים את העזות דקדשה של ישראל, שעלידי שרואין העבדים את הפלאות הנעשין בעולם עלידי תפלות ישראל, עלידי יודעין במה גדול העזות דקדשה של ישראל, שיש להם עזות בזה להתפלל ולעשות פלאות בנ"ל. ועלפן הצדיק, עלידי שרואה העזות והתורה של כל אחד ואחד, עלידי יודע את התפלה שבפלה אותו, מאיזה מהם באה, ועלידי יודע להוכיח אותו:

זוהו: מישרא דספינא - הינו בחינת חכמה תתאה הנ"ל, בחינת מלכות הנ"ל, שהוא למוד הנ"ל, בחינת (במדבר כג): החספן הספנתי - לשון למוד (בתרגומו: המילף אליפנא), בחינת (ויקרא כ): חרב נוקמת, שהיא בחינת מלכות הנ"ל. מישרא, פרש רש"י ערוגה, הינו בחינת זעקת מושל וכו', כמו שכתוב (תהלים כג): כאיל תערג. במאי קטלי לה - פרש רש"י: במאי חותכין אותה, הינו במה חותכין ומבדילין את המלכות הנ"ל כדי להצילה מזעקה הנ"ל, בבחינת חתכו לארבעה בנ"ל. והשיב להם: בקרנא דחמרא - הינו עלידי תוכחה, שעלידי זה נתגלה החסד, ובוז קוצרין וחותכין את הדל"ת, בבחינות: קצרו לפי חסד בנ"ל. קרנא זה בחינת קול המוכיח, בחינת קרן השופר, בבחינת (ישעיה נח): הרים פשופר קולך והגד לעמי פשעם, הינו תוכחה הנ"ל. חמרא זה בחינת (בראשית כג): יששכר חמור גרם, בחינות (דברי הימים א יב): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים. פי עלידי התוכחה מעלין אותה לרגלים, שהוא בחינות בינה לעתים בנ"ל. איתו לה תרי פיעי - לשון צלותא ובעותא, בחינות תפלות. אמרי: הי דחורתא והי דאכמתא - הינו שאתה אומר שעלידי תוכחה מעלין את המלכות בנ"ל, הלא איך אפשר להוכיח, פי הלא התפלות באין ביחד, ואיך יודע להוכיח לפי התפלה, פי אינו יודע איזה תפלה של הכשר או להפך. וזהו: הי דחורתא והי דאכמתא - הינו איזה תפלה מאיש כשר או להפוך. איתי להו תרי גביני - הינו בחינות (אייב כ): וכגינה תקפיאני. הינו בחינות תרי תורות הנ"ל, שהן בחינות קפוי וקל, בחינות פסלת, בבחינות: פסל לך, ובחינות: לא תעשה לך פסל בנ"ל. ואמר להו: הי דעזי חורתא והי דעזי אכמתא - הינו תרי עזות הנ"ל, שהן עזות דקדשה, ועזות דסמרא אחרא, שמקו תרי תורות הנ"ל. ולפי העזות יכולין לידע את התפלות בנ"ל, שעלידי יודע יכול להוכיח אותם בנ"ל, שעלידי יודע חותכין ומבדילין את בחינות המלכות, ומצילין אותה מזעקת מושל, ומעלין אותה לבחינות אור הפנים המאיר ברגלים בנ"ל:

זאת התורה התחיל לומר על פסוק: ויהי מקץ וכו'. אך לא סים לבאר זה הפסוק עליפי התורה הזאת, ואמר אחר כך, שאם היה רוצה לפים פרוש הפסוק, היה צריך לומר עוד תורה פזאת כדי לבאר הפסוק:

מקולו של אדם יכולין לידע את בחינות המלכות שלו, פי יש בכל אחד ואחד בחינות מלכות, והוא נפר בקולו, פי אין שני קולות שוין, פי קול של כל אחד ואחד משנה מחברו, ועלפן יכולין להפיר את האדם בקולו, כמו שגראה בחוש, פי כפי בחינות האדם בן הוא קולו, ועלידי הקול יכולין להפיר את בחינות המלכות שלו, פי יש קול ענות גבורה וקול ענות חלושה

מהם, את כל אחד ואחד כפי מה שהוא, פי כל הערבובים של כל אחד הם בתוך התפלה בנ"ל. נמצא, שהצדיקים הם סובלים צער עלידי התפלות שלנו, שמבבלין אותן בנ"ל, ובשביל זה צריך לקבל תוכחתם, אף שמבזין אותנו בנ"ל:

ח אמנם, לכאורה איך אפשר לו להוכיח את כל אחד ואחד, הלא כל התפלות באין אצלו ביחד - של הכשרים ושל אותם שאינן כשרים - ואיך יודע איזה תפלה באה מזה או מזה, כדי להוכיח אותו. אך הוא יודע זאת עלידי העזות והתורה של כל אחד ואחד, אם תפלתו היתה בהגן אם לאו, פי יש שני מיני עזות. פי יש עזות דקדשה, שאי אפשר לקבל את התורה פי-אם עלידי יודע העזות דקדשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): לא הבישן למד. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כה): מפני מה נתנה תורה לישראל. מפני שעזין הן. וכמו שאמרו (אבות פ"ה): הוי עז בנמר. ובשביל זה התורה נקראת עז, כמו שכתוב (תהלים כג): ה' עז לעמו יתן (וכמו שפירש"י, וכן בנחמ"ד קמ"ז). פי אי אפשר לבוא אל התורה פי-אם עלידי עזות דקדשה. וכנגד זה יש להפוך, עזות מן הסמרא אחרא, שממש באין תורות אחרות, שהן תורות שלקו, שהם בחינת פסילים, פי כל מי שיש בו עזות, בידע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני (נדרים כ), ויש לו תורה מסמרא אחרא, הנקראין פסילים, שהוא הפך מן התורה הקדושה שלנו, שהוא בחינות פסל לך, פי היא נקראת פסלת על-שם העתיד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ט): אור, שהוא יקר בעולם הזה, ויהי קפוי וקל לעולם הבא, שהיא בחינות פסלת, שהוא קפוי וקל למעלה. אבל תורתו היא פסלת אפלו בעולם הזה, ועל-שם זה נקראין פסילים, כמו שכתוב (שמות ט): לא תעשה לך פסל. ומי שיש לו עזות שלקו מן הסמרא אחרא, הוא מקבל תורה שלקו, בחינת פסילים בנ"ל. ועלידי העזות שהצדיק רואה בכל אחד ואחד כפי מה שהוא, אם יש לו עזות דקדשה או להפוך, עלידי יודע אם תפלתו היתה תפלה הכשרה או להפוך, פי גם התפלה היא עלידי עזות, פי אי אפשר לעמד להתפלל לפני השם ותברך פי-אם עלידי עזות, פי כל אחד לפום מה דמשער בלבה את גדלת הבורא ותברך שמו, כמו שכתוב (משלי לא): נודע בשערים בעלה. כל חד לפום מה דמשער בלבה (וזהו וירא דף ק"ג), וכל אחד לפי ערכו, שמשער בלבו את גדלת הבורא ותברך שמו, איך אפשר לו לעמד ולהתפלל לפניו, ובפרט התפלה שהיא פלאות, דהינו שדוד המערכות, שהמערכות מחיבין כף, וכל בוכב ומזל קבוע על משמרתו ומערכה שלו, כפי מה שסדרם הבורא ותברך שמו שיהיו קבועים ומסדרים כף וכף, והוא בא בתפלתו ורוצה לשדד המערכות ולעשות פלאות. על-פן בשעת התפלה צריך לסלק את הבושה, כמו שכתוב (תהלים כג): כף בטחו אבותינו וכו' בטחו ולא בשו. פי עלידי הבושה שמתביש מאתו ותברך, אי אפשר להתפלל פי-אם עלידי עזות בנ"ל. וזה בחינת (שם ע): אתה האל עושה פלא, הודעת בעמים עזך - שהשם ותברך עושה פלאות עלידי תפלות ישראל, שהם עלידי בחינות עזות בנ"ל, שעלידי יודע

(שמות לב), כפי בחינת המלכות של כל אחד. ועל-בן שאול, שהיה רודף את דוד על שראה בו שימלך, מצינו שם במקרא, כשנודמנו יחד שאול ודוד, אמר לו שאול לדוד (שמואל א כד): הקולך זה בני דוד – שהבין שאול בהקול, שהוא חזק בבחינות המלכות, ושאל את דוד: הקולך זה בני דוד – שתמה שאול על קולו של דוד, כי הבין שהוא קול של מלך ממש, ועל-בן רצה שאול לשאת את קולו, דהינו ולהגביה את קולו למעלה מקולו של דוד, אבל לא היה יכול. וזהו (שם) וישא שאול את קולו ויבך. דהינו שרצה לשאת ולהגביה קולו כגל, אבל היה הקול נכבה, וזה בחינות ויבך, שהיה הקול נכבה, קול נמוך של בכיה. על-בן אמר שאול אז אל דוד: ידעתי כי מלך תמלך. כי ידע זה על-ידי הקול כגיל:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[סבי דבי אתונא (בכורות טז)]

לה: אית לן בירא בדברא, עילי למתא. איתי פארי, שרא להו. אמר להו: אפשלי לי חבלי דפארי ואעילה. אמרו לה: ומי איפא דמפשל חבלי מפארי. אמר להו: ומי איפא דמיתי בירא מדברא למתא:

א צדקה היא בחינות הגלגלים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא), כי בגלל הדבר הזה, גלגל הוא החוזר בעולם, ובשביל זה יש בה שש ברכות ואחת-עשרה ברכות, (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב דף ע"ב): הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפיסו בדברים מתברך באחת-עשרה ברכות) – כנגד שבעה כוכבי לכת, וכנגד שנים-עשר מזלות. כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע, בבחינות: דרך הנשאר בשמים (משלי ל). נשר דא רחמי (וזהו יתרו דף ע"ב), הינו צדקה (כ"ב י. וזהו נשא דף קמח). וזה שאמר שמואל (ברכות נח): נהירין לי שבילין דרקיע בשבילין דנהרדעי, הינו בשבילין דנהורי דעה, בחינות צדקה רחמי, ועקר הרחמים על-ידי הדעת (כ"א):

ב ומה שחסר מהברכות, הלא היה צריך להיות שבע ברכות, ושתיים-עשרה ברכות, ולפי הגמרא, מהנותן והמפיס אין כאן רק שבע-עשרה ברכות.

דע, שעקר שלמות הגלגלים, שלמות הצדקה, אינו אלא בשבת. וזה (תענית ט): שמש בשבת צדקה לעניים, הינו הצדקה אין לה שלמות אור, אלא על-ידי שבת. על-ידי שבת מאירה בשמש, בבחינות (מלאכי ג): שמש צדקה. וזה שמסמך התנא (ב) "יציאות השבת שמים שהן ארבע", וסמך לה "פשט

העני", כי עקר התנוצצות אור הצדקה ושלמותה, אינה אלא בשבת, כי עקר החשיבות הצדקה היא האמונה, בבחינות (בראשית טו): והאמין בה' וכו', ושבת היא אמונה, שמאמין בחדוש העולם ובחידו, ואמונה היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כח): איש אמונות, רב ברכות, בבחינות (בראשית כ): ויברך אלקים את יום השביעי. ואין שלמות להברכות, אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה פתיב בהם שש ברכות ואחד-עשר, להורות שאין להם שלמות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא דוד והעמידן על אחד-עשר, בא ישעיה והעמידן על שש, בא חבקוק והעמידן על אמונה. להורות, שאין שלמות להדעת, שהוא התורה, ואין שלמות לגלגלים אלא על-ידי אמונה: גם שמה, שמצינו גבי גלגלים שעקר הליכתם ממערב למזרח, ונגלגל היומי מכריח אותם ממזרח למערב, זה הדבר מצינו גבי צדקה. מזרח, זה בחינתו הנותן צדקה, בבחינות וישעיה (ט): ממזרח אביא זרעך, בבחינות (דו"ש ט): זרעו לכם לצדקה. ומערב, זה המקבץ הצדקה, הינו העני, בבחינות: ומערב אקבצך. וזה יותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל-הבית (מדרש רות פ"ד), כי עקר התנועה ממערב למזרח, הינו עקר העשיה העני עושה עם בעל-הבית:

ג ודע, שאין קיום אמונה אלא על-ידי בחינות ברית, בבחינות (תהלים ע"ט): ובריתי נאמנת לו. וזהו שנאמר ברית בשבת, כמו שפתיב (שמות לא): ברית עולם ביני ובין בני-ישראל וכו'. וזה (ירמיה לב): אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, כי חקות שמים וארץ, הינו הגלגלים, תלויים בברית:

ד ודע, שהיסורים שיש לאדם בדרכים, היא בסבת גלגלי הרקיע, כי אין לה דבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה. יש כוכבים, שהם מגדלים מיני עשבים באיזהו מקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיבים שיהא דרך בני-אדם במקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיבים שיהיה מדבר, ויש שהם מחיבים שיהא ישוב במקומות שהם מאירים, ולפי ההתנוצצות הכוכבים על המקום, בן המקום מתנהג. וזהו בחינות (איכה א): דרכי ציון אבלות מפלי באי מועד. מועד, זה בחינות גלגלי הרקיע, שעל-ידם נחשב הזמן. וזהו (משלי ח): דרך רשעים כפאפלה, שאין כוכבים ומזלות מאירין להם, ועל-ידי זה נכשלים. והכל תלוי בברית, בבחינות: אם לא בריתי וכו'. וזהו: כל הדרכים בחזקת ספנה (ירושלמי ברכות פד, מ"ד קהלת), בחינות (כמדבר כ"ב): החספן הספנתו⁽¹⁾, הינו שהדרך תלוי בשמירת הברית. ובשביל זה תיב אדם לפקד את אשתו קדם שיצא לדרך (יבמות כ"ב), כדי שלא יהיה בבחינות (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו, הינו שעל-ידי שמירת הברית לא יהיה לו צער בדרך:

ה ויש שני בחינות ברית: בחינות אברהם ובחינות אליעזר. אברהם הוא ברית עלאה, שהוא רקיע המבדיל בין מיין עלאין למיין תתאין. והוא בחינות בן חורין, בבחינות (קהלת ט): אשריך ארץ שמלכך בן חורין. והוא עבד תולדין,

(א) עין לקמן סי' נו, קה. קיט. (ב) ריש שבת. (ג) עין סנהדרין דף קה ע"ב שעשה מעשה אישות.

אזי: תורה יבקשו מפייהו, אזי אותיות התורה בעצמן מבקשים ממנו שידיבר אותם, כדי שיהיה להם נקודות ונפשות:

ז ודע, שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כסופיו, ועל זה נסדר סדר התפלות, כי על ידי השתוקקות בלב נעשה נפש ונקודות בכח, וכשמוציא את תשוקתו בפיו, אזי נעשה הנפש בפעל, כי עקר מוצא הנפש היא מפיו, בבחינת (שיר השירים ח): נפשי יצאה בדברו, ובשביל זה: תורה יבקשו מפייהו, מפייהו דיקא. וגם תרגומו של (בראשית ט): ויהי האדם לנפש תיה - תרגומו: לרוח ממללא, כי עקר הנפש מהדבור:

ח וזהו: יש הכל אשר נעשה על הארץ וכו' (קהלת ח), והו בחינת גלגולי נפשות. כשאדם משתוקק לאיזה דבר, ומוציא השתוקקותו אחר כך בהכל פיו כנ"ל, אזי נעשה הנפש והנפש הזאת, הינו הרוח ממללא, הולכת באויר, ומגיע לאדם אחר, ומעוררת את האדם אחר לתשוקה. ולפי התשוקה, לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, בן נתעורר האדם. אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינת: יש רשעים, שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, ואם להפך, להפך. והכל נעשה על ידי ההכל פיו, שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שכלי הדבור מכין באויר, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמגיע לחברו, ושומע חברו האותיות, וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו, ונתעורר לדבר הזה:

ט ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינת בעל-נפש, אזי בודאי כל אכילותיו וסעדותיו בבחינת לחם הפנים, בבחינת (בראשית י): התהלך לפני. התהלך, זה בחינת רגליו, בחינת פרנסתו, בחינת (דברים יא): ואת היקום אשר ברגליהם (וידרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין ק): זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו). התהלך לפני, שנעשה מהם בחינת פנים. וזה בחינת (שמואל א כא): לחם חם ביום הלקחו, הינו לחם הפנים, הם לחם חם, דרגין דאברהם, שהוא בחינת (בראשית יח): כחם היום. ואז כל העכו"ם וכל הכוכבים ומזלות שהם תחתיהם, כלם הן מורחין בשביל זה האיש, בבחינת (תהלים ק): שב לימיני, בחינת אברהם, עד אשית אויביך הדום לרגליך, שהם מורחים בשביל פרנסתך, בבחינת (במדבר יד): לחמנו הם סר צלם מעליהם, כי מראה חמה עמקה מן הצל (כ"ב פח). חמה, בחינת: כחם היום, בחינת לחם חם, אבל כשסר צלם, אזי נתעלה ונתראה מראה חמה, דרגה דאברהם, והם נשפלים תחתיו, בבחינת: עד אשית אויביך הדום וכו'. וזהו: התהלך לפני ויהיה תמים, בבחינת (דברים יח): תמים תהיה עם ה' אלקיך, שלא תצטרך לדרש אחר בוכבים ומזלות⁹, כי תהיה למעלה מהם. וזהו (שם ט): ולא יראה את פני ה' ריקם - ברגלים, שאז נתגליו פני ה', בחינת פנים, ובה שכל אחד מביא עולת ראייה מיגיעתו שמתנגע כל השנה, על ידי זה נתתקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו, בבחינת לחם הפנים. וזהו

בבחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. כי החרות תלויה בברית, בבחינת (זכריה ט): בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור. ואליעזר הוא ברית תתאה, בבחינת (שמות כג): כי שמי בקרב, שמו בשם רבו¹⁰, שהוא חנוך, מט"ט, בחינת (בראשית יד): וירק את חניכיו¹¹, בחינת (שלי כב): חנך לנער¹², בחינת (קהלת ח): אי לך ארץ שמלפך נער. והוא תחת ברית עלאה, בבחינת (בראשית כד): שים נא ירך תחת ירכי. והוא רקיע המבדיל בין מיין דכין למיין מסאבין, בין אסור וחתר, ובין פשר ופסול, ובין טמא וטהור¹³. וזהו בחינת: חנך לנער על-פי דרכו, על-פי דיקא, הינו תורה שבעל-פה:

וברית עלאה הוא שמירת הברית קדש, וברית תתאה הוא שמירת אסור וחתר וכו'. וצריך לאדם להיות לו אלו שני בחינות ברית, הינו שיהא צדיק ולמדן, כי לא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב). צדיק נקרא על ידי שמירת הברית קדש¹⁴, ולמדן - על ידי אסור וחתר:

יזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות וכו' (מ"ק י). צריך שיהא צדיק ולמדן. מלאך זה בחינת למדן, בחינת מט"ט כנ"ל. צבאות, אות הוא בצבא דילה, בחינת: צדיק אות ברית¹⁵. ובכל מקום שמזכר צדיק, גם ברית תתאה נכלל בו, כי התחתון נכלל בעליון, בבחינת: ירך תחת ירכי:

ו ומי שהוא בבחינת ברית, אזי (אידרא נשא דף קמב) חסד מתגלה בפמא דאמה, בבחינת (תהלים פט): לעולם אשמר לו חסדי ובריתי נאמנת לו, ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם, כי הוא היה ראש למאמינים וראש לנמולים. וכשנתגלה החסד, הינו האהבה וההשתוקקות, בבחינת (שיר השירים ב): כי חולת אהבה אני, אזי הוא עושה נפשות, בחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו, הינו שעושה נקודות לאותיות התורה, כי אותיות בלא נקודות, כגוף בלא נפש, שאין להם שום תנועה ופעלה בלא נפש - בן הצטרפות וזווגן של האותיות בר"א שערים לעשות איזה פעלה, אין להם כח אלא לפי הנקודות, והנקודות הן האהבה והכסופין, בבחינת (שיר השירים א): נקודות הכסף, והכסופין הן הנפש, בבחינת (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי. ולפי הכסופין בן הנקודות. אם כוסף לרע, עושה הנקודות רעים, ואזי נצטרפים האותיות ונגדוניהם לעשות פעולות רעות. ואם כוסף לשוב בתשובה, נעשה נקודות טובות, הינו נפשות טובות, ומתנועעים האותיות ונגדוניהם לעשות פעולות טובות. וזהו (שיר השירים ט): תורי זהב נעשה לך, בדאימא בזהר (וישב דף קפא): אתערותא דזווגא מסטרא דצפון, ומצפון זהב יאתה (איוב לו). וזהו: תורי זהב נעשה לך, הינו אתערותא דזווגין והצטרפותן של אותיות התורה לפעל איזהו פעלה, אינו אלא על ידי נקודות הכסף. אין להם שום תנועה אלא על ידי נקודות, שנעשה על ידי הכסופין. וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות כנ"ל, אזי בודאי חסד ואהבה מתגלה, והשתוקקות נתגלה, שהם הנקודות,

(ד) סנהדרין דף לח ע"ב (מובא ברש"י שם). (ה) עין דברים לב. (ו) זוהר בראשית דף לו ע"ב. (ז) עין תיקון למיד. (ח) זוהר נח דף נט ע"ב. ועוד. (ט) עין ברעיא מהימנא פינסא דף רלו ע"א, ועין חגיגה דף טו ע"א. (י) פסחים ק"ג ע"ב.

הנקודות הם מתנועעין, ועל-ידי הנקודות נודונו ונצטרפין האותיות. ועקר התהווה הנפש הוא על-ידי ההשתוקקות והכסופין של איש ישראל אחר השם יתברך, כל אחד לפי מדרגתו שהוא נכסף ומשתוקק ומתגעגע להגיע אל מדרגה למעלה ממנה, על-ידי הכסופין אלו נעשה נפש, כמו שכתוב (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי, הינו מה שאני נכסף וכלה אחר השם יתברך, מזה בעצמו נעשה נפשי. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה פ): וינפש - ביון ששבת, וי אבדה נפש. הינו, שבתחלת השבת, שצריך לקבל נפש יתרה, אנו זוכרין מאבדת הנפש בחול, ואומרים: וינפש - וי אבדה נפש, ומתחילין להתגעגע אחריה, ועל-ידי זה בעצמו שאנו מתגעגעין אחר הנפש, מזה בעצמו נתהוה הנפש היתרה:

וזה בחינת: נקודות הכסף (שי"ח א), הינו שעל-ידי הכסופין נעשין הנקודות, שהם בחינת נפש, הינו שעל-ידי מה שהוא נכסף ומשתוקק לדרך, אם לטוב או לרע, חס ושלום, אזי, לפי הכסופין נעשו נקודות, ונצטרפין האותיות שבתוך הדרך שהוא נכסף, כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם כגלם, ואין להם שום ציור בלי נקודות, ולפי הכסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטרפין האותיות על-ידי הנקודות, שהם בחינת נפש, שמקבלין על-ידי הכסופין. הינו: אם הוא נכסף לדרך טוב, נעשה מהכסופין נפש קדושה, ונעשים נקודות בחינת נקודות הכסף, ואזי נצטרפו האותיות שהיו כגלם, ונעשים כלי לקבל טוב. וכן להפך, חס ושלום, אם נכסף לרע, חס ושלום, נעשים מהכסופין נפשות, שהם בחינת נקודות, ונצטרפו האותיות ונעשים כלי לקבל רע, חס ושלום. כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב (איכה ג), רק כל אחד לפי מה שהוא מציר ועושה כלי לקבל טוב או רע, חס ושלום, על-ידי הכסופין וההשתוקקות שלו, על-ידי זה נעשה הנפש בחינת נקודות, ועל-ידי הנקודות מתנועעים האותיות, ונצטרפו לטוב או להפך, חס ושלום. אך כדי שתצא הנפש מבח אל הפעל, צריך לדרך בפה הכסופין והשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק, כמו שכתוב (שם ה): נפשי יצאה בדרבו, שעל-ידי הדבור יוצאת הנפש מבח אל הפעל, כי על-ידי ההשתוקקות נתהוה הנפש בכח, ועל-ידי הדבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מבח אל הפעל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מועד קטן יז): אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיהו, כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין טוב אלא תורה (ברכות ה), כי הם מנהיגין את כל העולם, אך האותיות בעצמן הם כגלם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור, ועל-כן יש להתורה שני בחות: זכה, נעשה לו סם חיים (ויפא עב, ועי תענית ז) וכו', כי כל אחד לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מציר ומפרש אותיות התורה, כי בהתורה כלול אחיות טוב ורע: וצדיקים ילכו כם ופושעים יכשלו כם (הושע יד), הינו כל אחד לפי הכסופין שלו, שמהם נעשים נפשות, על-ידי זה עושה

שהשיב הקדוש-ברוך-הוא למשה (שמות לז): פני ילכו והניחותי לך, כי משה בקש כפרה, והשיב לו: פני ילכו, שיתקנו בחינת רגליו, בבחינת פנים, אזי יתכפר להם, כי שלחן דומה למזבח שמכפר (תנינה כז), וזהו (שם): פתח במזבחה, וסוים זה השלחן אשר לפני ה'. לפני דיקא, שיהיה דיקא בבחינת פנים, ואזי מכפר. ולעתיד יתקיים (ישעיה ל): ולא יכנף עוד מוריך, והיו עיניך ראות את מוריך, שאזי יתגלה בחינת פנים, כי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים לא): והסתרתני פני מהם והיו לאכל, ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה יח): צלצל כנפים, שהכנפים וההסתרה שהנהגתו מכנף ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה, ואין זה אלא מחמת שאור החמה אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא. אבל לעתיד, שאז יתקיים: ונרחק לכם שמש, שהחמה בתקפה יתגלה, בבחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא להוציא חמה מנרתיקה^(ט), אזי יתקיים: ומרפא בכנפיה (מלאכי ג), הינו שלא יכנף עוד מוריך כנ"ל:

וזהו: מה ששאלו סבי דבי אתונא: אית לן בירא בירא, עילה לה למתא. בירא, זה בחינת בר ומזון, שהוא בחוץ ולאחורי הקדשה, בבחינת: והסתרתני פני מהם וכו'. עילה לה למתא, לפנים, שיהיה בבחינת לחם הפנים כנ"ל. איתא פארי ושדי להו, ואמר לון: אפשילו לי תבלי. פארי, זה שבת אמונה, כפרוש רש"י (דברים כז): את ה' האמרת וה' האמירך, לשון פאר ושבת, שאנו מפאריין את הקדוש-ברוך-הוא, ואנו מאמינים בו, ואומרים ה' אחד. ושדי להו, זה בחינת ברית, בחינת שדי^(י) כנ"ל. ותבלי, זה בחינת אהבת חסד, שמתגלים בפמא דאמה כנ"ל, כמו שכתוב (הושע יא): בחבלי אדם אמשכם, בעבתות אהבה. הינו על-ידי שבת וברית נתגלה אהבה כנ"ל, ועל-ידי האהבה, באים לבחינת לחם הפנים כנ"ל:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

זאת התורה נאמרה על פסוק: ויסב אלקים, אין הסבה אלא סעדה, כדאיתא במדרש (שמות פ"ב), הינו בחינת פרנסה, בחינת בר ומזון, שהוא בחינת בירא, כמבאר לעיל. וגמר באור הפסוק על-פי התורה הזאת לא זכינו לקבל:

(ענין מעלת הכסופין דקדשה וכו', הנזכר לעיל בתוך התורה הזאת, שמעתי מפיו הקדוש תחלה בבאור יותר, עם עוד כמה חדושים שלא נזכרו כאן כלל, וכן בענין האמונה ושאר הבחינות שזכרו כאן, שמעתי גם-כן מפיו הקדוש תחלה פסקא פסקא בסגנון אחר קצת, על-כן אעתיקם הנה. וזהו):

וזהו והצטרפותן של האותיות הוא על-ידי הנקודות, כי הנקודות הם החיות והתנועה של האותיות, ובלי הנקודות, האותיות הם כגלם ואין בהם שום תנועה, ועל-כן הנקודות הם בחינת נפש, כי כמו שהנפש הוא חיות האדם, וכל תנועה שאדם מתנועע, הכל הוא על-ידי הנפש, ובלתי הנפש הוא כגלם, בן הנקודות הם החיות והנפש של האותיות, ובלי הנקודות הם כגלם ואין להם שום תנועה וחיות, רק על-ידי

(א) עיין דברים דף ת, ע"ז דף ג. (יב) עיין לעיל סימן יא. אות ג.

לברכה: ולא עם הארץ חסיד, ולמדן בלבד בודאי אינו כלום, כי אפשר להיות למדן ורשע גמור, ו"לא זכה, נעשה לו סם מות", על-בן צריך שיהיה למדן וחסיד⁽¹⁾. ושתי בחינות אלו הם בחינות מלאך ה' צבאות, כי מה שהוא למדן בתורה הוא בחינת מלאך, שהוא מט"ט, כמו שכתוב (בתיקונים תיקון ל, דף טז): ויאמר אלקים יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים – דא מט"ט, שהוא בחינת משנה, המבדיל ומפריש בין מיין דכין ובין מיין מסאבין, בין טמא לטהור, אסור ומתיר וכו', וצריך להדמות לקונו, להיות חסיד במעשים טובים, וזה בחינות ה' צבאות. אך מי שטועה וסובר שבחינות למדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצין בנטיעות, על-ידי שסבר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות, חס ושלום, אך באמת מט"ט בעצמו בלי הקדוש-ברוך הוא אינו כלום, ואין לו שום רשות – כך התורה בלא מעשים טובים, אינה כלום, אדרבא, לא זכה וכו'. ומחמת שני הבחינות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן וחסיד, והם בחינות מלאך ה' צבאות, על-ידי-זה נמצא בהצדיק שני כחות שיש להתורה: סם חיים וסם מות, ואפשר להתקרב אליו למצא בו דבר שקצין בנטיעות או לפגם ולצאת בשלום: וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, הינו שהוא למדן בתורה ועובד את ה', ועל-ידי-זה הוא מציר אותיות התורה לטוב, אזי: תורה וקבשו מפיהו, שאותיות התורה מבקשין לקבל נקדות ולהצטיר מפיו, הינו על-ידי שפיו ידבר ההשתוקקות והכסופין דקדשה שלו, שעל-ידי-זה נגמרין ויוצאין הנפשות, ונעשין נקדות להאותיות, ונצטירו ונעשין בלי לקבל טוב, כי על-ידי הנקדות נדונו ונצטרפו האותיות כנ"ל:

וזה שכתוב: תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף. כי זהב הוא בחינות זווג, כמו שכתוב (איוב ל): מצפון זהב יאתה, ואתערותא דזווגא מסטרא דשמאלא, שהוא צפון (וזהר וישב דף קפ"ו). וזהו: תורי זהב נעשה לך, שאותיות התורה נדונו ונצטרפין על-ידי נקדות הכסף, כי זווג והצטרפותן של האותיות היא על-ידי הנקדות, שנעשים מהכסופין וההשתוקקות, שעל-ידם נתהוין הנפשות, שהם בחינות נקדות, כי על-ידי הכסופין נעשה זווג, כי על-ידי מה שהוא נכסף אל הדבר נעשה נפש, ועל-ידי מה שהוא נכסף לדבר, חוזר הדבר וכוסף אליו, ומזה נתהוה גם-כן נפש, והנפשות מזדונו, ואחר-כך באים לבחינות עבור ולדה. וזהו ענין הכתוב בזהר הקדוש (לך דף פ"ה): תאבותה דנוקבא עבד נפש נוקבא, ותאבותה דדבר עבד נפש דבר. כי מה שהוא נכסף הוא בחינות תאבותה דנוקבא, והוא עבד נפש נוקבא, ומה שהדבר חוזר ונכסף אליו, הוא בחינות תאבותה דדבר, ועבד נפש דבר, ואחר-כך באים לבחינות עבור ולדה, כמו שכתוב בזהר שם. וזה בחינות גלגולי הנפשות, כי הדבור שמשם יוצאים הנפשות, נעשה על-ידי התוף האותיות באויר, כי המוצאות מבים זה בזה, וחותכים האותיות באויר, והאוירים מבים זה בזה, עד שמגיעין לאזן השומע. ועל-ידי התוף האותיות באויר נעשה הדבור, שמשם יוצאין הנפשות, כי האויר הוא

נקדות לאותיות התורה, ונצטירו האותיות, ונתפרשו לטוב או להפך, חס ושלום, ולפי מה שנצטירו, כך הם פועלים בעולם. ועל-כן אותיות התורה מבקשים להצטיר מפי צדיק, שהוא מדבר הכסופין דקדשה שלו, שעל-ידי-זה מקבלין האותיות נקדות, ונצטירו לטוב. וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, כי הרב צריך גם-כן שיהיה לו שני כחות שיש להתורה: סם חיים וסם מות, באפן שיהיה אפשר להתקרב אליו לקבל כרצונו, צדיקים ילכו ופושעים יפשלו. אם הוא משתוקק לעבודת השם ותפלה, יוכל לקבל מהרב דרך ישרה לעבד את ה', ואם לאו, וטינא יש בלבו, יוכל גם-כן למצא בהרב דבר שקצין בנטיעות ויכפר בכל, חס ושלום:

וזה בחינת (חגיגה י"ד): ארבעה שנכנסו לפרדס. רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, בן-עזאי הציץ ונפגע, בן-זומא הציץ ומת, אחר קצין בנטיעות. ואלו הארבע בחינות הם בחינות צדיק ורשע, עובד אלקים ולא עבדו, האמורים בפסוק (פלאכי ג): ושבתם וראיתם בין צדיק וכו'. ואלו הארבע בחינות הם נמצאים בכל בני-אדם הרוצים לפגם ולעבודת ה' ולהתקרב להצדיק והרב שבדור, כי יש מי שהוא נכנס ונתקרב להצדיק, והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו, והוא בחינות צדיק, בחינות רבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום. ויש מי שהוא בחינות הציץ ומת, הציץ ונפגע, הינו שנתלהב לבו מאד, מגדל האור וההתלהבות שהאיר בו הצדיק ביתר שאת למעלה ממדרגתו, ועל-ידי-זה יוכל למות, וזה בחינת הציץ ומת, בחינות עובד אלקים. ויש מי שיוצא מדעתו מחמת שעולה למעלה ממדרגתו, והוא בחינות הציץ ונפגע, בחינות לא עבדו, אך על-כל-פנים אפלו הציץ ומת הציץ ונפגע, שניהם הם בחינות צדיק, ועליהם גם-כן נאמר: צדיקים ילכו בם, רק שלא נכנסו ויצאו בשלום כמו רבי עקיבא. ויש מי שמתקרב להצדיק ומקצין בנטיעות וכופר בכל, חס ושלום, והוא נקרא רשע, וזה בחינות אחר. וזה בודאי טינא היתה בלבו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה ט"ו) על אחר, ועל-כן בהכרח שיוצא בהצדיק את שלו, שיוצא דבר שקצין בנטיעות על-ידו, ועל זה נאמר: ופושעים יפשלו בם, כי הרב בהכרח שיהיה לו שני כחות אלו כנ"ל. וזה בחינת מלאך ה' צבאות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם (עמוד א) על אחר: מאי חזא. חזא מט"ט דקא יתב וכו', אמר שמע מנה וכו'. רבי עקיבא דרש: ה' צבאות שמו, אות הוא בצבא שלו⁽²⁾. ועל-בן צריך הרב, שיהיה לו שני בחינות אלו: בחינות מלאך, הינו מט"ט, ובחינות ה' צבאות, וזהו: דומה למלאך ה' צבאות. ואזי אפשר להנכנס, ונתקרב אליו לקצין בנטיעות על-ידי בחינות מלאך, כמו אחר שקצין בנטיעות על-ידי שראה מט"ט, שהוא מלאך, שהוא יושב וכו', שעל-ידי-זה טעה ואמר שהוא רשות בפני עצמו, חס ושלום, כנ"ל. או לפגם ולצאת בשלום, על-ידי בחינות ה' צבאות, כמו רבי עקיבא, כי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה וחסיד במעשים טובים, כי אם אינו למדן, אמרו רבותינו זכרונם

(1) שם איתא אדון הוא וכו' ועיין שם בחידושי אנדות. ובעין יעקב הגירסא אות הוא וכו' וכן הוא בוהר ובתיקונים בכמה מקומות. (יד) עיין זוהר פינחס דף ר"ג ע"ב והאי צדיק חסיד אקירי ועיין מק"מ שם.

החיות של כל דבר, ובלי אור אי אפשר לחיות, והוא בחינות הנפש, והנפשות יוצאים ומתגלגלים:

ובלל הדבר, שמאד יקר הכסופין וההשתוקקות לדבר שבקדשה, פי על-ידם נתהוה נפש, ונגמר על-ידי הדבור כנ"ל, ויוצא ומתגלגל. ולפעמים מתגלגל ובא הנפש דקדשה לתוך הרשע, ונופלים לו הרהורי תשובה, ותוכל להחזירו למוטב, וכן להפך, כמה רעות גורמים הכסופין לדבר רע, חס ושלום, כי הנפש שנתהוה על-ידי כסופין רעים, מתגלגל לפעמים לתוך הצדיק, ותוכל להחטיאו, חס ושלום. וזה בחינת (קהלת ח): יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו'. הבל, הוא בחינת הבל פה, שמשם יוצאים הנפשות, ועל-ידיה יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, על-ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין רעים. ויש רשעים, שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, על-ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין טובים. ולפעמים הצדיק מתקן הנפש רעה שמתגלגל אליו, וכן הרשע מקלקל הנפש קדושה שמתגלגל בתוכו, אך בתחלה, בעת שמגיע הנפש, על זה אמר הכתוב: יש צדיקים שמגיע וכו', פי בודאי נופלים לו הרהורי עברה בעת שמגיע אליו נפש רעה מכסופין רעים, אך אחר-כך אפשר שתחטיאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש. וכן יש רשעים שמגיע וכו', שנופלים לו בודאי הרהורי תשובה, בעת שהגיע אליו נפש קדושה מכסופין קדושים, אך אחר-כך אפשר שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב: וזה סוד נפילת אפים, שכונתו להעלות הנפש בבחינות העלאות מיין נוקבין ולעשות יהוד, פי על-ידי הכסופין וההשתוקקות, שזה בחינות העלאות מיין נוקבין, פידוע, מזה בעצמו נעשה נפש, ונתעלה ונעשה יחוד וזווג כנובר לעיל: "על-ידי הכסופין נעשין הנפשות, שהם בחינות נקדות, ונדונו הנפשות וכו'". וזה בחינות זיוגן והצטרפותן של הנקדות, שהם בחינות זיוגי הנפשות. ועל-ידי הנקדות נדונו ונצטרפו האותיות, זה בחינות זיוגי הגופות. וזה שכתוב (במדבר כ): לא הביט און ביעקב, על דרך שדרשו רבותינו זכרונם לברכה: מחשבה רעה אין הקדוש-ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין מ, ועי' ירושלמי פאה פ"א), וזהו: לא הביט און - ראשית-תבות: ו' א' בדה נ' פש (כיצה טו), שהוא בחינות השתוקקות וכסופין כנ"ל, הינו שהשתוקקות וכסופין רעים אין הקדוש-ברוך הוא מצרף, וזה: לא הביט און ביעקב. וזה שכתוב (תהלים קמח): רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם, הינו שצריכין שני הבחינות, רצון ודבור, כנ"ל. פי הרצון, שהוא הכסופין, פועל שנעשה הנפש בכה, ועל-ידי הדבור יוצא הנפש מכה אל הפעל, ואז נעשה בקשתו, על-ידי שמציר האותיות לטוב וכו' וכנ"ל. וזהו: רצון יראיו יעשה, פי על-ידי הרצון, שהוא הכסופין, נעשה הנפש בכה, ואז נעשה בקשתו ורצונו בכה, בחינות: רצון יראיו יעשה, ואחר-כך: ואת שועתם, שמדברים בפייהם ההשתוקקות והרצון והכסופין שלקחם, על-ידיה: ישמע ויושיעם, פי על-ידי הדבור נגמר הנפש ויוצא מכה אל הפעל, ואז נצטירו האותיות, ונעשים כלי לקבל טוב, ונתמלא בקשתו בפעל כנ"ל, פי כפי הנפש שעושה

בכה או בפעל, כן נעשין נקדות להאותיות, וכן נצטירין האותיות, וכך הם פועלים ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל:

(שיך לעיל): למה שכתוב שם, שלמדן בלבד בודאי אינו כלום וכו', ומי שטועה וסובר, חס ושלום, שלמדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצין בנטיעות, פי יכול להיות למדן ורשע גמור וכו', כמבאר לעיל, וכן אפלו הצדיק לפעמים כשנופל ממדרגתו, פידוע שאי אפשר לעמוד תמיד בקביעות על מדרגה אחת, אזי, בעת שנופל ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגת למדן שנשאר לו, הוא לא טוב, רק צריך להחזיק עצמו ביראת-שמים מה שיש לו עדן מהרשימו שנשאר לו. עין בתקונים, ס"ט דף קב: אמר לה: 'פי ביום אכלה ממנו כתיב. אמר לה: בהוא יומא הציץ ומת. אמר רבי שמעון: כגין דא כתיב: יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וכו', עין שם והבן:

שלמות כל הדברים היא האמונה, ובלתי האמונה כל הדברים חסרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביב ט) לענן צדקה: הנותן פרוטה לעני מתברך בשש, והמפיוסו - בעשתי-עשרה. ובין בנותן צדקה ובין במפיוס העני הנ"ל חסר אחת, פי ראוי להיות שבע ושתיים-עשרה, כנגד שבעה בוכבי לכת וכנגד שנים-עשר מזלות, פי צדקה הוא בחינות גלגלים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): פי בגלל הדבר הזה יברך - גלגל הוא, שחוזר בעולם. וכמו שהגלגל יש לו שתי תנועות, אחת תנועה הטבעית ממערב למזרח, ואחת תנועה ההכרחית ממזרח למערב, מה שהגלגל היומי חוזר ומתגלגל ממזרח למערב, ומכריח עמו כל הגלגלים, כן לענן צדקה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: יותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל-הבית, שזה בחינות שני תנועות, ממערב למזרח וממזרח למערב, דהינו מהעני לבעל-הבית ומבעל-הבית להעני (וכמבאר לעיל בלשונו ז"ל), פי כל השפע והברכות באים על-ידי הגלגלים, פי על-ידם מנהיג הקדוש-ברוך-הוא העולם, פידוע. ועל-כן היה ראוי שיהיו הברכות האמורים אצל צדקה שבע ושתיים-עשרה, כנגד הגלגלים. אך בזה הורו לנו רבותינו זכרונם לברכה, שהצדקה חסרה ואין לה שלמות, ועדין חסר אחת, הן בנותן והן במפיוס, הינו שחסר האמונה, שבלעדיה הצדקה חסרה עדין, ועל-ידי האמונה נשלם ומאירה בחינות הצדקה. וזה שכתוב: והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שעל-ידי האמונה נחשבת הצדקה, פי בלתי האמונה היא חסרה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: שמש בשבת צדקה לעניים, פי שבת הוא בחינות אמונה, פי שבת הוא מעיד על יחודו ועל חדוש העולם, כמוכא בספרים. ועל-ידי אמונה, שהוא בחינות שבת, מאירה הצדקה. וזה: שמש בשבת צדקה. שמש, לשון אור. הינו שבשבת, שהוא בחינות אמונה, מאירה הצדקה כנ"ל. וכן התורה, גם-כן חסרה בלי אמונה, ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסות כח): בא דוד והעמידן על אחר-עשר, בא ישעיה והעמידן על שש. נמצא, שחסר גם-כן אחד מן המנין, מכון ממש כמו שאמרו אצל

בחינות ברית^(ט), ועל-ידי פגם הברית אין לנו מאור השמש, כִּי־אם מראה חמה. ועבוי"ם נקראים צל, כמו שכתוב (ישעי יח): הוי ארץ צלצל כנפים, והם מכסים אור השמש, וזהו בחינות צלצל כנפים, מלשון: ולא יכנף עוד מוריד. וזהו בחינות: מראה חמה עמקה מן הצל, כי אף שישראל עקר, על כל זה העבוי"ם מכסין עליהם, כאלו כל העולם שלהם, ומכסין העולם בדרך הטבע. כי באמת הקדוש-ברוך-הוא מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת השם ותברך כאלו מתנהג, חס ושלום, על-ידי הכוכבים ומזלות בעצמן. אך לעתיד לבוא יעביר אותם, ואז יקיים: סר צלם, ואזי יתגלה אור השמש, בבחינות: וזרחה לכם יראי שמי שמש, הינו שיתגלה אור השמש. וזהו: ומרפא בכנפיה, הינו בחינת: ולא יכנף עוד מוריד. ואז יקיים: עד אשית אויביך הדום לרגליך, הינו שהם יהיו למטה, לא כמו שהיו מקדם מראה חמה עמקה. באברהם נאמר: פחם היום, שהוא בחינת שמש, על-ידי שמל ונתגלה הברית. התפלה נקראת בחינת רגל^(י):

כל זה הענין שמענו תחלה בלי באור וקשר, וכבר מבארים הדברים היטב בהתורה "אית לן בירא" הנ"ל:

"נברא דאזיף" ו"ריחיא דתבירא" לא זכינו לשמע עליהם תורה, אבל מפלל דבריו שמעתו, שרצונו לגלות תורות על כל המאמרים הנאמרים שם. וגם גלה דעתו, שרצונו היה לגלות תורה גם על כל המעשה הנאמר שם בענין הסבי דבי אתונא בתחלה ובסוף, איך התנהג רבי יהושע בן חנניה עמו, איך בא אליהם וכו', ואיך התנהג עמהם אחר-כך. ודבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר שם בנמרא בענין זה, והבנתי שיש לו תדושי-תורה על כל זה, אך בעוונותינו הרבים בא השמש בצהריום, ולא זכינו לשמע כִּי־אם מה שנדפס, תחלה לאל חי:

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסיים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים וחתומים באלה עקאין אין חכמה ואין תבונה, וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא גלעג לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אונים לתורה הצפונה, עתה בפנינו פרושות אל ה' בבקשה ותפלה ותחנה: ה' יגמר בעדנו להדפיס יתר המאמרים הנוראים, אשר גלה בהם דרכי עבודתו ותברך בדרכים נפלאים, עמודי שש מוסדים על אדני פו על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי זהב בתרשיש ממלאים, מפנינים יקרים ומפז מסלאים, בזכותם נזכה ללמד וללמד לשומר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקים במהרה בימינו ועלו בהר ציון מושיעים אמן בן יהי רצון:

חיים", שער עמידה. נמצא, הפלה עדין בבחינות נער, בבחינות ש"ך דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה, וזה נעשה על-ידי רקודין. כי הרגלין הם בבחינות נצח והוד^(ט), והם נתנשאים על-ידי הלב, הינו על-ידי שמחת הלב, כנראה בחוש שעל-ידי שמחת הלב כרקודין, כמו שכתוב גבי יעקב (בראשית כט): וישא יעקב את רגליו, ופרש רש"י: לבו נשא את רגליו. ולב הוא בינה, כמו שכתוב^(י): בינה לפא, ובה הלב מבין. על-פן צריך לבון ברקודים [להמשיך] האלפין שבלב על-ידי הרגלין להפלה, שהיא בחינת חמש פעמים דין, גימטריא ש"ך, גימטריא נער. ועל-ידי אור הלב שנמשך לה, נעשית נערה בה"א, ונעשית ה' פעמים "אדני". וזה בחינת: אדני שפתי תפתח, שעל-ידי השפתיים, שהם נצח

צדקה, שש ואחת-עשרה, כי התורה חסרה בלי אמונה, וזה שאמרו: עד שבא חבקוק והעמידן על אחת: וצדיק באמונתו יחיה, כי על-ידי האמונה נשלם התורה. וזה בנות התנא, שהתחיל במשנה: יציאות השבת שתיים שהן ארבע. ביצד. העני וכו', פשט העני את ידו לפנים, שבתחלת שבת התחיל תכף במצות צדקה, לרמוז שבשבת נשלם ומאירה הצדקה כנזכר לעיל: שמש בשבת צדקה לעניים, כי על-ידי שבת, שהוא בחינות אמונה, נשלם ומאירה הצדקה, ועל-ידיהם נתמלאו הברכות שהיו חסרים. כי אמונה הוא מקור הברכות, כמו שכתוב (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, וכן שבת נאמר בו: כי היא מקור הברכה (בחובר לבח דודי). וזה שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יהלך וכו', כי יש דרכים רחבים, שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה – לכאן. ולכל דרך ושביל יש פגגודו בגלגלים דרך ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל פאן עשבים, פן יש גס-בן נגד כל עשב ועשב כוכב שהוא כנגדו, שהעשב גדל מכחו, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (סיד בראשית פ"ו): אין לך כל עשב ועשב שאין לו כוכב וכו'. ולפעמים, כשאדם יש לו עבוב וצער בדרך, הוא מחמת שפגגוד המקום הזה יש שם עבוב בהכוכב, שאינו מאיר בשלמות, ועל-פן התקנה לזה לתן צדקה קדם שיצא לדרך, כמה שכתוב: צדק לפניו יהלך וישם לדרך וכו', כי על-ידי הצדקה איר הכוכב, כי על-ידי צדקה מאירין הגלגלים כנ"ל, ועל-פן, על-ידי הצדקה שנותן, יבטל עבובו שיש לו בהדרך, שנמשך מהעבוב שיש בהגלגלים והכוכבים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (חוריות ט): כוכב אחד יש, שמתעה את הספינות, הינו כשהספינה מגיעה תחת אותו כוכב, אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלמות: שמש הוא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

שפתי תפתח: (תהלים נא)

והוא בחינת רקודין של חנה, כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא אתקריאת נער בלא ה' (וזה בא דף לח), גימטריא ש"ך דינים, וכד אתתקנת לזווג אתקריאת נערה בה"א, שנמתקין הדינים על-ידי ה' אלפין של אהיה שבבינה, כמובא ב"פרי-עין

(ט) עין זוהר שמות ג: פינחס דף ריו. (טז) עין לקמן סי' נ"ה ולעיל סי' ט. (א) פתח אלהו. (ב) שם.

והוד, נפתח ונמתק הפלה בבחינת זיווג, ונעשית בחינת אדני, שהיא נערה, שהיא ראויה לזיווג. וזה דאיתא במדרש (בראשית פ"ט): כשנשא יעקב את לאה, בשעה שהיו מרקדין היו מזמרין היא היא, לרמוז ליעקב הא לאה. הינו כי לאה היא עלמא דאתכסיא (וזה ויצא קנה), שהוא בחינת לב, כמו שפנתוב (תהלים ק"ט): בלבי צפנתי אמרתך, ומשם המתוק של הדינים, בשממשיכין ה"א מהלב. וזה: הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין, כדי להמתיק ולתקן את הפלה. גם היו אומרים, שהפלה שמה לאה, שעל ידי בחינות עצמה נמתקת:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[בראה שבאמר בשבת תקס"ב]

האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב: (תהלים לד)

א **הבלל הוא**, שצריך לבקש שלום, שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו, הינו שלא יהיה מחלק במדותיו ובמאדעותיו, שלא יהא לו חלוק בין בטיבו בין בעקו, תמיד ימצא בו השם יתברך, הינו (שם ט): בה' אהלל דבר, באלקים אהלל דבר. ועל ידי מה ימצא השם יתברך בין בטיבו בין בעקו. על ידי התורה הנקראת שלום, כמה דאת אמר (משלי ט): וכל נתיבותיה שלום^(ט). ועל ידי צדיקים, שנקראו גם כן ברית שלום^(י). ומחמת זה יכול לאהב את השלום בכל מקום, הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל, ולאהב זה את זה:

ב **וצריך לדעת**, שמלא כל הארץ כבודו^(י), ולית אתר פנוי מנה^(י), ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין^(י). ואפלו מי שעוסק במשאומתן בעכו"ם, לא יכול להתנצל ולומר: אי אפשר לעבד את השם יתברך מחמת עביות ונשמיות, שנופל תמיד עליו מחמת העסק שעוסק תמיד עמם, כי כבר גלו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שבכל דברים גשמיים ובכל לשונות העכו"ם יכול למצא בהם אלקות, כי בלא אלקות אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (נחמיה ט): ואתה מחיה את כלם. לכן שהחיות ואלקות הנה שם בצמצום גדול ובמעוט, רק כדי חיינו להחיותו ולא יותר, כי הקדוש ברוך הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המרכז של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות. ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר. וזה שגלו חכמינו זכרונם לברכה ופתחו לנו פתח, שהמשפיל ידע ויבין, שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנחות לד):

מט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים. להודיע שבכל לשונות העכו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה. וזה שמביא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו: בכרך גדול שברומי, שנאמר: אלי קרא משעיר. נמצא, שזה האדם ששאל היכן אלקיך, בודאי הוא משקע במדור הקלפות, כי הוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעקר, שאמר: היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. כן תאמר לו: אפלו במקומך, שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצא אלקותו, כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: ואתה מחיה את כלם. ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו יתברך ולשוב אליו בתשובה שלמה, כי לא רחוקה היא ממך^(י), אלא שבמקומך שם רבו הלבושים. וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לידע את השם יתברך בהבנה יתרה, כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקרב יותר אל השם יתברך, ויכול לאהב את עצמו עם השם יתברך באהבה יתרה:

ג **והנה יש שני מיני ימים**: ימי טוב וימי רע, כמו שכתוב (קהלת ט): ביום טובה הנה בטוב, וביום רעה ראה. הינו, שצריך לאדם להסתפל שם היטב היטב, בודאי ימצא שם ימי טוב, הינו תורה. והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים ט): ומדת ימי. והמדות הם התורה, כי אוריתא בלה הם מדותיו של הקדוש ברוך הוא, כי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות, ובה ברא הקדוש ברוך הוא עלמין, כמו שכתוב (משלי ט): ואתה אצלו אמון. אל תקרי אמון, אלא אומן (כ"ד פ"א, וזה שמיני דף לה). ואותיות התורה הם המתיין את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי. נמצא, אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכו"ם, גם שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום אינם נתראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על ידי ימי רע והחשך השורה עליהם, אבל מי שכופה את יצרו הרע, הינו הימי רע, הינו המדות רעות, אזי הרע נתבלבל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונתראים ומאירים ביותר, כי מתחלה לא היו מאירין כל כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיינו, ועכשו שנתבטל הרע ונשארין אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה: נמצא, זה שכופה את יצרו, הינו שכופה את ימי רע, כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם, אזי תכף הרע ששוכן על הטוב, הינו אותיות התורה, נתבטל ונופל. ואותיות התורה בולטין, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר: וזה שכתוב בזהר הקדוש (דף ט"ז דף ט"ג): ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו. אלין אנון דמתגברין על יצריהון, אנון דמין למלאכין ממש. עשי דברו – דעבדין להאי דבר. לשמע בקול דברו – אנון זכין למשמע קלין

(א) וזה קרח דף ע"ב. (ב) השמטת הוזהר בראשית רנו ע"א. (ג) ישעיה ו. (ד) תקון נו. (ה) רעיא מהימנא פינחס דף רכה. (ו) דברים ל. ועיין שם בפירוש הרמב"ן.

כי כך שער בדעתו, שעל ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע בתים של כסף וזהב, כי כן שער ומרד על ידי אהבתו. נמצא, שעל ידי אהבתו שאהב את ישראל, הלביש את עצמו במדות התורה. נמצא, שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, שהקדוש ברוך הוא אוהב את עצמו עם ישראל. נמצא, מי שמפשיט את התורה מלבושי הקלפות על ידי כפית היצר, אזי הוא מקרב אל השלום, כמו שכתוב: וכל נתיבותיה שלום: והתורה יש בה שני בחינות: בחינות נגלה ובחינות נסתר, והנסתר הזה הוא אורייתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעתיד לבוא⁽¹⁾. ואז, כשיתגלה התורה הזאת דעתיקא סתימאה, אזי יהיה השלום נפלא בעולם, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'. פי אזי יתגלה האהבה שבדעתו:

ה **כ**י יש שני מיני אהבות: אחת, שהיא אהבה שבמינים, כמו שמוכא לעיל: יומם יצוה ה' חסדו, יומא דאזל עם בלהו יומין. שבכל יום, הינו שבכל מדה ומדה, יש שם אהבתו של השם יתברך עם ישראל, וזה שבפעל. ויש אהבה שהוא בכת, הינו האהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קדם הבריאה, שהיו ישראל עדין בדעתו ובמחו. למשל: יש אהבה שהאב אוהב את בנו, שכל אדם יכול להשיג זאת האהבה. והתקשרות והאהבה, שיש בין הבן ובין האב, כשעדין הבן במח האב קדם ההולדה - זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולין להשיג עכשו, כי אין משיגין עכשו בראם בזמן ובמדות, ואהבה שבדעתו ובמחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו מלבש בשום לבוש. ולעתיד לבוא, שיתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה, ואז יתקיים מאמר חכמינו וזכרונם לברכה (תענית לא): עתידים צדיקים להראות באצבע, כמו שכתוב: זה ה' קוינו לו. כי אז יפשט הקדוש ברוך הוא את לבושו, וימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ויתגלה האהבה שהיא בדעת, שהיא פנימיות התורה, הינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות, כי עכשו הלבוש הזה הוא מכסה על אלקותו, הינו על פנימיות התורה. וכשיתגלה הפנימיות, הינו אלקותו, אזי יתרבה השלום, כמו שכתוב: לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה - שיתגלה האהבה שבדעת. וזהו (כרית יד): והיה יום אחד יודע לה' - שיתגלה האהבה, הנקרא יום, כמו שכתוב: יומם יצוה ה' חסדו. הינו התורה הפנימיות שהיתה צפונה, כמו שכתוב (בראשית א): ונרא אלקים את האור כי טוב. ואמרו רבותינו וזכרונם לברכה (תענית יב): כי טוב לגנו, כי אור התורה הזאת אין העולם פדאי להשתמש בה, והתורה נקרא טוב, שנאמר (משלי ט): כי לקח טוב נתתי לכם (עין יט). ונקרא אור, כמו שכתוב (משלי ט): ותורה אור. ויש גם כן צדיקים שהם צפונים ומסתרים, שאין העולם פדאי להשתמש בהם, וצדיק נקרא טוב, כמו שכתוב (ישעיה ג): אמרו צדיק כי טוב (תענית ט). ונקרא אור, כמו שכתוב (תהלים צ): אור זרוע לצדיק. וכשיתגלו הצדיקים הצפונים והתורה

מלעלא. כי התורה נקראת דבר, כמו שכתוב (תהלים קח): דבר צוה לאלה דור, וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, התורה הוא בהעלם ובאתכסויא יותר, ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים, הוא דומה כמו שבונה את התורה. למשל, אותיות התורה, שהיו מפורין ומפרדין בלשונות העבו"ם, ולא היה שום אדם יודע מהם מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם, וכשבא זה האדם, שהוא דומה למלאך ה' צבאות, על ידי שכופה את יצרו, הינו הימי רע, אזי הרע, הינו לשונות העבו"ם, נכפפין ונתבטלין כנגדו, ואזי נשארין אותיות התורה בולטין. וכשנפשטין מהלבושים הנשמיים, הינו מלשונות העבו"ם, הינו ממדות רעות, הינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחלה, כי מתחלה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם, כמו שכתוב בכתבי האר"י: עד דלא ידע בין ארור הקן לברוך מרדכי. הינו שימשיך שפע להקלפות כדי חיונו ולא יותר. (עין ב"פרי עין חיים" בכונות פורים, פרק ו, מבאר שם, שצריכין להמשיך חיות להקדשה הנעלמת בתוך הקלפות, אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד כונות השכרות של פורים, עין שם). אבל כשנפשטין האותיות מהקלפות, אזי מקבלין אור רב מלעלא, וזהו: עשי דברו לשמע בקול דברו. כשעושיין ובניין להתורה, שהיה מתחלה מפורין ומפרדין בלשונות העבו"ם ובמדות רעות ובימי רע, אזי: לשמע בקול דברו. וזכין למשמע קלין מלעלא, הינו שהדבר, הינו התורה, מקבלין אור רב מלמעלה, וזה שמיעת התורה. וזה בחינת נעשה ונשמע, שמתחלה עושיין ובניין לאותיות התורה, שהיא אותיות בולטות ומצטרפות (יבא עב), ואחר כך: נשמע - זכין למשמע קלין מלעלא, הינו שאותיות התורה מקבלין חיות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחלה, כשהיו מלבשיין בלשונות הגוים ובימי רע:

ד **ז**זה ידוע, שהתורה, הינו המדות, הינו הימים, שורה בהם אהבתו יתברך שמו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בלק דף קצא: בראשית דף מו): יומם יצוה ה' חסדו. שהחסד, הינו האהבה, כמו שכתוב (ירמיה לא): אהבת עולם אהבתיד [על כן משכתיד חסד] וכו', הוא יומא דאזל עם בלהו יומין, הינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פ' בא דף מב:): בגין דישתמודעין לה. כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הנשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה. וזה בחינות של תר"ג מצוות, כי השם יתברך שער בדעתו, שעל ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל ידי זה צמצם את אלקותו דוקא באלו התר"ג מצוות. למשל, ששער בדעתו מצות תפלין, שהמצוה הזאת צריכה להיות כך, הינו ארבע פרשיות וארבע בתים של עור בתובים ורצועות של עור,

(1) עין זוהר בהעלותך דף קכב.

ממשיך את האהבה מדעת לתוך הימים ולתוך המדות. לראות טוב - ורואה ומשיג את האור כי טוב ונגונו, שמשיג האור, הינו התורה הנגוזה והצדיקים הנגוזים:

וְשָׁמַעְתִּי בְשִׁמוֹ שְׁאָמַר, שֶׁבְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּלוּלִים הַכּוֹנֵנוֹת שֶׁל לֹוֹב, וְלֹא זְכוּיָתִי לְשִׁמְעַת בְּאֹר הָעֵנָן, אֲךָ עֵינַי וּמְצִאתִי קֶצֶת. כִּי עָקַר הַכּוֹנֵנוֹת שֶׁל לֹוֹב הוּא לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַחֲסָדִים עַד הַתּוֹרָה, לְהַאֲרִיחַ אֶל הַמַּלְכוּת. וְצָרִיכִין לְנַעֲנַע הַנַּעֲנָוִים כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֹר מִשְׁרַשׁ הַחֲסָדִים שֶׁבְּדַעַת אֶל הַחֲסָדִים הַמְתַּפְּשָׁטִים בְּגוֹף, לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם אֹר גְּדוּל מִשְׁרַשֵּׁם שֶׁבְּדַעַת וְכוּ'. עֵינַי שֶׁם בְּ"פִרְיֵי-עֵינַי-חַיִּים" בְּשֵׁעַר הַלֹּוֹב. וְגַם מִבְּאֵר שָׁם, שֶׁהַכּוֹנֵנוֹת בְּעֵינַי הַכּוֹנֵנוֹת: יוֹמָם יֵצֵא ה' חֲסֵדוֹ. וְלֹא אָמַר יוֹם, אֲלֵא יוֹמָם, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ עִם כָּלֵם, עֵינַי שָׁם. וְכָל זֶה מִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר עַל-פִּי דְרָבֵי הַנּוֹרָא שֶׁל רַבְנּוֹ ז"ל. כִּי מִבְּאֵר שָׁם, שֶׁעַל-יְדֵי כְּפִית הַיָּצֵר זוֹכֵה לְגִלוֹת הָאֱהָבָה, שֶׁהוּא הַחֲסֵד, שֶׁהוּא יוֹמָא דְאִזְל עִם כָּלְהוֹ יוֹמִין, דְּהֵינּוּ שֶׁהָאֱהָבָה, שֶׁהוּא הַחֲסֵד, מְלַבֵּשׁ בְּכָל הַמְדוּת וְכוּ'. וּמִבְּאֵר שָׁם, שֶׁיֵּשׁ אֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן וְהַמְדוּת, וְעַל-יְדֵי שֶׁמְקַשֵּׁר לְבוֹ לְדַעַתוֹ, שֶׁלְבוֹ בְּרִשּׁוֹת וְכוּ', אִזְי מְקַבְּלִין הַמְדוּת אֹר הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת וְכוּ'. כִּי לְכָל זֶה הוּא סוּד פּוֹנוֹת לֹוֹב הַנִּזְכָּר, שֶׁהוּא לְהַמְשִׁיךְ הָאֲרָה מִשְׁרַשׁ הַחֲסָדִים שֶׁבְּדַעַת, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, לְתוֹךְ הַחֲסָדִים, שֶׁבְּגוֹף, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָלוּת הַמְדוּת, שֶׁבְּכָלֵם מְלַבֵּשִׁים חֲסָדִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֱהָבָה כִּי לְכָל זֶה כְּדִי לְהַאֲרִיחַ אֶל הַמַּלְכוּת, שֶׁהוּא הָאֲתָרוּג, הֵינּוּ כְּדִי לְגִלוֹת מַלְכוּתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, הֵינּוּ לְמַצָּא אֱלֻקוֹתוֹ בְּכָל לְשׁוֹנוֹת הָעִבּוּרִים וּבְכָל הַדְּבָרִים גְּשָׁמִיִּים וּבְכָל מְדוּרֵי הַקְּלָפוֹת כִּי לְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת: וּמַלְכוּתוֹ כִּי לְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁכּוֹפֶה יֵצֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלֹּוֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת צַדִּיק, כִּי דוּעַ, בְּחִינַת: צַדִּיק בְּתַמָּר יִפְרָח. כִּי בְּסִפּוֹת אֲנִי עוֹסְקִין לְגִלוֹת מַלְכוּתוֹ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, וְאֶפְלוֹ לְכָל הַשְּׁבָעִים לְשׁוֹנוֹת הָעִבּוּרִים, שֶׁזֶה סוּד הַשְּׁבָעִים פָּרִים שֶׁמְקַרְבִּין בְּשִׁבְלֵם בְּסִפּוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאֲנִי אֹמְרִים אַחַר נְטִילַת לֹוֹב וְהַקְּפוֹתָיו: לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אִין עוֹד. וְכָל זֶה מִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת, כִּי מִבְּאֵר לְעִיל בְּאֲרִיכוֹת. וְעַדִּין צָרִיכִין עֵינַי רַבָּא לְבָאֵר כָּל הַכּוֹנֵנוֹת שֶׁל לֹוֹב עַל-פִּי הַתּוֹרָה הַנִּזְכָּר בְּאֵר הַיִּטָּב. וְה' יֵאִיר עֵינַיִנוּ בְּתוֹרָתוֹ, שֶׁנִּזְכָּר לְהַבִּין דְּבָרָיו וְרַמְיּוֹתָיו הַנּוֹרָאִים וְהַנְּפְלָאִים:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: (שמות ט)

א כְּתִיב: חֲרָפָה שִׁבְרָה לְבִי (תהלים ט). הֵינּוּ הַחֲרָפוֹת וּבִזְיוֹנוֹת שׁוֹבְרִין לְבוֹ שֶׁל אָדָם. וְהַתְקַן הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְקַשֵּׁר אֶת לְבוֹ לְהַנְקִדָה הַשִּׁיךְ לְלִבּוֹ בַּעַת הַזֹּאת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטַּל הַחֲרָפָה הַשׁוֹרָה עַל לְבוֹ:

הצפונה, אזי יתגלה שלום רב בעולם, שיתחברו כל הפכים יחד, כמו שכתוב: וְגַר זָאֵב עִם כְּבִישׁ. כִּי אִזְי יִתְגַּלֶּה הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, הַנְּקָרָא: יוֹם אֶחָד יוֹדַע לַה'. הֵינּוּ הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה, הֵינּוּ שֶׁהָאֱהָבָה הַזֹּאת הִיא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן וְלְמַעְלָה מִהַמְדוּת:

ו וְאֶפְלוֹ בְּמְדוּת עֵצְמוֹ, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ הוּא בְּחִינַת דַּעַת לְבְּחִינָה שֶׁתְּחַתֶּיהָ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבְּרַכָּה: מַה שֶׁעָשְׂתָּה חֲכָמָה עֲטָרָה לְרֵאשִׁי, עָשְׂתָּה עֲנֹוה עַקֵּב לְסִלוֹתָא (מדרש רבה שיר השירים, הובא בתוספות יבמות קג: ד"ה הפסוליים). נְמַצָּא, שֶׁהַמְדָּרְגָה הַפְּחוּתָה שֶׁל עוֹלָם הַיְצִירָה, הוּא בְּחִינַת דַּעַת לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָה שֶׁתְּחַתֶּיהָ. נְמַצָּא, שֶׁיֵּשׁ אָדָם שֶׁאֱהָבְתוֹ שׁוֹשׁ לוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמְדוּתָיו וּבְזְמַן, הוּא בְּחִינַת אֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת שֶׁלְמַעְלָה מִהַזְּמַן לְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּמְדָרְגָה פְּחוּתָה מִמֶּנּוּ:

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבְּרַכָּה (פירק י): כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ - אִם הֵרֵב דוּמָה לְמַלְאָךְ ה' צְבָאוֹת. הֵינּוּ שֶׁכּוֹפֶה אֶת יֵצֵר, אִזְי הוּא דוּמָה לְמַלְאָךְ ה' צְבָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהר: בְּרָכּוֹ ה' מְלֹאכֵינוּ גְּבִרֵי כַח - אֲלִין אֲנִין דְּמַתְּנִבְרִין עַל יֵצִירָהוֹן וְכוּ'. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁכּוֹפֶה אֶת יֵצֵר, אִזְי אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה בּוֹלְטִין וּמְצַטְרְפִין, אִזְי הוּא בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, כִּי עוֹשֶׂה וּבּוֹנֵה אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה, וְזוֹכֵה לְמַשְׁמַע קוֹל הַתּוֹרָה מְלַעְלָא. בּוֹדָאי מַזֶּה הֵרֵב תּוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ, כִּי בּוֹדָאי יוֹדַע הוּא אֶת הַתּוֹרָה, אֶפְלוֹ מְדָבְרִים גְּשָׁמִיִּים הוּא מְלַבֵּשׁ אוֹתִיוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶה: כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת. כִּי הוּא בְּחִינַת חֲסֵד. יִשְׁמְרוּ דַעַת - הֵינּוּ שֶׁיִתְגַּלֶּה עַל-יְדֵי הֵרֵב הַזֶּה הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, שֶׁהוּא לְפִי מְדָרְגָתָךְ אֱהָבָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, שֶׁהוּא: יוֹם אֶחָד יוֹדַע לַה' וְכוּ':

ו וְיִכּוֹל כָּל אָדָם לְמַעַם טַעַם אֹר הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ, אֶפְלוֹ עֲבָשׁוּ בְּתוֹךְ הַיָּמִים, הֵינּוּ בְּשִׁינְקִשֵׁר אֶת לְבוֹ לְדַעַתוֹ. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדַע שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים בְּכָלֵל, אֲבָל הַרְשָׁעִים הֵם בְּרִשּׁוֹת לְבָן (בראשית רבה נח פי לד), וְהַמְדוּת וְהַיָּמִים הֵם נְכַלְלִין בְּלֵב, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבְּרַכָּה (עוהר תרומה דף קסב, ועי סנהדרין קז): רַחֲמָנָא לְבָא בְּעֵי. וּבְלֵבֵד שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְשָׁמִים (ברכות ה), כִּי עָקַרְן שֶׁל הַמְדוּת הוּא הַלֵּב. נְמַצָּא, בְּשֶׁמְקַשֵּׁר אֶת לְבוֹ לְדַעַתוֹ, שֶׁיֹּדַע שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים (יוֹדַע) בְּכָלֵל, שֶׁמְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְיוֹדַע בִּידְעוֹת הַתּוֹרָה, וּבְשֶׁכּוֹפֶה אֶת לְבוֹ לְדַעַתוֹ הַזֶּה, הֵינּוּ שֶׁלְבוֹ בְּרִשּׁוֹת, אִזְי נְכַלְלִין גַּם-בֵּן הַמְדוּת שֶׁבְּלִבּוֹ לְדַעַתוֹ, וְאִזְי מְקַבְּלִין הַמְדוּת אֹר הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, וְרֹאֵה וּמְשִׁיג אֹר הַנְּגוּז לְפִי בְּחִינַתוֹ, הֵינּוּ שֶׁהַצַּדִּיקִים וְהַתּוֹרָה שֶׁהִיָה נְגוּז וְצָפוֹן עַד עַתָּה מִמֶּנּוּ, בְּשֶׁכּוֹפֶה אֶת לְבוֹ לְדַעַת, אִזְי מְקַבֵּל הַלֵּב, שֶׁהוּא שֶׁרֵשׁ לְכָל הַמְדוּת, וּמְקַבֵּל אֹר הָאֱהָבָה שֶׁבְּדַעַת, הוּא הָאֱהָבָה שֶׁהִיָה בְּכַח בֵּין הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל קָדָם הַבְּרִיאָה:

וְזֶה: מִי הָאִישׁ הַחֲפִץ חַיִּים - חֲפִץ הוּא בְּחִינַת לֵב, שֶׁהַחֲפִץ הוּא בְּלֵב. חַיִּים הוּא בְּחִינַת דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ט): מְקוֹר חַיִּים שֶׁכָּל בְּעָלָיו. הֵינּוּ בְּשֶׁמְקַשֵּׁר אֶת הַלֵּב לְדַעַת, שֶׁלְבוֹ בְּרִשּׁוֹת, שֶׁכּוֹפֶה אֶת יֵצֵר, אִזְי לְפִי בְּחִינַתוֹ אֱהָבָה יָמִים - הוּא

השליט. הינו מי מושל בי, הינו שהשפעה הוא לפי הרחבת הפה ולפי כלי הדבור, כל אחד לפי בחינתו:

ה ומלאפום, הינו בחינת: ויוסף הוא השליט, הוא בחינת נקדה עם ואו, כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אחרי הודיע אותך את כל זאת אין נבון וחקם כמוך, הינו חכמה ובינה, ועל ידי זה נעשה ויוסף הוא השליט. וחקמה היא בחינת נקדה, הינו יוד, מעין, ובינה הוא נחל הנמשך מן המעין, ועל שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעין, שהוא יוד:

ו ובחינת מלאפום יש בכללות ובפרטות, כי עשרת הדברות עם הלוחות הוא בחינת מלאפום, שהוא יוד, והלוחות הם ואו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב ט'): והלוחות ארפן ששה ורחפן ששה. והתורה עם העולם גם כן יוד וואו, כי התורה היא יוד, שנקראת (תהלים קיא): ראשית חכמה, והעולם הוא ואו, שנברא בששת ימי המעשה. וצדיק עם ישראל הם גם כן יוד ואו, כי צדיק הוא יוד, כי הצדיקים הם נקראים חכמי העדה, וישראל הם בחינת ואו, שהם תמכי אורייתא⁽¹⁾, ונקראים⁽²⁾ ווי העמודים⁽³⁾. ואצל כל אחד מישראל בפני עצמו יש גם כן בחינת יוד ואו: יוד – על שם הפה, כמו שכתוב (תהלים עב): פי ידבר חכמות. ואו – על שם: והגות לבי תבונות, שהוא בחינת לוחות, שהם ואו כנ"ל, כמו שכתוב (משלי ג): קשרם על גרוותיך, כתבם על לוח לבך:

ז וכשהלב, הינו בחינת ואו, בחינת לוחות, הוא משקע באהבות רעות, הינו חרפות ובזיונות, הנקרא ערלת לב⁽⁴⁾, אזי הוא בבחינת שבירי לוחות. וחרפה הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית לד): לא נוכל לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו. והוא בחינת אהבה נפולה ושבירה, כי ידוע, שהיצר הרע והקלפות נתהוים מן שבירת כלים, ומוכא ב"עין חיים" (בהיכל הנקודים שער שבירת הכלים פי"ג), כי שבירת כלי החסד נפלו אל בינה דבריאת, הינו: בינה – לבא⁽⁵⁾, והאור החסד נשאר ביסוד דאצילות, שהוא בחינת (משלי ט): צדיק יסוד עולם. נמצא, שאהבות רעות באים משבירת כלי החסד, וזה שתרגם אוינקלוס: כי חרפה הוא לנו – ארי חסודא הוא לנא. כי חרפה, הינו ערלת הלב, הינו אהבות רעות, נעשה משבירת כלי החסד, כי זה נראה בחוש, שעל כל פשעים תכסה אהבה (משלי ט), אפלו אם אחד פושע נגד חברו, אזי אינו מחרפהו, כי האהבה מכסה על כל פשעים, וכשמתקלקל ברית האהבה ביניהם, הינו בחינת שבירת כלי החסד, אזי מחרפהו, כי חרפה הוא משבירת כלי החסד כנ"ל. וכשהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שבירי לוחות, הינו: חרפה שבירה לבי. וכשמקשר הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל, להיוד, הינו נקדה, שהוא בחינת צדיק, ששם האור האהבה הקדושה שורה, כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות – אזי נתפמל האהבות רעות, הינו חרפות, הינו ערלת לב. כי הצדיק, שהוא נקדה,

ב פי הנה הכלל, שהממשלה ביד הצדיק לפעל פעלות כרצונו, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן טז): צדיק מושל וכו'. מי מושל בי – צדיק. וזהו בחינת (בראשית טז): ויוסף הוא השליט. והוא שרש בלליות נשמות ישראל, והם הענפים שלו המקבלים ממנו. ועקר הממשלה – להאיר ולהתעורר לבם לעבודת השם יתברך, כמו שכתוב (דברים ל): שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו. הינו להאיר הארת הצדיק בענפים, הינו בלב ישראל, וזהו: ואל עמו תביאנו:

ג ובחינה הזאת, הינו: ויוסף הוא השליט, הוא בחינת מלאפום, כמו שכתוב (בכל ספרי קבלה ומוכא בשערי ציון בשער תיקון הנפש): ברית – מרפכה ליסוד, אשר הווי"ה שלו בנקוד מלאפום⁽⁶⁾, כי המלאפום הוא האותיות "מלא פום", להורות שבלי השפעה, הינו הפה של הצדיק, הוא מלא מאלקות של השם יתברך. כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות. אבל מחמת שהדבור הוא כלי השפעה, שבהם מקבלין השפעה, כמו שכתוב (דברים א): ויברך אתכם כאשר דבר לכם. הינו לפי הדבור כן השפעה. אם הדבור, הינו הכלי השפעה, הוא בשלמות ובמלוואה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע. והדבורים של הצדיק בודאי הוא בשלמות ובמלוואה, לכן יכול להמשיך השפעה לישראל, ועל ידי זה נקרא בחינת מלא פום, להורות שהפה שלו במלוואה ובשלמות:

ד וכל אחד ואחד מישראל יש בו בחינת צדיק מושל, שהוא בחינת מלא פום, כמו שכתוב (ישעיה ט): ועמך (ישראל) כלם צדיקים. וזהו פרוש (תהלים קיד): ישראל ממשלותיו, הינו: מי מושל בי – צדיק. כי יש בכל אחד מישראל דבר יקר, שהוא בחינת נקדה, מה שאין בחברו, כמעשה דאבני ואבא אמנא (הענין כא), שהשיבו לו: לא מצית למעבד כעבדא דאבא אמנא וכו', ובחינה הזאת שיש בו יותר מחברו, הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו, וחברו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת ממנו, כמו שכתוב⁽⁷⁾: ומקבלין דין מן דין. כי קדם מתן תורה היה הממשלה ביד השם יתברך, ואחר מתן תורה נתן הממשלה ליד כל ישראל, כל אחד לפי בחינתו. כי אותיות התורה הם התלבשות רצונו של השם יתברך, כי רצונו של השם יתברך שהמצוות יהיו כן. למשל מצות תפלין, היה רצונו שיהיה בארבע פרישיות ובתים של עור, ולא של כסף, כי כן רצונו. נמצא, שרצונו מלבש בכל התורה. ועכשו, שהתורה מסורה בדינו, גם הרצון של השם יתברך מסורה בדינו, שאנו מושלין, כבבכול, להיות רצונו כפי רצוננו, וזה בחינת: ישראל ממשלותיו כנ"ל. וזהו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ר"ה פ"א): רבות עשית אתה ה' אלקי – קדם מתן תורה. ואחר מתן תורה: נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, הינו שהכל בדינו. וזהו (תהלים פא): אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים. הינו קדם מתן תורה היה הכל אנכי, ואחר מתן תורה: הרחב פיך ואמלאהו – זה בחינת מלאפום, שהוא בחינת: יוסף הוא

(א) עיין תיקון ע. (ב) תרגם וקרא זה אל זה – ישעיה ג. (ג) עיין בהקדמת הוהר דף ת. (ד) שמות כו. (ה) עיין מאורי אור. (ו) דברים י. (ז) פתח אליהו.

תדבר אל בני ישראל - כי משה הוא נקדה כלליות נשמות ישראל, שבתחלה צריכין הכל לקבל מהנקדה כלליות, ואחר כך [צריך] כל אחד ואחד להאיר בחדו מהנקדה שיש בו, וגם יוכל להאיר מנה ובה מהנקדה שבו, שהוא: פי ידבר חכמות, להואו, שהוא: והגות לבי תבונות. ואז נקרא גוי קדוש, הינו קדש ואו, שהנקדה מאיר להואו, ועל ידי זה: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. הינו אהבה הקדושה, כי בשתקבל מן כל הנקודות הללו, הן מנה ובה, והן מהנקודות שבכל אחד מישראל, הן מהנקדה כלליות, ששם אצל כל הנקודות שורה אהבה קדושה, הנקרא כהן, כמו שכתוב: הנני נותן לו את בריתי שלום. והנקדה הוא ברית שלום, כמו שכתוב ב"עין חיים", שהאור החסד נשאר ביסוד דאצילות. ונכשמדבר עם חברו ביראת שמים, מקבל הנקדה שבלב חברו בלי לבוש, ולפעמים מקבל הנקדה מחברו על ידי דברים אחרים שמספר עמו, כי יש לפעמים שיכולין לקבל אור והתעוררות לעבודת השם יתברך מהנקדה של חברו על ידי שיחת הליון שמדברין עמו, ואז מקבלין אור הנקדה על ידי התלבשות, כי לפעמים צריכה הנקדה להתלבש, והיא מתלבשת בדבורים אלו, והוא מקבל ממנה:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[נראה שנאמר בשנת תקס"ב]

העם ידעי תרועה יי באור פניך יהלכון: (תהלים פט)

א דע, כי תשובה היא לשוב את הדבר למקום שנטל משם, והוא בחינת זרקא, המובא

בזוהר הקדוש (תיקונים תיקון כא דף מנ: ובדף ס. ותיקון סד דף פו: ובתיקונים שבסוף הזוהר חדש דף קס"ג), דאזדריקת לאתר דאתגטילת מתמן. ומאן ההוא אתר, הוא חכמה. כי חכמה היא שרש כל הדברים, כמו שכתוב (שם קד): כלם בחכמה עשית. לכן צריך כל אחד לשמר את שכלו משכליות חיצוניות, המכנה בשם **בת פרעה**. כי עקר החכמה לקנות שלמות, אינם רק חכמות אלקות, ושאר החכמות הם רק חכמות בטלות, ואינם חכמות כלל. ו"בת" היא מרמזת על החכמה שאינה חכמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק:): הביאי בני מרחוק וכו', ובנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינם מישבת עליהם בגנות. **פרעה** - לשון בטול, כמו שכתוב (שמות ח): אל תפריעו את העם. והחכמות חיצוניות הם בחינת קנה, כי יש קנה בקדושה, הם חכמות קדושות, כמו שכתוב (משלי ה): קנה חכמה (8). וזה לעמת זה עשה אלקים (2), הינו קנה שבקלפות, כמו שכתוב (תהלים סח): גער חית קנה, והם חכמות חיצוניות. ישראל הם עם קדוש (1), וכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק אלוה ממעל, שהוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית. (תהלים קד) ועל-שם זה

ששם שורה האהבה הקדושה, יאיר להואו, שהוא בחינת לב, ונתבטל התרפה, הינו ערלת לב, כי על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים לב): בקש הקדוש ברוך הוא להוציא פהנה משם, ובשביל שהקדים ברבת אברהם לברכת המקום, נטלה משם ונתנה לאברהם, שנאמר: אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. וזהו פשהקדוש ברוך הוא נתן הפהנה לפינהם, אומר: הנני נותן לו את בריתי שלום (במדבר כח). כי הפהנה היא בחינת אהבה, הוא אברהם, שורה במקום ברית שלום, הינו: צדיק יסוד עולם:

ח נמצא, שצריך כל אחד לדבר בינו לבין קונו, כדי שיאיר בחינת נקדה, בחינת: פי ידבר חכמות, להואו, שהוא בחינת: והגות לבי תבונות. ועל ידי זה נתבטל ערלת לבו, הינו תרפות, הינו אהבות רעות. וגם צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקדה שיש בחברו יותר ממנו, כמו שכתוב: ומקבלין דין מן דין. כי בזה הפהנה שיש בחברו יותר ממנו, זאת הפהנה הוא בחינת נקדה, ושם, בהנקדה הזאת, שורה האהבה, הנקרא כהן, והנקדה הזאת היא בחינת צדיק לגבי חברו, והנקדה הזאת מאיר ללב חברו, הנקרא ואו:

וכל הנקודות הללו, הינו הנקדה הנקרא: פי ידבר חכמות, וגם הנקדה שיש בכל אחד מה שאין בחברו, הם ענפים להצדיק, שהוא נקדה כלליות של כל ישראל, שהכל צריכין לקבל מתחלה מהצדיק, ואחר כך יקבלו דין מן דין, וכל אחד יקבל מנה ובה. ועל ידי שלשה בחינות אלו נתבטל התרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזהו: על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה. וזהו בשנולד יוסף הצדיק אמרה רחל: אסף אלקים את חרפתי (בראשית ל). כי בשנתגלה הנקדה ששם אהבה הקדושה, אזי נתבטל התרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזה שכתוב אצל יוסף (שם מח): כי פי המדבר אליכם. ופרש רש"י: כפי בן לבי (1). הינו שהאיר הנקדה שלו בואו שלו, שהאיר פי ידבר חכמות ב'הגות לבי תבונות'. וכתוב בו (שם ט): וידבר על לבם. פרש רש"י: דברים המתישבין על הלב. הינו שהאיר הנקדה כלליות שלו בלב כל ישראל. נמצא, שעל ידי שלש בחינות אלו, הינו התקשרות הצדיקים, והם יאירו בו, כי הם הנקדה כלליות ישראל, ויעוררו את לבו, וגם על ידי שידבר עם חברו, יכול גם כן כל אחד ואחד להאיר ולעורר לב חברו. וגם על ידי עצמו, שמדבר בינו לבין קונו, יכול גם כן לעורר את לבו על ידי פי ידבר חכמות, ויסיר ממנו ערלת לב:

וזוהו פרוש: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - הינו בחינת אהבה הקדושה פנ"ל. וגוי קדוש - הינו "קדוש", שהוא בחינת נקדה, ו"ואו" הוא בחינת לב פנ"ל. על ידי מה תבוא לבחינת אהבה ולבחינת קדש ואו. על ידי: אלה הדברים אשר

(ח) עין מגילה טז ע"ב. (א) עין זוהר פינחס רלב רלד. (ב) קהלת ז. (ג) דברים ז, יד, כה, כח.

בכלי. וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות (תהלים צב), ולחשך קרא לילה (בראשית א). ואדם הדבוק תמיד בעבודת הבורא, ונתניעים המחין שלו מחמת גדל הדבקות, אזי ילמד פשטא אורייתא, וכשילמד פשטא אורייתא, אזי המחין שלו, הינו נשמתו, באה בתוך אמונה, בבחינת: חדשים לבקרים, ומתחדשים ומתחזקים מעיפותם. וזה בחינת: פשטא, מנת, ורקא, שפשטא אורייתא, שהם בחינת: ואמונתך בלילות, הם ניהא למחין, והמחין נתחדשו כבראשונה. והיו ורקא, דאודריקת לאתר דאתגטילת מתמן:

ה ועקר המחין שמקבלין על-ידי האמונה, אין מקבלין אלא מאור הפנים, כמו שכתוב (משלי ט): באור פני מלך חיים. חיים, הם המחין, כמו שכתוב: החכמה תחיה. מקבלין מאור הפנים, דרך האמונה הנקראת מלכות, שהוא בחינת ירושלים, כמו שכתוב (בראשית יח): ומלכי צדק מלך שלם, ותרגומו: מלכא דירושלם, והיא בחינת אמונה, כמו שכתוב (ישעי' א): עיר הצדק קריה נאמנה, והיא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, והיא בחינת פשטא אורייתא, כמו שכתוב: במחשפים הושיבני וכו', וכתוב: ולחשך קרא לילה, והוא בחינת מאור הקטן, כמו שכתוב (קהלת ט): עיר קטנה^(ט), וכמו שכתוב (בראשית א): את המאור הקטן לממשלת הלילה. ויש במה בחינות באור הפנים, כי יש מקבלים השכל מאור הפנים של התורה, כי שבעים פנים לתורה, ויש מקבלים מאור פני הצדיקים. כשהצדיק מסביר לו פנים^(ט), אזי מקבל שכל חדש ונשמה חדשה. כי עקר השכל מאור הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו:

ו גם יש כמה בחינות בשנה: כי יש שנה, שהיא בחינת למוד פשטא אורייתא כפי הדבקות, ויש שנה, שהוא בחינת משא-ומתן באמונה, שהוא גם-כן פשטא אורייתא, כי בשעוסק במשא-ומתן באמונה, אזי המחין, הינו נשמתו באה לתוך אמונה בבחינת: חדשים לבקרים, ונתחדשו שם, ונתחזקו מעיפותם. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבא בתרא קע"ה): הרוצה להחכים יעסק בדיני ממונות, הינו הרוצה לחדש את שכלו, הינו נשמתו, יעסק בדיני ממונות, הינו משא-ומתן באמונה, כי העוסק במשא-ומתן באמונה, הוא בודאי עוסק בדיני ממונות, כי כל דיני ממונות שייך למשא-ומתן, כי אי אפשר לעסק במשא-ומתן באמונה בלאם בקי בדיני ממונות, שלא יפשל בהם. וזה בחינת (משלי לא): היתה כאניות סוחר. הינו על-ידי משא-ומתן, הינו על-ידי פשטא אורייתא, אזי: ממרחק תביא לחמה. וממשיך שכל חדש מאור הפנים, כי השכל נקרא רחוק, כמו שכתוב (קהלת ט): אמרתי אחכמה והיא רחוקה:

ו אבל כשאדם מכניס שכלו, הינו נשמתו, בתוך האמונה, הינו פשטא אורייתא, הינו משא-ומתן, בבחינת: חדשים לבקרים. אזי צריך לשמר האמונה, שלא יינקו מפנה החיצונים, כי היא שוכנת בתוך החיצונים, בחינת (יחזקאל ח): זאת

נקראים ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ט): קדש ישראל לה' ראשית וכו'. אבל בשעת הולדה, השכל מצמצם אצל כל אחד ואחד, וכשמתחילין להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם יתברך, אזי שכלו הולך וגדול, כמו שכתוב (מלכים א-ה): ותרב חכמת שלמה. וכשאדם מכניס בתוך שכלו הקדש מחשבות חיצוניות, הם חכמות חיצוניות, אזי נתמעט קדשת שכלו כפי תפיסת המקום של חכמה חיצונית, שכל חיצוני, בתוך שכל הקדש. והחכמה חיצונית היא נעוץ בתוך השכל הקדש בקנה, ומחסר מקום הקדשה, ועל זה הקנה, הינו זה השכל, מתלקטים ומתחברים כל המדות רעות ומגנות. והיו (פנהריון כא): כשנשא שלמה את בת פרעה, ירד גבריאאל ונעץ קנה בים. הינו, שגם למעלה, מהשתלשלות הגבורות, שזהו בחינת: ירד גבריאאל, נעשה סוספיתא דדהבא, הינו בחינת קלפות, שהם חכמות חיצוניות, הנקרא גם-כן קנה, ונעץ בים החכמה, שמחסר מקום הקדשה, והעלה עליו שרטון, הינו בחינת מדות מגנות, ועליו נבנה כרך גדול של רומי, הינו נחש הקדמוני, הכרוך אחר קדשה, ועל-שם זה נקרא כרך גדול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה גב): כי הגדיל לעשות (שדרשו שם), שתיצר הרע מתגרה בישראל דיקא, ובגדולים דיקא, כמו שאמרו שם: ובתלמידי-חכמים יותר מכלם, ועל-שם זה נקרא הנחש והיצר הרע כרך גדול, שהוא כרוך תמיד אחר גדולי הדור ביותר משאר אנשים, שהוא בונה בגינו על זה השכל החיצוני:

ב ואחר-כך, כשאדם שומר את עצמו משכליות חיצונים, לא זו אף זו, שצריך לחדש השכל בכל עת. וזה בחינת: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. כי הדין בראשית הוא חדוש החכמה, כמו שכתוב: בלם בחכמה עשית. כי חדוש השכל היא חדוש הנשמה, כי השכל הוא הנשמה, כמו שכתוב (איוב לב): נשמת שדי תבינם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): מה הקדוש-ברוך-הוא ון את העולם, אף הנשמה ונה את גופה. נמצא, שהנשמה היא מחיה את הגוף, והיא בעצמה השכל, כמו שכתוב (קהלת ט): החכמה תחיה וכו':

ג וחדוש השכל, הינו חדוש הנשמה, הוא על-ידי שנה, כמובא בזהר הקדוש (בראשית דף יב. ויחל דף ר"ג): חדשים לבקרים רבה אמונתך, כי כשהמחין מתניעים, אז על-ידי השנה הם מתחדשים, כנראה בחוש. וזה שאנו מברכין: הנותן לעם בתי, כי היו מתחלה עיפים, ועכשו נתחזקו. ובשעת השנה, המחין, הינו הנשמה, באה בתוך אמונה, בחינת: חדשים לבקרים וכו', כמובא בזהר הקדוש (שם):

ד ויש כמה בחינות שנה, כי יש שנה בגשמיות, שהיא ניהא למחין. גם יש בחינת למוד, שהוא נקרא גם-כן שנה לגבי דבקות הבורא, והוא למוד פשטא אורייתא, שהוא בחינת שנה (וזהר פנחס רמ"ג, ע"ב ויצא פ' טט), כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנהריון כד): במחשפים הושיבני - זה תלמוד

(ד) עין וזהר אחרי דף סח ע"ב. (ה) עין תענית ח ע"א.

עמלק, ובגין בית המקדש. והא בקא תלויא, כי העמדת המלך היא בחינת אמונה בג"ל, וכריתות זרעו של עמלק הם הניצוצות שעולים מבין העכו"ם והארצות, בבחינת אחד-עשר סממני הקמרת, כמו שמוכא במדרש (רות פ א'): למה נסמכה פרשת כריתות זרעו של עמלק לפרשת משקלת. לומר, שבעון משקלת היה מלחמת עמלק, והינו הך, פידוע. ובגין בית המקדש הוא בחינת אור הפנים, שהוא בחינת חדוש המחין, חדוש הנשמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ל): מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בימיו וכנ"ל:

ט וזה החשמ"ל, הנעשה מבחינת: ודובר אמת בלבבו. ומלביש להאמונה, הוא בחינת רצועות, כי רצועות הם מקיפי מלכות, הינו אמונה. וזה שאמר רב לרב שמואל בר שילת (כ"ב בא): כד תמחי לינוקא, לא תמחי אלא בערקתא דמסאני. תמחי - לשון טהרה, כמו שכתוב (ישעיה מד): מחיתי כעב פשעיד. ינוקא, הוא בחינת מאור הקטן, היא בחינת שנה. לא תמחי אלא בערקתא דמסאני - הינו רצועות של תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה י): בשכר שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך נעל" זכו בניו לשני מצוות: לחוט של תכלת ולרצועות של תפלין. ועד שרוך נעל, תרגומו: ערקתא דמסאני. הינו: כשאתה רוצה לשמר את המאור הקטן, הינו משא-ומתן באמונה, שלא יינקו ממנה הניצוצים, לא תוכל לשמר את הננס, הינו מאור הקטן, הינו ינוקי, אלא בערקתא דמסאני, הינו רצועות של תפלין. הינו, שתמשיך חשמל מ"בינה לבא" להלביש את האמונה, הינו בחינת: ישמש את שמעון בן ננס כנ"ל, הינו שיקים ודובר אמת בלבבו בשעת עשית המשא-ומתן, כרב ספרא. ו"רצועה" גימטריא ש"ע, לרמוז שעלידי החשמ"ל הזה, שהוא בחינת: דובר אמת בלבבו, נשמר האמונה והנשמה, הינו המחין שבתוכה, ומקבלת מאור הפנים, שהוא ש"ע נהרין של פנים עליונים, הנמשכין מתקון ואמת, פידוע. וזהו שאמר (שם רב לר"ש היל): דקרי קרי, ודלא קרי להוי צותא לחברו. כי הדבר קשה: הא תינה מי שהוא בר אוריין, ועוסק במשא-ומתן באמונה, אזי המשא-ומתן הוא טובה אצלו, שהמחין שלו מתחדשין. אבל מי שהוא אינו בר אוריין, מה הנאה יש לו שעוסק במשא-ומתן. דע, מי שהוא עוסק במשא-ומתן באמונה, הוא עושה טובה לחברו שהוא משרשו, שמחין של חברו מתחדשין בתוך המשא-ומתן שלו שבאמונה. וזהו: דקרי קרי, מי שהוא בר אוריין, אזי טובה לו שנתחדש שכלו בתוך האמונה, ויהיה לו מחין חדשים ללמוד ולדבקות הפורא. ודלא קרי להוי צותא לחברו, הינו שהוא עושה טובה לחברו שמשרשו:

י וזה בחינת תקיעות ראש-השנה, כי ראש-השנה הוא בחינת שנה, פידוע, שהוא בחינת משא-ומתן באמונה, בחינת פשטא אורייתא, בחינת עוסק בדיני ממונות, ותקיעות הם התעוררות השנה^(ט), שהוא חדוש המחין

ירושלים שמתיה בתוך הגוים וסביבותיה ארצות. וירושלים הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב: קריה נאמנה. והוא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות. והוא פשטא אורייתא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: במחשכים הושיבני, ולחשך קרא לילה. והיא בחינת המאור הקטן, כמו שכתוב: ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. וצריך להמשיך בחינת חשמ"ל מעולם הבינה, להלביש את המלכות, הינו אמונה, שלא יינקו ממנה העכו"ם והארצות שסביבותיה. וכשאדם עוסק במשא-ומתן כל-כך באמונה כמו רב ספרא, ומקים (תהלים טו): ודובר אמת בלבבו (כשארו"ל כמות כד) - זו הבחינה נעשה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, ואזי אמת מספכת על בנהא^(ז), שלא יינקו ממנה והיא: אם לבנה תקרא (משלי ב), ובינה - לבא (הקדמת תיקונים). וזה שמקים: ודובר אמת בלבבו, אזי אמת מספכת על בנהא, שהלב עושה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, שלא יינקו ממנה הניצוצים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב טו): הרוצה שיעסק בדיני ממונות, ישמש את שמעון בן ננס. הינו הרוצה לעסק במשא-ומתן באמונה, הינו פשטא אורייתא, הנקרא חשך, כמו שכתוב: במחשכים הושיבני, ונקרא אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, אזי צריך להמשיך חשמ"ל מהלב, הינו שיקים: ודובר אמת בלבבו. והחשמ"ל הזה, הוא מלביש את המאור הקטן, הינו את האמונה, בבחינת: אמת מספכת על בנהא. וזהו: ישמש את שמעון בן ננס. כי שמיעה תלויא בלבא^(ח), כי חשמל לב גימטריא ש"מע, כמו שכתוב (מלכים א ג): ונתת לעבדך לב שומע. ובן ננס, בחינת אמונה, היא בחינת בן ננס, הינו המאור הקטן:

ח וכשאדם עוסק במשא-ומתן באמונה, עוסק בדיני ממונות, הינו פשטא אורייתא, זהו בחינת הקרבת הקרבן תמיד והקמרת הקמרת, כי עלידי התמיד עולים חכמה בינה דעת דעשיה ביצירה, וכל הניצוצות הקדושים שבקלפה עולים בסוד אחד-עשר סממני הקמרת, בבחינת מלכות, וכשהאדם עוסק במשא-ומתן, והמשא-ומתן הוא בחינת דיני ממונות, הינו פשטא אורייתא, נמצא בשעת עשית המשא-ומתן עוסק בפשטא אורייתא, שהם בחינת מט"ט המקנן ביצירה. נמצא, שחכמה בינה דעת שלו בעשית המשא-ומתן עולים ביצירה, הינו לפשטא אורייתא. וכל ניצוצות הקדושה שיש בתוך העכו"ם והארצות שסביבות ירושלים, עולים לבחינת אמונה, הנקרא ירושלים ומלכות. כשזה קם, זה נופל^(ט). כי תרבן אמונה הוא נקרא תרבן ירושלים, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קיט): לא תרבה ירושלים, עד שפסקו ממנה אנשי אמונה (עין שם, מביאר דבנותם על משא-ומתן באמונה). וכשירושלים, הינו האמונה, הינו משא-ומתן, שהוא פשטא אורייתא, מתנברת - אזי אלו העכו"ם והארצות נופלים, ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם בסוד אחד-עשר סממני הקמרת. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנהדרין כ): שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: העמדת המלך, וכריתות זרעו של

(ז) הקדמת התיקונים. (ח) תיקון יח. (ט) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמץ. (ט) עין לקמן סימן ט. אות ט.

מאור הפנים, ומזה הוא התאדמות פני התוקע, שנתעוררו אורות מפנים עליונים:

וזהו פרוש: אשרי העם ידעי תרועה - הוא בחינת העלאת אחד-עשר סממני הקמרת, שבתוך העכו"ם והארצות השוכנים סביבות המשא-ומתן באמונה, שנתחברים אליו הניצוצות. וזה: ידעי תרועה. ידעי - לשון התחברות, תרועה - מלשון שביחה, כי הניצוצות הם משבירת כלים. ה' באור פניך יהלכון - בחינת משא-ומתן, כמו שכתוב (דברים ל): שמה זבולון בצאתך. הינו, בשעוסק במשא-ומתן באמונה, כדי להביא את נשמתו בבחינת: חדשים לבקרים רבה אמונתך, כדי לקבל מאור הפנים החדש המחין, החדש הנשמה, על-ידי זה עולים כל הניצוצות על-ידי אחד-עשר סממני הקמרת:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[נראה שבאמר בשנת תקס"ב]

עלי מרעים לאכל את בשרי וכו': (תהלים כז)

א וזהו כלל, כי כל נפש מישראל הוא משרש בשבעים נפש של בית-יעקב, ושבעים נפש של בית-יעקב משרשים בשבעים פנים של תורה^(א). וזה לעמת זה עשה האלקים, שבנגד שבעים נפש של בית-יעקב הם שבעים לשון, שכל לשון ולשון יש לה מדה רעה בפני עצמה מה שאין בחברתה, ומחמת המדות האלו הם מרחקים משבעים פנים של תורה, וכשהנפש של בית-יעקב באה בגלות תחת יד שבעים לשונות, הינו במדותיהם הרעים, אזי היא ראמת שבעין קליון, כוללת שקדם הלדה היא צועקת שבעין קליון (וזה פתח דף רמס), כנגד שבעין תבין שבמזמור יענה, שבלא זה אי אפשר לה לילד. וזהו כלל, שכל נפש מישראל, קדם שיש לה התגלות בתורה ובעבודה, אזי מנסין ומצרפים את הנפש בגלות של שבעים לשון, הינו בתאוותיהן, וכשהיא באה במדותיהן בגלות, אזי היא ראמת שבעין קליון, כי התגלות היא בחינת לדה, כי קדם התגלות של תורה, אזי היא בבחינת עפור, שהתורה היא נעלם ממנו, כעצמים בכטן המלאה^(ב), בבחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר. הינו בגלות במדות הרעות של שבעים לשון. כי הקלפה קדמה לפני, ומי שרוצה לאכל הפרי, צריך לשבר מקדם הקלפה, לכן קדם ההתגלות מכרח הנפש לבוא בגלות, הינו במדותיהם, כדי לשברם ולבוא אחר-כך להתגלות:

ב ודע, שכללות של שבעים לשון, של מדותיהן הרעות הללו, היא תאות נאוף. והוא תקון הכללי, מי שמשבר התאוה הזאת, אזי בקל יכול לשבר כל התאוות. ובשביל זה משה רבנו, לפי שהוא כלל של התגלות התורה, שהוא בחינת

דעת, כי התורה נקרא ראשית דעת (משלי א), גם איתא: משה רבינו עולה בגימטריא תר"ג (ספר הקנה י"ב, רוקח סי' רצו, מנלה עמוקות אופן ק"ט), שהוא כללות כל התורה, ובשביל זה היה צריך לפרש את עצמו מכל וכל, כמו שכתוב (דברים ח): ואתה פה עמד עמדי. ובלעם, שהיה כנגד משה בקלפה, כמו שכתוב (במדבר כד): ויודע דעת עליון. גם אותיות בלעם מרמזין שהוא בקלפה כנגד התורה, כי ב היא התחלת התורה, ול היא סוף התורה, וע כנגד שבעים פנים, וזו כנגד ארבעים יום שנתנה תורה, ומחמת שהוא בקלפה, לפיכך הוא משקע בתאוה הזאת ביותר, כמו שכתוב (שם כג): ההספן הספנתי^(ג). גם יוסף, קדם שהיתה לו התגלות בתורה, הינו חכמה בינה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. כי אם לבינה תקרא (משלי ב). וקדם שזכה להתגלות התורה, הצריך לבוא בגסיון בצרוף בתוך התאוה הכללית של שבעים לשון הנל, ועל-ידי שעמד בגסיון ושבר הקלפה שקדמה לפני, זכה לפני, הינו להתגלות התורה, שהיא חכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אין גבון וחכם כמוך:

ובשביל זה דרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יב) על פסוק: אחרי לבבכם וכו', (אחרי לבבכם - זהו מינות, ואחרי עיניכם - זו נאוף). גם שמשון הלך אחר עיניו (שם, וכוחה ט). גם בלעם נקרא שתום היעין (במדבר כד), מחמת שהוא כללית מדה רעה של מדות רעות של השבעים לשון:

ג לפיכך בשקורין פסוק ראשון של קריאת-שמע, צריך להעצים את עיניו, בבחינת עולומתא שפירתא דלית לה עינין (פכא משפטים דף צה. וכמוכא בכתבי האר"י ויל עיין בשע"ת סי' סא ס"ק ט), כי תקון של הרהורי זנות שבא לאדם - שיאמר 'שמע' ויברוך שם'. כי תאות נאוף היא באה מעכירת דמים, הינו מטחול, שהיא לילית, שהיא שפחה בישא, אמא דערב-רב^(ד), שהיא מלכות הרשעה. ומלכותא דשמאי הוא בבחינת גבירתא, אשה יראת ה'^(ה), שהיא בבחינת ים של שלמה, העומדת על שנים-עשר בקר, שהם שנים-עשר שבטי יה (וזה ויחי דף רמא). ובשארדם מקבל עליו על מלכות שמים באלו הפסוקים, שכולל את נשמתו בשנים-עשר שבטי יה, ומפריש את נשמתו מנשמת ערב-רב, הבאים מאשה זונה, שהיא שפחה בישא, שהיא בבחינת (בראשית ט): מפני שרי גברתי אנכי בורחת. שהתאוה בורחת ונפרדת ממנה, ואם אינו משתדל לגרש את האשה זונה, אזי הוא בבחינת (משלי ה): שפחה תירש גברתה. כי בשני פסוקים אלו יש שתיים-עשרה תבות, נגד שנים-עשר שבטי יה, וארבעים ותשע אותיות, כנגד ארבעים ותשע אותיות שבשמות שבטי יה. ובקבלת על מלכות שמים, הוא בחינת ים של שלמה, הוא נפרד מנשמותיהן דערב-רב, שהיא שפחה בישא, אשה זונה, ונקבל בגשמות שבטי יה, בחינת אשה יראת ה', אזי הוא בחינת סגירת עינים בשעת קבלת על מלכות שמים, להורות שעל-ידי קבלת על מלכות שמים הוא בבחינת עולומתא שפירתא דלית לה עינין, שהיא התאוה שכוללת המדות רעות של שבעים לשונות:

(א) עיין תיקון לב. (ב) קהלת יא. (ג) עיין סנהדרין קה ע"ב. (ד) הקדמת התיקונים, ובתיקון ג מתקונים אחרונים. (ה) משלי לא.

ד וכל זה בשיש לו לאדם הרהור באקראי בעלמא, אזי די לו באמירת שני פסוקים הנ"ל. אבל אם הוא, חס ושלום, רגיל בהרהור של התאנה הכלליות, רחמנא לצלן, ואינו יכול להפריד ממנה, אזי צריך גם כן להוריד דמעות בשעת קבלת מלכות שמים, כי איתא⁽¹⁾, שהדמעות הם ממותרות המרה שחורה, ומרה שחורה היא טחול (תיקון 10), שהיא בחינת מלכות הרשעה, אשה זונה, שמשם נשמותיהן דערב רב, ובשמוה"ק דמעות, אזי נדחין ויוצאין לחוץ המותרות, הינו התאוות נאוף, הבאים מעכירת דמים של טחול ומהמותרות, וכולל נשמתו במלכות שמים. וזה שתרגם יונתן על פסוק (במדבר 32): והמה בוכים פתח אהל מועד - בכין וקורין את שמע, וזה לא עשו אלא כדי להנצל מהרהור של אשה זונה, שהיא קלפה הקודמת לפרי, ולבוא להתגלות התורה:

יכול להשיב ולצרף ולהצטיר כלל לפי בחינתו. וזה: וברך ולא אשיבנה. ומפני שהיה בשעת לקיחה, הוא בחינת ברך. ומפני מה. לפי שהעיד עליהם הכתוב, שישאל נקראו שבטי יה, כמו (שפ"ש) [שפרש רש"י] ז"ל על החנוכי (במדבר 30): שמי מעיד עליהם, שם יה, שהוא בחינת מחין, כמו שמוכא (בגמרא) [במדבר⁽²⁾], שהעב"ם היו אומרים: אם בגופם היו מושלים וכו'. לפיכך העיד הכתוב עליהם. וזה שכתוב (דברים 10): ראה אנכי נתן לפניכם - דיקא, כי למעלה [הוא] בבחינת קמין, שקמין וסתים, אבל לפניכם למטה נצטיר האור לפי בחינת הכלי. ובשביל זה יעץ בלעם לבקש להכשילם בדבר ערוה, כדי לקלקל עליהם. וזה שכתבו חכמי הרפואות, שהפרוס רפואה למשגע. וזה הוא: סלוקא דיסודא עד אבא ואמא, הינו בחינת: שמי מעיד עליהם: וזה: בקרב עלי מרעים, תרין רעין דלא מתפרשין (וזה ויקרא 17 דף 10, הינו המחין. ואכילתם, שנאמר (שיר השירים 5): אכלו רעים. הינו התחזקותם, הוא בשר קדש, הינו: לאכל את בשרי, שהוא בחינת סלוקא דיסודא, הינו תקונו מניע עד המחין, שהם אבא ואמא. והוא תקון הכללי, שעל ידו: צרי ואיבי לי המה בשלו ונפלו, שהם בחינת שבעים לשונות. ובשישבר התאנה הזאת, ממילא נופלים כל התאוות רעות:

זאת התורה היא לשון רבנו זכרנו לברכה. ואמר, שהיא סוד פגות קדוש, ונתבאר במקום אחר אם ירצה השם⁽³⁾.

ה וכל שבא להתגלות התורה, אזי נעשה מההתגלות נשמות חדשות, כמו שכתוב: למעבד נשמתין ורוחין חדתין בתרתין ובתלתין - היא התורה, שיש בה שלשים ושנים נתיבות החכמה. ובתלתא שבשין - הינו אוריתא תליתאי (שבת פח). נמצא, בשעצדיק מגלה איה דבר תורה, אזי מוריד נשמתין חדתין לכל אחד מהשומעין התורה לפי בחינתו ותפיסתו. כי התורה יש לה שני כחות: להמית ולהחיות, כמו שאמרנו: ושמתם - זכה, נעשית לו סם חיים וכו' (יופא עב: ועין תענית 10), ובתיב (רושע 10): ישירים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם וכו'. כך התורה של הצדיק לכל אחד כפי תפיסתו: יש אדם שנעשה לו נשמה חדשה מההתגלות התורה, ויש אדם שהוא, חס ושלום, להפוך, כמו שכתוב: צדיקים ילכו בהם. הכל לפי הכלי שלו, הינו כפי תפיסתו, תפיסת המחין שלו. ד"ה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש כראוי, ואזי יכול להבין ולתפס דבורו של הצדיק. דאיתא בזהר: סלוקא דיסודא עד אבא ואמא⁽⁴⁾, שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מחין. נמצא, בשתקן אות ברית קדש כראוי, אזי המחין שלו בשלמות, ויכול להבין דבורו של הצדיק. כפי התקון של כל אחד, כך הוא השתתו:

עוד מצאתי מכתב יד קדש של אדוננו מורנו ורבנו, זכרנו לברכה, מענין התורה הזאת בשנוי לשון קצת, והנני הנה קרוע חציו, ומה שנמצא כתוב על הנשאר העתקתי. וזהו: צפנת פענח דמגלן... שבעים פנים... תורה... סוד אחר, כמו שכתוב (משלי 34): וסוד אחר אל תגל, כמוכא בזהר (בתיקונים תי' לה נו פס), בשמפסיק הנקדה מהדל"ת של אחד, והנקדה היא אות ברית, אזי נעשה אחר. הינו, בשמכנים בריתו בזונה, הנקראת מלכות הרשעה, הנקרא אל אחר. אבל מי שמקדש את עצמו מזאת התאנה, אזי הוא נתקשר במלכות שמים (א'), הנקרא אני, כמו שכתוב: קדשים תהיו כי קדוש אני (ויקרא 19). ובכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, תמצא קדשה (וזה מקן דף 10). אבל מאן דגלי עריין, הכי איהו אתגלי בין אנון עריין, דאננו אלהים אחרים - תקוניים, דף צג. (תיקון 10) ובשביל [זה] מוכא בזהר (קדושים פד): כד חזי רבי שמעון נשי שפירין, אמר: אל תפנו אל אלילים. כי נאוף היא עריות, אלהים אחרים, מלכות הרשעה. ובשביל זה, סגלה לבטל הרהורי נאוף, לקרא שמע ישראל וברוך שם כבוד וכו', כמוכא על פסוק: ויקרב אל אחיו המדינית וכו' - דף א. נמצא, שעקר הנסיון והצרוף שמנסין לאדם, אין מנסין אותו אלא בנאוף, שהיא כלולה משבעים אמות, שהיא כלולה מסוד אחר, אל אחר. ובשצועק לאלקים, כמו שכתוב (תהלים 34): בן נפשי תערג אליך. וצועק שבעין קליון, לא פחות, אזי נפתחין לו סודות התורה, דמטמרין מגליון לה, ומוליד נפשין חדתין, כי מוליד תורה, והתורה היא כלולה מנפשות ישראל, ומגלה הפנים של התורה, כי עד עכשו היתה סתומה בקלפיון, כי הקלפה קדמה

ו וזה הוא כלל גדול, כי מפי עליון לא תצא⁽⁵⁾ בי"אם אור פשוט, אך לפי בחינת כלי המקבל את האור, כך נצטיר האור בתוכו. אם הכלי הוא בשלמות, אזי הוא מקבל בבחינת מאורות מלא, ואם, חס ושלום, הכלי אינו בשלמות, אזי הוא מקבל בבחינת מאורת חסר ואו, כמו שכתוב (משלי 10): מארת ה' בבית רשע⁽⁶⁾. וזה הוא: צדיקים ילכו בהם וכו', כי אור הפשוט הבא מלעיל, הוא בחינת קמין וסתים⁽⁷⁾, אך לפי בחינת הכלי המקבלים הוא בחינת צירי, שנצטיר האור לפי בחינת הכלי. ועל כן כתיב בבלעם (במדבר 32): הנה ברך לקחתי - בקמין, וברך ולא אשיבנה - בצירי, כי אפלו הלקיחה, שהיא אז בבחינת קמין וסתים, היא בבחינת ברך. ראיה לזה, כי הוא היה רוצה להצטיר לפי בחינת הכלי שלו, שהיא בחינת קללה, ולא היה

(1) בספר שבילי אמונה, נתיב ד. (2) עין זוהר משפטים דף קי, ובוזר הרקיע שם, ועין בבאור האדר"ק קח. (3) איכה ג. (4) כדאיתא בזהר בכמה מקומות. (5) עין תיקון ע. (6) ש"ה' רבה פ"ד. (7) עין בספר חיי מוהר"ן ש"א שאמר זאת על מאמר בקרוב בסיון קא.

האדם - מאן נמל לה, מארבע יסודין דילה, דאפריש לה מתאזה דילהון. וזה נעשה על-ידי התענית, שעל-ידי התענית מחלישין הארבע יסודות, ונתבטל החמר, בחינות החמר - סכלות, חשך, שכחה, בהמה - ונתגבר ונתעלה בחינות השכל והצורה, האור והזכרון, אדם. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות ט): אנרא דתעניתא צדקתא, פי צדקה רמו לאור, כמו שכתוב (מלאכי ג): וזרחת לבם יראי שמי שמש צדקה. והוא התורה, כמו שכתוב בזהר (לד לד דף עט): שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה - דאננו רחיקין מאורייתא. והוא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): זאת התורה - אדם. וזה אותיות אדם: מ"ם סתומה הוא בחינת תענית, שהוא בחינת עולם הבא, דלית בה אכילה ושתיה (תיקון כא). ודלת הוא רמו לארבע יסודין, שנשפלים על-ידי התענית, ונתעלה השכל הרמוז בא"ת, כמו שכתוב (איוב ג): ואאלפך חכמה. וזה שכתוב בזהר (בהקדמה דף יג): נעשה אדם - על-ידי התענית נתהוה בחינת אדם. כתיב הכא: נעשה, וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו. מה התם צדקה, אף כאן צדקה. ופרוש, כי בזהר מפרש שם, שעל-ידי צדקה הוא בדיוקנא דאדם, ולמד שם ממקרא זה: נעשה אדם. כתיב הכא עשה, וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו וכו', לענין צדקה וכו'. ורבנו ז"ל מביא ראיה מזה לענין תענית, כי צדקה ותענית הם בחינה אחת, פי אנרא דתעניתא צדקתא כנ"ל, ועל-כן מבאר מזה, שעל-ידי התענית, שהוא בחינת צדקה, נעשין בגדר אדם, שהוא הדעת האמתי של התורה, שהוא בחינת אור ונפש וכו', פי הכנעת החמר והגוף בחינת בהמה וכו', לגבי הנפש, שהוא בחינת אדם, הוא על-ידי התענית, שהוא בחינת צדקה כנ"ל:

ד אכל יש שני בחינות צדקה, פי יש צדקה בחוץ-לארץ ויש צדקה בארץ-ישראל, וצדקת ארץ-ישראל היא גדולה ולמעלה מצדקת חוץ-לארץ^(א). וכן יש שני בחינות תורה, פי אין דומה התורה היוצאת מהכל שיש בו חטא, להתורה היוצאת מהכל שאין בו חטא (שבת קיט), פי אין הדין נמתק ואין העולם מתקיים, אלא על הכל פה של תינוקות (שם), כמו שכתוב בזהר (בהקדמה דף ט): הנצנים נראו בארץ - אליו אבות העולם. עת הזמיר הגיע - פד אתא עדן לקצצא חיבא מן עלמא. וקול התור נשמע, דא קלא דינוקא דרביא דלעי באורייתא, כמו שכתוב (שיר-השירים א): תורי זהב. וכתוב (שמות כח): ועשית שנים כרבים זהב. על-ידי קלא דינוקא דרביא נתגלו האבות בעולם להגן. נמצא, כשאתה רוצה שיתגלו על-ידיך האבות בעולם כדי לדחות הדין והחשך, שכחה וסכלות מן העולם, צריך שיתיה לך הכל שאין בו חטא, ועל-ידי צדקה דארץ-ישראל תכלל עצמך באורא דארץ-ישראל, שהוא בחינות הכל הקדוש, שאין בו חטא. וזה פרוש (ויקרא כ): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו', פרוש, אימתי יתגלון האבות בעולם, פד הארץ אזכר. על-ידי אורא דארץ-ישראל ועל-ידי הכל שאין בו חטא, שהיא בחינת הכל פיהם של תינוקות, כי כן נתברכו תינוקות, כמו שכתוב (בראשית טח): הוא יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי - שעל-ידי

לפרי, ויכול הצדיק להוריש בתורתו שמתחדש נשמתין חדתין לכל אחד מאנשי מקרביו המקשרים בתורתו, פמוכא בהזמיר: למעבד נשמתין חדתין בתרתין ובתלתין, הינו בהתורה המתחלת בבית ומסימת בלמה, ובתלתא שבשין, הינו אורייתא תליתאה, הוא עבד נשמתין ורוחין חדתין. והתורה, וכה - נעשה לו סם חיים. לא וכה וכו', כמו שאמרו: ושמתם וכו'. וכמו שכתוב: צדיקים ילכו בם וכו'. לכל אחד ואחד כפי שמקבל. אבל מאתו לא תצא הרעות, כמו שכתוב (איכה ג): מפי עליון לא תצא הרעות. והברכה והקללה נעשה אצל האדם כפי הכלי שיש לו, כמו שכתוב: ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה. לפניכם דיקא, פי מלפני הקדוש-ברוך-הוא יוצא אור פשוט, הינו אותיות פשוטים, ולפי האדם בן נעשה הצרוף: אם הוא אדם טוב, נעשה צרוף של ברכה, ואם לאו - להפך. וזה: לפניכם ברכה וקללה - דיקא, פי לפני ה' עדין אין ציור לצרוף הזה, אם הוא ברכה אם לאו. וזה שהתמיה את עצמו בלעם על זה: הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה, ברך בקמין. גם לקחתי משמע ברצונו לקח...

לשון רבנו זכרוננו לברכה

יי ועזו בקשו פניו תמיד: (תהלים קה)

א פי עקר הבריאה היא בגין דישתמודעין לה (וזהו בא דף כב), כמו שכתוב (ישעיה טז): לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו:

ב וגוף ונפש הם בחינת אדם ובהמה, חמר וצורה, חכמה וסכלות, בחינת אור וחשך, כמו שכתוב (קהלת א): פיתרון אור מן החשך וכו'. וכמו שאמרו (רו"ל ברכות ג): גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה', וכתוב (תהלים קיח): אל ה' ויאר לנו, וכתוב (שם עב): לא ידעו ולא יבינו, והם בחינת חיים ומיתה, כמו שכתוב (קהלת ז): החכמה תחיה וכו', וכתוב (איוב ד): ימותו ולא בחכמה^(ב), וכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני וכו'. והם בחינות שכחה וזכרון, כמו שכתוב (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, וכתוב (שם צח): זכר הסדו. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (אבות פ"ג): השוכח דבר אחד ממשנתו, כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר: רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח. והם בחינת חכמות התורה, שחכמות חיצוניות הם חמר וסכלות ובהינת בהמה, כנגד חכמות התורה:

ג וצריך כל אדם להכניע החמר, הינו בחינות מיתה, בחינת סכלות של הגוף של הארבע יסודות, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף כז): ויקח ה' אלקים את

(א) עיין ב"ר פ' בו לא. (ב) עיין הלכות צדקה סימן רנא. סעף ג.

התינוקות נתגלו האבות להגן. על־ידי צדקה דארץ־ישראל יכללו באוירא דארץ־ישראל, אויר הקדוש, שהוא בחינת הכל שאין בו חטא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): היושב בתענית נקרא חסיד, שנאמר: גומל נפשו איש חסד. כי התענית הוא גמילות חסדים לנפשו, הינו לתורה, כמו שכתוב (תהלים יט): תורת ה' תמימה משיבת נפש. גלל בן נקרא איש חסיד, כי מבטל הדין והחשך, וממשיך חסדים בעולם:

ה וזה פרוש (פנהדרין ע) שלשה תהרות שהזהיר רבי יהודה בן בתירא מנציבין: הזהרו בנקן ששכח תלמודו מחמת אנסו, והזהרו בורידין ברבי יהודה, והזהרו בגני עמי הארץ שמהם תצא תורה. כי אלו השלשה בחינות, הם כלם רומזים להתעלות הנפש והשכל והתורה והזכרון. וכן זה, ששכח תלמודו מחמת אנסו, הוא בחינת מיתה וסכלות מחמת שכחה. אבל אנס רחמנא פוטרו^(א), והזהיר רבי יהודה לכבודו, שעל־ידי הכבוד יתבטל ממנו השכחה, ויתגלה הנפש, הינו זכרון התורה. כי שרש התורה היא כבוד השם יתברך, כמו שכתוב: לכבודי בראתיו וכו'. וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): אין כבוד אלא תורה:

ו וזהו: הזהרו בורידין ברבי יהודה, כי הדם הוא הנפש שבא בגלגול, וצריך השוחט לבון להעלות הנפש שבדם. גם עקר חסרון הפרנסה שנתמעט בדורות הללו, אין זה אלא על־ידי השוחטים שאינם מהגנים. וזה (אבות פ"ב): אם אין תורה, אין קמת. תורה היא בחינת נפש כנ"ל, על־ידי־זה אין קמה, הפרנסה נתמעט. ובשביל זה החליף נקרא מאכלת, כמו שכתוב (בראשית כג): ויקח את המאכלת, כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל, כי השוחט הגון הוא מלביש את הנפש שבחי במדבר, הינו בדבור הברכה שהוא מברך, והדבור הוא בחינת שכינה, כמו שכתוב^(ב): מלכות – פה. וזה פרוש (ישעיה לד): חרב לה' מלאה דם. כי השכינה נקראת חרב לה' (כמובא בזה"ק ובפרס), והיא בחינת דבור, שהוא בחינת חרב פיפיות, לשון פה, כמו שכתוב (תהלים קמט): רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות וכו'. וכשהנפש באה בתוך חרב לה', בתוך הדבור, בבחינת מיין נוקבין, אזי השכינה מזדווגת על־ידי המיין נוקבין שיש לה, בבחינת: חזי במה ברא קאתינא (זהר ויקרא דף יג). וזה: חרב לה' מלאה דם. מנפשות העולות בה בבחינת מיין נוקבין, ועל־ידי הזווג היא מקבלת פרנסה לישראל. וזה פרוש (איכה ח): בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר. הינו בשהשוחט אינו הגון, ואינו מעלה את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וכשעומד עם החליף לשהט את החי, הוא עומד פרוצת נפשות, והחליף שלו הוא חרב המדבר, ואינו חרב לה', שהוא חרב המדבר, ויש צער להנפש החי, שצוּעַקת בקול מר (שיר השירים ה): נפשי יצאה – כשיצאת בשביל להכניס בדברו של הברכה, בבחינת מיין נוקבין. וכשיצאת, בקשתיו ולא מצאתיו, קראתיו ולא ענני – כי אינו שם בשעת הברכה, וחושב מחשבת פגול. על־ידי־זה מצאני השומרים הסבכים

בעיר, הכוני פצעוני, נשאו את רידי מעלי – הינו, שמעלה שהיה להנפש בבחינת חי, גם זה לקח ממנה, כי עכשו אין לה מנוח לכף רגלה. אזי לו להשוחט תזה. אזי להנפש, שהרג את הנפש, ומסר אותה בכף אויביה, ואין להשכינה מיין נוקבין להמשיך טרף לביתה, ועל־ידי־זה: בנפשנו נביא לחמנו – ביגיעה וטרחא גדולה: וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים־סוף (פסחים קיא), כי ים־סוף נקרא לשנים־עשר קרעים (פרקי ד'ר"א פ' מב ובתיקון כא), כנגד השמים עשרה בדיקות הספין^(א), שעל־ידיהם קשים מזונותיו של אדם וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נה): שלחן דומה למזבח, כי שעור פגימות החליף בשעור פגימות המזבח (חולין יט). גם על השחיטה גימטריא תל"ז, ובזעת א'פיד ת'אכל ל'הם (בראשית ג), ראשי־תבות גימטריא תל"ז (עם הדי' תבות), לרמוז חסרון הפרנסה על־ידי שוחטים שאינם מהגנים. וזה פרוש (תהלים קיא): טרף נתן ליראיו. כי טרף יש לו שני משמעות: לשון מרפה, כמובא בזהר סוף משפטים (דף קכא), ולשון מזון. לרמוז, כשישראל שומרים את עצמם מטרפה, על־ידי־זה יש להם פרנסה: וזה פרוש: מנצפך צופים אמרו (שבת קד). מנצפך הוא בחינת ורידין, בחינת רי"ו דין. וצופים, אלו נביאים, שניקתם מבחינת פרוכים, בחינת תינוקות, בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אוירא דארץ־ישראל, ששם מקבלין רוח הקדש, כמובא בזהר (לד לד דף פה): ויקם יונה לברח תרשישה. ואלו הצופים, הינו אלו שהם בבחינת הכל שאין בו חטא, הם גהירין ב'ורידין, רי"ו דין, מנצפך, ומעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וממשיכים שפע. והשפע מכה בשם א'מ'ר, כי מתחלה היא א'ור, ואחר־כך נעשה מ'ים, ואחר־כך ר'קיע. וכשממתיקים את המנצפך, ועושים ממנצפך אדני, כי מ'ריו" נעשה צורת א, ונעשה אדני. ואדני הוא דבור, הוא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח. ומחבל הזה, הינו אדני, יוצא השפע, ונתחלק לכל אחד לפי בחינתו. וזה פרוש (תהלים סח): אדני יתן אמר המבשרות צבא רב – לכל אחד לפי בחינתו: וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנהדרין קד): אכלי עמי אכלו לחם אדני לא קראו – רב אמר: אלו הדינים. ושמואל אמר: אלו מלמדי תינוקות. מר אמר תדא ומר אמר תדא, ולא פליגי. רב אמר אלו הדינים – הינו רי"ו דין, שאינם מעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, שאין עושי מ'רי"ו דין" אדני. רמוז לשוחטים שאינם מהגנים, שמקלקלים הדינים, הינו רי"ו דין, מנצפך. הדמים, שהם הנפשות, הם חמש אותיות, כנגד המשה דמים, בידוע. רמוז לחמש בחינות שיש לנפש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): הני חמשה 'ברכי נפשי' כנגד מי וכו'. ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות – שמקלקלים את החבל שאין בו חטא. כשדבורו והכלו של השוחט אינו בבחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אוירא דארץ־ישראל, על־ידי־זה: אכלי עמי – הפרנסה נתמעט. כי כשיש להשוחט בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת חרב לה', בחינת צדקה דארץ־ישראל, בחינת

(א) נדרים כו ע"א. (ד) פתח אליהו. (ה) רא"ש חולין פרק א' סימן כד.

ים, שכל הנחלים הולכים לתוכו, כמו שכתוב (קהלת א'): כל הנחלים הולכים אל הים^(א). והוא בחינת אדני, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח. וכשפונמין הדבור, שהוא אדני, אז על-ידי הפגם נעשה מרוח פיו רוח סערה, כי כ"ו אותיות, כל אחד כלול מעשרה, גימטריא ר"ע. ונעשה מבחינת הדבור, הינו מבחינת אדני ר"ע אותיות, סערה. ס"ה הוא אדני, ור"ע אותיות. וזה בחינת (תהלים קמח): רוח סערה עושה דברו שעושים ומתקנים את הדבור ומעלים אותו מבחינת רוח סערה. ורוח סערה הנה הוא מקטרג הגדול, שממנו באים כל הקטרוגים והנסיונות, והוא אחר הדברים, שהוא יונק מהדבור, כשמוצא פתח לינק, הינו: לפתח הטאת (בראשית ד). וכתוב (מיכה ו): שומר פתחי פיה וכו'. וכמו שכתוב בזהר (יירא דף ק"ט): ויהי אחר הדברים והאלקים נסה את אברהם, והוא מסער גופה דבר-גש^(ב). וכל המלשינות והרעות שדוברים על אדם בא מרוח סערה, מאחר הדברים הנה, כי הוא בחינת: ק"ן כל בשר (בראשית ו) – שעושה ק"ן וסוף לכל בשר. ובגני-אדם, שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בגני-אדם, הם מבחינת ק"ן כל בשר, כמו שכתוב (איוב כח): ק"ן שם לחשף ולכל תכלית הוא חוקר (עיין בזהר מק"ן קכג) – שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נ): והרשעים פים נגרש, כי השקט לא יוכל. וצריך כל אדם לראות לאכפאי סטרא דק"ן כל בשר תחת הדבור של הקדשה, כמו שכתוב בזהר (יירא דף רלח. ובזהר בלק דף ר"ו): אכרי לגפן עירה – גפן דא כנסת-ישראל, כמו שכתוב (תהלים ב): ופקד גפן זאת. וכמו שכתוב (בראשית מט): וזאת אשר דבר. וכשהוא בופף את רוחו סערה, דהינו שהוא נוטל ממנו כל הדבורים שנגפלו לתוכו, אז: יקם סערה לדממה (תהלים קו):

ג וצריך להעלות את הדבור לשרשו, שהוא הזרוע, שהם חמש אצבעין שביד שמאל, שהם חמשה גבורות, שהם בחינת חמשת מוצאות הפה. כי עקר הדבור – על-ידי חמשת מוצאות הפה, שהם הגבורות, כמו שכתוב (שם ק): מי ימלא גבורות ה'. שעל-ידי גבורות נעשה הדבור, כמו שכתוב (שם קמח): וגבורתך ידברו. וכמו שכתוב (ירמיה כ): הלוא כה דברי כאש נאם ה'. והתחלת עליות של הדבור הוא מראשו, הינו מהמבחר, האמת שיש בהדבור, שהוא נקרא ראש. כי יש במה אמת, כמו שאמרו (סנהדרין ט): אמת נעשה עדרים. וכמו שכתוב (תהלים ק"ט): ראש דברך אמת. כי קדם תקונו היה בבחינות (דניאל ח): ותשלף אמת ארצה. ולא היה יכול לדבר שום דבר אמת, מחמת שרוח סערה בלבב אותו, כמו שכתוב (תהלים ק): יעלו שמים ירדו תהומות. וכשמתקנו, אזי אין לו בלבול. וזה בחינות (פסחים א): עקם הכתוב תשע אותיות, שלא להוציא דבר מגנה מפיו. זה רמוז, כשרוח סערה שולט, אזי אין ביכולת לדבר בדרך ישר, כי הרוח מבלבל אותו, וצריך לעקם את הדרך:

נפש, בחינת תורה כנ"ל – גם הנפש, שעולה מהחי להמדבר שלו, גם-כן נתעלה בבחינות מעלות אלו הנזכר:

ז וזהו פרוש: הזקרו בבני עם-הארץ. כי זה ידוע, שהנפשות הנכבדות (הנעשקות) בתוך הטקלא, האמור בזהר (סכא משפטים דף ק"ג ובשאר מקומות), בקלפות גנה, וקלפות גנה רוצה שישתקע שם הנפש, אזי היא נותנת אותן בתוך טפת זוונו של עם-הארץ, כדי שיתמנה הנפש ההיא ביותר. נמצא, שבני עמי-הארץ הם נפשות יקרות, אלא שהם בצפרים האחויות בפח^(א). מאין אנו יודעים הדר תפארתם, אלא על-ידי תורתם. כשאנו רואים שהם תלמידי-חכמים, ביודע שיש להם נפש יקרה. וכל התורה שהם מגלים, הוא הכל גלוי להשוטט, כי הנפש היא [בחינת תורה] כנ"ל, והתורה שהם מגלים בני עמי-הארץ, הם בחינת ניצוצות, ועולה להשכינה בבחינת מיין נוקבין, בבחינת: חזי במאי פרא קאתינא. ובשביל זה צריך לכבדם, כי על-ידי הכבוד תגלה ביותר התורה מהתעלמותה, הינו הנפש. כי שרש הכל הוא הכבוד, כמו שכתוב: לכבודי פראתיו וכו'. והנפש משתוקקת להכלל בו בשרשו. וזה: הזקרו בבני עמי-הארץ – לכבדם, כדי שישתוקק התורה, שהיא הנפש, להכלל בשרשו, שהוא הכבוד, ועל-ידי-זה: מהם תצא תורה:

זהו פרוש: דרשו ה'. על-ידי איזה חכמה תוכל לדרש אותו. הדר מפרש: ועזו – הינו על-ידי התורה, ולא על-ידי חכמות אחרים, שהם סבלות וחשך כנגד חכמות התורה. ועל-ידי מה תזכה להחכמות התורה. בקשו פניו תמיד – על-ידי צדקה של ארץ-ישראל, כמוכא במדרש (בראשית רבה פ' פד, קהלת רבה סדר א) אין בקשת-פנים אלא צדקה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יתלה. ואין תמיד אלא ארץ-ישראל (שחר טוב תהלים קח, ועיין ראשית חכמה שער התשובה פ' ו), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקוד בה:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[שבת שירה תקס"ב]

פרעה וחילו ירה בים וכו': (שמות ט)

א כי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם יתברך. והסימן של דבקות הוא תפליון, כי תפליון הם סימן על הדבקות^(א):

ב ואי-אפשר לבוא לבחינת תפליון אלא שיעלה את הדבור ויתקנהו. כי הדבור, שהוא רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא בחינת: מלכות – פה^(ב), הוא בחינת

(א) קהלת ט. (א) עיין חדושי אגדות ברכות דף ו, ד"ה מנין שהקב"ה מניח תפילין. (ב) פתח אלהו. (ג) עיין תיקון יא מתיקונים אחרונים. (ד) עיין תקי"ז תיקון יח (דף לה ע"א).

ד ותקוּן הדבור הוא על־ידי התורה שלומדין בצר לאדם, בעניינות ובדחקות, שהוא בחינת לילה*, שאז שלטנותא דקין כל בשר, כמו שכתוב: קין שם לחשד. וכתוב (בראשית א): ולחשד קרא לילה. והכמינו זכרונם לברכה אמרו (הגניא יב): הלומד תורה בלילה, מושכין עליו חוט של חסד ביום. חסד הוא בחינת בקר דאברהם, כמו שכתוב בזהר (מקץ דף רג ע"א): הבקר

* כמובא ב"פרי עץ חיים", שער התפלין, פרק ג, על פסוק: שימני כחותם על לבי, שעל־ידי למוד התורה בלילה, אזי כאור הבקר עולה ראש המלכות (שהוא בחינות הדבור כנ"ל), ויושבת ברוע דועיר אנפין ומקבלת הרשימו שבהנה דועיר אנפין, וזעיר אנפין מקבל הרשימו שלו. ועל־ידי התפלה נכנסין מחין חדשים, והרשימו יוצאין בבחינת תפלין וכו'.

אור, דא בקר דאברהם. והאנשים שלחו, אנון מארי דדינין. המה וחמוריהם – אנון וכל סטר מסאבא, וכמו שכתוב (רות ג): שכבי עד הבקר. אזי נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, ואז הדבור יוצא בשיר ושבת והלל להקדוש־ברוך־הוא, כמו שכתוב (תהלים ג): אלקים אל דמי לך. וכמו שכתוב (שם ל): למען יזמרד כבוד ולא ידם. ואז ברין יחד בוכבי בקר וכו' (אויב לח). וזהו (תהלים קכב): עומדות היו רגלינו. כי הדבור נקרא רגל, כמו שכתוב (ישעיה מא): צדק יקראהו רגלו. וכמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון. בשעריך ירושלים – על־ידי התורה, בפרוש רש"י (והוא מדברי רז"ל מכות ט):

ה וכשמעלה את הדבור לשרשו, הינו לגבורות, ומתחיל לדבר בינו לבין קונו בשלהבת הגבורות, ומעורר את עצמו לעבודת השם יתברך, אזי נכנס אור שרש של הגבורות, הינו חמימות הלב*, כי שרש הגבורות הם בלב, כמו שכתוב (תהלים לו): חם לבי בקרבי בהגיגי וכו', ושם שרש אמתי של האמת של הדבור, כמו שכתוב (שם ט): ודובר אמת בלבבו, ומתחיל לדבר בחמימות שבלב, דבר אמת שבלב. וכשמדבר בינו לבין קונו דברי אמת שבלבו, בהתעוררות בתשובה, ורואה פחיתותיו ונגדלת הבורא, כי עד עכשו השליך חטאתיו אחר כתפיו ולא עין בהם, ועכשו בשיודע אותם, אזי נכנס בו בוששה גדולה על גדל פשעיו, כנגד רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין (י"א שבכאן צריכין להעתיק הנהגה השלישית, וכן הוא בבתי, והכל עולה בקנה אחד, ועי' פ"ח). והבוששה הזאת עדין איננה בפעל, הינו שהבוששה הוא בפנימיות, ואין מתנגלה על פניו, כמו שכתוב (תהלים ט): כסתה כלמה פני. כי זאת הבוששה היא קדם התשובה. וזה ידוע, אין דומה בן כפר לבן כרד. כל מה שמקרב ביותר אל המלך, בשתו גדול, וכל מה שיודע ביותר בכבוד המלך, הוא בוש יותר מהמלך. וקדם התשובה עדין ידיעתו בקטנות, על־ידי זה בשתו אינו בפעל על פניו, כי חטאתיו מטמטמין שכלו וידיעתו, על־ידי רוח־שמות שבקרב, כמו שאמרו (סוטה ג): אין

אדם עובר עברה וכו'. אבל אחר כך, בשעושה תשובה ומסיר ממנו המפשות, ונתוסף בו שכלו – אזי הוא מתבייש ביותר, ונתנגלה הבוששה על פניו. והבוששה הזאת הוא בחינת אור התפלין*, שנתנגלה על פניו במצחו, ועקר התנגלות הבוששה היא במצח, כמו שכתוב (ירמיה ג): ומצח אשה זונה היה לך, מאנת הכלם. וזה פרוש (משלי ט): אז תבין יראת ה', כמובא בזהר הקדוש

(בהקדמת התיקונים דף ט): תפלין הם בחינת אפא על ברא, ואם לבינה תקרא (משלי ט). וזה פרוש: אז תבין. הינו על־ידי בינה יתרה שיהיה בהפרת הבורא, על־ידי זה: יראת ה', הינו בחינת תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך – אלו תפלין. כי היראה הוא הבוששה, כמו שכתוב (נדרים ט): יראת ה' על פניכם – זה הבוששה, שהיא על הפנים, הינו בחינת תפלין על־ידי בינה, שהיא אפא על ברא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יא): תפלין נקראין פאר, שנאמר: פארך בבוש עליך. ופאר הוא כלליות הגנוני, כי ההתפארות – על־ידי כלליות הגנוני, כמו שכתוב (ישעיה טט): ישראל אשר בך אתפאר^(ט). כי הם כלולין מגנוני סגיאין. וזה שאנו רואים, כשאדם מתבייש נעשה כמה גנוני. ובה יכולים אנו להבין, אם יש לאדם יראת־שמים, הינו בוששה, לאחר תקון החטא, כשאנו מסתכלין על פניו, ונופל עלינו יראה ובוששה, הינו שנמשך עלינו דעת בנגדלת הבורא יתברך שמו. וזה פרוש: אז תבין יראת ה'. פרוש, בזה תבין שיש לו יראת ה'. ודעת אלקים תמצא, הינו כשימצא גם לך דעה בנגדלת הבורא, הינו בוששה ויראה. וזה בחינת: וראו כל עמי הארץ וכו' ויראו ממך. הינו שנמשך עליהם גם־כן יראה:

ו ומשנה זכה לאור התפלין, כמו שכתוב בזהר (בהשמי' בראשית ט): ויתנצלו את עדים – דא תפלין. ומשנה יקח את האהל – שלקח אותן האורות, מלשון (אויב כט): בהלו גרו עלי ראשי (עין בוהר בראשית דף נב: כי תשא דף קכד). וזהו (שמות לד): כי קרן עור פניו. על־שם: קרן אחת היה לו במצחו (חולין ט). זה בחינת תפלין, שהוא במצח, ועל־ידי זה: ויראו מנשת אליו. כי האיר עליהם היראה, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' וכו'. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יב): העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו מיד. כי העברה מכניס באדם רוח־שמות, ועל־ידי בוששה מחזיר המחין, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' כנ"ל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים ט): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. כי אדם הראשון פגם בבחינת תפלין, שהם בחינת עין החיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו^(ו). ודבק את עצמו באילנא דמותא, ועל־ידי זה: ויגרש אותו מגן־עדן

ו ומשנה זכה לאור התפלין, כמו שכתוב בזהר (בהשמי' בראשית ט): ויתנצלו את עדים – דא תפלין. ומשנה יקח את האהל – שלקח אותן האורות, מלשון (אויב כט): בהלו גרו עלי ראשי (עין בוהר בראשית דף נב: כי תשא דף קכד). וזהו (שמות לד): כי קרן עור פניו. על־שם: קרן אחת היה לו במצחו (חולין ט). זה בחינת תפלין, שהוא במצח, ועל־ידי זה: ויראו מנשת אליו. כי האיר עליהם היראה, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' וכו'. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יב): העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו מיד. כי העברה מכניס באדם רוח־שמות, ועל־ידי בוששה מחזיר המחין, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' כנ"ל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים ט): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. כי אדם הראשון פגם בבחינת תפלין, שהם בחינת עין החיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו^(ו). ודבק את עצמו באילנא דמותא, ועל־ידי זה: ויגרש אותו מגן־עדן

לפי ערכו הוי לה נפילה, ששב בתשובה ומתבייש בהשגתנו. וזה פרוש: בראשית - ירא בשת^(ט), כי היראה הוא הבושה. תמן ראשי תמן בת, אלה ראשי בית אבותם (שמות ט), הינו תלת גונין דעינא בת-עין^(י), רמו מקום התפלין, ולמוטפות בין עיניך (שם י), ותלת גונין דעינא ובת-עין, הם ארבע פרשיות:

וזה פרוש: אם תשיב משבת רגלך עשות הפעך ביום קדשי (ישעיה נח). כי שבת - בחינת בושה, רגלך -

בתחלה צריך לתמן הדבור, הנקרא רגל. ואיך תתקן הדבור. עשות הפעך ביום קדשי. כי זהמת הנחש גרם שלשים ותשע קללות^(יב), שלשים ותשע מלאכות, וצריך כל אדם להמשיך קדשת שבת, לקדש ימי החל, בדאיתא במכילתא: זכור את יום השבת - זכרהו מאחד בשבת. ולפי הקדשה שמקדש ימי החל, כן נדחה זהמת הנחש, קץ כל בשר, שהוא בחינת רוח סערה, ועל-ידי זה עולה הדבור. וזה פרוש: עשות הפעך - כשאתה עושה הפעך, הינו בימי החל, ביום קדשי - ידמה באלו עכשו יום קדשי. הינו, שתמשיך מקדשת שבת על ימי החל, ותקדישם משלשים ותשע מלאכות. וזה (תנייה יב): תניא רבי יוסי אומר: אוי להם לבריות, רואים ואינם יודעים מה רואים, הארץ עומדת על עמודים - הינו בינה, ארץ החיים, שממנה תוצאות התפלין כנ"ל, והתפלה נקרא עמוד, על-שם (תהלים ק): ועמד פינהם. ועמודים - בחינת תפלה, על המים - הינו על הלב, כמו שכתוב

(איכה ב): שפכי מים לבך נכח פני ה'. ומים על החרים - זו בחינת תורה, שעל-ידיה נתעורר חסד אברהם, כי החרים זו תורה, שהוא מרומם, כמו שכתוב (פסלי ח): בי מלכים ימלכו. גם אברהם נקרא הר, כמו שכתוב (בראשית יט): ההרה המלמ^(יג). והרים על הרוח - הינו רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו בחינת דבור, שעל-ידי התורה-חסד נתעלה הדבור כנ"ל, כמו שכתוב: שכבי עד הבקר. ורוח על סערה - הינו שבתנית קץ כל בשר, הוא בחינת אחר הדברים, הוא יונק מהדבור, ונעשה רוח סערה כנ"ל. וסערה על זרועו של הקדוש-ברוך-הוא - כי הבריות צריכין לקץ כל בשר, כמו שכתוב: והנה טוב מאד - דא מלאך-המנות (כ"ד פ"ט), והשתלשלותם מגבורות עלאין, כי הוא טוב מאד. וזהו שסערה בזרוע. זרוע אלו חמשה גבורות, שממש חיותו עד זמן בלע המנות לנצח (ישעיה כח):

וזה פרוש: מרבבת פרעה וחילו - הינו בחינת תפלין, כמוכא בזהר (ויגש דף ר"ג), שפרעה היא אמא, דכל נהירין אתפרעין ואתגלגין מנה. ותפלין נקרא מרבבות, כמו שכתוב (דברים לט): רוכב שמים, ושמים, אש ומים, בחינת גונין, כי תפלין הם נהרין מאמא עלאה. ועל-ידי מה תזכה לבחינת תפלין. - ירעה בים. ירעה, הם הגבורות (פרוש: ירעה עם הכולל גימטריא גבורה). בים, הוא בחינת דבור, כשתקשר ותעלה את הדבור לשרשה. ועל-ידי מה תוכל להעלות את הדבור לשרשה. על-ידי למוד התורה בלילה, שעל-ידי למוד הזה נמשך חוט של חסד, ואז: הבקר אור וכו'. ואז הדבור עולה ונעשה בת אברהם,

(בראשית ג), כי עזרת-פנים לגיהנם (אבות פ"ח). וכד תב בתיובתא כתיב (שם): ויעש להם כתנות עור - דא תפלין (כמוכא בתיקונים, תיקון ס"ג, דף קה). וזה פרוש (חולין ט): שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו. כי על-ידי הקרבן, הינו על-ידי התשובה, זכה לבחינת תפלין, שהוא בחינת קרון עור הפנים. וקון, שהיה מזהמת הנחש^(י), כתיב בה (בראשית ד): למה נפלו פניך. שהוא בחינת אור התפלין, שהוא קרון עור הפנים. וקון הביא מפסלת^(י), שראה חוב לכל אחר. ואיתא (במדרש תנחומא פ' בראשית): וישם לקון אות - שזרח לו קרן, הינו כנ"ל. וזה שכתוב בקון (שם): וישב בארץ נוד קדמת עדן. פרוש, שלא זכה לעדן, על-ידי שפגם באור התפלין. וזה קדמת, ראשי-תבות: קרן-קפתא ד'לא מ'נח ת'פלין^(יב). וזה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (הענין ט): מי שיש בו עזות, בידוע שנכשל באשת איש. כי קון עמד על תאומתו של הכל, כמו שכתוב (שם): ויהי בהיותם בשדה^(יג). וישראל, שעמדו על הר סיני, פסקה זהמתו, הינו זהמת הנחש. ועבוי, שלא עמדו, לא פסקה זהמתו (שבת קמ"ג). וזה: בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו. רגלי דיקא, כי אין להם רגלים, כמו שכתוב (בראשית ג): על גחך תלך. וזה שכתוב (בזהר): וישם ה' לקון אות. [פרש רש"י]: החזיר מוראו עליהם, כמו שכתוב: וראו כל עמי הארץ. כמו שכתוב [בזהר]: כד תב בתיובתא, וישם ה' לקון אות (תיקון ס"ג דף קה):

ו זה שספר התנא (בכורות נ"ג): ארז נפל במקומנו, ועברו עליו י"ו קרנות על חדו. כי ידוע, שהצדיק שעובד את השם בדבקות גדול ובשכל גדול, כשנופל לאיזה מדרגה פחותה ממנה, אף-על-פי שזאת המדרגה שהוא עכשו בה, גם היא מדרגה גדולה לערך שאר הצדיקים, אבל מחמת שלפי ערכו הוי לה נפילה, הוא מתבייש בזה המדרגה, באלו חטא איזה חטא, ועושה תשובה על זה באלו חטא, ובא על-ידי זה לבושה גדולה, הינו בחינת תפלין, בחינת: אז תבין יראת ה'. וכא לבחינת ידיעה חדשה והפירה. ועקר הארת התפלין באים על-ידי הלוחות, כמוכא (בזהר בראשית וכי תשא הגיל): כשאמרנו ישראל נעשה ונשמע, וכו' לחינת וינא עלאה. ומשה זכה לקרון עור פנים מאור הלוחות, כי הם המחין בעצמן, כי על-ידי חדוד השכל בתורה נתחדדו המחין, ונתוסף בו הכרה ומתבייש ביותר. והלוחות הם שרש התורה, ונקראים י"ו, על-שם עשרת הדברות, וארפן ואו ורחבן ואו (כ"ב י"ד), והצדיק נקרא ארז בלבנון^(ט). וזה שספר התנא בשבתו של הצדיק, שהיה צדיק בדורו, ונפל במקומנו, כי בודאי מדרגת התנא היתה גס-כף גדולה, אבל לפי ערך הצדיק היתה נפילה. ועברו - לשון התגלות, כמו שכתוב (שמות יט): ועבר ה' לנגף את מצרים. ותרגם אונקלוס: ואתגלי. י"ו קרנות על חדו - הינו על-ידי חדוד שכלו וחדוש שכלו, שקבל על-ידי התורה שנקרא י"ו כנ"ל, נתגלה קרון עור הפנים, הינו בושה, בחינת תפלין. גם הקדוש-ברוך-הוא נקרא מקומו של עולם^(י), וזה פרוש: נפל במקומנו. שנפל להשגות אלקות לפי השגתנו, הנם שגם השגתנו גדולה, אבל

(ז) תיקון ס"ט. (ח) ב"ר פרשה כב. (ט) עין ר"ה דף י"ו. (י) תיקון ס"ט. (יא) כמ"ש (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה. (יב) ב"ר סח. (יג) תקוני זוהר תיקון ז. (יד) תיקון ד. (טו) תיקון סד. (טז) ב"ר פ"ג. מובא בפרש"י שם.

לקוטי

ונתתי עשב לט, אלה מסעי מ, רקודין מא

מוהר"ן

כמו שאמרו (ב"ב טו): בת היתה לו לאברהם ובכל שמה בים גימטריא בכל. וזה: ומבחר שלשיו טבעו בים. התורה נקרא אורייתא תליתאי (שבת פח), ומבחר דא אברהם, כמו שכתוב (נחמיה ט): אשר בחרת באברהם. פרוש, על-ידי התורה, שעל-ידיה נתעורר מדת אברהם, על-ידיה נתתקן הדבור, וקין כל בשר יטבע בנקבא דתהומא רבא. וזו: טבעו בים סוף – סוף הוא בחינת קין כל בשר, שהוא דבוק בים הדבור, יטבע בנקבא דתהומא רבא, על-ידי בקר דאברהם, שנתעורר על-ידי התורה כנ"ל: (וזאת התורה היא סוד פגנות תפלין, כמבאר שם בתוך דברי התורה הזאת, ובגרשם מן הצד בהנה אידך כל פגנות תפלין כלולין שם, והדברים מובנים למשבילים. ועדין צריכין באור רחב לבאר הדבר היטב, ואם יהיה אלקים עמדי, יתבאר הדבר במקום אחר בעזרת השם יתברך. ודע, ששמעתי מפיו הקדוש, שחשב כמה וכמה תורות, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין, דהינו התורה "בפצצרות וקול שופר" ו"אנכי ה' אלקיך" ו"קרא את יהושע וכו'", והתורה "מי האיש החפץ חיים", ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "אשרי העם – ורקא", והתורה הזאת: "מרבבת פרעה וכו'", ועוד כמה וכמה תורות גדולות, שאיני זוכר עתה לפרטם, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין. אשרי הזוכה להשיגם):

לשון רבנו זכרוננו לברכה

בעשרה מאמרות: "אלה מסעי בני ישראל – בשביל שתטאו באלה אלקיך ישראל, בשביל זה יסעו בני ישראל". נמצא, כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה-זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה, שיכול הקדוש-ברוך-הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה. נמצא, כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת עבודה-זרה. וזה שכתוב בעבודה-זרה (ישעיה ט): צא תאמר לו. צא, זה בחינת נסיעה וטלטול. גם על-ידי טלטול מתקן את הטלטול שגורם, כביכול, למעלה, כמו שכתוב (שם כח): והמסכה צרה כהתפנס. גם על-ידי עבודה-זרה נמנע המטר, כמו שכתוב (דברים יא): ועבדתם אלהים אחרים וכו' ולא יהיה מטר. וכשאין מטר, אין שבע, וכשאין שבע, אין שלום, כמו שכתוב (תהלים עב): ישאו הרים שלום לעם, כמו שפרש רש"י, וכשאין שלום, אזי אין איש עוזר לחברו, וכל אחד צריך לנסע ולטלטל ממקום למקום בשביל פרנסתו. גם הגלות בא על בטול תורה, כמו שכתוב (ישעיה ט): גלה עמי מבלי דעת. ועל-ידי עבודה-זרה בא עצירת נשמים, וכשאין קמה, אין תורה (אבות פרק א):

לשון רבנו זכרוננו לברכה

הנה איתא בעין-חיים, (דף כב): הברכים, הינו הרגלין, הם נצח הוד, והם עוקבין. ועקב גימטריא שתי פעמים אלקים, שהם דינים, שיש שם אחיזה לחיצונים, פי' דע. והפעלה להברית החיצונים משם, שימשיך לתוך הברכים הגבורות משרש הבינה, וכשממשיך שרש הגבורות מבינה, אז החיצונים בורחים משם, והוא לוקח הברכה והברכה, שזה בחינת ברכים. ושרש הגבורות נקרא יין, פי' דע, וזה יין המשמה. וזה שכתוב ביעקב, כשראה שהוא בחינת ברכים במקום דין, כי שתי פעמים אלקים

כמו שאמרו (ב"ב טו): בת היתה לו לאברהם ובכל שמה בים גימטריא בכל. וזה: ומבחר שלשיו טבעו בים. התורה נקרא אורייתא תליתאי (שבת פח), ומבחר דא אברהם, כמו שכתוב (נחמיה ט): אשר בחרת באברהם. פרוש, על-ידי התורה, שעל-ידיה נתעורר מדת אברהם, על-ידיה נתתקן הדבור, וקין כל בשר יטבע בנקבא דתהומא רבא. וזו: טבעו בים סוף – סוף הוא בחינת קין כל בשר, שהוא דבוק בים הדבור, יטבע בנקבא דתהומא רבא, על-ידי בקר דאברהם, שנתעורר על-ידי התורה כנ"ל: (וזאת התורה היא סוד פגנות תפלין, כמבאר שם בתוך דברי התורה הזאת, ובגרשם מן הצד בהנה אידך כל פגנות תפלין כלולין שם, והדברים מובנים למשבילים. ועדין צריכין באור רחב לבאר הדבר היטב, ואם יהיה אלקים עמדי, יתבאר הדבר במקום אחר בעזרת השם יתברך. ודע, ששמעתי מפיו הקדוש, שחשב כמה וכמה תורות, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין, דהינו התורה "בפצצרות וקול שופר" ו"אנכי ה' אלקיך" ו"קרא את יהושע וכו'", והתורה "מי האיש החפץ חיים", ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "אשרי העם – ורקא", והתורה הזאת: "מרבבת פרעה וכו'", ועוד כמה וכמה תורות גדולות, שאיני זוכר עתה לפרטם, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין. אשרי הזוכה להשיגם):

לשון רבנו זכרוננו לברכה

עשב בשדה לבהמתך: (דברים יא) **עשב,** ראשי-תבות: ע'ושה ש'לום ב'מרומו. בשדה, לשון שדוד ושבירה. כשאדם מרגיש איזה רעבון, שמתגבר עליו תאות אכילה, ידע שיש לו שונאים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה^(א): השם גבולך שלום (תהלים קמ), ומי שיש לו רשים מלמטה, בידוע שיש לו רשים מלמעלה (סנהדרין ק). כגן צריך לשדד ולשבר הבהמיות שלו המתאוה לאכל, כי עקר הרעבון הוא לבהמיות. גם אמרו במדרש (בראשית פ"ט): בא זדון ויבוא קלון, דא קלונו של רעב, כמו שכתוב (יחזקאל לו): אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים. נמצא, המחלקת, הינו מה שמחרפין לאדם, בא על-ידי-זה בחינת רעב, ורעב הזה, הינו בחינת מחלקת, בחינת חרפה, הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית לו): כי חרפה היא לנו. והערלה הם שלש קלפות, המסבבים הברית-שלום, וכשמשריין את הערלה, אזי נתגלה ברית-שלום, וכשייש שלום למטה, יש לו שלום למעלה במרומו, וכשייש שלום למעלה, אזי נתגלה ונתרבה שבע גדול בעולם, כמו שכתוב גבי יוסף (שם ט): תן זרע ונחיה:

פרוש אחר: ונתתי עשב – רמז לבנים, כמו שכתוב (איוב ט): וצאצאיך בעשב הארץ. בשדה לבהמתך – הינו:

(א) עיין ב"מ דף נט. (ב) עיין זוהר משפטים קג ע"א.

עצתך ימלא - על ידי מלוי גרונם של תלמידי חכמים, כי תלמידי חכמים נקראים עצות, כמו שכתוב (אבות פ"ו): ונהנינו ממנו עצה ותושיה. וכמו שכתוב (שם ל): עצת ה' לעולם תעמוד. שהם עמודי עולם, וכמו שכתוב (ישעיה יד): ה' צבאות יעז. ה' צבאות הם נצח וחד:

לשון רבנו זכרנו לברכה

בצר להם בשמעו את רנתם וכו': (תהלים קו)

הנה על ידי נגינה נמתקין הדינים, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פנחס רמ"ו): הקשת היא השכינה, ותלת גונין דקשת הם האבות, והם לבושי דשכינתא, וכשהיא מתלבשת בלבושי דנהירין, אזי וראייתה לזכר ברית עולם, אזי: וחמת המלך שככה. משל למלך, שפעם על בנו, וכשהמלך רואה המלכה בלבושי דנהירין, אזי מרחם על בנו. ואותיות התפלה היא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח - שהדבור הוא שם אדני, ונקרא קשת, כמו שפרש רש"י (בראשית מח): בחרבי ובקשתי - לשון תפלה. וקול הנגינה הם תלת גונין דקשת, שיש בקול אש, מים, רוח, שהם שלשה אבות, שהאבות הם שלשה גונין דנהירין, שבהם וראייתה לזכר וכו'. נמצא מי שמנגן אותיות התפלה, וקול הנגינה הם בזכות ובבהירות גדול, אזי מלביש את השכינה, הינו האותיות, בלבושי דנהירין, וקדשא בריך הוא רואה אותה, אזי: וחמת המלך שככה. וזהו שפרש רש"י: בשמעו את רנתם, בזכות אבות, הינו כשהנגינה, שהם תלת גונין דקשת פנ"ל, בבהירות ובזכות גדול. כי התלת גונין הם האבות פנ"ל, והם לבושי דשכינתא, וכשהלבושי דנהירין בזכות ובבהירות, נקרא זכות האבות. אזי: וראייתה לזכר ברית עולם, אזי: וינחם כרב חסדיו, הינו: וחמת המלך שככה, ונמתק הדינים:

גם על ידי אמונת חכמים, שמאמין שכל דבריהם ומעשיהם אינו פשוט, ויש בהם רזין, על ידי כן מלביש את הקשת בלבושי דנהירין, אזי: וראייתה לזכר ברית עולם. כי הצדיק הוא בחינת קשת, כמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי יהושע בן לוי: הנראה קשת בליד וכו' (כתובות ע"ו). ואיתא בזהר הקדוש (פ' פנחס דף רמ"ו): מי שעובדוי לאנהרא בהון מטרוניתא, ולמפשט מנה לבושי דקדרוניתא דפשטין, ולקשטא בלבושי דגונין דהירין דרזין דאורייתא, מה פתיב בה: וראייתה לזכר ברית עולם, דאור רזי אתקרי, ובההיא זמנא סלק מנה רגזא דבריה, וחמת המלך שככה:

גם מי שעושה לבוש נאה לצדיק, על ידי זה נמתק הדינים: זה בחינת תקיעות, כי תקיעה שברים תרועה, הם האבות אברהם יצחק יעקב, וסימנך "קשת", הינו תקיעה וכו' (וזהר פ' פנחס דף רל"ג). וזהו פרוש (איוב כב): והיה שדי בצריה, כי שם שדי הם

עם עשר אותיות גימטריא יעקב, אזי המשיך שרש הגבורות, בחינת זין המשמח, כמו שכתוב (בראשית כו): ויבא לו זין וישת - שרש של הברכה. נמצא על ידי רקודין, ששותה זין המשמח, שהם שרש הגבורות שבבינה, ונמשכין למטה בתוך הרגלין, הינו שמרקד, בזה מנרש החיצונים משם. וזאת התלהבות של הרקוד, והוא אשה ריח נוחח לה' (במדבר כח). אבל מי שמרקד בהתלהבות היצר, זה נקרא הטא של נדב ואביהוא, שכתוב בהם (ויקרא י): ויקריבו אש זרה. נדב ואביהוא הם נצח וחד, והתלהבות שבקדשה נקרא זין המשמח, שעל ידו נמתקים הגבורות, ואש זרה נקרא זין המשפר, התלהבות היצר, ושם יש, הם ושלום, אחיזה להחיצונים, אשר לא צוה אותם:

זוה גם כן פדיון נפש, כי המון נקרא עמודים, כמו שכתוב (דברים יא): ואת היקום אשר ברגליהם (פסחים ק"ט). וכשהצדיק העושה הפדיון מניח ידיו על המזון, וכוון כי יש יד הגדולה וכו', והינו שלש ידות, ושלש פעמים יד גימטריא מ"ב. ושם מ"ב יש בו שבעה שמות, וכל שם יש בו ו' אותיות, ויכוון להמשיך אליו הווי, הינו השבעה שמות, שיש בכל אחד ו' אותיות, להמשיך אותן לתוך המזון הנקרא עמודים, ואז נקרא: ווי העמודים. ואלו עמודים, הינו רגלין, הינו עקבים, הם בחינת דין, כי שתי פעמים אלקים גימטריא עקב, ויש שם אחיזה להחיצונים. ואין דין נמתק אלא בשרשו, ושרש הדינים בבינה, כמו שכתוב (וזהר ויקרא דף י"ג): בינה דינין מתערין מנה, אני בינה לי גבורה (משלי ח). ושם מ"ב בבינה. נמצא, כשממשיך שם מ"ב לתוך עמודים, אזי הדינים נמתקין בשרשם. וזה פרוש (שמות כו): ווי העמודים וחשקיהם כסף. פרוש על ידי חשיקה והתחברות ווי עם עמודים נעשה כסף, חסד, שנמתקין הדינים:

עין חיים פרק יג (היכל הכתרים שער א"א): שם מ"ב בבינה. ואלו המ"ב הם ש"ע נהורין המאירין, ועם ח' חורתא גימטריא בשלום. שם בפרק יד: גימטריא חשמל - מלבוש, שזה החשמל שומר בגדים עליונים מ"ע"ש של קלפה, כמו שכתוב (ישעיה נא): כבגד יאכלם עש. וזה (יוסא ע"א): הרוצה לנסף זין על גבי המזבח, ימלא גרונם של תלמידי חכמים. לנסף, הינו מלוכה וממשלה, כמו שכתוב (תהלים ב): ואני נסכתי מלכי וכו'. זין, זה בחינת בינה, שרש הבכורה, זין המשמח. מזבח, זה בחינת דינים. תלמידי חכמים, הם בחינת נצח הוד. וזהו פרושו: הרוצה להמליך ולהמשיך ולהמתק הדינים על ידי שרשם, שהוא זין המשמח, מה יעשה. עצה (מזכה) על זה: ימלא גרונם, על ידי רקודין או על ידי פדיון, כמו שמוכא לעיל. גם על ידי מלוי גרונם נמתק הדינים. וזה פרוש (סוף ברכות): תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שעל ידם נמשך שם של מ"ב, שהם ש"ע נהורין, ועם ח' חורתא גימטריא בשלום. ותלמידי חכמים נקראים נצח הוד רגלין, כמו שמוכא במדרש^(ט): שוקו עמודי שש - הם תלמידי חכמים. וגם מזבח נקרא רגלין, כמו שכתוב (תהלים ד): וזבח זבחי צדק. וכמו שכתוב (שם פה): צדק לפניו יחלה. וזה פרוש (שם ט): ותן לך כלבבך. ואיתא. כאשר: וכל

לקוטי

הדבורים של הרשע מג,

מוהר"ן

מה שמכין כף אל כף מד

נפשתינו לפני ה'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת סד), שפך אמרו: אף-על-פי שמדי עברה יצאנו, מידי הרחור לא יצאנו:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[פר' נצבים אלול תקס"ב, ברסלב, שבת א' אחר התקרבות מוהר"ן קודם ראש-השנה]

שִׁמְכִין כף אל כף בשעת התפלה – כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בראשית רבה פ"א): למה התחילה התורה

מבראשית. כי העפויים יאמרו לנו: גולגלים אתם, שכבשתם ארץ שבעה עממין. בשביל זה: כח מעשיו הגיד לעמו – שהגיד, שכל העולמות הכל מעשי ידיו, ולמי שהקדוש-ברוך-הוא רוצה הוא נותן. וזה: לתת להם נחלת גוים. כי בידו הכל. וכל הדברים נקראים כח מעשיו, כנגד כ"ח אתון דעבדא דבראשית, כנגד כ"ח פרקין דידיים. וזה ידוע, כי אוירא דארץ עממין היא טמאה⁽⁸⁾, ואוירא דארץ-ישראל הוא קדוש וטהור, כי הוציא הקדוש-ברוך-הוא מתחת יד העפויים ונתן לנו. אבל ארץ עמים, שהיא חויץ-לארץ, שם אויר טמא. וכשאנו מחאן כף אל כף, בזה נתעורר כ"ח אתון דבראשית, כח מעשיו, ונמצא שבידו לתת לנו נחלת גוים, כי הכל של הקדוש-ברוך-הוא, ובוה יש כח בידינו לטהר אויר ארץ העמים, כי נחור ארץ העמים תחת ממשלת הקדוש-ברוך-הוא, ובידו לתת לכל מי שיירצה, כמו שכתוב: לתת להם נחלת גוים. ואז נטהר אויר המקום שאיש הישראלי מתפלל, ושואב אויר הקדוש כמו בארץ-ישראל. גם על-ידי מחיאת כף נתגרש אויר הטמא, כי על-ידי [מחאת] כפים נשמע קול, וקול הנה הוא אויר קדוש, מכ"ח אתון דעבדא דבראשית, מכ"ח פרקין דידיים, כמו שאנו רואין בחוש, שנתגרש האויר על-ידי מחאת כפים. ובשביל זה צריך לקבע מקום לתפלתו (ברכות ו'), כמו שאנו רואין בחוש, שבגני-אדם הבאים למדינה שאינם מרגלים באוירה, על-ידי-זה הם נחלשים ומתים, אפלו מנוה הרעה לנוה היפה⁽⁹⁾. בן הדבר בתפלה, אפלו כשעומד להתפלל במקום שהתפלל צדיק, אף-על-פי-כן קשה לו מאד להתפלל שם, כי אינו מרגל באוירא של מקום, כל-שכן מנוה היפה לנוה הרעה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם): כל הקובע מקום וכו', אלקי אברהם בעורו. כי על-ידו נבנה עולם מחדש, ובנין עולם על-ידי אברהם, כמו שכתוב (תהלים פב): עולם חסד יבנה. וזה דאיתא בתקונים, תקון עשרין ותריין (דף סו): ובהאי כח, ישראל מתתקפין על אדום. ועוד (שם): צריך לסלקא להאי כח לגבי חכמה. וזה בחינת: כל הקובע מקום לתפלתו, אלקי אברהם בעורו. כי אברהם הוא ימין, הרוצה להחכים ידרים (ביב כה). ועוד: אלקי אברהם בעורו – פי אברהם הוא ראשון להשגת ארץ-ישראל, בדאיתא בזהר (לד לד דף עה): תקל בתקלא עד דאתגליא לה. וזה פרוש (ברכות כו): תפלות כנגד תמידין תקנום. תמיד, זה בחינות ארץ-ישראל⁽¹⁰⁾, כמו שכתוב

לשון רבנו זכרוננו לברכה

כי הדבורים של הרשע שהוא ברדעת מולידים נאוף בהשומע, כי הזווגים נמשכים מהדעת, כמו

שכתוב (בראשית ה): והאדם ידע את חוה אשתו. וכתוב (במדבר לא): כל אשה ידעת איש. אך יש שני מיני זווגים, הינו זווג דקדשה, הוא התקשרות לצדיקים ואל התורה ואל השם ותבור, זה נמשך מדעת דקדשה. וזווגים של עברה נמשכים מדעת דקלפה. והדבור הוא התגלות הדעת, כי אין יודעים מה שפדעת אלא על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים יט): ולילה ללילה יתוה דעת. יתוה מלשון דבור, שהדבור מדבר מה שפדעת. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הבלים, מוליד אוירים ארסיים של נאוף, והשומע ממנו הדבורים ונושם נשימות, מכניס בגופו אלו האוירים. ולפיכך בבלעם, שהוא בחינות דעת דקלפה, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ספרי פ' וזאת הברכה, ובזוהר שמות דף כא, בלק דף קצ"ג) על פסוק: לא קם כמושה וכו' – בישראל לא קם, אבל באמות קם, ומנו בלעם. כי משה הוא דעת, ולזה נקרא דורו דור דעה (ויקרא פ"ט), ולכך בשגטלו מואב עצה ממדן, אמרו להם: אין כחו אלא בפה, כי הפה הוא התגלות הדעת. אמר מואב: אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפה⁽⁸⁾, כי הוא גם-כן דעת דקלפה, כמו שכתוב (קהל ט): את זה לעמת זה עשה אלקים. וזה שכתוב (במדבר כד): וידע דעת עליון. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו'), שידע מתי הקדוש-ברוך-הוא פועם, כי כשהדעת אינו בישוב, אזי יש בעם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים סו): כל הכועס, חכמתו מסתלקת ממנו. ולפיכך כשכעס משה רבנו, עליו השלום, על אנשי הצבא כשבאו ממדן, נסתלק ממנו הדעת, והצריך אלעזר לומר הלכות טבילות בלים. וכשהדעת שלם, אזי אין בעם, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה. ובלעם היה מסתכל בדעת דקלפה, שהוא מותרות של דעת עליון, וכשמשתנה, ידע שהקדוש-ברוך-הוא כבעם. נמצא, שבלעם הוא דעת דקלפה, ועל-ידי דבוריו הוליד אוירים ארסיים של נאוף. לזה כשבאו ממלחמת מדן, נאמר (במדבר לא): וקצף משה על פקודי החיל, ויאמר החייתם כל נקבה, הן הנה היו בדבר בלעם. בדבר דיקא, כי על-ידי דבריו, שהוא התגלות הדעת שלו, הוליד נאוף במדן. ולפיכך כשבאו ממלחמת מדן כתיב (שם): ויקרבו אל משה (ראשי) הפקדים וכו' ויאמרו ונקרב את קרבן ה' וכו' לכפר על

(8) כמובא בפרוש רש"י בפרשת בלק. (א) עין שבת טו ע"ב, גיטין ח, נזיר נד-נה. (ב) עין בתובות קי ע"ב. (ג) עין שוחר טוב מזמור קח.

מבול, שהם מבלבלין את תפלתו. ותקונו - שייתן צדקה לארץ ישראל, ועל ידי זה הוא נקבל בארץ ישראל, אשר עליה נאמר: ארץ לא גשמה ביום זעם (בשרו"ל זכחים ק"ג), ועל ידי זה הוא נצול ממחשבות זרות. וזה: תמיד תתקונם - תקונם על ידי ארץ ישראל, שנאמר בה: ארץ אשר וכו' תמיד עיני ה' אלקיה בה. גם אוירא דארץ ישראל מחפים (כ"ב קנ"ח), ועל ידי זה נודבך מחו, הינו מחשבתו. וזה פרוש (בראשית ט): וראיתיה לזכר ברית עולם. וראיתיה - על ידי בחינות ארץ ישראל, על ידי זה נתעורר ונתתקן ברית עולם, בחינות תפלה, ח"י ברקאן דצלותא, צדיק חי עלמין:

וכל זה הענין, מתחלת סימן מ"ד עד כאן, מחבר יחד. וכן שמענו רב דברים אלו בדרוש אחד, אך בכתבתו הקדושה חלקם קצת. וכן היה דרכו כמה פעמים, ולא ידעתי טעמו:

בפנים בתפלה - פי על ידי זה נתעוררים בחינות בפנים, שמשם בא הדבור, כמו שכתוב (קהלת ט): ובעל כפנים יגיד דבר. וכתוב (יהו"קא ט): וידי אדם מתחת כנפיהם. נמצא, שעל ידי שאדם נתעורר בידיים שלו, אזי (הכנפים) נתעוררים, הינו כנפי ראה, שמשם נתהנה הדבור. אבל עדין צריכין להכין ולתקן פה לקבל את הדבור בתוכו, ועל ידי שמשם פה אל פה, על ידי זה נתהנה הפה. פי בכל יד - חמשה אצבעות, והכאות האורות, יד ימין ביד שמאל, הינו חמשה פעמים חמשה, גימטריא כ"ה (עשרים וחמשה). והכאות יד שמאל ביד ימין חמשה פעמים חמשה, גימטריא גס"ב (עשרים וחמשה). שני פעמים כ"ה (עשרים וחמשה), גימטריא חמשים. זה בחינות חמשים פעמים יציאת מצרים שנזכר בתורה, פי על ידי בחינות יובל יצאו מגלות מצרים (וזה שמות דף טו). ועקר גלות מצרים, שהיה הדבור בגלות, ובשביל זה היה משה כבוד פה, ועל ידי גאלה נתהנה בחינת פה. נמצא, שעל ידי חמשין שערי בינה נתהנה הפה. וזה בחינת (שמות ט): מי שם פה לאדם - מי דיקא. נמצא, שעל ידי מחאת פה, חמשה אצבעות ימין בחמשה שפיד שמאל וחמשה שפיד שמאל בחמשה שפיד ימין, נתהנה בחינת מי, שעל ידי זה נתהנה פה, כמו שכתוב: מי שם פה לאדם. והפה מקבל הדבורים מהכנפי ראה, כמו שכתוב: ובעל כפנים יגיד דבר. וכנפים נתעוררים בהתעוררות ידי אדם, כמו שכתוב: וידי אדם מתחת כנפיהם. וכל זה אנו רואים בחוש, שהידיים הם כנגד כנפי ראה. ובשביל זה אמרו הפוסקים: נשבר הגוף סמוך לגוף מרפה (וזה דעה ס"ו ט), כי בודאי נקב על ידי זה הראה:

(דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיה בה. הינו: צריך לראות שיתפלל תפלתו באוירא דארץ ישראל, הינו תקון מחשבות זרות שבתפלה, שהם בחינות תפלות כנגד כנ"ל, תקונם על ידי תמיד, על ידי בחינות ארץ ישראל. וזה פרוש (חושע יב): וכיד הנביאים אדמה - על ידי הידים, על ידי מחאת פה, הדבורים נדברים באדמת קדש (זכריה ב). נביאים - לשון דבור (ט). גם נתבטל הרג ואבדון מעולם, פי הידים הם בחינות: יהי אור, ויהי אור. ימינא ושמאלא. וכתוב (בראשית א): ויורא אלקים את האור וכו', ויבדל בין האור - דא אהרן, ובין החשך - דא קרח (תיקונים תיקון ל דף ע"א). וזה בחינות (ויקרא כ): ונתתי שלום בארץ, ויחרב לא תעבר בארצכם:

אתם נצבים היום (דברים כט) - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ט). לפני ה' אלקיכם - זה בחינות ארץ ישראל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות ק): כל הדר בארץ ישראל, כמי שיש לו אלוהי. הינו: על ידי מה תוכו שתהא תפלתכם באוירא דארץ ישראל. ראשיכם שבטיכם וכו'. ומונה עשר בחינות, הינו בחינות מחאת פה. על ידי מחאת בפנים, התפלה היא באוירא דארץ ישראל כנ"ל:

תפלות כנגד תמיד וכו', הינו בחינות ארץ ישראל, הינו על ידי מחאת בפנים נתבטל מחשבות עבו"ם, פי כל הדר בחוץ לארץ, דומה כמי שאין לו אלוהי. וכל הדר בארץ ישראל, דומה כמי שיש לו אלוהי. ועל ידי מחאת פה, אזי הוא דר באוירא דארץ ישראל, ויש לו אלוהי, ונתבטל מחשבות עבו"ם. ותפלה היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה עד בא השמש. ותרגומו: פרישן בצלו. ונגד אמונה, הם הכפירות מחשבות עבו"ם, ותקונם על ידי תמיד, על ידי ארץ ישראל, על ידי מחאת פה. וזה פרוש (ישעיה כב): והיית עמרת תפארת ביד ה'. פרוש: על ידי יד ה', על ידי מחאת פה, שנתעורר ידיו של הקדוש ברוך הוא כנ"ל, על ידי זה נתתקן הרהורי עבו"ם, פי על ידי עבו"ם פוגם בתפארת, כמו שכתוב (שם מד): כתפארת אדם לשבת בית. בשמתקן הרהוריו, על ידי זה נעשה עמרת תפארת, שנתעמר תפארת בעמרה שעמרה לו אמו (שה"ש ט):

פרוש אחר: תפלות כנגד תמיד, פרוש, שעל ידי התפלה נתגלה סודות התורה, הנקראים כבשונו של עולם, כבשי דרחמנא, כמו שכתוב (משלי כ): וכבשים ללבושה. (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה: דברים שהם כבשונו של עולם וכו') ותמיד הם כבשים, כמו שכתוב (במדבר כח): את הכפש אחד תעשה בבקר וכו' (ט). ועל ידי תפלות נתגלה סודות התורה, כמובא על פסוק: כי תעבר בפנים, אתה אני (ט):

פרוש אחר: תפלות כנגד, הינו המחשבות זרות, שהם כנגד, שהם מבלבלין תפלתו. ונקראים

(ד) רשי"י שמות ו, על 'ואהרן אהרן יהיה נביא'. (ה) עין זוהר פנחס דף רכו ע"ב. (ו) עין לקמן ס"ו עג. ולעיל ס"ו טו.

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[אחר סוכות תקס"ג, ברסלב]

ענין הכאת כף אל כף בעת התפלה: כתוב ב"פרי עין חיים" (בשער חורת עמידה פ"ז בסופו): שְׁלוּ הַיַּיְתִי וַיִּפְרַפְרְנִי (ויוב טו) – שְׁלוּ בְּגִמְטְרִיא ג' הַיּוֹת וּג' אֱלֹהִים. וְרֵאשֵׁי תְבוּת שָׁל: וְיִשָּׁם לְךָ שְׁלֹם, גִּמְטְרִיא שְׁל"ו, דְּהִינּוּ שְׁנֵי פְעָמִים הַיּוֹה מִמְתִּיק ג' אֱלֹקִים. כִּי יֵשׁ ג' יָדִים: יַד הַגְּדוּלָּה וְיַד הַחֲזָקָה וְיַד הַרְמָה, וְהֵן: יַד יָמִין הוּא יַד הַגְּדוּלָּה. יַד הַשְּׂמָאל – יַד הַחֲזָקָה. וְעַל־יְדֵי תְבוּקַת הַיָּדִים נַעֲשֶׂה יַד הַרְמָה. וְעַל־כֵּן בְּשִׂמְכָה כָּף אֶל כָּף וּמַחְבֵּר הַיָּדִים בַּתְּפִלָּה, נִמְתַּקֵּן הַדִּינִין, כִּי יַד הוּא בְּחֵינַת הַיּוֹה, וְיַד אוֹתִיּוֹת וְיַד אוֹתִיּוֹת, וְעַל־יְדֵי ג' הַיָּדִים, שֶׁהוּא ג' הַיּוֹת, נִמְתַּקֵּן הַג' אֱלֹקִים, שֶׁהֵם הַדִּינִין הַיּוֹצֵאִין מִהַגְּרוֹן, שֶׁהוּא בְּגִמְטְרִיא ג' אֱלֹקִים. וְהוּא סִגְלָה לְזִכְרוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קיט): נִפְשִׁי כִכְפִי תָּמִיד. נִפְשִׁי, הִינּוּ בְּחֵינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ. כִּכְפִי תָּמִיד, הִינּוּ כְּשִׂמְכָה כָּף אֶל כָּף בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה: וְתוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי. כִּי הִשְׁכַּחְתָּ הוּא מַחֲזִין דְּקַטְנוֹת, בְּחֵינַת אֱלֹקִים, וְכִשְׂמַמְתִּיק הַדִּינִים כִּנְ"ל, אֵיזוּ הוּא בְּמַחֲזִין דְּגַדְלוֹת, וְאֵין לוֹ שִׁכַּחְתָּ. וְעַל־כֵּן וְתוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַּחְתָּ – רֵאשֵׁי תְבוּת שְׁלוּ, דְּהִינּוּ עַל־יְדֵי שְׂמַמְתִּיק ג' אֱלֹקִים בְּג' הַיּוֹת בְּנִ"ל, אֵין לוֹ שִׁכַּחְתָּ. וְזֶה דִּיקָא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי אִזּוֹ יוֹדַע אִם הוּא בְּמַחֲזִין דְּקַטְנוֹת אוֹ דְּגַדְלוֹת, כִּי הַדְּבוּר הוּא הַתְּגַלּוֹת הַמַּחֲזִין, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ט): מִפְּיוֹ דַעַת וְתִבְוֵנָה:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

אכול ושבוע והללתם וכו': (יואל ב)

מזו שהוא משקע בתאות אכילה, בידוע שהוא רחוק מאמת, ובידוע שדינים שורין עליו. גם זה סימן על דלות. גם יבוא לידי בזיונות ובושות, כמו שכתוב (תהלים יב): כָּרַם זֶלַת לִבְנֵי אָדָם. כִּינּוּן שֶׁנֶּעְרַף אָדָם לְבְרִיּוֹת, נִשְׁתַּנֵּה פָּנָיו כְּכֹרֶם (ברכות ט). וְדַע, מִי שֶׁהוּא מוֹשֵׁב תְּאוֹת אֲכִילָה, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה עַל־יְדוֹ מוֹפְתִים, כִּי אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (ברכות כ): כְּתִיב: אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פָּנָיו, וְכְתִיב: יִשָּׂא ד' פָּנָיו אֵלֶיךָ. אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא: אֵיךְ לֹא אֲשָׂא לָהֶם פָּנִים. אֲנִי אֲמַרְתִּי: וְאָכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבְרַכְתָּ, וְהֵם מְדַקְדְּקִין עַל עֲצָמָן בְּכוֹזֵת וּבְכַבִּיבָה. נִמְצָא שְׁנֵי־שִׂאוֹת פָּנִים הוּא עַל־יְדֵי שְׁבוּר תְּאוֹת אֲכִילָה. וְזֶה פְּרוּשׁ (דברים לא): וְהִסְתַּרְתִּי פָּנָי וְהָיָה לְאָכַל. פְּרוּשׁ, עַל־יְדֵי תְּאוֹת אֲכִילָה הוּא מִסְתַּיֵּר פָּנָיו. וְהָאֵרַת פָּנָיו הוּא תְּקוּן וְ"אֵמֶת", בְּחֵינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יזכריה ט): תִּתֵּן אֵמֶת לְיַעֲקֹב. וְהוּא בְּחֵינַת תְּפִלִּין, כִּי יַעֲקֹב הוּא תְּפִלִּיּוֹת הַגְּנוּזִין, בְּחֵינַת תְּפִלִּין הַנִּקְרָאִים פֶּאֶר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל כד): פֶּאֶרְךָ חִבּוּשׁ^(א). וְעַקֵּר עֲשִׂירוֹת בֵּא מֵאֵמֶת, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (שבת קד): קִשְׁטָא קָאִי. וְאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (פסחים קט): וְאֵת הַיָּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם – זֶה מְמוּנָה, שֶׁעָלְיוֹ קָאִי. וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (ברכות

כף בשעת התפלה, זה בחינות נתינת המטה בין צפון לדרום^(א). כי מטה, הינו בחינות זווג, בחינות תפלה (תיקון י ועי' תיקון נח), וצפון ודרום זה בחינות ידים. וזה שהתפלל אבא בנימין (ברכות ט), שיהא תפלתו סמוך למטתו, הינו שלא יהיה הפרש בין התפלה לזווג:

גם על־ידי מחאת כף נמתקים הדינים. כי יש שלש היות, שהם בחינת שלש ידים: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה. ויד ימין זה יד הגדולה, ויד שמאל זה יד החזקה, ובשעת הכאה, שנתחברים יחד, זה בחינת יד רמה. והדבורים היוצאים, הם יוצאים מהגרון, גימטריא שלש פעמים אלקים, והם נמתקים על־ידי שלש היות. וזה פרוש (תהלים קיט): נִפְשִׁי כִכְפִי תָּמִיד וכו'. נִפְשִׁי, זֶה בְּחֵינַת דְּבוּר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שיר השירים ח): נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְּרוֹ. הִינּוּ בְּחֵינַת תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ויוב יח): מוֹרַף נִפְשׁוֹ בְּאִפּוֹ^(ב). כִּכְפִי – הִינּוּ בְּחֵינַת מַחֲאֵת הַכָּף, עַל־יְדֵי־זֶה: וְתוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי – רֵאשֵׁי תְבוּת שְׁלוּ, גִּמְטְרִיא שְׁלֹשׁ הַיּוֹת וְשִׁלֵּשׁ אֱלֹקִים, הִינּוּ הַמְתַּקֵּת הַדִּינִים. גַּם עֵקֶר הַשִּׁכַּחְתָּ הוּא מַחֲזִין דְּקַטְנוֹת, מִבְּחֵינַת אֱלֹקִים, וְכִשְׂמַמְתִּיק אֵת אֱלֹקִים כִּכְפִי, עַל־יְדֵי־זֶה: וְתוֹרַתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי. וְזֶה פְּרוּשׁ (תהלים נא): כִּי בִי חֵשֶׁק וְאִפְלָטָהוּ. כִּי בִי גִּמְטְרִיא מ"ב (הקדמת התיקונים ט), הִינּוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים יַד גִּמְטְרִיא מ"ב, שְׁנַתְּנָלָה חֵשֶׁק שְׁבַלֵּב בְּיָדִים, וְזֶה בְּחֵינַת מַחֲאֵת כְּפַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה: וְאִפְלָטָהוּ – בְּחֵינַת הַמְתַּקֵּת הַדִּינִים:

גם על־ידי מחאת כף מבטל המחלקת, כי כל המחלקת נמשכים מבחינת קרח על אהרן, שהם בחינת שמאלא וימינא^(ג), ועל־ידי מחאת כף נכללים שמאל בנימין וימין בשמאל, ונעשים אחדות. וזה פרוש (תהלים צ): הַאִירוּ בְּרַקְיוֹ תִּבְּל רֵאֲתָה. תִּבְּל זֶה בְּחֵינַת מַחֲאֵת כְּפַיִם, כִּי יָמִין זֶה ע"ב, וְשְׂמָאל זֶה רי"ו, וְעַל־יְדֵי שְׁנִכְלָלִים זֶה בְּזֶה, נַעֲשֶׂה שְׁנֵי פְעָמִים רי"ו, גִּמְטְרִיא תִּבְּל. כִּי גַם ע"ב, שֶׁהוּא יָמִין, יֵשׁ בוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים ע"ב, גִּמְטְרִיא רי"ו, וְשִׁלְשָׁה פְּעָמִים ע"ב, זֶה בְּחֵינַת כַּהֵן גְּדוֹל וְכַהֵן הַדְּיוּטָא וְסַגְּן כַּהֵן. וְעַל־יְדֵי שְׁנַתְּרָאָה תִּבְּל, הִינּוּ מַחֲאֵת הַכְּפַיִם, עַל־יְדֵי־זֶה הַאִירוּ בְּרַקְיוֹ – נִתְתַּמְּן הַמַּחְלָקַת הַנִּקְרָא בְּרַק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (זכריה ט): וַיֵּצֵא כְּבָרֶק חֲצוֹ. וְחִין לְשׁוֹן מַחְלָקַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מט): וַיִּשְׁטַמּוּהוּ בְּעַלֵּי חֲצִים. וְתַרְגּוּמוֹ: בְּעַלֵּי פְלִגּוֹתָא. וְזֶה פְּרוּשׁ (תהלים מ): כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָּף, לְשׁוֹן הַתְּחַבְּרוּת, כִּי שְׁנֵי פְעָמִים ע"ב רי"ו, גִּמְטְרִיא תִקְעוּ:

להיות קדם שהעמקתי תורה זאת מבחינת ידו הקדושה, כתבתי מתחלה קצת מענין זה בעצמי, כפי מה ששמעתי, ולהיות קצת דברים מבארים שם קצת יותר, על־כֵּן העמקתי גם כן, ושניהם באחד טובים. וזהו:

(א) ברכות ה ע"ב. (ב) עין ברכות ה ע"ב שמואל פסוק זה לענין תפלה. (ג) זוה"ק בראשית דף יז ע"א. ובתיקון ל (א) עין ברכות יא.

כד): והיו חייך תלואים - זה התולה תפלו. גם אמרו (מנחות קג): זה הקונה תבואה מן השוק. הינו שהדלות בא על ידי פגם התפלין, על ידי פגם של אמת:

וארץ ישראל,

שעקר קבלתה מבחינת יעקב, כמו שכתוב (בראשית ל): וישב יעקב בארץ, בשביל זה נקראת ארץ החיים (וזה ויקרא דף מה), כי תפלין נקראים חיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו^(א). וזה שכתב: אשר לא במסכנת תאכל בזה לחם (דברים ח). כי לפעמים אדם אוכל לחם מחמת עניות, ולא מחמת חסרון תאוה לתענוגים אחרים, אבל אם היה לו שאר מאכלים, לא היה אוכל לחם לבד, וזה שכתב ארץ ישראל, שלא מחמת עניות תאכל לחם, אלא מחמת שבור ובטול תאוה אכילה, כי היא מקבלת הארה והשפעה מבחינת תפלין, מבחינת יעקב, מבחינת אמת, שמשם בא עשירות. נמצא, מה שתאכל לחם לבד, לא מחמת מסכנות, אלא מחמת שבור תאוה אכילה. וזה פרוש (במדבר י): ארץ אכלת יושביה. פרוש, שהיא מקבלת שפעה מבחינת יעקב, כמו שכתוב: וישב יעקב בארץ. וזה פרוש: כי היא שמלתו לעורו - דא עור של תפלין (תיקונים תיקון סג דף צא), שבה נכנס בחינת תפלין. ולכאורה אין לזה פרוש, מה חבור יש לענין זה למה שכתוב למעלה. אך נראה כונתו הקדושה, כי למעלה מבאר, שעל ידי תפלין, שהוא בחינת אמת, בחינת יעקב, שזוכין על ידי שבירת תאוה אכילה, על ידי זה נצולין מדלות ועניות כנ"ל, וזהו מה שהביא מקרא זה, כי היא שמלתו וכו' לענין זה. פרוש, כי מקרא זה נאמר על העני והאביון: כי היא כסותה לבדה, היא שמלתו לעורו, ומרמז על עניות השכינה בגלותא, שמשם עקר העניות של ישראל בגלות, כמבאר בתקונים (ס). וזהו כי היא כסותה וכו' היא שמלתו לעורו - דא תפלין, הינו שהתפלין הם עקר השמלה המגנת על ענית השכינה וכן נסתת ישראל, כי תפלין מבטלין הדלות, כי עקר השפעה והעשירות נמשך על ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת אמת, בחינת תפלין. כך נראה לי לפרש. וזה פרוש (דברים יא): ונתתי עשב - דא ע"ב שין (תיקון נא וזהו בראשית דף כה), דא פלליות הגנין. בשדך לבדמתך - בשתשדד את הבחמיות, אז יתגלה פלליות הגנין, כמו שכתוב: ישא ד' פניו אליך:

וכשאונו אוכלים שפע אמת הבא דרך ארץ ישראל, ואחר כך אנו מדברים הללו של הקדוש ברוך הוא בזה הכת, אזי נעשה שמים וארץ חדשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הקדמת הוהר דף ה): לאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'. כי שמים החדש נעשה על ידי הארת פני יעקב, והארץ החדשה נעשה על ידי ארץ ישראל, שהולכת השפע דרך ארץ ישראל. נמצא, שברא עכשו שמים ומזלות אחרים. נמצא, שמשנה הטבע, שהיה מטבע במזלות הראשונים, כי עכשו נעשה מזלות חדשים. נמצא, שעל ידי שבור תאוה אכילה נעשה מופתים ופלאות:

גם זאת התורה כתבתי מתחלה בעצמי, ונמצאו בה כמה דברים מבארים יותר. גם סיום פרוש המקרא "ואכלתם" נחסר כאן בלשונו הקדוש, ומה שחסר זה נלה זה וכו', על-פני העתקתי גם נסחא זאת, שכתבתי בעצמי. וזהו:

ואכלתם אכול ושבוע והלתם את שם ה' אלקיכם וכו' - כי מי שיצא מתאוה אכילה, יכול להיות איש מופת,

ומי שהוא משקע בתאוה אכילה, סימן שהוא שקרן. וכן אפלו איש צדיק, ששכר יצא מהתאוה, ונפל ממדרגתו, ונפל לתאוה אכילה - סימן שיצא שקר מפיו. וכן מורה גם-כן שיש דין עליו למעלה, וגם הוא סימן עניות. והענין, דהנה פתיב (דברים ח): ואכלת ושבעת וברכת. ולכאורה, מזה טענת היצר הרע לאכל ולשבע למלאת נפשו, ואחר-כך לברך את ה'. אך באמת אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): פתיב: אשר לא ישא פנים, וכתוב: ישא ה' פניו אליך וכו', וכי לא אשא פנים וכו', שאני אמרתי: ואכלת ושבעת וברכת, והן מדקדקין על עצמן מפזות ועד כפיצה. וזהו רמז נפלא: אם ישראל מדקדקין לבלי לאכל הרבה, רק מפזות ועד כפיצה, אזי הם בבחינת: ישא ה' פניו. ואז יש נשיאות פנים. אך להפך, חס ושלום, מכלל הן וכו'. כי כאשר הם משקעים בתאוה אכילה, אזי הסתרת פנים, חס ושלום. וזהו (דברים לא): והסתרת פני והיה לאכל. כלומר, אם הם משקעים בתאוה אכילה, אזי: והסתרת פני, חס ושלום. והנה נשיאות פנים הוא בחינת אמת, כמבאר בפזות על שלש עשרה מדות, תקון אמת הוא הארת פנים, וזהו שאמרנו, כי המשקע באכילה הוא רחוק מאמת, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת כנ"ל:

והנה כל העולם בלו נזון משפע של ארץ ישראל, כידוע, וארץ ישראל בעצמו מקבל השפע מן אמת, שהוא

מדת יעקב, כנאמר (מ"ב ח): תתן אמת ליעקב. והוא מדת תפארת, שהוא כללות הגנין, והוא בחינות שמים, אש ומים, שהוא גם-כן כללות הגנין. וזה מרמז בתורה (במדבר י): ארץ אכלת יושביה. דקשה, הן אמת שהמרגלים הוציאו שקר מפייהם, אך איך נכתב שקר שלהם בתורה, שהיא אמת^(ב), ובהכרח, שפדברים הללו נרמז בהם דבר אמת. ויש לרמז הנ"ל: ארץ אכלת, כלומר שאכילתה והשפעתה הוא מבחינת יושביה, שהוא בחינות וישב יעקב, שהוא מדת אמת כנ"ל, והוא גם-כן בחינות תפלין, שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב. ועל-כן

וכשפוגם באמת, בכלליות הגנין, אזי נעשה מכלליות הגנין בושא, ובא עליו בושא^(ג), הינו עניות, כמו שכתוב:

כרם זלת לבני אדם, נשתנה פניו לכמה גנין, ככרום:

ואנחנו בני ישראל מקבלין השפע דרך ארץ ישראל, ושפע ארץ ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפלין,

ובשביל זה פתיב בזה (בראשית סג): הנותן אמרי שפר. כי שפר זה בחינת פאר, בחינת תפלין, הינו שהיא נותנת לנו אותיות הארה שקבלה מתפלין. וזה פרוש (קהלת ט): ראה חיים עם אשה. ה'נותן א'מרי ש'פר - ראשי-תבות אשה. וזה: ראה חיים דיקא, כי תפלין נקראים חיים. וזה: נפתלי אילה שלוחה וכו'. נפתלי, אותיות תפלין:

(א) עין מנחות מד. (ב) עין זוהר אמרוץ, דף פט ע"ב, ובתיקון נח. (ג) עין בעין זה בוזה בלק רח.

אמת. וכאשר בכח אכילה זו עומד להודות ולהלל לה, אזי יוצאין ממנו דבורי אמת, שהם בחינת יעקב, מדת תפארת, שהוא כללות הגנוין, והוא בחינת שמים, אש ומים, וגם ספן בחינת ארץ-ישראל, שהשפעתה גם כן ממדת יעקב כנ"ל. ועל-כן בכח זה נעשה שתף להקדוש-ברוך-הוא לברא שמים וארץ, שהם בבחינת אמת, בדבוריו הקדושים שנובעים ויוצאים ממנו גם כן בבחינת אמת כנ"ל. והוא שאמרנו למעלה, כי ארץ-ישראל היא אילה שלוחה, והינו: הנותן אמרי שפר. כי הגוון מבחינות ארץ-ישראל, שהיא אילה שלוחה, שהיא בחינות אמת, אזי: הנותן אמרי שפר – כלומר, שנותנת מעצמה ומבחה אמרי שפר, לשון תפארת, שהם אמרי אמת, ועל-כן יוכל לברא שמים וארץ, שהם גם כן ממדת אמת כנ"ל, ועליו נאמר (ישעיה נא): ולאמר לציון עמי אתה – אל תקרי עמי, אלא עמי. מה אנא עבדי שמיא וארעא במלול, אף אתם וכו' במלולא כנ"ל (הקדמת הוהר דף ה), כי בדברים האמתיים יוכל לברא שמים וארץ. וזה: ולאמר לציון. הינו על-ידי אמרי אמת, שהיא בחינת אמרי ציון, אמרי ארץ-ישראל, שהיא בחינת אמת, על-ידי-זה: עמי אתה – אל תקרי עמי וכו' כנ"ל. וכיון שיכול לברא שמים וארץ חדשים, יוכל לעשות מופתים בשמים ובארץ, כי השם יתברך מנהיג עולמו על-פי דרך הטבע, והטבע הוא על-פי הנהגת הגלגלים, כידוע, וכיון שהצדיק יכול לברא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, ועל-כן בודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שנוי הטבע. והענין פלא, ודוק: וזה: **ואכלתם אכול ושבוע** – כלומר, מה שתאכלו, הן מעט והן הרבה, תשבעו, ולא תהיו משקעים בתאות אכילה – אזי תהיו בבחינת נשיאות פנים, ונזוין ממדת אמת. ובכח אכילה זו: **והזלתם את שם ה' אלהיכם כנ"ל**, אזי תהיו שתפין להקדוש-ברוך-הוא לברא שמים וארץ. וזהו: **אשר עשה עמכם** – דהינו: אל תקרי "עמי", אלא "עמי". מה אנא וכו'. וכיון שתוכלו לברא שמים וארץ, אזי: **להפליא** – שתוכלו לעשות נפלאות ומופתים בשמים ובארץ. והינו דסים: **ולא יבשו וכו'** – כי בחינת הבושה הוא גם כן כלליות הגנוין, כי אזל סמקא ואתי חורא (בבא מציעה נח), ופניו משתנה לכמה גנוין, והוא מדת תפארת, ממדות הנפולין. ומה מתקו דברי רבותינו זכרונם לברכה לפי זה (ברכות ו): פיון שנצרך לבריות, פניו משתנה בכרום, שמשתנה לכמה גנוין. כי פיון שנצרך לבריות, והינו מפני שפנס במדת אמת, והוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת, כללות הגנוין כנ"ל, ועל-כן פניו משתנה בכרום לכמה גנוין, שהוא גם כן מדת תפארת, ממדות הנפולין, כי את זה לעמת זה עשה וכו' (י). ועתה המקרא הזה נדרש כמין המר: **ואכלתם אכול ושבוע** – בבחינת אמת כנ"ל, ואז תוכלו לעשות נפלאות: אשר עשה עמכם להפליא, כנ"ל. אזי: **ולא יבשו עמי לעולם**. כי מאחר שאתם בבחינות אמת, כללות הגנוין, אינכם צריכין להתבייש, שהיא כללות הגנוין במדות הנפולין, על-כן: **ולא יבשו עמי לעולם**. וזהו:

נקראת ארץ-ישראל: אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, כלומר: ארץ-ישראל היא אילה שלוחה לבשל פרותיה, והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בחינות תפארת, בחינות תפלין, והינו: הנותן אמרי שפר, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בחינת תפלין. ויש לרמוז: נפתלי הוא אותיות תפלין:

ועל זה יש לרמוז גם כן (קהלת ט): ראה חיים עם אשה. כי אשה, ראשי-תבות: ה'נותן א'מרי ש'פר. והינו: ראה חיים. כי תפלין נקראין חיים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנחות מד): ה' עליהם יחיו, ודרשו על תפלין, כי בתפלין נאמר (דברים כח): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' (ברכות ט). והינו: ראה חיים, שהוא תפלין, עם אשה – ראשי-תבות: הנותן אמרי שפר, שהוא גם כן בחינות תפלין כנ"ל:

וז'הו: ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם (דברים ח). כלומר, ארץ, שהוא בחינות אמת, ואז הוא בבחינות הארת פנים, ואינו בוחר בתפנוקים, ועל-כן לא במסכנת – מחמת דלות ועניות – תאכל בה לחם, ולא שאר מעדנים, רק מחמת שהוא בבחינות אמת, והוא מפשט מתאות אכילה, ואינו בוחר רק בלחם לאכל. ועל-כן נקראת ארץ-ישראל ארץ החיים, כי השפעתה ממדת יעקב, שנאמר עליו: יעקב אבינו לא מת (תענית ט), והוא גם כן בחינות תפלין, שנקראים חיים. נמצא, כי האוחז במדת אמת, אזי פרנסתו ברוח, כי השפעה ממדת אמת כנ"ל. וזה רמו (שבת קד): קשטא קאי, כי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (פסחים ק"ט) על פסוק: ואת כל היקום וכו' – זה ממונו של אדם, שמעמידו וכו'. וזהו: קשטא – האוחז במדת אמת, אזי: קאי – זה ממונו שמעמידו על רגליו, ופרנסתו ברוח. אף שקרא לא קאי, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא בחינות אמת. ועל-כן על כל צרה שלא תבוא גזרין תענית, כי מאחר שישאל נתינין בצרה, הם בבחינות הסתרת פנים, בחינות דינים, ועל-כן גזרין תענית, לשפר תאות אכילה. ואזי יהיה בחינות הארות ונשיאות פנים, שהוא בחינות המתקת ובטול הדינים, כנזכר לעיל: וכי לא אשא פנים, שהן מדקדקין וכו':

ובזה תבין נפלאות בדברי רבותינו זכרונם לברכה, שדרשו (ברכות כד) על פסוק: והיו תמיד תלואים – זה התולה תפלין. גם אמרו (פנחות ק"ג): זה הקונה מן הפלטר. והו שאמרנו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ושניהם דבר אחד, כי מאחר שהוא תולה תפלין ופונם בתפלין, שהוא מדת אמת, אזי הוא בהסתרת פנים, ונתמעט השפע שלו, ומזונותיו מצמצמין, וצריך לקנות מן הפלטר. ועל-כן כתיב על ארץ-ישראל (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה, כי דובר שקרים לא יכון לנגד עיני (תהלים קפ). אף ארץ-ישראל, שהיא מדת אמת, תמיד עיני ה' בה וכו':

והנה בשתצדיק אוכל לשבע נפשו, ולא מחמת תאוה הנשמיות, אזי הוא בבחינת נשיאות פנים, ונזון ממדת

ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת. כמבאר בזהר (בראשית דף כח: ובתיון נא): עשב הוא ע"ב שי"ן, תלת ראשין, שלשה אבות, שהוא הגנין, והינו: בשדך לבהמתך - שתשדד הבהמיות שלך. ואכלת ושבעת - לאכל ולשבע, רק להסתפק במועט - אזי: ונתתי עשב:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[אסרו חג סוכות תקס"ג]

מח על

אשר מעלתם בי וכו' במי מריבת קדש מדבר צין וכו': (דברים לב)

צירי זה בחינת: ויצר - יצירה לטב יצירה לביש. יצירה לשכר יצירה לענש (וזה בראשית דף כו: ^(א) ובברכות סא), בחינת דין ורחמים. וזה בחינת בינה, ששם נוצר הולד, כמו שכתוב (משלי ב): כי אם לבינה תקרא. ושם שני בחינות: חסד ודין, כי משם דינין מתעדין ^(ב). והיא בחינת סכה, כמו שכתוב (תהלים קלט): תסכני בבטן אמי. והיא בחינת כח התפלה, מה שמתפללין בכת, כל עצמותי תאמרנה וכו' (תהלים לח). והוא בחינת סכה, כמו שכתוב (איוב י): בגידים ועצמות תסוככני, כי כח שאדם מכניס בתבות הם כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שבהם נברא העולם. ועשרה מאמרות, שבהם נברא העולם (אבות פ"ח), מקבלין כח מ"ח אתון אלו. והדבורים שאדם מדבר בכת, הם עצמן הדבורים של הקדוש-ברוך-הוא. וזה בחינת (ישעיה נא): ואשים דברי בפיך. כי הם עצמם דבר ה', והם כח מעשיו (תהלים קיא). והמאמרות שבהם נברא העולם, הם בחינת חסד, כמו שכתוב (תהלים פט): כי אמרתי עולם חסד יבנה. והחסד הוא בחינת סכה, בחינת חבוק. וזה: ואשים דברי בפיך - אזי: ובצל ידי כסיתיה, שהיא בחינת סכה, שהיא בחינת צל יד, חבוק יד ימין (וזה פנחס ריד:). אבל הדבורים שאינם דבורים קדושים, אזי גורם שנתעורר סבת נוצרים, סבת עכו"ם, כמו שכתוב (תהלים קמח): אשר פיהם דבר שאו, וימינם ימין שקר, שהוא חבוק דסטר-אחרא. וזה פרוש (שם לא): תצפנם בסכה מריב לשונות - כי בשלשונות של עכו"ם גוברים, חס ושלום, אזי השכינה היא ריב עם קדשא בריך הוא, כמו שכתוב בתקונים (ת' כ"א דף מד:). שמעו הרים ריב, דאיהי ריב על בנהא בגלותא. כי בארץ-ישראל איהי רבי (שם דף מה:), שנתהפך אתון "ריב" ונעשה "רבי". ועקר ארץ-ישראל - על-ידי כח מעשיו, כמו שכתוב (תהלים קיא): כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. אבל בשכח הזה, הינו בחינת סכה, נפנם, אזי גוברים אמות העולם, גובר ימין שקר, ונעשה מ"רבי" "ריב", אזי איהי ריב על בנהא, שגלו משלחן אביהם ומארצם יצאו: ובשביל זה

סכה, הינו תפלה בכת, היא סגולה לבנים, ובשביל זה תכף אחר סכות - שמיני-עצרת, שהנוקבא עוצרת וקולמת הטפה, שלא תפיל (כמבאר בפע"ח בסופו בכונות שמיני עצרת). וזה בחינת: תסכני בבטן אמי. הינו בחינת סכה נעשה בחינת עבור. ובשביל זה: ותתפלל חנה על ה' (שמואל-א א) - על דיקא ^(ג), שהיא בחינת סכה. גם ארץ-ישראל סגולה לבנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה טז:): לך לך מארצה, ושם תזכה לבנים. כי נחלת ה' בנים (תהלים קכז), וזה מחמת: שכר פרי הבטן, שכר סכה, בחינת תסכני בבטן אמי. כי עקר ארץ-ישראל הוא על-ידי כח מעשיו, כמו שכתוב: כח מעשיו וכו' לתת להם נחלת וכו'. וכח הזה הוא בחינת סכה, כל עצמותי תאמרנה, בחינת: בגידים ועצמות תסוככני, בחינת: ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיה: וזה בחינת: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט (מיכה ו) - זה הדין (כשדורל מכות כח), בחינת: שמאלו תחת לראשי (שיר-שירים ב). ואהבת חסד - זה בחינות חסדים הפנימיים. והצנע לכת - זה בחינות מקיפים, בחינת סכה. כי דפנות הסכה הם שתים כהלכתן, שהם נצח והוד, ושלישית אפלו טפח (סוכה ו), שהוא בחינות יסוד. וזה בחינות: והצנע לכת. והצנע - זה בחינות יסוד, מנגלה טפח ומכסה טפח (דברים כ). ולכת - זה בחינות נצח והוד. עם ה' אלקיך, זה בחינת ארץ-ישראל, כי כל הדר בארץ-ישראל דומה כמי שיש לו אלוקי (כתובות קי), כי ארץ-ישראל נעשה מבח מעשיו כנ"ל: ולעתיד לבוא, שיתנסו אמות העולם על-ידי מצות סכה ^(ד), אז נתקיים (צפניה א): אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה. שפה, ראשי-תבות של ש"כר פ'רי ה'/בטן, הינו בחינת סכה כנ"ל. גם אז נתהפך ריב לשונות, ולא יהיה בחינת ריב כנ"ל, ויהיה שפה אחת לעבדו שכם אחד. ואז יתגבר אמת, כמו שכתוב (משלי יב): שפת אמת תכון לעד. הינו אפלו עכו"ם יחזרו לעבדו שכם אחד. וזה (בראשית ד): אם תיטיב - שאת, ראשי-תבות: שפת אמת ת'בון. ואם לא תיטיב - לפתח ת'טאת ר'זבין, ראשי-תבות רחל למפרע, בחזרת אנפין, בחינת ריב, שהיא ריב בגלותא, דמתגברין אמין דעלמא, ריב לשונות, אשר פיהם דבר שאו וכו': וזה פרוש: במי מריבת - זה בחינת מי החסדים, בחינת סכה, שמצלת מריב לשונות, כמו שכתוב: תצפנם בסכה מריב לשונות כנ"ל. קדש תרגומו רקם, לשון רקם וציר, בחינת צירי כנ"ל, שממנו יצירת הולד. מדבר צין, לשון ציני הר הפרזל, לשון תמרים (סוכה לב:), לשון תמורה וחלופ. פרוש, כי הקדוש-ברוך-הוא צוה להם שידברו אל הסלע, כדי שילמדו ישראל קל-והמר על שכר וענש, כפרוש רש"י, והם (פגמו) בהדבור, ונרמו, חס ושלום, התגברות של הריב לשונות, ונרמו התגברות ימין שקר, כמו שכתוב: אשר פיהם דבר שאו וכו'. וזה פרוש: צין, לשון תמורה, תמורת קדש, תמורת צירי, תמורת סכה דקדשה, נעשה סכה בקלפה, חס ושלום. ובשביל זה ענשם: כי מנגד תראה, ושמה לא תבוא, כי ארץ-ישראל הוא מבח מעשיו כנ"ל:

(א) וברעיא מהימנא בהר, דף קיא. (ב) וזהר ויקרא דף י ע"ב. (ג) וזהר אחרי דף ע"ט ע"ב. (ד) עין עבודה זרה דף ג.

לשון רבנו זכרוננו לברכה

[בשבת ג' ניסן תקס"ג, מעדונדיווקא, בסעודה שלישית אחר נישואי בתו שרה ז"ל]

שם אהל בהם והוא פחתן יצא מהפאתו וכו':
(תהלים יט)

בחוֹלָלִים כָּל מַעֲנֵי בָד - הֵינּוּ לְפִי הַחֲלָל שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יָדֵי מַחֲשֻׁבוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים, כֵּן הַתְּגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ:

ב וְזֶה בְּחֵינֵת (דברים יא): וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל לַבְבְּכֶם. אֵיזְהוּ עֲבוּדָה שְׂבֵלֵב, זֶה תַּפְלָה (תענית ב). כִּי תַפְלָה בְּחֵינֵת מַלְכוּת דָּוִד, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים עט): וְאֲנִי תַפְלָה. וְעַקֵּר הַתַּפְלָה תְלוּי בְּלֵב, שְׂיִשִּׁים כָּל לְבוֹ עֲלֶיהָ, שְׂלֵא יִהְיֶה בְּבְחֵינֵת (ישעיה כט): בְּשַׁפְתָּם כִּבְדוּנֵי וְלִבָּם רַחֵק מִמֶּנִּי. כִּי תַפְלָה שְׂבֵלֵב הִיא בְּחֵינֵת הַתְּגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ בְּתוֹךְ הַחֲלָל הַפְּנוּי, בְּתוֹךְ הַמְּדוּת, בְּתוֹךְ הַעוֹלָמוֹת:

ג וְזֶה בְּחֵינֵת ה"א, כִּי דָלֵת הֵיְתָה, וְאֶתְחַזְרַת וְנַעֲשִׂית ה"א^(א) כִּי דָלֵת הֵיְתָה - לְשׁוֹן דָּלָה וְעֵנְיָה. הֵינּוּ, כְּשִׁמְטִמְטֵם לְבוֹ בְּטַפְשׁוֹת, וְאִין עֵנִי אֶלֶּא בְּדַעַת (גדרים סא), וְאִז הִיא בְּחֵינֵת דָּלֵת. וְכִשְׁמַקְדֵּשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלִית קִדְשָׁה פְחוֹת מַעֲשֶׂרָה (מגילה כג), וְהִיא בְּחֵינֵת יו"ד (תיקון י) שְׁמַמְשִׁיךְ לְתוֹךְ הַדָּלֵת, וְנַעֲשִׂית ה':

ד וְכִשְׂמִקִּים הַתַּפְלָה אֵת בְּחֵינֵת מַלְכוּת בְּבְחֵינֵת: וְלַעֲבֹדוֹ בְּכָל לַבְבְּכֶם, זֶה בְּחֵינֵת: הוּא הַעוֹלָה (ויקרא ו).

בְּחֵינֵת (שיר השירים ח): מִי זֹאת עוֹלָה - מִי עִם זֹאת עוֹלָה (הקדמת הוזהר ג, ותיקון כא, ל, לז, סג). וְהֵם שְׁנֵי בְּתִים: בֵּיתָא עֲלָאָה וּבֵיתָא תַתָּאָה, שְׂיִשׁ לְשִׁנְיָהֶם עֲלָיָה, כִּי לֹא אָבוּא בְּעִיר עַד דְּבַקְרָבָה קְדוּשָׁה. [פְּרוּשׁ, כִּי רְבוּתֵינוּ זְכוּנָם לְבָרְכָה דְרָשׁוּ (תענית ח) עַל פְּסוּק זֶה (רושע יא): בְּקָרְבָה קְדוּשָׁה וְלֹא אָבוּא בְּעִיר - נִשְׁבַּע הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ הוּא, שְׂלֵא יִכְנַס בִּירוּשָׁלַיִם שְׁלַמְעֵלָה, עַד שְׂיִכְנַה יְרוּשָׁלַיִם שְׁלַמְטָה. וְאִיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, שְׁהַכְּנָה עַל־פִּי סוּד הוּא, שְׂבִינָה אָמַר עֲלָאָה, בֵּיתָא עֲלָאָה, הִיא בְּחֵינֵת יְרוּשָׁלַיִם שְׁלַמְעֵלָה. וּמַלְכוּת, בֵּיתָא תַתָּאָה, הִיא בְּחֵינֵת יְרוּשָׁלַיִם שְׁלַמְטָה. שְׂאִין הַיְחוּד שְׁלַמְעֵלָה, שְׁהוּא בְּחֵינֵת עֲלִית בֵּיתָא עֲלָאָה, נִשְׁלַם, עַד שְׁנַכְנַה וְנִשְׁלַם בְּחֵינֵת מַלְכוּת בְּשַׁלְמוֹת, שְׁהִיא בְּחֵינֵת עֲלִית בֵּיתָא תַתָּאָה וְכו'. כִּי בִינָה לְבָא^(ב) הִיא בְּחֵינֵת בֵּיתָא עֲלָאָה, בְּחֵינֵת מִי וּמַלְכוּת הִיא בְּחֵינֵת בֵּיתָא תַתָּאָה, בְּחֵינֵת זֹאת. וְעַל־יָדֵי בְּחֵינֵת מִי אֵלּוּ הַנְּזָאֲרִים, הַנְּזָאֲרִים בְּתוֹרָה הַזֹּאת, עַל־יָדֵי־זֶה יֵשׁ לְשִׁנֵּי בְּתִים אֵלּוּ עֲלֶיהָ, שְׁהֵם בֵּיתָא עֲלָאָה וּבֵיתָא תַתָּאָה, שְׁהֵם בְּחֵינֵת: מִי עִם זֹאת, הֵינּוּ עַל־יָדֵי שְׁמַצְמָצֵם אֹר הַתְּלַהֲבוֹת לְבוֹ, שְׂלֵא יִתְלַהֵב יוֹתֵר מִדִּי, כְּדִי שְׂיִוְכַל לַעֲבֹד אֵת הַשֵּׁם וְתַבְרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה, וּמְקַדֵּשׁ אֵת מַחֲשַׁבְתּוֹ לְבָלִי לְחֵשֶׁב שׁוּם מַחֲשַׁבוֹת רְעוֹת, רַק לְחֵשֶׁב תְּמִיד מַחֲשַׁבוֹת קְדוּשׁוֹת, שְׁהֵם בְּחֵינֵת יֵצֵר טוֹב, בְּחֵינֵת חֲכָמָה שְׂבֵלֵב, שְׂעַל־יָדֵי־זֶה מְצִיר מְדוּת טוֹבוֹת, וְזוֹכָה לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּמְדוּת טוֹבוֹת, וְעַל־יָדֵי־זֶה נִתְגַּלָּה בְּחֵינֵת מַלְכוּת, כִּי נִתְגַּלָּה שְׁהוּא מְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם שְׁלַמָּה, וְאִז יֵשׁ עֲלֶיהָ לְבְּחֵינֵת מַלְכוּת, שְׁהִיא בֵּיתָא תַתָּאָה. אִזִּי דִיקָא עוֹלָה גַם בֵּיתָא עֲלָאָה, שְׁהִיא בְּחֵינֵת בִּינָה לְבָא, כִּי בְּאֶמְתַּת שְׁנֵי־הֵם אֶחָד, וְאַחַת תְּלוּיָהּ בְּחִבְרָתָהּ:

וּלְבָאָר הַעֲנִין קָצַת, צְרִיכִין לְחַזֵּר וּלְבָאָר עֲנִין הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וּכְלָל הַתּוֹרָה הִיא, כִּי מְבַאָר בְּ"עֵין־חַיִּים" בְּתַחֲלָתוֹ,

א כִּי קִדְּם הַבְּרִיאָה הִיָּה אֹר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אִין סוּף, וְרָצָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׂיִתְגַּלָּה מַלְכוּתוֹ, וְאִין מְלֶךְ בְּלֹא עַם, וְהַצֵּרֶךְ לְבְרָא בְּנֵי־אָדָם, שְׂיִקְבְּלוּ עַל מַלְכוּתוֹ. וְהַתְּגַלּוֹת מַלְכוּתוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג אֶלֶּא עַל־יָדֵי הַמְּדוּת, שְׂעַל־יָדֵי הַמְּדוּת מְשִׁיגִין אֶלְקוּתוֹ, וְיִוְדַעִין שְׂיִשׁ אֲדוּן מוֹשֵׁל וּמְנַהִיג. וְצְמָצֵם אֵת הָאֹר אִין סוּף לְצַדְדִין, וְנִשְׂאָר חֲלָל פְּנוּי, וּבְתוֹךְ הַחֲלָל הַפְּנוּי בְּרָא הַעוֹלָמוֹת (כמבואר בענין בתחילתו בהיכל א ע"פ ג), וְהֵן הֵן מְדוּתָיו. וְהַלֵּב הוּא הַצֵּיר שֶׁל הַמְּדוּת, הֵינּוּ הַחֲכָמָה שְׂבֵלֵב, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (שמות לא): וּבְלֵב כָּל חֲכָם לֵב וְכו'. וְעַקֵּר הַיְצִירָה הֵיְתָה בְּחֲכָמָה, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים קח): כָּלֶם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ. נִמְצָא, שְׁהַלֵּב הוּא הַצֵּיר, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (שם ע): צוּר לְבָבִי. וְאִית יְצִירָה לְטָב וּלְבִישׁ, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּנָם לְבָרְכָה (ברכות סא): וְיִצְרֵר - בְּשִׁנֵּי יוֹדִין וְכו'. וְהֵם שְׁנֵי יְצִרִין: יֵצֵר טוֹב וְיֵצֵר הָרָע, הֵינּוּ: מַחֲשַׁבוֹת טוֹבוֹת הֵם יֵצֵר טוֹב, וּמַחֲשַׁבוֹת רְעוֹת הֵם יֵצֵר הָרָע. כִּי עַקֵּר הַיְצִרִים הֵם הַמַּחֲשַׁבוֹת וְהַחֲכָמוֹת שְׂבֵלֵב, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (בראשית ו): כִּי יֵצֵר מַחֲשַׁבוֹת לְבוֹ וְכו'. וְכִשְׂאָדָם חוֹשֵׁב בְּמַחֲשַׁבוֹת רְעוֹת, הוּא מְטַמְטֵם אֵת הַחֲלָל שֶׁל הַבְּרִיאָה, שְׁשֵׁם הַתְּגַלּוֹת הַמְּדוּת, כִּי הַלֵּב הוּא צוּר הַעוֹלָמִים, הֵינּוּ צוּר הַמְּדוּת, כִּי לְפִי אֹר לְהַבִּיּוֹת הַלֵּב שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי אִי אֶפְשָׁר לְהַתְּגַלּוֹת מִהַמְּדוּת, כִּי אֹר לְהַבִּיּוֹתוֹ הוּא עַד אִין סוּף, הֵינּוּ אִין סוּף וְאִין תַּכְלִית לְתַשׁוּקָתוֹ, וְצָרִיךְ לְצַמְצֵם הַתְּלַהֲבוֹת, כְּדִי שְׂיִשְׂאָר בְּלֵב חֲלָל, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים עט): וְלִבִּי חֲלָל בְּקַרְבִּי. וְעַל־יָדֵי הַצְּמָצוּם שֶׁל הַתְּלַהֲבוֹת יוֹכַל לְבוֹא לְהַתְּגַלּוֹת מִהַמְּדוּת, הֵינּוּ לַעֲבֹד אֵת הַשֵּׁם וְתַבְרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה. וּמַחֲשַׁבוֹת טוֹבוֹת שְׂבֵלֵב הֵן יְצִרִין טוֹבִין, שְׂעַל־יָדֵין נִתְגַּלִּין פְּעֻלוֹת וּמְדוּת טוֹבוֹת, וְהֵינּוּ יְצִירָה לְטָב. וְכִשְׂחוֹשֵׁב מַחֲשַׁבוֹת רְעוֹת, הוּא מְטַמְטֵם הַלֵּב, בְּבְחֵינֵת עֲרַלְת לֵב, וּמְקַלְקֵל אֵת הַבְּרִיאָה, הֵינּוּ הַחֲכָמָה שְׂבֵלֵב. כִּי הַיְצֵר הָרָע הוּא טַפְשׁוֹת הַלֵּב, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (דברים ו): וּמְלַתֵּם אֵת עֲרַלְת לְבַבְכֶם, וְתִרְגְּמוּ: יֵת טַפְשׁוֹת לְבָבוֹן, וְטַפְשׁוֹת הוּא קַלְקוּל הַבְּרִיאָה, שְׁהִיא עַל־יָדֵי הַחֲכָמָה. נִמְצָא, כְּשִׂאָדָם חוֹשֵׁב מַחֲשַׁבוֹת טוֹבוֹת בְּלְבוֹ אִיךְ לַעֲבֹד אֵת הַשֵּׁם וְתַבְרַךְ, בְּזֶה נַעֲשֶׂה לְבוֹ בְּבְחֵינֵת: צוּר לְבָבִי, וּבְבְחֵינֵת: וְלִבִּי חֲלָל בְּקַרְבִּי, שְׂבְּתוֹךְ הַחֲלָל יִתְגַּלּוֹ פְּעֻלוֹתָיו, וְעַל־יָדֵי פְּעֻלוֹתָיו וּמְדוּתָיו הַטּוֹבוֹים יִתְגַּלָּה שְׁהוּא מְקַבֵּל עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם שְׁלַמָּה. וְזֶה פְּרוּשׁ (תהלים פ): וְשָׂרִים כְּחוֹלָלִים וְכו'. וְשָׂרִים זֶה בְּחֵינֵת הַתְּגַלּוֹת מַלְכוּת, בְּחֵינֵת: שְׂרָה עַל הַעוֹלָם כְּלוֹ (ברכות יט), בְּחֵינֵת (וכריה יד): וְהִיָּה ה' לְמֶלֶךְ וְכו'.

(א) עֵין תִּיקוּן כֹּא (דף מז ע"א) וּבוֹהֵר חֲקַת דָּף קַפ ע"ב. (ב) פִּתַח אֵלִיהוּ.

שכשהשם יתברך רצה לברא את העולם, היה אור הקדוש-
 ברוך הוא אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולמות, והצורך,
 כביכול, לצמצם אור האין סוף לצדדיו, ונעשה חלל הפנוי,
 ובתוך החלל הפנוי הזה ברא כל העולמות. וכל העולמות נבראו
 על-ידי חכמה, כמו שכתוב: פלם בחכמה עשית. ועקר תכלית
 בריאת העולמות היה בשביל המלכות, הינו כדי לגלות
 מלכותו, שזה אי אפשר כיון שכל העולמות, כי אין מלך
 בלא עם, ובשביל זה היה הצמצום של החלל הפנוי, כדי שיהיה
 מקום לבריאת העולמות, כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כל זה
 מבאר בזהר ובכתבים, ורפנו ז"ל מבאר כל זה בכל אדם. כי כל
 אחד מישראל הוא חלק אלוך ממעל, ועקר האלקות – בלב,
 והאלקות שבלב איש הישראלי הוא בחינת אין סוף, כי אור
 להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו.
 ולפי גדל ההתלהבות הלב של איש הישראלי, שהוא עד אין
 סוף, לא היה אפשר לו לעשות שום עבודה, ולא היה יכול לגלות
 שום מדה טובה, כי מגדל התלהבותו עד אין סוף אינו יכול
 לעשות שום דבר, שזהו בחינת מה שבתחלת הבריאה לא היה
 מקום לבריאה, מחמת שהיה הכל אין סוף כנ"ל, כי בריאת
 העולמות, הן הן המדות כנ"ל. ועל-כן בהכרח צריך האדם
 לצמצם אור התלהבות לבו, שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל
 לעבד את השם בהדרגה ובמדה, כי השם יתברך רוצה
 בעבודתנו, שנעבד אותו בעבודות ובמדות טובות, שזה אי
 אפשר כיון שכל העולמות כנ"ל. וכשמצמצם את אור
 להביות לבו, אזי נשאף חלל פנוי בלב, בחינת: ולבי חלל
 בקרבי (שזהו סוד חלל הפנוי, שהיה בתחלת הבריאה), ובתוך
 זה החלל הפנוי נתגליו מדותיו הטובות, שהם סוד בריאת
 העולמות, שהיה בתוך חלל הפנוי הנ"ל. כי המדות הן הן
 העולמות כנ"ל, הינו כי על-ידי הצמצום, שמצמצם את אור
 ההתלהבות, שעל-ידי זה נעשה בחינת חלל הפנוי, בחינת:
 ולבי חלל בקרבי, על-ידי זה הוא עובד את השם יתברך
 בהדרגה ובמדה, ועושה מעשים טובים ומדות טובות, שכל זה
 הוא בחינת התגלות המדות, שהן העולמות, בתוך חלל הפנוי
 שבלב. ועקר בריאת העולמות היה על-ידי חכמה כנ"ל, וזה הוא
 בחינת מה שעקר עבודת השם לזכות למדות ומעשים טובים,
 הוא על-ידי ששומר החכמה שבלב, שהוא המחשבה שבלב,
 שצריכין לשמר מאד המחשבה שבלב, שהוא בחינת חכמת
 לב, שזהו עקר היצרון, כי מחשבות טובות הם יצר טוב,
 ומחשבות רעות הם יצר הרע. הינו, כשחושב מחשבות טובות,
 שזהו בחינת חכמה שבלב, אזי על-ידי זה זוכה לפעולות ומדות
 טובות, שזהו בחינת התגלות הבריאה, שהיא המדות, בתוך
 חלל הפנוי, על-ידי החכמה שבלב, שהוא בחינת מחשבות
 טובות שבלב כנ"ל. אבל כשחושב מחשבות רעות, חס ושלום,
 אזי הוא מקלקל החלל שבלב, שהוא סוד חלל הפנוי, ואזי הוא
 מטמאם החלל שבלב, בבחינת ערלת לב וכנ"ל. וזהו בחינת
 קלקול הבריאה, שהיה על-ידי החכמה שבלב כנ"ל. וכל עקר

העבודה שצריכין לצמצום הנ"ל, ולחשב מחשבות טובות כדי
 לזכות למעשים טובים ומדות טובות, כל זה הוא בשביל לגלות
 מלכותו יתברך, שבשביל זה היה עקר הבריאה כנ"ל. כי על-ידי
 שזוכה לפעולות ומדות טובות על-ידי כל הנ"ל, על-ידי זה מקבל
 עליו על מלכות שמים שלמה, שזהו בחינת התגלות מלכותו
 יתברך, שנתגלה על-ידי בריאת העולמות שבתוך החלל הפנוי,
 על-ידי החכמה וכנ"ל. והכלל, שבריאת העולמות ועבודת השם
 יתברך בפעולות ומדות טובות, הם בחינה אחת ממש וכנ"ל,
 והבן היטב. ואז, בשנתגלה מלכותו יתברך על-ידי מעשיו
 ומדותיו הטובים, שנתגלו בתוך החלל שבלבו כנ"ל, זהו בחינת
 עלית שני הפתים הנ"ל: מי עם זאת, ביתא עלאה וביתא תתאה
 כנ"ל. כי התגלות המלכות זה בחינת ביתא תתאה, ותחלת
 הצמצום, שהוא החלל הפנוי שבלב, זה בחינת ביתא עלאה,
 שעקר פונת הצמצום היה בשביל עבודת השם יתברך, כדי
 לזכות לגלות מלכותו יתברך. ועל-כן אין נשלם תקון ועלית
 ביתא עלאה, עד שעולה ביתא תתאה, דהינו עד שנתגלה
 מלכותו יתברך, שזה עקר תכלית פונת הבריאה. ואז, בשנתגלה
 מלכותו יתברך, אז דיקא יש עליה לביתא עלאה, כי אז דיקא
 עולים שניהם יחד, ביתא עלאה וביתא תתאה, בבחינת: מי זאת
 עולה – מי עם זאת עולה וכו' כנ"ל, כי לא אבוא בעיר עד
 דבקרבה קדוש – שאין הקדוש ברוך הוא נכנס בירושלים
 שלמעלה, שהיא בינה לבא וכו' כנ"ל, עד שיבנה ירושלים
 שלמטה, שהוא בחינת התגלות מלכותו יתברך כנ"ל. וכל זה
 הוא בחינת תפלה, שהיא עבודה שבלב. כי תפלה שבלב היא
 בחינת התגלות מלכותו שבתוך חלל הפנוי שבלב כנ"ל. והבן
 מאד, כי הדברים עמקים מאד מאד, ורפנו ז"ל קצר פאן ודבר
 הכל ברמז, כמאן דמחוי במחוג, והדברים נכוחים למבין. והעקר
 לקימם כפשוטן, לשמר עצמו מאד ממחשבות רעות, כי
 מחשבות רעות הם עקר היצר הרע, בחינת יצירה לביש. על-כן
 צריכין לשמר מחשבתו מאד, ולהכריח עצמו תמיד לחשב
 מחשבות טובות, שהם בחינת יצר טוב, ולזכות לעשות על-ידי
 זה מעשים טובים ומדות טובות וכו', ולהתפלל בכונה ולעשות
 תשובה. ובתחלה צריכין לצמצם התלהבות לבו, שלא יבער
 יותר מדי, כי צריכין לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה
 דיקא, ושאר כל הדרכים קדושים וטהורים ועצות נכונות,
 שיכולין להוציא מתוך דברי התורה הקדושה הנוראה הזאת.
 ועוד לאלוך מלין בכל זה, ויתבאר במקום אחר קצת, כי לא
 יספיקו המון יריעות לבאר דבור אחד מדבוריו הנוראים, ודי
 בזה פעת. ונחזור לענין ראשון:

ובשביל זה נקרא ניסן אביב, אל"ף עם ביי"ת, יו"ד עם ביי"ת.
 וזה יחודא עלאה ויחודא תתאה:

ה וזה בחינת השיר שיתער לעתיד, והוא שיר פשוט, כפול,
 משלש, מרבע^(א), והם עשרה מיני נגונא. זה
 בחינת הא, שהיא דלת עם יוד. דל"ת, זה בחינת

(א) תיקון כא (דף טא ע"ב).

כבוד ולא ידם – ולא ידם דיקא, הינו פה סח. כבוד, זה בחינת מלך הכבוד (תהלים כד), בחינת: שרה על כל העולם, בחינת שיר שלעתיד:

ו זה בחינת ציציית, הינו בחינת תכלת, דאכלי בלא ושצי בלא. כי על-ידי התגלות מלכות דקדושה יתבטל מלכות דסטרא-אחרא, אבל ישראל הדבוקים בה יקבלו חיותם, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף נא): ואתם הדבוקים בה' אלתיכם, שהוא בחינת תכלת, דאכלי בלא ושצי בלא, אף-על-פי-כן: חיים בלכם היום, כי עקר החיות בא משם, בבחינת: דוד מלך ישראל חי וקים (ר"ה כה). וזה בחינת פלה, בחינת תכלת, דאכלי בלא ושצי בלא. אבל ישראל הדבוקים בה, חיים וקמים. וזה בחינת (ירמיה ל): כי אעשה כלה בכל הגוים וכו' (ט). וזה (שמואל-ב י): ותכל נפש דוד (ט). נפש דוד היא בחינת תכלת, דאכלי בלא ושצי בלא. וזה בחינת (ברכות ג): רוח צפון היתה מנשבת בפנור של דוד, והיה מנגן. רוח צפון זה בחינת דינים גבורות, בחינת תכלת. משם הנגינה, בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ זמרת שמענו. מכנף דיקא, שהוא בחינת תכלת, ושם בחינת: נעים זמירות ישראל. וזה בחינת ה, דל"ת עם יו"ד. דלת זה בחינת ארבע כנפות, בחינת מכנף הארץ. יוד זה בחינת עשרה מיני נגונא, בחינת: זמרת שמענו: וזה פרוש: ועשירית האיפה סלת למנחה וכו' (במדבר כח). כי עקר פה ה"פלה, הינו פה בחינת תכלת, היא מקבלת בבחינת: אפא אוזפת מאנאה לברתה (הקדמת זוהר דף ב). כי בינה, דינין מתערין מנה (זוהר ויחי דף רכ: ויקרא י: אחרי סח), והיא שרשן, שעל-ידיה נמתקין. וזה (בראשית ו): ויתעצב אל לבו – בבחינת דינין מתערין מנה. ויאמר אל לבו לא אוסיף עוד לקלל (שם ח) – בבחינת המתקת הדינים בשרשן. וזה פרוש: ועשירית האיפה. אפא – אי פה. מלכות פה (ט), בחינות כבוד אלתיכם, מלך הכבוד. פה איהו סליקת, מלאכיא שאלין בגינה: אי פה, איה מקום כבודו (זוהר בראשית כד ובתיקון ט). ועשירית זה בחינת יו"ד, בחינת קדושה כנ"ל. הינו, בשרוצין להמשיך קדושה לתוך מלכות כדי להעלות אותה בבחינת אי פה – סלת למנחה בלולה בשמן, צריך לחבר שני בתים להיות אחד. ביתא עלאה נקרא סלת למנחה. מנחה, זה בחינת דינים, בחינת (ברכות כו): יצחק תקן תפלת מנחה. סלת, לשון (תהלים קיט): סלית כל שוגים מחקיך, שביתא עלאה ממתיק ומשבר הדינים כנ"ל, בבחינת (שם ק): מי ימלל גבורות ה' (ט). וצריך שיבלל ביתא עלאה עם ביתא מתאה, הנקרא שמן, בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (שם פח): על כן משחך אלתיכם אלתיך שמן ששון, ועל-ידי זה: רביעת החיון, נעשה מדלתין החיון (ט).

וזה פרוש: לשמש שם אהל בהם. כי הצדיק נקרא שמש, כמאמר חכמינו וכוונם לברכה (קידושין עב): עד שלא שקעה שמשו של עלי וכו', וזרח השמש ובא השמש, וזריחתו של הצדיק, הינו השנתו, אינו אלא על-ידי ישראל, כמאמר (שמות לב): לך רד פי שחת עמך – כלום נתתי לך גדלה,

שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע. יוד, זה בחינת עשרה מיני נגונא. וזה על-ידי התגלות מלכותו, בבחינת שרה על כל העולם, ושרה זה בחינת שיר, בחינת: ושרים כחוללים. וזה בחינת מלכות דוד, שהוא בחינת: נעים זמירות ישראל (שמואל-ב כג). וזה פרוש (ביים נט): אתהך גוצא – גחן ולחיש. פרש רש"י: שמע עצתה. כי באמת אשה יראת-השם (ט) היא בחינת עצה. כשהתפלה, הינו בחינת מלכות, בשפלות ובקמנות, בבחינת אתהך גוצא, בבחינת (שיר-השירים ח): אחות לנו קמנה, בחינת (בראשית א): את המאור הקטן, בבחינת עצתו נופלת (פנהדרין כב ע"ש), צריך להקים אותה, בבחינת (עמוס ט): אקים את סבת דוד. וסבה זו שרה, שפכתה ברוח-הקדש (פנינה יד), ושרה זה מלכות, בבחינת (משלי יט): עצת ה' היא תקום. בבחינת (בראשית א): שני המאורות הגדולים. וזה: ולחיש לה – תקבל עצתה. וזה עליות התפלה שהיא בלחש (ט), שהיא עבודה שבלב:

ו זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (שמואל-ב כג): הוקם על, עלה של תשובה (פזיק טז). ותשובה היא אותיות תשוב ה, שנגעשית מדלת ה'. ועקר התשובה תלוי בלב, כמו שכתוב (ישעיה ו): ולכו ובין ושב. וזה בחינת: מי זאת עולה, מי עם זאת עולה. עלה של תשובה – עליתה של תשובה, עם מי וזהו בחינת (יופא ט): גדולה תשובה, שמנגעת עד כפא הכבוד, וזה (שם עב): גדולה תשובה, שמקרבת הנאלה. כי לעתיד, ליום שפלו שבת, יתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה (ט), כמו שכתוב (ישעיה נח): אז תתענג על ה' – על ה' דיקא, הוא עתיקא סתימאה (זוהר ויחי דף ריש ע"ש), וזה עקר ענג שבת. ושבת זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (דברים ל): ושבת עד ה' אלתיך. וזה בחינת: גדולה תשובה – כשמעלה תשובה מבחינת: את המאור הקטן, מבחינת: אחות לנו קמנה, לבחינת גדולה, לבחינת (ישעיה ל): והיה אור הלבנה כאור החמה. שמנגעת עד כפא הכבוד – הינו שעל-ידי זה יגיע וישיג אוריתא דעתיקא סתימאה. וזה כפא הכבוד, שמכסין אותה, בבחינת (משלי כ): וכבשים ללבושה, דברים שהם כבשונו של עולם והיו תחת לבושה (פנינה יד), שמכסין אותה בבחינת (משלי כה): כבוד אלתיכם הסתר דבר. וזה כפא הכבוד, שמכסין מפני כבוד אלתיכם, ואתה תגיע ותשיג אותה: וזה בחינת בראשית, ב"ת ראשית, הינו שני ראשית, והם ראשית השנה וניסן, שגם ניסן הוא ראשית השנה. ואיתא בתקונים (תיקון כא, דף מה): והיא נקראת קבלה, כד איה בין תרין דרועין דמלכא, ותרין דרועין הם תשרי וניסן (ט). והם ימי תשובה, כי גם הוא ימי תשובה, כי בניסן עתידין לנאל (ר"ה יא), ואין הנאלה אלא על-ידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיה נט): ובא לציון גואל וכו' (יופא פו). ועקר ידיעת הקבלה, הינו ידיעת סודות התורה, הוא יהיה לעתיד, שאז יתגלה אוריתא דעתיקא, בבחינת תענוג שבת, בבחינת: אז תתענג על ה'. וזה לשון תשרי, לשון שירה. ולשון פסת, פה סח (שער הכוונות דף פב), כמו שכתוב (ישעיה ל): השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, כי יתער שיר ונגונא בעלמא, בבחינת פ"ה ס"ח, בבחינת (תהלים ל): למען יזמרך

(ד) משלי לא. (ה) ברכות כד ע"ב. ל ע"א. (ו) עיין זוהר בהעלותך דף קנב. (ז) עיין תיקון כא ה"ל. (ח) עיין זוהר בלק דף קצט ע"ב. (ט) שם כתוב ותכל נפש דוד וכן תי' וכו'. (י) פתח אליהו. (יא) עיין זוהר ויחי דף רמט. (יב) עיין תיקון כא (נא ע"א).

בבחינת אי פה, הינו שבלו פיהם מלומר די, שיש להם כל-כף עשירות, וזה מחמת שנעשה מרביעית ההין, מדל"ת ה"א כנ"ל. ומסין ל"ב עד כאן, כל זה הוא לשון רבנו זכרנו לברכה, לבר באיזהו מקומות שהוספתי שם קצת דברים, כפי מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש או מפי כתבו, כנרשם כל אחד במקומו:

ועוד שמעתי דברים הנכונים לתורה הזאת, וזהו:

הרוצה שינסף זין על-גבי המזבת, ימלא גרונו של תלמיד-י חכמים זין (וימא עא) - כי עקר האלקות הוא בלב, כמו שכתוב: צור לבבי, כמו שכתוב (שמואל א-ב): ואין צור פאלקינו - אין צור פאלקינו (ברכות י). כי הלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב וכו' כנ"ל. כי קדם הבריאה היה אור הקדוש-קרוך הוא אין סוף וכו' כנ"ל, עין שם היטב. נמצא, כשהלב בבחינת: ולבי חלל בקרבי. בבחינת: צור לבבי כנ"ל, הוא בבחינת בריאת העולם. ולחפך, כשהלב אטום, בבחינת ערלת לב, הוא מקלקל את הבריאה, כמבאר למעלה, עין שם. ועל-כן הצדיק, שלבו פתוח בחכמה, בבחינת: ולבי חלל בקרבי. בבחינת: צור לבבי. על-כן על-ידי-זה יוכל לחדש מעשה בראשית ולעשות נסים ונפלאות בעולם, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובטובו - זה הצדיק, שנקרא טוב, כמו שכתוב (ישעיהו ג): אמרו צדיק כי טוב (וימא לה). כי לב הצדיק הנ"ל הוא בבחינת בריאת העולם כנ"ל. וזה פרוש מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה טז): חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן - אלו השיתין, שמנקבין ומחללים עד התהום, הינו בבחינת: ולבי חלל בקרבי. כי תהום דא לבא, כמובא בזהר^(ט), וזה: חלאים מעשה ידי אמן - מעשי ידי אמונתו של הקדוש-ברוך-הוא (כך דרשו שם בסוכה). הינו, שפחיות חלאים, הינו שמחללין עד התהום, בבחינת: ולבי חלל בקרבי כנ"ל, זה בבחינת בריאת העולם כנ"ל. וזה: מעשה ידי אמן - אמונתו של הקדוש-ברוך-הוא, כי בבחינת ולבי חלל וכו', בבחינת חלאים שמחללין וכו' כנ"ל, הוא ממש מעשה ידי אמונתו של הקדוש-ברוך-הוא, כי זה הוא בבחינת בריאת העולם כנ"ל. ועל-ידי-זה יוכל לעשות נסים בעולם כנ"ל. וזהו: שמחללין עד התהום, הינו בבחינת נסים, כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר. שעל דבר נסי הכל תמהין. וזהו: הרוצה לנסף זין וכו' ימלא גרונו וכו'. כי גרונו הוא בבחינת שיתין, שמחללין עד התהום, הם קנה ולבא (ועל-ידי הינו נפתח חלל הלב, בבחינת: ולבי חלל בקרבי. כי חמרא וריחני פקחין (סנהדרין ט). ועל-כן כל הממלא גרונו וכו', כאלו מנסף זין על-גבי השיתין, שמנקבין ומחללין עד התהום כנ"ל:

(כאן חסר קצת דברים, כי לא נכתב בזמנו, ונשכח קצת):

(שיך לעיל): שיש בגבור לרוץ ארח וכו' - כי צריך התנגרות גדול וכו' לרוץ ארח הנה, שהיו יכולים לילך בזמן שהיו ישראל נוזפים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך וכו', עד כאן לשונו. בעת שאמר זאת התורה, שמעתי אז מפיו הקדוש ענין זה בבאור יותר, שאמר בפרוש ענין זה לענין בני-אדם הזוכים לעשות תשובה על העבר. ואמר, שאף-על-פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף-על-פי-כן עדין היכן הוא אותו

אלא בשביל ישראל (ברכות לב). וזהו: אהל בהם. אהל, לשון זריחתו, כמו (איוב כט): בהלו גרו. וזהו: בהם - על-ידי ישראל. וכשישראל, חס ושלום, נכנסין בחכמות חיצוניות של האמות, אזי נופל הצדיק מהשגתו, ונתחפה ונתכסה השגתו. וכשיוצאין ישראל מחכמתן של האמות, אזי: והוא פחתן יצא מחפתו - הצדיק יוצא מהחפה והמכסה שהיה לו עד עכשו, ואז: שיש בגבור לרוץ ארח - כי הצדיקים הם גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו (תהלים קט)^(י), כי צריך התנגרות כדי לרוץ ארח הנה, שהיו יכולים לילך בזמן הנה, שהיו ישראל נוזפים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך. והתנגרות הזאת היא בבחינת ציצית, בבחינת תכלת כנ"ל, בבחינת מקיפים. וזה: מקצה השמים מוצאו ותקופתו, בבחינת מקיפים, ועם בבחינת תכלת הזאת מכלים ושיצים העכו"ם, בבחינת: כי אעשה כלה בכל הגוים. וזה: ואין נסתר מחמתו - מחמתו זה בבחינת פלה, כמו שכתוב (תהלים טז): פלה בחמה פלה ואינמו. ועל-ידי-זה זוכים להשגת אוריתא דעתיקא, בבחינת ענג שבת כנ"ל. וזה: תורת ה' תמימה, שהיא תורה דעתיקא, שהיא תמימה עדין, שעדין לא השיגו ממנה כלום. משיבת נפש - זה בבחינת שבת, כי בו שבת וינפש:

וזה טעם למה שולחת הפלה להחתן מלית, כי הצדיק מקבל גבורתו על-ידי ישראל, כמו שכתוב: לשמש שם אהל בהם:

וזה שאומרים "עלה" על החתנה, על-שם הוא העולה כנ"ל, כי השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ט): נתתה שמחה בלבי. וזה בבחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה:

וזמירות שמזמרים על החתנה, זה ה"א, דל"ת עם יו"ד, שיר פשוט וכו' כנ"ל. וזה שצוועקין "שבת", שעל-ידי-זה זוכין לענג שבת, לאוריתא דעתיקא כנ"ל:

ומה שנותנין מעות בשקוראין "שבת", כי באוריתא של עכשו יש ימין ושמאל, ובשמאלה עשר (משלי ג). אבל בעתיקא לית שמאל ולית עשר תמן (וזה נשא קבא). ובשביל זה, כששומעין ישראל בשורת התורה דעתיקא, נותנין את המעות, כי אין צריך למעות, כי בעולם הבא לית אכילה ושתייה (ברכות י). וזה פרוש (תהלים סח): מלכי צבאות יהודון^(י), הינו הצדיקים, שהם מלאכיו גבורי כח, שהם מדדין במרוצה ובמהירות כדי לרוץ ארח, וזה רקודין. ונות בית תחלק שלל, וישראל הם מחלקים המעות, להורות שאין צריך למעות, ואין שם בבחינת עתיקא שמאל. ב'ית ת'חלק שלל - ראשי-תבות שבת:

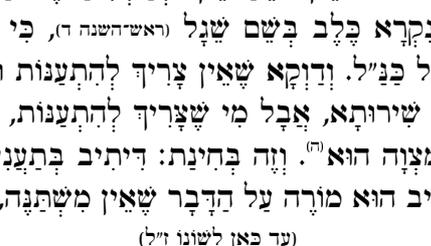
ענין אחר: להורות ותרנות גדול בזה שמחלקין מעות. להורות, שהפלה היא בבחינת ה"א, שמדל"ת נעשית ה"א, שעל-ידי-זה בא עשירות גדול, בבחינות: והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיבלו שפתותיכם וכו' (שבת לב). שמחלקין המעות, מורה שהגיעו לזאת הברכה, עד שהמעות אין חשוב אצלם. וזה פרוש: ועשירית האיפה - עשירית, שהוא

(יג) עין וזהר לך דף ק"ז. צ. (יד) עין שבת דף פח ע"ב. (טו) עין רעיא מדימנא פינחס דף רכו ע"ב.

היו יודעים שאין הברית, חס ושלום, על תקונו. וזה מה דאיתא בזוהר (פ' קדושין דף ב): אל תהיו כסוס כפרד – לענין ממאת הברית – אין הבין. ומביא הפסוק: והפלבים עזי נפש, ענין שם. בכך, מי שפגם בבריתו, ישמר את עצמו מפלבים ומחרב. וזה: הצילה מחרב נפשי ומיד פלב^(א). אכל: הושיעני מפי אריה. הינו, כשאריה יאכל קרבני, זה לי לישועה. וזהו אצל חרב וכלב כתוב לשון הצלה, ואצל אריה כתיב ישועה. ודע, שעזי-פנים שיש בדור, הן הן הפלבים, כמו שכתוב (ישעיה נ): והפלבים עזי נפש. והן עומדין וחולקים על תפלת איש הישראלי, שעדין לא תקן בריתו בשלמות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא, ליכול כלבא שירותא. פי בנדאי הצדיק אכילתו היא יקר הערך, פי משביע את נפש דקדשה, כמו שכתוב (משלי י): צדיק אכל לשבע נפשו. והאי צורבא מרבנן דמרעיב את נפשו, ואין יודע להשביע נפשו, בשביל זה ליכול כלבא שירותא, שגם בהם כתיב: לא ידעו שבעה. פי גם הוא אין יודע איך להשביע את נפשו היקרה. ובשביל זה נקרא כלב בשם שגל (ראשישנה ד), פי הוא בא על תאות המשגל בג"ל. ודוקא שאין צריך להתענות ומתענה, אזי ליכול כלבא שירותא, אכל מי שצריך להתענות, בנדאי צריך להתענות, ומצוה הוא^(ב). וזה בחינת: דיתיב בתעניתא – יתיב דיקא. יתיב הוא מורה על הדבר שאין משתנה, כמובא:

(עד כאן לשונו ז"ל)

[אחר שבועות תקס"ג, ליל א' של שבועות וחזר ונשנה לפני ר' נתן ז"ל אחר שבועות]

נא אמר

רבי עקיבא: כשאתם מגיעין לאבני שיש טהור, אל תאמרו מים מים, ששאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני^(א). (חגיגה יד)

פי השקר מוזק לעינים בגשמיות וברוחניות, בבחינת (ישעיה ג): ומשקרות עינים. פי כשהעינים בהות, הם משקרין, שאינם מראין הדבר כמו שהוא, כגון: על דבר גדול מראה שהוא קטן, ועל אחד שהוא שנים, הפך מן האמת. פי העינים נעשו בהות מן הדמעות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קנא): ושבו העינים אחר הגשם – זה הראות, שהולך אחר הפכי. ודמעות הן ממותרי המרה-שחורה, שהטבע דוחה אותם לחוץ דרך העינים. והמרה-שחורה היא שואבת מעכירת הדמים, ועכירת הדמים הוא על-ידי השקר, פי אי אפשר לדבר שקר עד שיעבר את דמיו, ואמת אי אפשר לדבר כ"אם בשמזבז מקדם את הדמים. כי עקר הדבור הוא הנפש, כמו שכתוב (שה"ש ה): נפשי יצאה בדבורי. והנפש הוא הדם, כמו שכתוב (ויקרא י): פי הדם הוא הנפש. נמצא, כשאומר שקר, יש לו עכירת הדמים, ומזה באה המרה-שחורה, וממותרי המרה-שחורה גתהו הדמעות, ועל-

הזמן שהיו רחוקים מהשם יתברך, שהיו יכולים לעבד את השם יתברך באותו הזמן, ובנדאי צריכים לתקן זאת, דהינו להשלים ולמלא את העבודה שהיו יכולים לעבד את השם יתברך בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו יתברך ורחוקים ממנו. על-כן אחר שזוכין להתעורר לתשובה, צריכין וריוות גדול בעבודתו יתברך ולרוץ מאד מאד, כדי שיזכה על-ידי וריוות עבודתו לתקן ולהשלים גם הסרון העבודה של הימים שעברו, פי עכשו צריך לרוץ במהירות גדול זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהשם יתברך. ואמר לאנשיו בזה הלשון: איר דארפט זיך זייער יאגין, איר זאלט נאך קענין עפיים האפיין:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

נ הצילה

מחרב נפשי, מיד כלב וכו': (תהלים כב)

פי כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה). וכשאין מתפלל בבחינת "כל עצמותי", אזי כלבא נחת ואכל קרבנו^(א), הינו תפלתו. וכשמתפלל וטועם מתיקות בדבורי התפלה, זאת הבחינה נקראת: כל עצמותי תאמרנה. ואין יכול לטעם מתיקות בתפלה אלא כשתקן פגם הברית, פי מיין מתיקין זה בחינת מיין דרבין^(ב), ודע קדש^(ג), שמירת הברית. ומי שהוא בבחינת מיין מתיקין, אזי דבוריו מתוקים ומזכים, וכשיוצאים מפיו ומשמיע לאזניו, כמו שאמרו (ברכות ט): השמע לאזנד וכו', אזי נכנסים מתיקות המיין לתוך עצמותיו, בבחינת (משלי ט): ושמועה טובה תדושן עצם. וכשעצמות מרגישין מתיקות הדבורים, זה בחינת: כל עצמותי תאמרנה. ואז אריה נחת ואכל קרבנה, פי עצם זה בחינת אריה (כ"ש בתיקונים תיקון ג' בה"א תקונים האחרונים). אכל מי שפגם בבריתו, הוא בבחינת מיין מרירין, בבחינת (שמות ט): ולא יכלו לשתות מים ממרה. מיין מסאבין, ודע טמא – אזי אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה. ואז כלבא נחת, שהוא בחינת מיין מרירין, שצווח הב הב. והוא בחינת מרה דאית לה תרי פיות, והוא בחינת חרב פיות (משלי ה), בחינת גיהנם דאית לה תרי בנות שצווחין הב הב (כ"ש בתיקונים שם). וזה בחינת חולאת שקורין "ברעכניש", רחמנא לצלן, ששובר עצמות של אדם, וזה מחמת קלקול המוח שבעצמות, בחינת מיין מסאבין, מיין מרירין, שפא החולאת הזאת מחמת תאות נאוף. וזה שנגצטוינו בקרבן פסח (שמות יב): ועצם לא תשברו בו (וכתוב בזוהר (בא, דף מא): שהיו מקמיין בעצמות "לכלב תשליכון אותו", וזה היה קשה מאד להמצרים, עין שם), כדי שיבחינו כל אחד מישראל את עצמו אם בריתו על תקונו, פי בפסח כתיב בו (שם): וכל ערל לא יאכל בו. פי עקר הפסח תלוי במצות מילה, כידוע, וכשהשליכו את עצמותיו לכלבים, וראו אם שלטו בהם הפלבים, חס ושלום,

(א) עיין תיקוני זוהר, תיקון בא, דף מה ודף סב. (ב) עיין זוהר שמות דף ו ע"ב ובוזוהר נשא קבד – קבה. (ג) ישעיה יג. (ד) עיין רעיא מהדמנא פינחס רביד ע"ב. (ה) עיין ב"ח א"ח סימן תקעא. * עיין בסוף הספ' התו' הזאת בב"א מכת"י רבינו ז"ל ממש.

התורה, כי בשחוציא מן הכח אל הפעל היו שני דברים: בחינת האחד והבריאה, ואז שיך בחירה, שהוא בחינת התורה, שהוא ממצע בין האחד, כי הוא סמוך לו, ועדין לא הגיע לחשבונות רבים, שהיא הרע והטמאה, אך הוא רשם וסימן על ההשתלשלות, שיוכל להשתלשל ויגיע, עד שיהיה רע וטמאה. ועל-כן כתוב בזוהר (בראשית דף פח. וכתבה מקומות), שעקר אחיות הטמאה - מסטרא דשמאלא, כי התורה מרמזת שיש טמאה, והוא סימן שישתלשל עד שיהיה טמאה, ועל-כן אפשר לזכור ולהעלות הטמאה לתורה, כי היא בעצמה נשתלשלה מתורה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם. נמצא, שעקר אחיות הטמאה מבחינת התורה, שהוא בחינת הבחירה כנ"ל. והתורה הוא בחינת שמאל, בחינת לוי^(א), בחינת: וטהרת את בני לוי^(ב). ולוי הוא בחינת שמאל, בידיע. ועל-כן עקר אחיות הטמאה הוא מבחינת שמאלא, כי שמאל הוא בחינת התורה, שמשם עקר אחיות הטמאה כנ"ל. וכל זה, הינו בחינת שמאל, בחינת תורה, בחינת הבחירה, שמשם עקר השתלשלות הטמאה, שהוא הרע וההתנגדות, בחינת שקר כנ"ל - כל זה נמשך מבחינת אחר הבריאה, אחר שיצא הבריאה מבח אל הפעל, שאז היה כביכול, שני בחינות, דהינו האחד והבריאה וכנ"ל. נמצא, שעקר אחיות השקר, שהיא הטמאה וכו', הוא מחמת הרחוק מאחד כנ"ל, הינו מבחינת אחר הבריאה וכנ"ל. ועל-ידי השגחת השם יתברך, אפלו אחר הפעלה שחוציא הקדוש-ברוך-הוא מבח אל הפעל, כל הדברים הם באחדות עמו, והרע יונק מהשגחת ההשגחה, הינו מאחורי כתפה, בידיע^(ג), והוא רחוק מאחד. ועל-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, כמו שכתוב (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ. ועל-ידי השקר, שהוא הרע, מסיר ממנו השגחת השם יתברך, כמו שכתוב (שם): דבר שקרים לא יבון לנגד עיני. ואין חיותו אלא מאחורי כתפא. נמצא, מי שהוא רוצה שיהיה אחר הישות והפעלה שחוציא מבח אל הפעל, שיהיה בלוי אחד, שיהיה אב ובן באחד, כמו שהיה מקדם, כשהיה בכח - ישמר עצמו משקר, ועל-ידי זה השגחת השם יתברך עליו, ואזי בלוי אחד: וזה שאמר רבי עקיבא: כשאתם מניעים לאבני שיש טהור. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא יש, ואז שיך שם טהור כנ"ל. אם תרצה שיהיה כמו קדם הפעלה, שהיה בכח, שיהיה אב ובן באחד. וזהו: כשאתם מניעין לאבני - הוא בחינת אב ובן באחד, שהוא בחינת קדם הבריאה, שהיה בכח, שהיה הכל אחד. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא בחינת ישות וטהרה. אם תרצו להגיע שיש טהור לאבני - אל תאמרו מים מים, הוא בחינת שקר כנ"ל, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני. כי על-ידי שקר הוא מסיר מעליו השגחת השם יתברך, והוא רחוק מאחד. אך על-ידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, ועל-ידי ההשגחה בלוי אחד, כמו שהיה קדם הבריאה כנ"ל. ועל-כן שכר עולם הבא עין לא ראתה אלקים וזולתך (ישעיה פד, ועיין ברכות לד.). כי מאחר שיהיה בלוי אחד, לא יהיה עין שיראה, רק אלהים וזולתך: ואמר

ידי זה העינים בהות. וזה בחינת (אויב ל): הקמפים מלוח עלי שיה. מלוח זה בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, שבא על-ידי שיה. וזה בחינת: אל תאמרו מים מים, שהוא אזתרה על שקר (כמו שסיים שם, שנאמר: דבר שקרים לא יבון וכו'). מים מים, הם בחינת שקר, שהוא בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, כי השותה מים מרוה צמאונו, אך השותה מים מלוחים, לא די שאינו מרוה צמאונו, אלא שמוסיף צמאון על צמאונו, עד שצריך לשתות מים אחרים לכבות צמאונו, ועל-כן נקרא השקר מים מים. וזהו: אל תאמרו מים מים, שהוא השקר, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני:

והתהוות השקר, שהוא הרע, שהוא הטמאה, הוא מחמת הרחוק מאחד, כי הרע הוא נגדיות, למשל: כל מה שהוא נגד רצונו של אדם הוא רע, ובאחד אין שיך נגדיות, אלא בלוי טוב. וזה שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (פסחים ט): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - שיהיה בלוי הטוב והמטיב, כי באחד אין שיך רע, ועל-כן לעתיד לבוא יקום: שפת אמת תבון לעד (משלי יב). כי יהיה אז בלוי אחד, בלוי טוב. כי אמת הוא אחד, למשל: על בלי כסף, בשאומרים עליו שהוא בלי כסף, הוא האמת. אבל בשאומרין עליו שהוא בלי זהב, הוא שקר. נמצא, שהאמת הוא אחד, כי אי אפשר לומר אמת, רק שהוא בלי כסף, לא יותר. אבל השקר הוא הרבה, כי אפשר לומר שהוא בלי זהב וכלי נחשת ושאר שמות. נמצא, שהשקר הוא בבחינת (קהלת ט): בקשו חשבונות רבים. ובשביל זה לעתיד לבוא יתבטל הרע, ויתבטל ההתנגדות, ויתבטל הדמעות, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו וכו', הינו בטול הרע. וכתוב (שם): ונר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו'. הינו בחינת בטול ההתנגדות. וכתוב (שם כח): ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים. הינו בטול הדמעות, שהם בחינת שקר כנ"ל^(ד), כי אז יהיה ה' אחד ושמו אחד, שהוא בלוי טוב, בלוי אמת כנ"ל. ועל-כן לעתיד לבוא יתבטל הטמאה, כמו שכתוב (בריה יט): ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ, כי אז יהיה בלוי אחד, כמו שכתוב (אויב יד): מי יתן טהור מטמא לא אחד [פרוש, שעקר אחיות התורה והטמאה הוא מבחינת התרחקות מאחד]:

כי קדם הבריאה, כשהיה הבריאה בכח, כביכול, קדם שחוציא אל הפעל, היה בלוי אחד ובלוי אמת ובלוי טוב ובלוי קדש, אפלו שם טהור לא היה שיך לומר, כי טהור אין שיך אלא כשיש טמאה, כמו שכתוב (יוחאל ט): וטהרתם מכל טמאותיכם. אבל כשבלוי אחד, אין שם בחינת השבונות רבים, שהוא עקר הרע והטמאה כנ"ל, כי התורה הוא בחינת הממצע בין הקדש והטמאה, שעל-ידו נתתן הטמאה, כמו שכתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם. והוא בחינת הבחירה, שהוא ממצע בין שני דברים, וזה אין שיך קדם הבריאה, שאז היה בלוי אחד, כי באחד אין שיך בחירה, שהוא בחינת התורה. וכשחוציא הקדוש-ברוך-הוא את הבריאה מן הכח אל הפעל, אזי נתהווה תכף בחינת

(א) עיין תיקון כב, דף סו. (ב) עיין זוהר קרח דף קעו ע"ב. (ג) עיין במדבר ח. (ד) עיין זוהר חוקת קפד.

נשמות ישראל, כביכול הוא יתברך מכרח לברא ולקיים העולם, כי על-מנת בן האציל נשמות ישראל, כדי לברא בשבילם כל העולמות. אך נשמות ישראל בעצמן, כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם, הכל היה אפשרי המציאות, כי היה באפשרותו להאצילם ולבראם או שלא לבראם, אך תכף כשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם בבחינת מחיב המציאות, כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כביכול הוא מחיב להמציא העולם, כי על-מנת בן נאצלו נשמתו, שכל העולמות יבראו בשבילן, והם ימשלו בכל, והבן היטב. ומזה נשתלשל ונמשך הטעות של האפיקורסים, שאומרים שהעולם הוא, חס ושלום, מחיב המציאות, אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא מחיב המציאות, אבל כל הדברים הם אפשרי המציאות כנ"ל:

ועקר הבונה שברא כל העולם בשביל ישראל היה, כדי שישאל יעשו רצונו, ושיחזרו וידבקו בשרשו, דהינו שיהיו ויכללו בו יתברך, שהוא מחיב המציאות, ובשביל זה נברא הכל. נמצא כל מה שישאל עושי רצונו של מקום ונכלליו בשרשם, שהוא מחיב המציאות, על-ידי זה נכלל כל העולם שברא בשבילם בחיוב המציאות, כי עקר התכלית שברא העולם הוא בשביל זה, ורק בשביל זה מחיב השם יתברך, כביכול, לברא ולקיים כל העולמות בשביל ישראל כנ"ל, כדי שיעשו רצונו כנ"ל. ועל-בן אז דיקא, כשעושי רצונו, נכלל העולם בבחינת מחיב המציאות כנ"ל, כי כל מה שעושי רצונו יותר, הם נכלליו ביותר עם כל העולמות התלויים בהם בחיוב המציאות, כי על-ידי שעושי רצונו יתברך, הם חוזרין ונכלליו בו יתברך, שהוא מחיב המציאות, ואז נכלליו עמהם כל העולמות התלויים בנפשם בחיוב המציאות כנ"ל:

אך לזכות לזה להכלל בשרשו, דהינו לחזר ולהכלל באחדות השם יתברך, שהוא מחיב המציאות, זה אי אפשר לזכות כראם על-ידי בטול, שיבטל עצמו לגמרי, עד שיהיה נכלל באחדותו יתברך. ואי אפשר לבוא לידי בטול, כראם על-ידי התבודדות, כי על-ידי שמתבודד ומפרש שיתו בינו לבין קונו, על-ידי זה הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות, עד שזוכה לבטל כל גשמיותו ולהכלל בשרשו. אך עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מטרדת העולם הזה, כי ביום, על-ידי שרודפין העולם אחר העולם הזה, הוא מבטל ומבלבל את האדם מלהתדבק ולהכלל בהשם יתברך, ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף על-פי-כן מאחר שהעולם טרודים אז ורודפים אז אחר הבלי העולם הזה, על-ידי זה קשה אז לבוא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד, דהינו חוץ מהעיר בדרך יחידי, במקום שאין הולכים שם בגי' אדם, כי במקום שהולכים שם בגי' אדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה, אף על-פי שבעת אינם הולכים שם, הוא מבבלל גם-כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכלל בו יתברך. על-בן צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחידי, במקום

אז, שגם בזה יש קשיא מה שאי אפשר להבין. כי אם-בן איך יהיה חלוק השקר לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, ולפי עבודתו ויגיעתו בזה העולם בשביל השם יתברך, כי בודאי גם בהסוף האחרון לא יהיו כלם שוים, ומאחר שיהיה כלו אחד, איך שיהיה חלוק בין אחד לחברו לפי מדרגתו. אך יש בזה סוד שאי אפשר להבינו, והדברים עתיקים:

(שיף לעיל): ובשביל זה השקר מזיק לעינים, כי על-ידי השקר מסלק השגחת עיני השם יתברך, ופוגם בעינים, שהם בחינת השגחה כנ"ל, כי השקר נמשך מרחוק מאחד, שמשם עקר אחיות המאפה, שהוא הרע, שהוא השקר כנ"ל, ומחמת זה בעצמו פוגם על-ידי שקר בהשגחה ומסלק השגחת השם יתברך מעליו, כי על-ידי השגחת השם יתברך הכל אחד, אחר הבריאה כמו קדם הבריאה, ועל-ידי השקר פוגם באחד, כי השקר רחוק מאחד כנ"ל. על-בן מסלק ההשגחה על-ידי השקר, ומפריד, חס ושלום, אחר הבריאה מקדם הבריאה, שמשם עקר אחיות המאפה כנ"ל. אבל על-ידי אמת, שהוא בחינת כלו אחד, כלו טוב, על-ידי זה ממשיך השגחת השם יתברך, ואז הכל אחד. כי על-ידי ההשגחה נכלל אחר הבריאה בקדם הבריאה כנ"ל. וזהו: אמר רבי עקיבא וכו', כנ"ל. ובזה מקשר המאמר הזה היטב, תחלתו בסופו וסופו בתחלתו, וכן באמצעותו, והבן היטב:

לשון רבנו זכרנו לברכה
[תחלת חס"ג]

חנינא בן חכנאי אומר: הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי, ומפנה לבו לבטלה – הרי זה מתחייב בנפשו: (אבות פ"ג)

כי יש אפיקורסים שאומרים, שהעולם הוא מחיב המציאות, ולפי דעתם הרעה המשבשת נדמה להם, שיש על זה ראיות ומופתים, חס ושלום, ממנהג העולם. אבל באמת הכל יפצה פיהם, כי באמת העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות, כי רק השם יתברך לבד הוא מחיב המציאות, אבל כל העולמות עם כל אשר בהם הם אפשרי המציאות, כי הוא יתברך בראם יש מאין, וביבלתו וכחו ואפשרותו יתברך היה לבראם או שלא לבראם, על-בן בודאי כל העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות. אך מאין נמשך הטעות, שיכולין לטעות, חס ושלום, שהעולם הוא מחיב המציאות, חס ושלום. דע, שזה נמשך מחמת שבאמת עתה, שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחיב המציאות, כי כל העולם ומלואו, הכל לא נברא אלא בשביל ישראל, בידוע, וישאל מושליו בעולם, ועל-בן בודאי עתה, אחר שנאצלו ונבראו

וכל הדברים הם אפשר המציאות. וכשנתבטל ונקלל באהדותו, אזי הוא יוצא מבחינת אפשר, ונקלל במחייב, וזה בחינת: הרי זה מתחייב בנפשו:

גם זה לשון רבנו זכרוננו לברכה

נג עקר

הולך תלוי בה"א, בבחינת (בראשית ז'): הא לכם זרע. ואברהם ושרה לא הולידו, עד שהגיעו לה"א הזאת (8). פי עקר הולדה - על ידי הדעת, בבחינת (שם ז'): וידע אדם וכו', וקטן אינו מוליד (פנהרין סח). ועקר הדעת, הינו שישתמש בדעתו, הינו שיוציא את שכלו מבח אל הפעל, פי גם לקטן יש דעת, אבל אצל הקטן עדין הדעת בכח ולא בפעל, פי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מבח אל הפעל. ומי שהוא שלם בדעתו, שהוציא אותו מבח אל הפעל, והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם להשיג בדעתו, אזי הוא קרוב לדעת הקדוש ברוך הוא, ואין חלוק בין דעת האדם לדעת השם יתברך, אלא חמשה דברים, כמובא, ואז דעתו יונק מדעת השם יתברך, שהיא בחינת ה"א, ואז מוליד:

ולתשלים את דעתו, שהיא שלם בדעת, אי אפשר אלא על ידי עסק, שעוסק עם בני אדם לקרבם לעבודת השם יתברך, על ידי זה נשלם דעתו, פי הם מחודדין דעתו, בבחינת: ומתלמידי יותר מכלן (פכות ט). ובשביל זה תלמידים נקראים בנים (פכ"ו) ואתה ע"פ ושנתם לבנך, פי על ידי זה בא ההולדה. ובשביל זה אברהם ושרה טרחו את עצמן לגיר גרים, פי על ידי זה השלים דעתם ונתקרבו להא הזאת, הינו לדעת השם יתברך, וזכו לבנים, פי על ידי גרים נתגדל דעתם, בבחינת: ומתלמידי יותר מכלם. אבל מי שאין שלם בדעתו, והוא רחוק מדעת האדם, כל שכן מדעת השם יתברך, שהוא בחינת ה"א, ואזי הוא קטן ואין מוליד. וזה הטעם שהצדיקים מונעים את עצמן, ורודפים אחר בני אדם לקרבם לעבודתו יתברך, אין זה כדי להרבות כבודם, חס ושלום, אלא כדי לתשלים דעתם, בבחינת: ומתלמידי יותר מכלם. ובשביל זה ביד הצדיקים לפקד עקריות, פי הם שלמים בדעת, וקרובים לדעת עליון, ואין בין דעתם לדעת השם יתברך אלא חמשה דברים בנ"ל. וחמשה דברים, היא היא דעת השם יתברך, שמשם ההולדה. וזה (ברכות נו): שלשה דברים מרחיבין דעתו של אדם: אשה נאה ודירה וכלים. אשה, הינו החמר מכנה בשם אשה, שהיא לו חמר ממוג במוג השוה, שהיא ראוי לקבל שכל ודירה נאה, הינו היראה, כמאמר (שבת לא): חבל על מאן דלית לה דרתא, פי צריך שהיא יראת חטאו קודמת לחכמתו (אבות פ"ב). וכלים, הינו תלמידים הגונים שיקבלו ממנו. ובשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלמות הדעת. ואלו הן חמשה דברים,

שאין שם אדם, ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מכל עסקי עולם הזה, ויבטל הכל, עד שיופנה לבחינת בטול באמת. הינו, שבתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחידי בנ"ל, עד שיופנה לבטל זה הדבר, והינו לבטל מדה ותאוה זאת, ואחר כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל ובמקום הנ"ל, עד שיבטל הכל. ואחר כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש, פי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום, והינו שעדין לא בטל לגמרי הגאווה והגסות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר, ועל כן צריכין להתנגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ישאר ממנו כלום, שיהיה בבחינת "מה" באמת, עד שיופנה לבחינת בטול באמת.] ואזי כשזוכה לבטול באמת, ואזי נקלל נפשו בשרשו, והינו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, אזי נקלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחייב המציאות, פי הכל תלוי בו בנ"ל, ואזי נעשה כל העולם על ידי בחינת מחייב המציאות, בנ"ל:

ועתה תראה פלאי פלאות, איך כל זה מבאר עתה בהמשנה הנ"ל באר היטב, וזהו: הנעור בלילה - כפשוטו, והינו שהוא נעור בלילה ומתבודד ומפרש שיהיה בינו לבין קונו. והמהלך בדרך יחידי - הינו בנ"ל, שהולך בדרך יחידי דיקא, במקום שאין בני אדם הולכים שם בנ"ל, פי אזי הוא עקר שלמות ההתבודדות: בלילה ובדרך יחידי דיקא, בנ"ל, פי אזי דיקא יכולין לבוא לבחינת בטול בנ"ל. וזהו: ומפנה לבו לבטלה, והינו שפננה לבו מכל עסקי העולם הזה - לבטלה, כדי לזכות לבחינת בטול בנ"ל. ואז זוכה, שיקלל נפשו במחייב המציאות בנ"ל, ואזי נקללין כל העולמות עם נפשו במחייב המציאות בנ"ל. וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו - שנקלל כל העולם בבחינת מחייב המציאות עם נפשו, פי על ידי ההתבודדות הנ"ל זכה לבחינת בטול, עד שנקלל נפשו בחייב המציאות, ועל ידי זה נקלל כל העולם עם נפשו בחייב המציאות בנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת מחייב המציאות בנ"ל, וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו בנ"ל:

(והא לך לשון רבנו זכרוננו לברכה מהתורה הזאת, שכתבה בתכלית הקצור. וזהו): המהלך בדרך יחידי, הנעור בלילה וכו'. דע, שעקר הבטול, שאדם מבטל ישותו ונעשה אין, ונקלל באהדות השם יתברך, אין זה אלא על ידי התבודדות. וההתבודדות צריך מקום וזמן מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. והזמן הוא בלילה, הינו: הנעור בלילה, שאז הכל ישנים. והמקום הוא בדרך יחידי, ולא בדרך הרבים, שלא יפסיקנו עוברי דרכים, אלא דיקא בדרך שאין רבים הולכים שם, שם ילך ויתבודד, והינו: והמהלך בדרך יחידי, ואזי יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לבטול כל הישות, והינו: והמפנה לבו לבטלה. ואזי כשנתבטל לגמרי, אזי הוא נקלל באהדות השם יתברך, ואזי הוא בא לבחינת מחייב, פי הקדוש ברוך הוא מחייב המציאות,

(8) עין זוהר חדש שה"ש על פסוק נאו לחיך.

שנבדל מדעו מן מדענו. הראשון – שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות, ואין רבוי במדעו. השני – יודע הדברים קדם המצאם, אפלו כשאין להם הויה כלל. והשלישי – שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית. והרביעי – שאין שנוי בידעתו, ואין שנוי כשיודע הדבר בכה, ואחר-כך שב פעל. והחמישי – שיודעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו: (עד כאן לשונו ז"ל).

(והא לך נסחא שניה, שכתבתי בעצמי קצת מזה, כפי מה ששמעתי, וזהו):

בשואדם זוכה לשלמות הדעת, הינו שזוכה לדעת שאי אפשר לאדם לידיע יותר, אזי יש הפרש בין דעת האדם בשלמות לדעת השם ותברך בחמש בחינות, והם מפרשים בספרים. וצריך האדם להשתדל שגניע לשלמות הדעת, מה שאי אפשר לאדם לידיע יותר, ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השם ותברך רק בחמשה דברים אלו, שאלו חמשה דברים אי אפשר לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושי. אך לזכות לשלמות הדעת הוא על-ידי גרים, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה: הרבה למדתי מרבתי, ומתלמידי יותר מכלם. כי על-ידי שכל אחד מקשה ושואל, כי כל אחד יש לו מניעה לעבודת השם ותברך, וצריך להשיב לכל אחד על שאלתו, על-ידי זה נשלם דעתו, ועל-ידי זה זוכה לבנים, כי קמן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם, אך כשזוכה לדעת השלם זוכה לבנים. ועל-כן באברהם, שהוא היה מגיר אנשים ושרה מגירת נשים (ב"ר פ"א ל"ט), על-ידי זה זכה לשלמות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השם ותברך, אלא אלו החמשה דברים, ועל-ידי זה זכה להחיה הנ"ל. ועל-כן אברהם אינו מוליד, אברהם מוליד (שם פ"א מ"ד), כי על-ידי שלמות הדעת, שהוא בחינת ה', זכה להוליד:

לשון רבנו וזכרונם לברכה
[שבת חנוכה תקס"ה]

מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו':
(בראשית מא)

י' אלקי גדלת מאד, הוד והדר לבשת. עמה אור כשלקמה נוטה שמים פיריעה: (תהלים קד)

א **כי צריכין** לשמר מאד את הזכרון, שלא יפל לשכחה, בחינת מיתת הלב, ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד, ועל-ידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי, על-ידי זה נעשה יחוד ה' אלקי הנ"ל. (פי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאתי, כמובא, וכן מבאר בסבא משפטים דף צח על פסוק זה: ה' אלקי – דא שרותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה ועלמא דאתי):

ב **ובחינה זו**, לזכר תמיד בעולם הבא, דהינו לאדבוקא מחשבתה בעלמא דאתי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות – כך ראוי להיות מנהיג יראי השם: תכף בבקר בהקיצו, קדם שיתחיל שום דבר, וזכר מיד בעלמא דאתי, ואחר-כך יעשה זאת בפרטיות. כי כל העולם הזה הוא התלבשות מדרגות התחתונות של הקדשה, הינו בחינת רגלין של הקדשה, בבחינת (ישעיה ס): והארץ הדם רגלי. אף שגם מדרגות העליונות של הקדשה, יש מהם גם-כן התגלות בעולם הזה, אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בזה העולם, כי-אם הארה שמאיר בבחינת רגלין. אבל בחינת רגלין מתגלין בעצם בזה העולם. וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש-ברוך הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית, עד נקדת המרפז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי האדם ולפי המקום, ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה, שמזמין לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. ככן צריך להעמיק מחשבתו בזה, ולהגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמיונות בפרטיות, שמלבש בזאת המחשבה דבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם ותברך, הן מלאכה או משא-ומתן, וכל מה שמזמין לו השם ותברך בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמיוותיו של השם ותברך:

אך ההגדלות השכל בזה צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדשה, רק לפי שכל אנושי שלו בן יגדיל המחשבה בזה, וכן לא יסתכל בזה למעלה מפרגנותו כי בפלא ממך אל תדרש (תניגה ט). וזה: גדלת מאד, הוד והדר לבשת. הינו, כשרוצה לקח דבר מזה העולם, שהוא בחינת הוד והדר לבשת, שהם בחינת רגלין המלבשין בזה העולם, יהיה בבחינת גדלת מאד, הינו שההגדלת השכל יהיה במדה ובמצומצום. וזה: מאד, שהוא סטרא דשמאלא, שממנו הצמצום. וכמו שכתוב בסבא שם: מאד, דא הוא סטרא דשמאלא:

ואפלו מי שיודע ומבין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם ותברך בכל דבר, ואם-כן ירצה לעסוק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם ותברך מרמז בהם, אך באמת אינו בן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם רק במה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים: א'. מחמת שזאת הקדשה, המלבשת בעסקי העולם, הנה הוא בחינת רגלין, והיא קדשה נמוכה, בבחינת (תהלים סט): עון עקבי יסבני. שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין ליגק מהם, על-כן הוא מקום מסבן. ככן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוה מזה, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם ותברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה. והינו, שאפלו הצדיק והחכם, שיש לו מת גדול, עד שיכול להבין

ההמון שאינם יכולים ללמד, הם מקימין עסק התורה במה שקורין קריאת-שמע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות ע"ג). ותפלה הוא בחינת הוד והדר הנ"ל, כי תפלה היא חיי שעה (כשאחיל שבת י), הינו בחינת: הארץ הדם רגלי הנ"ל, הינו בחינת רגלי הקדשה המלבשין בזה העולם כנ"ל. ומשא-ומתן היא בחינת: נוטה שמים פריעה הנ"ל, הינו בחינת יחוד צדיק וכנסת-ישראל הנ"ל, כי צדיק וכנסת-ישראל הם בחינת משא-ומתן. הצדיק נקרא משא, כי הוא נושא את העולם, כאשר ישא האומן את היונק (במדבר יא), והוא נושא כל הברכות, כמו שכתוב (משלי י): וברכות לראש צדיק. כמו שכתוב (תהלים כד): ישא ברכה מאת ה'. והוא נושא הטפה זרעיית של כל הנשמות, בבחינת (שם קכ): נושא משך הזרע, ומשפיע לכנסת-ישראל, והיא נותנת לכל העולם. ועל-שם זה נקראת כנסת-ישראל מתן, על-שם (משלי לא): ותתן טרף לביתה וחק לנערתיה. ויחוד של צדיק וכנסת-ישראל נעשה על-ידי משא-ומתן, כי כל דבר שבועולם יש בו ניצוצות הקדשה שנפלו בשעת שבירה, ושבירה הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם. וכל דבר יש לו שעה^(ז), וצריך לבוא בשעה זו לאדם זה, שהוא משרש אחד עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר, וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר, הינו מהאותיות הנשברות שיש שם, על-ידי זה נכללין האותיות הנשברות בזה האדם, בחיות שלו, ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף, ועל-ידי זה נשלמין האותיות, ויש להם שלמות. וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו, עד שנפסקין האותיות והניצוצות השוכין לשרשו, ואחר-כך יוצא מרשותו לאדם אחר, שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשארים, שהם משרש אחד עם האדם האחר, ועל-כן יוצא לרשותו. ולפעמים חוזר הדבר ובא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה, כי מחמת שלא היה לו אז חלקי נפש-רוח-נשמה אלו, לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו, עד עתה שהגיעו לו אלו חלקי נפש-רוח-נשמה, שעל-ידם יכול להשלים אלו האותיות הנשארים, ובין כך הכרח לשהות אצל אחר. וכשמשלים האותיות אלו, נתוסף לו הארה בנפש-רוח-נשמה שלו, מחמת הארות אותיות אלו, שהגיעו אלו ונשלמו אצלו, ועל-ידי הארה זו מאיר בשרש נפש-רוח-נשמה שלו, שהוא בצדיק וכנסת-ישראל, שהם שרשי כל הנשמות כנ"ל. ועל-ידי ההתנוצצות הזאת נתיחד צדיק וכנסת-ישראל, הנקראים משא-ומתן כנ"ל. ועל-שם זה נקרא מקח וממכר, וכל הדברים וכל תלמוד – משא ומתן, כי על-ידם נתיחד צדיק וכנסת-ישראל, הנקראים משא-ומתן כנ"ל:

ד ו**כדי** לשמר הזכרון הנ"ל צריך לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב. כי עקר הזכרון תולה בעין, בבחינת (שמות י): ולזכרון בין עיניך. כי השכחה בא על-ידי רע עין, על-ידי מיתת הלב, בבחינת (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב. כי רע עין ומיתת הלב הם בחינה אחת, פי שורגינא דעינא בלבא תליא (כשרויל עין כח). ועל-כן נבל, שהיה רע עין,

את הרמזים שהשם יתברך מרמו לו בכל דבר בכל יום, אפלו בעסקי חל, ועל-ידי זה הוא יכול לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבועולם, אפלו בעסקי חל, ואם-כן ירצה, חס ושלום, לעסק רק בזה, דהינו בעסקי חל, מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם יתברך על-ידם. אבל באמת אינו כן, כי אסור להרבות בעסקי העולם הזה, אפלו למי שיודע ומבין הרמזים הנ"ל, מחמת שני הטעמים הנ"ל: א'. מחמת שזאת העבודה בעסקי העולם הזה הוא מקום מספן מאד וכו' כנ"ל, והב'. מחמת שיש קדשה ועבודה גבוהה מזה, דהינו קדשת התורה והמצוות, ועל-כן אפלו מי שיודע הרמזים הנ"ל, הוא צריך הסתפקות, להסתפק מזה העולם בהכרחיות לבד כנ"ל. וההסתפקות היא בחינת: עטה אור בשלמה, הינו בחינת אור מלא, כי הרשעים, שאין להם ההסתפקות, בבחינת (משלי י): ובטן רשעים תחסר. אצלם מארת חסר, בבחינת (שם ג): מארת ה' בבית רשע. אבל בצדיקים, שיש להם ההסתפקות, בבחינת: צדיק אכל לשבע נפשו (שם י). אצלם הוא אור מלא, בבחינת (בראשית א): וירא אלקים את האור כי טוב – אין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיה ג): אמרו צדיק כי טוב (ויפא לה). ואפלו מזה ההסתפקות גופה צריך להפריש ממנו לצדקה, וזה בחינת: נוטה שמים פריעה^(ח), כי ארון הברית, שהוא בחינת עני, היא תחת היריעה, והיריעה משפיע לארון הברית, וזה בחינת צדקה. ופרוש, כי על-ידי צדקה שמשפיע הנותן להמקבל, על-ידי זה נעשה יחוד צדיק וכנסת-ישראל, שבחינת צדיק משפיע לכנסת-ישראל, שזה בחינת השפעת היריעה לארון הברית, בחינת: נוטה שמים פריעה, כנ"ל:

ג ו**המון-עם**, שאין להם זה השכל להעמיק בכל זה, להבין הרמזים כנ"ל, נעשה אצלם כל זה ממילא, על-ידי שנה וציצית ותפלין ותורה ותפלה ומשא-ומתן. כי השנה היא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בכלליות כנ"ל, בחינת ה' אלקי הנ"ל, כי בשעת שנה הנשמה עולה לעלמא דאתי^(ט). וציצית ותפלין הם בחינת גודלת מאד. כי תפלין הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל, (כי תפלין הם בחינת מחזן, פידוע, הינו בחינת הגדלת השכל להבין כל הרמזים שמרמו לו השם יתברך בכל יום כנ"ל), וציצית הוא בחינת הצמצום הנ"ל, שהוא בחינת מאד הנ"ל, כי תכלת פרסיא דדינא (כ"ש בוהר שלח לך דף קעח), שהוא בחינת צמצום. ועל-כן ציצית קודם לתפלין, בבחינת (שיר-השירים ג): שמאלו תחת לראשי. ואחר-כך: וימינו תחבקני^(י), (כי שמאל הוא בחינת דין, בחינת צמצום, שהוא בחינת ציצית כנ"ל, וימין הוא בחינת מחזן, בחינת תפלין כנ"ל). ותורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, כי התורה היא בחינת עין החיים, דמזון לבקלא בה^(י), הינו שיש לכל אחד די ספוקו ממנה. נמצא, שהיא בחינת הסתפקות. וגם בלמוד התורה בעצמה יש בחינת הסתפקות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): לא עליך המלאכה לגמר. ועל-כן למוד התורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, ואפלו

(א) עין ויקון ה. (ב) עין זוהר לך לך דף פג. (ג) עין מ"ר שה"ש. (ד) עין זוהר בראשית דף כו ע"א. (ה) עין אבות פ"ד.

במאמר חכמינו וזכרונם לברכה (מנחות מד): כל המניח תפלין, זוכה לחיים, שנאמר: ה' עליהם יחיו. ועל-כן לא אמרו לו שעינו של אבשלום היתה עד שתור לאחוריו, כי אלו היה יודע מקדם מזה, אפשר לא היה מסכן עצמו כל-כך לכנס ברע עין בזה, כי הוא סכנה גדולה:

ה וצריך לשמר את העין מבח המדמה, ואפלו מי שהוא טוב עין, צריך לשמר מזה, כמו שאנו רואים, כי אפלו מי שיגיש לו ראייה יפה יכול למעות, על-ידי שרואה מרחוק ונדמה לו להפך מן האמת. על-כן צריך שמירה יתרה לזה. והבחי המדמה בא על-ידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הבהמיות, כי גם בהמה יש לה זה הכח המדמה. והמוציא דבה הוא נופל לבהמיות, ועל-כן נתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות, כי מוציא דבה הוא כסיל (משלי י), וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת השם יתברך, ונופל לאהבת הבהמיות, בבחינת (הושע ט): כי אתה הדעת מאסת, ואמאסד מכהן לי. כהן, הינו בבחינת (ישעיה מא): אברהם אהבי, בבחינת (תהלים ק): אתה כהן, בבחינת: וקמץ כהן (ויקרא ט). ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות, בבחינת (שם בחושע): נדמו עמי מבלי הדעת. נדמו, הינו כח המדמה:

ו וזה הכח המדמה הוא מבקש תמיד כלי לשבן שם, ועל-כן הוא מחזיר תמיד לשרות על פי שונה הלכות. ועל-כן, אם הם מחדשים דבר בתורה, הוא חדוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז: גלייד), כי הוא בא מבח המדמה, שהוא מדמה מלתא למלתא, אך שהרע שבו הוא יותר מהטוב. ואלו החדושים מוזיקים לפרנסה, כי על-ידי חדושי-תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נא): ולאמר לציון עמי אתה – אל תקרי עמי, אלא עמי. מה אנא עבדי שמיא וארעא במלולי וכוי (כיש בווה בהקדמה דף ט). ועל-ידי זה באים כל ההשפעות והברכות לעולם, כמו שכתוב (דברים כח): יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים וכוי. אך כשהחדושים הם על-ידי כח המדמה, אזי נבראין רקיעין דשוא (כווהר שם), ועל-ידים בא רעב לעולם. ואף שיש בהם גם-כן טוב, שהם דברי-תורה, שהם בבחינת שבע, אך מחמת שהרע יותר מהטוב, על-כן הרע גובר והטוב נתבטל, בבחינת: ולא נודע כי באו אל קרבנה (בראשית מא), שמתגבר, חס ושלום, בבחינת שבע שני הרעב על בבחינת שבע שני השבע, שהוא בבחינת התגברות הרע על הטוב, עד שאין נכר הטוב מפני הרע, בבחינת: ולא נודע וכוי כנ"ל: ומה שמחזר הכח המדמה לשרות על פי שונה הלכות, הוא מפני שהוא נברא בערב-שבת בין השמשות, וקדש עליו היום, ולא נברא לו גוף, כמו שכתוב בזוהר (בראשית דף פז ומח, ובפ' תרומה דף קנה): על פסוק: אשר ברא אלקים לעשות^(ט), שמבאר שם, שהקלפות שהם בבחינת הכח המדמה נבראו בערב-שבת בין השמשות, ובתוך כך קדש עליו היום, ונשארו רוח בלא גוף וכוי, עין שם. ועל-כן זה הכח המדמה, שהוא בבחינת הקלפות, שהוא רוח בלא גוף, הוא מבקש לעצמו גוף לשרות בו, והולך אצל השוני הלכות, כי הם בוראים הכל

נאמר בו (שמואל א-כח): וימת לבו בקרבו. ומיתת הלב היא בבחינת שבירי לוחות. לב הוא בבחינת לוחות, בבחינת (משלי ט): כתבם על לוח לבך. ושכחה היא על-ידי שבירי לוחות, במאמר חכמינו וזכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות, לא היתה שכחה בעולם. נמצא, שעקר השכחה היא על-ידי רע עין, שהוא בבחינת מיתת הלב, שהיא בבחינת שבירי לוחות, שמשם עקר השכחה כנ"ל. ואבשלום, שהיה עינו רעה במלכות אביו, על-ידי זה נאמר בו מיתת הלב, שנאמר (שמואל ב-יח): ויקה שלשה שבטים ויתקעם בלב אבשלום. ועל-כן לא הניח בן זכר (שם וע' סופה יא), כי פגם בזכרון, על-ידי רע עין כנ"ל. ודוד המלך, עליו השלום, ברח אז ממלכותו מפני אבשלום, וקלל אותו שמעי בן גרא, ואמר (שם טז): אולי יראה ה' בעיני. בעיני דיקא, כי מי שרואה שגופל לרע עין, אם אינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה להנצל ממנו, צריך לברח ממנו. אבל מי שיכול לתקן, אזי צריך לתקן. וצריך לראות מהות בבחינת הרע עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן על-ידו, כי יש כמה בבחינת רע עין, וכשגופל לרע עין של התנשאות, שעינו צרה בהתנשאות של חברו, צריך להכניע בהשרש של ההתנשאות, הינו בשרש המלכות, שהוא בבחינת משיח, והוא שרש המלכות, בבחינת (שמואל א-ב): ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו. והוא בבחינת טוב עין, בבחינת (שם טז): יפה עינים וטב ראי, הנאמר בדרך שהוא משיח:

וזה שאמר אבא שאול: קוצר מתים הייתי. כי אבא שאול השתדל לתקן תמיד את הרע עין, הנקרא מיתה, כנזכר לעיל. פעם אחת נפתחה מערה מתחת. מערה – הינו בבחינת דבקות, בבחינת: כמעט

איש וליזות (מלכים-א ז). מתחתי – הינו בבחינת אמת, בבחינת (תהלים פח): אמת מארץ תצמח, כי טוב עין הוא יברך (משלי כב), והברכות הם בבחינת אמת, כמו שכתוב (ישעיה סח): המתברך בארץ יתברך באלקי אמן. וזה שאמר אבא שאול, שעל-ידי האמת שלו נפתחה לו דבקות. ועמדתו בגלגל עינו של מת עד חטמי – הינו מחמת הדבקות העמדתו עצמי בסכנה לכנס בגלגל עינו של מת, הינו ברע עין, עד שהצרכתי להשתמש בבחינת משיח כדי להכניע את הרע עין. וזה: עד חטמי, שהוא בבחינת: רוח אפנו משיח ה' (איכה ט). וכשתורתי לאחורי אמרו לי: עינו של אבשלום היתה – הינו שאבשלום נפל לבחינת הרע עין הזה. וזהו: כשתורתי לאחורי, הינו אחר התקון, שתורתי בבחינת משיח למקומו, לבחינת אחורי, כי שם שרש המלך המשיח, בבחינת (שה"ש ט): מלך אסור ברהמים, ברהיטי מחין (תיקון ו דף בא). אסור, הינו בבחינת קשר של תפלין, שהיא בבחינת אחורי, במאמר חכמינו וזכרונם לברכה (ברכות ט): וראית את אחורי זה קשר של תפלין. וזה (שמואל א-כח): והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, הנאמר בדרך, הינו קשר של תפלין^(ז), כי תפלין הם בבחינת חיים,

(ז) עין זוהר לך-לך דף פט ע"ב. (ז) עין בהקדמת התיקונים ובתיקון יט ובתיקון ע. (ח) בראשית ב.

רעה, בנאמר בשאול (שמואל א טו): ובעתתו רוח רעה. ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמט): ורחק טובה תנחני בארץ מישור. והוא בחינת רוח נבואה, רוח הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת, ועל כן כתוב בשאול (שמואל א י): ויתנבא וכו' ויפל ערם. ופרש רש"י: לשון משגע. כי היה מערב ברוח שטות, עצבות רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגן, שינדע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה, הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח, כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלמות. וכשהנביא שומע זה הנגון מהיודע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: ונגן בידו וטוב לך (שם) – וטוב לך דיקא, שמלקט ומצטרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקבצות ובנין הרוח נבואה הוא על ידי היד, כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי. וכמו שכתוב (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. וזה (שם במלכים): והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה': נמצא, על ידי שמנגן ביד על הכלי וזמר, על ידי זה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכניעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה, והוא נכנע ונתבטל על ידי השמחה, הבאה על ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נבאה, רוח רעה, שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל, ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כי אם על ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'. בחינת: ונגן בידו וטוב לך וכו' כנ"ל. וזה המנגן צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת, ועל כן צריך שיהיה יודע נגן, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליו שלם, כדי שיוכל לברר ולכוון הנגון בשלמות פראוי, שהוא בחינת מה שמברר הרוח טובה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה, מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה כנ"ל. כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגן, ואינו יודע לעלות ולירד בידו לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משלי כט): כל רוחו יוציא כסיל, דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון. כי עקר נעימת הנגון נעשה על ידי ברור הרוח, (שהוא האויר, שמשם תקול, בידוע לחכמי הנגינה), הינו שעקר בחינת הנגון הוא על ידי ברור הרוח טובה מן הרוח רעה, וכשיוצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע, ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה. וזה בחינת (תהלים קמט): תצא רוחו וישוב לאדמתו. לאדמתו, הינו בחינת המדמה. הינו, כשיוצא כל הרוח, אזי חוזר

בדברי תורתם, על כן הוא הולך ושורה אצלם, כדי שיהיה נברא לו גוף להתלבש בו על ידם. וזה שכתוב (שם בפרשה הנ"ל): ועל השנות החלום, הינו מה שהחלום, שהוא בחינת כח המדמה, השתדלותו לשרות על השונה הלכות, כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשותו. זה בחינת: אשר ברא אלקים לעשות הנ"ל, שהיה נכון הכל ערב שבת בין השמשות, וקדש היום, ומהר אלקים לעשותו בלא גוף, ומחמת זה הוא מחזיר תמיד לשרות על השונה הלכות כנ"ל. וזה: חלום פרעה אחד הוא (שם), הינו חלום פרעה, שהוא בחינת כח המדמה, כח בטל, כמו שכתוב (שמות ה): תפריעו את העם, הוא בא מאחד, הינו מאהבה, (כי אחד הוא בחינת אהבה, כמבאר במקום אחר^(ט)), הינו מאהבה נפולה כנ"ל, בחינת: נדמו עמי מפלי הדעת, כי אתה הדעת מאסת וכו', כנ"ל. נמצא, על ידי הסתלקות הדעת, שבא על ידי לשון הרע, שהוא בחינת: מוציא דבה הוא כסיל, דהינו שנסתלק ממנו הדעת, על ידי זה נופל מאהבת השם ותברך לאהבות הבהמיות, ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות, ועל ידי הכח המדמה נפגם הזכרון ונופל לשכחה: ועתה בוא וראה מה טוב ומה נעים עתה קשר כל המקרא הזה: נדמו עמי וכו' הנ"ל. וזהו: נדמו עמי מובלי הדעת – שעל ידי פגם הדעת מתגבר כח המדמה כנ"ל. וזהו: כי אתה הדעת מאסת ואמאסך מבהן לי, כי על ידי פגם הדעת נופל מאהבות דקדשה, ששם בחינת כח כנ"ל, ואז מתגבר עליו הכח המדמה, בחינת: נדמו עמי וכו' כנ"ל. וזהו שסים שם בפסוק זה: ותשבח תורת אלקיך, ותשבח ודאי, כי על ידי פגם הדעת, שעל ידי זה מתגבר הכח המדמה, על ידי זה נפגם הזכרון ובא לשכחה כנ"ל. וזהו: אשבח בניה גם אני – כי על ידי שפגם בזכרון ונופל לשכחה, על ידי זה אין לו בן זכר, כמו שמוכא לעיל לענין אבשלום, שלא זכה לבן זכר מחמת זה שפגם בזכרון כנ"ל, וזהו: אשבח בניה גם אני כנ"ל: ועל כן גזר פרעה על הזכרים דיקא, כי פרעה הוא בחינת הכח המדמה, שהוא כח בטל כנ"ל, שהוא מתגבר על הזכרון, שהוא בחינת בן זכר כנ"ל. כי כח המדמה כשמתגבר, חס ושלום, הוא פוגם ומבטל, חס ושלום, את הזכרון כנ"ל. וזהו (שמות א): ויצו פרעה וכו' כל הבן תילוד היארה תשליכהו – היארה דיקא, כי יאור מצרים זה פישון (כמבא בפירש"י פ' בראשית), הינו בחינת פי שונה הלכות (וזה בראשית כו: ובתיקון נח), ששם שורה הכח המדמה כנ"ל, הינו שרצה לפגם הזכרון, שהוא בחינת בן זכר, על ידי הכח המדמה השורה על פי שונה הלכות כנ"ל:

ולכהניע הכח המדמה הוא על ידי בחינת יד, בחינת (הושע יב): ביד הנביאים אדמה. ויד הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים יב): ושמתם בכל משלח ידכם. וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל ידי זה שורה הנבואה על הנביאים, כמו שכתוב (מלכים ב ג): קחו לי מנגן וכו', כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע, כי יש עצבות רוח, רוח נבאה^(ט), רוח

(ט) לעיל בסמן ד, אות ד. (י) עין משל טו, ישעיה נד, טו.

בו עדין, לְכַרְרָם מִתּוֹךְ הַרוּחַ רָעָה, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת נִגּוֹן הַנְּל"ל, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמַר הַזְּכוּרֹן כִּנְל"ל, דְּהֵינּוּ שְׁעַל־יְדֵי־זֶה זּוֹכֵה לְזִכְרֵי תַכְלִיתוֹ הָאֲחֵרוֹן לְעוֹלָם הַבּא, וְלִחְשֵׁב תְּמִיד עַל סוֹפוֹ וְלֹא־דַבְּקָא מִחֲשִׁבְתָּהּ בְּעֵלְמָא דְאֵתִי תְּמִיד, שֶׁכֵּל זֶה הוּא בְּחִינַת זְכוּרֹן כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: אֲזַכְּרָה נְגִינְתִי בְּלִילָה, עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׁ רוּחִי. אִם תִּדְקַדֵּק בְּמִקְרָא הַזֶּה, תִּמְצָא, שֶׁבְכָל הַמְלוֹת הָאֵלֶּה, בְּכֻלָּם מְבֹאֵר כֹּל עֲנִיָן הַנְּל"ל. אֲזַכְּרָה, זֶה בְּחִינַת הַזְּכוּרֹן הַנְּל"ל, שֶׁצְרִיכִין לְזַכֵּר תְּמִיד בְּעֵלְמָא דְאֵתִי. וְזֶה בְּחִינַת: נְגִינְתִי, דְּהֵינּוּ בְּחִינַת הַנִּגּוֹן הַנְּל"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הַטּוֹב מִן הָרַע כִּנְל"ל. כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן וְשִׁמְחָה יְכוּלִין לְזַכֵּר עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַבּא, כִּי שְׂמִירַת הַזְּכוּרֹן הוּא עַל־יְדֵי נִגּוֹן בֵּיד, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׂמִיחָה כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: בְּלִילָה, כִּי עַקֵּר בְּרוּר הַרוּחַ טוֹבָה הוּא בְּלִילָה, שָׂאֵז הוּא פְּקֻדוֹת הַרוּחוֹת כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה, כִּי עַל־יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן וְשִׁמְחָה הַנְּל"ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמַר הַלֵּב מִכַּח הַמְדָמָה כִּנְל"ל, וְאֵז יְכוּל לְשַׁפֵּךְ לְבוֹ כַּמִּים לְפָנָי ה', שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת: מִי צָרַר מִים בְּשִׁמְלָה הַנְּל"ל, מִי צָרַר מִים בְּשִׁמְלָה – מִים בְּחִינַת לֵב, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איכה ב): שִׁפְכִי כַּמִּים לְבַד. הֵינּוּ, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה שְׂמֵלֶקֶט הַרוּחַ, הוּא צוֹרֵר מִים בְּשִׁמְלָה, שֶׁשׁוּמֵר הַלֵּב שֶׁלֹּא יִשְׁלַט עָלָיו הַמְדָמָה. וְזֶהוּ: מִי הַקִּים כֹּל אַפְסֵי אֶרֶץ – שְׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִקִּים בְּחִינַת רְגִלִין הַמְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם. אַפְסֵי, בְּחִינַת רְגִלִין, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל מ): וַיַּעֲבִרֵנִי מִי אַפְסִים. כִּי עַל־יְדֵי נִגּוֹן בֵּיד הַנְּל"ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָע הַמְדָמָה, וְאֵזִי זּוֹכֵה לְזְכוּרֹן הַנְּל"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה שִׁיּוֹדַע לְהַבִּין כֹּל הַרְמוּזִים שֵׁישׁ בְּכָל דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת חַיּוֹת אֱלֻקוֹת, בְּחִינַת רְגִלֵי הַקִּדְשָׁה, הַמְלַבֵּשִׁים בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: מִי הַקִּים כֹּל אַפְסֵי אֶרֶץ – שֶׁמְעַלָּה וּמְקִים בְּחִינַת רְגִלֵי הַקִּדְשָׁה הַמְלַבֵּשִׁין בְּזֶה הָעוֹלָם כִּנְל"ל:

זֶה בְּחִינַת קִימָה בְּחִצּוֹת לִילָה, כִּי בַּנּוֹר הִיָּה תְלוּי לְמַעְלָה מִמַּטְתּוֹ שֶׁל דּוֹד, וְכִיּוֹן שֶׁהַנֵּיִעַ חִצּוֹת לִילָה הִיָּה מִנִּגְנוֹן מֵאֲלֵיו (כְּשֶׁאֲרוּל בְּרַכּוֹת ג). הֵינּוּ שֶׁבְּחִצּוֹת לִילָה, אֵז נִתְעוֹרֵר בְּחִינַת הַנִּגּוֹן דְּקִדְשָׁה, הַנִּמְשָׁךְ מִכַּנּוֹר שֶׁל דּוֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרוּר הַרוּחַ טוֹבָה וְכו'. כִּנְל"ל. וְעַל־כֵּן אֵז הַזְּמַן לְהַתְּנַבֵּר בְּעִבּוֹדַת הַשֶּׁם, לְקוּם אֵז לְעַסֵּק בְּעִבּוֹדַת הַשֶּׁם, לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, כִּי אֵז עַקֵּר הַבְּרוּר עַל־יְדֵי בְּחִינַת נִגּוֹן בְּכָלֵי הַנְּל"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת כַּנּוֹר שֶׁל דּוֹד, שֶׁמִּנִּגְנוֹן אֵז כִּנְל"ל. וְהַבֵּן הַיֵּטֵב דְּבָרִים אֵלוֹ לְמַעֲשֵׂה:

זֹאת הַתּוֹרָה נִאֲמָרָה בְּשִׁבְתֵי הַנֶּכֶה, וְאַחַר שֶׁאֲמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת אָמַר: אֲנִי אֲמַרְתִּי עֵתָה אֵיךְ מִדְּלִיקִין נֵר הַנֶּכֶה, בְּחִינַת לְאִמְשָׁכָא מְשַׁח רְבוֹת קִדְשָׁא וְלֹא־דַלְקָא בּוֹצִינָא (וְהָרַר בְּרֵאשִׁית לֵא, וּקְרָא ו' שְׁמִינִי לֵא, אִמּוֹר פֶּת, קֵר, בְּהַעֲלוֹתְךָ קִנּוֹר), שֶׁזְּמַן מְשַׁחַת קִדְשׁ (שְׁמוֹת ל), שֶׁהוּא הַדַּעַת, כִּי־דוּע. הֵינּוּ בְּחִינַת הַגְּדֵלַת הַדַּעַת הַנְּל"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת זְכוּרֹן הַנְּל"ל – וְלֹא בֹאֵר יוֹתֵר:

(שִׁיךָ לְעִיל): מִי אָסַף רוּחַ בְּחַפְזָיו, מִי צָרַר מִים בְּשִׁמְלָה וְכו', כִּנְל"ל. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים קמ): יִשָּׁב רוּחוֹ יִזְלוּ מִים. עַל־יְדֵי יִשָּׁב רוּחוֹ, שְׂמֵלֶקֶט וּמֵאִסַּף הַרוּחַ בֵּידוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְלוּ מִים, בְּחִינַת: מִי צָרַר מִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלֵּב, בְּחִינַת: שִׁפְכִי כַּמִּים לְבַד, כִּנְל"ל, עֵינֵן שָׁם:

כָּלֵל הָעֲנָיִן הוּא, מַה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּרֵם לְבָרְכָה (פְּסוּחִים ס, נדה יט): אֵינִי אֵדָם דִּן גְּזֵרָה שְׁוֵה מַעֲצָמוֹ, כִּי יְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁהוּא דִּן גְּזֵרָה שְׁוֵה מַעֲצָמוֹ, וְהוּא מִכַּח הַמְדָמָה, שֶׁמְדָמָה מְלַתָּא לְמַלְתָּא כִּנְל"ל, עֵינֵן שָׁם. עַל־כֵּן אִסּוּר לְדוֹן גְּזֵרָה שְׁוֵה, הֵינּוּ לְדַמּוֹת מְלַתָּא לְמַלְתָּא, מַעֲצָמוֹ, אֵלֶּא אִם בֵּן קִבְלָה מִרְבוֹ, וְרַבּוֹ

וְשָׁב אֶל הַמְדָמָה, כִּי לֹא נִכְנָע הַמְדָמָה, מֵאַחַר שֶׁאֵינּוּ יְכוּל לְלַקֵּט וְלְבָרֵר הַרוּחַ טוֹבָה, וְיוֹצֵא כֹּל הַרוּחַ הַמְעַרְבַּ טוֹב וְרַע. אֲבָל כְּשֵׁישׁ לֹא בְּחִינַת יָד הַנְּל"ל, הַמְלַקֵּט וּמְבָרֵר בְּחִינַת הַרוּחַ טוֹבָה מִן הַרוּחַ רָעָה, אֵזִי מְכַנֵּיעַ הַמְדָמָה, בְּבְחִינַת: וּבִיד הַנִּבְיָאִים אֲדָמָה כִּנְל"ל, כִּי עַקֵּר בְּחִינַת הַנִּבְיּוּתָה הוּא מְבָחִינַת הַיָּד הַנְּל"ל, שֶׁמְבָרֵר הַרוּחַ טוֹבָה מִן הַרוּחַ רָעָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְכַנֵּיעַ הַמְדָמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ רָעָה הַמְעַרְבַּ בְּרוּחַ טוֹבָה כִּנְל"ל. וְזֶה שֶׁכְּתוּב (משלי ב): מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרֵד, מִי אָסַף רוּחַ בְּחַפְזָיו, מִי צָרַר מִים בְּשִׁמְלָה, מִי הַקִּים כֹּל אַפְסֵי אֶרֶץ. מִי עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרֵד – זֶה בְּחִינַת הַמִּנְגֵן, כִּי זֶה הַמִּנְגֵן הוּא עוֹלָה וַיִּוֹרֵד בְּנִגְנִיָה, כִּי צְרִיךְ לְעֻלוֹת וְלִיִּרֵד בְּמִדַּת הַנִּימּוּן כִּפִּי מִשְׁקַל הַשִּׁיר כְּדִי לְקַבֵּץ הַרוּחַ. וְזֶהוּ: מִי אָסַף רוּחַ בְּחַפְזָיו – בְּחַפְזָיו מִמָּשׁ, שֶׁהֵם הַיְדִים, שֶׁשֶּׁם פְּקֻדוֹת הַרוּחוֹת כִּנְל"ל, שֶׁעַקֵּר בְּחִינַת הַרוּחַ הוּא בִּידִים, שֶׁשֶּׁם פְּקֻדוֹת הַרוּחוֹת כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: מִי צָרַר מִים בְּשִׁמְלָה – מִים בְּחִינַת לֵב, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איכה ב): שִׁפְכִי כַּמִּים לְבַד. הֵינּוּ, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה שְׂמֵלֶקֶט הַרוּחַ, הוּא צוֹרֵר מִים בְּשִׁמְלָה, שֶׁשׁוּמֵר הַלֵּב שֶׁלֹּא יִשְׁלַט עָלָיו הַמְדָמָה. וְזֶהוּ: מִי הַקִּים כֹּל אַפְסֵי אֶרֶץ – שְׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא מִקִּים בְּחִינַת רְגִלִין הַמְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם. אַפְסֵי, בְּחִינַת רְגִלִין, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל מ): וַיַּעֲבִרֵנִי מִי אַפְסִים. כִּי עַל־יְדֵי נִגּוֹן בֵּיד הַנְּל"ל, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָע הַמְדָמָה, וְאֵזִי זּוֹכֵה לְזְכוּרֹן הַנְּל"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַה שִׁיּוֹדַע לְהַבִּין כֹּל הַרְמוּזִים שֵׁישׁ בְּכָל דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת חַיּוֹת אֱלֻקוֹת, בְּחִינַת רְגִלֵי הַקִּדְשָׁה, הַמְלַבֵּשִׁים בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: מִי הַקִּים כֹּל אַפְסֵי אֶרֶץ – שֶׁמְעַלָּה וּמְקִים בְּחִינַת רְגִלֵי הַקִּדְשָׁה הַמְלַבֵּשִׁין בְּזֶה הָעוֹלָם כִּנְל"ל:

וְזֶהוּ: וַיְחִי מִקְץ שְׁנָתַיִם יָמִים. שְׁנָתַיִם יָמִים הוּא בְּחִינַת מוֹצִיאֵי דְבָה, הַנִּצָּאֵר בְּהֵם (כְּמִדְבַר יד): יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה. שְׁעַל־יְדֵם נִתְקַלְקַל וְנִפְגַּם בְּחִינַת אֶהְבָּה דְּקִדְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת: וְקִמְצֵן הַכַּחֵן כִּנְל"ל. וְזֶהוּ: מִקְץ – שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּגָם הַ"קִּמְצֵן". וְפָרַעַה חֵלֶם – הֵינּוּ הַכַּחֵן הַמְדָמָה כִּנְל"ל. וְהַנְּהָ עֵמֶד עַל הַיָּאֵר – הַיָּאֵר זֶה פִּישׁוֹן, הֵינּוּ בְּחִינַת פִּי שׁוֹנֵה הַלְכוֹת, שֶׁמִּתְנַבֵּר עֲלֵיהֶם הַכַּחֵן הַמְדָמָה כִּנְל"ל. וְהַנְּהָ מִן הַיָּאֵר וְכו' – הֵינּוּ שְׁעַל־יְדֵם כֹּא שָׁבַע שְׁנֵי שָׁבַע וְשָׁבַע שְׁנֵי רָעַב, הֵינּוּ טוֹב וְרַע כִּנְל"ל. וְהָרַע מִתְרַבֵּה וְגוֹבֵר עַל הַטּוֹב, בְּבְחִינַת: וְלֹא נוֹדַע כִּי כָּאוֹ אֵל קִרְבָּנָה. וְתִקּוּנוֹ הוּא יוֹסֵף, בְּבְחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): אָסַף אֱלֻקִּים אֶת חֲרָפְתִּי. שֶׁהוּא מְמַתִּיק אֶת הָרַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרַעַב, בְּבְחִינַת (יחזקאל לו): אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֲרָפַת רָעַב בַּגּוֹיִם. וְהוּא בְּחִינַת: אָסַף רוּחַ וְכו', בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית מא): אֵישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֻקִּים בּוֹ. וְזֶה שֶׁנִּצָּאֵר בּוֹ (שֶׁם ט): וַיּוֹסֵף יִשְׁיֵית יָדוֹ עַל עֵינָיָה – שְׁעַל־יְדֵי הַיָּד נִשְׁמַר הָעֵינִן מִכַּח הַמְדָמָה כִּנְל"ל. עֵינֵן בְּסִבָּא (מִשְׁפָּטִים דף צח), מַה שֶׁדָּרַשׁ עַל פְּסוּק: ה' אֱלֻקֵי גְדֵלְתָּ מֵאֹד וְכו'.

זֶה בְּחִינַת: אֲזַכְּרָה נְגִינְתִי בְּלִילָה עִם לְבָבִי אֲשִׁיחָה וַיִּחַפֵּשׁ רוּחִי (תְּהִלִּים ע). בְּלִילָה, שָׂאֵז הוּא פְּקֻדוֹת הַרוּחוֹת, בְּחִינַת: בִּידָךְ אֲפָקִיד רוּחִי הַנְּל"ל, אֵזִי הַזְּמַן לְקַבֵּץ הַרוּחַ טוֹבָה מִתּוֹךְ הַרוּחַ רָעָה, הֵינּוּ שָׂאֵז עַקֵּר הַזְּמַן שֶׁל הַתְּבוּדָה, לְהַתְּבוּדֵר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנָי הַשֶּׁם יִתְבַּרַךְ, לְשׁוֹחַ עִם לְבָבוֹ וְלִחְפֵּשׁ הַרוּחַ טוֹבָה, דְּהֵינּוּ הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֵׁישׁ

מרבנו, עד משה רבנו, עליו השלום, מפי הגבורה, כדי להנצל
מבחי המדמה, והבן:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[תקס"ו ו' ארכאב]

בגמרא (נדה כד:) אבא שאול אומר: קובר מתים
הייתי, פעם אחת רצתי אחר צבי, ונכנסתי
בקולית של מת וכו':

א דע, כי לראות במפלתם של רשעים אי אפשר אלא על-ידי
בחינת ארץ-ישראל, בבחינת (תהלים קי): שוב לימיני עד
אשית אויביך הדם להגליד⁽⁸⁾. ימיו, זה בחינת ארץ-ישראל,
בחינת בגימיו, בן ימיו, שנולד בארץ-ישראל (כמובא בפירושי פרשת
וישלח):

ב ולהמשיך בחינת קדשת ארץ-ישראל עכשו בגלות,
שהיא תחת יד הסטרא-אחרא, ואין יכלת
בקדשתה להתגלות, אף-על-פי-כן יכולין לגלות ולהמשיך
קדשתה אפלו בגלות המר הזה, בבחינת (ויקרא כו): ואף גם זאת
בארץ איביהם. הינו אפלו בגלות המר יכולין לגלות בחינת ג'גם
זאת". ועל-ידי מה יכולין להמשיך את קדשת ארץ-ישראל.
על-ידי התנוצצות אור זכות אבות, כמאמר הזהר (שלח דף קעד):
באתר דאית תמן אבות, אית תמן שכינתא. בבחינת (ויקרא שם):
וזכרתי את בריתי יעקב וכו', והארץ אזכר. כשמתנוצץ אור
זכות אבות, אזי נתגלה קדשת ארץ-ישראל, ולא די שהאדם
נצול מהרשע, אלא גם רואה בהרשע מה שהרשע רצה לראות
בו:

ג כי הרשעים ממשיכים בחינת רע עין על שונאיהם, בחינת
(ברכות ז'): ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו. והאדם נצול
מרע עין הזה על-ידי למוד זכות שלמד על הרשע פי גם
הקדוש-ברוך-הוא מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את
הצדיק מרע עין של הרשע. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה
(שם): ולא עוד, אלא שזוכה בדין, שנאמר: מרום משפטיו מנגדו.
וזאת הזכיה שזוכה בדין, שמלמדו עליו זכות, על-ידי-זה נצול
הצדיק מרע עין של הרשע, כי לסלק הדין והמשפט, צריך לזה
התגלות הדין, בבחינת (דברים לב): ותאחו במשפט ידי. שלא לשלט
על הרשע, וכשנתגלה יד ה', אזי נעשה צל, שבו נתפסה הצדיק
מאדם של הרע עין, בבחינת (ישעיה נא): ובצל ידי כסיתיך. כי
הרשעים בגלות המר הזה, עיניהם לטושים בראי מוצק, ואדם
עיניו מביטים למרחוק, בבחינת (תהלים כג): המה יביטו וראו בני.
ועל-ידי הצל כהו מאור עיניו ונחשכים, שאין האדם שלהם יכול
להזיק. אבל הצדיקים, שמאור עיניהם בזמן הזה קטן, בבחינת

(ישעיה כג): מי עור כמשלם. ועל-ידי הצל נתחזק מאור עיניהם,
כדרך חלושי הראות, שאינם יכולים לראות היטב בשאור חזק
וגדול, וצריכים לצל כדי שיוכלו לראות. וזהו (תהלים לו): צופה
רשע לצדיק ומבקש להמיתו, הינו עם רע עין כנ"ל, וה' לא
יעזבנו בידו. בידו דיקא, הינו בהתגלות יד ה' כנ"ל. ועל-ידי מה
נתגלה יד ה'. על-ידי: ולא ירשיענו בהשפטו – על-ידי בחינת:
ותאחו במשפט ידי, בחינת: מרום משפטיך, כנ"ל, כי על-ידי-זה
כהו מאור עיני הרשע, בבחינת (ישעיה כח): שגו בראיה, על-ידי
פקו פליליה. זהו בחינת משפט, שזוכה בדין, על-ידי-זה שגו
בראיה, נחשף מאור עיניו, כנ"ל. ועל-ידי הצל נתחזק מאור
עיניו של הצדיק כנ"ל, ויכול לראות למרחוק, בבחינת (תהלים קכא):
אשא עיני אל ההרים. ורואה ומשיג צדקתו של השם יתברך,
ויכול לידע ולהבין כי ה' הצדיק, אף-על-פי שהרשע זוכה בדין,
ואין זה ממדת הצדק, ורואה שהצדק שהקדוש-ברוך-הוא
מצדיק את הרשע במשפט, זהו צדקתו של הקדוש-ברוך-הוא
(שמות כט), כי לא אצדיק רשע. וזהו: אשא עיני אל ההרים, זהו
בחינת צדקתו של הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת (תהלים לו): צדקתך
כהררי אל, אף-על-פי שמשפטיו כבוש בתהום רבה:

ד ועל-ידי חזוק הראיה של הצדיק, שרואה צדקת ה', נתחזק
אמונתו ויכול להתפלל, כי לבו נתפשט
מעקמימותו, שהיה לו קדם שראה צדקת ה', כי על-ידי הצדקות
של ה' שרואה, נתפשט הלב מעקמימותו ונתישר, בבחינת (שם):
וצדקתך לישרי לב. כי מתחלה נעקם לבו מלהאמין בשלמות
בהשם יתברך, כי היה נדמה לו שעות, חס ושלום, הקדוש-
ברוך-הוא את הדין. אבל עכשו, שרואה צדקות ה', נתישר לבו
בשלמות אמונה, ואז מחזק את עצמו, ומתפלל על צרכיו. כי
עקר התפלה היא על-ידי אמונה, שמאמין שהכל ברשות
הקדוש-ברוך-הוא, אפלו לשנות הטבע, ואין הקדוש-ברוך-הוא
מקפח שכר כל בריה, כי צדיק ה'. וזהו בחינת (תהלים קיט): אורך
בישר ללב – על-ידי ישראל לב, שהיא בחינת אמונה, נעשה
בחינת תפלה. וזהו בחינת פרה אדמה, כמאמר הזהר (חוקת דף קכב):
פרה דקבילת משור. פרה, זהו בחינת תפלה, בחינת (הושע יד):
ונשלמה פרים שפתינו. דקבילת משור, בחינת הסתכלות, לשון
(כמדבר כד): אשורנו ולא קרוב. כי על-ידי בחינת אשא עיני אל
ההרים כנ"ל נעשה בחינת תפלה. וזהו: אדמה תמימה. אדמה,
דא גזירת דינא. תמימה, דא שור תם, דינא רפיא (כמ"ש בוהר שם),
הינו שרואה שהקדוש-ברוך-הוא מתליש בתי הדין, בבחינת:
ותאחו במשפט ידי. אשר לא עלה עליה על, דא שלומי אמוני
ישראל (גם זה שם בוהר הנ"ל). זהו בחינת חזוק אמונה, בחינת תפלה,
שנעשה על-ידי חזוק הראיה כנ"ל, בבחינת: וצדקתך לישרי לב
כנ"ל:

ה וזהו בחינת עפר ואפר הנאמר בפרה, כי בחינת התפלה
צריכה לבחינת עפר ואפר, כי צריך להכניע הרע, הן
בפרט הן בכלל, תחת הטוב, בבחינת (מלאכי ג'): ועסותם רשעים
כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם⁽⁹⁾. וזה בחינת אפר שיש

(8) עין זוהר לך פי ע"ב. (9) עין זוהר פקודי דף רלו ע"ב.

בבחינת התפלה. ורגל זה בחינת תפלה, בבחינת (תהלים כ): רגלי עמדה וכו'. הרע שבפרט, הינו גופו המגושם וחמרו, יבטל בשעת תפלה, כמו חסידים הראשונים, שהיה להם בשעת תפלה התפשטות הנשמות^(א). והרע שבכלל, הינו התפלות של פושעי ישראל שמתפלל עמהם, יבטל הרע שלהם, ויעשה מהרע כפסא לקדשה, וזה בחינת אפר שבתפלה. ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט עם נפשין ורוחין ונשמותין של שוכני עפר, ויעורר אותם בתפלתו שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כ): הקיצו ורגנו שוכני עפר. וזהו (איכה ג): יתן בעפר פיהו, כלומר, שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל. וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית יח): הנה נא הואלתי לדבר אל ה', ואנכי עפר ואפר. כי זה צריך לבחינת התפלה. וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות צבור ראשי-תבות צ'דיקים, ב'ינונים, ר'שעים. בינוני הוא המתפלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (קידושין כ): לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חיצו זכאי וכו'. צדיקים, זהו בחינת עפר. רשעים, זהו בחינת אפר כנ"ל. ולעורר שוכני עפר, זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש-רוח-נשמה שלו, שבאו כבר בגלגול ונתקו. ובכלל, הינו נפש-רוח-נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו. וזהו בחינת שבעה שבעה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבעה, הינו כמובא (בוהר אחרי דף עו: ובמדרברכה פ' יט): שבעה כבוסין, שבעה כהנים וכו', זהו בחינת תפלה, בחינת (תהלים קט): שבע ביום הללתיך:

בבחינת תפלה. ורגל זה בחינת תפלה, בבחינת (תהלים כ): רגלי עמדה וכו'. הרע שבפרט, הינו גופו המגושם וחמרו, יבטל בשעת תפלה, כמו חסידים הראשונים, שהיה להם בשעת תפלה התפשטות הנשמות^(א). והרע שבכלל, הינו התפלות של פושעי ישראל שמתפלל עמהם, יבטל הרע שלהם, ויעשה מהרע כפסא לקדשה, וזה בחינת אפר שבתפלה. ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט עם נפשין ורוחין ונשמותין של שוכני עפר, ויעורר אותם בתפלתו שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כ): הקיצו ורגנו שוכני עפר. וזהו (איכה ג): יתן בעפר פיהו, כלומר, שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל. וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית יח): הנה נא הואלתי לדבר אל ה', ואנכי עפר ואפר. כי זה צריך לבחינת התפלה. וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות צבור ראשי-תבות צ'דיקים, ב'ינונים, ר'שעים. בינוני הוא המתפלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (קידושין כ): לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חיצו זכאי וכו'. צדיקים, זהו בחינת עפר. רשעים, זהו בחינת אפר כנ"ל. ולעורר שוכני עפר, זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש-רוח-נשמה שלו, שבאו כבר בגלגול ונתקו. ובכלל, הינו נפש-רוח-נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו. וזהו בחינת שבעה שבעה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבעה, הינו כמובא (בוהר אחרי דף עו: ובמדרברכה פ' יט): שבעה כבוסין, שבעה כהנים וכו', זהו בחינת תפלה, בחינת (תהלים קט): שבע ביום הללתיך:

ו גם צריך לתקן בתפלתו בחינת שלש קולות, בחינת (קהלת ה): קול כסיל ברב דברים, ובחינת (שמות לב): קול ענות אנכי שומע, ובחינת קול, בחינת (תהלים מד): כל היום כלמתי נגדי וכו' מקול מחרף ומגדף. וזהו בחינת עין ארוז ואזוב ושני תולעת, הנאמר בפרה:

ארוז זה בחינת: קול כסיל ברב דברים. ברב ההנהגות ואמונות כוזבות, שהם בחינת דרכי האמורי, כי פתי יאמין לכל דבר (משלי יח). וזהו בחינת ארוז, בחינת (עמוס ב): ואנכי השמדתי את האמורי, אשר בגבה ארזים גבהו. והגבוהי קומה על-פי הרב הן כסילים, כי מחמת גבה קומתו, העשנים העולים מהלב אל המח להתבשל במח ולהתהוות מהם מחשבות, העשנים האלו נחלשים ברב הדרך, שיש מהלב אל המח, מחמת גבה קומתם, ואינם ביבולתם להתהוות מהן מחשבות שכליות, ומחמת זה הגבוהי קומה הם שוטים. וזה בחינת דרכי אמורי, שאין להם שום שכל, מחמת כי בגבה ארזים גבהו, בשביל זה הם מאמינים אמונות רבות כוזבות. וקטני קומה, שהעשנים שלהם נתבשלים היטב, ונעשה מהם מחשבות שכליות, אבל מחמת ששכלם יותר ממעשיהם הטובים, בחינת (אבות פ"ג): כל שחכמתו מרבה ממעשיו. על-ידי זה כשהמחשבה שכליות חוזרת אל לבם, אין כח בלבם להכיל את השכל, כי עקר חזוק הלב הוא על-ידי מעשים טובים, על-ידי זה הם בבחינת (משלי י): לקנות

ושני תולעת - זהו בחינת קול שלישי, שיש לאדם בזיונות וחרפות משונאים, בבחינת: כל היום כלמתי נגדי ובשתי פני כסתני מקול מחרף ומגדף. וזהו: תולעת, בחינת (תהלים כב): ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם וכו' עים:

וזוהו: שחיטה, שרפה, אסיפה, הנאמר בפרה, שהם שלש בחינות אלו: שחיטה, זהו בחינת בטול אמונת כסילים, בבחינת (יהושע ט): ושחטה שטים העמיקו. שרפה, זהו בחינת חזוק הלב, שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו, בבחינת (תהלים לב): חס לבי בקרבי. כי על-ידי שנעצר דברי השכל בלב, נתחמם הלב, כי השכל הוא כאש עצור^(ב), וזהו שרפה. ואסיפה, זהו בחינת בטול הבזיונות של השונאים, בבחינת (בראשית ל): אסף אלקים את חרפתי, זה בחינת בטול קול שלישי כנ"ל:

וכל זה צריך המתפלל לתקן בתפלתו: להעלות את הנפלים באמונות כוזבות, להעלותם בתפלתו לאמונה אמיתית, שהיא התפלה, ולקבע בלבם אמונה שלמה, ולתקן את לב המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטיא אותם, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. וזה נעשה על-ידי כונת הלב שבתפלה, מתקן את לבם. ולהפך כל הבזיונות והחרפות, להפך לכבוד. כי כשאדם עומד בהיכל המלך ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר אלא את המלך רואה, בודאי כששומע איזהו חרפה וכו', הוא מפרש את החרפה והבוזי לפרוש של כבוד המלך, כי איך אפשר שיבוא אחר לתוך היכל המלך ויבזה את המלך, אלא בודאי אלו דברים הם דבורי כבוד. ומתבונן בהדבורים איך לפרש ולצרף אותם, שיתהוו מהם כבוד להמלך. ואין לחשב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים. זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו. וזהו (תהלים כב): ובהיכלו פלו אומר כבוד - כל האמירות צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד. ובשעת התפלה האדם עומד בהיכל המלך, בבחינת (שם נא): אדני שפתי תפתח. "אדני" זהו "היכל" (תי"ח דף לא). כן צריך לעשות מכל הבזיונות צרופי כבוד להמלך:

(א) עין שרע א"ח סימן צח. (ב) עין אבות פ"ב, תהלים נא. (ג) כמובא בפרש"י שם. (ד) עין ירמיהו כ.

בטול קולות הנ"ל. וכשחזרתי לאחורי - הינו אחר גמר תפלתו, שאז פוסע האדם לאחוריו שלש פסיעות. אמרו לי: של עוג מלך הפשן היא - ואין כל אדם יכול לתקן קולות כאלו, כי אחיזתו בימיו, ואפלו משה רבנו היה ירא מפניו, עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא: אל תירא אותו, כמוכא בזהר (שם). ובשביל זה בחינת רשע פעוג נקרא פליט, כמו שכתוב (בראשית יח): ויבא הפליט - זה עוג (ביר לך לך פ' מב וע' נדה סא ובתוספות שם וע' מ"ד דברים פ"א), שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה. והוא בבחינת: צופה רשע לצדיק - אברהם וכו' - ה' לא יעזבנו בידו, בבחינת: ותאחו במשפט ידי, והקדוש ברוך הוא כבש משפטו ממנו זמן רב, עד זמן משה רבנו עליו השלום, ובשביל זה נקרא פליט, בבחינת (איוב כג): ואפלטא לנצח משפטי - שנמלט מהמשפט זמן פביר:

ועל ידי זה הצדיקים, שהם עושי טוב, זוכים לפני ה', כי קדם בריתות הרשעים היה פני ה' מכסה ומסתר בעושי רע כדי להכריחם, בבחינת (תהלים לד): פני ה' בעושי רע להכריחם. ועכשו, תכף פשרואים בכריתות רשעים, תכף נתגלה פני ה' לעושי טוב. וזהו (שם קח): בקשו פניו תמיד. כי על ידי תמיד, שהוא בחינת ארץ ישראל^(ט), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקינו בה, על ידי ארץ ישראל תזכו למצא פני ה', כי על ידי ארץ ישראל תזכו לראות בהכריתות רשעים כנ"ל:

וזהו בחינת כלליות מלאך סנדל במלאך מט"ט שר הפנים, כלליות עשיה ביצירה, על ידי שבו פלין הפסוק: כל הנשמה (כמוכא בכוונות) - בכל נשימה ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ' יד), ועל ידי עין הרע נכפל הנשימה, כנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מנהק ופותר פיו לקבל נשימה כפולה, וכשהנשימה כפולה, גם החלל צריך לכפל כנ"ל, ובפרט שצריך להלל ולהודות לה, שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהכרת רשעים. וזהו בחינת מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה, הינו שעושי טוב זוכין לפני ה' כנ"ל, על ידי בריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

[שבועות תקס"ה, חל יום ב-ג]

הבפורים, בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבעתיכם, מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו: (במדבר כח)

א פי יש בכל אחד מישראל בחינת מלכות, וכל אחד לפי בחינתו בן יש לו בחינות מלכות. יש שהוא שורר בביתו, ויש שהוא מושל ביותר, וכן יש שהוא מושל על כל

ח ועל ידי תפלה בתקונו מתנוצץ אור זכות אבות, בבחינת: חלה זכות אבות (ע' בזהר שלח הנ"ל באבות ב). וזה נעשה על ידי תפלות בתקונו, כי חלה זכות אבות, על ידי ויחל משה את וכו' (שמות לב), על ידי בחינת תפלה. ובאתר דאבות תמן, שכינתא תמן, שהיא בחינת חלה, שהיא "גם זאת", כי גם בחינת חלה, שהיא שעור מ"ג ביצים, והוא בחינת ירשת ארץ ישראל, כי זאת המצוה נצטוו שיעשו תכף, כמו שכתוב (במדבר טו): והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה^(ז). כי באתר דאבהן תמן, שכינתא תמן, דהיא בחינת חלה, היא ארץ ישראל. ועל ידי בחינת ארץ ישראל, לא די שנצול מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו, ועד עכשו עברו משפיות לבם^(ח), שהשינו יותר ממה שהתאוו, ועכשו, על ידי ויחל, על ידי חלה זכות אבות, על ידי חלה תרומה, על ידי ארץ ישראל, נעשה לבם תוחלת ממשכה מחלת לב (משלי יט):

וזהו: קנה אל ה' ושמר דרכו (תהלים לו) - זה בחינת תקון התפלה, בחינת דריכת הקשת, בחינת התפלה, והן תלת גונין דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ כנ"ל. על ידי זה: וירוממו לרשת ארץ - זהו בחינת ארץ ישראל, ועל ידי זה: בהכרת רשעים תראה - בחינת שב לימיני וכו' כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה (תהלים שם). על ידי אמונה, שהיא התפלה, על ידי זה בא לבחינת ארץ ישראל:

ט ורע, שלא כל אדם יכול לתקן קולות הנ"ל בתפלתו, כי לפעמים הקולות הנ"ל בתפלתו הם יוצאים מרשעים גדולים בל-כף, עד כי כל מי שעומד כנגדם הוא מספן נפשו, וצריך לזה תפלה גדולה, כמו תפלת משה רבנו עליו השלום. ואפלו משה רבנו עליו השלום היה ירא מעוג מלך הפשן, כי אחיזת עוג היה סמוך לימיו, שהוא ארץ ישראל, עד שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: אל תירא אותו (במדבר כא), כי אמר: הא ימינא דילי אסתלק, כמוכא בזהר (חקת דף קפח). ועוג אחיזתו בימיו, שהוא מבני ביתא דאברהם, וארצו סמוך לארץ ישראל, ובשביל זה היה ירא משה ממנו להתגרות, בל-שבן שאר בני אדם, שצריך מאד לפשפש את עצמו, ולהבין שרש הרשע איך אחיזתו, אם יוכל להתגרות בו ולשיצאה לו:

וזהו שאמר אבא שאול: קובר מתים הייתי - שהיתה השתדלותו תמיד לראות בהכרת רשעים, שבתיהם קרויין מתים (ברכות יח). פעם אחת רצתי אחר צבי - כי עקר מפלתן של רשעים הוא על ידי ירשת ארץ ישראל, על ידי המשכת קדשת ארץ ישראל, בבחינת שב לימיני וכו' כנ"ל, וארץ ישראל צבי היא לכל הארצות (יהוהאל ב). ונבנסתי בקולית של מת - הינו שרצה לתקן קולות הנ"ל. ורצתי אחרי שלש פרסאות - הינו בחינת התפלה, שהם שלש תפלות, ועל ידם מתנוצץ אור שלשת אבות, שהם בבחינת רגלי הכסא, כדי להמשיך אור ארץ ישראל, שהיא בחינת צבי הנ"ל. וצבי לא הגעתי וקולית לא בלתה - שלא השיג בחינת ארץ ישראל,

(ז) עיק ספרי, והובא בפירש"י שם. (ח) עיק תהלים עג. (ט) עיק מדרש שוחר טוב שם.

העולם – כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו, בבחינות: שרי אלפים ושרי מאות ושרי המשים ושרי עשרות (שמות יח). ובחינות המלכות הזאת שיש בכל אחד, היא באתגליא ובאתפסיא. באתגליא – הינו הממשלה שיש לכל אחד לפי בחינתו, שהוא מושל על אלו האנשים באתגליא כפי בחינת המלכות שלו כנ"ל. ובאתפסיא הוא, כי גם יש לכל אחד לפי בחינתו בחינת מלכות באתפסיא, דהינו שאף שבאתגליא נראה שאין לו שום ממשלה על אלו האנשים, עם כל זה באתפסיא ובהעלם גדול הוא מושל על אלו האנשים, כי נשמתם הם תחתיו ונכנעים תחתיו. ונגם זאת הבחינה של מלכות באתפסיא היא לכל אחד לפי בחינתו, בבחינת שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ויש אחד, שבאתגליא אין לו שום ממשלה, ואף-על-פי-כן באתפסיא ובהעלם גדול הוא מושל על כל הדור, ואפלו על כל צדיקי הדור, כי כל נשמותיהם הם בלם תחת ממשלתו ומלכותו, וכלם נכנעים וכפופים אליו, רק שהוא בהעלם גדול, בבחינות (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי. שאף שהם עובדים עבודת-אלילים, עם כל זה בהעלם גדול הם בלם נכנעים אליו ותברך, ועובדים אותו ותברך, רק שהוא בהעלם גדול: כמו כן זאת הבחינה של מלכות באתפסיא, שאף שבאתגליא אין לו שום ממשלה, עם כל זה בהעלם גדול הוא מולך עליהם, והם בלם תחתיו ונכנעים אליו:

ב וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בחינות המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו, שלא תהיה בחינות המלכות אצלו כעבד למלאת תאוותו, רק שתהיה בחינת המלכות בבחינת בן-חורין, בבחינת (קהלת ט): אשריד ארץ שמלכד בן חורין. שהמלכות יהיה אצלד בן-חורין, לבלי להשתמש בו להנאתד. וזה בחינת מרדכי, בחינת מר דרור (חולין קל"ב), שהמרות, הינו המלכות, יש לה דרור וחרות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם ותברך, בבחינות (עובדיה א): והיתה לה המלוכה. דהינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם ותברך, דהינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בחינות המלכות שיש לו באתגליא ובאתפסיא. הן אם הוא מושל בביתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני-ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בחינת המלכות שלו:

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינות (פסחים ט"ז): הרבנות מקברת את בעליה. כי כל אחד לפי בחינת המלכות שיש לו הוא בחינת צופה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בחינת מלכות עליהם. ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ט): צפה נתתיך לבית ישראל וכו', ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונו ימות, ואתה את נפשך הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אזי הענש עליו (כ"ש שם). ועל-כן הרבנות מקברת את בעליה, ועל-כן צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהינו שיראה שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם. אך

אך אפשר לו להזהיר ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם ונגם אינם אצלו להוכיח אותם, ועל-כן צריכין לזה דעת, כדי לידע איך להוכיחם. ולבוא לדעת הזה הוא גס-בן על-ידי אריכות ימים בעצמו, וזה שאומרים העולם, שאינו יודע מחייו, כי עקר הידיעה הוא מחיים, מאריכות ימים: כי לבוא לאריכות ימים הוא על-ידי עסק התורה, כי אורייתא שמה דקדשא בריד הוא (תיקון י דף כה), וכמו בשצריכין לקרות את אחד, קורין אותו בשמו, כן בשצריכין לקרות את חי החיים כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו, כפיכול, ושמו הוא התורה כנ"ל. נמצא, שעל-ידי עסק התורה קורין את האריכות ימים. ועל-כן מזהר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות כנ"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך (דברים י): והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, למען יאריך ימים על ממלכתו. וזה: וקרא בו כל ימי חייו – וקרא בו דיקא, הינו שעל-ידי עסק התורה הוא קורא את החיים כנ"ל. וזה: ימי חייו – ימי חייו דיקא, כי כשמקבלין את החיות, צריך לקבלם במדה, כי בלא מדה וצמצום אי אפשר לקבל את החיות מהשם ותברך, מחמת רבוי אור, כי רבוי השמן גורם כפוי הנר, על-כן צריך לקבל החיות במדה. וזה זוכין על-ידי עסק התורה, כי התורה היא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, והשם הוא הכלי של הדבר, שבשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה, כמו שכתוב (בראשית ט): נפש הבה הוא שמו. שבשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. ועל-כן כשקורין את האדם בשמו, הוא מזמן תכף אצלו, מחמת שבשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו ששם נגבל החיות מחי החיים, כי התורה היא בחינת מדות, כי יש בהתורה אותיות ותבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מדות, שבהם נגבל החיות במדה, ועל-כן על-ידי התורה, שהוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא בחינת מדות, יכולים לקבל את החיות, כי על-ידי התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחינת ימים. וזה שכתוב (תהלים ט"ז): ומדת ימי מה היא. הינו שהתורה, שהיא בחינת מה, כמו שכתוב (דברים ט): מה העדות והחקים והמשפטים, היא בחינת מדות וימים כנ"ל, שעל-ידי קורין את החיות לתוך המדות והימים, שבאלא זה לא היה אפשר לקבל את החיות, מחמת רבוי אור. וזה: וקרא בו כל ימי חייו – שעל-ידי התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל. ועל-כן צריך לעסק בתורה בפה דיקא, כי בשצריכין לקרות את אחד בשמו, צריך לקרותו בפה דיקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא. כן אי אפשר לקרות את חי החיים בשמו כי-אם על-ידי הפה, ולא על-ידי המחשבה לבדה. וזה שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (עירובין נ"ד): כי חיים הם למוציאיהם – למוציאיהם בפה. למוציאיהם בפה דיקא, שעל-ידי-זה זוכה לחיים כנ"ל. נמצא, על-ידי עסק התורה ממשיכין אריכות ימים, ואז זוכה לדעת, כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמו שכתוב (קהלת ט): החכמה תחיה את בעליה. כי השכל הוא עקר החיות. ועל-ידי-זה הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח:

בעיניו, וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה - שהסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו אותיות התורה, כי בלעדיו אין חיות לשום דבר כנ"ל, רק שעל ידי רבוי העברות הפך דברי אלקים חיים לגמרי, עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיחות, עד שאינו יודע כלל אפלו זה בעצמו שנעשה לו כהתר כנ"ל, שזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל. על כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה על ידי שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת כנ"ל, ועל ידי זה הדעת יוכל לידע, שאפלו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפלו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו התורה. ומאחר שיודע, שאפלו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפלו מהסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה, כי באמת גם שם מלבש השם יתברך, הינו תורה כנ"ל, רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות, ותכף כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על ידי זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך הסתרה, ונעשה ממנה דעת, והחזרה התורה שנסתרה כאן לדעת, מאחר שיודע שהשם יתברך נסתר שם. וכיון שנתחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת ונעשה ממנה תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת: אורייתא מכרות קמיהו: עד מתי פתים תאהבו פתי (וזה שמיני דף לו, אחרי גת נשא כ"ו). כי באמת התורה מכרות וצוהקת ומוכיחה תמיד, כמו שכתוב (משלי א): בראש המיות תקרא וכו' עד מתי פתים תאהבו וכו', רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מחמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונתחזרו ההסתרות, ונעשה מהם תורה על ידי הדעת כנ"ל, אזי תכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם: עד מתי פתים וכו', כנ"ל. וזה שכתוב (שם יא): פיה פתחה בחכמה - שעל ידי החכמה ודעת הנ"ל, שעל ידי זה מגלין ההסתרות ועושין מהם תורה כנ"ל, על ידי זה: פיה פתחה. הינו בחינת אורייתא מכרות קמיהו - שהתורה בעצמה פותחת פיה ומוכיחה אותם כנ"ל. נמצא, שעל ידי עסק התורה, שעל ידיה ממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות, כי על ידיה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות כנ"ל, ועל ידי זה זוכין לדעת כנ"ל, על ידי זה יכולין להוכיח אפלו את הרחוקים מאד מהשם יתברך, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה כנ"ל:

וזה פרוש: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנגשים וכו' (אסתר ב). **מרדכי** - זה בחינת המלכות כנ"ל. ובכל יום ויום - זה בחינת התורה, שעל ידיה ממשיכין החיות להימים והמדות כנ"ל. חצר בית - זה בחינת היצוניות ופנימיות, הינו מחשבות ודבורים, שבכלם נסתר השם יתברך שם, אף המחשבות והדבורים של הרחוקים מהשם יתברך. וזה: חצר בית הנגשים - מלשון שגשו וקפצו ממקומו של עולם^(א), שנתרחקו מהשם יתברך. ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך, אך שכבר שכחו אותו יתברך, וזה: הנגשים - לשון

כי יש שני הסתרות, וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גם כן קשה מאד למצוא, אך אף על פי כן כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליגע ולחתר, עד שימצא אותו יתברך, מאחר שיודע שהשם יתברך נסתר ממנו, אבל כשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, אזי אי אפשר כלל למצא אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברך. וזה בחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר. דהינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר, ואזי בודאי אינו יכול למצא אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת כנ"ל. אבל באמת אפלו בכל ההסתרות, ואפלו בההסתרה שבתוך הסתרה, בודאי גם שם מלבש השם יתברך, כי בודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדיו חיותו לא היה לו קיום כלל, ועל כן בודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות מלבש שם השם יתברך, ככיכול ואפלו אם, חס ושלום, עושין דבר עברה, שהוא שלא כרצון השם יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא, שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפלו מחשבה דבור ומעשה של עברה, חס ושלום, יש שם גם כן התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. בבחינת הסתרות: **כי עבר ושנה** - נעשה לו כהתר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פ"ב), דהינו שעל ידי העברות הוא מהפך דברי אלקים חיים ועושה צרופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאסור התר, כמו שכתוב (ישעיה ח): הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. נמצא, שאפלו בתוך העברות מלבש שם חיות השם יתברך, דהינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהינו שמחמת העברות הפך הצרופים של התורה, עד שנעשה מאסור התר, כנזכר לעיל: עבר ושנה נעשה לו כהתר. וזה בחינת הסתרה אחת. וכשהשם יתברך נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהינו בחינה הנ"ל שנעשה לו כהתר, גם כן קשה מאד למצוא, מאחר שכבר נעשה לו כהתר, אבל עם כל זה אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברך שמו, מאחר שעל כל פנים יודע שנעשה לו כהתר. על כן, אף שהשם יתברך נסתר ממנו וכבר נעשה לו העברות כהתר, עם כל זה אפשר שישיב אל לבו זה בעצמו, דהינו מה שגפלו והגיע לבחינת נעשה לו כהתר, ויבקש ויחתר עד שיצא מזה, מאחר שעל כל פנים יודע מזה שנעשה לו כהתר. אבל דע, שיש עוד בחינת הסתרה בתוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האסור להתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור, חס ושלום. הינו אם, חס ושלום, אחר שעבר ושנה עושה יותר עברות, חס ושלום, אזי נסתר ממנו אפלו זאת שיודע שנעשה לו כהתר, רק שאינו יודע כלל משום נדנדוד אסור, והכל הוא ישר

(א) מלשון גיד הנשה - בראשית לב, ועין רש"י שם.

שכחה, כמו שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים וכו', שכבר שכחו את השם יתברך. ויש שנים עתה וזכרים את השם יתברך, אך שנשתה גבורתם^(א), ואין לאל ידם להתגבר על יצרם. ובשביל זה נקראים בשם נשים, מחמת שלש בחינות הנ"ל: בחינת שגשו וקפצו וכו', ויש שהם בבחינת שכחה וכו', ויש שהם בבחינת נשתה גבורתם כנ"ל, ועל ידי כל זה הם רחוקים מהשם יתברך, והשם יתברך נסתר מהם בבחינת הסתרות הנ"ל. ומרדכי, הינו בחינת המלכות, הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם על ידי עסק התורה, שהוא בחינת ימים ומדות כנ"ל, שעל ידי זה זוכין לדעת, שעל ידי הדעת הזה מגלין ההסתרה שבתוך הסתרה ועושים ממנה תורה כנ"ל, ואזי אורייתא מכרות קמיהו כנ"ל. וזה: לדעת את שלום אסתר – שעל ידי זה עושה דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחינת אסתר, בחינת מה, הינו תורה, כמו שכתוב: מה העדות וכו' כנ"ל, כי מזה בעצמו שידע שנים בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נעשה דעת, דהינו תורה, ואזי אורייתא מכרות קמיהו כנ"ל. וזה בעצמו בחינת התוכחה שמטל עליו להזהיר ולהוכיח כנ"ל, כי גורם על ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם כנ"ל, ועל ידי התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינת הרבנות מקברת את בעליה. שזהו כשאין מוכיח את האנשים שיש לו ממשלה עליהם וכו' כנ"ל. אבל על ידי עסק התורה הנ"ל, שעל ידי זה ממשיך חיים ואריכות ימים, בחינת דעת וכו' עד אשר אורייתא מכרות קמיהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אזי אין הרבנות והמלכות מזקת לו כנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות על ידי התוכחה כנ"ל. נמצא, שעל ידי אריכות ימים, שהוא בחינת דעת, שממשיכין על ידי התורה, על ידי זה בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות כנ"ל:

ד ודע, שהתורה המלכית תוך ההסתרה שבתוך הסתרה היא תורה גבוה דיקא, הינו סתרי תורה, כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים פאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוך הסתרה, על כן חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשמי תורה, לבל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאד, על כן הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה^(ב), כדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, בבחינת (שמות יב): ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא וכו'. כי בארץ מצרים, ששם מקום הקלפות מאד, על כן שם דיקא מלביש ומסתר השם יתברך בעצמו, הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה. על כן דיקא מההסתרה שבתוך הסתרה, בשחזור ומהפכה לדעת, נעשה ממנה דיקא תורת ה' ממש, כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה כנ"ל:

ה וכן נודר מלכות דקדשה יש מלכות הרשעה, הינו מלכות המן עמלק, כמה שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים

עמלק. וזה לעמת זה, כי מלכות דקדשה הוא בחינת מאסף לכל המחנות (שם י), כמו שכתוב (קהלת יב): סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא – זה בחינת מלכות, כמה שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. הינו, שמלכות דקדשה היא בחינת סוף דבר, בחינת מאסף לכל המחנות דקדשה, בחינת מחנה דן, שהוא מאסף לכל המחנות, כי דינא דמלכותא דינא (גיטין י"ב) קיי. ומלכות דסמרא אחרא הוא מאסף ממון, כי מחמת שהוא ירא שלא יוציאו בלעז מפיו, הינו הניצוצות הקדושות שיש אצלו, על כן הוא מתגבר ומאסף ממון, שהם ניצוצי הקדשה, כי הם בחינת הגנין עלאין שיש בזהב וכסף ונחשת, שהם הממון. וזה בחינת תאות עשירות, שהיא בחינת מלכות. ועל כן עמלק, שהוא מלכות הרשעה, רודף את מחנה דן, שהוא בחינת מלכות דקדשה כנ"ל, כמו שכתוב (דברים כח): ויזנב בך וכו' ולא ירא אלקים. דהינו בעת שאין להם כח מלכות דקדשה, שהיא בחינת ירא אלקים כנ"ל, כי מלכות המן עמלק, הוא הפוך מלכות דקדשה, כי מלכות דקדשה הוא בחינת מאסף לכל המחנות דקדשה, ומלכות המן עמלק, שהוא מלכות הרשעה, הוא בחינת מאסף ממון כנ"ל, כי מתגבר בתאות ממון כדי לתפס כל הניצוצות הקדשה כנ"ל. אך אף על פי כן אינו מועיל לו כלל, כי יש כח במלכות דקדשה, שהוא בחינת מרדכי, להוציא מאתו כל הממון וכל הניצוצות הקדושים שבלע:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י): כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת – זה מרדכי, הינו שמרדכי, שהוא בחינת מלכות דקדשה כנ"ל, נתן לו חכמה ודעת כנ"ל, וזה טוב לפניו, בחינת התורה, כי אין טוב אלא תורה (אבות פ"ג). ולהוטא נתן ענין לאסף ולכנוס – זה המן, הינו שהמן, שהוא בחינת מלכות דסמרא אחרא כנ"ל, הוא מאסף ממון כנ"ל. וזה: לתת לטוב לפני אלקים – בחינת התורה, שמרדכי, שהוא בחינת מלכות דקדשה, מוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות, ונעשה מזה תורה כנ"ל. כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות, בבחינת (איוב ט): חיל בלע ויקאנו. ועושה מזה תורה, שנקראת אשת חיל (משלי לא):

ו ולפי הגדלת הדעת כן הפרנסה כנגל. כי פרנסה כנגל תולה בדעת, כמו שכתוב (במדבר יא): שמו העם ולקמו – בשטותא (וזהו בשלח דף סב סט), כי כל מי שחסר דעת ביותר, הוא יגע וטורח אחר הפרנסה ביותר. גם לפי הגדלת הדעת כן נתרבה השלום, כי שלום תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש וכו', כי מלאה הארץ דעה. שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביחד שני הפכים, מחמת גדל הדעת שיהיה אז. כי על ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הפעם והאכזריות על ידי הדעת. כי פעם ואכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ט): פעם בחיק כסילים ינוח. וכל מה שמתרבה הדעת, מתרבה הרחמנות והשלום, ועל כן הפרנסה כנגל, בבחינת (תהלים קמ"ג): השם גבולך שלום, חלב חטים ישביעך:

(א) לשון הכתוב ירמיה נא. (ב) עין עבודה זרה דף יט, ולעיל סימן כב, אות י.

ומחלקת הוא הפך הדעת. אך יש מחלקת שהוא לשם שמים, שהוא באמת דעת גדול מאד, יותר מהדעת של שלום, כי באמת זה המחלקת היא אהבה ושלום גדול, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (קדושין 6): את והב בסופה – לא זו משם עד שנעשו אהבים זה לזה. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (אבות פ"ח): מחלקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. הינו שבאמת היא אהבה כנ"ל, וזה: סופה להתקיים, בחינת אהבה, כמו שכתוב (במדבר כא): את והב בסופה כנ"ל. וזה בחינת מלשה, כי משה הוא בחינת הדעת, שהוא בחינת מחלקת לשם שמים, ועל-כן מלשה הוא ראשי-תבות מ'חלקת ש'מאי ה'לל', שהם בחינת מחלקת לשם שמים. ועל-כן היה גאלת מצרים על-ידי משה, כי עקר הגאלה – על-ידי הדעת, כמו שכתוב (שמות טו): וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו' (ויקרא כג). למען ידעו וכו'. וזה בחינת ענה, דהינו מצות, שהוציאו ממצרים, כי מצה היא בחינת מחלקת, כמו שכתוב (ישעיה מא): אנשי מצותך יהיו כאון. וזה: שהוציאו ממצרים – שהוציאו דיקא, כי במצרים, שהיה הדעת בגלות, בודאי לא היה מחלקת לשם שמים, כי זה תלוי בדעת כנ"ל. וזה: ענה שהוציאו ממצרים, הינו שהמצה, שהיא בחינת מחלקת, שהוציאו ממצרים, ששם היה הדעת בגלות, טעמו בהם טעם מן, כי לאחר שהוציאו בחינת המחלקת מן הגלות מצרים, היה בהם טעם מן, שהיא בחינת דעת גדול, שהיא בחינת מחלקת לשם שמים כנ"ל: וזה בחינת (שמות טו): לחם מן השמים, הנאמר במן, לשון מלחמה, כמו שכתוב (תהלים לח): לחם את לחמי, בחינת מחלקת. הינו שהמן, שהוא הדעת, הוא בחינת מחלקת לשם שמים כנ"ל. ועל-כן דתן ואבירם, שחלקו על משה, שהוא הדעת, פגמו גם-כן בהמן והותירו ממנו (מ"ד שמות פ"א ופ"ב כה והובא בפירש"י בשלח), כי המן הוא בחינת הדעת, בחינת משה כנ"ל. וזה שכתוב בזהר הקדוש (תצוה דף קפג): כי מצה היא אסותא, כי מצה, שהיא בחינת מחלקת לשם שמים, בחינת דעת, בחינת שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב (ישעיה נג): שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, הינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה. וזה שנקרא מצה לחם עני (דברים טו), כי אין עני אלא מן הדעת (גדרים מא), וזה בחינת חולה, כמו שכתוב (שמואל ב-ג י): מדוע אתה ככה דל בן המלך, ומצה היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עני, שהוא רפואה להעני כנ"ל:

ז וזה בחינת שבועות, כי שבועות הוא בחינת שכל גדול ונבונה מאד, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים, כי גדל הרחמים תלוי בגדל הדעת כנ"ל, כי בשעת מתן תורה נראה להם כזקן מלא רחמים (מכילתא פ' בשלח ופי' יתרו, והובא בפירש"י פ' יתרו), וזקן הוא בישוב-הדעת, וזכה תלוי גדל הרחמים כנ"ל, ועל-כן שבועות הוא חסד עליון ורחמים גדולים. וזה בחינת המקנה של שבועות, שהיא בחינות מקנה של שער החמשים, שהוא שער העליון מחמשים שערי בינה (כ"ש בכוננות שבועות), שהוא בחינות שכל ודעת עליון, בחינת חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל. ועל-כן המקנה מושיע בכל הצרות, כמו שכתוב (ירמיה יד): מקנה ישראל מושיעו בעת צרה. כי הוא חסד עליון, שמושיע מכל הצרות. ועל-כן המקנה מטהר מכל הטמאות, כמו שכתוב (חזקאל לו): וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו', כי אין יסורין בלא עוון וכו' (שבת נה), ועל-כן המקנה, שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים, הוא מטהר מכל הטמאות ומכל החטאים. וזה בחינת מן, בחינת מקנה של שער הגון, שהוא בחינת דעת גדול, כי המן בחינת דעת: וזה בחינת (שבת קד): מאמר פתוח, נאמן פשוט. מאמר פתוח זה בחינת התגלות הדעת, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה. ובהמצרים, שהיה הדעת בגלות, כמו שכתוב (שמות ו): ושמי ה' לא נודעתי להם. היה גם הדבור בגלות (וזה וראו דף כה), בבחינת: כבוד פה וכבוד לשון (שם ד). וכשיצאו ממצרים, שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדבור, וזה בחינת מאמר פתוח, שנפתח הדבור ונתגלה הדעת. ועל-ידי התגלות הדעת נתפשט נאמנות השם יתברך, ונפר שהוא נאמן, מבטיח ועושה, וזה בחינת נאמן פשוט, שנתפשט נאמנותו כנ"ל, אבל במצרים, שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש רש"י: ושמי ה' לא נודעתי להם – לא נפרתי במדת אמתית שלי, שעל-ידי שלא נתגלה הדעת במצרים, על-ידי-זה לא נפר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל. וזה בחינת: אנכי – ה'יבא, ב'תיבא, ג'אמנים א'מריה (שבת קה). שעל-ידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל, ועל-ידי-זה נתפשט נאמנותו כנ"ל. וזה בחינת: נאמנים אמריה, בחינת נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל. וזה בחינת מן – ראשי-תבות מ'אמר ג'אמן, בחינת מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי המן הוא בחינת דעת גדול כנ"ל. ועל-כן אכלו בני-ישראל את המן ארבעים שנה (שמות טו), כי בן ארבעים לבינה (אבות פ"ה):

ט ולבוא למחלקת לשם שמים צריך לזכר ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחינת (ישעיה ג): אלביש שמים קדרות. ולזכר ולטהר את השמים היא על-ידי אנטחה באמת, כי יש בלב רוח הדופק, שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הלחות וכל הדמים וכל המיצות (שקורין ואפסיון). והרוח הדופק הזה הולך ונוקש בכל האיברים, ועל-ידי הליכתו ונשובו בהם הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומחפף

ח וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (קדושין לח): את המן אכלו ארבעים שנה, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום. אלא ענה שהוציאו ממצרים, טעמו בה טעם מן. כי באמת המן, שהוא בחינת הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו ארבעים שנה בשלמות, כי ארבעים הוא בחינת בינה ודעת כנ"ל, דהינו תכף שיצאו ממצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו המן תכף. ועל זה תרצו רבותינו וזכרונם לברכה: ענה שהוציאו ממצרים, הינו המצות, טעמו בה טעם מן, כי השלום תלוי בדעת וכו' כנ"ל,

(ד) כמובא במגלה עמוקות אופן עד.

ומגים המים, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו. ועקר נשוב הרוח הדופק - בהידיים, כי מחמת שהידיים עסקניות, צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר. ועל-כן הדאקטור, בשמניית ידו על הדפק, יודע כל ענין החולה, מחמת ששם בידיים עקר הלוד הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל. וצריך שילך זה הרוח הדופק תנועה מסדרת בתקונו וכסדורו. ויש נחש, שעל-ידה בא עצבות רוח^(ט), הינו בחינת ל"ט מלאכות, שהוא זממת הנחש על-ידי-זה בא עצבות רוח, ועל-ידי עצבות רוח אין הרוח דופק כסדורו, ואזי נעשים האיברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר, ואזי הידיים בבחינת (שמות י'): וידי משה כבדים, כי עקר הכבודות בהידיים, ששם עקר רוח הדופק כנ"ל. וזה בחינת עצבון ידים^(י), כי עקר מויק העצבות רוח להידיים כנ"ל, וכשהאיברים כבדים, אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק ונחלש עוד יותר, ועל-ידי שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האיברים כבדים עוד יותר. וכן על-ידי שנעשים האיברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר, וכן חוזרת חלילה, עד שיוצאת נפשו, חס ושלום. ועל-ידי האנחה הוא מחיה ומבריא את הרוח הדופק, ונצול מהעצבות רוח, וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האיברים, ובפרט בהידיים, ועל-ידי-זה מוכף את השמים, כי הידיים הם בחינת שמים - אש ומים, שהם בחינת יד ימין ויד שמאל. וזה (איכה ג): נשא לבבנו אל כפיים אל אל בשמים - שצריך לשא את הלב, הינו הרוח הדופק שבלב, אל הידיים כנ"ל. וזה: אל אל בשמים - כי מזה נדפך השמים כנ"ל. וזה בחינת (דברים לט): כי אשא אל שמים ידי, שצריך לשא את הידיים, שיהיה נעשה מהם בחינת שמים כנ"ל: וכשמזכך את הידיים, בחינת שמים, על-ידי אנחה, שעל-ידיה נושא הרוח שבלב אל הידיים, ועל-ידי-זה נדפכין הידיים והשמים כנ"ל, אזי הוא בחינת מחלקת לשם שמים. כי כל הדבורים מקבלין מן השמים, כי שם כל הדבורים, כמו שכתוב (תהלים קס): לעולם ה' דברך נצב בשמים. והדבורים שמקבלין מן השמים, מקבלין מן הרעמים, בחינת (שם י'): ירעם בשמים ה', בחינת (איוב לו): ירעם אל בקולו נפלאות. נמצא, שמקבלין הדבורים מהידיים, כי הן הן בחינת שמים, ששם כל הדבורים. ועקר הקבלה - על-ידי בחינת רעמים, הינו בחינת רוח הדופק, שנתתקן על-ידי אנחה, שעל-ידי נתנשאים הידיים לשמים, כי הרוח הדופק, שהולך ומנשב ומנפץ הכל, ועקר בהידיים, זה בחינת רעמים, בחינת: ירעם בשמים ה' כנ"ל. כי הידיים הן בבחינת שמים כנ"ל, ושם כל הדבורים, בחינת: לעולם ה' דברך נצב בשמים כנ"ל, נמצא, שמקבלין הדבורים מהידיים. וזה בחינת: כאשר דבר ה' ביד, הנאמר במשה ובשאר נביאים, כי שם כל הדבורים, ומשם מקבלין אותם כנ"ל: וכל הדבורים שמקבלין משם, הינו מבחינת ידים, בחינת שמים, בחינת רעמים, אין לנגות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, מאחר שקבלם מן השמים. ועל-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין יג), ומה שאין הלכה כמותו, זה אי אפשר לנו להבין

ולחשיג, כי זה בחינת רעמים, שמשם קבל הדבורים, שעליהם נאמר: ירעם (ה') אל בקולו נפלאות, דהינו שהם באמת נפלאות תמים דעים^(א), ואי אפשר לנו לחשיג זאת, כי זה בחינת דרכי ה' שאי אפשר לחשיג, הינו בחינת: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו. רשע וטוב לו, רשע ורע לו, שאפלו משה רבנו עליו השלום לא השיג זאת, ועל זה בקש (שמות לו): הודיעני נא את דרכיך^(ב). כי צדיק וטוב לו, זה בחינת הצדיק שהלכה כמותו. צדיק ורע לו, זה בחינת הצדיק שאין הלכה כמותו. רשע וטוב לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שהלכה כמותו. רשע ורע לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שאין הלכה כמותו. ואפלו משה לא השיג זאת, כי הם בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים שאי אפשר לחשיג. ועל-כן בשמקבלים דבורים מן השמים, מבחינת ידים, בחינת רעמים כנ"ל, אין לנגות אותו, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת מחלקת לשם שמים, שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שאי אפשר לחשיג זאת, כי הוא נפלאות תמים דעים, בחינת רעמים כנ"ל: וזה פרוש (איוב כ): ברוחו שמים שפרה, חללה ידו נחש ברת. הן אלה קצות דרכו, ומה שמין דבר נשמע בו, ורעם גבורתו מי יתבונן. ברוחו שמים שפרה, הינו בחינת הרוח הדופק הנ"ל המנשב בידיים, שהם בחינת שמים כנ"ל. וזהו בחינת: ברוחו שמים שפרה. כי על-ידי הרוח הדופק הנ"ל הוא מוכף ומשפר השמים, שהם הידיים, בבחינת: נשא לבבנו אל כפיים אל אל בשמים כנ"ל. וזה: חללה ידו נחש ברת - שעל-ידי-זה עושה חלל בהידיים, שהיו כבדים וסתומים על-ידי העצבות רוח, שהוא זממת הנחש כנ"ל. ואזי, בשמבטל בחינת זממת הנחש, והרוח הדופק מנשב כסדר, ואזי נתנשאים הידיים ונדפך השמים, ואזי מקבלין מהם דבורים בחינת מחלקת לשם שמים, שזה בחינת דרכי ה', כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים כנ"ל, וזה: הן אלה קצות דרכו - הינו שזה בחינת דרכי ה', בחינת צדיק וטוב וכו', שאי אפשר לחשיג כנ"ל, בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים כנ"ל. וזה: ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן - הינו שבאלו הדבורים שמקבלין מן השמים הנ"ל אין בהם שום גנות, ואסור לנגות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שאי אפשר להבין ולחשיג כנ"ל. וזה: ומה שמין דבר וכו'. הינו שאין בהם שום גנות, אף אם אין הלכה כמותו, כי: ורעם גבורתו מי יתבונן - כי מי יוכל להבין רעם גבורותיו, שהם נפלאות תמים דעים, בחינת: ירעם (ה') אל בקולו נפלאות, כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שזה אי אפשר לחשיג, כי הוא בחינת דרכי ה' כנ"ל:

וזה פרוש: וביום הכבודים - זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים כט): אף אני בכור אתנהו, עליון למלכי ארץ. בהקריבכם מנחה חדשה לה' - זה בחינת תורה חדשה^(ג), תורת ה', שנעשה על-ידי בחינת המלכות הנ"ל. בשבועתיכם - זה בחינת הדעת כנ"ל, בחינת מן, בחינת מקנה של שבועות, שהוא

(ה) עין משלי טו, ישעיה נד, סג. (ו) בראשית ה. (ז) איוב שם. (ח) עין ברכות ז. (ט) עין וקרא רבה פרשה יג.

מקנה של שער החמשים כנ"ל. ועל-בן נקרא שבועות עצרת, מלשון מלכות, כמו שכתוב (שמואל א ט): זה יעצר בעמי⁽¹⁾. מקרא קדש יהיה לכם - זה בחינת רוח הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, היינו שצריכין לקרות את הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מזהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבות רוח כנ"ל. כל מלאכת עבודה לא תעשו - לבטל זהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידים, כמה שכתוב (בראשית ח): זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו. הכל כנ"ל:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

רש"י:

השער הזה. של ארם, שבארם היה באותה השעה: ואין מספיקין לבנותו. פעם שלישית:

תלמידיו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי בן דוד בא וכו'. אמר להן: לכשיפל השער הזה ויבנה, ויפל ויבנה, ואין

מספיקין לבנותו, עד שגן דוד בא: (סנהדרין צח)

שאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי יבוא בן דוד וכו': א דע, כי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא, נברא ממנו מלאך (הניגה יד), וכל דבור ודבור נחלק לכמה ניצוצות, בבחינת (ירמיה כג): כפטיש יפוצץ סלע⁽²⁾. כמו-כן נבראו כמה וכמה מלאכים, לפי רב הניצוצות. ודבור הכולל את הניצוצות נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הניצוצות, והם מחנהו. וכל מלאך ומלאך הוא ממנה על איזה דבר, ואפלו כל אילנות ועשבים יש עליהם ממנים, כמה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"ב פ"ו): אין לה עשב מלמטה, שאין לו מלאך מלמעלה וכו'. וכל מלאך מקבל חיותו מהדבור, ומשפיע לתוך הדבר שנמנה עליו, היינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממנה עליו. ושני הכחות האלו, הינו כח שיש למלאך לקבל וכח להשפיע, מכנים בבחינת ידים. ביד ימין מקבל חיותו, וביד שמאל משפיע, בבחינת: ומכה אותו ואומר לו: גדל (שם). והפאה היא בחינת שמאל. נמצא, שכל הרפואות תלויות בתורה, בבחינות (משלי ד): ולכל בשרו מרפא. כי התורה נותנת כח למלאכים, והמלאכים משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם באמונת חכמים ופורץ גדרם, אזי אין רפואה למכתו, בבחינת (שבת ק): דלמא הוויא דרבנן מרקח שאין לו אסותא. כי הפורץ גדרם, על-ידי זה מסיר הידים מן המלאכים, לפי בחינות הסרתו מדרך דברי רבנן. וזהו (ברבים י): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל - לפי בחינות הסרתו, אם סר מדרך דברי רבנן לימין, בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל, ואם סר לשמאל, בזה סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. וכשנפגם איזהו יד המלאך, אזי אין לזה

האדם אסותא, כי זה העשב, שבו תלוי רפואתו, אין לו כח לרפואתו, כי אין משפיע לו: וזה בחינת (דברים כח): מכה אשר לא כתובה בתורה - זהו מיתת תלמיד-חכם, הינו המיתה שתלמיד-חכמים ממיתין איזהו אדם, כי חולאת הפאה לאדם על שעבר על דברי רבנן אין לו רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה פאה על-ידי מכה אשר לא כתובה בתורה, כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים, ואנחנו מצוים לשמע מהם, ויש מי שמוזלזל דבריהם ואין מאמין דבריהם, מחמת שנדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל-ידי זה נחלה במכה שאין לו רפואה ומת בה. ויש יסורין של אהבה, השולטין על האדם שהוא צדיק, והוא מכה ביסורין, ואין רפואתו תולה ברפואת עשבים, כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידיים הם שלמים. וזה (ש"ה ט): כי חולת אהבה אני, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. הינו, חולת אהבה יכולה היא לשלט על איש אחד, ואין רפואתו תולה בהידיים הנ"ל, כי הידיים בבחינתו הם שלמים, בבחינת: שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אמר לו: הב לי ידך וכו' (ברכות ט). כי רבי יוחנן סבר, שאלו יסורין הן יסורין של אהבה, וזהו ששאל אותו: חביבין עליך יסורין. ששאל אותו אם חביב עליך היסורין, הינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו: לא וכו'. וכששמע רבי יוחנן, שהיסורים לא של אהבה הן, חשב דילמא פגם, חס ושלום, בידיים הנ"ל, ובשביל זה אין לו רפואה, וזה שאמר לו: הב לי ידך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנן, חס ושלום, כנ"ל, ותקף בשיחב לו ידא אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא פגם בידיים, בשביל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו: וזהו: ומשך אבירים בכחו, יקום ולא יאמין בחיין (א"י כד). כי על-ידי שאין מאמין בתלמיד-חכמים, הנקראים חיים, כמה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): ובגיהנו בן יהונדע בן איש חי - צדיקים אפלו במיתתם נקראים חיים, על-ידי זה הוא נופל בחולאת אשר לא יאמין בחיין, הינו שאין שום אדם מאמין שיחיה מחלי זה, כי אין רפואה למכתו כנ"ל. ותקונו - שיקים אמונה הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו: יקום ולא יאמין בחיין - הינו זה שלא האמין בחכמים, הנקראים חיים, יקים זאת האמונה הנפולה, ועל-ידי זה יקום מחולאת הזאת, שלא האמין עד עכשו שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל-ידי אמונתו יתרפא, כי על-ידי אמונת חכמים מתקן בחינות ידים של מלאכים, והם מקבלים ומשפיעים כחות לעשבים לרפואתו. וזה: ומשך אבירים בכחו. הינו שהמלאכים, הנקראים אבירים⁽³⁾, כל אחד ואחד נחזר לו כחו, הינו כ"ח פרקין הידיים, וממשיכין שפע לכל הדברים שנתמנו עליהם, ואז יש לו רפואה כנ"ל, כי דברי חכמים עושין ומתקנין בחינת הידיים כנ"ל:

ב ולהקים אמונה הנפולה היא על-ידי בחינת יעקב, הינו על-ידי גדר⁽⁴⁾, שידר איזהו גדר (רצונו לומר ויקום מיד), (עין בהשפמות), ועל-ידי הגדר ישוב לאמונת חכמים. כי כשאין לו אמונת חכמים, זה בחינת הסתלקות החכמים, בחינת

(1) עין זוהר פינחס דף רנו ע"ב. (2) עין שבת דף פח ע"ב. (3) עין יומא דף עה ע"ב. (4) עין זוהר פינחס רנח.

פלא, בבחינות (ישעיה כט): הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו. ודרשו חכמינו וזכרונם לברכה (פ"ר איכה א), שזה נאמר על סלוקן של חכמים. ותקונו של הפלאה הזאת, הינו של סלוקן של חכמים, תקונו הפלאה של נדר, בבחינת (במדבר י): כי יפליא לנדר נדר. כי על-ידי הנדר הוא עולה לשרש שהחכמים משרשים שם, הינו בחינת פליאות חכמה (ספר יצירה, ועי' זוהר בלק דף קצ"ג), ויודע ומכיר מעלות החכמים, ועל-ידי זה הוא שב ומאמין בהם. וזהו בחינת (ישעיה כח): אודה שמך כי עשית פלא. ועל-ידי זה: עצות מרחק אמונה אמן. הינו על-ידי בחינת נדר, שהוא בחינות פלא, נתתן אמונת חכמים, שעצתם מרחוק, בבחינת: ממרחק תביא להמה (משלי לא). כי דברי תורה עניים במקום ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ח פרק ראיהו בית דין), שהחכמים למדים דבריהם ממקומות רחוקים שבתורה, שזה נמסר להם לדרש התורה לכל הפציהם בשלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, ומחייבין אנחנו להאמין לכל דבריהם, בבחינות: לא תסור מן הדבר וכו'. ועקב הוא בחינות נדר, שהוא ראש לכל הנודרים, כמו שכתוב (בראשית כח): וינדר יעקב נדר^(א).

זוהו: מידי אביר יעקב (שם כט) – בשביל לתקן ידי המלאך, הנקרא אביר, צריך להשתמש בנדר, שהוא בחינת יעקב כנ"ל. כי משם רועה אבן ישראל – הינו על-ידי הנדר נתתן האמונה הנקרא רועה, בבחינת: ורעה אמונה (תהלים לו). וכשנתתן האמונה, נתתן הידים, בבחינת לא תסור כנ"ל:

ג ובשנתתן הידים הנ"ל על-ידי נדר כנ"ל, על-ידי זה מתנוצצים בו אורות האבות, כי נדר זה בחינת אור יעקב, וידיים הם אברהם ויצחק, שהם ימין ושמאל. וזה בחינות (שם עח): נגד אבותם עשה פלא. הינו שעל-ידי פלא הנ"ל מתנוצצים בו אור האבות. וזהו סופי-תבות של שמות האבות בק"ם (פי סופי-תבות של אברהם, יצחק, יעקב, הם אותיות בקם) נטריקון: ב'שמן ק'דשי מ'שחתיו (תהלים כט), שהיא רמן בחינות נדר, כי כן כתיב בנדר יעקב (בראשית כח): והאבן הזאת אשר וכו', וכתיב (שם לח): ויצק עליה שמן, הינו על-ידי הנדר מתנוצצים על האדם אור האבות:

ד ועל-ידי האורות האלו עולה ומתענג בענג שבת, בבחינות (ישעיה נח): אז תתענג על וכו' והרפבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אבדי. במתי ארץ הם אברהם ויצחק, שהם הידים, שהם זרועות עולם^(ב). והאכלתיך נחלת יעקב – זה בחינות נדר הנ"ל. ועל-ידי האבות עם האמונה הנ"ל זוכה לענג שבת, בחינת שיון בת. שיון – זה בחינת אבות^(ג). בת – זה בחינות אמונה, בחינות: בת היתה לאברהם וכו' (כ"ב ט: דרשו שם על פסוק וה' ברך את אברהם בכל, בת היתה לו לאברהם ובפל שמה), בחינת (משלי כח): איש אמונות רב ברכות:

ה וענג שבת הזה, זה בחינת אכילה בקדשה, כי אכילת ימי החל נהנה ממנה גם-כן הספרא-אחרא, אבל מאכילת שבת אין חלק לספרא-אחרא כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות ט): אכלוהו היום כי שבת היום לה', פי אכילת שבת נעשה קדשה ואלקות נמור, בלא תערכת סינים כלל, ויכול לפעל באכילת שבת מה שפועל בתענית, הינו להפיל אויביו לפניו בזכות ענג שבת כמו שפועל בצום. ועל-שם זה נקרא שבת, כי בסגלתו להשפית אויב ומתנגם (תהלים ח):

ו כי על-ידי הצום אויביו נופלים לפניו, פי על-ידי הפעם, הבא מהפכד, בחינת כבוד כועס וכרכות סא^(ד), נתעורר המקטרג הנדול, שהוא עשו הוא אדם^(ה), שאחיותו בכבוד (וזה פינחס דף רלד ותיקון כא). והוא אדמוני^(ו), שהוא בחינת כבוד שהוא מלא דם^(ז). ומן המקטרג העליון נתעוררים ונשתלשלים מקטרגים וצרים למטה על אדם הכועס ושולטים עליו, ואינם יראים מפניו, פי על-ידי הפעם נדמה להם כבהמה, בבחינת (תהלים טט): נמשל כבהמות נדמו. פי עקר המורא שמתיראין מן האדם, בבחינת (בראשית ט): ומוראכם וחתכם, אינו אלא על-ידי הצלם אלקים שבפני האדם, ועל-ידי הצלם, האדם הוא אדם, וכשפר צלם, אזי יוצא מנדר אדם לנדר בהמה, ואז סר מוראו^(ח). ועקר הצלם המאיר בפני האדם, היא חכמות הבורא, שנתן לאדם יתרון על הבהמה, היא המאירה בפני אדם, בבחינת: חכמת אדם מאיר פניו (קהלת ח). ועל-ידי הפעם – אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת (פסחים יו), ואז צלו סר ופניו נופלים, בבחינת (בראשית ט): למה תרה לך ולמה נפלו פניו. וכשאין לו פני אדם, אזי מוראו סר, כי נמשל כבהמות, וצרי מוצרים לו. ועל-ידי הצום והתענית הוא מתקן את פניו ומחזיר לעצמו את חכמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו, ואז הכל יראים ממנו, ואויביו נופלים לפניו. לפניו דיקא, כי עקר נפילתם – מחמת הפנים כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי הצום, פי על-ידי הצום נכנע הפני המוח, כי ביום שאדם אוכל, אז הפכד נוזן תחלה, ואחר-כך הוא שולח להמוח. נמצא, ביום האכילה הנדלה והממשלה להפכד. וכשמתענה, אזי נוזן המוח תחלה, והמוח שולח מוזן אחר-כך להפכד^(ט). נמצא, ביום הצום נכנע הפני המוח, והנדלה והממשלה להמוח. וזהו תקון למה שפגם בתחלה בהחכמה, שהיא המוח, שהיא הצלם המאיר בפניו, ועכשו על-ידי התענית הוא מכניע את הפכד, ונותן הממשלה להמוח, וכשנכנע הפכד, שהוא ראש המקטרגים, אזי נכנעים כל האויבים האחוזים בהפכד. וזה אותיות צום נטריקון: ו'כתותי מ'פניו צ'ריו (תהלים טט), שעל-ידי הצום נכנע הפכד ונתתן מוח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. ועל-ידי הצלם שבפניו, על-ידי זה: וכתותי מפניו צריו – מפניו דיקא כנ"ל:

אבל כשזוכה לבחינת ענג שבת כנ"ל, אז אין צריך לצום^(י), פי פועל באכילתו מה שפועל על-ידי הצום, הינו

(ד) עיין ב"ר יצא פרשה ע. (ה) דברים לג. (ו) הקדמת זוהר דף ב ע"ב, בראשית דף כ"ה עב. (ז) בראשית לו. (ח) שם כח. (ט) עיין בכורות נה. (י) עיין שבת דף קנא ע"ב. (יא) עיין בשער תיקוני עונותו להאריז"ל. (יב) עיין אדרא ווטא דף רפח ע"ב.

והתחברות קנה החית לנג החית, הוא מפריד, ונעשה הא מחית, הינו בחינת פה כנ"ל:

וזהו ששאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי בן דוד בא. והשיב להם: כשיפל זה השער וכו'. ועקר הדבר, שיפל שלשה פעמים, ואין מספיקין לבנותו עד שכן דוד בא. כי שער ארם זה בחינת שער דסמרא אחרא, וכשיפל נפילה אחר נפילה על-ידי בחינות שהבאתי^(*) כנ"ל, אז יבוא בן דוד ויבנה שערי הקדשה. הינו, כשאין אמונות חכמים ואין שומע להם, בבחינת (ישעיה כב): ולמוכיח בשער יקשון. על-ידי זה באים לחלי עד אין מרפא כנ"ל, בבחינת (תהלים ק): ויגיעו עד שערי מות. אבל כשייש להם אמונה, אזי נפתחים להם שערי הקדשה, בבחינת (ישעיה כו): פתחו שערים וכו' שומר אמונים. וכשזה קם, זה נופל^(**), ואז נופל שער ארם פעם אחרת. והקמת אמונה היא על-ידי נדר, ואז נהר בנהירו דאבהן כנ"ל, ואז נבנה פעם שניה שער דקדשה, בבחינת (תהלים כד): שאו שערים ראשיכם. כי האבות הן הראשים^(***), בבחינת (שמות ו): אלה ראשי בית אבותם. וכשזה קם, זה נופל, וזה בחינת נפילת פעם שנית שער של ארם. ועל-ידי הארות האבות זוכה לשבת, להשפית אויב, וזוכה לשלום כנ"ל, ואז נבנה פעם שלישי שער דקדשה, בבחינת (וכריה א): ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ובבחינת צדקה: אל תדבא עני בשער (משלי כב). ומכניעים השונאים היונקים משער ארם, בבחינת (תהלים סט): ושיחו בי ישבי שער. כי נכנע כבד פועם, שהיא עשו אדום כנ"ל, שהוא באדרת שער (בראשית כח), וזהו נפילת פעם שלישי שער של ארם:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

[שיך לעיל, אחר תבת על-ידי בחינות שהבאתי^(*): בכאן דלג רבנו זכרוננו לברכה כמה תבות, שהיו פתובים בלשונו שם בכתיבתו הקדושה, וכשנתן לי להעתיק תורה זאת, מחק בכונה כמה וכמה תבות מכתובות ידו הקדושה, כדי שלא אעתיקם, וראיתי שהיה לו בזה כונה שלמה. וכן היה דרכו כמה פעמים בכמה תורות, שהיה מדקדק מאד כשנתן תורתו להעתיקה למחוק שם כמה וכמה תבות, שהיו מכרחים להענין מאד, ודלג באמצע, כי לא רצה שיתגלו אלו הדבורים. והמעין היטב באלו המקומות, ויכל להבין שחסר שם באמצע הענין. וגם בתורה הזאת יכולין לראות קצת, כי כתב: וכשיפל וכו' על-ידי בחינות שהבאתי, ואין זה דרך לשונו. אך כל זה היה אצלו כתוב הדור מבאר היטב, אך בכונה מדיקת דלג באמצע, כי כל דבריו הקדושים היו בפלס ומשקל גדול, מה לגלות ומה שלא לגלות, ואפלו תבה אחת יתרה היה מדקדק עליה שלא לדבר או שלא להעתיק, כפי מה שהיה יודע על-פי השגתו העצומה, שאין צריכין לגלות זאת. ועין בסמוך בסימן נח, אות ט, מה שכתוב שם: כי הגדלה של הפשרי הדור היא בחינת כלי אל התחדשות התורה בבחינת^(*) ואלו וכו', ושם נפר החסרון לעינים, ועתה על-פי הנ"ל תבין הדבר, כי שם מחק כמה תבות באמצע התורה. וכן באותה התורה שבסימן נח הנ"ל מחק

להשפית אויב. כי אכילת שבת, קדש היא, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב). ואז נכנע הכבד, ואז נתבטל כחו, בבחינת (תרומה דף קלה): וכל שולטני רגזין, שהם בחינת כבד פועם, בלהו ערקין ואתעברו*. ואז: וכלא אהבה, * ונתגדל המוח החכמה ומאיר בבחינת (שה"ש ו): אהבה בתענוגים, בפניו בבחינת ואנפקא וכל זה מענג שבת הנ"ל: נהירין בנהירו עלאה:

ז ודע, שלבטל ולהכניע האויבים די הצום או אכילת שבת לבד, אבל לרב השלום צריך גם להרבות בצדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה צדקה – מרבה שלום. וזהו שאמרו (ברכות ו): אנרא דתעניתא – צדקתא. ואמרו (תענית ח): שמש בשבת צדקה לעניים. שמש, זה בחינת שלום, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מכילתא ובספרי פ' תצא וכו' ושלמי כתובות פ"ח): וזרחה עליו השמש – מה שמש הוא שלום לכל פאי עולם וכו'. וזהו שמש, הינו השלום, אינו אלא על-ידי צדקה לעניים:

ח ודע, שיש חלוק בין השלום של התענית של חל ובין השלום של ענג שבת. הינו, השלום של תענית אין לו בחינת דבור, בחינת (בראשית לו): ולא יכלו דברו לשלום. אבל על-ידי ענג אכילת שבת נשלם הדבור לשלום, בבחינת (תהלים כב): למען אחי ורעי אדברה נא שלום. בחינת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. כי הפה נשלם באור גדול בשעת אכילת שבת. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה^(**): אין בין חמין למצה אלא משהו. חמין, זהו בחינת תקון הפעם על-ידי התענית כנ"ל, בבחינת (ישעיה ס): מי זה בא מאדום חמוץ בנדים. אדום זה בחינת כבד הנ"ל, וחמין זה בחינת הכנעתו, בחינת תענית, בחינת העדר אכילה, בחינת (שמות יב): כל מחמצת לא תאכלו. לא תאכלו – זה בחינת תענית הנ"ל. מצה, זה בחינת אכילת ענג שבת, בחינת (ישעיה סו): למען תמצו והתענגתם וכו'. וזהו: אין בין חמין למצה וכו'. הינו אין בין התענית לבין אכילת ענג שבת הנ"ל, אין החלוק ביניהם אלא משהו, נוסריקון: ו'היה מ'עשה ה'צדקה שלום (ישעיה לב). הינו כי אין דומה שלום של התענית לשלום של שבת, כי זה אין לו פה, וזה יש לו פה. וזהו החלוק, שבחינת שלום שיש לו פה הוא במעלה על שלום שאין לו פה, כמו מעלת מדבר על חי, כי החיות הם חיים כמו בני-אדם, אבל האדם יש לו מעלה, שיש לו כח הדברי. וזהו החלוק בין חמין למצה, שהחלוק בין חית להא. חמין הוא בחית, זה בחינת שלום שאין לו פה, בחינת חי, בחינת (אויב ה): וחת השדה השלמה לך. הינו בחינת שלום שאין לו פה, שאין לו כח הדברי, כמו חיות השדה. ומצה היא בהא, זה בחינת ה' מוצאות הפה, בחינת כח הדברי כנ"ל. וזה בחינת (בראשית כו): הא לכם זרע, בחינת (חושע ו): זרעו לכם לצדקה, בחינת: מעשה הצדקה שלום כנ"ל. וזהו (משלי יח): מדינים ושבית הגורל. גורל זה בחינת ענג שבת, בחינת (רניאל יב): ותנוח ותעמד לגורלך לקץ הימין. שאז יהיה פלו שבת, וזה: ותנוח, זהו בחינת (שמות כ): וינח ביום השביעי. וגורל הזה, שהוא שבת, מבטל מדינים וצרים כנ"ל. ועוד יש לו כח, שבו נעשה בחינת פה כנ"ל, וזהו: ובין עצומים ופריד – בין התעצמות

(יג) טעמי מצות לר"מ הבבלי וכן הובא בשל"ה במסכת פסחים. (יד) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמץ. (טו) עין זוהר פניחס דף רג ע"ב. * תורה נח אות ט.

שכלו ודעתו, רק לסמוך עליהם, כי להם נמסרה התורה לדרשה כנ"ל:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[ראש השנה תקס"ו, חל ביום ג-ד]

בזוהר בראשית (דף לב): תלת נפקין מחד. חד בתלת קימא. חד עאל בין תריין. תריין ינקין לחד. חד יניק לכמה סמריין:

א הינו, כי באר וענן ומן, כלם חזרו בזכות משה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ט): ואכחיד שלשת הרועים בירח אחד - וכי בירח אחד מתו. ותרצו, כי בהסתלקותם של אהרן ומרים נסתלקו ענן ובאר, וחזרו בזכות משה. וכשנסתלק משה בירח אדר, אזי נסתלקו באר וענן ומן, והיו כאלו מתו כל השלש בירח אחד. וזהו: תלת נפקי מחד. הינו באר וענן ומן היו בשביל חד, בשביל משה:

ב ומשה, היה נשמתו כלול משלשה אבות, והיה לו כח להמשיך אלו השלשה השפעות. באר מים חיים⁽⁸⁾ זה בחינת אברהם, מימי החסד, ואברהם התחיל לחפר בארות. וענן זה בחינת יצחק, בחינת השדך ענן וערפל⁽⁹⁾, בחינת (בראשית כ): ותכהין עיניו מראות. ומן זה בחינת יעקב, בחינת (תהלים עח): לרעות ביעקב עמו. ומשה, שהיה כלול מאבות, נאמר בו (שמות ט): וישב משה על הבאר. וכתוב בה (שם כד): ויבא משה בתוך הענן. וכתוב בה (שם טז): ויאמר משה אליהם הוא תלחם. הוא היקא, קאי על משה בעצמו, שבזכותו אכלו הפן. ולעתיד, בשעת התחיה, יקום משה כלול משלשה אבות במקדם, בחינת (קהלת א): מה שהיה הוא שיהיה. בחינת (דברים לא): הנך שוכב עם אבותיך וקם - שיקום בתחיה כלול משלשתן. וזה חד בתלת קימא:

ג ובכח שהיה כלול מאבות היה לוחם בנגד עמלק, בבחינת (ויקרא כ): חרב נקמת נקם ברית⁽¹⁰⁾. כי האבות הן ברית, בחינת (שם): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו'. ועמלק טמא בריתם, בבחינת (דברים כח): אשר קרף בדרך. וזהו: וחד עאל בין תריין - זהו מלחמת עמלק, שנאמר בו (שמות י): ואהרן וחור תמכו בידי מנה אחד ומנה אחד:

ד ובזה שהכניע קלפת עמלק ותקן הברית וזה לבחינת (שמות טז): והיה להם משנה על אשר ילקטו יום יום. ויוסף, שזכה לברית, בתיב בה (בראשית מא): וירבב אותו במרפבת המשנה. הינו משנה על אשר ילקטו יום יום, שעל ידי ברית זוכה לשפע כפולה. וזה תריין ינקין לחד, שבחינת שבת מקבל מיוסף

מקדם גם כן כמה וכמה תבות וענינים בשאר מקומות שאין נבר כל-כך, וכן אחר-כך בסימן נט, שם גם כן מחק באות ה, אחר וזה פרוש: בית והון וכו', שהאבות היו מנירים גרים וכו', שם מחק כמה וכמה תבות, וכן בשאר מקומות באותה התורה. וכן היה בכמה וכמה תורות שנתן להעתיקם כנ"ל, והדברים עתיקים:

(שידך לאות א' וב'): המבזה תלמיד-הכם אין לו רפואה למכתו (שבת קס"ט), כי כל הרפואות הם הרפבות, היינו שלוקחין סם פלוני ועשב פלוני במדה ובמשקל כד וכד, וכן עשב אחר שמשקלו כד וכד, וכן שוקלין מכמה מינים. וכל עשב ועשב יש לו כח אחר, ומערבין אלו המינים ביחד, ועושין מהם הרפכה, וזאת ההרפכה יש לה כח לרפאת החולאת. נמצא, שעקר כח הרפואה - על ידי ההרפכה, שנעשה לה כח אחר חדש על ידי הכח שקבלה מכל אלו העשבים שנתערבו, ובזה הכח של ההרפכה דוקא מרפאין החולאת. ועל כן צריך רופא ממה, שיודע לעשות ההרפכה, אבל מי שאינו ממה, אף אם יקח העשבים שיש להם כח לרפאת, עם כל זה לא יפעל כלל, כי אין יודע איך להרכיבם. כמו כן התורה, שהיא רפואה לכל דבר, כמו שכתוב: ולכל בשרו מרפא. אין מי שיודע אותה כי אם חכמי הדור, כי נמסרה להם לדרשה בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. אבל מהתורה בעצמה אי אפשר לידע דבר, כי אם על פי חכמי הדור, שהם מפרשים אותה, כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום אחר, והחכמים מלקטין ומערבין ומרכיבין את התורה, ודורשין אותה במקום למקום בשלש עשרה מדות, והם גורעין ומוסיפין ודורשין (כ"ב ק"א). ואף שכתוב בהתורה כד, הם גורעים ממנה אות או תבה, ובמקום אחר מוסיפין, ובזה דורשין אותה כפי מה שיודעין, כמו שנמסרה להם. ועל כן בשפוגם בכבוד תלמיד-הכם אין רפואה למכתו, כי עקר כח הרפואה שמקבלין מהתורה, אי אפשר לקבל כי אם על ידי חכמי הדור, כי להם נמסרה לדרש, והם יודעים להרכיב אותיות התורה כנ"ל, שזה עקר כח הרפואה כנ"ל, כי כל העשבים מקבליים כח מהתורה, כמבאר לעיל, ועקר כחם לרפאת הוא על ידי ההרפכה כנ"ל. על כן העקר תלוי בחכמי הדור, שעל ידי שהם יודעים לדרש את התורה ולהרכיב אותיות התורה כנ"ל, על ידי זה מקבלין כח כל ההרפבות של כל העשבים שמקבליים כח מהתורה. על כן העקר - שיהיה לו אמונת חכמים, ולהזהר בכבודם, לירא מהם מאד. ואף אם נראה לו מהם דבר שאינו מפרש בהתורה כד לפי דעתו, ונדמה לו שהם עושים, חס ושלום, כנגד התורה, הוא צריך להאמין שבודאי הם עושים נכונה על פי התורה, כי התורה נמסרה להם. כגון שאנו רואים, שמפרש בתורה: ארבעים יכנו (דברים כח). והם אמרו שלשים ותשע מלקות דוקא (מכות כב: ע"ט), כי הם יודעים על פי הדרשות והמדות, כפי מה שנמסר להם, שצריך דוקא שלשים ותשע מלקות. על כן צריך להאמין בחכמים, ולהשליך

(8) בראשית כו. (9) דברים ד. (10) עין זוהר בשלח דף טו.

דור, וזה תלוי לאלפים דור] – על ידי תשובה מאהבה עושה חסד לשני אלפים:

ח ואז כל הכשרים שבדור נתרפאים, בבחינת (ישעיה ט): ושב ורפא לו. כי קדם סבלו וסורים, בבחינת (שם טז): אכן חלינו הוא נשא. גם נעשים מכבדים בעיני הבריות, בבחינת (שם ט): מה יפית ומה נעמת, על ידי אהבה בתענוגים כנ"ל, כי מקדם היו בבחינת (ישעיה טז): לא תאר ולא הדר לו:

ט וכשהכשרי דור נתפסים ונתכבדים בעיני כל, אזי כל אחד לפי פשרותו יכול להבין, שגבר השפיע חכם הדור ביום השבת לחם משנה הנ"ל, כי כל אחד ואחד לפי פשרותו, בן מקבל יפי והדר, ונתגדל בן בעיני הבריות. והיפי והגדלה היא ציון וסימן ורשימה על משנה תורה הנ"ל, בבחינת (תהלים מח): הר ציון ירבותי צפון. הר זה בחינת גדלה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (פנהרין ק): על גודי הרכם צפור – זה מלכות וגדלה, שהגדלה הוא ציון וסימן על ירבותי צפון, על חמוקי ירכיב^(ט), תורה הצפונה^(י). וזהו (ישעיה נח): אם תשוב משבת רגליך. על ידי תשובה הבאה מבחינת שבת נמשך ירבותי צפון, וזהו: רגליך. וכל אחד לפי פשרותו, בן נתצין ונתסמן אצלו, כדי לקבל אחר כך בתוך הציונים של הגדלה את ירבותי צפון הנ"ל, כי הגדלה של הכשרי דור היא בחינת כלי אל התחדשות התורה, בבחינת^(י):

י ואלו הכשרי הדור, צריך להם להתבונן מאד בהחוד והדר והגדלה הבאה להם, שלא יבשלו בגאווה. כי לפעמים כשהדור אינם שומרים את פיהם, אזי אין יכלת בידם לקבל בחינת שבת הנ"ל, כי שבת תלוי בשמירת הדבור, בבחינת: ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת בדבורך של חל (שבת קנב). ואז, כשאינם שומרים את פיהם, אזי אף על פי שפקחי הדור משפיעים את השבת, את התשובה הנ"ל, נתקלקל אצלם הארת התשובה, ואז נתקלקל החוד והדר והגדלה הבאה לכשרי הדור, ונתנאים. וזהו בחינת (תהלים נט): חמאת פימו דבר שפתימו וילכדו בגאונם – על ידי חטא הדבור נלכדים בעון גאווה. וזהו גלות השכינה, הינו הגדלה, שהוא בחינת מלכות, בחינת שכינה, נפגם ונעשה גאווה: וזהו פרוש (שבת לא): מפני מה ראשיהם של בגליים סגלגלות, מפני שאין להם חיות פקחות. בגליים, הינו הדור הפוגמים בהדבור, בחינת (בראשית יא): כי שם בלל ה' שפת כל הארץ. וראשיהם – הן כשרי הדור – סגלגלות, הינו סגל גלות. סגל זה בחינת החוד והמלכות, בחינת סגל מלכים (קהלת ב), גלות השכינה כנ"ל, שנפגם אצלם החוד ונלכדים בגאווה. וזה שהשיב להם: מפני שאין להם חיות פקחות. חיות זה בחינת שבת הנ"ל, בחינת: טועמיה חיים זכו, בחינת תשובה הנ"ל, בחינת (יחזקאל יח): שובו וחיו, בחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה לח): ותחלימי ותחיני – שאין מקבלין חיות, בחינת שבת הנ"ל, מפקחי הדור, מתכמי הדור הנ"ל, מבחינת משה הנ"ל, כי אי אפשר להם לקבל שבת, בחינת תשובה, מתכס הנ"ל, אלא

לחם משנה, הינו משנה תורה^(ט), בחינת (משלי ח): ואהיה שעשועים יום יום. ובחינת שבת משפיע לשאר העולמות, בבחינת (ויקרא כח): והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. וזה: חד יניק לכמה סטריין:

ה וזהו, כי על ידי הדעת באים תלת הנ"ל, שהם: אכילה ושתיה ומלבושים, כי בו כלולים, בבחינת (משלי ט): לכו לחמו בלחמי בחינת אכילה, בחינת מן הכלול בדעת התורה. שתיה כלול בדעת, בבחינת (ישעיה נח): הוי כל צמא לכו למים. שהיא באר, בחינת (משלי ט): ונוזלים מתוך באר. מלבושים – בבחינת (ישעיה ט): שמלה לכה, קצין תהיה לנו. בחינת ענן, בחינת לבוש, בחינת (אויב לח): בשומי ענן לבשו. וזהו תלת נפקי מחד. ועקר קיומו של הדעת, על ידי האבות, שהם: חסד, גבורה, תפארת. חסד, הינו בחינת אברהם, הינו שצריך ללמד חכמתו לאחרים ולקרובם תחת פנפי השכינה, בבחינת (משלי לא): ותורת חסד על לשונה. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): זה הלומד על מנת ללמד. וזה בחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. גבורה, זה בחינת שמקדים יראת הטאו לחכמתו (אבות פ"ג). תפארת, זהו שמדקדק איך להוציא חכמתו שלא יהיו גבוים, בבחינת (קהלת ט): דברי פי חכם חן. וזהו: חד בתלת קימא. וכשהחכמה בקיומה ובשלמותה, אזי הוא בבחינת חד עאל בין תרין, שיכול להם מלחמות ה', בבחינת (שם ט): טובה חכמה מפלי קרב. ואז, כשמכניע כל הצרים הרודפים אחר חלושי פה שבני ישראל ומכניס אותם לעבודת השם יתברך, על ידי זה זוכה לחדש הדושיין דאורייתא בשבת על חד תרין, בבחינת לחם משנה, בחינת משנה תורה, בחינת מגלה עפה (זכריה ח), בבחינת תרין ינקין לחד כנ"ל, בחינת הרב פיפיות (תהלים קמט). על ידי התרוב נוקמת כנ"ל זוכה לפי שנים, בחינת לחם משנה. ושבת משלח הארותיו לכל המדרגות, בבחינת חד יניק לכמה סטריין, ומרפא רפואות הנפש ורפואות הגוף, בבחינת (שמות כא): רק שבתו יתן ורפא ירפא – שתי רפואות על ידי שבת:

ו וזה שהחכם משפיע לחם משנה הנ"ל, כי על ידי זכותו זכה גם בן לחלק חברו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הגיגה טו): זכה – נוטל חלקו וחלק חברו. וכשבא יום השבת, ונפשו נכללת בשבת, בבחינת: כי בו שבת ונפש (שמות לא), אזי נותן לחם משנה ליום השבת כנ"ל:

ז ועל ידי הארת שבת נתעורר העולם לתשובה מאהבה, כי שבת בחינת תשובה, בחינת (דברים ל): ושבת עד ה' אלקיך. והתשובה היא מאהבה, בחינת: אהבה בתענוגים (שה"ש ט). כי אהבה בא מתענוג שבת, בחינת (ישעיה נח): וקראת לשבת ענג, ותשובה מאהבה זה בחינת לחם משנה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: פאן מאהבה, פאן מיראה [סוטה לא] איתא שם: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף

(ד) דברים יז. (ה) שיר-השירים ז. (ו) עין טובה דף מט ע"ב. (ז) עין לעיל אחר המאמר בסימן נו, ב"ה שייך לעיל.

הנה הוא שורף אותם. ואז גם היכל הקדש מקבל פח האש, ושורף את הקלפות גם מלהתאחו בו, בבחינת (שם כד): וכבוד ה' באש אוכלת:

ב ואש המלאך הנה נעשה מבחינת משפט, שמכלכל דבריו במשפט, שאדם שופט את עצמו.

וזהו בחינת (ישעיה ס): כי באש ה' נשפט. והמשפט הוא בלב, בבחינת (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו תמיד. ואז יוצא לאור משפט, הינו שנתלהב הלב, ויושב על כסא, בבחינת (תהלים ט): בונן למשפט כסאו. שהוא בחינת כבוד הנ"ל, בבחינת (ירמיה יז) כסא כבוד. וזהו בחינת (תהלים יז): תמוך אשורי במעגלותיך. אשורי זה בחינת רגלין הנ"ל. במעגלותיך זה בחינת כסא כבוד, בחינת (מלכים א י): וראש עגל לכסא מאחריו. הינו שהכבוד מלביש את הלב כנ"ל. וזהו בחינת (ישעיה א): קריה נאמנה מלאתי משפט. קריה זה בחינת ירושלים עיר הקדש הנ"ל, מלביש את משפט הנ"ל. וזהו בחינת (ירמיה ט): בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה', ונקוו אליה כל הגוים לשם ה', ולא ילכו עוד אחרי שרירות לבם הרע. כי אש המלאכים שפלב הנ"ל יכניע את לבם הרע:

ג וזהו בחינת שמירת שבת, כמובא בזהר (בחדקיה דף ט): את שבתותי תשמרו. שבתותי דא עגולא ורבווע דלגו. עגולא – בחינת כסא כבוד הנ"ל, בחינת: וראש עגל לכסא. ורבווע דא משפט, בבחינת (שמות כח): רבווע יהיה כפול, הנאמר בחשן המשפט. כי בחל השכינה מבררת ברונים, ובשבת היא שובתת, ולעתיד, שיתבטל כל הרע, בבחינת: ולא ילכו עוד בשרירות לבם הרע, אזי יהיה יום שפלו שבת. כן על-ידי עגולא ורבווע הנ"ל, שעל-ידם נתבטל הרע כנ"ל, על-ידי זה נתנהו בחינת שבתותי, בחינת עגולא ורבווע:

ד וזהו בחינת בטול האסור בששים. ששים זה בחינת עגולא, בחינת סמך שהיא עגולא, בחינת כסא כבוד, בחינת (איוב לו): ואת מלכים לכסא, בחינת (שיר-השירים ט): ששים המה מלכות. והאסור, שהיא הקלפה, נתבטל על-ידי כסאות למשפט, ואין זוכר אלא עגולא, כי זה באתגולא, ורבווע מכסה בעגולא. ועקר הכח של הסמך אינה אלא מרבווע, הינו מהמם, בבחינת (דברים כח): ארבעים יכנו. כי הסמך מקבלת מהמם, שהיא כסאות למשפט. וזה פרוש (שבת קד): מם וסמך שפלוחות בגם היו עומדים. מם זה רבווע, וסמך זה עגולא הנ"ל, שפלוחות הלב, כמו שפיתוב (פסלי ט): פתבם על לוח לבך – בגם עומדין. בגם זה בחינת שבת, בחינת (שמות לא): אות היא לעולם:

ה וזהו: ונתתי להם בביתי ובחומותי יד וישם טוב מבנים ומבנות (ישעיה נט). יד וישם דיקא, בזכות שמירת שבתותי הנ"ל, הינו עגולא ורבווע הנ"ל. יד בחינת רבווע, בחינת משפט הנ"ל, בבחינת (דברים לב): ותאחו במשפט ידי. שם זה בחינת עגולא, בבחינת (תהלים כט): ינחני במעגלי צדק למען שמו. ויד, הינו שיהיה לו כח להעמיד תלמידים הגונים, ולהמשיך

על-ידי שמירת הדבור כנ"ל. אבל הדור שהם בחינת בגליים כנ"ל, שאין מקבלין חיות שבת כנ"ל, על-ידי זה ראשיהם, שהם כשרי הדור, סגל גלות. ההוד והנדלה אצלם בגלות, הינו שנפגם בחינת מלכות, וזהו גלות השכינה, שנופלים בגלות, חס ושלום:

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[ראש השנה תקס"ו, חל ביום ג-ד]

א שמשתדל תמיד לקרב בני אדם לעבודת השם ותבדד, צריך לשמר את עצמו, שלא יתאחו בו הקלפות והרע של אלו בני אדם. כי זה האיש, המשתדל לקרב ולעשות נפשות, בבחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן, הוא בונה בחינת היכל הקדש. קדש זה בחינת (ישעיה ד): והנותר בירושלם קדוש יאמר לו. הינו זה שבני אדם נשארים דבוקים ביראה שלמה^(א) על-ידו. אף-על-פי שיש כמה וכמה שנפלו מקדשתם, אף-על-פי-כן מאלו שנשארו ביראה שלם, על-ידי זה: קדוש יאמר לו. וזה בחינת קדש. והיכל, זה בחינת הכבוד שנתכבד השם ותבדד, כמובא בזהר (יתרו דף סט): כד אתי יתרו, כדין אתיקור שמה דקדשא בריך הוא. וזה בחינת (תהלים צ): ספרו בגוים את כבודו – שעל-ידי שמקרים את עצמן לעבודת השם ותבדד אלו הרחוקים, זהו כבודו ותבדד שמו. ותכבוד זהו בחינת היכל, בבחינת (שם כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד. והיכל הקדש הנה מושך את עצמו תמיד לשרשו, הינו ללב של עושהו, כי שם שרשו. כי מחמת הדברים שיצאו מעמק לבו של האיש הכשר, נכנסו בלבם וחזרו להשם ותבדד. והיכל הקדש הנה שורה ומלביש את הרוח החיוני שפלב האיש הכשר, כי הרוח הוא בלב, בבחינת (יחזקאל לו): ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה. והיכל הקדש יונק חיותו מהרוח הנה, בבחינת (פסלי כט): ושפל רוח יתמד כבוד. ועקר הלבשתו לרגלי הרוח, בבחינת (ישעיה כב): ורוח להלכים בה. כי ברוח הנה יש קומה שלמה, כי מבחינת רגלין נתעורר להישיר את בני אדם לעבודת השם ותבדד, בבחינת (שם ט): ושרו בערבה מסלה לאלקיננו. מסלה דיקא, שהוא מקום הרגלין. וזהו בחינת (תהלים פח): מסלות בלבבם. שעל-ידי מסלות שפלבבם נתעורר להישיר את בני אדם השוכנים בערבה ובחשך, להישיר להם דרך לעבודת השם ותבדד. ומחמת שהיכל הנ"ל נעשה מהנפשות אשר היו רחוקים עד הנה, ויש קלפות רבות השוכנים סביבם, בבחינת (יחזקאל ה): זאת ירושלים שמתיה בתוך הגוים. ואפשר עכשו, כשמלביש היכל את הלב כנ"ל, אפשר שיתאחו, חס ושלום, החיצונים ביצר מחשבות לבו של הכשר הנה. עצמה על זה – שיומין מלאכי לבו, שהוא בחינת התלהבות הלב, שהתלהבות הוא בחינת מלאכים, בבחינת (שמות ט): וירא אליו מלאך ה' בלבת אש. ואש

(א) עיין ב"ר פרשה נו, ובמדבר רבה פרשה ב, על פסוק נאה בירושלים.

שצחק גיר גרים, וזה: מגורי אביו. וכתוב ביעקב (שם לה): ויאמר יעקב אל ביתו ולאשר עמו, הינו הגרים, הסירו את אלקי הנכר:

ו ודע, שיש כמה רשעים שאסור לקרבם תחת כנפי עבודתו, כי הם מורידים את המקרבם ממדרגתו, כמו שמצינו גבי משה, שקרב את הערבי רב, ואחר כך על ידי זה אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך רד כי שחת עמך (שמות לב). ואין בך במשפט הנ"ל להכניע הרע שלהם. וכשאינן משפם, אזי בא קלקול גדול, הן במלאכים הנעשים על ידי משפט הנ"ל, הן בעגולא ורבוה הנ"ל. וזה פרוש (שבת לא): מפני מה עיניהם של תרמודיים טרוטות. תרמוד זה בחינת רשעים שאינן מקבלין גרים מהם (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות פז): אין מקבלין גרים מן התרמודיין), וכל המקרבם עיניהם טרוטות – זה בחינת קלקול שבת. שין – תלת גונא דעינא. בת – בת עין (תקונא שבעין), בחינת קלקול החומה ובית הנ"ל, שהם בחינת עינים, כי עין על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם^(א). ועל הנפש נאמר (קהלת ו): טוב מראה עינים מהלך נפש. וזה בחינת פנים הפנים, בחינת (תהלים ו): עששה מכעס עיני. וזה בחינת עשירות, בחינת (קהלת ח): ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו. ושאלו את הלל הנשיא: מפני מה עיניהם טרוטות – הינו מקלקלין כל הבחינות עיניו הנ"ל, כשמקרבין את שאינן ראויין לקרבן, כגון התרמודיים. והשיב הלל: מפני שדריין בין החולות. הינו שאלו הרשעים הצלחתן כל-כך חזק, עד שאינן יכלת בכח המשפט להכניע רשעתן. וזה (תהלים ט): יחילו דרכיו בכל עת, מרום משפטיה מנגדו. וזה: בין החולות, בחינת יחילו, בחינת הצלחתן, עד שאינן משפם מנגדם. וזה ידוע, שצריך משפט כנ"ל, ומחמת שמרום משפם מנגדם, על-ידי זה בחינת העינין בקלקול:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

(תלת נפקין מחד שבסימן גח, וזאת התורה של היכל הקדש, שניהם נאמרו כאחד בתורה אחת על פסוק: אשרי העם ידעי תרועה. אך אחר כך, בשבתכם, חלקם לשני תורות. וכשקבלתי מאתו תורות אלו בכתב, אמר לי: חלקתים לשנים. והבנתי, שהיה לו כוונה בזה. וה' יודע כוונתו):

[ראש השנה תקס"ז, חל ביום שבת-א]

רבא קדישא: (נשא דף קכח)

פתח רבי שמעון ואמר: עת לעשות לה'. אמאי עת לעשות לה', משום דהפרו תורתך.

מאי הפרו תורתך. תורה דלעלא, דאיהי מתבטלא אי לא יתעבד בתקוני דא. ולעתיק יומין אתמר. פתיב: אשריך ישראל מי כמוך, ופתיב: מי כמוך באלים ה'. קרא לרבי אלעזר

בהם רוח חכמה, כמו שכתוב (דברים לה): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה ידיו עליו. וכן הנה יהיה לו מבית ה', שמעון החכמה יוצא מבית ה' (ויאל ה'), כי בחכמה יבנה בית (משלי כד). ושם, הינו שינוכה לשם טוב, שכל הנפשות יתאוו תאוה להיות נשרשים בשמו, כי השם הוא הנפש, בבחינת (בראשית ב): נפש הנה הוא שמו. ויתאוו להיות נשרשים בנפשו, בבחינת (ישעיה כו): לשמך ולזכרך תאות נפש. ולשם הנה יזכו מחמת בחינת חומה, וזה בחינת חומה, בחינת מאריך אף, שיקבש בעסו. פי עשירות וכבישת פעם – בחינה אחת, ונקראים חומה, כי מי שהוא מקלקל חומה של עשירות, ולוקח לעצמו פעם וחמה, ומחומה עושה חמה, כי שניהם מסטרא דשמאלא, כמו שכתוב (ירמיה א): מצפון תפתח הרעה, וכתוב (איוב לו): מצפון זהב יאתה. ועשירות היא חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה במשבתו. ובכעס פתיב (שם כח): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. וכשממשך לאיש עשירות, אזי יש לו חומה, והחומה של עשירות מעצור לכעסו. ולפעמים, כשמחנבר בכעסו ומקלקל החומה של עשירות, נמצא שהכעס מזיק לעשירות, וכשהיצר מסית לאדם שיקעס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה. ועקר שמירת השם, שמירת הנפש, אינו אלא שישמר מכעס, כי הכעס פוגם בנפשו, בבחינת (איוב יח): מורף נפשו באפו. אבל כששומר את עצמו מכעס ומגדיל החומה של עשירות, ובה מגדיל נפשו ושמו, אזי כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו, כי כל הנפשות שרשם בעשירות, בבחינת (דברים כד): ואליו הוא נושא את נפשו. בשביל זה, הגזל ממון ישראל באלו גזל את נפשו (ב"ק ק"ח), בבחינת (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. בשביל זה הכל תאבים לקרב את עצמו לעשיר, כי שם שרש נפשם. נמצא, זה שנוכה להעמיד תלמידים חכמים, וזכה שיכללו בנפשו נפשות של רבים, בודאי זה טוב מפנים ובנות, כי כנים ובנות הם מועטים, ואלו הם מרבים, וכלם מקבלים חיות ממנו, וכאלו ילדם. וזה פרוש (בראשית יב): ואברךך ואגדלה שמך. ופרש רש"י: ואברךך – במקומו, כי עקר גדול השם והנפש הוא על-ידי עשירות כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי כסא ומשפט הנ"ל, כי על-ידי שמכיל כל דבריו במשפט על-ידי זה יכול ללמד לתלמידים חכמתו, ולא יזיק להם, כי עקר הלאמוד תלוי בזה, שיכלל דבריו במשפט^(ב), כמו שכתוב (אבות פ"א): חכמים הזהרו בדבריכם וכו', וישתו התלמידים הבאים וכו'. ועל-ידי הכבוד שנתגדל, על-ידי זה נתגדל נפש המגדל את הכבוד, כי הנפש בכבוד, בבחינת (בראשית מט): בסדס אל תבא נפשי וכו'. וכשנתגדל שמו ונפשו, על-ידי זה כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו ובשמו הנ"ל. וזה פרוש (משלי יט): בית והון נחלת אבות. בית והון זה בחינת: בביתי ובחומתי וכו'. זה הפח מקבל מאבות, שהאבות היו מגירים גרים, כמו שכתוב גבי אברהם (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו. וכתוב (שם לא): וישב יעקב בארץ מגורי אביו. ואיתא במדרש (בראשית פ' פד): מלמד

(א) תהלים קיב. (ב) כמו שפירש רש"י שם.

ברה, אותבה קמה, ולרבי אבא מסמרא אחרא, ואמר: אגן
כללא דכלא. עד כאן אתתקנו קימין. אשתיקו, שמעו קלא,
וארבעתן דא לרא נקשו. מאי קלא. קלא דכנופאי עלאה
דמתכנפי:

א דע, שיש שבילי התורה שיש בהם התבוננות גדול מאד,
שאי אפשר לבוא להתבוננות הזאת בלא על-ידי
עשירות, כמו שבפשטי אורייתא "אם אין קמת, אין תורה" (אבות
ד^ב), וצריך שיהיה לו על-כל-פנים פרנסה, כמו-כן להתבוננות
הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד,
שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה, כי צריך כל הון דעלמא
להתבוננות הזאת. ובני יששכר, שהיה להם זאת ההתבוננות,
בבחינת (דח"א יט): ומבני יששכר יודעי בינה. לא זכו לזה בלא
על-ידי עשירות, בבחינת (בראשית מט): ויששכר חמור גרם. ותרגומו:
עתיר בנכסין. ועל-כן משה וכל הנביאים היה להם עשירות גדול
מאד, כדי לבוא על-ידו להתבוננות הזאת. ומחמת שיש
בהתורה התבוננות הזאת, על-כן נקראת התורה הון^(א). וכן כל
מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד, דהינו
משה רבנו, שהביא התורה לישראל, היה עשיר גדול, כמו
שאמרו רבותינו זכרונם לברכה^(ב). וכן רבי, שסדר וחתם
המשניות. וכן רב אשי, שהיה חתימת התלמוד וסדר את כל
התלמוד, שגם-כן היו עשירים גדולים מאד, כמו שאמרו
רבותינו זכרונם לברכה (גיטין נט, ועי' בי"מ פה). כי מחמת שתקנו וסדרו
את כל התורה שב-על-פה, ועבר דרך ידם התורה, על-כן היו
גם-כן עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל.
וזה בבחינת (שמות לד): פסל לה, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה
(ירושלמי שקלים פה ונדרים לח): הפסלת יהיו שלף וכו'. כי כמו שבפשטי
התורה, קדם שמתדשין איזה פשט, צריך לומר מקדם הקדמות,
ואחר-כך משליכין ההקדמות ובאים אל המכון, כי העקר הוא
המכון, וכל הדברים וההקדמות שמקדם הם בבחינת פסלת,
שנגסרין ונפסלין סביב המכון. כמו-כן בהתבוננות התורה צריך
לילך מקדם, ולסבב בכמה סבובים, עד שבאים אל המכון,
והעקר הוא המכון, וכל אלו הסבובים הם בבחינת פסלת, והם
בבחינת עשירות שעל-ידו באים אל ההתבוננות. וזה בבחינת:
פסל לה – הפסלת יהיה שלף, משם נתעשר משה, כי זה הפסלת
של לוחות הם בבחינת הסבובים, שנגסרין ונפסלין סביב סביב
ההתבוננות, והם בבחינת עשירות כנ"ל, שעל-ידו באים אל
ההתבוננות כנ"ל. וזה אותיות "מזון", ראשי-תבות: מ'שם
ג'תעשר מ'שה, והניו הוא בבחינת הלוחות, שמשם נתעשר
משה, כי הלוחות ארפן ו' ורחבן ו' וכו', כמו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה (כ"ב ט):

הינו שבתחלת היום קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות
באותו היום, כגון להתפלל וללמד וכיוצא, ועל-כן היום בתחלתו
הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר-כך מתרחב והולך
בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדיל ולהרחיב ולהאריך כל
שעה ושעה שבא אחר-כך, להגדילה ולהרחיבה בתוספות
קדשה. וכן בשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות
קדשה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות
קדשה, וזה בבחינת אריכות ימים: ואברהם, שזכה לבחינת
זקן, בבחינת אריכות ימים, על-ידי-זה זכה לעשירות, בבחינת
(בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים וה' ברוך את אברהם בכל. וזה
בבחינת (תהלים קיט): מוקנים אתבונן. שעל-ידי בבחינת זקן הנ"ל בא
להתבוננות, שהוא בא על-ידי עשירות, שנמשך לתוך אריכות
ימים, שהוא בבחינת זקן כנ"ל:

ג ו**בבחינת** זקן, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה
בכל פעם כנ"ל, הוא על-ידי יראה, שהיראה
מביאה תוספות קדשה בכל יום ויום, שעל-ידי-זה נתארכין
ונתרחבין הימים, בבחינת (משלי ט): יראת ה' תוסיף ימים. וזה
בבחינת (ישעיה לז): יראת ה' היא אוצרו. בבחינת (ברכות סא): עשאה
כאוצר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה. כי התחלת הימים
הם קצרים, ואחר-כך מתרחבין והולכין בתוספות קדשה על-ידי
היראה כנ"ל. נמצא, שזוכין על-ידי היראה לאריכות ימים, שהם
בבחינת זקן, בבחינת תקוני עתיק, שעל-ידי-זה זוכין לעשירות, כי
היראה שומרת מהתפזר של עשירות, דהינו עניות, שבא על-ידי
בבחינת: שקר החן והבל היפי. כי יש כמה מיני חן של שקר,
שעושים בעמידה ובאכילה ובדבורו עם אנשים, וכן בשאר
דברים, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד. וכל אלו החנות של שקר
הם באים על-ידי הבל היפי, בבחינת: שקר החן והבל היפי.
דהינו מי שאינו נשמר מיופי הנשים, על-ידי-זה יש לו תאוות
של אלו החנות של שקר, ויראה הוא הפך מזה, כמו שכתוב (משלי
לא): שקר החן והבל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל. ועל-כן
אברהם ויצחק, בשבאו למקומות שלא היו שם יראות, ותכף
בשרצו לכנס לשם הרגישו זאת על-ידי שהתחילו להרגיש, לפי
ערך גדל קדשתם, יופי הנשים, ועל-כן הרגישו שאין שם יראה,
ועל-כן אסרו על עצמן זונג נשותיהן כאחות, כמו שכתוב (בראשית
ט): כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו'. ואחר-כך
תקן אברהם זאת והמשיך אריכות ימים, כמו שכתוב (שם כא):
ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, בבחינת: יראת ה'
תוסיף ימים כנ"ל. ואחר-כך קלקלו הפלשתים כל התקונים
שתקן אברהם, בבחינת (שם כ"ט): וכל הבארות וכו' סתמום
פלשתים. ועל-כן בשבא יצחק לשם, הצרף גם-כן לאסר זונגו
כאחותו כנ"ל, עד אשר המשיך שם אריכות ימים, שהיא בבחינת
יראה, שמצלת מזה כנ"ל, ואז התרה לו, כמו שכתוב (שם): ויהי
כאשר ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך וכו'. ועל-ידי-זה
שהמשיך אריכות ימים, זכה שם לעשירות, כמו שכתוב (שם):
ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים וכו',

(א) עין עירובין דף נד ע"ב. (ב) עין נדרים דף לח.

בג"ל, כי מי שאין לו יראה ואינו נשמר מבחינת הכל היפי, על-ידי-זה בא לעניות, כמו שכתוב (משלי ו): אל תחמד יפיה בלבבך, כי בעד אשה זונה עד כבר לחם. כי עשירות והכל היפי הם שני הפכים, כי עשירות הוא מאריכות הנשימה, ויפי הוא מהפסק הנשימה. כי בשעת יציאת הטפה זרעיות, אזי צריך להיות הפסק הנשימה, משני טעמים: א' כדי שלא יתקרר הטפה על-ידי הנשימה, שהוא אור הקר, שמקבל בכל רגע מבחוץ, כי צריכה לצאת בחמימות, כדי שתהיה ראוי להולדה. והב' כי מחמת שעוסק בזה הדוחה להוציא ולדחות הטפה, על-כן הוא בהכרח הפסק הנשימה, כי הנשימה הוא מוציא רוח ומכניס רוח, ומחמת שעוסק בזה הדוחה לדחות הטפה, אי אפשר להוציא הרוח, ועל-כן הוא הפסק הנשימה. וזה הרוח וההכל שנכנס מקדם ונשאר שם, הוא מתלבש בהכח הדוחה, ועל-ידו יוצאה הטפה לחוץ, וכפי זכות וצחות ההכל, כן הולך מלבן ומורו, כי אם ההכל זך ונקי, אזי הטפה שיוצאת, שמלבש שם ההכל הזה, היא גם-כן צחה ונקייה, ואזי הולך גם-כן מלבן ומורו. ואם יש עכירות בתוך ההכל, אזי נתעכר הטפה גם-כן. וזה בחינת (תהלים קמח): אדם להכל דמה. כי כפי ההכל, כן התהוות הולך. וזה בחינת (שם עב): אף הכל בני-אדם. כי ההכל הוא מלבן ומורו הולך בג"ל. וזה בחינת: הכל היפי. כי היפי הוא כפי ההכל בג"ל. נמצא, שהכל היפי הוא מהפסק הנשימה. ועל-כן מי שחומד יפי הנשים, נמצא שמקבל בחינת הפסק הנשימה, ועל-כן הוא בהפך מעשירות, שהוא בחינת אריכות הנשימה. כי כל מיני עשירות, דהינו כל מיני דגן וכל האילנות ועשבים וכל מיני מתכות, הם רק על-ידי גשמים, וכן כל האוצרות הם על-ידי גשמים, כמו שכתוב (דברים כח): יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך וכו'. והגשמים הם מבחינת הנשימה, שמכניסין ומקבלין אור מן החוץ, כמו שכתוב (איוב לו): מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק. וזה בחינת (משלי יח): הון עשיר קרית עזו. הינו שהעשירות הוא על-ידי בחינת הנשימה, שהוא אור הקר שמקבלין בכל רגע מן החוץ בג"ל, וזהו: קרית עזו, בחינת: גשם מטרות עזו (איוב לו). וזה שכתוב (ירמיה יד): הוש בהבלי הגוים מנשמים. כי בהבלי הגוים, שהם בחינת הפסק הנשימה, בחינת הכל היפי הנ"ל, אין שם בחינת גשמים, כי גשמים הם רק על-ידי הנשימה בג"ל. וזה בחינת (משלי יט): הון מהכל ימעט – על-ידי הכל הנ"ל נתמעט ההון. וזה בחינת (שם ט): וקר רוח איש תבונה – על-ידי קר-רוח, שהוא רוח הקר של הנשימה, על-ידי זה זוכין להתבוננות הנ"ל, שבא על-ידי עשירות בג"ל. וזה בחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם. כי עקר ההתבוננות – על-ידי הנשימה, בחינת: קר רוח, בג"ל. כי עקר תקון השכל הוא על-ידי הנשימה, כי עקר השכל שיהיה על תקונו, שיוכל להתבונן, הוא על-ידי השמנים שבגוף, כי השכל הוא כמו נר הדולק, כי הוא דולק על-ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת. וכשאין שמנים בגוף, אין השכל יכול לדלק בהתבוננות, ומזה באים משנעים, על-ידי

ד ושלמות היראה היא בבחינת שלש קוין, בחינות מורא שמים ומורא רבך ומורא אב ואם. וכשיש חכם הדור, שזוכה לתלמידים הגונים ולבנים הגונים, אזי היראה בשלמות, כי יראת החכם והרב שבדור הוא בחינת מורא שמים, והתלמידים יש להם יראת הרב, בחינת מורא רבך, והבנים יש להם מורא אב ואם, שעל-ידי שלש יראות אלו היראה בשלמות. ובחינת יראה של כל אחד מהשלש הנ"ל צריך שיהיה כלול משלש שלש, דהינו מורא של הרב, שהוא מורא שמים, צריך שיהיה כלול בכל התלת מחין: חכמה, בינה, דעת, כי עקר יראתו של הרב הוא על-ידי התבוננות גדלת הבנורא ותרבך שמו, שחוקר ודורש בשכלו. נמצא, שיראתו על-ידי השכל, על-כן צריך שתהיה היראה מלאה בכל השלשה מחין, בהכמתו ובינתו ודעתו, כלם יהיו מלאים מיראת השם. ויראת התלמיד, דהינו מורא רבך, שהוא על-ידי הלמוד שמקבל מהרב, צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, שהוא גם-כן בחינת שלש קוין, הינו בחינת אורייתא תליתאה (שבת פח). ויראת הבן, שהוא מורא אב ואם, צריך להמשיכה בבחינת נחלת אבות, בחינת (משלי יט): בית והון נחלת אבות, וצריך שתתפשט היראה על כל חלקי עשירות, שהם נחלת אבות בג"ל, דהינו בחינת שלש קוין, בחינת (ב"מ כב): לעולם ישלש אדם מעותיו: שליש בפרקמטיא ושליש בקרקע ושליש בידו. ושלשה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד שלשה פעמים עשירות שנוכר בתורה, כי בכל התורה כלה לא נזכר עשירות, כי-אם שלש פעמים אלו, דהינו: אצל סדום, כמו שכתוב (בראשית יד): ולא תאמר אני העשיתי את אברם. ואצל רחל ולאיה, כמו שכתוב (שם לא): כי כל העשר אשר הציל אלקים וכו'. ואצל שקלים, כמו שכתוב (שמות ה): העשיר לא ירבה. כי שליש שבפרקמטיא הוא כנגד העשירות שנוכר אצל סדום, כי בסדום כתיב (איוב כח): הנשכחים מני רגל^(א), כי הם רצו לבטל המשא-ומתן, שהוא בחינת רגל, כמו שכתוב (דברים ה): שמח ובלון בצאתה. על-כן צריך דוקא משא-ומתן – וזהו שליש שבפרקמטיא. ושליש שבקרקע הוא כנגד העשירות שנוכר אצל רחל ולאיה, כי באמת עקר העשירות הוא רק בשביל התבוננות, אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן, וזהו שאמרו: כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו

(א) עין סנהדרין קט.

לנו הוא ולבנינו. הינו שכל העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמונו. אבל אתה - ועתה כל אשר אמר אליך אלקים עשה. דהינו שאתה צריך להעשירות בשביל התבוננות בגדלת ה' - וכנגד זה הוא בחינת שלישי שבקרקע, בחינת (פנהרין ע"ד): אשה קרקע עולם. ושלישי בידו הוא כנגד העשירות שאצל שקלים, שנאמר שם: לכפר על נפשתיכם, בחינת (אויב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

ה והתגלות היראה הוא על ידי פקידות עקרות, כי על ידי לדה נתגלה יראה, בחינת (תהלים מח): רעדה אחותם שם, חיל פיולדה. כי על ידי הלדה יוצאין דמים וגיבורות, שהן בחינת יראה, ובפרט בשנפקדה עקרה, שהיו הדמים והגיבורות נעצרין בלכך עד עתה, על כן אחר כך כשיוצאין נתגלה היראה ביותר. וכפי הלדה פן התגלות היראה, כי בשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה, וכשנפקדו הרבה עקרות, נתגלה היראה ביותר. וזה בחינת חיל פיולדה - כפי הלדה פן התגלות היראה. ועל כן בראשי השנה היה פקידת יצחק (י"ה י"א), שהוא תקף התגלות היראה מאד, בחינת פחד יצחק^(א), כי בשנפקדה שרה נפקדו כמה עקרות עמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מיר בראשית פ"ג ג). וזה בחינת (בראשית כא): כי ילדתי פן לזקניו. כי על ידי לדת יצחק, שהוא התגלות היראה, על ידי זה נמשך אריכות ימים, בחינת זקן פנ"ל, בבחינת: יראת ה' תוסיף ימים פנ"ל:

ו ופקידות עקרות נעשה על ידי שמעוררין את בני אדם משנתם. כי יש בני אדם, שישנים את ימיהם, ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את השם ועוסקים בתורה ובתפלה, אף על פי כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם, כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ט): החכמה תחיה את בעליה. וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות, אבל בשנופל לבחינת מחין דקמנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה. ויש שנפלו לבחינת שנה על ידי תאוות ומעשים רעים, ויש שהם אנשים כשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה. כי לפעמים, כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש - שממעטים שנה, כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינת שנה. וכשאוכל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת לחם הפנים^(ב), כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ט): חכמת אדם תאיר פניו. אבל כשאין אכילתו בקדשה, אזי אוכל פניו, הינו השכל, ונופל לבחינת שנה, כי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג): ויאכל וישת וייתב לבו. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מיר בראשית פ' מח): פתא סעדא דלבא. וכשאין המאכל מברר, ואין אוכל אותו בקדשה - אזי מביא רע אל הלב, ועל ידי רע הלב נתקלקל הפנים, כמו שכתוב (נחמיה ג): מדוע פניך רעים, אין זה

כי אם רע לב. וכן להפך, בקשת הפנים, דהינו שיחזר ויבקש פניו, הוא תלוי בתקון הלב, כמו שכתוב (תהלים ט): לך אמר לבי בקשו פני. ועל כן לפעמים על ידי מאכל שאין מברר, שעל ידי נתקלקל הלב, על ידי זה אוכל הפנים ונופל לבחינת שנה, וצריך לעוררו משנתו, ואי אפשר לעוררו כי אם בשמתעורר מעצמו, כי צריך אתעורותא דלתתא, רק בשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר ישן יותר. על כן צריך תקף בשמתעורר להראות לו פניו ולהלביש אותו בפניו שנסתלק ממנו בשעת שנה, וזהו בחינת התעוררות השנה:

וכשרוצין להראות לו פניו ולעוררו משנתו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות, כי יש שבעים פנים לתורה, והם בחינת שבעים שנים, כי כל אחד משנה מחברו. וצריכין להלביש את הפנים דוקא מחמת שלשה מעמים: אחד - כי כמו שמרפאין את העור, צריכין לסגרו שלא יראה את האור פתאם, וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאם, כמו כן לזה שהיה בשנה ובהשך זמן רב, כשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאם האור. וזה בחינת (תהלים ט): אני בצדק אחזה פניך. צדק הוא בחינת לבושין, בחינת (אויב ט): צדק לבשתי. אזי: אשבעה בהקיץ תמונתך. כי אז יכול לראות אחר כך בהקיץ, דהינו בשמקיץ ושמעוררין אותו מהשנה, כי לא יזיק לו האור פתאם פנ"ל. והטעם השני - כי צריך להלביש כדי שלא יתאחזו החיצונים בו. והטעם השלישי - כי החיצונים האוחזין בו לא יניחו אותו לצאת, על כן צריך להלביש את פניו כדי לשנותו, שלא יהיו מכירין בו, בבחינת (אויב ט): משנה פניו ותשלחהו. ויש כמה בחינות בזה שמלבישין את הפנים, כי יש שמלבישין את הפנים שלו בספור מעשה, ויש שאי אפשר לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבוה, ולפעמים מלבישין גס פן בדברי תורה, דהינו שאומרים תורה גבוה, ואי אפשר לאמרה כך כמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקמנה ממונה. וזה בחינת (הבקות ג): ה' פעלך בקרב שנים תייהו. תייהו, פרש רש"י: עוררהו. וזהו: פעלך, הינו ספורי מעשיות. בקרב שנים, הינו בחינת מעשיות של השבעים פנים, שהם שבעים שנים פנ"ל^(ג), הינו שמעוררין אותו על ידי ספורי מעשיות, שהן בקרב שנים, הינו המעשיות של השבעים פנים פנ"ל. אבל יש שנפל מכל השבעים פנים, עד שאי אפשר לעוררו בשום פנים, כי אם על ידי ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שכל השבעים פנים, שבעים שנים, מקבלין חיות משם. וזה בחינת עתיק, בחינת זקן, בחינת הדרת פנים^(ד), שכל השבעים פנים מקבלין חיות וחדור משם. וזה בחינת: ורב חסד^(ה). כי הלומד את תלמידו הלכה אחת, הוא עושה עמו חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות ט): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד. ושמוש חכמים זה בחינת הלכות שהתלמיד מקבל מהרב. נמצא, שמה שהרב לומד עם תלמידו, זה בחינת חסד, ועל כן בשמעוררו עם איזה פנים של

(ד) בראשית לא. (ה) שמות לה. (ו) עין זוהר נשא דף קלח ע"ב, ובספר קול ברמה שם. ועין זוהר בראשית דף ז ע"ב, ובוהר בשלח מה ובפירוש הרמ"ז שם. (ז) עין שבת קנב ע"א. (ח) שמות לה, במדבר יד.

שומע, אינו יכול לדבר. ועכשו, שמעוררו החכם ושומע דבריו, אזי יכולים לדבר. וזה בחינת: להתיר פה אלמים. וזה בחינת (משלי לא): פתח פיה לאלם. ועל-ידי זה הוא בחינת: להתיר פה עקרות. כי זה הדבור, שהיה מצמצם אצלם בל-כך זה זמן רב, שהיו חרשים ואלמים, עכשו פשוטא הדבור הוא יוצא בכה גדול, בבחינת (תהלים ק): גבורי כח עשי דברו. וזה הכח בא לכלי הולדה, בחינת (בראשית מט): כחי וראשית אוני. דהינו בטחני הדור, שהם בחינת כלי ההולדה, הם מקבלין זה הכח, בבחינת (ישעיה ט): וקני ה' יחליפו כח. ועל-פני נקראין הכליות בטוחות, כי הכליות הם כלי ההולדה, וכשמקבלין בטחני הדור זה הכח של הדבור, הם מקבלין על-פי דין ומשפט, כל אחד לפי בטחונו פן מקבל הכח. וזה בחינת: פתח פיה לאלם, אל דין כל בני חלוף, בחינת: קני ה' יחליפו כח. שעל-ידי פתח פיה וכו', על-ידי זה יוצא כח הדבור אל כלי ההולדה, שהם הבטחנים, שמקבלין אותו על-פי דין ומשפט כנ"ל. וצריך לראות, שהיה כלי הדבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדבור כנ"ל, שלא יהיו בבחינת (ירמיה יב): קרוב אתה בפייהם ורחוק מפליותיהם. ועל-פני הויה אחת לכלי הדבור ולכלי ההולדה, כי אלו מלאים גידים ועצבים כמו אלו, כי הם בחינה אחת, כי על-ידי כח הדבור נעשה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת: ועלהו לתרופה – להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל: וזה בחינת וווג הנשיקין וווג הגופני, שווג הנשיקין קודם לוווג הגופני, פמוכא בפתבים, כי על-ידי כח הדבור, בחינת: להתיר פה אלמים, שהוא בחינת וווג הנשיקין, על-ידי זה נעשה וווג הגופני, בחינת: להתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת שבירת כלי חרס, ששוברין בשעת התקשרות הזווגים, להורות, שעכשו שנעשה התקשרות, שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחינת בטחון, בחינת כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזה בחינת (משלי לא): בטח בה לב בעלה. על-ידי זה נתבטל ונשבר בחינת הבטחון דסמרא-אחרא, ועל זה שוברין הכלי חרס, בבחינת (ישעיה ט): ותבטחו פעשק ונלו וכו', ושברה כנבל יוצרים, ולא ימצא במכתתו חרש וכו'. כי הבטחון דקדשה, שנעשה על-ידי ההתקשרות כנ"ל, הוא להפך מהבטחון דסמרא-אחרא, שהוא בבחינת שבירת כלי חרס כנ"ל. ונם מרזין להם, שאם לא יתנהגו בקדשה ויבגדו, חס ושלום, בבחינת הבטחון, בבחינת ההולדה, אזי יהיו בבחינת שבירת כלי חרס, שזה נעשה על-ידי מבטח בוגד כנ"ל. וזה (איכה ט): אל תבטחו באלופה, משכבת חיקך שמר פתחי פיה. הינו, שאי אפשר שיהיה הבטחון, הינו כלי ההולדה, סמוכין אל הדבור, שהוא בחינת "אלף", שהוא ראשית-תבות: להתיר פה אלמים. וזה: משכבת חיקך, בחינת (מלכים א א): ושכבה בחיקך. וזה אי אפשר כ"אם על-ידי: שמר פתחי פיה כנ"ל. וזה (איכה ט): יתן בעפר פיהו אולי יש תקנה. עפר הוא בחינת העדר הדבור, כמו שכתוב (ישעיה כט): ומעפר תשח אמרתך. הינו שצריך לתן בחינת

השבעים פנים, שמלביש אותו בבחינת: ה' פעלך בקרב שנים תיחה כנ"ל, הוא בחינת חסד סתם, אבל בשמעוררו על-ידי ספורי-מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחינת (ט): ורב חסד, כי כל הפנים וכל החסדים מקבלין משם:

ז וכשעוסק לעורר בני-אדם, הוא צריך לשמר עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין קלג): כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו'. וכן אמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קח) לכתב על עור בהמה טמאה, שנאמר: למען תהיה תורת ה' בפיך – מן המתר לפיך. וכשלומד עם אחר, הוא בחינת פתיכה, פי הלשון הוא בחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר. שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמו שכתוב (משלי ט): כתבם על לוח לבך. ועל-פני צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחינת עור בהמה טמאה, הינו תלמיד שאינו הגון. אך אי אפשר לבשר-ודם להיות נשמר בעצמו, שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה למודו ללמד וללמד ולשמר ולעשות, דהינו שעל-ידי למודו עם תלמידו יהיה כאלו עשאו לחברו, וכאלו עשאו לדברי-תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צט): כל המלמד בן חברו תורה כאלו עשאו וכו', וכאלו עשאו לדברי-תורה וכו'. וכשלומד בכונה זו, אזי השם יתברך שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשפחין ממנו. וכשעוסק לעורר על-ידי ספורי-מעשיות, צריך שיהיה שיהיה וספוריו גם-כן בבחינת הלמוד הנ"ל, דהינו ללמד ולעשות כנ"ל. וזה בחינת (ע"ז ע"ב): שיתן של תלמידי-חכמים צריכין למוד. דהינו שכל מה שצריכין אל הלמוד, צריכין גם-כן אל שיתתו, שהוא בחינת ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו (חוקא ט): ועלהו לתרופה. ועלהו זה בחינת שיחת תלמיד-חכם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם כג): ועלהו לא יבל – אפלו שיחת תלמיד-חכם וכו'. וזהו: לתרופה – להתיר פה. הינו בחינת מן המתר לפיך, כי בששיחתו היא בבחינת שיחת תלמידי-חכמים צריכין למוד, הינו ללמד וללמד לשמר ולעשות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחינת מן המתר לפיך כנ"ל, מנין שאין כותבין וכו' כנ"ל:

ח וזה בחינת מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק) על פסוק זה: ועלהו לתרופה – להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי על-ידי זה שמעורר בני-אדם משנתם על-ידי ספורי-מעשיות, שזהו בחינת: ועלהו לתרופה וכו' כנ"ל, על-ידי זה נעשה בחינת: להתיר פה אלמים. כי מקדם, כשהיו בבחינת שנה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי זכאה מאן דמלל על אדנא דשמע (והר תצוה קפ"ו). אבל הם היו בחרשים, ולא היו שומעים כלל, ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר (תרומות פ"א ע"ש חגיגה ב), דהינו מחמת שאינו

(ט) עין זוהר נשא דף קמ ע"ב.

הדבור להתיר פה אלמים כנ"ל, ועל-ידי-זה בא כח הדבור לקווי ה', שהם כלי ההולדה כנ"ל. וזהו: אולי יש תקנה, כדי שיגיע הדבור לקווי ה' כנ"ל. וזהו (בראשית כח): וזהו זרעך בעפר הארץ. כי ההולדה תלויה על-ידי בחינת יתן בעפר פיהו הנ"ל. וזה בחינת (היאל יב): ורבים מישני אדמת עפר יקצו. הינו שמקוצין ומעוררין אותן משנתן כנ"ל, וזהו: מישני אדמת עפר – מבחינת העדר הדבור כנ"ל. וזהו: אלה לחיי עולם – הינו בחינת הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לגנש חיה. ותרנומו: לרוח ממללא. הינו בחינת: להתיר פה אלמים. ואלה לחרפות וכו' – הינו בחינת (תהלים סב): חרפה שברה לבי, בחינת שכחה, שבירת הלב, שהיא בחינת שבירת הלוחות, כמו שכתוב: לוח לבך. ועל-ידי שבירת הלוחות בא שכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות לא היתה שכחה. הינו שאותן שאינן ראוין לקבל, שהם בחינת עור בהמה טמאה, נשכח מהם כנ"ל:

ט וזה בחינת שופר, כי שופר הוא בחינת התעוררות השנה, כמוכא בספרים, ששופר מרמז בחינת: עורו ישנים מתרדמתכם. ועל-ידי-זה הוא בחינת: להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת: תקיעה, שברים, תרועה. תקיעה הוא בחינת העדר הדבור, בחינת (משלי ט): תקעת לזר כפיד נוקשת באמרי פיה. תרועה הוא בחינת הדבור, בחינת (משלי ט): שפתי צדיק ירעו רבים. שברים זה בחינת בטחון, בחינת (תהלים קמ): שברו על ה' אלקיו. בחינת כלי הולדה, כמו שכתוב (ישעיה ט): האני אשביר ולא אוליד. כי על-ידי השופר, שהוא בחינת התעוררות השנה, על-ידי-זה הוא בחינת: להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות כנ"ל. דהינו שכת הדבור, היוצא בכח מאלו שנתעוררו משנתם, שמתחלה היו בבחינת העדר הדבור, כי היו כחרשים ואלמים כנ"ל, ועכשו בשמעוררם משנתם להשם יתברך עד ששומעים התעוררות החכם האמת, אזי מתחילין לדבר כנ"ל. וזה הדבור בא לתוך כלי ההולדה, שהם בחינת בטחני הדור כנ"ל, ועל-ידי-זה נעשה פקידות עקרות, שזהו בחינת ראש-השנה, שאז נפקדה שרה וכו' כנ"ל. וכל זה הוא בחינת שופר שתוקעין בראש-השנה, בחינת תקיעה תרועה שברים כנ"ל. ועל-ידי פקידות עקרות נתגלה יראה כנ"ל. וזה בחינת שופר, כמו שכתוב (עמוס ג): אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו'. וזה בחינת שופר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, שזהו בחינת (תהלים קיח): מן המצר קראתי זה ענני במרחב זה, כמוכא. כי על-ידי השופר הוא התגלות היראה כנ"ל, שעל-ידי זוכין לאריכות-ימים, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה יתרה בכל עת, שזהו בחינת קצר מלמעלה ורחב מלמטה, בחינת: יראת ה' היא אוצרו. בחינת עשאה באוצר וכו' כנ"ל. וזה בחינת תקוני עתיק, שהוא בחינת אריכות-ימים הנ"ל, בחינת זקן כנ"ל, כי הזקן נספן קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמוכא בפגנות, שתקוני דקנא הם בחינת: מן המצר קראתי וכו', ענני במרחב וכו'. שמתחלה היא קצרה ואחר-כך הולכת ומתרחבת, הינו כנ"ל, כי זקן היא

זזה פרוש: אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו הצדיק וכו', אמר: מי איכא דניס שבועין שנין. יומא חד הוה קאזל בארמא, חזיה ליהווא גברא דנטע חרובא. אמר לה: מכרי חרובא עד שבועין שנין לא סען, פשיטא לך דחית שבועין שנין ואכלת מנה. אמר לה: אנא עלמא בחרובא אשפחתה, פי היכי דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי. יתב וקא ברך רפתא, אתיא לה שינתא וניס. הדרא עלה משוניתא, ואכסי מעינא, וניס שבועין שנין. פי קם אתער, חזי ליהווא גברא דאכל מהווא חרובא. אמר לה: ידעת מאן שתלה ליהווא חרובא. אמר לה: אפיה דאפא. אמר: ודאי נימי לי שבועין שנין. חזא לחמרה דקא ילדה לה רמכי רמכי וכו' (תענית כט).

כי חזני המעגל היה גדול מאד, כמו שאמרו שם בסניא זו, דכד הוה עיל לבי מדרשא, כל קשיא דהוה להו לרבנן הוה מפרק להו, כי לא היה שום פנים של תורה נסתר מפניו, ועל-כן שאל: **מי איכא דניס שבועין שנין** – הינו שאיך אפשר לפל לבחינת שנה מפל השבעים פנים, כי אף שאפשר לפל מפנים אחד או יותר, אבל איך אפשר לפל מפלם. חזיה ליהווא גברא דנטע חרובא, אמר לה וכו' פשיטא לך דחית שבועין שנין ואכלת מנה. חרוב זה בחינת זקן, בחינת עתיק, כי חרוב הוא ברושים, שהוא בחינת מרדכי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסילה ט): תחת הנעצוץ יעלה ברזל – זה מרדכי. ומרדכי הוא בחינת רב חסד, כי הם במספר השנה, שהוא בחינת עתיק. הינו שראה אחד שעוסק בספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת עתיק כנ"ל, ושאל אותו: מי פשיטא לך דחית שבועין שנין. חיות זה בחינת התעוררות השנה, בחינת דבור כנ"ל. הינו: כלום בחנת לעורר על-ידי ספורי מעשיות של בקרב שנים. ואכלת מנהו – הינו בחינת מן המצר לפיה, הינו שיהיו דבריד נשמעים, שיהיו התלמידים הגונים. והינו ששאל אותו: איך אתה עוסק לספר ספורי מעשיות גבוהות כאלה של שנים קדמוניות, שמא ישמעו תלמידים שאינם הגונים, שאינם בבחינת מן המצר לפיה כנ"ל, וכי כבר נסית ובחנת לעורר על-ידי ספורי מעשיות של בקרב שנים,

שעל־ידי־זה נתגלה יראה, ועל־ידי היראה נמשך אריכות־
הימים, בחינת זקן, בחינת תקוני עתיק כנ"ל, ועל־ידי־זה נמשך
העשירות לתוך האריכות־ימים כנ"ל:

זוה: פתח רבי שמעון ואמר: עת לעשות לה' וכו' – דא תורה
דלעלא דמתבטלא אי לא אתעבד בתקוני דא, ולעתיק
יזמין אתמר – הינו תורה דלעלא, שהיא בחינת התבוננות
הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקים אם אינו נעשה על־ידי
בחינת תקונים הנ"ל, שהם בחינת תקוני עתיק, בחינת אריכות־
ימים הנ"ל. כתיב: אשריד ישראל מי כמוך, וכתיב: מי כמוך
באלים ה' – זה בחינת אתערותא דלתתא, שהוא שבה של
ישראל המתעוררים מלמטה, בחינת אשריד ישראל מי כמוך.
ואחר־כך הוא אתערותא דלעלא כנ"ל, שזהו בחינת: מי כמוך
באלים ה'. קרא לרבי אלעזר ברה וכו' ולרבי אבא, ואמר און
כללא דכללא – הינו בחינת שלמות היראה, שהוא על־ידי
בחינת שלשה קוין הנ"ל, בחינת מורא שמים ומורא הרב ומורא
אב ואם. נמצא, שעל־ידי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ורבי אבא
תלמידו, נשלם היראה, שעל־ידי־זה בא אריכות־ימים, בחינת
תקוני עתיק כנ"ל. אשתיקו, שמעו קלא – הינו שאותן שהיו
בבחינת שתיקה, בחינת אלמים, ולא היו יכולים לדבר על־ידי
בחינת שנה כנ"ל. שמעו קלא – הינו בחינת התעוררות השנה,
בחינת זפאה מאן דמליל על אדנא דשמע כנ"ל. וארכבותה דא
לדא נקשון – זה בחינת הולדה, בחינת זיווג הגופני. כי על־ידי
התעוררות השנה, שהוא בחינת להתיר פה אלמים, על־ידי־זה
להתיר פה עקרות כנ"ל, שזהו בחינת זיווג הנשיקין, שקודם לזיווג
הגופני כנ"ל. מאי קלא. קלא דכנופיא עלאה דמתכפפי – הינו
בחינת ספורי מעשיות, שמלבישין בהם את הפנים של תורה
כנ"ל. כי ההתלבשות הוא בחינת כנף, בחינת (ישעיה ל): ולא יכנף
עוד מוריה. ועל־ידי־זה ההתלבשות מעוררין מהשנה ומתחילין
לדבר, בבחינת (קהלת י): ובעל כנפים יגיד דבר, הכל כנ"ל:

שהם בתוך השבעים שנים, שהם בחינת השבעים פנים לתורה,
ועלה בידך לעוררם משנתם על־ידי־זה, כי הגיעו דבריד
לתלמידים הגונים, שהם בחינת מן המתר לפיד, בחינת: ואכלת
מניה כנ"ל, עד שאתה רוצה עכשו לעסק עוד בספורי מעשיות
הגבוהים יותר, שהם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, ואיך
אין אתה מתירא לספר ספורי מעשיות גבוהים כאלה, אולי
ישמעו תלמידים שאינם הגונים. אמר לה: אנא עלמא בחרובא
אשבתה – הינו שאפלו שאספר ספורי מעשיות של שנים
קדמוניות, שהם בחינת חרובים כנ"ל, אני יכול להביא בחינת
שכחה, שהתלמידים שאינם הגונים, יהיה נשכח מהם כנ"ל.
הינו כמו שמבאר לעיל, שהצדיק שעוסק לעורר העולם מהשנה
על־ידי ספורי מעשיות, השם יתברך שומרו שדבריו יהיו
נשכחין מלב התלמידים שאינם הגונים כנ"ל. כי היכי דשתלי
לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי – הינו כמו שהולידו אותי
על־ידי ספורי מעשיות הנ"ל, בבחינת: להתיר פה אלמים,
להתיר פה עקרות כנ"ל, הכי נמי שתלי לבנאי, הינו שעל־ידי־
זה גם־כן נולדים בנינו על־ידי־זה כנ"ל. ופרוש, שאמר לו, שהוא
מכרח לספר ספורי מעשיות כאלה בשביל פקידות עקרות, כי
כמו שאבותי עסקו בספורי מעשיות, ועל־ידי־זה נמשך
ההולדה, בחינת פקידות עקרות כנ"ל, שעל־ידי־זה הולידו
אותי, בן אני צריך להוליד את בני על־ידי־זה, כי עקר ההולדה
נמשך על־ידי ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו: כי היכי דשתלי לי
אבהתי, הכי נמי שתלי לבנאי כנ"ל. לך רפתא, אתיא לה
שינתא ונים – הינו שאכל סעדתו, ועל־ידי האכילה בא עליו
שנה ונים, הינו שנפל לבחינת שנה לפי ערך מדרגתו על־ידי
האכילה, כמבאר לעיל, שלפעמים על־ידי האכילה יכול לפל
לבחינת שנה כנ"ל. הדרא עלה משוניתא – הינו בחינת
הסבובים והדמיונות, שמחזרין וסובבין סביב בשעת השנה. ולא
ידע בריתא – כי העולם אין מבירין במי שהוא בבחינת שנה,
כי נדמה להם שעוסק בתורה ועבודה, ובאמת הכל הוא בחינת
שנה כנ"ל. כי קם אתער – הינו בחינת התעוררות מלמטה. חזיה
להאי גברא דאכל מהאי חרובא – הינו שראה אותו עוסק
בספורי מעשיות הנ"ל. ואכל מהם – הינו בחינת מן המתר
לפיד. אמר לה: ידעת מאן שתלי להאי חרובא – הינו שמאניה
זמן הוא ספור המעשה הזאת, כי אפשר שאחד מספר מעשה
שהיה כבר ובאמת לא היה, כיראם לפני ארבע שנים. אמר לה:
אבנה דאבא – הינו בחינת זקן, בחינת עתיק. הינו שהשיב לו,
שהספורי מעשיות שהוא עוסק בהם, הם ספורי מעשיות של
שנים קדמוניות, שהם בחינת זקן, בחינת עתיק כנ"ל. אמר:
ודאי נימי לי שבעין שנין – הינו שבנדאי נפל לבחינת שנה מכל
השבעים פנים, שהם בחינת שבעים שנים כנ"ל. תוא להמרה
דקא ילדה לה רמכי רמכי – הינו בחינת עשירות, בחינת:
יששכר חמור גרם. כי על־ידי־זה נמשך עשירות גדול כנ"ל, כי
על־ידי ספורי מעשיות הנ"ל, שעל־ידי־זה מעוררין מהשנה
כנ"ל, על־ידי־זה להתיר פה אלמים להתיר פה עקרות –

[ראש־השנה תקס"ח, חל ביום שבת א]

רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך יראתי.
אמר: ה'תם יאות הוי למדחל וכו':
(שם באידרא נשא דף קכח)

א על־ידי אמונת־חכמים יכולין להוציא משפטנו לאור. כי
משפט הוא עמודא דאמצעייתא⁽⁸⁾, הינו בחינת
דרך המצוה, שאינו נוטה לימין ולשמאל. וזה זוכין על־ידי
אמונת־חכמים, שהוא בחינת (דברים י): לא תסור מן הדבר אשר
יגידו לך ימין ושמאל. ועל־כך על־ידי־זה יוצא המשפט ברור

(8) פתח אליו.

כנ"ל, בבחינת משפטי אמת^(א). הינו כי כל הלמודים שהאדם לומד, צריך שיקבל ויוציא מהם משפטי אמת, שלא יהיה בבחינת משפט מעקל, דהינו שיקבל וילמד מכל הלמודים שלומד משפטי הנהגות, שידע איך להתנהג, הן לעצמו, הן לאחרים שמתנהגים לפי דעתו, כל אחד ואחד כפי בחינתו, כפי הממשלה והרפנות שיש לו, הן לרב או למעט. וכל זה זוכין על ידי אמונת חכמים, שהוא בחינת לא תסור וכו', ואז יוכל להוציא משפטי הנהגות וישרות, בבחינת משפטי אמת, שאינו נוטה לימין ושמאל כנ"ל. אבל כשפוגם באמונת חכמים, אזי נדון ביגיעת בשר, הינו במוותרות, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (עירובין כא): הלועג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת, כמו שכתוב: ולהג הרפה יגיעת בשר. והוא מדה פגוד מדה, כי הוא אינו מאמין בדבריהם ומלעיג עליהם, ודבריהם הם אף למותר אצלו, על-כן נדון במוותרות. וכל המשפטים הן מן המה, בבחינת (מלכים א-ג): וייראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט. והמה הוא לפי המזון, וכשהגוף נקי אזי המח ברור, ואזי יכול להוציא משפטי אמת, הנהגות וישרות. אבל כשנדון במוותרות על ידי פגם אמונת חכמים כנ"ל, אזי עולים עשנים סרוחים אל המה, ומערבבים ומבלבלין דעתו, ואזי אינו יכול להוציא משפטי אמת, ואזי יוצא משפט מעקל, בבחינת (חבקוק א): כי רשע מכתיר את הצדיק, על-כן יצא משפט מעקל. הינו על ידי שהעשנים סרוחים מסבבין ומקיפין המח ומבלבלין אותו, על ידי זה יוצא משפט מעקל, בבחינת (תהלים קמ): משפטים כל ידעום, הינו בלבול המחין:

ודואג, על ידי שלמודו היה מבחינת אלו המותרות, בבחינת הנאמר בדואג (שמואל א כא): ושם איש מעבדי שאול נעצר לפני ה' ושמו דואג וכו'. ופרש רש"י: עוצר עצמו וכו' לעסק בתורה. כי למודו היה מבחינת עצירות, בחינת מותרות, על ידי זה לא היה מוציא מלמודו משפטי אמת, רק משפט מעקל. ועל-כן היה דן שאין דוד ראוי לבוא בקהל (יבמות עו), וזה היה על ידי שלמודו היה ממוותרות כנ"ל:

ב ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי, שלמודם מאלו המותרות. ולא די שאינם יכולים אפלו להנהיג את עצמן כנ"ל, ומבל-שבן שאינם יכולים להנהיג את אחרים, והם נוטלים גדלה לעצמן להנהיג העולם. צריך לראות שלא להסמיד אותם, שלא לתן להם תקף ועז, שלא יהיו מכניס בשם רבי, כי הם עצמן אינם חזקים כל-כך, כי יש להם יצר הרע גדול להנהיג העולם, אף צריך לשמר מאד שלא לתן להם תקף ועז, כי אלו הנותנים להם תקף ועז ונסמכים על-ידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין לתן דין וחשבון. ועל ידי שמסמיכין רבי שאינו הגון, על ידי זה נחלש כתב-ידנו, ואין לו שום תקף, ונותנין בם בכתב-ידם, ועל ידי זה הם גוזרין שלא יהיה תקף לכתבים שלנו, בייאם לכתבים שלהם, וישראל יהיו מכרחין ללמד כתב שלהם, ועל ידי זה גוזרין גם-כן לגרש בני ישראל ממקום הישוב, שנתישבו שם וישראל כבר, אל מקומות שלא היו שם

ישראל מעולם. כי הסמיכה שסומכין את הרב והכתב, הם מבחינה אחת, כי הסמיכה בידים, כמו שכתוב (דברים לד): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה את ידיו עליו. והוא בחינת הכתב, בחינת יד פותחת. כי הכתב הוא גם-כן מבחינת חכמה, כי אותיות הכתב, בהם נבראו כל העולמות, כמו שכתוב (תהלים ל): בדבר ה' שמים נעשו וכו'. וכתוב (שם קד): כלם בחכמה עשית. כי יש בכל אות ואות חכמה, שחיבה חכמתו יתברך שהאות הזו יהיה בתמונה זו, ועל-ידו יהיה נברא זה העולם בזאת התמונה ולהתנהג באותו ההנהגה שיש באותו העולם, וכן שאר העולמות בתמונה והנהגה אחרת, על ידי תמונת אות אחר, כי כן גזרת חכמתו יתברך. וכשהחכם הראוי לסמיכה נסמך בשם רבי, שהנהגתו בבחינת משפטי אמת כנ"ל, אזי על ידי הסמיכה, שאזי מקבל חכמתו מבחינת יד ה', בבחינת: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וכו' כנ"ל, אזי מביא הארה ובה בכתב-ידנו, שהוא גם-כן מבחינת חכמה כנ"ל, בבחינת (דברים הי"ב-א-ב): הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל. שעל ידי השכל שמקבל מיד ה', שזה בחינת סמיכה, על ידי זה מביא הארה ובה בכתב כנ"ל. וזה בחינת (במדבר יא): ותנח עליהם הרוח והמה בכתובים. שעל ידי שנסמכו אז וקבלו הרוח חכמה, על ידי זה הביאו הארה בכתובים, הינו בכתב-ידנו כנ"ל. ואזי, לא די שאין כתב-ידנו נכנע למשפטם, אלא אפלו שכל משפטי הנהגות שלהם, כלם על ידי כתב-ידנו, בבחינת (תהלים קמט): לעשות בהם משפט כתוב. אבל כשמסמיכין רבי שאינו הגון, על ידי זה נחלש כתב-ידנו, ונותנין תקף לכתב שלהם, וכל המשפטים צריכים להיות על ידי כתבים שלהם דוקא, שהוא בחינת משפטים כל ידעום, בחינת משפט מעקל כנ"ל, ועל ידי זה גוזרין לגרש ישראל ממקום שנתישבו כבר, כי במקום שישראל יושבין שם מכבר, אפלו בחוץ לארץ, הוא בחינת קדשת ארץ ישראל, בחינת (יחזקאל יא): מקדש מעט. כי על ידי שישראל יושבין שם, נתקדש האויר בבחינת אוירא דארץ ישראל. כי על ידי כתב-ידנו נתקדש האויר, בבחינת אוירא דארץ ישראל מחכים (ב"ב קנח: וזהו פנחס דף רמה ובתיקון כט). כי הכתב הוא בחינת אותיות מחכימות, ועל ידי תנועות הקלמוס באויר בשעת כתיבה, נחקקים בחינת האותיות מחכימות בתוך האויר, ועל-ידו נתקדש האויר בבחינת אוירא דארץ ישראל מחכים. ועל ידי שפוגמין בכתב-ידנו על ידי הסמיכה שמסמיכין רבי שאינו הגון כנ"ל, על ידי זה מגרשין ישראל מן הישוב, ממקום שישבו שם מכבר, שהוא בחינת אוירא דארץ ישראל כנ"ל, ומגרשין אותם משם אל מקום מדבר שקמה, שאין שם שום קדשה, כי לא ישבו שם ישראל מעולם כנ"ל:

ג ועל ידי זה נלקח ממנו חכמת תהלוכי גלגלי הרקיע, לידע כל ההשתנות ועתידות הבאין על ידי גלגלי הרקיע, ונמסר להם. כי מתחלה זאת החכמה נמסרה רק לנו, כמו שכתוב (דברים ח): כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים. ודרשו רבותינו וזכרונם לברכה (שבת עה): איזו חכמה

(ב) תהלים יט.

העבור. ובכתב בית ישראל לא יכתבו – זה סמיכה. ואל אדמת בני ישראל לא יבואו – כמשמעו, הינו כנ"ל, בכתב ישראל לא יכתבו זה סמיכה. הינו על ידי סמיכה שמסמיכין בשם רבי את שאינם הגונים, על ידי זה מחלישין כתב ישראל כנ"ל. וזהו: ואל אדמת ישראל לא יבואו. הינו שנתגרשין מבחינת אורא דארץ ישראל כנ"ל. וזהו: בסוד עמי לא יהיו – זה סוד העבור. שעל ידי זה נלקח מאתנו סוד העבור כנ"ל. וכל זה על ידי המותרות הנ"ל:

ד ועל ידי זה אין לו עצה שלמה לעולם, ותמיד אינו יכול לתת עצה לנפשו, והוא תמיד מספק. פי כל עצותיו בבחינת עצות נבערות^(ט), עצת נשים, כי הטנפת של המותרות עולה אל הלב, בבחינת (יחזקאל יד): העלו גלוליהם על לבם. ונעשה לבו מטנף כמו בית הכסא, שהוא מקום עצת הנשים, כמאמר רב עילש (ניסין מה): נשי כל מלי מסדרין בבית הכסא, ששם כל עצתם:

ה אך מי שכבר נשקע באלו המותרות, יש מים שהוא מטהר מזאת הטנפת, בבחינת (יחזקאל יז): ונרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתכם אטהר אתכם. ואזי בא לעצה שלמה, בבחינת (שם יז): ולא יחצו לשתי ממלכות עוד, ולא יטמאו עוד בגלוליהם. שעל ידי שנטהרין מהגלולין והטנפת הנ"ל, על ידי זה: ולא יחצו לשתי ממלכות – בחינת עצות, כמו שכתוב (דניאל ד): מלכי ישפר עלך. הינו שזוכה לעצה שלמה, כי על ידי המים הנ"ל נעשים אצלו עצות שלמות, בבחינת (משלי ט): מים עמקים עצה בלב איש. ואלו המים הם בחינת מחלקת, בחינת (במדבר ט) מי מריבה. ועל כן מחלקת נקרא פלגתא, בחינת (תהלים סח): פלג אלקים מלא מים. פי מכל מחלקת נעשה ספר, בחינת שאלות ותשובות. כי המחלקת היא שאלה וקשיא, שמקשין ושואלין עליו, והוא שב בתשובה, ועל ידי זה הוא משיב ומתירן השאלה, ונעשה מזה בחינת ספר שאלות ותשובות. כי על ידי התשובה, על ידי זה נתחדשים אצלו ספרים. פי יש כמה ספרים עכשו, וגם עתידים להיות עוד כמה ספרים, וכלם צריכים להעולם. ובתחלה, כשלא היה לו אמונת חכמים, אזי היו כל הספרים אצלו כלא, פי היה מלעיג עליהם, כמו שכתוב (קהלת יא): עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה וכו'. דהינו שמלעיג על רבוי ספריהם, ואזי כלם כלא אצלו. וכששב בתשובה על זה, אזי נתחדש אצלו בכל פעם ספר, פי חוזרים ונחשבים אצלו כל הספרים שבתחלה היו בעיניו כלא. והכל לפי המחלקת, פי הוא מסתכל ומתבונן בהמחלקת, מפני מה הם חולקים בך, באלו הדבורים, ולא באפן אחר, ועל ידי זה מתבונן איך לשוב בתשובה ולתקן האמונת חכמים, פי משם נמשך המחלקת, על ידי שפנים באמונת חכמים. ולפי התשובה, לפי המחלקת, בן הוא חוזר ושב אל אמונת חכמים, וכמו כן נתחדש אצלו ספר, פי חוזר ונחשב בעיניו מה שהיה בתחלה בעיניו כלא. וכן בכל פעם לפי

ובינה שהיא לעיני העמים. הוי אומר, זה חשוב תקופות ומזלות. כי יש בזה שכל, שישאר הסוד אצלנו אף על פי שמודיעין להם החכמה. פי בודאי צריך להודיע להם החכמה, כדי שידעו מחכמתנו שאנו יודעין חכמה זו, כמו שכתוב: פי הוא חכמתכם וכו'. ואס"ב, מאחר שמודיעין להם, אינו סוד, כי הלוא גם הם יודעין. אך יש בזה שכל, שיכולין להודיע להם החכמה, ואף על פי כן ישאר הסוד אצלנו. וזה בחינת: פי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים – לעיני העמים דיקא, דהינו שהיא רק לעיני העמים בשעה שמודיעין להם, ותכף אחר כך אינן יודעין כלל, רק יודעין שהסוד אצלנו, פי אין אנו מודיעין להם זאת החכמה בעצם, שהיא סוד העבור, רק שיש בזה שכל, שיכולין להראות זאת החכמה לעיניהם לבד, למען ידעו שזאת החכמה היא אצלנו, אבל עצם סוד החכמה נשאר אצלנו. וזהו בחינת סוד העבור, שאינו נמסר רק לגדולי הדור, שיש להם נשמות גדולות. פי תהלוכות הגלגלים הוא על ידי שכליים, שהם המלאכים, וכל גלגל וגלגל יש לו שכל מיוחד, דהינו מלאך שמתנהג על ידו, ועל ידי זה הוא השתנות הלוח הגלגלים, שזה הגלגל מהלך בחדש וביום הסדר, וזה הגלגל מהלך בשנה או יותר, ויש גלגל שצריך זמן רב כמה אלפים שנים עד שמשבב. והכל לפי השתנות השכליים, שהם משתנים לפי רחוקם מהעלה, וכמו כן מתנהגים הגלגלים. וכל אלו השכליים, כלם מקבלים מהמנהיג הכולל, שהוא שכל הכולל, שהיא הנשמה שכלם מתנהגים על ידה, בבחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם, שהנשמה שופע השכל בהם. ועל כן הנשמה נקראת שמים, שהיא כלליות הגלגלים, כמו שכתוב (תהלים ט): יקרא אל השמים מעל – זו הנשמה (סנהדרין כא). כי הנשמה הוא מנהיג הכולל של כל הגלגלים כנ"ל, ועל כן הנשמה נקראת גלגלתא, על שם גלגלי הרקיע שמתנהגים על ידה. ועל כן אלו הנשמות הגדולות בקיאי בסוד העבור, פי מי יודע הנהגתם כמו המנהיג. ואלו הנשמות הגדולות צריכין שיהיה להם גוף, בבחינת (ישעיה ד): פרי הארץ, בחינת אורא דארץ ישראל. פי בשעה אור מתקדש בבחינת אורא דארץ ישראל, אזי כל הפרות והתבואה הגדל שם, שמהם נזון האדם, ומשם בא הטפה זרעיות – הכל הוא בבחינת ארץ ישראל, ומשם נרקם הגוף בבחינת (תהלים קלח): רקמתי בתחתיות ארץ – בחינת ארץ ישראל, ואזי הגוף בבחינת פרי הארץ, ואזי ראוי לקבל נשמה גדולה, בבחינת: יקרא אל השמים מעל – זה הנשמה. ואל הארץ – זה הגוף (שם סנהדרין). כי הנשמה לפי הגוף: כשהגוף זך ונקי, יכול לקבל נשמה גדולה, וכן להפך. ועל כן יש מדינות ששכלם עב ומגשם, וכן יש מדינות ששכלם זך ועלול, והכל לפי המדינה, לפי המזון היוצא ממנה. ועל כן על ידי שנתגרשין מבחינת אורא דארץ ישראל על ידי בחינה הנ"ל, אזי אין יכולין להתרקם גופים זפים, ואין יכולין לקבל נשמה גדולה, ועל ידי זה נלקח סוד העבור מאתנו: וזה שאמרו חכמינו וכוונם לברכה (כתובות קיג): והיתה ידי אל הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו – זה סוד

(ד) ישעיה טז.

ובכלם מקבלים ונכללים בבחינת קדשי קדשים, שהוא בחינת חכמה עלאה, שכלול מכלם, ומשם המתקת כל הדינים, בפרטיות ובכלליות. כי גם בשממתיקין הדין בפרט באיזה שכל של איזה צמצום, צריכין גם כן להמשיך בזה מהשכל העליון הנ"ל, כדי שיהיה בזה לזה השכל הפרטי להמתיק הדין. וכן בכלליות, להמתיק כל הדינים מאיזה צמצום שיהיה, אי אפשר להמתיק ביהאם על ידי בחינת השכל העליון, בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה^(ט) כנ"ל. וכשהתורה יש לה שלמות על ידי הספרים כנ"ל, אזי מקבלת מחכמה עלאה בבחינת לוחות האבן, בחינת אבן שתיה, ואזי משפעת בכל החכמות, ונמתקים כל הדינים, בבחינת (תהלים ב): ישלח עזרך מקדש שעקר העזר והישועה, שהוא בחינת המתקת הדינים, הוא מקדש, הינו על ידי השכל שנקרא קדש, כדוע. וזה אותיות "שתיה", ראשי תבות: ה'ן ת'ו'י ש'די 'ענני (לשון המקרא איוב לא: הן תו'י שדי יענני וספר כתב איש ריב). הן תו'י שדי - הינו בחינת הרשימות של כל הצמצומים נמתקין על ידי שבאים בתוך שתיה, בחינת אבן שתיה הנ"ל. וזה יענני - בחינת ההמתקה, בבחינת: ישלח עזרך מקדש כנ"ל. וזה: הן תו'י שדי יענני וספר כתב איש ריב - שעל ידי וספר כתב כנ"ל, הינו רבוי הספרים שנעשין על ידי המחלקת כנ"ל, שאז יש להתורה שלמות, ומקבלת משכל הכולל, מחכמה עלאה, שהיא בחינת אבן שתיה כנ"ל, על ידי זה הן תו'י שדי יענני - בחינת ההמתקה, על ידי בחינת לוחות האבן, שמקבלין מאבן שתיה כנ"ל:

ו זהו בחינת מה שנוסעין על ראשי השנה לצדיקים. כי ראשי השנה הוא יומא דדינא של כל השנה, וכל אחד ואחד בא עם קדשתו וצמצומיו אל הצדיק הדור, שהוא בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה, בבחינת (שמואל א ב): כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל^(ז), שהם הצדיקים, שעליהם נשפת העולם, ועל ידי זה נמתקים כל הדינים, על ידי בחינת אבן שתיה כנ"ל. וזה בחינת אבני יעקב, שנכללו כלם בתוך אבן שתיה (ביר ויצא פ' סא, ע' זוהר דף נח: ויחי רלא), כי הנפשות הם בחינת אבנים, כמו שכתוב (איכה ח): תשתפכנה אבני קדש. וכלם באים ונכללים בתוך הצדיק הדור, שהוא בחינת אבן שתיה, ועל ידי זה נמתקים כל הצמצומים כנ"ל:

ח ועל ידי זה שנכללים יחד כל הנפשות כנ"ל, על ידי זה נעשה שמחה, בבחינת (משלי י): אור צדיקים ישמח. כי הנפש הוא בחינת נר, בבחינת (משלי ב): נר ה' נשמת אדם. וכשנכללין יחד נעשה מהם אור, ועל ידי זה נעשה שמחה, בחינת: אור צדיקים ישמח:

וזה חדי רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך יראתי, תפון יאות הוי למדחל. כי תבקוק אמר נבואה זו על רבי עקיבא ותבריו, שמתו על ידי שלא היה בהם אהבה, כמו שאמרו רבותינו וברונם לברכה (יבמות כב). כי הם היו בחינת גבורות וצמצומים, ולא נכללו יחד, ולא נמתקו. ורבי שמעון ותבריו

המחלקת בן התשובה, ששב וחזר אל האמונת חכמים, וכמו כן נתחדש אצלו ספר אחר, כי חזר ונחשב בעיניו עוד איזה ספר אחר, שבתחלה היה מלעיג עליו והיה בעיניו בלא כנ"ל. ועל כן על ידי המחלקת נעשה ספר. וזה בחינת (איוב לא): וספר כתב איש ריב - שעל ידי ריב ומחלקת נעשה ספר. ויש צדיקי הדור, שאמונתם שלמה בודאי, ואף על פי כן יש עליהם מחלקת, הוא בבחינת (ישעיה ג): והוא הטא רבים נשא וכו', (שם) ועונותם הוא יסבל. הינו שיש לו מחלקת בשביל העולם. ועל ידי המחלקת שיש עליו, על ידי זה מתקן האמונת חכמים אצל המודיעים. ויש שיש עליהם מחלקת שאין להם אמונה בעצמן, ואינם מאמינים בחדושי תורה שלהם שהם מחדשים, ואינם מאמינים שיש להם יתברך שעשועים גדולים מחדושים שלהם, ועל ידי זה שאין להם אמונה בחדושים של עצמן, על ידי זה הם מתרשלין בהחדושי שלהם, ועל כן בא עליהם מחלקת, ועל ידי זה הם שבים בתשובה, וחוזרים ונחשבים אצל חדושי שלהם, וחוזרים ומחדשים, ונעשה מזה ספר. ולפעמים נעשה מזה ספר למעלה, שעל ידי זה שזה שואל ומקשה, וזה שב בתשובה, ועל ידי זה משיב ומתיר - על ידי זה נעשה ספר למעלה, בבחינת (פלאכי ב): אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר:

ו ועל ידי זה נמתקים כל הצמצומים, שהם הדינים. וכל מקום שיש איזה דין וצמצום, נמתק על ידי זה, על ידי תקון אמונת חכמים, שעל ידי זה נתרבין הספרים של התורה הקדושה. כי כל המתקות של כל הצמצומים והדינים הוא על ידי השכל, כי כלם במחשבה אתברירו^(ח). שהשכל הוא שרש הדינים, ושם נמתקים הדינים. כי אין הדין נמתק אלא בשרשו^(ט), וכל דין וצמצום צריך שיהיה נמתק בשכל השיף לו, ששם שרשו. ויש לכל צמצום וצמצום שכל, שעל ידו נמתק, אך יש חכמה עלאה, שכל החכמות פלולים שם ומקבלין משם, ועל כן שם נמתקים כל הדינים. כי בהשכליים פרטיים אי אפשר להמתיק ביהאם בזה השכל דיקא השיף לזה הצמצום, שהוא שרשו. אבל על ידי בחינת חכמה עלאה שכלול מכלם, שם נמתקים כל הצמצומים וכל הדינים כלם. והתורה שהיא יוצאת מחכמה עלאה, כי אורייתא מחכמה עלאה נפקת (וזה בשלח דף סג), ואין יכולה לקבל מחכמה עלאה ביהאם כשיש לה שלמות. ושלמות התורה היא על ידי תורה שבעל פה, כי תורה שבכתב אין לה שלמות ביהאם על ידי תורה שבעל פה, ועל כן על ידי הספרים הנ"ל, שנתחדשים על ידי המחלקת, בבחינת: וספר כתב איש ריב, בחינת: עשות ספרים הרבה אין קץ, על ידי זה נשלם התורה, ואזי התורה בבחינת (שמות כד): לוחות האבן - שמקבלת הארה מבחינת אבן שתיה^(י). כי כל דבר שבעולם יש לו צמצום אחר בכמות ואיכות, וכל הצמצומים שבעולם, כלם נרשמים באבן שתיה, שממנו השתת העולם, וכלם מקבלים ממנו, ושם המתקת כל הדינים, כי הוא בחינת חכמה עלאה, בחינת קדשי קדשים, כי השכל נקרא קדש^(יא),

(ה) עין זוהר פקודי דף רנד ע"ב. (ו) עץ חיים שער ג, פרק א. (ז) עין זוהר ויחי דף רלא ע"ב. (ח) עין זוהר אחרי דף סא. (ט) עין זוהר ויחי דף רלא, ובתנחומא פרשת עקב. (י) עין יומא דף לח ע"ב, סנהדרין דף כו ע"ב.

בחינתו, יכול להבין בין רב למעט, כי צריך לעבד את השם בשני יצרים, שיהיה היצר הרע כפוף ליצר טוב, כמאמר חכמינו וכוונתם לברכה (ברכות נד): ואהבת וכו' בכל לבבך – בשני יצריך. שיהיה לבו שלם עם ה' אלקיו, שלא יהיה לו מחלוקת בין שני יצרים, הינו שלא יהיה לבו חלק עליו, בחינת (יהושע ט): חלק לבם. ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, שמלא כל הארץ כבודו (ישעי"ה), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפלה ושומע התפלה, ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כל-כך ואינו מדקדק כל-כך. וכל אחד לפי מעוט שכלו וידיעתו, כן התלהבותו ודקדוקו. והידיעה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב. והסתרת הידיעה הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה (משלי כח): והתקון לזה המחלוקת שבלב, לתקן אותו בשרשו. הינו, כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה, בשהשתלשלה מן הרגא לדרגא, עד שגשתלשל למטה, נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת חלק לבם, ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר, ומהשתלשלותם למטה נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשמתקן המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם. ותקון המחלוקת שבקדשה הן הלכות פסוקות, כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל-ידי למוד הפוסקים הוא נתקשר להשלום שבקדשה ומתקן המחלוקת שבקדשה, ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבבלבו, ואז יוכל לעבד את השם בכל לבבו, בשני יצרים, ונפתחו לו שערי השכל, שיוודע להשיב לאפיקורוס. וכל זה נעשה על-ידי ההכרעה והשלום הנ"ל. וזה אותיות "שלום", נטריקון: ו'דע מ'ה ש'תשיב ל'אפיקורוס, כי על-ידי השלום יודע להשיב על אפיקורסות שבבלבו. וזה (תהלים קיט): אודך בישר לבב בלמדי משפטי צדקך – לבב דיקא, בשני יצרים. אימתי בד למדי משפטי צדקך, הינו על-ידי למוד הפוסקים. אבל הקשיות שאין עליהם תרוץ, אסור לאדם לעין בהם, רק לחזק את עצמו באמונה. וכשיש לו אמונה בשלמות, יוכל להיות על-ידי אכילתו יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה כנ"ל, בחינת (תהלים ט): ורעה אמונה, הינו בחינת אכילה על-ידי אמונה:

ג ועקר שלמות וקשיות אמונה, הינו לקרב דוקא המרחקים, בחינת (צפניה א): לקרא כלם בשם ה', אפלו עבוי"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד:

ד ולהשלים את האמונה, הינו לקרב את הרחוקים כנ"ל, צריך מתחלה להעלות ניצוצי אותיות הדבור. וכשנתבררו אותיות הדבור, אזי הופך את עצמו הדבור, ומלקט הניצוצות הקדשה מביין הקלפות, ונשארים הקלפות בלא חיות,

שהיו התקון שלהם, על-כן אמר: אנו ברחיבותא תליא, הינו בחינת האהבה וכללות שנקבלין יחד, ועל-ידי-זה ההמתקה והתקון כנ"ל. ומזה בא בחינת: תרי רבי שמעון, הינו בחינת השמחה, שנעשה על-ידי הכללות והאהבה, בחינת: אור צדיקים ישמח. פתח ואמר: הולך רכיל מנלה סוד. הולך רכיל וכו' דלית רוחה רוחא דקיומא, הינו רוח חכמה. ולא הנה מהימנא, הינו אמונת חכמים כנ"ל, כי על-ידי שאין בו אמונת חכמים, אין בו רוח חכמה, כי נדון במוותרות כנ"ל. מנלה סוד זה בחינת בטול כתב ידנו, שאין מקבלין אור השכל מידי הסמיכה כנ"ל, בבחינת (איוב ט): על פנים כסה אור. כי האותיות צריכות לקבל אור השכל מידי הסמיכה כנ"ל, ועל-ידי פנים אמונת חכמים, שהוא בחינת הולך רכיל, על-ידי-זה מנלה סוד, שנתגלה ונסתלק אור השכל כנ"ל, ועל-ידי-זה – בסוד עמי לא יהיו כנ"ל. ונאמן רוח מכסה דבר, דאית בה רוחא דקיומא – על-ידי בחינת אמונת חכמים, על-ידי-זה מכסה דבר, בחינת: על פנים כסה אור כנ"ל:

לשון רבנו וכוונתו לברכה
[שבת שירה תס"ה, מעדווענדיוקא]

אלקים את העם וכו': (שמות יג) (א)

א דע, שעל-ידי אכילתם של ישראל נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה אפין באפין בבחינת (רות ט): ויאמר בעז לרות לעת האכל גשי הלם. לעת האכל דיקא, הינו על-ידי האכילה. גשי הלם – דא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, בחינת (בראשית מד): ויגש אליו יהודא – דא תקרבתא מלקא במלקא (והר ויגש דף רח, וע"ש בפירוש הרמ"ה), רק האכילה צריך להיות מאכל אחר שנתברר ואין בו שום תערובות, כי מאכל שיש בו תערובות, על-ידי מאכל כזה יוכל האדם לחטא:

ב והברור של המאכלים הוא על-ידי אמונה. כי האמת, מה שהגביל השם יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, הוא מצוה גדולה לתדד השכל, להבין הדבר על בריו, ועל זה נאמר (אבות פ"ג): ודע מה שתשיב לאפיקורוס. כי יש חלוק בין הקשיות. כי יש קשוא, שיוכל האדם להבין תרוץ על קשוא זו – על זה נאמר: ודע מה וכו'. ויש קשוא, שאינו באפשרי לשכל האנושי להבין תרוץ על קשוא כזו, רק לעתיד לבוא יתגלה התרוץ – אסור לאדם לעין בהם, וכל מי שסומך על שכלו ומעיין בה, על זה נאמר (משלי ט): כל באיה לא ישונו. כי על קשוא כזו אסור לסמוך על שכלו, רק להעמיד על אמונה. ואפלו אלו הקשיות שיש עליהם תשובה, לפעמים נסתמו שבילי השכל, ואינו יודע להשיב, ונזרקה בו אפיקורסות, ואינו יודע מה להשיב על אפיקורסות. וזאת האפיקורסות היא לכל אחד לפי

(א) עין בסוף הספר מובא התורה הזאת בנוסח אחר מכת"ר רבינו ז"ל בעצמו.

ואז העכו"ם, שיניקתם מהקלפות, כשוראים שאין להם חיות, אזי משליכים את אמונתם, בחינת (ישעיה ב): ביום ההוא ישלך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו. ומדביקים את עצמם לאמונת ישראל. וזה בחינת (שם בצפניה): אז אהפך אל העמים שפה ברורה. שפה ברורה, הינו הדבור שנתברר מביניהם, הוא הופך את עצמו אל העמים, כדי ללקט מהם שארי ניצוצות הקדשה, ואז נתקנים: לקרא כלם בשם ה' - שידבקו כלם באמונת ישראל:

ה ולהעלות ניצוצי הדבור צריך לתענית. וזה בחינת (תהלים טז): מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו וכו'. אזי: ישלח דברו. כי עקר תקון הדבור הוא על ידי התענית, כי עקר יניקת הקלפות אינו אלא מאחורי הקדשה, כי מפני הקדשה אי אפשר להם לינק, מחמת בהירות אור. אלא לפעמים נותנים להם מלמעלה במקוון כח לינק מפני הקדשה, וכל זה אינו אלא לרע להם, בחינת (קהלת ח): עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וכל התאוות הם בחינת קלפות, כי התאוות הם מותרות, כי בלא התאוות יכול הגוף להתקיים. נמצא שהם מותרות לקיום הגוף, כמו הקלפות הם מותרות, כי עקר אינו אלא הפרי, והקלפות הם מותרות. וכשמתגברים התאוות על האדם, הוא התגברות הקלפות על הקדשה. וראשי התאוות הם שלשה שרי פרעה: שר המשקים ואופים ומבחים, שהם קנה ווישט וורידין^(א), שהם בחינת תאוות אכילה ושתייה, שהם ראשים, שכל התאוות נמשכים אחריהם. ויניקתם מפרעה, שהוא אותיות ערף, הינו מאחורים. ועקר יניקתם מהדבורים, בחינת אחר הדברים, כי הם סמוכים לה, כי קנה ווישט וורידין הם סמוכים להמשך מוצאות הפה, ועקר יניקתם מהדבורים שאינם זכים בל-כף. וכשראשי התאוות, שהם הקלפות, מתגברים, צריך להדביק ולהסתיר אחורי הקדשה, שלא יינקו. ודבקות אחורי הקדשה היא על ידי התענית, כמו שכותבים שם הויה בבחינת אחורים, שכותבים מתחלה יוד, ואחר-כך בשורצים וכותבים ה"א, חוזרים לאחורים וכותבים יוד הא וכו' - בן התענית, שהוא עקר הכנעתן של השרים הנ"ל, הוא בבחינת דבקות אחורי הקדשה. כי עקר זכות התענית אינו אלא כשאנו חושבים השעות שהתחיל להתענות. למשל, כשמתענה שני ימים - היום השני, שהוא נחשב ביותר, אין מחמת עצמו, אלא מחמת שאנו חוזרים ליום ראשון, אזי נחשב יום שני לזכות יותר. גם כי עקר כל הדברים הן התחלה, כי כל התחלות קשות (מכילתא פ' יתרו והובא בפירוש^(ב)), מחמת שיוצא מהפך להפך, אבל אחר התחלה הוא נכנס מעט בהרגל, ואינו קשה עליו בל-כף. וכן בכל יום ויום שהולך למרחוק מהתחלה, בן נקל הדבר, שנכנס מעט בהרגל. נמצא, שעקר כח העבודה של כל ימים אינו אלא ההתחלה, שאנו צריכים לחזור לאחורי, ליום ראשון, שהתחיל להבין ולהתענות^(ג), שהוא תחלת התשובה, שהיה קשה עליו ההתחלה, שיוצא מהפך להפך, ובכל יום חוזר לאחוריו לקבל כח מהתחלה. ומחמת שאלו השרים הנ"ל הם סמוכים להדבור, וכשמתגברים

אזי ממשיכים את הדבור לנלות מצרים, בחינת מצר הגרון, בחינת (תהלים טז): נחר גרוני, ואינו יכול לדבר שום דבור לפני השם יתברך, ועל ידי התענית שמרעב את עצמו הוא ממשיך מימי החסדים ללחלח הגרון, ואז יכול לדבר. וזה בחינת (בראשית יב): ויהי רעב בארץ - רעב הינו בחינת תענית, שמרעב את עצמו, וזה הוא דבקות אחורי הקדשה, כי הויה אלקים בחינת אחורים - מספר רעב. וכי שם הויה באחורים, דהינו י"ק יק"ו יק"ק, עולה ע"ב, ושם אלקים באחורים, כזה א אל אלק אלקי אלקים עולה ר', ושניהם יחד עולים רע"ב. ויחד אברם מצרימה - הינו הורדות מימי החסדים ללחלח מצר הגרון, להוציא את הגרון מבחינת נחר גרוני, בבחינת (שם): הלוד ונסוע הגנבה, ללחלח הנגיבה, להתקיים (ישעיה נח): קרא בגרון אל תחשך. ואז, כשנתדבקין אחורי הקדשה, שאי אפשר להקלפות לכנס לשם ולינק, ואז נתגליו הפנים של הקדשה, ואז ויראו אותה שרי פרעה (בראשית טז) - הינו, שאלו השרים הנ"ל רואים את יפי הוד הדבור. ויהללו אותה אל פרעה. וכל זה הוא מקוון מהשם יתברך כדי להוציא כלעם מפיחם, בחינת: עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וזה: וינגע ה' את פרעה. וזה (משלי לא): אשה יראת ה' היא תתהלל, בחינת: ויהללו אותה אל פרעה, אין זה אלא בשביל: תנו לה מפרי ידיה, הינו להוציא ניצוצות הקדשה מביניהם. כשהיא מוציאה כל חיותה מבין הקלפות, אזי משליכים כל העכו"ם את אליליהם ופונים כלם לאמונת ישראל לקרא כלם בשם ה'. וזה עקר קשוטי האמונה, שיקרבו אחרים לאמונתה. וזה בחינות (סבא משפטים דף צח): עולימטא שפירתא דלית לה עינין. עולימטא שפירתא - זה בחינת אמונה, בחינת (ש"ה ט): יפה את רעיתי, בחינת: ורעה אמונה. דלית לה עינין - הינו אלו הקשיות הנ"ל, שאין לעין בהם וצריך לחזק באמונתו. גופא טמירתא ואתגלי - כי היא טמירא, כי אם תשאל את המאמין איזה טעם באמונה, ודאי אינו יודע להשיב לך טעם, כי אמונה אינו שייך אלא בדבר שאינו יודע טעם. ואף-על-פי-כן: ונגליא - הינו שאצל המאמין הדבר גלוי, כאלו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו מחמת גדל אמונתו השלמה. נפקת בצפרא ומתפסיא ביממא - כי האמונה מתחדשת אצל האדם בכל בקר, בחינת (איכה ט): חדשים לבקרים וכו'. ומתכסיא ביממא, מחמת טרדת עסקי עולם נתכסה האמונה. מתקשטת בקשוטין דלא הוו - הינו עקר קשוטי האמונה, כשמתקרבים אצלה בני-אדם שלא היו מקרבים לה:

ו וכשהאמונה בל-כף בשלמות, אזי אכילתו היא יקרה מאד, כי נתיחד קדשא בריך הוא ושכינתה, בבחינת: ויאמר בעוז לרות וכו'. אזי האמונה היא ממלצת על הרחוקים לפני השם יתברך, שיקרב אותם בצל כנפיו. וזה היא מליצתה, כי עקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם יתברך - מחמת שעקר ידיעת אלקותו אינו אלא מגלוי על הסתום, ומחמת שרואים מגלוי שהנהגת העולם הוא על ידי מערכת המזלות נפלו בטעיות, כל אחד לפי טעותו. ויש

(ב) עין לק"ת להארז"ל פרשת לך ופרשת וישב. (ג) עין דניאל י.

(שניך לאות ב): וזה: "שְׁלוֹם" ראשי תבות: וְדַע מ'ה ש'תָּשִׁיב ל'אפיקורוס. כי על־ידי השְׁלוֹם יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו כנ"ל – עין שם. וגם על־ידי השְׁלוֹם שיש בין ישראל בין אחד לחברו, גם על־ידי־זה נתבטלין האפיקורסות, כמבאר במקום אחר^(א). וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבב פ' לה): חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד) – שְׂכָשִׁישׁ שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל, אפלו עובדין פוכבים ומזלות, מוחלין להם. אבל: חלק לבם עתה יאשמו (שם י) – כי על־ידי המחלקת באין כפירות כנ"ל, וכל אחד אחזו בדעתו, מאחר שאינם באים ומתועדים יחד לדבר אחד עם חברו להפכו לדעתו. ואפלו יבואו יחד וידברו זה עם זה, לא ישוב מדעתו, מחמת הנצחון של המחלקת. אבל כשיש שלום, אפלו עובדין עבודה־זרה מוחלין להם, כי על־ידי השְׁלוֹם בודאי יתבטל העבודה־זרה והאפיקורסות שיש לכל אחד מהם, על־ידי שידברו זה עם זה וישיבו זה את זה מדעותיו הרעות והכפירות, ובודאי יבואו לאמונה שלמה וישרה על־ידי השְׁלוֹם, כנ"ל וכמבאר במקום אחר^(ב):

(גם זה שניך לאות ה'): מהמחלקת נעשה הקלות, כמבאר בתהלה לדוד, עין שם היטב. מבאר שם, שהקלות הם תקון המחלקת, כי חוזר ומהפך הצרופי אותיות של המחלקת להקלות, כמבאר שם. עין שם מה שכתוב שם, שהצדיק לומד אלו הצרופין של המחלקת, ועושה מהם צרופ הלכה וכו', עין שם. וזהו בחינת מה שמבאר כאן, שצריכין ללמד הקלות, דהיינו פוסק, בשביל תקון המחלקת, והבין:

(שניך לאות ה): גם כי עקר כל הדברים הן התהלה, כי כל התחלות קשות מחמת שיוצא מהפך אל הפך וכו' כנ"ל ועל־כן בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבוא בכל פעם מחדש, לא כמו שכבר היה אצל הצדיק ועכשו הוא בא פעם שנית, רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שבא עכשו מחדש פעם ראשון. כי עקר הוא ההתחלה, כי כל התחלות קשות כנ"ל. נמצא שעקר כח העבודה של כל הימים אינו אלא ההתחלה כנ"ל, עין שם, וכפי הכח וההתלהבות של ההתחלה בן הולך ומתנהג בעבודתו, כי עקר היא ההתחלה כנ"ל. על־כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי פן ואולי לא היתה התחלתו כראוי, ואם־כן גם כל עבודתו אינה בשלמות כראוי, כי הכל מתנהג כפי ההתחלה. על־כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, ולבוא להצדיק מחדש בכח התלהבות גדול והתנבחות חדש לעבודת השם יתברך, כדי שתהיה עבודתו כראוי כפי כח ההתחלה כנ"ל. וכן בכל פעם ופעם צריך לחשש הששא זו, פן לא התחיל עדין כראוי, וצריך להתחיל ולבוא להצדיק בכל פעם מחדש:

חושבים, שהכל על־פי הטבע עולם כמנהגו נוהג. ויש חושבים, שצריך לעבד את האמצעי, כמו שטעו בעגל, שרצו לעשות את העגל אמצעי בינם לבין השם יתברך, שאמרו: אשר ילכו לפנינו (שמות לב), בחינת אמצעי. ובטעויות כזה רבים נכשלים, ועושים את הסבות אמצעי בינם לבין השם יתברך, הינו שמאמינים בהשם יתברך, אבל מאמינים גם־כן באמצעי, ואומרים שצריך לסבות, הינו שמאמינים, למשל, בהסבה של פרנסה, שהוא המשא ומתן, ואומרים הסבה של משא ומתן עקר, כאלו, חס ושלום, בלא הסבה של משא ומתן אין יכלת ביד השם יתברך לתן להם פרנסה. ובהסבה של הרפואה, שהוא סמים, עושים מהם עקר, כאלו, חס ושלום, בלי הסמים אין יכלת ביד השם יתברך לרפא. ואין הדבר כן, כי הקדוש־ברוך־הוא סבת כל הסבות ועלת כל העולות, ואין צריך לשום סבה, ועסקנו באלו הסבות צריך להאמין בהשם יתברך לבד, ולא לעשות מהסבות עקר. וכשהצדיק מבטל בתפלתו איזה חיוב של מערכת המזלות, אזי נתידע מהגלוי על הסתום, שיש אלקי נמצא, שהוא שומע תפלת הצדיק ומשדד המערכות ומשנה הטבע. וכל זה יהיה לעתיד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים סח): עתידים צדיקים להחיות את המתים, ושאר נפלאות:

וזה: ויגש אליו יהודא דא תקרבתא דמלכא למלכא. ויאמר בי אדוני – שהשכינה מבקשת רחמים מהשם יתברך על אלו הרחוקים. ידבר נא עבדך דבר באזני אדני – ולא ישמע עוד אמצעי. ואל יחר אפך בעבדך – על העבר. כי כמוך כפרעה, פרעה לשון התגלות. כי אתה אינך יודע לבגיד אדם אלא מהגלוי, ומחמת שאינך יודע אלא מהגלוי, לפיכך טעו כל אחד לפי טעותו. אבל כשאתה מבטל רצונך בשביל רצון הצדיק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פ"ק טו): הקדוש־ברוך־הוא גוזר וצדיק מבטל. אזי ידעו מהגלוי על הסתום, כשרואים שמערכת המזלות מחיבים איזה גזרה וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא, שהוא עושה רצון הצדיק. וזה: מה פרעה גוזר ואינו מקיים – פרעה, הינו מערכת המזלות הגלויים לכל גזירתם, אף אתה גוזר ואינך מקיים – כי הצדיק מבטל:

וזהו: ויסב אלקים וכו'. איתא במדרש (שמות פ' ט): ויסב לשון סעדה, הינו לשון הסבה. וחמשים – אחד מחמשה (כמו שפירש"י שם). הינו חמשת מוצאות הפה, שעל־ידם כל העבדים פונים לאמונת ישראל לעבדו שכם אחד, כמו שכתוב: אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה וכו'. עלו בני ישראל מארץ מצרים, ממצר הגרון. הינו, על־ידי עלות בני־ישראל מראשי התאוות הנ"ל, ממצר הגרון הנ"ל, על־ידי הדבור מחזיר את העבדים לאמונת ישראל. וזה עקר קשוטי האמונה, בחינת מתקשטא בקשוטין דלא הוו. על־ידי אמונה בשלמות, אזי התרה אכילה, בחינת ויסב: (עד כאן לשונו ז"ל)

(ד) לעיל בסיומן כו. (ה) שם.

[אדר תקס"ה, קודם סעודת שחרית, שבת לפני הברית של בנו ש"א ז"ל, סמוד כר"ח ניסן]

פונת המילה. כי ברית נקרא בלשון תרגום אמה, וכמו שמוזכר בלשון זה בגמרא (שבת קח), והוא בחינת אמה בת ששה טפחים^(א), שהברית כלול מהם. והוא בחינת (ישעיהו): שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפים שש כנפים לאחד^(ב). שש כנפים, הם בחינת הששה טפחים הנ"ל, והם נחלקים לשלש, הינו בחינת (שם): בשתיים יכסה פניו, ובשתיים יכסה רגליו, ובשתיים יעופף. כי פנים הוא בחינות וטפח לו על פניו (כ"ק לב). ובשתיים יכסה פניו הוא בחינות שני טפחים, בחינות מנגלה טפח ומכסה טפח הנאמר בברית, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (נדרים כ). וכן בשתיים יכסה רגליו הוא בחינת וטפח לו בסנדלו (כ"ק שם), והוא גם כן בחינת שני טפחים כנ"ל, מנגלה טפח ומכסה טפח. ובשתיים יעופף הוא בחינת עופות שנגבראו מן הרקק (חילין כ), בחינות טופח על-מנת להטפוח (ויפא עת, ניסין מן, ע"ז ט). וכל הששה טפחים כלם כלולים ומנחים בברית, כי הששה טפחים הנ"ל הם בחינת ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ, בבחינת (תהלים לט): הנה טפחות נתת ימי. כמו שכתוב (שמות ב): ששת ימים עשה ה' וכו' ונח ביום השביעי. הינו שכל הששת ימים, בחינת הששה טפחים, הנית כלם ביום השביעי, שהוא שבת, שהוא בחינת ברית, כמו שכתוב (שם לא): ברית עולם ביני ובין בני ישראל. וזה בחינת בראשית – ברא שית (תיקון יא). בחינת ששת ימים, ששה טפחים הנ"ל, שכלם מנחים וכלולים בברית. וזה: בראשית – ברית אש (תיקון ג דף יח), הינו ברית שהוא כלול מששה ימים, ששה טפחים, שש כנפים. וזה ברית אש, בחינת שרפים בשש כנפים, שהן בחינת ששה טפחים כנ"ל. כי גם אש יש לה ששה כחות, וכמבאר גם למחקרים שיש ששה כחות באש, הינו: מתוך ומקפאי, מבשל ושורף, משחיר ומלביז. וכן עוף יש בו ששה כחות, כי על-ידי העפיפה הוא נעלם ומתגלה, קרוב ורחוק וכו':

והצדיק, שהוא בחינות ברית, בחינות (משלי ט): צדיק יסוד עולם, הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל, שנקלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים, הינו שכל בחינה מהשלש הוא בחינות מנגלה טפח ומכסה טפח, כי הוא בחינת מנגלה טפח ומכסה טפח נגד עצמו, וזה בחינת בשתיים יכסה פניו. וכן הוא בחינת מנגלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחינת בשתיים יכסה רגליו. וכן הוא בחינת מנגלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחינת בשתיים יעופף. כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מנגלה, שמנגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד. ולא די שמתרחק מהם ומתרום מהם ואינם יכולים להתקרב

אליו, אלא שנופלים עליו קשיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם מחמת שנתרחק מהם מאד וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחינת מכסה טפח. וזה בחינת ובשתיים יכסה רגליו – רגליו לשון המשכה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליו – ההולכים אחר עצתך^(ג), הינו שבהמשכה, שממשיך העולם אליו, הוא בחינת מנגלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל, כי מחמת שמת הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל ממנו, על-כן הוא צריך להתפסות ולהתלבש עצמו בדברים קמנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחינת מנגלה טפח ומכסה טפח – שמה שמכסה ומתלבש עצמו הוא בחינת מנגלה, שעל-ידי זה הוא מנגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם, ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

וכן אצל השם יתברך צריך להיות בחינת מנגלה ומכסה וכו'. כי צריך לדבק ולקרב עצמו להשם יתברך, כאלו כביכול השם יתברך נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך, צריך להתרחק יותר, הינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, כי אם יחשב וידמה בדעתו שכבר נתקרב להשם יתברך ויודע בידיעות השם יתברך, זה סימן שאינו יודע כלום, כי אם היה יודע קצת מהשם יתברך, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו, כי כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל. וזה דבר שאי אפשר לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדלת הבוהר אין שעור. וזה בחינת (ישעיהו ג): שלום לרחוק ולקרוב, בחינות מנגלה טפח ומכסה וכו', שכל מה שמתקרב מתרחק כנ"ל. וזה בחינת ובשתיים יעופף. יעופף בתרגומו משמש, הינו בחינות מנגלה טפח ומכסה וכו' של השמוש, שמשמש ועובר השם יתברך כנ"ל. ובשתיים יכסה פניו – זה בחינת מנגלה טפח ומכסה טפח עצמו, כי פנים לשון כעס, כמו שכתוב (שמות ט): פני ילכו^(ד). וגם פנים לשון והשגחת השם יתברך, כמו שכתוב (כמדרש ט): יאר ה' פניו אליך. והצדיק הוא לפעמים מקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, והוא כמו חלוק, שמחליף עם השם יתברך ההשפעה וההשגחה, שאינו רוצה זאת ההשפעה וההשגחה, ומכסה פני השגחה זו, ומקבל על עצמו יסורין, כי הוא בוחר בהשפעה והשגחה רוחניות. ואותה ההשפעה שהלכה לה, נתפורה בין העולם. וזה בחינת מנגלה טפח ומכסה וכו', שלפעמים מנגלה פנים של רצון והשגחה ומכסה פנים של כעס, ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה כנ"ל:

ולחם הפנים הוא בחינת ברית, כמו שכתוב (ויקרא כד): ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו' ברית עולם, ונאמר בהם (שמות כח): ועשית לו מסגרת טפח. ועל-כן נקראת הבחינה המקבלת הששה טפחים הנ"ל "מטפחת", כמו שכתוב (רות ג): הבי מטפחת. כי זה היה בקשתה, כמו שכתוב (שם): ופרשת כנפיה על אמתך. שבקשה הכנפים הנ"ל, שהן בחינת

(א) עירובין ג ע"ב. (ב) עין זוהר פנחס רלו. (ג) במובא בפירוש רש"י שם. (ד) עין ברכות דף ז ע"ב.

הששה מַפְחִים כַּנִּל, עַל־כֵּן: וַיֹּאמֶר לָהּ הִבִּי הַמַּטְפַּחַת, וַיִּמְד לָהּ שֵׁשׁ שְׁעוּרִים, שֶׁהֵן בְּחִינַת שֵׁשׁ מַפְחִים, שֵׁשׁ כַּנְפִים הַנִּל: וַיֵּשׁ נַחֵשׁ, וַיִּגְמְלָה בְּתוֹךְ פִּיהָ. וְזֹאת הַגְּמֻלָּה אֵין לָהּ נִיחָא בְּיָדָא, מִחֲמַת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ פִּיהָ שֶׁל נַחֵשׁ. וְהַנְּחָשׁ פְּעָמִים הוֹלֵךְ וּפְעָמִים מְעוֹפֵף. וְהַחֲלוּק שְׁבִין הַלִּיכָה לְעַפִּיפָה – כִּי בְּעַפִּיפָה יוֹכֵל לְעוֹף וּלְפָרַח בְּרַגְעַת הַרְבֵּה, אֲבָל בְּהַלִּיכָה הוּא הוֹלֵךְ מְעַט מְעַט בְּדֶרֶךְ הַהוֹלֵךְ, שֶׁהוּא תְנוּעָה כְּבִדָּה. וּבְכָל הַדְּבוּרִים רְעִים שֶׁמְדַבְּרִים, וּבִפְרָט כְּשֶׁהֵם נוֹגְעִים עַל צְדִיקִים וְגִדּוּלִים, בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים הֵם עוֹשִׂים כַּנְפִים לְהַנְחֵשׁ שְׂיֻכַּל לְעוֹפֵף, כִּי עַל־יְדֵי דְבוּרִים קְדוּשִׁים עוֹשִׂים כַּנְפִים דְּקָדְשָׁה, בְּבְחִינַת (קהלת ט): וּבַעַל כַּנְפִים יִגִּיד דְּבַר. אֲבָל בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים רְעִים עוֹשִׂים כַּנְפִים לְהַנְחֵשׁ, וְהֵם נִגְדַּד הַשֵּׁשׁ כַּנְפִים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה הַנִּל. כִּי הַדְּבוּר יוֹצֵא מִכַּנְפֵי רֵאָה, עַל־כֵּן נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ בְּחִינַת כַּנְפִים לְהַנְחֵשׁ, כִּי הַדְּבוּר הַיּוֹצֵא מִשִּׁית עוֹקֵאִין דְּקִנְיָה הוּא נִגְדַּד הַשֵּׁשׁ כַּנְפִים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה הַנִּל. וְהַנְּחָשׁ הֵם אֵלוֹ הַחֲכָמִים לְהִרְעֵ, הַחוֹקְרִים פִּילוֹסוֹפִיָּא וְאַפִּיקוֹרְסִית, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ירמיה ד): חֲכָמִים הִמָּה לְהִרְעֵ, וְלַהֲטִיב לֹא יָדְעוּ. שֶׁהֵם רַק חֲכָמִים לְהִרְעֵ, שְׂאֵם יִרְצוּ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּחֲכָמְתָם, לְהִטִּיב לֹא יוֹכְלוּ. וְהֵם בְּחִינַת הַנְּחָשׁ, בְּחִינַת (בראשית ט): וְהַנְּחָשׁ הִיָּה עֵרוֹם מִכָּל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה. וְעַל־יְדֵי דְבוּרִים רְעִים עוֹשִׂים כַּנְפִים לְהַחֲכָמִים אֵלוֹ, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַנְּחָשׁ, שְׂיֻכְלוּ לְעוֹף וּלְפָרַח, הֵינּוּ שְׁמַעוּפַפְת וּמַתְּפַשְׁטַת חֲכָמְתָם וְאַפִּיקוֹרְסִית שְׁלָהֶם בְּעוֹלָם, וּמְזִיק מְאֹד לְהַעוֹלָם. וְגַם בְּחִקִּירוֹתָם בְּעַצְמָם הֵם מְעוֹפְפִים, כְּמוֹ מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שְׂכָל מְעוֹפֵף, הֵינּוּ שֶׁשְׂכָלָם מְעוֹפֵף בְּמַהִירוֹת, וּנְפַתַּח לָהֶם חֲכָמְתָם מְאֹד. אֲבָל אִם אֵין לְהַנְחֵשׁ כַּנְפִים, הֵינּוּ שְׂאִין לָהֶם דְּבוּרִים רְעִים כַּנִּל, אֲזִי אֵין לְהַנְחֵשׁ רַק בְּחִינַת הַלִּיכָה, הֵינּוּ שְׂאִין לְהַחֲכָמִים לְהִרְעֵ הַנִּל רַק מַה שְׂחוֹקְרִים בִּינָם לְבִין עַצְמָן, וְאֵינָם מְעוֹפְפִים בְּעוֹלָם, הֵינּוּ שְׂאִין מַתְּפַשְׁט וּמְעוֹפֵף חֲכָמְתָם בְּעוֹלָם, וְאֵינָם יְכוּלִים לְחַזֵּק לְהַעוֹלָם, רַק לְמִי שֶׁסְמוּךְ אֵלֵיהֶם, כְּגוֹן תְּלַמִּידֵיהֶם וְחַבְרֵיהֶם, אֲבָל בְּרַחוּק מֵהֶם אֵינָם יְכוּלִים לְחַזֵּק. כְּמוֹ הַהוֹלֵךְ, שֶׁהוֹלֵךְ רַק מְעַט וְאֵינוֹ יְכוּל לְמַהֵר לְמַרְחוּק כְּמוֹ הַמְּעוֹפֵף. וְגַם בִּינָם לְבִין עַצְמָן אֵין שְׂכָלָם מְעוֹפֵף, הֵינּוּ שְׂאִין נְפַתַּח לָהֶם הַחֲכָמָה כַּל־כָּד, וְאֵינָם מְעוֹפְפִים וּמַהִירִים בְּחֲכָמוֹת שְׁלָהֶם, רַק חוֹקְרִים בְּחֲכָמְתָם מְעַט מְעַט, כְּמוֹ הַהוֹלֵךְ. וְגַם מַה שְּׂמִזְיוּקִים לְאַחֵרִים בְּחֲכָמְתָם הוּא רַק בְּבְחִינַת הַלִּיכָה, שְׂאִינוֹ מְעוֹפֵף וְנִכְנָס בְּעַמֵּק לְתוֹךְ הַמַּחַ וְהַלֵּב, רַק שְׂנַדְבֵּק קָצַת לְהַמַּח, אֲבָל אֵינוֹ נִכְנָס בְּעַמֵּק לְתוֹךְ הַלֵּב וְהַמַּח. אֲבָל כְּשֵׁיֵשׁ לָהֶם, חַס וְשְׁלוֹם, כַּנְפִים מְדְבוּרִים רְעִים כַּנִּל, אֲזִי שְׂכָלָם מְעוֹפֵף כַּנִּל, וְגַם מְזִיק לְמַרְחוּק, כְּמוֹ הַמְּעוֹפֵף, שְׁמַעוֹפֵף בְּשַׁעֲה אַחַת לְמַרְחוּק, וְגַם שְׁמַעוֹפֵף חֲכָמְתָם הַמְּשַׁבְּשֶׁת וְנִכְנָס וְנַדְבֵּק בְּהַמַּח וְהַלֵּב בְּעַמֵּק גְּדוֹל מְאֹד: וְהַגְּמֻלָּה הַמֵּנַח בְּתוֹךְ פִּי הַנְּחָשׁ, הוּא בְּחִינַת חֲכָם הַדוֹר, שֶׁהוּא חֲכָם הַיָּשָׁר וְהַצְּדִיק וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת. וּמִחֲמַת שֶׁהוּא חֲכָם גְּדוֹל דְּקָדְשָׁה וְנִכְנָס בְּאֵלוֹ הַחֲכָמוֹת, אֲזִי כְּשֶׁאֵלוֹ הַחֲכָמִים נִכְנָסִים בְּחֲקִירוֹתָם לְחַקֵּר בְּאֵלוֹ הַחֲכָמוֹת, אֲזִי יֵשׁ לוֹ צֶעַר גְּדוֹל מְאֹד, וַיֵּשׁ לוֹ מַלְחָמָה גְּדוֹלָה עִמָּהֶם, הֵינּוּ עִם בְּחִינַת הַנְּחָשׁ הַנִּל, כִּי מַתְּגַבְּרִים עָלָיו מְאֹד בְּלִבּוֹלִים וְאִמּוֹנוֹת כְּזָבוֹת, וְהוּא

בְּחִינַת מְבַטַּח בּוֹגֵד, שְׂמַתְגַּבֵּר עָלָיו בְּטַחֲוֹן בּוֹגֵד, שְׂאִינוֹ בְּטַחֲוֹן שְׁלָם וְאִמַּת כְּרֵאוּי, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת אִמּוֹנוֹת כְּזָבוֹת. וְזֶהוּ בְּחִינַת (משלי כה): שֵׁן רֹעָה וְרַגֵּל מוֹעֵדַת מְבַטַּח בּוֹגֵד. הֵינּוּ שִׁזָּה הַמְּבַטַּח בּוֹגֵד הִיא בְּחִינַת שֵׁן רֹעָה אֵת הַחֲכָם, שֶׁהוּא הַגְּמֻלָּה שְׁבַתוֹךְ פִּיהָ כַּנִּל, כִּי מִחֲמַת שֶׁהוּא חֲכָם וְנִכְנָס בְּעַבּוּדַת הַשֵּׁם, מַתְּגַבְּרִים עָלָיו אֵלוֹ הַבְּלָבוּלִים וְהָאִמּוֹנוֹת כְּזָבוֹת בְּיוֹתֵר, וְצָרִיךְ לוֹ תְמִיד מַלְחָמָה גְּדוֹלָה עִמָּהֶם. וּבִין כְּשֶׁהַנְּחָשׁ הוֹלֵךְ וּבִין כְּשֶׁהוּא מְעוֹפֵף, יֵשׁ לוֹ צֶעַר גְּדוֹל וּמַלְחָמָה גְּדוֹלָה, רַק שְׂבוּדָאֵי בְּעַת הַעַפִּיפָה צֶעַרוֹ גְּדוֹל יוֹתֵר מְאֹד. וְאֵין לוֹ שׂוּם נִיחָא בִין כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בִּין כְּשֶׁהוּא מְעוֹפֵף, רַק שֵׁיֵשׁ מִמְּצַע בִּין הַחֲלִיכָה וּבִין הַעַפִּיפָה, וְהוּא בְּעַת שְׂפוּסַק הַעַפִּיפָה וּמוֹרִיד עַצְמוֹ מִן הַעַפִּיפָה מִמְּעָלָה לְמַטָּה, בְּדֶרֶךְ הַמְּעוֹפֵף בְּעַת שְׂרוּצָה לְשַׁלְשַׁל וּלְהוֹרִיד עַצְמוֹ לְמַטָּה, וְאֲזִי יֵשׁ לְהַגְּמֻלָּה הַנִּל נִיחָא, כִּי אֲזִי אֵינוֹ הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ מְעוֹפֵף. הֵינּוּ, כִּי יֵשׁ כְּמָה עֵתִים שֶׁהַחֲכָמִים נִיחִים וְאֵינָם חוֹקְרִין, כְּגוֹן בְּעַת שְׁנָה וְאִכִּילָה, וְאֲזִי יֵשׁ נִיחָא לְהַחֲכָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַגְּמֻלָּה שְׁבַתוֹךְ פִּיהָ, כִּי הַחֲכָם הוּא בְּחִינַת גְּמֻלָּה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (משלי ט): לָךְ אֵל גְּמֻלָּה עֲצֹל, רֵאָה דְרָבִיָּה וְחֲכָם, כִּי זֶה הַחֲכָם מְלַמֵּד דַּעַת וְדַרְכֵי ה' אֵל הָעָם:

וְזֶה סוֹד מַה שְׂאָמַר הַסֵּפֶא (וְדוּר מִשְׁפָּטִים דָּף צ"ה): מֵאֵן הוּא נַחֵשׁ. דְּפָרַח בְּאֵוִירָא וְאֵזֵל בְּפִירוּדָא, בִּין כָּד וּבִין כָּד אֵית נִיחָא לְחַד גְּמֻלָּה דְשִׁכְב בִּין שְׁנוּי. הֵינּוּ בְּחִינַת הַנְּחָשׁ הַנִּל. דְּפָרַח בְּאֵוִירָא – שְׂפָרִיתָתוֹ עַל־יְדֵי הָאֵוִירִים, הֵינּוּ עַל־יְדֵי דְבוּרִים רְעִים, שְׂנַעֲשֶׂה לוֹ מֵהֶם כַּנְפִים. וְאֵזֵל בְּפִירוּדָא – הֵינּוּ שְׂאִין לוֹ רַק בְּחִינַת הַלִּיכָה, כְּשֶׁכַּנְפִים דְּקָדְשָׁה הֵם כְּתוּבֵינָם וְאֵין לְהַנְחֵשׁ כַּנְפִים מְדְבוּרִים רְעִים, אֲזִי אֵין לוֹ רַק בְּחִינַת הַלִּיכָה. וְזֶה: וְאֵזֵל בְּפִירוּדָא, בְּחִינַת (יחזקאל א): וּכְנַפְיָהֶם פִּירוּדוֹת מְלַמְעָלָה. הֵינּוּ בְּחִינַת כַּנְפֵי הַקְּדוּשָׁה, אֲזִי: וְאֵזֵל, שְׂאִין לוֹ רַק בְּחִינַת הַלִּיכָה, כִּי בְּחִינַת הַלִּיכָה יֵשׁ לוֹ תְמִיד, כִּי הַבְּחִירָה חֲפָשִׁית לְהַמְחַקְרִים לְחַקֵּר בְּכָל עַת שְׂיִרְצוּ, רַק שְׂאִין יְכוּלִים לְעוֹפֵף בְּבְחִינַת הַנִּל כְּשֶׁאֵין לָהֶם כַּנְפִים מְדְבוּרִים רְעִים, וְאֵין לָהֶם רַק בְּחִינַת הַלִּיכָה כַּנִּל. בִּין כָּד וּבִין כָּד, הֵינּוּ בְּחִינַת הַמְּצַע בִּין הַחֲלִיכָה וְהַעַפִּיפָה כַּנִּל, וְזֶה נִקְרָא בִּין כָּד וּבִין כָּד, שֶׁהוּא בִּין הַחֲלִיכָה וְהַעַפִּיפָה, וְאֲזִי יֵשׁ לָהּ נִיחָא לְהַגְּמֻלָּה דְשִׁכְב בִּין שְׁנָה כַּנִּל. שְׂאִרֵי בְּחַבּוּרָא וְסִים בְּפִירוּדָא, הֵינּוּ שְׂאֵלוֹ הַמְּחַקְרִים, שֶׁהֵם חֲכָמִים לְהִרְעֵ, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַנְּחָשׁ כַּנִּל, חֲכָמְתָם וְחֲקִירוֹתָם הוּא, שְׂאִרֵי בְּחַבּוּרָא, שְׂתַחֲלַת חֲקִירוֹתָם מְתַחֲלַת מַהֲמַחְבְּרִים, מַחְבּוּר חֲמֵר וְצוּרָה, וְסִים בְּפִירוּדָא, שְׂמַסְתִּימַת חֲכָמְתָם בְּשִׁכְלִיִּים הַנְּפָרְדִים. כִּי כֵן דְרָךְ כָּל חֲקִירוֹתָם, לְהַתְּחִיל מִחְבּוּר הַחֲמֵר וְהַצּוּרָה, וְעוֹלִים מִמְּדֻרְגָּה לְמְדֻרְגָּה, מִתְּחִלָּה מִחֲמֵר וְצוּרָה שֶׁל הַגְּשָׁמִיִּים, וְאַחַר־כָּן מִחֲמֵר וְצוּרָה שֶׁל הַדִּקְקִים יוֹתֵר, וְאַחַר־כָּן מִחֲמֵר וְצוּרָה שֶׁל עֵלָה וְעוֹלוֹל, עַד שְׂמַגִּיעִים וּמְסִימִים בְּשִׁכְלִיִּים הַנְּפָרְדִים, וְרוֹצִים לְהַשִּׁיג בְּחֲקִירוֹתָם הָאֲנוּשִׁית, הַמְּטַעִית וְהַמְּשַׁבְּשֶׁת, בְּיַדוֹעַ לְהַמְחַקְרִים בְּעַצְמָן, הֵם רוֹצִים לְהַשִּׁיג עַל־יְדֵי חֲקִירוֹתָם הַלְלוֹ, מִחְבּוּר חֲמֵר וְצוּרָה, אֵת שִׁכְלִיִּים נְפָרְדִים, וְזֶה: שְׂאִרֵי בְּחַבּוּרָא וְסִים בְּפִירוּדָא:

י' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרב. ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יי וכו'. הנני מביא מחר ארבה בגבולך: (שמות י' 8)

א כי השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו, ואם לא היה בריאת העולם, על מי היה מראה רחמנותו, ועל-כן ברא את כל הבריאה מתחלת האצילות עד סוף נקדת המרכו של עולם הנשמי כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השם יתברך לברא את העולם, לא היה מקום לבראו, מחמת שהיה הכל אין סוף, על-כן צמצם את האור לצדדיו, ועל-ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם (כמש"ש בעין חיים בתחלתו). וזה החלל הפנוי היה מברך לבריאת העולם, כי בלתי החלל הפנוי לא היה שום מקום לבריאת העולם כנ"ל. וזה הצמצום של החלל הפנוי אי אפשר להבין ולהשיג כ"אם לעתיד לבוא, כי צריך לומר בו שני הפכים: יש ואין, כי החלל הפנוי הוא על-ידי הצמצום, שבביכול צמצם אלקותו משם, ואין שם אלקות כביכול, כי אם לא בן אינו פנוי, והכל אין סוף, ואין מקום לבריאת העולם כלל. אבל באמת לאמתו, בודאי אף-על-פי-כן יש שם גם-כן אלקות, כי בודאי אין שום דבר בלעדי חיותו, ועל-כן אי אפשר להשיג כלל בחינת חלל הפנוי עד לעתיד לבוא:

ב וידע, שיש שני מיני אפיקורסית: יש אפיקורסית, שבא מחכמות היצוניות, ועליו נאמר (אבות פ"ב): ודע מה שתשיב לאפיקורוס. כי האפיקורסית הזאת יש עליה תשובה, כי זאת האפיקורסית בא מחכמות היצוניות, שהם באים ממותרות, מבחינות שבירת כלים, כי מחמת רבוי האור נשתברו הכלים, ומשם נתהוו הקלפות, בידוע. וחכמות היצוניות באים משם, הינו משבירת כלים, ממותרות פסלת הקדשה. כמו אצל האדם יש כמה מיני מותרות ופסלת, כגון צפרנים ושער וזעה ושאר פסלת ומותרות, כן כל חכמה היצונה בא ממותרות ופסלת ידועה של הקדשה, וכן כשוף בא ממותרות ופסלת ידועה. ועל-כן מי שנופל לאפיקורסית הזאת, אף שבודאי צריך לברח ולהמלט משם, אך אף-על-פי-כן מי שנופל לשם, אפשר לו למצא הצלה לצאת משם, כי יוכל למצא שם את השם יתברך אם יבקשהו וידרשהו שם, כי מאחר שהם

באים משבירת כלים יש שם כמה ניצוצות הקדשה וכמה אותיות שנשברו ונפלו לשם, בידוע, ועל-כן יוכל למצא שם אלקות ושכל לישוב הקשיות של האפיקורסית הזאת הבא מחכמות היצוניות, שהם באים ממותרות משבירת כלים, כי יש שם חיות אלקות, הינו שכל ואותיות שנשברו ונפלו לשם. ועל-כן האפיקורסית הזאת יש עליה תשובה, ועליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורוס: אבל יש עוד מין אפיקורסית, והם החכמות שאינם חכמות, אלא מחמת שהם עמקים ואינם משיגים אותם, ומחמת זה נראים כחכמות. כמו, למשל, כשאחד אומר סבא שקר בגמפ"ת ונכרא, פרוש רש"י, תוספות, ומחמת שאין למדן לישוב הקשיות שבא על-ידו סבא זו, על-ידי-זה נדמה שאמר סבא וחקמה גדולה, אף שבאמת אינו סבא כלל. כן יש כמה מבוכות וקשיות אצל החקרים, שבאמת אינם שום חכמה, והקשיות בטלים מעקרא, אך מחמת שאין בהשכל אנושי לישובם, על-ידי-זה נדמים לחכמות וקשיות. ובאמת אי אפשר לישוב אלו הקשיות, כי אלו הקשיות של אפיקורסית הזאת באים מחלל הפנוי, אשר שם בתוך החלל הפנוי אין שם אלקות, כביכול, ועל-כן אלו הקשיות הפאים משם מבחינת חלל הפנוי, אי אפשר בשום אופן למצא להם תשובה, הינו למצא שם את השם יתברך, כי אלו היה מוצא שם גם-כן את השם יתברך, אם-כן לא היה פנוי, והיה הכל אין סוף כנ"ל. ועל-כן על האפיקורסית הזאת נאמר (פסלי ב): כל באיה לא ישובו. כי אין שום תשובה על האפיקורסית הזאת, מאחר שבא מחלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול. רק ישראל על-ידי אמונה עוברים על כל החכמות, ואפלו על האפיקורסית הזאת הבא מחלל הפנוי, כי הם מאמינים בהשם יתברך בלי שום חקירה וחקמה, רק באמונה שלמה, כי השם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין^(א), נמצא שהוא כביכול בתוך כל העולמות וסביב כל העולמות. וצריך להיות הפרש כביכול בין המלוי והסבוב, שאם לאו, אם-כן הכל אחד, אך על-ידי בחינת החלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול, ובתוכו ברא את כל הבריאה. נמצא, שהחלל הפנוי מקוה את כל העולם, והשם יתברך, שהוא סובב כל עלמין, מסבב גם על החלל הפנוי, ועל-כן שיד לומר ממלא כל עלמין, הינו כל הבריאה שנובא בתוך החלל הפנוי, וגם סובב כל עלמין, הינו שמשבב גם על החלל הפנוי, ובאמצע מפסיק החלל הפנוי, שבביכול צמצם משם אלקותו: והנה על-ידי אמונה, שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ומאחר שהוא סובב כל עלמין, אם-כן שגם החלל הפנוי בעצמו נתהוו מחכמות יתברך, ובודאי באמת לאמתו יש שם אלקותו יתברך, רק שאי אפשר להשיג זאת ולמצא שם השם יתברך כנ"ל, על-כן הם עוברים כל החכמות והקשיות והאפיקורסית הבא משם מחלל הפנוי, כי יודעים שבודאי אי אפשר למצא להם תשובה, כי אם היה מוצא עליהם תשובה, הינו שהיה מוצא בהם את השם יתברך, אם-כן לא היה חלל הפנוי, ולא היה אפשר להתהוות הבריאה. אבל

(א) עין בסוף הספר מובא התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבינו ז"ל בעצמו. (ב) רעיא מהימנא פינחס דף רכה.

שהם בחינות שתיקה כנ"ל, וצריך דוקא לעיני, כדי להעלות הנשמות שגפלו לשם כנ"ל:

ד ודע, כי מחלקת היא בחינות בריאת העולם. כי עקר בריאת העולם – על ידי חלל הפנוי כנ"ל, כי בלא זה היה הכל אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולם כנ"ל, ועל כן צמצם האור לצדדיו, ונעשה חלל הפנוי, ובתוכו ברא את כל הבריאה, היינו הימים והמדות, על ידי הדבור, כנזכר לעיל: בדבר ה' שמים נעשו וכו'. וכן הוא בחינת המחלוקת, כי אלו היו כל התלמידים חכמים אחד, לא היה מקום לבריאת העולם, רק על ידי המחלקת שביניהם, והם נחלקים זה מזה, וכל אחד מושך עצמו לצד אחר, על ידי זה נעשה ביניהם בחינות חלל הפנוי, שהוא בחינות צמצום האור לצדדיו, שבו הוא בריאת העולם על ידי הדבור כנ"ל, כי כל הדברים שכל אחד מהם מדבר, הכל הם רק בשביל בריאת העולם, שנעשה על ידים בתוך החלל הפנוי שביניהם, כי התלמידים חכמים בוראים את הכל על ידי דבריהם, כמו שכתוב (ישעיה נא): ולאמר לציון עמי אתה – אל תקרי עמי, אלא עמי. מה אנה עבדי שמיא וארעא במלולי, אף אתם בן (כמ"ש בוהר בהקדמה דף ה). אך צריך לזהר שלא לדבר יותר מדי, רק כפי צורך בריאת העולם, לא יותר. כי על ידי רבוי האור, שלא היו הפלים יכולים לסבל רבוי האור, נשתברו, ומשבירת הפלים היה התהוות הקלפות. בן אם אחד מרבה לדבר, מזה גורם התהוות הקלפות, כי הוא בחינת רבוי האור, שעל ידי זה היו שבירת הפלים, שעל ידי זה התהוות הקלפות:

וזה פרוש המשנה: כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה. וכל המרבה דברים, מביא חטא (אבות פ"א). כל ימי גדלתי בין החכמים וכו'. בין החכמים, הוא בחינת חלל הפנוי שנתנה ונעשה בין החכמים על ידי הפרוד והמחלקת שיש ביניהם כנ"ל. וזה בין החכמים דיקא, היינו שיש פרוד ומחלקת ביניהם, כי אם היו כלם אחד, אין שני לומר בין החכמים. ועל ידי המחלקת נעשה בחינות חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הנה נעשה בריאת העולם, היינו הימים והמדות. וזה: כל ימי גדלתי – שהייתי מגדל ימי ומדותי, שהוא בחינת בריאת העולם, בין החכמים – בין החכמים דיקא, בתוך החלל הפנוי כנ"ל, כי שם נעשה כל הבריאה כנ"ל. וזה גדלתי – שהגדלתי ימי ומדותי מקטנות לגדלות. וזה שקראם ימי, כי הם ימים שלו, כי הוא בורא את העולם וכו' כנ"ל. וזה: ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה – כי שם, בחלל הפנוי, אין טוב משתיקה כנ"ל, כי אסור לכנס לשם כ"א מי שהוא בבחינת שתיקה, בחינת משה כנ"ל. וזה שאמר: כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי וכו', כי על ידי שאחו במדרגה זו בבחינת שתיקה, כמו שאמר שאין טוב משתיקה, על כן היה מגדל ימי ומדותיו שם בחלל הפנוי, כי אסור לכנס לשם כ"א מי שהוא בבחינת שתיקה כנ"ל. וזה: ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה, וכל המרבה

באמת לאמתו בודאי יש עליהם תשובה, ובודאי יש שם אלקותו ותברך. אבל על ידי תקירות נשקעים שם, כי אי אפשר למצא שם את השם ותברך, מאחר שהוא בחינת חלל הפנוי, רק צריכין להאמין שהשם ותברך סובב גם עליו, ובודאי באמת גם שם יש אלקותו ותברך. ועל כן ישאל נקראים עבריים, על שם שהם עוברים באמונתם על כל החכמות, ואפלו על החכמות שאינם חכמות, היינו האפיקורסית השנית הבא מחלל הפנוי כנ"ל. ועל כן השם ותברך נקרא אלקי העבריים (שמות ג), מלשון (יהושע ב): עבר הנהר^(ג), לשון צדדיו, הינו שאלקותו מסבב גם על החלל הפנוי, הבא על ידי הצמצום, שצמצם האור לצדדיו. ועל כן ישאל נקראים עבריים, שעל ידי אמונתם, שמאמינים שהשם ותברך אלקי העבריים כנ"ל, הם עוברים על כל החכמות ועל מה שאינם חכמות, הינו האפיקורסית השנית כנ"ל. ועל כן בודאי מזה האפיקורסית השנית, בודאי צריך לזהר יותר ויותר לברח ולהמלט משם לכלי לעיני ולהביט בדבריהם כלל, כי הם ושלום, בודאי ישקע שם, כי עליו נאמר: כל באיה לא ישובון וכו' כנ"ל:

ג אך דע, אם יש צדיק גדול, שהוא בחינת משה, הוא צריך דוקא לעיני בדברי האפיקורסית אלו, ואף שאי אפשר לישבם כנ"ל, על כל זה על ידי עיונו שמעין שם הוא מעלה משם כמה נשמות שגפלו ונשקעו בתוך האפיקורסית הזאת. כי אלו המבוכות והקשיות של האפיקורסית הזאת הבא מחלל הפנוי, הם בבחינת שתיקה, מאחר שאין עליהם שכל ואותיות לישבם כנ"ל. כי הבריאה היתה על ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים ג): בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם. ובהדבור יש חכמה, כי כלל הדבור הוא רק חמשת מוצאות הפה, ועל ידים נתהוו כל הדברים של כל הבריאה, וכמו שכתוב (שם ד): כלם בחכמה עשית. והדבור הוא הגבול של כל הדברים, כי הגביל חכמתו בהאותיות, שאותיות אלו הם גבול לזה, ואותיות אלו הם גבול לזה. אבל בהחלל הפנוי, שהוא מקיף כל העולמות כנ"ל, והוא פנוי מכל, כבניבול, כנ"ל, אין שם שום דבור, ואפלו שכל בלא אותיות כנ"ל. ועל כן המבוכות הבאים משם, הם בבחינת שתיקה. וכמו שפצינו במשה (מנחות כב), כששאל על מיתת רבי עקיבא: זו תורה וזה שברה, השיבו לו: שתק. כך עלה במחשבה. הינו, שאתה צריך לשתק ולכלי לשאל תשובה ותרויז על קשאי זו, כי כך עלה במחשבה, שהוא למעלה מן הדבור, על כן אתה צריך לשתק על שאלה זו, כי הוא בבחינות עלה במחשבה, שאין שם דבור לישב אותה. וכמו כן אלו הקשיות והמבוכות שבאים מחלל הפנוי, שאין שם דבור ולא שכל כנ"ל, על כן הם בבחינת שתיקה, וצריך רק להאמין ולשתק שם. ועל כן אסור לכנס ולעני בדברי האפיקורסית והמבוכות אלו כ"א צדיק שהוא בחינת משה, כי משה הוא בחינת שתיקה, בבחינות שנקרא כבד פה (שמות ד), בחינת שתיקה שהוא למעלה מן הדבור. ועל כן הצדיק שהוא בחינות משה, בחינות שתיקה, יכול לעיני בדברי המבוכות אלו,

(ג) רש"י בראשית לט, על פסוק איש עברי.

דברים מביא חטא - כי כל מדרשם ודבריהם, שאלו החכמים מדרשים, אין העקר המדרש בלבד, אלא המעשה, שיעשו ויבראו על-ידי דבריהם את העולם כנ"ל. אל תקרי עמי אלא עמי כנ"ל. אך כל המרבה דברים מביא חטא, כי מרובי האור נתהוו הקלפות כנ"ל:

ה וְדַע, שעל-ידי הנגון של הצדיק שהוא בחינת משה, הוא מעלה את הנשמות מן האפיקורסית הזאת של החלל הפנוי שנפלו לשם. כי דע, שכל חכמה וחקמה שבועולם יש לה זמר ונגון מיוחד, שזה הזמר מיוחד לחכמה זו, ומזה הזמר נמשכת החכמה הזאת. וזה בחינות (תהלים טו): זמרו משפיל. שכל שכל וחקמה יש לו זמר ונגון, ואפלו חכמת האפיקורסית יש לה נגון וזמר המיוחד לחכמה האפיקורסית. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה טו): אחר מה הוי בה. זמרא יוני לא פסק מפמה, וכשהיה קם מבית-המדרש, כמה ספרי מינין נופלין ממנו. כי זה תלוי בה, כי על-ידי זמר הנ"ל שלא פסק מפיו, על-ידי-זה היו הספרי מינין נופלין ממנו, כי זה הזמר היה מיוחד לזה האפיקורסית והמינות שהיה לו. נמצא, כל חכמה וחקמה לפי בחינתה ומדרגתה, כן יש לה זמר ונגון השיך ומיוחד אליו, וכן ממדרגה למדרגה, כי בחינת החכמה שבמדרגה היותר עליונה יש לה זמר ונגון יותר עליון לפי בחינתה. וכן למעלה מעלה עד ראשית נקדת הבריאה, שהיא תחלת האצילות, ושם אין למעלה ממנה, ואין מקיף לאותה חכמה שיש שם בראם אור האין-סוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריות והחכמות. ובודאי גם שם יש בחינת חכמה, אך החכמה שיש שם באור אין סוף אי אפשר לידע ולהשיג אותה, כי אין סוף הוא השם יתברך בעצמו, וחקמתו אי אפשר להשיג כלל, ואין שם רק בחינת אמונה, שמאמינים בו יתברך, שאורו האין סוף מסבב כל עלמין ומקיף הכל. ואמונה יש לה גם-כן זמר ונגון המיוחד לאמונה, וכמו שאנו רואים, שאפלו אמונות עבוי' בדברי מעותם יש לכל אמונה של עבוי' נגון מיוחד, שמזמרין בו ועורכין בו בבית תפלתם, כן להפך בקדשה. כל אמונה יש לה זמר ונגון. ואותו הזמר המיוחד לאמונה הנ"ל, שהוא אמונה העליונה מכל המיני חכמות ואמונות שבעולם, הינו אמונה בהאור אין סוף עצמו הסובב כל עלמין כנ"ל, אותו הזמר הוא גם-כן למעלה מכל הנגינות וזמירות שבעולם, השיכים לכל חכמה ואמונה. וכל הזמירות והנגונים של כל החכמות נמשכין מזה הזמר והנגון, שהוא למעלה מכל הזמירות והנגונים של כל החכמות, כי הוא הזמר השיך להאמונה בהאור אין סוף עצמו, שהוא למעלה מן הכל. ולעתיד לבוא, שיהפך לכל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' (צפניה ג), והכל יאמינו בו יתברך, אז יתקיים (ישיר-השירים ח): תבואי תשורי מראש אמונה. מראש אמונה דיקא, הינו בחינת אמונה עליונה זו הנ"ל, שהוא ראש לכל האמונות כנ"ל. וזה תשורי דיקא, הינו הנגון והזמר השיך לראש אמונה זו כנ"ל. ולבחינת זמר של אמונה העליונה הזאת אין מי שיזכה בראם צדיק הדור שהוא בחינת משה, שהוא במדרגת אמונה זו, שהוא בחינת שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה

במחשבה, הנ"ל. הינו, שהיא עדין למעלה מהדבור כנ"ל, כי משה הוא בחינות שתיקה כנ"ל. וזה (שמות טו): אז ישיר משה. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנחסין כא): שר לא נאמר, אלא ישיר. מכאן לתחתית המתים מן התורה, שעתיד משה לשיר לעתיד לבוא גם-כן. כי כל השירות, בין של עולם הזה בין של לעתיד לבוא, הוא רק אצל משה, שהוא בחינות שתיקה, שזכה לזמר ששיך לאמונה העליונה על הכל, ששם נכללין כל הזמירות, כי כלם נמשכים ממנה. וזה שפרש רש"י: ישיר - יוד על-שם המחשבה נאמרה. הינו בחינות כך עלה במחשבה הנ"ל, בחינות משה, בחינות שתיקה כנ"ל. ועל-כן, על-ידי נגון של הצדיק שהוא בחינות משה כנ"ל, על-ידי-זה עולים ויוצאים כל הנשמות שנפלו בתוך האפיקורסית הזאת של חלל הפנוי, כי נגונו הוא בבחינות ראש אמונה, הינו אמונה העליונה על הכל, שעל-ידי נגון ואמונה זו נתבטלים כל האפיקורסית, ונכללים ונתבטלים כל הנגונים בתוך הנגון הזה, שהוא למעלה מן הכל, שממנו נמשכים כל הנגונים כנ"ל:

ו וְזֶה: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי וכו'. פרעה הוא בחינות חלל הפנוי, כי פרעה לשון בטול, מלשון (שמות ח): תפריעו את העם. וגם פרעה לשון התגלות, הינו בחינת חלל הפנוי, שהוא בטל ופנוי מכל, ובתוכו התגלות כל הבריאה כנ"ל. ושם, בחלל הפנוי, יש כבודות לב, כי אי אפשר להשיג בחינות החלל הפנוי כנ"ל, וכל החכמות הבאים משם, יש בהם כבודות לב, ששוארים בקשאי על השם יתברך, ואי אפשר למצא שם השם יתברך, מחמת שפנה אלקותו משם כביכול, כדי שתוכל הבריאה להתהוות כנ"ל. ועל-כן ויאמר ה' אל משה בא וכו' - שמשך דיקא יבוא אל פרעה, בחינות החלל הפנוי, כי אסור לכנס לשם בראם בחינות משה כנ"ל, כי אי אפשר למצא שם את השם יתברך כנ"ל. וזה: כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו. עבדים הם בחינות ההקדמות של כל החכמות, כי כל חכמה יש לה הקדמות, והם נקראים עבדים ומשמשים להחכמה, הינו שכל החכמות וההקדמות הבאים משם, מחלל הפנוי, יש בהם כבודות לב, ששוארים בקשאי כנ"ל. וזהו: למען שתי אתי אלה בקרב - הינו שמה שהכבדתי את לבו וכו', שאי אפשר למצא שם את השם יתברך, זה היה למען שיתי וכו', כדי שאשית בקרב האותיות של הבריאה, הינו כדי שתוכל הבריאה להתהוות שם, בתוך החלל הפנוי, שצמצם ופנה אלקותו משם, כביכול, כי אם לא היה מצמצם אלקותו משם, לא היה מקום לבריאה כנ"ל. וזה: ולמען תספר וכו' - כי שם, בתוך הבריאה שנתנה בתוך חלל הפנוי, שם תוכל לספר ולדבר, כי יש שם אותיות ודבור, שעל-ידם נתנה הבריאה כנ"ל. וזה: באוני בך וכן בך - כי עקר כלל הבריאה היתה בשביל רחמנותו כנ"ל, והבריאה היתה על-ידי הדבור כנ"ל. נמצא, שבכל דבר שנברא בתוך החלל הפנוי יש שם צמצום רחמנותו, כי השם יתברך צמצם רחמנותו וברא את הדבר הזה בתבנית ודמות הזה כפי רחמנותו שלו, שמדת רחמנותו יתברך תיבה, שזה הדבר יהיה כך, כי

[סיון תקס"ו, ביום ו' אחר פטירת בנו הק' ש"א ז"ל]

בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכו'. עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך, וצמת והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים: (רות ב)

א דע, כי יש שדה, ויש גדלים אילנות ועשבים יפים וגאים מאד. וגדל יקר יופי השדה וגדוליו אי אפשר לספר. אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש במה וכמה נשמות ערמות, שהם נעים וגדים מחוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תקון, שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפלו נשמה גדולה, שבה תלויים כמה נשמות, לפעמים פשהיא יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם כלם מבקשים ומצפים על בעל השדה, שיוכל להתעסק בצריך תקונם. ויש נשמה, שתקונה על ידי מיתה של אחד או על ידי מצוה ועבודה של אחד. ומי שרוצה לחגור מתניו להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד ותקיף וגבור חיל וחכם וצדיק גדול מאד, כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמר הענין בראש עם מיתתו, ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמר מה שצריך בחיים חיותו, כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על ידי גדלותו ומעלתו עובר על כלם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך. וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה. וזה הבעל השדה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השדה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו, כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו:

ב ודע, שכשהנשמות עושין פרות, שעושין רצונו של מקום, אזי מאירין עיני בעל השדה, ויכולין להיות צופין ורואין במקום שצריך, וזה בחינת (במדבר כו): שדה צופים. אבל כשאין עושין רצונו יתברך, חס ושלום, אזי נתחשכים עיניו, חס ושלום. וזה בחינת שדה בוכים (אהלות פי"ח מ"ק ה: ע"ש), כי בכי הוא קלקול הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): ושבו העינים אחר הנשם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): זה הראות, שהולך אחר

הרחמנות - שרש כל הבריאה, כי הכל נברא כדי לגלות רחמנותו כנ"ל. וזה: ולמען תספר באזני בנה ובן בנה - עד כאן רחמי האב על הבן⁽¹⁾ (כמו שפירש רש"י בראשית כא על פסוק אם תשקור לי ולניני ולנכדי), כי במה שהוא אחר הבריאה, שם תוכל לספר ולדבר ולהשיג צמצום רחמנותו שיש בכל דבר. עד כאן רחמי האב וכו', הינו שבדבר הזה יש כל-כך רחמנות, ובדבר הזה יש כל-כך רחמנות. וזה: את אשר התעללתי במצרים וכו' - זה בחינת הקלפות שבאים מרבו האור משבירת כלים. כי התעללתי - פרש רש"י: שחקתי. הינו שעשיתי שחוק ועוללות בעולם, הינו בחינת הקלפות, שהן כנגד הקדשה רק כמו מי שמדמה ומשחק ומעקם עצמו לחברו, כי הם רק בקוף המשחק ומדמה עצמו לאדם⁽²⁾. וזהו: ואת אתתי אשר שמת בי - כי יש שם אותיות, כי הם באים מרבו אור, משבירת כלים כנ"ל. על-כן וידעתם כי אני ה' - כי שם תוכלו להכיר את ה', כי יש שם ניצוצי הקדשה ואותיות כנ"ל, הינו שאפלו בתוך בחינת השחוק, בחינת הקלפות, הינו בחינת אפיקורסית הראשונה, שבא מבחינת רבוי אור כנ"ל, גם שם תוכל להכיר את ה', כי עליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורוס כנ"ל, כי אפשר למצא שם אותיות וניצוצות לישבם, כי הם באים משבירת כלים, כנזכר לעיל:

וזה: ויבא משה אל פרעה וכו', הנני מביא מחר ארבה בגבולך. מחר הוא בחינת לעתיד לבוא, כי מחר לקבל שָׁכַר (עירובין כט), בחינת (בראשית ו): וענתה בי צדקתי ביום מחר, הינו בחינת קבול השָׁכַר לעתיד לבוא, ואז יבינו בחינת החלל הפנוי, שהוא על-ידי הצמצום, איך אפשר להיות שבאמת יש שם אלקות ואף-על-פי-כן הוא חלל הפנוי כנ"ל, וזהו בעצמו הקבול שָׁכַר, כי עקר הקבול שָׁכַר לעתיד הוא, שישנינו השגות ובינו מה שהיה אי אפשר להבין בעולם הזה, ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה, בהוא קמצא דלבושה מנה ובה (כ"ד פ"א), (פמובא בכל ספרי קבלה, שזהו בחינת סוד חלל הפנוי). לבוש הוא בחינת הצמצום של חלל הפנוי, שעל-ידו בחינת הלבושין, יבינו שהוא מנה ובה, שבאמת יש שם אלקות, ואף-על-פי-כן הוא בחינת לבוש, בחינת צמצום, בחינת חלל הפנוי. וזה בחינת וענתה בי צדקתי ביום מחר. צדקתי - בחינת לבושין, בחינת (א"י כט): צדק לבשתי. שאז, ביום מחר, שיהיה הקבול שָׁכַר, יתגלה סוד בחינת הלבושין, בחינת הצמצום של החלל הפנוי כנ"ל, כי אז יתגלה ראש אמנה הנ"ל, בחינת: תבואי תשורי מראש אמנה, בחינת הנגון העליון של ראש אמנה הנ"ל, שעל-ידו נתבטל כל המבוכות של חלל הפנוי כנ"ל. וזה: הנני מביא מחר ארבה - ראשייתבות: א'בן ר'וח ה'וא ב'אנוש (א"י כט). בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח. הינו, שאז יתגלה הנגון והנמר של ראש אמנה כנ"ל, ועל-ידו יתבטלו כל האפיקורסיות, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל:

(1) בראשית רבה פרשה נד. (2) עין זוהר תרומה דף קמח ע"ב.

הבכי. וכשעיניו מאירות וצופות בבהינות שדה צופים הנ"ל, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, הינו שיכול להסתכל בהדבור של כל אחד אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדין, אזי הוא מביאו אל התכלית, ואז הדבור בהגן בשלמות. כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דבורי התפלה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים. באדם ההולך בשדה, ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגדה אחת, ואחר-כך מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגדה אחרת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים. כמו-כן הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר-כך נתחברין שתי התבות. ואחר-כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר-כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדשות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה. וכשהדבור יוצא, והדבור הוא יוצא מהנפש, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חייה, ותרגומו: לרוח ממלא. והדבור בא ונשמע לאזניו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך. אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו. ותכף פשיצא אות ראשונה, כגון אות ב"ית מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו: כי איך תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפוי ויווי והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשבת אותי. על-כל-פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשבת אותי ולא תפרד ממני. מכל-שכן כשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל. ובאמת הוא צריך ומקרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, על-כן הכלל - שצריך לעשות אחד מכל התפלה בלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה, כדי שעל-ידי-זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף-על-פי-כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה:

ג ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית, כמו שכתוב (זכריה יח): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וביום ההוא, הינו התכלית, והוא בחינת כלו טוב, כי אחד הוא כלו טוב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ג) על פסוק זה: ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - אטו האדנא לאו אחד הוא. אלא האדנא מברכין על הרעה דין אמת, ועל הטובה - הטוב והמיטיב, אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית, והוא כלו טוב, כי התכלית

הוא כלו טוב, כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית - בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות, כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו, ואם-כן היסורין הם טובות גדולות, כי כונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו כונת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל, רק אדרבא, יתמלא שמחה מגדל רב הטובה, שישתכל בתכלית היסורין הללו, כי התכלית הוא כלו טוב, כלו אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק כלו טוב, אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, הם ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא כלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, כי כשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל. וכוזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמבע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל כשחותכין איזה איבר לאדם, הם ושלום, אזי סתם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, כשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סתם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות כדי לכונן הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושלוח של המח להביא הדבר שרוצה לתוד המוח, כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרוצה, והידיעה היא במח, וכשרוצה המוח לידע זה הדבר שעומד כנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוד המוח, ואז יודע מה שרוצה. ועל-כן כשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי להביא הדבר לתוד המוח, ועל-כן כשהדבר רחוק ממנו, אין בוח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוד המוח, מחמת שהדברים אחרים שרוצה מן הצד מבלבלים אותו, וכן מחמת הפזור שנתפזר הראות, על-ידי-זה הוא נקלש, ואין בו בוח להביא הדבר שרוצה לתוד המוח. על-כן צריך לסתם את עיניו ולצמצם הראות ולכונן אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים, וגם כדי שיתחזק בוח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר מרחוק כנ"ל. כמו-כן כשרוצים להסתכל על התכלית, שהוא כלו טוב, כלו אחד - צריך לסתם את עיניו ולכונן ההסתכלות אל התכלית, כי אור התכלית הזה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו בראים בסתימו דעיניו, שצריך לסתם את העינים לגמרי ולסגורם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגורם מאד, לגלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזה, שכלו טוב, ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עקר היסורין - מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל. ועל-כן נמבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברח מהיסורין ולבטלם

על־ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר בלאם על־ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע כלום מה הוא עושה, אף־על־פי־כן הנפש יודעת הכל, ועל־כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

ד וְהִנֵּה בְּאֵמֶת בְּשַׁעַת בְּטוֹל, שְׁנַתְּבַטֵּל אֶל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא בְּלוּ טוֹב, כֵּלּוּ אַחַד, אֲזִי בְּאֵמֶת נִתְּבַטְּלִין הַיְסוּרִין כֵּנ"ל. אִךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת תְּמִיד קְבוּעַ בְּבַחֲיֵנוּת הַבְּטוֹל, כִּי אִם כֵּן יֵצֵא מִגֵּדֵר אָנוּשִׁי, וְעַל־כֵּן מְכַרַּח שִׁיחֵיהָ הַבְּטוֹל בְּבַחֲיֵנוּת רְצוּא וְשׁוֹב. עַל־כֵּן בְּשַׁחֲזוֹר הַשֶּׁכָּל מִהַבְּטוֹל אֶל הַמֶּת, שֶׁהוּא כְּלִי הַשֶּׁכָּל, אֲזִי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְחִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים, לְקַבֵּל זֶה הַשֶּׁכָּל שֶׁל בַּחֲיֵנוּת בְּטוֹל, כִּי הוּא בַּחֲיֵנוּת אִין סוּף, שֶׁהוּא בַּחֲיֵנוּת הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כֵּלּוּ אַחַד, בְּלוּ טוֹב. וּמִחֻמַּת זֶה מְרַגֵּשׁ הַמֶּת הַצָּעֵר שֶׁל הַיְסוּרִין, כִּי עָקֵר הַהֲרַגְשָׁה שֶׁל כָּל הַיְסוּרִין וְהַכְּאִיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא בְּהַמֶּת, כִּי מִהַמֶּת יוֹצֵאִין צְנוּרוֹת לְכָל הָאִיבָרִים כָּלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְרַגֵּשׁ הַמֶּת הַכָּאֵב בְּאִיּוֹ אִיבָר שֶׁהוּא. וְדַע, שֶׁאַחֲרֵי כֵּךְ, בְּשַׁחֲזוֹר מִהַבְּטוֹל אֶל הַכְּלִים, דְּהִינּוּ הַמְּחִין, אֲזִי מִתְּגַבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ מִקְדָּם. כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתְאֻבָּקִים וְנִלְחָמִים וְנִתְּגַבְּרִים זֶה כְּנֶגְדֵּךְ זֶה. שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחִבְרוֹ מִתְּגַבֵּר עָלָיו, אֲזִי הוּא מִתְּחַזֵּק מְאֹד וּמִתְּגַבֵּר בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ־כֵּן בְּשִׂרְוֵאִין הַבְּעַל־יְדֵינִים שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִתְּגַבֵּר עַל הַיְסוּרִין וּלְבַטְּלֵם עַל־יְדֵי הַבְּטוֹל אֶל הַתְּכַלִּית כֵּנ"ל, אֲזִי הֵם מִתְּחַזְּקִים וּמִתְּגַבְּרִים בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן אַחֲרֵי־כֵּךְ, בְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוֹל, אֲזִי הַיְסוּרִין הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִקְדָּם, כִּי הֵם מִתְּגַבְּרִים כְּנֶגְדּוֹ, מִחֻמַּת שְׂרוּצָה לְבָרַח מֵהֵם וּכְנ"ל:

וְהַבְּעַל־הַשָּׂדֶה הַנ"ל, בְּשַׁעֲנֵינוּ מְאִירוֹת בְּבַחֲיֵנוּת שְׂדֵה צוֹפִים, אֲזִי יָכוֹל לְהַסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד אִם הוּא קְרוֹב אֶל הַתְּכַלִּית. וּכְשֶׁרוֹאֶה בְּאֶחָד שֶׁרְחוֹק מִהַתְּכַלִּית, אֲזִי אִין תְּפַלְתּוֹ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי כֵּנ"ל, כִּי אִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וּכְשֶׁעוֹמֵד בְּסוּף הַתְּבָה, שׁוֹכַח תְּחִלַּת הַתְּבָה, וְאִינוּ יָכוֹל לְכַלֵּל תְּפִלְתּוֹ בְּבַחֲיֵנוּת אֶחָד כֵּנ"ל. וְהַבְּעַל־הַשָּׂדֶה הַנ"ל מְסַתְּפֵל בּוֹ וּמְבִיאֵהוּ אֶל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כֵּלּוּ אַחַד כֵּנ"ל, וְאֲזִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וְאִף־עַל־פִּי שְׁעוֹמֵד בְּסוּף הַתְּפִלָּה, עֲדִין הוּא עוֹמֵד בְּתַחֲלַת הַתְּבָה שֶׁל תְּחִלַּת הַתְּפִלָּה כֵּנ"ל. וְזֶה בַּחֲיֵנוּת (שְׁבַת ק"ז): מִנְּצַפְּךָ צוֹפִים אָמְרוּ. וּמִסִּיק שָׁם, שֶׁהַצּוֹפִים תִּקְנוּ הֵי בְּתַחֲלַת תְּבָה וְהֵי בְּסוּף תְּבָה. צוֹפִים זֶה בַּחֲיֵנוּת הַבְּעַל־הַשָּׂדֶה, בְּשַׁעֲנֵינוּ בְּבַחֲיֵנוּת שְׂדֵה־צוֹפִים כֵּנ"ל, אֲזִי יָכוֹל לְתַקֵּן וּלְהַסְתַּכֵּל עַל אוֹתָם שֶׁהֵם סְמוּכִים אֶל הַתְּכַלִּית, וּכְשֶׁעוֹמְדִים בְּסוּף הַתְּפִלָּה, עֲדִין הֵם בְּתַחֲלַת הַתְּבָה כֵּנ"ל. וְעַל אוֹתָם שֶׁהֵם רְחוּקִים מִהַתְּכַלִּית, וְהֵם בַּחֲיֵנוּת סוּף תְּבָה, כִּי כְּשֶׁהֵם בְּסוּף הַתְּבָה, הֵם בְּסוּף הַתְּבָה מִמֶּשׁ כֵּנ"ל, וְהַצּוֹפִים מִתְּקַנְּוִים אוֹתָם וּמְבִיאִים אוֹתָם אֶל הַתְּכַלִּית כֵּנ"ל. וְזֶה בַּחֲיֵנוּת: שֶׁכַּחוּם וְחִזְרוּ וַיִּסְדּוּם. הִינּוּ שֶׁמִּחֻמַּת שֶׁהֵם רְחוּקִים מִהַתְּכַלִּית, שֶׁכַּחוּ תְּחִלַּת הַתְּבָה, כִּי אִינֵם כּוֹלְלִים תְּפִלְתָּם בְּבַחֲיֵנוּת אֶחָד כֵּנ"ל, וְחִזְרוּ וַיִּסְדּוּם וְתִקְנוּ אוֹתָם, שִׁיחֵיהָ כֵּלּוּ אֶחָד כֵּנ"ל:

זֶה פְּרוּשׁ: וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת. בְּעֵז הוּא הַשֶּׁכָּל, כְּמוֹ שֶׁתְּגַבֵּב (קהלת ט): הַחֲכָמָה תֵּעַז לְחֻכָּם. רוּת הִיא בַּחֲיֵנוּת הַנְּפֶשׁ, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצֵא הַדְּבַר שֶׁל הַתְּפִלוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרָנוֹם לְבִרְכָה (ברכות ט): לְמָה נִקְרָא שְׁמָה רוּת. שֶׁמִּמֶּנָּה יֵצֵא דוֹד, שְׂרוּהָ לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּשִׁירוֹת וְתְּשַׁבְּחוֹת. הַלּוֹא שְׁמַעַת בְּתִי - כִּי הַנְּפֶשׁ הִיא בֵּת הַשֶּׁכָּל כֵּנ"ל. וְזוּהוּ: הַלּוֹא שְׁמַעַת, הִינּוּ הַשְּׁמַע לְאֲזִינוּךָ מִה שֶׁאַתָּה מוֹצִיא בְּפִיךָ, הִינּוּ הַמֶּה אֲזִינוּךָ וְשְׁמַע בְּקִשְׁתְּךָ הַדְּבַר וְתַחֲנוּנוּי, שֶׁמִּבְּקֶשׁ וּמִתְחַנֵּן לְבַל תִּתְּפָרֵד מִמֶּנּוּ כֵּנ"ל. וְזוּהוּ: אֵל תִּלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֶה אַחֵר - כֵּנ"ל, כִּי כָּל הָאוֹתִיוֹת וְהַדְּבוּרִים הֵם לְקוּטִים וְקָרִים, שֶׁמִּלְקָטִים בְּשָׂדוֹת עֲלִיוֹנִים כֵּנ"ל, וְהַדְּבַר מִבְּקֶשׁ מִהַנְּפֶשׁ לְבַל תִּלְךְ מֵאֵתוֹ לְלֶקֶט לְקוּטִים אַחֲרֵים כֵּנ"ל. אִךְ זֶה אִי אֶפְשָׁר, כִּי צָרִיךְ לִילֵךְ וּלְלַקֵּט יוֹתֵר כֵּנ"ל, אִךְ: וְגַם וְלֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה - הִינּוּ שֶׁאֶפְלוּ בְּשִׂתְלֵךְ לְתַבָּה אַחֲרָת, אֵל תַּעֲבֹר מִתְּבָה רֵאשׁוֹנָה כֵּנ"ל, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי שְׁזוּכָה אֶל הַתְּכַלִּית כֵּנ"ל. וְזוּהוּ: עֵינֶיךָ בְּשָׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן - הִינּוּ בַּחֲיֵנוּת הַהֲסַתְּכָלוֹת עַל הַתְּכַלִּית, כִּי הַקְּצִירָה הִיא תְּכַלִּית הַחֲרִישָׁה וְהַזְרִיעָה. הַלּוֹא צוֹיִתִּי אֵת

על־ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר בלאם על־ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע כלום מה הוא עושה, אף־על־פי־כן הנפש יודעת הכל, ועל־כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

ד וְהִנֵּה בְּאֵמֶת בְּשַׁעַת בְּטוֹל, שְׁנַתְּבַטֵּל אֶל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא בְּלוּ טוֹב, כֵּלּוּ אַחַד, אֲזִי בְּאֵמֶת נִתְּבַטְּלִין הַיְסוּרִין כֵּנ"ל. אִךְ אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת תְּמִיד קְבוּעַ בְּבַחֲיֵנוּת הַבְּטוֹל, כִּי אִם כֵּן יֵצֵא מִגֵּדֵר אָנוּשִׁי, וְעַל־כֵּן מְכַרַּח שִׁיחֵיהָ הַבְּטוֹל בְּבַחֲיֵנוּת רְצוּא וְשׁוֹב. עַל־כֵּן בְּשַׁחֲזוֹר הַשֶּׁכָּל מִהַבְּטוֹל אֶל הַמֶּת, שֶׁהוּא כְּלִי הַשֶּׁכָּל, אֲזִי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְחִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים, לְקַבֵּל זֶה הַשֶּׁכָּל שֶׁל בַּחֲיֵנוּת בְּטוֹל, כִּי הוּא בַּחֲיֵנוּת אִין סוּף, שֶׁהוּא בַּחֲיֵנוּת הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כֵּלּוּ אַחַד, בְּלוּ טוֹב. וּמִחֻמַּת זֶה מְרַגֵּשׁ הַמֶּת הַצָּעֵר שֶׁל הַיְסוּרִין, כִּי עָקֵר הַהֲרַגְשָׁה שֶׁל כָּל הַיְסוּרִין וְהַכְּאִיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא בְּהַמֶּת, כִּי מִהַמֶּת יוֹצֵאִין צְנוּרוֹת לְכָל הָאִיבָרִים כָּלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מְרַגֵּשׁ הַמֶּת הַכָּאֵב בְּאִיּוֹ אִיבָר שֶׁהוּא. וְדַע, שֶׁאַחֲרֵי כֵּךְ, בְּשַׁחֲזוֹר מִהַבְּטוֹל אֶל הַכְּלִים, דְּהִינּוּ הַמְּחִין, אֲזִי מִתְּגַבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ מִקְדָּם. כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁמֵּתְאֻבָּקִים וְנִלְחָמִים וְנִתְּגַבְּרִים זֶה כְּנֶגְדֵּךְ זֶה. שֶׁכְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחִבְרוֹ מִתְּגַבֵּר עָלָיו, אֲזִי הוּא מִתְּחַזֵּק מְאֹד וּמִתְּגַבֵּר בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ־כֵּן בְּשִׂרְוֵאִין הַבְּעַל־יְדֵינִים שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִתְּגַבֵּר עַל הַיְסוּרִין וּלְבַטְּלֵם עַל־יְדֵי הַבְּטוֹל אֶל הַתְּכַלִּית כֵּנ"ל, אֲזִי הֵם מִתְּחַזְּקִים וּמִתְּגַבְּרִים בְּיוֹתֵר, וְעַל־כֵּן אַחֲרֵי־כֵּךְ, בְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוֹל, אֲזִי הַיְסוּרִין הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִקְדָּם, כִּי הֵם מִתְּגַבְּרִים כְּנֶגְדּוֹ, מִחֻמַּת שְׂרוּצָה לְבָרַח מֵהֵם וּכְנ"ל:

אִךְ אַחֲרֵי־כֵּךְ מְקַלֵּים הַיְסוּרִין וּמִתְּנַחֲמִין עֲלֵיהֶם עַל־יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, שְׁזוּכִין עַל־יְדֵי הַיְסוּרִין, כִּי עַל־יְדֵי הַיְסוּרִין בָּא לְבַחֲיֵנוּת בְּטוֹל כֵּנ"ל, וְאַחֲרֵי־כֵּךְ, אִף־עַל־פִּי שֶׁשָּׁב מִהַבְּטוֹל, אִף־עַל־פִּי־כֵּן מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאָר מִהַבְּטוֹל, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, כִּי עַל־יְדֵי הַבְּטוֹל שְׁנַתְּבַטֵּל אֶל הַתְּכַלִּית וְהִשִּׁיג שֶׁכָּל הַיְסוּרִין הֵם טוֹבוֹת גְּדוּלוֹת מְאֹד, עַל־יְדֵי זֶה נִתְּמַלֵּא שְׂמֵחָה. וְהַשְּׂמֵחָה הוּא כְּלִי אֶל חֲדוּשִׁין דְּאוּרִיתָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרָנוֹם לְבִרְכָה (שְׁבַת פ"ח): בְּשַׁעַת שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, יָרְדוּ שְׁשִׁים רְבוּא מִלְּאִכִּים וְנָתְנוּ שְׁנֵי כְּתָרִים בְּרֵאשִׁי כָּל אֶחָד, וּכְשֶׁחֲטָאוּ וְכוּ', וְעַתִּיד הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהַחְזִירָן לָנוּ, שְׁנֵאמַר: וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים. נִמְצָא, שֶׁהַשְּׂמֵחָה הִיא בַּחֲיֵנוּת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, שֶׁהוּא בַּחֲיֵנוּת קַבְּלַת הַתּוֹרָה. וְעַל־יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, שְׁזוּכִין עַל־יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוֹל כֵּנ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה מְקַרְרִין הַיְסוּרִין אַחֲרֵי־כֵּךְ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְכַבֵּין צְמָאוֹן הַנְּפֶשׁ, כִּי הַרְגַּשְׁתְּ הַיְסוּרִין הוּא בַּחֲיֵנוּת צְמָאוֹן הַנְּפֶשׁ, כִּי צְמָאוֹן הוּא עַל־יְדֵי מְלִיחוֹת, וּמְלִיחוֹת הוּא בַּחֲיֵנוּת יְסוּרִין, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרָנוֹם לְבִרְכָה (ברכות ט): נֵאמַר בְּרִית בְּמִלָּה, וְנֵאמַר בְּרִית בַּיְסוּרִין. כִּי הַנְּפֶשׁ הִיא בֵּת הַשֶּׁכָּל, כִּי עָקֵר גְּדוּל הַנְּפֶשׁ הוּא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכָּל, שֶׁמִּגְדֵּלָהּ וּמִתְּקַנְּהָ, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי יט): גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב. וּכְשֶׁהַשֶּׁכָּל בְּשִׁלְמוֹת, אֲזִי הוּא עוֹשֶׂה פְרוֹת, אֲבָל כְּשֶׁנִּפְגַּם הַשֶּׁכָּל, אֲזִי הוּא בַּחֲיֵנוּת אֲרִין פְּרִי לְמַלְחָה (תהלים ק). וְהַמְּלִיחוֹת הוּא בַּחֲיֵנוּת הַיְסוּרִין, שֶׁמְרַגֵּישִׁין

א דע, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב, דהינו שיהיה לו פי שנים ברבו, ואף-על-פי-כן הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא, שעל-ידי בחינת הרוח עצמו של אליהו רבו יהיה לו פי שנים כמותו. כי איתא, שיש להצדיק בחינת שני רוחות: רוח דלעלא, רוח דלתתא, כמו שכתוב (בראשית ט): אלה תולדות נח נח. נח דלעלא, נח דלתתא וכמו שכתוב שם בזהר נח (דף טו) על פסוק זה. עין שם בתוספתא, וזה לשונו: למה נח תרי זמנא, אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית לה תרי רוחין: רוחא חד בעלמא דין, ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשפח בכלהו צדיקי וכו', עין שם, דהינו שיש לו בחינת חיות למעלה וחיות למטה, והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאד מאד. והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו בענפים באילן, שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים, ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו, כל אחד לפי מדרגתו, כמו שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי באדרא וברבנו הקדוש ובשאר צדיקים:

וידע, שזהו על-ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד וקא למטה בחינת הרוח והחיות דלעלא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעלא. כי באמת שניהם אחד, ותכף בשנתגלוין זה לזה, נתאחדין מאד באחדות גדולה. ומחמת שהרוח דלעלא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבל כלל זה העולם, על-כן נסתלק דלעלא, ועל-ידי-זה נסתלק הצדיק, כי בשנסתלק למעלה הרוח הנ"ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאד באחדות גדולה כנ"ל. ועל-כן הוא דבר גדול מאד להיות בשעת הסתלקות הצדיק, אפלו מי שאינו תלמידו, כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעלא, נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאד, על-כן הוא טובה גדולה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכות ימים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנייה ה) על פסוק (תהלים טו): ויהי עוד לנצח וכו', כי יראה חכמים ומותו. אבל להתלמידים מניע הארה גדולה מאד אז ביותר, כי מחמת שהם תלויין בהצדיק ויונקים משרש אחד, נמצא שזה החיות דלעלא הוא חיותם ממש, ונתאחדים ונתחבקים גם-כן עם זה הרוח באחדות גדולה, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ"ל. ועל-ידי-זה, אם זוכה, יכול לקבל פי שנים. כי הצדיק שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על-ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעלא כנ"ל. אבל התלמידים, שעדיין לא הגיע זמנו, אזי אדרבה, נשאר אצלם הרוח דלעלא, לגדל האחדות שנתאחד מאד עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה. נמצא, שהצדיק נסתלק על-ידי-זה, על-ידי שמושך עמו הרוח דלעלא את הרוח דלתתא, והתלמידים מניע להם פי שנים על-ידי-זה, כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעלא, כי נתאחד מאד עם הרוח דלתתא כנ"ל: אך כמה בחינות יש בתלמידים, ומי שמקשר מאד בהצדיק כמו

הנערים לבלתי ננעד - זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם, ולחבר הראות לכוננו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה: הלוא צייתי את הנערים, לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל כנ"ל. וזהו: לבלתי ננעד - בחינת נגעי הנפש. כי כשהראות נתפזר ורואה כל מה שלפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחוץ דהאי עלמא כנ"ל, וזהו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, דהינו הראות, לבלתי להסתכל מן הצד על הכלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש, ואז יוכל להסתכל על התכלית כנ"ל, ואזי, על-ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין כנ"ל. אך אחר-כך, כששכב מהבטול, מתגברין היסורין ביותר כנ"ל, שזה בחינת צמאון הנפש כנ"ל. וזה: וצמת והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים - כי לכבות הצמאון הוא על-ידי התחדשות התורה, שמקבלין המחין, שהם הכלים של השכל, על-ידי הרשימו שגשאר מהבטול כנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה כנ"ל. וזה: ושתית מאשר ישאבון הנערים - כי הנערים, שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה מהרשימו שגשאר מההסתכלות על התכלית כנ"ל, ועל-ידי-זה נתבטלין היסורין אחר-כך ומכבין צמאון הנפש כנ"ל: וזה בחינת הגוף עדין, בחינת משה ואהרן. גן הוא בחינת הנפש, בחינת (ירמיה לא): והיתה נפשם כגן רוה. עדין הוא בחינת התכלית, כי עדין עין לא ראתה (כמו שאמרו רז"ל בברכות לד), בחינת בטול כנ"ל:

וזה בחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מהול לצדיקים לעתיד לבוא, וכל אחד מראה באצבעו וכו' (תענית לא). מהול, זה בחינת השמחה, שהיא כלי לקבלת-התורה כנ"ל, וכל זה על-ידי הבטול, שעל-ידי הזריחה של הרשימו מן הבטול, משם באה התורה על-ידי הכלים, כמו שמבאר שם. וזה בחינת מראה באצבעו. מראה, זה בחינת המראה והזריחה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחינת מראה באצבעו, בחינת התורה, שהיא בחינות (שמות לא): אצבע אלקים:

[אחר חנוכה תקס"ז, נאמר פיסקא פיסקא]

נא פי שנים ברוחך אלי. ויאמר וכו' אם תראה אתי לקח מאתך יהי לך בן וכו' (מלכים ב ב)

והנה נתקיים אחר-כך באלישע פי שנים. נמצא, שהיה אלישע מתפלל בכונה יותר מאליהו רבו, כי כל הנפסים והגדולות שעשה אלישע, כלם היו על-ידי תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי טו) על פסוק: ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע - ואלישע פי עבד, בתפלה הוא דעבד:

ענפים באילן ממש, דהינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות שיש להצדיק, אף-על-פי שאינו אצל הצדיק, כי ראוי לו להתלמד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקשר באמת בראוי כמו ענפים באילן, כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, ועל-כן בקוץ הם גדלים ויש להם חיות, כי האילן יונק חיותו משרשו על-ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל-ידי-כן בחרף, שנתגבש הלחלוחית ונתפזר החללים, על-ידי-זה נתפוצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכן להפך בקוץ כנ"ל. ומי שהוא מקשר אל הצדיק כמורכב, דהינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק, כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות הסתלקות, כי יש בחינות הסתלקות הנפש, ויש הסתלקות השם, שהוא גם-כן בחינות הסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבאר במקום אחר (לקמן סי' סו), שזה בחינות מסירת הנפש ממש, עין שם. ויש הסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם-כן בחינות הסתלקות. והתלמיד שמקשר כל-כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. וזה בחינות: **אם תראה אתי לקח**, דהינו שתראה אותי לקח ונסתלק. **מאתך** - מאתך דיקא, דהינו שמאתך ומעצמך תרגיש ההסתלקות כנ"ל, ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. כי בכל עת של ההסתלקות, מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחינת ירידת והתגלות הרוח דלעלא בבחינה הנ"ל, רק שההתגלות הוא כפי בחינת ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי יורד ונתגלה לגמרי כנ"ל. וזה בחינות הקבלת פני רבו, שצריך להשתדל תמיד להקביל פני רבו, כי פן ואולי עכשו הוא עת של בחינת הסתלקות, ואם יזכה, יקבל אז הארה גדולה בבחינת פי שנים כנ"ל. וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכונה ויעשה עבודות וצדקות יותר מרבו. והכל על-ידי בחינות רוח של רבו, בבחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא כנ"ל. (ומי שאינו יודע זאת, אינו יודע מהו אטרזיד, כי אטרזיד הוא דבר חדוש. גם אינו יודע להוציא מבח אל הפעל):

ב פי קדם שמוציאין מבח אל הפעל, אזי הבח והפעל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, דהינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית, צריך לחשב תחלה במחשבתו איך יהיה ציור בגן ביתו, ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו, אזי מתחיל לבנותו. נמצא שסוף המעשה במחשבה תחלה, וקדם שהוציא מבח אל הפעל, אזי סוף המעשה נקשר עדין בתחלת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מבח אל הפעל, ואז נפתחין ונבדלין הבח והפעל. ויש הפרש והבדל בין תחלת המחשבה, שהיא בחינת כח, ובין סוף המעשה, שהיא בחינת פעל. וזה בחינת **אלה**, כי **א** היא שתי יודין וואו באמצע, שהיא בחינת פתח. ואלו השני יודין, הם בחינת יוד בראש ויוד בסוף, שהם בחינות כח ופעל, הינו בחינת היוד של שם העצם,

שהוא שם הניה ברוח הוא, שהוא יוד בראש, שהוא בחינת מחשבה תחלה, בחינת כח. והיוד השני היא בחינת יוד של הכנוי, שהוא שם אדני, שהוא יוד בסוף, בחינת סוף מעשה, בחינת פעל. ובתחלה שני יודין אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל, ואחר-כך, כשמוציאין מבח אל הפעל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה בחינת הווא שבתוך האלה, שהוא בחינת פתח, הינו מה שנתחין ונבדלין אלו השני יודין, שהם בחינות כח ופעל כנ"ל. וזאת הווא שבתוך האלה הוא בחינת הווא אותיות שיש בין שני היודין של שני השמות הנ"ל, כזה: יאקדונקי. כי יש שלש אותיות אצל היוד של שם העצם, שהוא בחינת תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל היוד של שם הכנוי, שהוא בחינת סוף מעשה. כי בכל דבר שבעולם יש שלש בחינות, שהם מקום וציור וזמן, שהם בחינת שלש אותיות הנ"ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית, צריך לחשב באיזה מקום לבנותו ובאיזה זמן ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שבעולם. וכן אחר-כך בסוף המעשה, דהינו כשעושה את הדבר, יש גם-כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינות שלש אותיות שיש אצל יוד בראש, שהיא תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל יוד בסוף, שהיא בחינת סוף המעשה, שהם בחינת הווא שבין שני היודין כנ"ל: וזה בחינת שתי הרוחות הנ"ל, שהם רוח דלעלא ורוח דלתתא כנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שבתחלה הם נקשרים יחד, ואחר-כך נפתחין ונבדלין כנ"ל. כי בחינת שתי הרוחות הנ"ל נעשין על-ידי המתקת חרוץ-אף, כי יש בחינת חרוץ-אף אצל השם יתברך, כביכול, ואצל בני-אדם. וכשיש חרוץ-אף, חס ושלום, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. וזה העשן מוזק לפרנסה [שעל-ידיה מוציאין מבח אל הפעל, כי על-ידי שיש לו פרנסה ואינו נצרך לבריות זוכה לאמת, בחינות עלמא דאתי, בבחינות: אשרי שאל יעקב בערו שברו על ה' אלקיו. שעל-ידי-זה מוציאין מבח אל הפעל כדלקמן], כי העשן מוזק לעינים, בבחינת (משלי י): כעשן לעינים, שהם בחינת פרנסה, בחינת (תהלים קמה): עיני כל אליך ישברו וכו'. כי כעס מוזק לפרנסה, כמו שמוכא במקום אחר, שבעס מפסיד העשירות (עין לעיל בסימן נב). וצריך לשבר ולהמתיק החרון-אף, דהינו להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחינת רוח, דהינו רוח אירי, שנעשה מהתבררות העשן. וזה הרוח, שהוא המתקת העשן של החרון-אף, הוא בחינת משיח, בחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שלא בא בחינת זה הרוח אל בחינת הידים, עדין הוא קדם ההויה, כי עקר ההויה הוא בבחינת הידים, שהם כלי העשייה, ששם הוא עקר התגלות בחינת הרוח, בבחינת (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי, ובבחינת (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. ואחר-כך, כשנתגלה הרוח בבחינת הידים, עדין שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, בחינת שני הידים - ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדין, דהינו שעדין לא נפתחו ונתפרדו הידים, ששם התגלות שתי הרוחות כנ"ל. כי עדין הבח והפעל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם כלל, ואזי אין גבר בין ימין לשמאל כנ"ל, ואז עדין בחינת קדם הבריאה,

דהינו קדם שמוציאין מבח אל הפעל, שאז הן נקשרין יחד כנ"ל. ואחר-כך, בשמוציאין מבח אל הפעל, אז הוא גמר הבריאה, ואז נפתחין הידים, ונפר בין זמין לשמאל, בבחינת (ישעיה סח): אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. כי אז יש הפרש והפר בין הכח והפעל, שהם בחינת שתי הידים, שתי הרוחות, כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי המתקת החרון-אף כנ"ל. וזה בחינת: אף ידי – אף דיקא כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמח): פותח את ידך – שתיידים נפתחין ונקרין בין זמין לשמאל כנ"ל. וזה: את ידך – בחינת שני יודי"ן הנ"ל (כמ"ש בוהר ובתיקונים בהקדמה דף ז: ומובא בפע"ח בשער הזמירות פ"ה ע"ש). אל תקרי ידך, אלא יודך, כי הידים הם בחינת שני יודין הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שזה בחינות שתי הידים זמין ושמאל כנ"ל. וזהו: פותח את ידך – סופיתבות חתך, כמובא, הינו בחינת שתיידים נפתחין ונחתיבין, ונפר בין זמין לשמאל כנ"ל, בחינת אף ידי יסדה ארץ וכו' כנ"ל. וזה חתך בגימטריא שתי פעמים רוח (כמובא בפע"ח שם), הינו בחינת שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת שני היודין, שני הידים כנ"ל, כשנפתחין ונחתיבין בשמוציאין מבח אל הפעל כנ"ל. וזהו פותח את וכו', בבחינת פתח הנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי המתקת החרון-אף, בבחינת רוח אפינו משיח ה', כנ"ל. וזה: פותח את ידך – ראשיתבות: אפי, הינו בחינת רוח אפינו וכו' הנ"ל, כי על-ידי בחינת רוח אפינו וכו' נפתחין ונחתיבין הידים, שהם בחינת שני הרוחות כנ"ל: וכל המצוות והעברות תלוין גם-כן בזה, בבחינת התפתחות הידים הנ"ל, בחינת כח ופעל כנ"ל, כי יש בהם גם-כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינת (אבות פ"ג): הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה. לידי עברה דיקא, כי עקר העברה, חס ושלום, נעשה על-ידי בחינות הידים הנ"ל. ובתחלה העברה בכת, שחושב לעשותה, חס ושלום. ואחר-כך, בשמוציאה מבח אל הפעל ועושה אותה, חס ושלום, אזי הוא רשע גמור וחשוב כמת, כי רשעים בחינתן קרויין מתים (ברכות יח). וזה בחינת (תהלים פח): כמו חללים שוכבי קבר וכו'. הינו הרשעים, שהם בחינתן קרויין מתים. וזהו: מידך נגזרו – נגזרו לשון חתך, כמו שפרש רש"י, הינו שהעברה נעשה על-ידי בחינת חתך הידים, בחינת: פותח את ידך – סופיתבות חתך. ומנפילת חתך והתפתחות הידים אלו שבקדשה, נעשה העברה בבחינות: והמה מידך נגזרו – לשון חתך כנ"ל. ועל-כן מועיל תשובה על עברה, כי עקר התשובה היא חרטה, שמתחרט על העברה, בחינת (נדרים כב): פתח חרטה, שזה בחינות פתח כנ"ל, בחינות: פותח את ידך כנ"ל:

להדבור שלמות, כי עכשו הדבור חסר ואינו בשלמות, מאחר שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדבור. אבל לעתיד יקראו כלם להשם יתברך עם הדבור, אפלו עבוס, ועל-כן אז יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה, מאחר שהכל יקראו להשם יתברך עם הדבור. נמצא שיש להדבור שלמות. וכל זה יהיה לעתיד, כי עקר גדלתנו ותפארתנו יתגלה לעתיד לבוא, שאז ידעו ויראו הכל את גדלתנו, כי אז יראו הכל את גדלת ותפארת הצדיקים והבשרים. אשריהם, אשרי חלקם, מה רב מובך הצפון להם^(א). ולהפך – מפלת הרשעים, כמה שכתוב (מלאכי א): ועסותם רשעים וכו', כי אז יהיה יומא דדינא רבא, שיהיה האדם נדון על כל מעשה, על כל פרט ופרט, ולא יותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך, והכל יהיה נזכר לו אז^(ב). ואזי, כשיהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו' (כמו שכתוב: שם במלאכי: ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלקים לאשר לא עבדו), כי אז דיקא, ביומא דדינא, יראו החלוק בין צדיק לרשע וכו', ואזי יתהפכו כלם להשם יתברך על-ידי זה, ויקראו כלם בשם ה', בבחינות: אז אהפך אל כל העמים וכו', כנ"ל, ואזי יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה כנ"ל. נמצא, שעל-ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על-ידי זה יהיה נשלם הדבור אז כנ"ל. אבל צריכין להמשיך בחינת עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על-ידי אמת: ועקר האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות, כי ביון שנצרך האדם לבריות, משתנה פניו ככרום לכמה גונין (ברכות ו), כי מי שהוא נצרך לבריות, קשה לו מאד להתפלל בריבם, וטוב ונוח לו להתפלל בנחיד, כי בריבם נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפלתו בשביל בני-אדם, מאחר שהוא נצרך להם. ואפילו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף-על-פי-כן יש שהוא נצרך לבריות בשביל כבוד או בשביל דבר אחר, דהינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיוצא. נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות שלהם. ואזי, כשהוא נצרך לבריות, באיזה בחינה, יוכל לפל בשקר גדול בתפלתו, דהינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני-אדם כנ"ל. ויש מי שהוא איש בשר קצת וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מנגה בתפלתו בשביל אחרים, ומתכונן להתפלל באמת, אבל האמת הוא הרבה מאד יותר מדי, וגם זה אינו אמת, כי לא נמצא הרבה אמת, כי האמת הוא רק אחד, כמו שמוכא במקום אחר (לעיל בהתורה אר"ע בס"י נא), דהינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על-כן הוא רוצה לכסות על השקר ולהלביש השקר באמת, דהינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המהאת-כף בשביל אחר, אבל הוא מתבייש בזה שיעשה שקר בתפלתו בשביל בני-אדם, על-כן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סבובים במחשבתו, עד שנתגלגל הדבר במחשבתו, שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפלתו

ג. וְלְהוֹצִיא מִבַּח אֵל הַפֶּעַל הוּא עַל-יְדֵי שְׁלֵמוֹת הַדְּבוּר. וְצָרִיךְ שִׁיחֵיו אוֹתוֹת הַדְּבוּר בְּשְׁלֵמוֹת, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְּחִינּוֹת עֲלֵמָא דְּאֵתִי, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָמִין אוֹתוֹת הַדְּבוּר, כִּי לְעֵתִיד לְבֹא יִהְיֶה הַדְּבוּר בְּשְׁלֵמוֹת, כִּי אֶפְלוּ הַעֲבוּסִים יִקְרָאוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדְּבוּר, כְּמָה שְׁכָתוּב (צפניה א): כִּי אִזְ אֶהְפֶּךָ אֶל הָעַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקַרְא כָּלָם בְּשֵׁם ה' וְכוּ'. נִמְצָא, שִׁיחֵיה

(א) תהלים לא. (ב) עין קהלת יב כי את כל מעשה וגו' ובתרגום שם, ובחינה דף ה ע"א.

שלמות הדבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קיג): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל. כי בשבת הוא שלמות הדבור, כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ"ל, וצריך להמשיך דבור של שבת בתוך הדבור של חל, כנ"ל: וזהו בחינת אל הויה ביצירה^(א), שעל-ידי בחינת אל, שהוא בחינת אמת, בחינת (במדבר כ): לא איש אל ויכוז. שהוא בחינת יעקב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פגולה יח): מניין שקראו הקדוש-ברוך-הוא ליעקב אל. שנאמר: ויקרא לו אל אלקי וכו'. כי יעקב בחינת אמת כנ"ל. וזה האמת, שהוא בחינות עלמא דאתי, תלוי בפרנסה, כי פשיט לו פרנסה ואין נצרך לבריות יוכל להתפלל באמת כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמו): אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלקיו. בששברו על ה' אלקיו ואין נצרך לבריות - אזי אל יעקב בעזרו, כי אל יעקב הוא בחינת אמת כנ"ל. ואזי, כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים, בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ"ל. וזה בחינת הויה במלוי ההין, כי ה' היא בחינת שלום שבר, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כא) על פסוק (יחזקאל ט): הנה נהי ויהי זה שלום שבר לרשעים בעולם הבא, וזה בחינת אל הויה, דהינו אל שהוא בחינות אמת, שעל-ידו נעשה שלום שבר לרשעים, שהוא בחינות הויה במלוי ההין כנ"ל, צריך להמשיך בתוך העולם הזה, שהוא בחינות ודבר דבר, להמשיך דבור של שבת בתוך ימי החל כנ"ל, שהם בחינות יצירה, בבחינות (תהלים קלג): ימים יצרו ולא אחד בהם, דהינו שימי החל הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם, שהוא בחינות שבת. וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחינת ימי החל, את בחינות אל הויה, שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת. וזה בחינות^(ב): מלכות - פה, שעל-ידיה נשלמים אותיות הדבור כנ"ל:

ד וכשנשלמין אותיות הדבור כנ"ל, צריך לראות להוציא הדבור בשלמות, כי לפעמים נתחבין אותיות הדבור במצר הגרון, ואי אפשר להוציא הדבור בשלמות, שזה בחינות מה שקורין בלשון אשכנז: היזריק. וצריך לראות להוציא הדבור ממצר הגרון, שיוכל לדבר בשלמות, דהינו להמשיך נקודות אל האותיות, כי בלא נקודות אי אפשר לדבר שום אות, כידוע בחוש. ואזי, כשממשיכין נקודות אל האותיות, ומוציאין הדבור בשלמות, אזי יכולין להוציא מפה אל הפעל. כי כל המחשבות שיש לאדם, כלם באים בתוך הדבור, כדאיתא בזהר^(ג): רחושי מרחשן שפנותה. ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף-על-פי-כן הוא בדרקות גדול, כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כלם מכרחים לבוא בתוך הדבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדרקות מאד. ולכן כל עשיה שעושה האדם צריכה לבוא בתחלה בתוך הדבור, כי כל הדברים צריכין לבוא בבחינות מחשבה דבור ומעשה. נמצא שעל-ידי הדבור נגמר המעשה ויוצא מפה אל הפעל, כי קדם שיוצא המעשה מפה אל הפעל צריכה לבוא תחלה בבחינות דבור.

או להכות כף אל כף, דהינו שמוצא לעצמו איזה אמת, שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדי, כי העקר האמת אינו רק אחד, דהינו להתפלל באמת לאמתו בשביל השם יתברך לבדו, אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאד, כי יש בזה כמה גונין וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר. וזהו: בין שנצרך האדם לבריות - שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל - אזי משתנה פניו לכמה גונין. פניו זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כד): מבקשי פני יעקב סלה. בחינת (יבכא ו): תתן אמת ליעקב. דהינו שהאמת שלו, שהוא בחינת פנים, נשתנה לכמה גונין, דהינו שיש לו כמה מיני אמת שמלביש בו השקר, דהינו שמוצא לעצמו אמת, שפונתו בשביל כך או בשביל כך. נמצא שנשתנה הפנים, שהוא אמת, לכמה גונין, כי העקר האמת אינו אלא אחד כנ"ל. וזה פרוש (תהלים קמ): אהללה ה' בחיי. הינו כשאין נצרך לבריות, וזה בחי - בחי דיקא, הינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם, כי הנצרך לבריות חיי אינם חיים (ביצה לב), הינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים, אבל כשאני נצרך לבריות, ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפני באמת כנ"ל, וזהו: אהללה ה' בחיי - דיקא, כנ"ל. וזהו (סו): בין שנצרך האדם לבריות, עולם חשך בעדו וכו' (עין למטה):

וכשיש אמת, אזי הוא מפלת הרשעים, כי עקר מפלת הרשעים לעולם הבא הוא על-ידי האמת שיתגלה אז, כמו שכתוב (פסלי יב): שפת אמת תבון לעד - פוננת לעד לא כתיב, אלא תבון, כי לעתיד לבוא יתגלה האמת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהר תשא דף קפח: ובתיקון סג). ועל-ידי האמת שיתגלה לעתיד, על-ידיה יתגלה מפלת הרשעים, בבחינת רבדים: ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו. פניו, זה בחינת אמת כנ"ל, שעל-ידיה משלם לשונאיו ומאבדין מן העולם, כמוכא בזהר הקדוש^(ד). וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בנמרא (עירובין כג), שכביכול הם כמשא על פניו, כי הפנים, שהוא בחינת האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבל את הרשעים, וכשנתגלה בחינת הפנים, דהינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל, ועל-ידיה יתגלה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל. ועל-פן כשזוכין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על-ידי זה נתגלה בחינת הפנים כנ"ל, ואזי ממשיכין בחינת עולם הבא בתוך העולם הזה, ואזי נעשה מפלתם על-ידי האמת גם בעולם הזה, כמו שיתגלה בעולם הבא כנ"ל. ועל-ידיה יתגלה בחינת שפה ברוחה, שלמות אותיות הדבור שיתגלה לעתיד, בחינת שפה ברוחה, בתוך העולם הזה. כי בחינת שפה ברוחה נעשה על-ידי מפלתם, שעל-ידיה נתהפכין כלם אל השם יתברך כנ"ל: וזה בחנת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. הינו, שצריך להמשיך בחינות דבור של שבת, שהוא בחנות עלמא דאתי, בתוך הדבור של עולם הזה, להשלים הדבור בעולם הזה. כי עקר

(א) מקץ דף קצו. (ב) פ"ח שער הזמירות בכוונת הללי נפשי. עין פל"ח. (ג) פתח אליהו. (ד) עין אדרא זוטא רצד.

הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים, שבשורצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדל מעלת הנחשק כנ"ל. והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר, בודאי יוכל לעשות הדבר, ויכול להוציא מוכח אל הפעל, כי על-ידי החשק נעשין נקודות, שעל-ידי זה מוציאין מוכח אל הפעל כנ"ל, כי החשק משיבר המניעה, כי עקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, ממילא נשבר המניעה:

וזה בחינת ט' נקדין, ט' רקיעין⁹⁰, כי הנקודות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות, כי המניעה היא בחינת רקיע, שהיא בחינת מסך, שמפריש ומסך לפני האדם ומונעו מן הדבר, כמו שכתוב (בראשית א): יהי רקיע, ויהי מבדיל. שהרקיע הוא בחינת מניעה, שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל-כן גם הארץ נקראת רקיע, כמה שכתוב (תהלים קלו): לרוקע הארץ על המים. כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש. ועל-כן הט' נקדין הם בחינת ט' רקיעין, כי הנקודות נעשין על-ידי החשק כנ"ל, ועקר החשק על-ידי המניעה, שהיא בחינת רקיע כנ"ל. ויש ט' נקדין, ט' רקיעין, כי יש כמה בחינות בהנחשק, כי יש נחשק למעלה מנחשק, ולפי גדל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן יש לו מניעה גדולה כנ"ל, שעל-ידי זה נעשה הנקדה כנ"ל. וזה בחינת תשע נקדין, תשעה רקיעין, שהם מקמין עד שורק, שהם נקדה למעלה מנקדה, רקיע למעלה מרקיע, דהינו נחשק למעלה מנחשק. שלפי גדל הנחשק צריך שיהיה גדל החשק, שהיא בחינת הנקדה, שהיא בחינת רקיע, כי הנקדה נעשית על-ידי הרקיע, שהוא בחינת מניעה כנ"ל, עד שיש נחשק שהוא בחינת קמין, קמין וסתים, שהוא בחינת נקודות קמין, שהוא למעלה מכל הנקודות, כי הנחשק קמין וסתים מאד. וכלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בודאי יוכל לגמרו ולהוציא מוכח אל הפעל, ולא יוכל למנעו מזה שום מניעה ואנס, רק צריך שיהיה החשק גדול מאד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שבשוראה המניעה מתגברת ומשתפחת ועומדת לפניו ומונעת אותו מאד, ידע ויבין מזה, שהנחשק גדול מאד כנ"ל. ועל-כן צריך להתגבר, שיהיה לו חשק גדול מאד מאד, כפי הנחשק וכפי המניעה כנ"ל, ואז בודאי יוכל לגמרו כנ"ל:

כי אין להאדם לפטר את עצמו ולמצא לעצמו תרוץ על-ידי המניעה לומר, שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאנס, ועל-כן יהיה נחשב לו כאלו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה – כאלו עשאה. כי באמת בודאי כשיש לו אנס, נחשב כאלו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה, אזי

על-כן, כדי להוציא מוכח אל הפעל, צריכין להשלים אותיות הדבור כנ"ל. ולהוציא הדבור בשלמות ממצר הגרון, דהינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות, ואזי כשיוצא הדבור בשלמות, יוצא הדבר מוכח אל הפעל כנ"ל:

וזה המשיך נקודות אל האותיות, הוא על-ידי החשק והכסופין, שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדשה שאיש ישראלי חושק לעשות, בבחינות (שיר-השירים א): נקודות הכסף, שעל-ידי הכסופין והחשק נעשין נקודות, כי אי אפשר לעשות שום דבר בלא חשק, דהינו למשל כשמדבר איזה דבור, צריך שיהיה לו מתחלה חשק לדבר. וכן כשעושה איזה פעולה, אם לא היה לו חשק מתחלה לעשותה, בודאי לא היה עושה אותה, ועל-כן כל דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסע להצדיק או שאר דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחלה חשק, כדי שעל-ידי זה יעשה הדבר:

ועקר גדל החשק נעשה על-ידי המניעה שמזמינין לו. כי כשאיש ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יחדותו תלוי בזה, כגון לנסע לצדיק אמת, אזי מזמינין לו מניעה. וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל-ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר, כי על-ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, על-ידי זה נעשה התגברות החשק מאד. כמו, למשל, כשמראין לקטן דבר הנחמד לו, ותכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאד אחר האדם, ומבקש וחושק מאד לאותו הדבר. נמצא, שעקר החשק נעשה על-ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמורכב מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעל-ידי זה יהיה לו חשק יותר, בבחינות (משלי ט): ולחם סתרים ינעם, שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעם לו ביותר, שמוזה בא תאוות והתגברות החשק אל עברה, חס ושלום, רחמנא לצלן, כי מחמת שהעברה נמנעת מאד מן האדם, כי אנו מצויים ומוזהרים ומפקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, על-כן יש התגברות החשק אליה כנ"ל, בבחינות: ולחם סתרים ינעם. כמורכב בקדשה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר. וכל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה. כי יש חשק וחושק ונחשק, דהינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן, כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד, אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל-ידי זה החשק גדול ביותר, כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. ועל-כן ראוי לאדם לדעת, כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדשה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל, ובפרט כשרוצה לנסע לצדיק האמת, כי יש צדיקים

(1) עין בהקדמת התיקונים ובתיקון יח.

חד אמר: מלמד שנתן בה בינה יתרה. וחד אמר: מלמד שקלעה לחנה והביאה אל האדם: (גדה מה)

א הנפש היא יקרה מאד, וצריך להיות זהיר בה ולשמרה מאד. על-כן צריכין לזהר מאד בשבא איזה כבוד חדש לאדם, כי הכבוד הוא אם כל חי, והוא שרש כל הנפשות, וכשהנפש מסתלקת, היא מסתלקת אל הכבוד, שהוא שרשה, בבחינת (ישעיה נח): כבוד ה' יאספך. שהסתלקות ואסיפת הנפשות הם לתוך הכבוד, כי שם שרשם בני"ל. ועל-כן בשבא כבוד חדש לאדם, צריך לזהר ולהשמר, כי אולי בא הכבוד, חס ושלום, בשביל הסתלקות, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד, שהיא שרשה בני"ל. אך מדה טובה מרבה, ועל-כן על-פירוב בא הכבוד לטובה, דהינו, בשבא נפש חדשה אל האדם, אזי היא באה מלבשת בהכבוד, שהיא אם כל חי בני"ל. ועל-כן בשבא כבוד חדש לאדם, על-פירוב הוא לטובה, דהינו שבא נפש חדשה לאדם על-ידי זה הכבוד. והכלל, שהכבוד הוא שרש הנפשות. ועל-כן לפעמים בא כבוד חדש לאדם בשביל הסתלקות איזה נפש, חס ושלום, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד בני"ל. אבל על-פירוב בא הכבוד לטובה, דהינו שבא נפש חדשה להאדם על-ידי זה הכבוד, שהוא שרש כל הנפשות בני"ל. על-כן צריכין לזהר מאד לקבל הכבוד בקדשה גדולה, לשמו יתברך לבד, כי הכבוד הוא שרש כל הנפשות בני"ל:

ב וצריך לראות, שהיה פנים אל הכבוד, כי על-ידי תאות אכילה, אזי נפגם הכבוד ואין לו פנים. כי שלחנו של אדם היא בחינת כתר מלכות (יופא עב: ערש"י), והוא בחינת כבוד, בבחינת (תהלים כד): מלך הכבוד, כי הכבוד הוא בחינת מלכות. וכשפוגם באכילה, אזי נפגם הכבוד, ואין לו פנים, בבחינת (דברים לא): והסתרתני פני ויהיה לאכל – שעל-ידי תאות אכילה, חס ושלום, הוא הסתרת פנים. אבל על-ידי מעוט אכילה, שמשבר תאות אכילה, על-ידי זה הוא נשיאות פנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): ישא ה' פניו אליך וכו'. וכי לא אשא פנים לישראל, שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין מבזית ועד פביצה. נמצא, שעל-ידי שבור תאות אכילה, שמדקדקין מבזית ועד פביצה, על-ידי זה הוא נשיאות פנים. וזה בחינת (יחזקאל מא): ונדבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. לפני ה' דיקא, בחינת הארת פנים על-ידי השלחן, דהינו על-ידי אכילה בקדשה בני"ל:

ג וכשפוגם בתאות אכילה, ועל-ידי זה נפגם הכבוד, ואין לו פנים בני"ל, על-ידי זה מתגברין עני פנים, דהינו שנופל הכבוד, שהוא בחינת מלכות, ואזי נוטלין כבוד העני פנים שבדוד, כי עזות מלכותא בלא תנא (פנהרין קה), הינו בשאין בחינת מלכות, בחינת השלחן שבקדשה, בשלמות בני"ל, אזי מתגבר העזות, שהוא מלכותא בלא תנא, בלא כתר מלכות הנ"ל. וזה בחינת (ישעיה נז): והכלבים עני נפש לא ידעו שבעה. הינו על-ידי תאות אכילה, בחינת (משלי יט): בטן רשעים תחסר. וזהו:

יוצא בה, כי מה לו לעשות, כי יש לו אנס. אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעצמה או הדבר שבקדשה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו, אס-כן מה מועיל לו, מה שמקלין לו שנחשב כאלו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה, כי הוא תאב וחפץ ומתנגע מאד לעשות המצוה בעצמה, ולא לצאת עם ה'כאלו', שנחשב כאלו עשאה, כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמר חפצו ורצונו בכל דבר שבקדשה מבח אל הפעל. ואזי, בשחושק מאד באמת, ואינו מקרר דעתו כלל במה שנחשב עליו כאלו עשאה, אזי בודאי יגמר הדבר ויוציאו מבח אל הפעל, וישבר ויבטל כל המניעות ואונסים, כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה כפי גדל מעלת החשק, אזי ממילא נתבטל האנס והמניעה בני"ל:

זזה בחינת (דברים כז): ויך מצרימה – אנוס על פי הדבור (ט). שבשהדבור יורד במצר הגרון, שזה בחינת גלות מצרים, אזי הוא אנוס על פי הדבור, הינו שיש לו אנס ומניעה על-ידי שאין נקודות להאותיות, ואינו יכול להוציאו ממצר הגרון, שמוזה באין כל המניעות ואונסים בני"ל. וזהו בחינת אנוס על פי הדבור, שעל-ידי שאין הדבור בשלמות, על-ידי זה הוא אנוס, בני"ל:

זחה: כיון שנגרף לבריות, עולם חשך בעדו (ביצה לב). חשך לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית לט): ולא חשך ממני, ולא חשכת את בנה וכו' (שם כב). הינו בשנגרף לבריות, אזי יש לו מניעות. וזה עולם חשך בעדו, הינו כשהוא בין העולם, אזי יש לו מניעות, וקשה לו להתפלל באמת בני"ל, כי בשנגרף לבריות, נוח וטוב לו יותר להתפלל ביחיד בני"ל. אבל מי שאינו נגרף לבריות, שאינו צריך להם לשום דבר, יוכל לעמד בין אלפים אנשים להתפלל באמת להשם יתברך לבדו, מאחר שאין נגרף לשום בריה, לא לפרנסה ולא לכבוד ולא לשום דבר, רק שברו על ה' אלקיו:

זזה סוד (ברכות יח): מעשה בהסיד אחד שהקניטתו אשתו, והלך ולן וכו', ושמע שתי רוחות שמספרות זו עם זו. וספורם היה על אודות פרנסה, כמובא שם בגמרא. שהקניטתו – זה בחינת החרון-אף. שתי רוחות – זה בחינת שתי רוחות הנ"ל, הנעשין על-ידי המתקת החרון-אף, דהינו בשמוציאין מבח אל הפעל בני"ל. וזה תלוי בבחינת פרנסה, שעל-ידי מוציאין מבח אל הפעל בני"ל:

ולא נלה יותר, אך כל התורה הזאת מרמזת במאמר זה:

[שבועות תקס"ז, זאסלאב, אחר פטירת זוגתו ז"ל, חל ביום ו-שבת]

יי אלקים את הצלע אשר לקח וכו' ויבאה אל האדם: (בראשית ב)

ו ואזי, כשמעלין את הכבוד והמלכות, אזי יוצא הכבוד מן הסמטרא אחרא, מבין העזיפנים הנ"ל, וחוזר הכבוד אל המביני מדע, הפך נפילת הכבוד אל העזיפנים, שהם נקראים: המה רעים לא ידעו הבין, ועכשו חוזר אל המביני מדע. ואזי, כשחוזר הכבוד אל המביני מדע, בתחלת ממשלתם נעשה מחלקת, כי עקר יניקת האויבים הוא מן המביני מדע, דהינו מן המה, בבחינת (דברים לט): מראש פרעות אויב. הינו שמן המה שבראש, משם נתגליון כל האויבים והשונאים, כי יש בהמה מותרות, שמן אלו המותרות שבמה יוצאין השערות, ומתם יונקים האויבים, והם יונקים עד שפלה כל המותרות שבמה, ואזי אין להם יניקה ונפלים. וזה בחינת קריחת ראש זקנים, כי בסבי מהא שקיט ושכיך (כ"ש באד"ר דף קכח), הינו שדעת הזקנים צח וצלול, ואין להם מותרות במה, ועל-כן נופלים השערות, כי אין להם יניקה כנ"ל. ועל-כן, על-ידי הפרוד שבין השונאים, על-ידי יד-זה יש להם אריכת זמן וקיום ביותר, כי הם יונקים עד שיכלה כל המותרות שבמה, ואזי, כשיכלה המותרות ויהיה הדעת צח וצלול, אזי יפלו, כי לא יהיה להם עוד יניקה, ועל-ידי הפרוד שיש ביניהם אין להם כח לינק הרבה, ויונקים מעט מעט, ועל-כן על-ידי-זה מאריכין זמן יותר, עד שיגמרו לינק כל המותרות. אבל כשמסתחרין השונאים יחד, אזי יונקים הרבה, ואזי יונקים במהרה כל המותרות ונפלים כנ"ל. וזה בחינת שערות קלועין, שנמצאין בבני-אדם, שקורין קאלטינים, שהעולם חוששין לקצצם, רק שיפלו מאליהם. הינו, כשיש הרבה מותרות במה, אזי מטבע בטבע האדם, שיצאו שערות קלועין, כדי שעל-ידי קליעותן והתחברותם יינקו ביותר ויקבלו, ויוכלו לינק כל המותרות הרבה שבמה, ועל-כן אין נקצצין קדם זמנם, כי יוכלו להזיק להמה, על-ידי שישאר בתוכו המותרות, על-ידי שלא יהיה השערות קלועין לינק אותן. וזה בחינת: מלמד שנתן בה בינה יתרה. בינה יתרה, הינו בחינת מותרות המוחין, שמשם יונקין השערות, שמשם יניקת האויבים כנ"ל. וזהו: וחד אמר: מלמד שקלעה לתורה וכו'. הינו הך ולא פליגי, כי על-ידי מותרות שבמה, שזה בחינת בינה יתרה כנ"ל, מזה בא שערות קלועין, בחינת שקלעה לתורה כנ"ל. וכי הכבוד הוא בחינת חנה, שהיא הצלע הנ"ל, שהיא בחינת (בראשית ט): אם כל חי כנ"ל. וזה בחינת (שמואל א כח): ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע. בחינת שערות קלועין הנ"ל, הינו בחינת התחברות השונאים, שעל-ידי-זה הוא מפלתם כנ"ל:

ו ואזי, כשבא הכבוד חדש אל האדם ומלבש בתוכו נפש דקדשה כנ"ל, צריך לראות להוליד את הנפש בנקל, בלי קשוי הולדה, כי הכבוד היא אם כל חי כנ"ל, והנפש מלבשת בה בעבר במעי אמו. ולפעמים כשיש, חס ושלום, בחינת קשוי לילד, יכולין להסתלק שניהם, חס ושלום, האם והולד, דהינו הכבוד והנפש. או לפעמים נסתלק אחד מהם, חס ושלום, כפי ענין קשוי לילד. וצריך לראות להוליד בנקל, בלא קשוי. ואחר-כך, כשנולד הנפש, צריך לגדל את הנפש. ושתי

לא ידעו שבעה - הפך צדיק אוכל לשבע נפשו (שם). על-ידי-זה מתגברים העזיפנים, שהם בחינת כלבים עזי נפש, בחינת (סוטה טט): פני הדור בפני הפלב. וזהו: (שם בסוף, ותכלים עזי נפש העיל) המה רעים לא ידעו הבין - שהם נעשים רועים ומנהיגים אל הדור, כי הכבוד נפל אליהם, ויש להם כל הכבוד. אבל כשמשריין תאות אכילה בבחינת: צדיק אוכל לשבע נפשו. על-ידי-זה הוא נשיאות פנים, ואזי אין שום פקידות ושררה להעזיפנים, כי יניקתם הוא רק מהסתרת פנים, על-ידי תאות אכילה כנ"ל. וזהו (משלי יט): ושבע זלין כל יפקד רע. ושבע זלין - זה בחינת צדיק אוכל לשבע נפשו. על-ידי-זה כל יפקד רע - שאין שום פקידה והתמנות להרע, דהינו להעזיפנים וכנ"ל:

ד וכשנזופל המלכות והכבוד להעזיפנים כנ"ל, אזי היא בחינת צדק, כי אות צדיק הוא יוד גון, והיוד היא בהתורת פנים מן הגון (פזח: ז), שהיא בחינת מלכות, בחינת (תהלים עב): לפני שמש יגון שמו⁽⁸⁾, הינו בחינת הסתרת פנים, דהינו שאין להכבוד פנים כנ"ל. וזה בחינת דלת, דהינו שהכבוד והמלכות אזלא ונדלדלה ונפלה אל הסמטרא אחרא, שהן העזיפנים כנ"ל. וזה בחינת הקוץ, הינו כשהמלכות והכבוד אזלא ונדלדלה, היא בקוף בפני אדם, דהינו שנתארך רגל ההא, ונעשה קוף, דהינו שנתארך מהרגל למטה, בבחינת (משלי ח): רגליה יורדות מות, ויונקים ממנה, כי הכבוד והמלכות נפל ביניהם כנ"ל, ואזי היא בחינת: רגליה יורדות מות. דהינו שקיום מלכות דקדשה צריכין לקבל מהם, ועל-כן כשישראל צריכין לפעל איזה תקיפות לצדק קיום דתנו הקדוש, צריכין לקבל הכח והממשלה ממלכות העכו"ם:

ה וצריך להעלות את הכבוד והמלכות מהם, וזה נעשה על-ידי צדקה, בבחינת (משלי ט): צדקה תציל ממות⁽⁹⁾, דהינו, שעל-ידי צדקה מעלין ומצילין אותה מבחינת רגליה יורדות מות, ועושין מ"צדק" "צדקה", כי צדקה היא בחינת חמשה חסדים, כי הצדקה היא בחינת חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה טט): אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר: זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, ועל-ידי בחינת החמשה חסדים, על-ידי-זה מוסיפין ה, ונעשית מ"צדק" "צדקה". וכנגד זה נזכר בתורה חמש פעמים צדקה, כנגד החמשה חסדים, שהיא בחינת צדקה כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה מא): מי העיר ממזרח צדק וקראוהו לרגלו. מי העיר ממזרח - זה בחינת צדקה, בבחינת (שם ט): ממזרח אביא זרעה, בחינת (הושע ט): זרעו לכם לצדקה וכו'. על-ידי-זה: צדק וקראוהו לרגלו - הינו, שעל-ידי הצדקה, אזי הצדק קורא את הרגליו, שמעלין את הרגליו מבחינת: רגליה יורדות וכו' כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה נח): והלך לפניך צדקך. דהינו, שהצדק יוכל לילך, הינו בחינת שמעלין הרגליו, שהם פלי החליכה. וזה: והלך לפניך. לפניך דיקא, כי מעלין את הכבוד והמלכות אל אור הפנים כנ"ל:

(8) פרשי ינון לשון מלכות. (9) עיין זוהר בחוקותי קג.

(שם טו): וכבוד ה' נראה בעיניו. הינו בתוך בחינת הענין דמכסין על עיניו, ואזי נקרע הענין, ומזה נעשין בחינת רעמים, בבחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים, שעל-ידי הכבוד נעשין רעמים כנ"ל. ואזי יוצאין מים רבים, דהינו שנתגלה דעת הזקן, על-ידי שנקרע הענין המכסה על העיניו כנ"ל, בבחינת (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה וכו' כמים לים מכסים. וזהו בחינת מים רבים הנ"ל, והם בחינת מים קרים, שעל-ידן מתיין ומבריאים את הנפש כנ"ל. ועל-ידי אלו הרעמים נתחלקין מימי הדעת לכל אחד ואחד כראוי לו, לפי מה שצריך לקבל מים קרים להחיות את נפשו. וזה החלוק שבין הלומד מן הספר לשומע מפי צדיקי אמת, כי בשלומד מן הספר, אינו יודע השעור שצריך ללמד להחיות נפשו, אבל בששומע מפי הצדיק, אזי משפיע לו בחינת מים קרים לפי הראוי לו, לפי מדרגתו, על-ידי בחינת הרעמים כנ"ל. ואלו המים קרים מתיין ומתקנין את הנפש, שהיתה עיפה על-ידי שנתרחקה מן הכבוד, על-ידי שהתפלל בלא פונת הלב כנ"ל, כי הסתלקות החכמה מן הזקנים, הינו מבחינת זקן ששכח תלמודו הנ"ל, זה נעשה על-ידי מה שמתפללין בלא לב, וכמו שכתוב (שם ישעיה כט): בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני, לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר. ועל-כן, על-ידי שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, שעל-ידי זה חוזר ונתגלה חכמתו כנ"ל, על-ידי בחינת הרעמים כנ"ל, נמצא שבוה בעצמו מתקן הפגם שגרים על-ידי שהתפלל בלי פונת הלב, דהינו שגרים הסתלקות החכמה מן הזקנים כנ"ל, כי עכשו, על-ידי הכבוד שנותן להם, חוזר ונתגלה חכמתם כנ"ל. ועל-כן אזי, על-ידי זה בעצמו, יוצאין מים קרים ומתיה את נפשו, שהיתה עיפה על-ידי פגם התפלה כנ"ל. וזה בחינת (אייוב לו): ירעם אל בקולו נפלאות. הינו שקול הרעמים מתקנין את בחינת הנפלאות, שהוא בחינת הסתלקות החכמה מן הזקנים, כמו שכתוב: הנני יוסף להפליא הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וכו'. ועל-ידי הרעמים נתתקנין, וחוזר ונתגלה חכמתם כנ"ל: ואזי, בשמתיין הנפש על-ידי מים קרים הנ"ל, מתיין גם את העצמות. כי פגם הנפש הוא פגם העצמות, כמו שכתוב (תהלים ט): כי נבחרו עצמי ונפשי נבחרה מאד. כי על-ידי שאין מתפללין בכונת הלב, שעל-ידי זה הוא עיפות הנפש, על-ידי זה הוא פגם העצמות. כי צריך להתפלל להרגיש דבורי התפלה בכל עצמותיו, בבחינת (שם לה): כל עצמותי תאמרנה. ועל-ידי המים קרים, שעל-ידי זה מתיה הנפש, על-ידי זה מתיה העצמות, בבחינת (אייוב כא): ומח עצמותיו ישקה. וזה בחינת (משלי כח): מים קרים על נפש עיפה, ושמועה טובה מארץ מרחק. שמועה טובה זה בחינת קול הרעמים, שמשמיעין עצמן בטוב, שהם מתקנין התרחקות הנפש מן הכבוד, וזה בחינת: שמועה טובה מארץ מרחק, שזהו בחינת מים קרים על נפש עיפה, שהם באים מן הרעמים, שהם בחינת שמועה טובה כנ"ל. וזה בחינת (שם טז): שמועה טובה תדשן עצם. שעל-ידי בחינת שמועה טובה, שהיא בחינת רעמים, שמשם בחינת מים קרים, שהם מתיין ומבריאים הנפש כנ"ל, על-ידי זה נתתקנין ונתדשנין העצמות, בבחינת:

בחינות אלו, דהינו ההולדה והגדול, נעשין על-ידי יראה ואהבה, שהם בחינת שתי ידים – יד הגדולה ויד החזקה – כי ההולדה נעשית על-ידי היראה, בבחינת (תהלים מח): רעדה אחזתם שם, חיל ביולדה. ואחר שגולה, אזי מגדלין אותה על-ידי האהבה, בבחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, הינו בהבראם, שהוא לאחר הבריאה וההולדה, אזי מגדלין אותה על-ידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת יד ימין. וזהו: בהבראם – באברהם, כמו בא (ביר פ"ב ט"ז), הינו כנ"ל. וזה בחינת (דברי הימים א כט): ואתה מושל בכל, הינו בחינת הממשלה והמלכות, בחינת מלך הכבוד הנ"ל, ששם מלבש הנפש. ובדרך כח וגיבורה, ובדרך לגדל ולחזק לכל, הינו בחינת שתי הידים כנ"ל. ובדרך כח וגיבורה – זה בחינת יד החזקה. ובדרך לגדל ולחזק – זה בחינת יד הגדולה, שעל-ידי בחינת שתי הידים אלו מולדין ומגדלין הנפש המלבשת בהכבוד כנ"ל. וזה בחינת הצדקה שנותנין אצל ואתה מושל בכל (כמו שמוכא בכונות), כי על-ידי הצדקה מוציאין ומעלין את הכבוד והממשלה כנ"ל. וזה בחינת (אייוב כט): כבודי חדש עמדי וקשתי בידי תחליף. הינו, בשמגיע כבוד חדש אל האדם, אזי צריך להחליף ולהעביר הקשוי על-ידי בחינת ידים הנ"ל. וזהו: וקשתי בידי תחליף, שעל-ידי הידים הולפת ועוברת הקשוי לילד כנ"ל. וזה בחינת חלוף שם אקייק, שהוא שם בוכי, שהוא בגימטריא ידך, שעל-ידו ההולדה, בידוע. ועין בכונות של ואתה מושל בכל:

ח ולפעמים יש עיפות אל הנפש, על-ידי שנתרחקה מאמה, דהינו הכבוד כנ"ל, וצריך להחיותה ולהבריאה על-ידי מים קרים, בבחינת (משלי כח): מים קרים על נפש עיפה. הינו בשמתפללין בלא לב, על-ידי זה נתרחק הנפש מן הכבוד, בבחינת (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני ולבו רחק וכו'. כי פונת הלב זה בחינת הנפש, כמו שכתוב (תהלים כח): אליה ה' נפשי אשא ופרוש רש"י: לבי אכונן. אבל בשחלב רחוק מדבורי התפלה, אזי הוא בחינת התרחקות הנפש, שהוא בחינת הלב, מן הכבוד, בבחינת: בשפתיו כבדוני ולבו רחק. ואזי יש עיפות אל הנפש, וצריך להבריאה על-ידי מים קרים כנ"ל. ומים קרים מקבלין על-ידי בחינת רעמים, ורעמים נעשין על-ידי מה שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): הזהרו בזקן ששכח תלמודו, שצריך לזהר ולכבדו, ועל-ידי זה נעשין רעמים, ומשם באים מים קרים להחיות הנפש כנ"ל. כי הרעמים נעשין על-ידי שיוצאין אדים וקיסורים חמים ובאים בתוך הענין ונתלהבים שם, ועל-ידי זה נקרע הענין, ומזה נשמע קול הרעם. ופעלות הרעמים, שעל-ידי זה נתחלקין המים של כל מקום ומקום כפי הצריך להשקותו, במדה ובמשקל, כפי הראוי לפי המקום, בבחינת (תהלים קד): מקול רעמד יחפזון, יעלו הרים ירדו בקעות, אל מקום זה יסדת להם. כמורכב בשנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, והשכחה הוא בחינת ענין דמכסין על עיניו, וכשנותנין לו כבוד, והכבוד הוא בחינת אש, בבחינת (שמות כד): וכבוד ה' פאש אוכלת. והוא בא בתוך הענין, בבחינת

ומח עצמותיו וישקה כנ"ל. וזה: תדשן עצם, כנ"ל, כי תקון הנפש הוא תקון העצמות כנ"ל:

(מן מבת יצאוי בשמחין הנפש עד כאן לא נכתב קראוי)

זוה בחינת (במדבר כח): וביזים הבפורים - בחינת הלקדת הנפש בלי קשוי לילד, בחינת (ירמיה ח): צרה במבפירה, שהוא בחינת קשוי לילד, ונס הוא בחינת גדול הנפש, בחינת (זכריה יב): בקמיר על הבכור, שהוא צער הגדול. מקרא קדש - זה בחינת שהפבור, שהוא בחינת קדש, כמו שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי, קורא את הרגליו, בבחינת: צדק יקראחו לרגלו כנ"ל. (והשאר לא באר):

הנפשות תאבים ומתאבים לממון, ולא לממון בלבד מתאבים ואוהבים אותו, אלא אפלו להאדם שיש לו הממון, דרך בני-אדם למשך אליו ולאהב אותו מחמת שיש לו ממון, כמו שאנו רואין בחוש, וכמו שכתוב (משלי יד): ואוהבי עשיר רבים. וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהווה משם, כי בודאי התחלת המקום שמשתלשל משם הממון, הוא בודאי בחינת קדשה ושפע קדש, ואחר-כך נתגשם למטה, בדרך ההשתלשלות, ונתהווה ממון, ועל-כך הנפש תאבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם. אך צריך לבלי להתאוות להממון, כמבאר כבר כמה פעמים גדל גנות תאות ממון, רק להתאוות ולאהב המקום שהממון בא ומשתלשל משם כנ"ל. ובבחינה זו רבי מכבד עשירים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין פו), מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל:

ודע, שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון, אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון, והיא מדה רעה מנהגה, שקשה מאד להנצל ממנה. ואפלו אם ירצה אחד להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאות הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עם כל זה המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועל-ידי זה מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו. והמדה רעה החיה הוא מדת הכעס, שעל-ידי זה מפסיד ומאבד הממון הראוי לו, כי בבחינת שרש ההשתלשלות, שמשתלשל הממון ממקום שמשתלשל משם, הוא בחינה אחת עם הכעס ממש, ועל-כך הפעול-דבר, בשרואה שמשתלשל ויורד שפע לאדם שיהיה לו ממון, אזי יורד ומזמין לו כעס, ועושה לו מבחינת ההשפעה והשתלשלות שיורד אליו שיהיה לו ממון, עושה לו ממנו כעס, כי הכעס הוא ממש בחינה אחת וענין אחד עם הממון במקום שרש ההשתלשלות, ואין ביניהם שום הפרש, כי שניהם יורדים מגבורות, ונמשכין ממקום אחד ממש, בבחינת (איוב לו): מצפון זהב יאתה. ובתיב (ירמיה א): מצפון תפתח הרעה, הינו בחינת כעס, כמו שכתוב (קהלת יא): והסר כעס מלבך והעבר

רעה מבשרך. כי הממון והעשירות היא בחינת חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה וכו'. והפעם הוא קלקול החומה, כמו שכתוב (שם כח): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרוחו. והפעול-דבר, בשרואה שיורד לאדם השתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, אזי הוא עושה לו מזה ההשתלשלות כעס, שמזמין לו דבר לכעס, ונתקלקל בחינת החומה על-ידי הכעס כנ"ל, כי הכעס והממון הם בחינה אחת בשרש ההשתלשלות כנ"ל, ועל-כך בקל מהפך לו ההשתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה, לכעס, שהוא הפך החומה, ועושה לו מ"חומה" "חמה", שמהפך הממון לכעס כנ"ל. כי תחלת שרש השתלשלות הממון הוא מקום שהנפש באה משם, בבחינת (דברים כח): ואליו הוא נושא את נפשו, הנאמר על ממון של שכיר יום, וכמו שכתוב (איכה ח): בנפשנו נביא לחמנו, ועל-כך הנפש מתאווה ותאב לו כנ"ל. ועל-ידי כעס מאבד נפשו, בבחינת (איוב יח): מורף נפשו באפו, כמובא בזהר (תעוז דף קכב):

ודע, שאפלו אם כבר הגיע לו השפע, ונתהווה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, על כל זה לפעמים הפעול-דבר מנרה אותו בכעס גדול כל-כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר, אף שהיה ראוי שלא יוכל אז להפסיד לו הממון על-ידי הכעס, מאחר שכבר נתהווה מהשתלשלות השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא, הממון שיש לו, שהוא בחינת חומה, ראוי שיגן עליו, שלא יוכל להפסיד לו ולהזמין לו כעס, שהוא הפך בחינת חומה, על כל זה יש כח ביד הפעול-דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כל-כך, שיפסיד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר. כי בשהממון יורד לאדם, הוא בבחינת (תהלים קיא): טרף נתן ליראיו, והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה טורף נפשו באפו כנ"ל. השם ישמרנו ויצילנו ממדה המנהג הזאת, אמן בן יהי רצון:

[ראש-השנה]

שהגזול את חברו ממון, בזה הוא גזול ממנו בנים, הינו שהגזולן גומל מהגזול בנים. כי עקר הממון של האדם בא לו על-ידי בת-זווגו^(א), כי על-ידי אור נפשה, מזה בא לו הממון. הינו, על-ידי שמתנוצץ ומתפשט אורות מאור נפשה, אלו האורות הם בחינת הממון, כי הממון הוא ממקום הנפש, כמבאר במקום אחר^(ב), ונפש היא בחינת נקבה, בידיע בכתבי האר"י, כי היא הבחינה האחרונה מן נפש-רוח-נשמה. וכן כלל נפש-רוח-נשמה שלמה חמה הוא בחינת נפש נגוד, כי כלל המדרגה התחתונה היא בחינות נפש, בחינת נקבה, נגד המדרגה שלמעלה הימנה. על-כך, על-ידי בחינת הנקבה בת-זווגו, שהיא

(א) עיין זוהר תורע דף נב. (ב) לעיל בס"י נט, סח, ובלקו"ת סימן מו.

שׁוים רק עשרה זׁהובים. בן יש כמה עניים, שׁיש להם בנים רבים, ואין ידו משׁנת אלא זׁו אחר, הינו שׁכל הענפים שלו הם פחותים, ואינם רק בערך זׁהב אחר, או שׁיש לו ענפים מועטים ופחותים. וכן להפך, יש עשיר גדול, מחמת שהענף שלו הוא יקר מאד, או שׁיש לו ענפים רבים ויקרים, ועם כל זה יכול להיות שלא יהיו לו רק בנים מועטים, כנ"ל במשל האילנות. והנה נתפס, למשל, אילן אחד עם שלשה ענפים, וכל ענף מיוחד לו, שראוי להוציא שני פרות. נמצא, שראוי שיהיה לו ששה בנים. וכן נאמר, למשל, שכל ענף הוא בבחינה וערך שיהיה לו מאה אדומים. נמצא, שראוי להיות לו שלש מאות אדומים משלשה ענפים הללו. נמצא, אם גזול ממנה מאה אדומים, הוא גזול ונוטל ממנו ענף אחד. נמצא, שנוטל ממנו שני בנים. אבל דע, שבה יש חלוק גדול, אם הפרות ראויים לצאת מהענפים בזה אחר זה, נמצא שאף שזה גזול ממנו ענף אחד ונוטל ממנו שני בנים, אף על־פי־כן עדין ראויים לו להתקיים יתר הבנים של הענפים הנשארים, כי לא הויק בהנשארים, כי לא נטל מהם כלום. אבל אם היו ראויים לצאת בבת־אחת, בבחינת⁽¹⁾ ששה בכרם אחד, על־בן אף שזה לא גזל ממנו כִּי־אם מאה אדומים, שהם בחינת ענף אחד של שני פרות, עם כל זה קלקל אור כלם, מאחר שכלם היו ראויים לצאת בבת־אחת, וזה נטל וחסר מהם אורם, ואין להם שלמות. על־בן יוכל להזיק לו באלו המאה אדומים לבד שנטל ממנו, לטל ממנו כל הבנים. וכן יש בענין זה כמה וכמה שנויים, לפי הגזלה ולפי האילן והענפים והפרות, במהותם ובמותם. והכלל, כי היא צריכה תמיד להשלים אורה, וכל זמן שאין לה שלמות, אי אפשר לה להוליד. ועקר שלמותה, על־ידי המזון, כי הוא בחינת התנוצצות אורה כנ"ל. וזה שכתוב (ישעיה א): למדו היטב, הרשו משפט, אשרו חמוץ. שהפסוק מזהיר לעשות משפט ולחוק את הנגזל, להציל עשוק מיד עושקו, כדי להציל נפש בננו ובנותיו כנ"ל. וזה: למדו היטב וכו' – שמה שתעשו משפט ותצילו גזול מיד גוזלו, על־ידי־זה תעשו טובה להבנים, שהם בחינת למודי ה', כמה שכתוב (שם יח): וכל בנוד למודי ה', וזה: למדו היטב – שהחטבה תהיה להבנים, שהם בחינת למודי ה'. וזה סוד פנות הגמרא (ביק ג): הגזול את חברו שׁוה פרוטה, יוליכנו אחריו אפלו למדי. והוא פליאה נשגבה מאד, למה תפסו מדי דוקא. אך דע, שהגמרא היא נעלמת ונסתרת מאד, וזה פונתם האמת: הגזול וכו' יוליכנו אחריו אפלו למדי, הינו למודי ה', הינו הבנים, שצריך להתזיר לו אפלו הבנים שגזל ממנו, על־ידי שגזל את ממונו, וזה: למדי, בחינת למודי ה' הנ"ל:

וְדַע, שלפעמים אף שנוטל ממנו מזון, עם כל זה לא יזיק לבניו ולא יחסר אור נפשה. כי ברוחניות הנפש מרגשת הכאב והצער הגדול שיש לה בשׁוה הגזול, שהוא כמו רוצח נפשות ממש, בא לחסר אורה ולגזול נפש בניה, ועל־בן היא מצמצמת אורה וממשכת ומכוצצת עצמה, ומקבצת לעצמה חלקי נפשה, כדי שׁוה הגזול לא יוכל לינק ממנה ולחסר אורה, עד שלפעמים

בחינת הנפש אצלו, על־ידיה בא לו המזון, כי עקר המזון תלוי בה, כמבאר במקום אחר. כי היא בחינת רגליו, כמו שכתוב בזוהר (וירא קי"ב): רגלי חסידיו ישמר – דא אתתא, וכתוב (דברים יא): ואת כל היקום אשר ברגליהם – זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים ק"ט). כי עקר המזון בא מבחינת נפש, בחינת נקבה, בחינת רגליו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות ס"ג): השרוי בלא אשה, שרוי בלא חומה, הינו בלא מזון, כי חומה היא בחינת המזון, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה נשגבה וכו'. ועל־בן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ס"ג): אוקירו לגשיכו כי היכי דתתעתרו⁽²⁾. וכל אדם ואדם, כאשר הוא בא לעולם, הוא בא עם בת־זוגו המיוחדת לו ועם סכום מזון הקצוב לו, שיהיה לו בזה העולם, וכמה פרות, הינו בנים, שיהיו לו בזה העולם. והם בחינת אילן וענפים ופרות. הינו, שאור נפשה הוא בחינת עקר האילן, שממנו יוצאים ומתפשטים ענפים, הינו התנוצצות והתפשטות אורה, הינו בחינת המזון כנ"ל, הוא בחינת ענפים של האילן, ועל הענפים אלו גדלים הפרות, הינו הבנים. נמצא, כשאחד גזול מחברו מזון, הוא גזול ונוטל ממנו ענפים של האילן שלו, הינו התנוצצות אור נפשה, שמשם המזון כנ"ל. על־בן, על־ידי־זה הוא גזול ונוטל ממנו נפש בננו ובנותיו, שהם תלויים וגדלים ויונקים מאור הענף הזה, כי הם הם הפרות הגדלים על הענפים אלו, וכשנוטל הענף נוטל הפרות. וזה שכתוב (אסתר ה): ונספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, כי זה תלוי בזה, וכמו שכתוב (איוב כא): עתקו גם גברו חיל, ורעם נכון לפניהם וצאצאיהם לעיניהם. עתקו גם גברו חיל – זה עשירות, על־ידי־ זה ורעם נכון וכו'. וזה שאמרו רחל ולאח (בראשית לא): כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו. לנו ולבנינו דיקא, כי עקר העשירות – על־ידי האשה, ובה תלויים הבנים כנ"ל, כי האשה היא עקר בחינת האילן, והעשירות הם הענפים של האילן, והבנים הם הפרות הגדלים בענפים האלו כנ"ל. וזה סוד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביק ק"ט): הגזול את חברו, באלו גזול ממנו נפש בננו ובנותיו:

וְדַע, שאם זה הנגזל עדין לא היה לו בנים, יוכל לגזל ממנו שלא יהיה לו, על־ידי שגזול ונוטל הענף כנ"ל. ואפלו אם כבר יש להנגזל בנים, יוכל להזיק לו שזמותו בננו, חס ושלום, כי אם עדין הבנים צריכים לאמן, הינו לענפים שלה, כמו שיש פרות שלא נגמרו כל צרכן וצריכים לינק עוד מהענף, ועל־בן, כשׁוה נוטל הענף הוא מוזק הפרות, הינו הבנים, הצריכים לינק עוד ולקבל מהענף, הינו מהתנוצצות אור אמן כנ"ל. והכל לפי הגזלה, והכל לפי האילן והענפים והפרות. כי יש כמה וכמה שנויים בין האילנות עצמן ובין מהות ואיכות הענפים ובין רבוי הענפים, וכן בין הפרות, בכלן יש שנויים רבים. כי יש אילן, שיש לו ענפים רבים ופרות מועטים, וכן להפך, ענפים מועטים ופרות רבים. וכן בין מהות הענפים עצמן: יש אילן, שיש לו ענף אחד, אבל הוא יקר מאד, ויש שיש לו עשרה ענפים, וכלם אינם

(1) עין תיקונא שבעין קבו. (2) שמות רבה פרשה א.

בי"אם היודע תעלומות, והוא באמת מסדר אחר-כך בראוי ונוטל מזה ונותן לזה:

וְדַע, שעל-ידי זה שגזול את חברו, הוא בא להרהורים. פי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על-ידי המזון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. וכן היא מהרהרת אחריו, על-ידי שמשך אותה אליו, על-ידי שמשך לעצמו אור נפשה. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין פא): היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת-איש, שנאמר: ואת אשת רעהו לא טמא וכו'. כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו על-ידי הגזלה כנ"ל. ולפעמים יאבד הגזלן בת-זוג שלו על-ידי הגזלה, כי מאחר שנתן עינו במזון חברו, הינו באור בת-זוגו, אם-כן הוא ממאס בשלו ופונה את עצמו משלו, ואינו רוצה בחלקו, במזון שלו, באור בת-זוג שלו, על-כן היא גם היא פונה את עצמה ממנו ומתרחקת ממנו, כמו שהוא התרחק את עצמו ופנה ממנה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פרק ט): משל לאשה, שהיא ממתנת לאיש. כל זמן שהיה בדעתו להנשא לה, היתה יושבת וממתנת לו. ביון שהפליג את דעתו ממנה, אף היא הלכה ונשאת לאחר. על-כן אם אין להגזלן אשה, יוכל לאבד בת-זוג שלו. וגם יוכל הגזלן לפעמים לגזל מחברו אפלו הבת-זוג של הגזול, והכל לפי תקף וחזק תאותו וחשקו והתגברותו על מזון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בת-זוג של חברו הגזול. כי מאחר שהתגבר וגזל מזון חברו, שהוא אור נפש בת-זוגו כנ"ל, על-כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם-כן אחר המזון שגזל זה הגזלן מבעלה, ועל-כן לפעמים הגזלן גזול גם אשת חברו, על-ידי המזון שגזל ממנו בידים או על-ידי חמדה. כי דע, כי גם על-ידי חמדה ותאוה והשתוקקות שיש לו למזון חברו, גם על-ידי זה יוכל לגזלו, כי המחשבה יש לה תקף גדול, כמבאר במקום אחר (לקמן בס"י קצ"ט)^(ט). ועל-כן יוכל להיות, שיהיה להאדם מזון גזלה, אף שלא גזל כלום בידים. והוה האסור הלאו החמור שבעשרת הדברות: לא תחמד, כי החמדה בעצמה הוא אסור חמור מאד, רחמנא לצלן, כי יש כח בהחמדה לגזל ממנו מזונו ונפש בניו ובנותיו כנ"ל. ועל-כן יש אסור אפלו במחשבה לשלח יד בפקדון, כמו ששנינו בבבא-מציעא דף ע"ג: החושב לשלח יד בפקדון. כי הפלגתא היא רק אם תיב על זה כמו השולח יד ממש, אבל אסור יש בודאי לכלי עלמא כנ"ל:

והנה לפעמים הגזלן הוא בבחינת ממאס באשת נעורים וחומד אשת חברו כנ"ל, ולפעמים רוצה בשניהם, שרוצה את מזונו וחפץ גם בשל חברו. וזה בחינת מכנים צרה בתוך ביתו, והנביא הזהיר על זה, כמו שכתוב (מלאכי ב): ובאשת נעוריק אל תבגד, כי שגא שלח. הבונה: אם אין די לך בחלקך, ואתה שונא את מזונך, שאינו מספיק לך, על-כן שלח. הינו, שתעשה תקנה לזה, שתתן צדקה, שהיא בחינות שלח, כמו שכתוב (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים. כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביבין ט): אם רואה אדם שמוזנותיו מצמצמין

לא יוכל הגזלן להתגבר עליה לקבל מאורה, ואף שגזל ונטל המזון ממנו, עם כל זה כבר התגברה הנפש וצמצמה ומשכה וקבצה אורה, ולא הניחה לקבל מאורה. וזה המזון שלקח הגזלן, אינו מזון כלל, רק עפרא בעלמא, מאחר שאין בו אור כלל, והמזון הזה הוא בבחינת (איוב כח): עפרות זהב, בבחינת (יר"ב ט): אין כסף נחשב, מחמת שאין בהכסף והזהב שום אור, כי התגברה ולא הניחה לקבל מאורה. וכמו שיש הגמתו בעולם הזה, כי יש אילנות במדינת אוגריין, ששפאדם בא לטלם, הם ממשיכין ומקטינים עצמן, ואינם מניחים לפל אותם: וזה בחינת קדושין, כי כשאין שלמות בדבר, יש שם אחיזת הספרא-אחרא והקלפות, והנפש בחינת נוקבא, היא בין הקלפות, כי היא מתפזרת ונדרחת ביניהם תמיד, בבחינת (משלי ה): רגליה יורדות מות. ועל-כן כשהיא רואה זה הכסף או שונה כסף, שהוא בחינת שלמות אורה כנ"ל, ביד זה האיש שגא לקדש אותה ולהשלימה, על-ידי זה תאבה אליו ונכספת לו, שהוא ישלים אורה ויקבץ נדחיה מבין הקלפות, להוציא רגליה ממות. וזה בחינת קדושין בכסף, כי על-ידי שגשלם אורה על-ידי הכסף, ואין בה חסרון, על-ידי זה היא מתקדשת מממאנתה, ויוצאה מבין הקלפות, ועל-כן היא מקדשת ונקנית אליו על-ידי הכסף הזה, כי הכסף הוא שלמות אור האשה כנ"ל. וזה לשון קדושין שמתקדשת ומזמנת עצמה לצאת מן הממאנה, ולקבל קדשה על-ידו. ובכל המשא-ומתן שהוא נושא ונותן ומרויח, הוא משלים אורה בזה ומקבץ נדחיה, כי הוא צריך להשלים אורה תמיד, כי הוא בחינת הנקת האילן והענפים והפרות, שעל-ידי שהוא מיניקם ומשלימם, על-ידי זה האילן מגדל ענפים, הינו שמתנוצץ אורה, והענפים עושים פרות כנ"ל. וזה שנותן לה כתבה תקף אחר הקדושין, ומבטיח לה בכתבה: ואנא אפלה ואוקיר ואזיין ואפרגס יחד – שמבטיח לה להשלים אורה תמיד על-ידי המזון, כנ"ל:

וזה בחינת ירשה, ששיף לבנים. כי כשהפרות יוצאין, לפעמים עדין צריכין לענפיהם לינק מהם כנ"ל. ועל-כן כשנפטר, ואינם יכולים לינק עוד, כי נפסק הנקת האילן, על-כן הם מקבלים ויורשים המזון השיף להם להשלים אורם, והיא מקבלת השאר מה שראוי לה לאורה, וזה בחינת הכתבה שנותלת. ולפעמים אין צריכין הבנים לקבל עוד אור מהענפים, ואף-על-פי-כן נוטלים ירשה. והו מבחינה אחרת, כי כשהבנים יוצאים לעולם, יוצא תקף עמהם בת-זוגם וממונם ובניהם, הינו האילן והענפים והפרות, והאב מקבץ אורם. ועל-כן אפשר שיהיה גם-כן לאב מזון בשביל בניו, על-ידי שמקבץ חלקי אור שלהם. ועל-כן לפעמים הם נוטלים ירשה, אף שאינם צריכים לאמן, לקבל אור מענפיה, אבל הם נוטלים מזון שלהם, שקבץ אביהם על-ידם מחלקי אור שלהם, ובאמת לא היה ראוי לחלק הירשה בשוה, כי בודאי אינו שוה חלקי אורם, אבל אי אפשר למסר משפט זה לבית-דין שלמטה, כי אין יודע חלוקים אלו,

(ה) ובשחת הר"ן סימן ת, וסימן סב.

כסיל, וכן נתעבר מחו, וכן מתגברים השונאים. וכל זמן שהעכירות בתוך המת, אזי השונאים המתגברים משם, הינו מהעכירות המת, הם גם-כן שונאים בדעת ובמה, שיש להם מעם על שנאתם, אף שהדעת הנה הוא בחינות עכירות המת, כי עקר השנאה הוא רק מעכירת המת, עם כל זה יש להם על-כל-פנים מעם על שנאתם, מאחר שהעכירות עדין בתוך המת. אבל דע, שלפעמים חושק כל-כך לממון, ונעשה כל-כך כסיל, עד שאין המת יכול לסבל כלל העכירות, עד שיוצא בבחינות שערות, כי שערות הם מותרי מחין, בידוע. ואז גם השונאים הבאים משם, הינו מהעכירות הזאת, מבחינת מותרי מחין, מבחינת שערות, הם שונאי הנם, כי אין להם שום מעם על שנאתם, מאחר שאינם באים אפלו מהעכירות שבתוך המת, רק ממותרי מחין, מבחינת שערות. על-כן אין להם שום מעם ודעת, אפלו של עכירת מת, על שנאתם, והם רק שונאי הנם. וזה בחינות (תהלים טו): רבו משערות ראשי שונאי הנם, כי שונאי הנם באים מבחינת שערות, מותרי מחין כנ"ל. אבל החכם, אף שיש לו גם-כן מותרי מחין, בחינת שערות, דע, שהחכם בחינות מותרי מחין ושערות שלו הם בחינת "שער", בימין על השין, שמותרי מחין שלו הם בחינת שערים, שפותח בהם שערי החכמה והמדע לעבודת השם יתברך, כי מחמת שמחו בעצמו, אי אפשר להעולם לסבלו לקבל מאורו, הוא צריך להתלבש ולהתכסות עצמו ולהשפיל עצמו לדברים קטנים ונמוכים, כדי שיוכלו העולם לקבל ממנו, כדי שיפתח להם שערי החכמה והמדע לקרבם להשם יתברך, בבחינת (משלי יד): שחו רעים לפני טובים, ורשעים על שערי צדיק. שכדי לשחות ולהכניע הרעים לפני הטובים, צריך להביא הרשעים על שערי צדיק כנ"ל. והיו אצל הצדיק בחינת מותרי מחין, בחינת שערות. נמצא, שהשערות של החכם הם בחינת "שער" בימין, אבל אצל הרשע הכסיל הם שערות ממש, בשמאל. וזה בחינת: לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בקידושין ט): הנושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו כופתו וכו'. כי בשנושא אשה שאינה הוגנת לו, בודאי אינו מתרצה בחלקו, בממונו, באשת נעוריו, ובחר במה שאינו שלו, שאינה הגונה לו, ועל-ידי-זה הוא בחינת מותרות, בחינת שערות כנ"ל. על-כן אליהו ממנה על זה לענשו, כי הוא בעל שער (מלכים ב-א), שממנה על זה, על בחינת שערות, לעשות בהם דין. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): אליהו כופתו, ונתקדוש-ברוך-הוא רוצעו. זה בחינת מחין ובחינת מותרי מחין. כופתו - בחינת מחין, בחינת תפלין, בחינת (שיר-השירים ט): מלך אסור ברהמים, ברהיטי מחין, שהם בחינת תפלין, כמוכא⁽¹⁾. רוצעו - זה בחינת מותרי מחין, בחינת רצועות, שהן בחינת מותרי מחין:

יעשה מהם צדקה, כי מה שמונותיו מצמצמין, הוא מחמת התגברות הקלפות על הנפש, בחינת נוקבא, בבחינת: רגליה יורדות מות. ועל-ידי שמתגברים הקלפות עליה, הם יונקים ממנה ומחסרים אורה, ועל-ידי-זה אין לו ממון. אבל על-ידי צדקה הוא מוציאה מבין הקלפות, כי צדקה תציל ממות (משלי ט), הינו ממה שהיה מקדם "רגליה יורדות מות". ועל-כן על-ידי צדקה יוכל לתקן ממונו, בחינות אשת נעוריו, ולא לבגד בה, וזה: כי שנא שלה:

ודע, שעל-ידי צדקה יוכל לתקן ממונו גולה שיש לו, הינו שגזלו על-ידי חמדה, כי גולה ממש אין לה תקון עד שישב את הגולה, וכן אם גזל את הרבים, צריך לעשות בהמון שגזל צרכי רבים, אבל אם יש לו ממון גולה על-ידי חמדה כנ"ל, זה יכול לתקן על-ידי צדקה, שעל-ידי צדקה יתקנים כד. הינו, שיתקנים אצלו ממונו, אף שהיא של גולה על-ידי החמדה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין עא) על פסוק (מלאכי ג): וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם בזהב וכסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה - צדקה עשה תקדוש-ברוך-הוא על משפחה שנטמעה נטמעה. הינו, שעל-ידי צדקה נתתקן הגולה, שהוא בחינות משפחה שנטמעה, כי הוא בחינת גזול נפש בניו ובנותיו ונטל אשת חברו כנ"ל. על-כן הוא בחינת משפחה של תערובות, ועל-ידי צדקה נתתקן שיתקנים כד, כמו שאמרו: משפחה שנטמעה - נטמעה. וזה: וישב מצרף ומטהר כסף וזקק אתם בזהב וכסף. הינו, שיצרף ויזקק הכסף והזהב, שהוא של גולה כנ"ל, שהוא בחינת משפחה שנטמעה, כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הנושא אשה לשם ממון הנין לה בנים שאינם מהגנים (קידושין ט). כי בשנשאה לשם ממון ופונה עצמו להמון, הוא שופה וכסיל, כי לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו (קהלת ט⁽¹⁾). הינו, שהחכם בשנושא אשה הוא פונה לימינו, הינו להתורה, שהוא בחינת ימין, כמו שכתוב ורבים (ט): מימינו אש דת למו. הינו, שנושא אשה בשביל התורה, כדי שילמד תורה בטהרה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות ט): הלומד תורה בטהרה נושא אשה וכו'. אבל לב כסיל לשמאלו, שנושא אשה בשביל ממון, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי ט): בשמאלו עשר וכבוד. ונמצא, בשנושא לשם ממון הוא כסיל, ופוגם ואובד דעתו, ועל-כן הנין לה בנים שאינם מהגנים, מאחר שפגם הדעת, שמשם באים הבנים:

ודע, שעל-ידי שפונה עצמו להמון, מזה נעשים שונאים. כי עקר התגברות השנאה הוא בא מבבלבול ועכירת המת, כי אהבה תלויה בדעת ושכל, וכמו שכתוב (איוב לב): הקשיח בניה ללא לה, כי השה אלוך חכמה. הינו, שאין לה אהבה על בניה, זה בא מחמת שאין לה חכמה, ועל-כן כשיש לו עכירת המת, מזה יונקים ומתגברים השונאים. וכפי הבבלבול והעכירות של המת על-ידי תאות ממון, בן התגברות השונאים. ולפעמים נעשים מזה שונאי הנם, כי לפי תאותו ופגיתו לממון, בן נעשה

ואת התורה של חמר אסור גולה והתורה שבסימן סח הקודם, מענין פגם הפעם, שמפסיד העשירות - שני התורות אלו יש להם חבור ושיכות זה לזה, כמוכן למשכיל, והם מהבירים יחד בתוך התורה של היכל הקדש, שבסימן נמ, כי שם הובאו שני ענינים אלו בקצור בתוך המשך התורה התיא. עין שם הישב:

(1) עין מ"ר במדבר פרשה כב. (2) בתקוני זוהר תיקון ה, ובתיקון ו שבסוף התיקונים.

ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ויקרא ט)

כי כל הדברים הם על הארץ, כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ, וכל הדברים והבריות הולכים ומנחים על הארץ, ואי אפשר שיפסקו ויתרחקו מהארץ, אם לא על ידי כח המכריח, הינו על ידי שיש מי שמכריח הדבר, ונוטלו ממקומו מהארץ ומרחיקו ממנה, וכפי כח המכריח, בן גתרחק הדבר מהארץ, ואחר כך, בשנפסק כח המכריח, חוזר הדבר להארץ. כגון: אם זורק אדם דבר למעלה, אזי על ידי כחו מכריח הדבר ומפסיקו מהארץ, וכפי כחו, בן מכריח הדבר וחוזקו למעלה יותר. ואחר כך, בשנפסק כחו, שהוא כח המכריח, חוזר הדבר ונופל להארץ. כי הארץ יש לה כח המושך, וממשכת כל הדברים לעצמה, כי אם לאו, לא היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי לפל ממנה, מחמת שהיא בדורית, וכל בני העולם עומדים סביבה, פידוע, אף שיש לה כח המושך. ועל כן, בשנפסק כח המכריח, וחוזר הדבר ונופל למטה להארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר, זה מחמת שמתקרב להכח המושך של הארץ, על כן נופל במהירות יותר למטה. והצדיק הוא בחינת עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם, כמו שכתוב (משלי ט): וצדיק יסוד עולם. וכל הדברים עומדים עליו, ויש לו כח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם, שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו, ואפלו כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כל אחד לפי בחינתו. יש שהוא בחינות ענף ממנו, ויש שהוא בחינות ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם הוא ענו ושפל ומשים עצמו בעפר, בבחינות (בראשית יח): ואנכי עפר ואפר, ועל כן הוא יסוד עולם, הינו בחינת עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל. וזה שאנו מבקשים: ונפשי בעפר לכל תהיה. הינו שיהיה לה כח המושך להמשיך הכל אליו בעפר כנ"ל. וזה הצדיק ממשך כל השפעות לעולם, בבחינות (איוב כח): ועפרות זהב. שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר, מהצדיק הנ"ל, ועל כן אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד, כי הוא בחינת זריעה על העפר, שמצמחת ככל בפלים, בבחינות (הושע ט): זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד. אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחינת עפר כלל, אינו עושה פרות. וזה שקלל ירמיה את אנשי ענתות: בעת אפך עשה בהם – הכשילים בעניים שאינם מהגנים (ב"ק טו), הינו שאינם בבחינת עפר כלל, ועל כן הצדקה שנותנים להם אינה בחינת זריעה כלל. והנה היה ראוי שימשכו כל בני אדם לזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל, אף על ידי כח המכריח מפסיקין ומרחיקין ממנו, הינו שיש בני אדם, שעל ידי דבורם ומעשיהם הם מכריחים את

בני אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל, ולפי כח המכריח, בן מרחיק מהצדיק כנ"ל, ואחר כך, כשיפסיק כח המכריח, יחזר וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק שהוא בחינת עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח, ושוב להעפר, להצדיק הנ"ל שיש לו כח המושך כנ"ל. ועל כן יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדין בכח המכריח, המרחיק אותם, אבל אחר כך, כשיפסיק כח המכריח, יחזרו ויתקרבו כנ"ל. וזה שאנו רואין, כשאדם נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך כנ"ל:

וזה בחינת משכן, כי משכן היה לו כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם, בחינת (שיר השירים א): משכני אחריד נרוצה. אחריד נרוצה דיקא, כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר כנ"ל, מחמת הכח המושך כנ"ל, וכמו בא במדרש (שמות פ"א), שהמשכן הוא לשון משכון, שהוא משכון לישראל, שתשרה שכינה אצלם אפלו אם יחטאו, הם ושלום, כמו שכתוב (ויקרא כ): ונתתי משכני בתוככם ולא תנעל נפשי אתכם. נמצא, שעל ידי המשכן השכינה שורה בישראל, הינו כנ"ל, כי משכן לשון משכני וכו', שיש לו בחינת כח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם כנ"ל. ועל כן אי אפשר להקים את המשכן, אלא הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת משה, שהיה ענו מפל האדם, כמו שכתוב (שמות ט): ויקם משה את המשכן. ואחר לא היה יכול להקימו, כי דוקא זה הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת כח המושך, יכול להקים המשכן, שהוא בחינת כח המושך, להמשיך האלקות כנ"ל. וזה שכתוב (דברים ט): לא מרצבכם חשק ה' בכם כי אתם המעט, ודרשו רבותינו וזרונם לברכה (חולין פ"ט והובא בפרש"י שם): לא וכו', רק מחמת שאתם ממעיטין עצמכם וכו' חשק ה' בכם, כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן, על ידי זה הם בבחינת עפר, שיש לו כח המושך, בחינת משכן, שמושך האלקות כנ"ל, ועל כן חשק ה' בכם. וזה בחינת (ישעיה נ): אשכן את דבא, כי על ידי שפלות, שמישים עצמו בעפר, על ידי זה יש לו כח המושך להמשיך השם יתברך אליו, שזהו בחינת המשכן כנ"ל: וזה בחינת הכבוד הנאמר אצל המשכן, כמו שכתוב: ונקדש בכבודי (שמות כט), וכמו שכתוב: וכבוד ה' מלא את המשכן (שם ט), כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם, מקטן ועד גדול, כלם הם מקבלים רק מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, בחינת משכן, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדלה הוא רק אצל זה הצדיק, וכלם מקבלים ממנו, כמו שכתוב (פילגלג לא): כל מקום שאתה מוצא גדלתו, שם אתה מוצא ענותנותו. נמצא, שבמקום השפלות והקטנות, שם שורה כל הכבוד והגדלה, כמו שכתוב: אשכן את דבא, ועל כן כל הראשים שבעולם מקבלים כבודם מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר. וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד, שזה הממנה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל על ידי זה הצדיק, כי כפי הקמתו את המשכן בכל פעם, שממש בא הכבוד, בבחינות: וכבוד ה' מלא את המשכן כנ"ל, בן נתחדש כל הכבוד והראשיות כנ"ל:

זוה: ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי בשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם, הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד בנ"ל, ועל ידי זה קורא אותם, כי בלם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה: ביום השמיני, שהקים משה את המשכן, על ידי זה: קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם, מקמן ועד גדול. כי על ידי הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחינת אהרן ובניו וכו' בנ"ל. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (י"ח א), שניסן ראשי השנה למלכים, כי אז היה הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממנים והראשים בנ"ל. ועל כן היה הקמת המשכן בראשי חדש ניסן דוקא, כי זה בחינת ראשי חדש, שעל ידי זה נתחדשים כל הראשים בנ"ל. וזהו בחינת: ראשי חדש ניסן - ראשי השנה למלכים, בנ"ל:

כי יש כמה בחינות ביצור הרע. כי יש בני אדם נמוכים מגשמים, שהיצור הרע שלהם הוא גם כן יצור הרע נמוך ומגשם, והרב, היצור הרע שלהם הם הדמים בעצמם, הינו הדם שבחלל השמאלי, שהוא בתקפו, ועקר בלבולים שלהם מעבירת ומבלבול הדמים. ובאמת, מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצור הרע הזה הוא אצלו שמות גדול ושגוען, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפלו מה שנחשב בעיני ההמון לנפיון גדול, כגון הנפיון של תאות נאוף, הוא אצלו שמות, ולא נחשב לו לשום נפיון כלל^(א). כי מי שיש לו שום דעת ויודע מעט מנדלת אדונינו הבורא יתברך שמו, כמה שכתוב (תהלים קלח): כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדנינו מכל אלהים. ואי אפשר להסביר זה, לא בכתב ולא בעל פה^(ב), כי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (וירא כ:): נודע בשערים בעלה - לכל חד לפום מה דמשער בלבה. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנפיון, ואין צריך שום התגברות על זה. רק שיש בחינת יצור הרע, שהוא מלאך הקדוש, ואף על פי כן הוא יצור הרע, וצריך להתגבר ולהמלט מאד ממנו. הינו בחינות גבורות, בחינות דינים. וזה הפרדעת יש לו זה היצור הרע הנ"ל, הינו גבורות ודינים, וצריך להתגבר עליו ולהמתיק הדינים, שיהיה רק בלו טוב, כי מי שנכלל במקום שצריך להכלל, הינו באין סוף, שם בלו טוב, ואין שם דין, חס ושלום, על כן צריך להיות בלו טוב ולהמתיק כל הגבורות והדינים, שהם היצור הרע שלמעלה. ובזה פגם דוד בכתב שבע, כי בודאי חלילה לומר שדוד חטא בגשמיית מחמת תאוה, חס ושלום, כי כבר אמר דוד בעצמו: ולבי חלל בקרבי (תהלים קא), שהרג כבר את היצור הרע הגשמי בתכלית והכניע הדם שבחלל השמאלי. ואף שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (שבת נ:): כל האומר דוד חטא אינו אלא מועה וכו', אף על פי כן אפלו זה הפגם הקטן והחטא קל שנעשה, כמובא, גם זה בודאי לא היה חס ושלום מחמת תאוה, מחמת עבירת הדמים, חס ושלום, שמשם בא תאוה זו של נאוף. רק הפגם שלו היה למעלה בגבורות, שלא המתיק היצור הרע שלמעלה, הינו הגבורות והדינים. וגם זה היה בדקות גדול, כי ראוי היה בת שבע לדוד וכו'. וזה שאמר בדרך (ד"א כ:): לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת, הינו שלא המתיק הגבורות, על כן לא זכה לבנות הבית. ואף שמלחמת ה' נלחם, עם כל זה למעלה למעלה, בתכלית המעלה, במקום שצריך להכלל, הינו באין סוף, שם בלו טוב, וצריך להיות רק טוב בלי שום דינים כלל: וזה בחינת (ת"י תיקון ע, דף קנב): אפלו בטר עליון אכמא איהו לגבי עלת העלות, בחינת (תהלים כ:): לא ידעו

זוה: ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי בשהצדיק צריך לקרות את ראשי העם, הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המשכן, ששם הכבוד בנ"ל, ועל ידי זה קורא אותם, כי בלם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה: ביום השמיני, שהקים משה את המשכן, על ידי זה: קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם, מקמן ועד גדול. כי על ידי הקמת המשכן קרא את כל ראשי העם, שהם בחינת אהרן ובניו וכו' בנ"ל. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (י"ח א), שניסן ראשי השנה למלכים, כי אז היה הקמת המשכן, שמשם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממנים והראשים בנ"ל. ועל כן היה הקמת המשכן בראשי חדש ניסן דוקא, כי זה בחינת ראשי חדש, שעל ידי זה נתחדשים כל הראשים בנ"ל. וזהו בחינת: ראשי חדש ניסן - ראשי השנה למלכים, בנ"ל:

עא דע

שקשה מאד להיות מפרסם, כי מה שהוא מפרסם הוא מזיק לו מאד, כי לפעמים צריך לסבל וסורין בשביל רבים, כמה שכתוב (ישעיה נ:): ובחברתו נרפא לנו, כי מאחר שהוא מפרסם, על כן הוא בבחינות (ע:): לכן אחלק לו ברבים, על כן צריך לסבל וסורין בשביל רבים, כי עליו נאמר: ובחברתו נרפא לנו. רק שיש כמה בני אדם, שצריכים להיות מפרסמים, ועושים אותם דוקא מפרסמים. אבל יש צדיקים, שמקבלים מעצמם וסורים עליהם בשביל ישראל, ובזה מחליפין השפע, כמבאר למעלה בסימן סג על פסוק: ובשתים יכסה פניו, עין שם:

[אדר תקס"ה, סמוד לברית של בנו הק' שלמה אפרים ז"ל]

עב לפעמים

בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באותו שעה איש כשר, ואחר כך רוצה לעשות עבדא, באשר שנתעורר לבו לתשובה. כן רוצה לנסע להצדיק, ואחר כך, בשנוסע, מתגבר עליו היצור הרע ונופל מתשוקתו שהיה לו תחלה. ואחר כך, כשבא להצדיק, מתגבר עליו היצור הרע עוד יותר ואובד כל חשקו. אל יקשה בעיניך זאת ואל יבהלוך רעיוניך על זה. כי דע, שזה נמשך מחמת כי בתחלה, כשבא לו הרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על ידי מעשיו באותו שעה המית יצרו ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המיתו בזה הרהור תשובה והעבדא של אותו השעה, ואחר כך, בשרוצה לנסע,

(א) עין שבחי הר"ן סימן טו, ובשיות הר"ן סימן נא. (ב) עין שחות הר"ן סימן א.

ולא יבינו בחשכה ותהלכו, בחינת*^(א) הקדשה שלמעלה*, שהוא היצר הרע של הצדיקים הקדושים הנ"ל. וכן שלמה המלך, עליו השלום, שנשא את פרעה ונשים נכריות רבות, בודאי לא יעלה על הדעת, שהיה מהיצר הרע הנשמי, כי היה חכם אמת, כמו שכתוב (מלכים א-ה): ויחכם מכל האדם וכו'. וכבר מנה קלל בדינו, שמי שהוא חכם אמת קצת, אינו נחשב אצלו זאת התאוה לשום נסיון. אפלו אם תתבע אותו אשה יפה במקום סתר, שהיה בידו למלאות התאוה, הוא אצלו רק שטות ושיגעון, ואינו נחשב לו לנסיון כלל. ומה שנאמר בתורה שבת יוסף הצדיק שעמד בנסיון, יש בזה סוד. ועקר הנסיון בבחינה הנ"ל, בבחינת המתקת הגבורות, לנצח היצר הרע של מעלה, אבל לא לנצח היצר הרע הנשמי, שזה אינו נסיון כלל. וכן מה שפגם שלמה, לא היה רק בבחינה זו כנ"ל:

* וגם למעלה (בביבול) אצלו יתברך מציינו בחינת יצר הרע הנ"ל, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ"ב וט"ב וט"ב ב"ר ש"י): בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, שזה בחינת יצר הרע כנ"ל, ואחר כך בביבול שבר היצר הרע ושתף מדת רחמים וכו', ומזה הכח נשתלשל ונמשך כח למטה לשבר את היצר הרע, פי לולא זאת לא היה כח לשבר היצר הרע. וכן מבאר לשון זה בגמרא (יומא ס"ג): שאמרו שם: זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארץ אפים לרשעים. נמצא מבאר שם ענין הנ"ל, שמה שהשם יתברך כובש מדת הדין ומאריך אפו, הוא בחינת שכינת היצר הרע אצלו יתברך^(א). וענין בזה בכמה מקומות, שם מוכן ומבאר, ששכינת מדת הדין הוא (שרש)^(ב) בחינת היצר הרע:

שפגם שלמה, לא היה רק בבחינה זו כנ"ל:

ועל-כן מי שיש עליו דינים, חס ושלום, ויש לו איזה צרה, רחמנא לצלן, צריך לראות ולהשתדל מאד להנצל מהיצר הרע אז, כי עקר היצר הרע הוא מהדינים, פי אפלו היצר הרע העב והנשמי של עכירות הדמים, בודאי יש לו שרש למעלה הימנו, וזה היצר הרע שלמעלה ממנו יש לו גם-כן שרש, פי יש כמה בחינות ביצר הרע^(א), ויש יצר הרע שאינו מגשם כל-כך, שאינו מעכירת הדמים, אך הוא בחינת קלפה דקה. וגם זה היצר הרע, אינו היצר הרע של הקדושים בעלי חכמה ודעת, פי אצלם הוא רק היצר הרע שלמעלה, שהוא מלאך הקדוש, שהוא בחינת גבורות ודינים, והוא תכלית השרש העליון של כל היצרים רעים, מהיצר הרע העליון עד היצר הרע התחתון המגשם והמזהם, השוטה והפתי והסבל, עכירת הדמים. על-כן בשיש על אדם דינים, מאחר שמתגבר עליו גבורות ודינים, שהוא השרש של כל היצר הרע, על-כן אז מתגבר עליו מאד היצר הרע שלו, וצריך השתדלות והתחזקות על זה. ותדע, שהיצר הרע של רב העולם, שהוא עכירת הדמים, הוא שטות ושיגעון

וסכלות גדול, כמה שאמרו (סוטה ג): אין אדם עובר עברה אלא אם-כן נכנס בו רוח שטות. פי באמת יש רוח שטות של עברה, שהוא חכם גדול יותר מכל העולם, ואף-על-פי-כן הוא רוח שטות, אך זה הרוח שטות של רב העולם הוא שטות ממש, אויל, פתי ומשגע. והלוא תראה, שיש כמה בני-אדם, שיש להם הרהורי עבודה-זרה, ויש שבשעה שעומד להתפלל, בא לנגדו דמות עבודה-זרה, ואף שיודע בעצמו שאין בה ממש, אף-על-פי-כן מתגבר עליו מאד, ומצטער ועומד לפניו זה הדמות, וקשה לו מאד להעביר זאת מדמיונו ומחשבתו. ועתה ראה, הניש לך שטות גדול ושיגעון יותר מזה. ובודאי מי שמתגברים עליו אלו הדמיונות, קשה לו מאד להנצל מהם ולהעבירם ממחשבתו, וכל מה שמתגבר ומנענע וזורק ראשו הנה והנה, מתגברים עליו הדמיונות אלו יותר ויותר, כי זה טבע וסגולת של אלו היצרים הרעים המזהמים. כל מה שרוצים להתגבר על אלו המחשבות, יותר ויותר הם מתגברים, פי הוא כמו שאדם בורח מדבר, ומסתכל מן הצד בלאחר יד על זה הדבר שברח ממנו, ואזי הדבר הזה מתגבר עליו ביותר, כי לא הסיח דעתו מזה, רק אדרבא, שמסתכל בכל פעם לאחוריו על זאת המחשבה, והכן זה. וכמו שידוע לכל מי שנלכד בזה, ויש לו אלו המחשבות רחמנא ליצלן, ובהו יכול כל אדם להבין שהוא שטות ושיגעון גדול, והוא רק מעכירת הדמים, מעכירת ובלבול המת, פי זה ידוע לכל, שעבודה זרה אין בה ממש, ואף-על-פי-כן קשה לו מאד לסלק מחשבתו מהם, מחמת שצריך נתייעור ונתבלבל מזה מאד. בן אלו הרהורי זנות שיש לרב העולם, בפרט בשרואה בעיניו, כגון בעת שנגדמן לפניו אשה, וכשהוא רוצה להיות איש כשר, ואינו רוצה אלו הרהורים, ואזי מנענע ראשו ורוצה לסלק המחשבות אלו ממנו, ויותר ויותר הם מתגברים עליו כנ"ל. ובאמת, מי שיש לו דעה, הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה מה שאינו נופל עליו הרהור מזה, ואינו צריך כלל לזרק ולנענע ראשו כלל, וכמו שאצל רב בני-אדם הוא שטות ושיגעון אלו הרהורי עבודה זרה, בן אצלו שטות הרהורי זנות. ועל-כן איתא בזהר (קדושים פד), שרבי שמעון בר יוחאי כד חזא נשין שפירין, אמר: אל תפנו אל האלילים, פי הם בחינת אלילים, וכמו שהרהורי עבודה זרה הם שטות נגלה לכל העולם, בן אלו הרהורי זנות הם שטות ושיגעון. על-כן עקר התקנה - מי שצריך נלכד בזה ויש לו אלו המחשבות, הן הרהורי זנות, הן הרהורי עבודה-זרה, חס ושלום, אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שיוצדף ויטהר דמיו, וילך אצל חכם האמת, ויזרה לו דרכי התשובה, דרכי החכמה, עצות נכונות על כל דבר - אז יבנע לבבו הערל, ושב ורפא לו. אבל כל זמן שעדיין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים לסלק המחשבה, כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל: גם עצבות הוא מזיק מאד, ונותן כח לזה היצר הרע העב הנשמי. על-כן אדרבא, אם רוצה להיות ירא ה'

(א) עין לעיל אחר המאמר בסיומן נ, ב"ה שיר לעיל. (ב) עין רש"י שם בגמ' הנ"ל. ועין ב"ב טו באדם שמסיתין אותו וניסת וכו', הוא שטן הוא יצירה וכו', ועין סוכה נב ע"ב שכביכול הוא ית' בעצמו מתחרט על בריאת היצירה וכו'. וכ"ז לשבר את האונן, כפי המהרש"א בחידושי אגדות ב"ב שם. והכל שבח"י מדת הדין משתלשל בח"י המלאכים העומדים לשמאל, עד שנשתלשל גם בח"י השטן, כמ"ש (איוב א) ויבא גם השטן בתוכו, והוא שטן הוא יצירה, כי משם נמשך שורש היצירה שבלב האדם, שע"י יש לו בחירה. (ה) ועין זוהר בראשית דף מט ע"ב, ובוהר ויצא דף קמח, ובוהר שמות דף כו ע"ב, ובתיקון כא בענין פרה אדומה, ושם ב"ב ס' ויגבורה תמן ס"ג דאיהו יצירה, וכן מבואר בבתיב הארז"ל במקומות הרבה, ועין מאורי אור. (ו) בלק"ת סימן ה, אות ו' ובסימן ט.

ויענין לעיל בהתורה "אור הנני" (סימן טו), שם מבאר גמ"כ ענין זה) וזהו פרוש הפסוק: כי תעבור במים - ותעבור מלשון התגלות, כמה שכתוב (שמות יב): ועבר ה' לנגף את מצרים, ותרגם אונקלוס: ויתגלי ה' וכו', ואין מים אלא תורה (כ"ק י). והפרוש הוא, כשתרצה שיתגלה לך הנסתר מהתורה - אתך אני, כלומר, תראה שתעשה הכלי שנקראת "אני" בגיל:

על השמים אלהים על כל הארץ כבודך: (תהלים נז)

הנה כל אדם צריך לרפאת נפשו, דהינו להעלותה למקום שרשטה. ובמה, דהנה יש שני מיני דינים^(א): א' דינא דמסאבא, בחינת נחש הטיל זקמא בניה (שבת קסו). ויש דינא קדישא, כמו שכתוב (משלי ג): אשר יאהב ה' יוכיח. והתחלת התקרבות הוא התרחקות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ח): כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקים עליו את הדין מלמעלה. והוא בחינת מחין דקטנות, והוא בחינת (בראשית כח): אברהם הוליד את יצחק. כי אברהם הוא חסד ויצחק הוא גבורה, פחד יצחק (שם לא), וחסד זה מלבש בגבורה, הדין הוא דכתיב (תהלים ט): בגבורות ישע ימינו, וזה שגאמר (שם קיז): כי גבר עלינו חסדו. וזהו, כי יצחק הוא בחינת אלקים, כמו שכתוב (בראשית כא): צחוק עשה לי אלקים. והוא בא מבחינת שרה, מדת מלכות, כמו שפרש רש"י (שם יז, והוא מנ"מ ברכות יג), ששרה על כל העולם, ודינא דמלכותא דינא (גיטין יג). והמלכות נקרא צדק, כמו שכתוב (ת"י דף יג): צדק מלכותא קדישא, ומלפי צדק מלך שלם (בראשית יד). וזהו בחינת קטנות, והוא בחינת: ותכהין עיניו מראות (שם כז). והוא בחינת השך - ולחשך קרא לילה (שם א). והוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ישעיה כז): נפשי איתך בלילה^(ב). וצריך כל אדם לילך מקטנות לגדלות, וכשפא לגדלות הוא בחינת (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. וזה מה שאמר הכתוב (שם א): וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה (ברכות ח). ושני בחינות אלו הן בחינות הושענא רבא רבא ושמת-תורה, שהן בחינות יצחק ועקב, כי הושענא רבא הוא בחינת דבור בלא דעה, והוא בחינת ערבה, כי ערבה דומה לשפתים (תנחומא פ' אמור, וזהו צו דף לב, פנחס רנז), כדאיתא בזהר הקדוש (קדושים דף פה): אית מאן דלעי באורייתא ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעלא, וקדשא בריך הוא חדי בהאי מלה, וקביל לה ונטע לה סחרנין דהאי נחלא, ואתעבדו מאנון מלין אילנין רב רבין, ואקרוני ערבי נחל. ושמת-תורה הוא בחינת דבור בדעה, והוא החיות של הנפש, כמו שכתוב בזהר (שם): זכאין אנון דידעי אורחוי דאורייתא ומשתדלי בה בארח מישור, דאנון נטעין אילנא דתיין לעלא דכלא אסותא וכו'. וזה שכתוב (מלאכי ג): שמש צדקה ומרפא בכנפיה. כי שמש

ורוצה להתפלל ואינו רוצה באלו המחשבות רעות, צריך שלא להשיג עליהם כלל, ושלא יכפת לה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק - בתורה או תפלה או משא-ומתן - ולא ישיג עליהם כלל. וכמו ששמעתי מעשה באחד, שבשעה שעמד להתפלל, היה מודמן ועומד לפניו בדמיונו עב"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, שלא יכפת לה, ויעמד העב"ם, ואף-על-פי-כן יעשה את שלו ויתפלל, ובזה יסתלק ממנו. אך זה עצה לפי שעה, כל זמן שלא נתקדש גופו עדין, והעקר לקדש ולטהר עצמו בג"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר בג"ל:

לשון החברים
[תחילת קיץ תק"ס, שבת ראשון שחרור מא"י בסעודה שלישית]

תעבור במים אתך אני: (ישעיה מג)

דהנה התורה סתים ונליא, והקדוש-ברוך-הוא גמ"כ בן סתים ונליא, דהינו מה שנגלה לנו הוא הלבוש והיצוניות, ומה שנסתר ממנו הוא הפנימיות. והנה כל אדם צריך לזרז את עצמו להשיג הפנימיות, מה שנסתר ממנו, אך איך יוכל להגיע אל הנסתר ממנו - בתפלה לשמה, שיקשר המחשבה אל הדבור של התפלה בקשר אמין וחקק, כי הקדוש-ברוך-הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים (חולין ט). ולמה, כי הקדוש-ברוך-הוא חפץ חסד הוא^(א), ורוצה תמיד להשפיע השפעות וברכות, ואין השפעה יכולה לירד, רק על-ידי כלי הנקרא "אני", שגאמר (במדבר ט): ואני אברכם. והכלי הנ"ל נעשה על-ידי כל אחד מישראל, כשמתפלל באפן שמקשר המחשבה להדבור, כי כל אחד מישראל נקרא צדיק, שגאמר (ישעיה ט): ועמד בלם צדיקים. והצדיק נקרא "אלף", מלשון: אלופינו מסבלים (תהלים קמז). והגון נקרא דבור, כי הדבור הוא מלכות, על-דרך: מלכות-פה^(ב), ומלכות נקרא נון, כמו שכתוב (תהלים עב): ינון שמו, ופרש רש"י: לשון מלכות. והיוד נעשה על-ידי המחשבה שמקשר להדבור בג"ל, כי המחשבה נקרא יוד, כמו שכתוב (שמות ט): אז ישיר משה, ופרש רש"י: יו"ד על-שם המחשבה נאמרה. ונגמר הכלי הנקרא "אני", והשפע יורד, ונשלם חפץ השם יתברך, כי חפץ חסד הוא, ולפיכך השם יתברך מתאוה לתפלתן:

ידוע הוא, כי מי שמקבל תענוג מאחר, נקרא נוקבא, רוצה לומר לגבה. ונמצא, כשהשם יתברך מקבל תענוג מישראל מתפלתן, כביכול נעשה נוקבא לגבי ישראל, וזהו שכתוב (במדבר כח): אשה ריח ניחוח לה. כי על-ידי ריח הניחוח, שמקבל השם יתברך מתפלות של ישראל, נעשה בסוד אשה. ונקבה תסובב גבר (ירמיה לא). אמ"כ מהפנימיות נעשה היצוניות.

(א) מיכה ז. (ב) פתח אליהו. (א) עיין זוהר פקודי דף רכג ע"ב. (ב) עיין זוהר לך לך דף פג.

ולקבינה. כי יש שני מיני דינים: כי יש דינא דמסאבא, בחינת: נחש הטיל זקמא בחנה. ויש דינא קדישא, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח. וזהו בחינת התרחקות, שהוא התחלת ההתקרבות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקים עליו את הדין מלמעלה. דהינו, כשאדם רוצה להצדיק את עצמו ולהתקרב להשם יתברך, אזי מצדיקים עליו את הדין, דהינו שנמשכים עליו דינים ויסורים. ואלו הדינים והיסורים נראין בהתרחקות, כאלו רוצים להרחיקו מעבודתו, חס ושלום, ובאמת זה ההתרחקות הוא עקר ההתקרבות, כי אלו הדינים וההתרחקות הם למוכתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח. כדי שיעמד בנסיון הזה, ויתגבר ויתאמץ להתקרב יותר. (ועי' במקום אחר¹⁾ שהמניעות הם בשביל החשק, ועוד מבאר מזה בכמה מקומות). ועל-כן זה הדין הוא בחינת דינא קדישא, רק שהוא בחינת מחין דקטנות, שמשם עקר אהיות הדין, כידוע. וזהו בחינת: אברהם הוליד את יצחק. כי אברהם הוא בחינת חסד, ויצחק הוא בחינת גבורה, בחינת פחד יצחק. הינו, שזה הדין הקדוש, שהוא בחינת יצחק, הוא נולד ונמשך מאברהם, שהוא בחינת חסד. כי באמת בזה הדין מלבש חסד גדול, כי הוא למוכתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח כנ"ל. וזה בחינת: בגבורות ישע ימינו - שבתוך הגבורות והדינים מלבש בהם ישע ימינו, בחינת חסד. כי זה הדין נמשך מחסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזהו בחינת: כי גבר עלינו חסדו - שהגבורות הם חסדים באמת כנ"ל, כדי שיתקרב על-ידי זה יותר להשם יתברך כנ"ל. אבל צריך כל אחד לראות להמתיק זה הדין, כי הדינים הם מבחינת מחין דקטנות, וצריך כל אדם לילך מקטנות לגדלות, ועל-ידי זה ימתיק את הדין, שהוא בחינת יצחק, כי יצחק הוא בחינת דין, בחינת אלקים, כמו שכתוב: צחוק עשה לי אלקים. כי יצחק נולד משרה, שהיא בחינת מלכות, כמו שפרש רש"י, שנקראת שרה על-שם ששרה על כל העולם בלו, ומלכות הוא בחינת דין, בחינת דינא דמלכותא דינא, ועקר הדין הוא, כשהוא בבחינת מחין דקטנות, שאז נקראת המלכות צדק, כידוע, כי צדק מלכותא קדישא, בחינת: ומלפי צדק מלך שלם. ואז, כשהמלכות היא בבחינת צדק, אז הוא בחינת מחין דקטנות, בחינת דינים, שמשם נמשך הדין של יצחק, שהוא בחינת החשך, בחינת: ותכהין עיניו מראות, שהוא בחינת לילה, בחינת: ולהשך קרא לילה. וזהו בחינת נפש, בחינת: נפשי אויתך בלילה. וצריך כל אדם לילך מקטנות לגדלות, ולהמתיק הדין, שבא מבחינת מחין דקטנות. וכשבא לבחינת מחין דגדלות, זהו בחינת: ותפקחנה עיני שניהם. ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. כי עקר ההמתיקה הוא על-ידי חכמה, בחינת מחין דגדלות, דהינו על-ידי ידיעת התורה, כי התורה נקראת אור, [בחינת (משלי ב): ותורה אור], וכמו שכתוב: וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה. הינו, כי התורה היא בחינת אור, שהיא הפך החשך, שהוא בחינת דין כנ"ל, כי על-ידי ידיעת

הוא בחינת יעקב, שהוא בחינת דבור גדעה, והוא בחינת אילנא דאסותא. וזה מאמר הפתוב (תהלים פד): שמש ומגן ה' אלקים²⁾. כי בחינות יצחק ויעקב הם בחינות דין ורחמים. וזה פרוש (ישעיה ב): והיה אור הלבנה כאור החמה. כי הלבנה הוא בחינת יצחק³⁾, והחמה הוא בחינת יעקב⁴⁾. וסימן שיידע אדם אם הוא בבחינת דינא דמסאבא ואם הוא בבחינת דינא קדישא, סימן לדבר - תפלה. כשאין בו בטול תפלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): איזהו יסורין של אהבה. כל שאין בו בטול תפלה, שנאמר: ברוך אלהים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי. ותפלה הוא בחינת פנים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ויסב חזקיה פניו ויתפלל. וזה שכתוב (תהלים ב): הסתרת פניך הייתי נבהל. וזה מה שפרש רש"י: לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה, בחינת סטרא דמסאבא, והקדוש-ברוך הוא צר קלסתר פנים של יצחק דומה לו, והיו הכל מודים שאברהם הוליד את יצחק. פרוש, שהדין הוא בחינת דינא קדישא, ומסטרא דאברהם הוליד יצחק. ובבחינת דין זה, שהוא הנפש, יש שתי בחינות: יעקב, הוא הדבור, ובחינת עשו, הוא הסינים, והוא בחינת (ויקרא ט): נפש כי תחטא. וזה פרש רש"י: אלה תולדות יצחק בן אברהם - יעקב ועשו. וכשבא אל בחינת יעקב, הוא החכמה, כמו שכתוב (בראשית כ): ויעקבני זה פעמים, ותרגם אונקלוס: וחכמיני - אז נתרפא בחינת הנפש, כמו שכתוב: שמש צדקה ומרפא בכנפיה. וזה שכתוב (תהלים יט): תורת ה' תמימה משיבת נפש. והדבור בלא דעה נקרא צדק, כמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון. וכשבא אל בחינת יעקב, היא החכמה, נקרא צדקה, וזה פרוש הפסוק (ישעיה עב): אני המדבר בצדקה רב להושיע. דהינו הנפש, שהיה מקדם בלא ידיעה, ונושע על-ידי הצדקה, שהוא בחינת דבור בידעה. וזה פרוש הפסוק (משלי ג): רפאות תהי לשריף. שהיא מדת מלכות, וכשבא אל בחינת חכמה, נתקן הנפש ומעלה לשרשו. כי טפת הזרע נמשכת מהמת, ומחא חכמה⁵⁾, וכל העבודות שצריך האדם לעבד הבורא, הוא רק שיתגלה כבודו. והחכמה נקרא כבוד, כמו שכתוב (מלאכי א): ואם אב אני איה כבודי. ואב נקרא חכמה, כמו שכתוב (בראשית מא): אברה, פרש רש"י: אב בחכמה. ועל-ידי חכמה נתחדשו העולמות, כי קדשא בריך הוא באורייתא ברא עלמין, והתורה נקרא חכמה, וישראל עלו במחשבה תחלה (ביר פ"א), וכשבא הנפש אל החכמה, אזי נתחדש העולם, ויעקב הוא בחינת שמים. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים - כשהוא מעלה בחינת נפש, שהיא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא שמים, בחינת חכמה, אז: על כל הארץ כבודך, שנתגלה כבודו:

וזאת התורה שבסימן זה לא שמעתי מפיו הקדוש, והוא מלשון החברים כנ"ל. והמעין יראה בעיניו, שהלשון כמנעם מאד וחסר הרבה, וגם מה שנכתב, הוא שלא פסד. על-כן אמרתי לבאר קצת, כפי מה שהבנתי מדברים אלו הנכתבים כאן. והוא:

כי צריך כל אדם לרפאת נפשו, דהינו להעלותה למקום שרשה, וזה על-ידי שמתנגע בתורה, עד שזוכה לידע אותה

(א) עיין זוהר בראשית דף כ, פקודי דף רכז ע"ב, ובהקדמת התיקונים. (ב) עיין מ"ר במדבר פרשה ב. (ג) עיין מ"ר ויצא פרשה סח. (ד) פתח אליהו. (ה) לעיל בסימן סח, אות ד.

התורה נמתק הדין כנ"ל. וסימן שידע האדם אם הוא בבחינת דינא דמסאבא ואם הוא בבחינת דינא קדישא, סימן לדבר – תפלה. בשאין בו בטול תפלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: איזה יסורין של אהבה, כל שאין בו בטול תפלה, שנאמר: ברוך ה' אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתי. וזה שכתוב: הסתרת פניו הייתי נבהל. פנים זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: ויסב חזקתו פניו וכו' ויתפלל. הינו, כשהוא הסתרת פנים, חס ושלום, דהינו בטול תפלה, חס ושלום, אז הוא דין קשה, חס ושלום, בחינת: הסתרת פניו הייתי נבהל, כנ"ל:

נמצא, שיצחק הוא בחינת דינא קדישא, שנמשך מצד החסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזה מה שפרש רש"י על פסוק זה: לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה. הינו בחינת סטרא דמסאבא, הינו שהדין של יצחק, שנולד משרה, נמשך מסטרא דמסאבא, חס ושלום, שהוא בחינת אבימלך, ועל-כן צר הקדוש-ברוך-הוא קלסתר פנים של יצחק דומה לאברהם, והיו הכל מודים שאברהם הוליד את יצחק. פרוש, שהדין הוא בחינת דינא קדישא, ומסטרא דאברהם, בחינת חסד, נולד יצחק כנ"ל:

והמתקת הדין של יצחק – על-ידי החכמה, שהוא ידיעת התורה כנ"ל, זה בחינת יעקב שנולד מיצחק. כי מבחינת הדין הזה, בחינת יצחק, שהוא בחינת הנפש כנ"ל, נולדים שתי בחינות, שהם בחינת יעקב ועשו. יעקב הוא בחינת החכמה, בחינת דבור בידיעה, שהוא בחינת המתקת הדין של יצחק, ועשו הוא בחינת הסינים והפסלת גמור, שמשתלשלין ויורדין מבחינת הדין, והוא בחינת: נפש כי תחטא. וזהו: אלה תולדות יצחק בן אברהם, ופרש רש"י: יעקב ועשו. הינו כנ"ל. כי המתקת הדין של יצחק הוא על-ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת דבור בדעה, כי יעקב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: ויעקבני, ותרגם אונקלוס: ותכמני. כי יש דבור בלא דעה ויש דבור בדעה, ושני בחינות אלו הן בחינת הושענא-רבא ושמחת-תורה, שהן בחינת יצחק ויעקב, כי הושענא-רבא הוא בחינת דבור בלא דעה, שהוא בחינת ערבה, כי ערבה דומה לשפתים, כי איתא בזוהר הקדוש: אית מאן דלעי באורייתא ומנגמם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעלא, וקדשא בריך הוא חדי בהאי מלה, ונטע לה סחרנין דההוא נחלא, ואתעבדו מאנון מלין אילנין רברבין, ואקרוין ערבי נחל. נמצא, שערבי נחל הם בחינת דבור בלא דעה, וזהו בחינת הושענא-רבא, שהוא בחינת דין, בחינת פחד יצחק, שנמשך ממחין דקטנות, ועל-כן הדבור בלא דעת עדין. אבל שמחת-תורה הוא בחינת דבור בדעה, והוא החיות של הנפש, בדאיתא בזוהר: זכאין אנון דידעין אורחוי דאורייתא, ומשתדלי בה בארח

מישור, דאנון נטעין אילנא דחיי לעלא דכלא אסותא. וזה בחינת יעקב, שהוא בחינת חכמה, בחינת מחין דגדלות, שהוא בחינת רפואת הנפש, בחינת: שמש צדקה ומרפא בכנפיה. כי שמש הוא בחינת יעקב, וכמו שכתוב (בראשית ל): ויזרח לו השמש, שהוא בחינת חכמה, בחינת דבור בדעה, שהוא בחינת התורה, בחינת שמחת-תורה, שהוא בחינת אילנא דאסותא כנ"ל. וזה בחינת: שמש ומגן ה' אלקים. ה' אלקים זה בחינת רחמים ודין, בחינת יעקב ויצחק, שהם בחינת שמש ומגן. וזה בחינת: והיה אור הלבנה כאור החמה. כי הלבנה היא בחינת יצחק, והחמה היא בחינת יעקב, וצריך להמתיק הדין של יצחק, שהוא בחינת לבנה, על-ידי בחינת שמש, שהוא בחינת יעקב, עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה, ואז נעשה מצדק צדקה, בחינת: שמש צדקה ומרפא. כי בשמלכות בבחינת דין, נקראת צדק, וכשממתיקין אותה על-ידי בחינת יעקב, אזי היא בבחינת צדקה, בחינת שמש צדקה, שהוא בחינת דבור בדעה, בחינת: אני ה' מדבר בצדקה ורב להושיע. כי הנפש שהיה מקדם בבחינת דין, בבחינת צדק, בבחינת מחין דקטנות, בחינת דבור בלא דעה, כשעולה מצדק לצדקה, והו המתקתה וישועתה, בחינת: מדבר בצדקה ורב להושיע וכנ"ל. וזהו בחינת: תורת ה' תמימה משיבת נפש. תורת ה' תמימה, הינו חכמת התורה, בחינת דבור בדעה. זהו עקר ההמתקה, שהוא בחינת רפואת הנפש, בחינת משיבת נפש וכנ"ל. וזהו בחינת: רפאות תהי לשריד, שנאמר בשבת התורה. לשריד זה בחינת מלכות, בחינת: ששרה על כל העולם, שמשם נמשך הדין של יצחק, והתורה היא הרפואה וההמתקה של הדין הזה כנ"ל. כי כשנא לחכמת התורה, נתתקן הנפש ומעלהו לשרשו. כי טפת הזרע של הולדת הנפש נמשכת מחמה, ומחא חכמה, כי ישראל עלו במחשבה תחלה, והמחשבה היא חכמה, שהיא שרש נפשות ישראל ושרש כל העולמות, כי שרש כלם הוא חכמת התורה, כי באורייתא קדשא בריך הוא ברא עלמין, והתורה נקראת חכמה, כמו שכתוב (משלי ח): אני חכמה וכו'. ובשזוכה הנפש לחכמת התורה, זהו בחינת חדוש העולם, כי חדוש כל העולמות היה על-ידי חכמה, שהוא התורה כנ"ל. ואזי, בשזוכה לחכמה, אזי נתגלה כבודו יתברך, שזהו עקר התכלית של כל עבודות האדם, כי תכלית כל העבודות, שצריך האדם לעבד את הבורא יתברך, הוא רק כדי שיתגלה כבודו, וכמו שכתוב (ישעיה כב): לכבודי בראתיו וכו'. והכבוד נתגלה על-ידי החכמה, כמו שכתוב: ואם אב אני איה כבודי. ואב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: אברך, ופרש רש"י: אב בחכמה. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים. שמים זה בחינת יעקב (כמובא במקום אחר). כשהוא מעלה בחינת נפש, שהוא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא בחינת שמים, בחינת חכמה, אזי: על כל הארץ כבודך – אזי נתגלה כבודו כנ"ל:

אלקים וייראו אתו כל אפסי ארץ:

דהנה יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומהיכן בא מדה זו, מדמים שעדין לא עבד בהם השם יתברך, כמו שכתוב: ויז נצחם, ופרש רש"י: דמים. ולא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו' (עיקרון פ"ו). ובמחלקת יש בחינת העושה שלום, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין. למשל, כשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, והתרוץ הוא בחינת העושה שלום, והוא העלאת מיין נוקבין. ולפעמים שלום עושה שלום במקום אחר, והוא העלאת מיין נוקבין למקום אחר. ותורה ותפלה הוא גם כן בחינת העלאת מיין נוקבין, שהוא שלום, כמו שכתוב: בורא ניב שפתים שלום. ועושה שלום ובורא את הכל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה, והעולמות הם אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות, ועלי ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה נעשה צרוף מהניצוצות ונעשה עולם. וזה: ונתתי שלום בארץ, כי מהארציות נתעלה הניצוצות ונעשה שלום. וזהו: ולאמר לציון עמי אתה. אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'. כי הוא גם כן כמו בורא במלולו שמים וארץ כנ"ל. ובחינה זאת נעשה בכל יום עד ביאת משיח, עד: וביום ההוא יעמדו רגליו על הר הזיתים, שהוא בחינת רגליו. ותורה ותפלה הם גם כן בחינת עמידה. תורה, כמו שכתוב: ואתה פה עמד עמדי. ויתיצבו בתחתית ההר. ותפלה – ויעמד פינתם ויפלו. והוא בחינת רגליו, ועלי ידי בחינת רגליו דתורה ותפלה נתקרבו, בחינת: ויעמדו רגליו על הר הזיתים, כמו שכתוב: צדק לפניו יחלף. וצדק הוא תורה ותפלה, כמו שכתוב: צדק תדברון. וזה פרוש: שותא דינוקא בשוקא דאבוה ודאמא (סוכה נ"ו). כי עלי ידי הדבורים של תורה ותפלה נעשה בחינות שוקין ורגליו, ובדבר ה' שמים נעשו, לכן יש ניצוצות, שנפלו בכל דבר: במאכל ובמשתה ובמלבוש. והתענוג שיש מן הדבר מאכל ומשתה הוא הניצוצות, והניצוצות הם אותיות, וקדם שמוציא אל הדבור, הם בחינת דם, והוא בחינת נפש, כמו שכתוב: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. וכשיצאה לדבור הוא בחינת: נפשי יצאה בדבורו. וקדם היא בחינת: צולע על ירכו. ובהיציאה אל הדבור הוא בחינת: ויבן את הצלע. ומפני שניצוצות הנ"ל קדם הדבור, אין להם צרוף, והם בבחינת שברים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו, ובהוציאו אל הדבור הוא בצרוף, והוא בחינת שלום. נמצא, שצריך בהניצוצות הנ"ל לדבר בדברי תורה ותפלה, ולא בדברים אחרים. וזהו פרוש הגמרא (סוכה נ"ג תענית כ"ה): לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע, שהוא בחינת צולע על ירכו, כי מכה שהוציא הניצוצות בדברים אחרים, נשאר בבחינת צולע על ירכו, וצריך לדבר בתורה או בתפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס. וזה פרוש הפסוק: והיו לבשר אחד שיהא הגוף אחד עם הדבור, עד שיהא כאפס. ובמה

הוא בא לדבר זה. ביראה. כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב ע"ג גוף קשה, פחד שוברו. ופחד הוא פחד יצחק, הוא יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים וייראו אותו. כלומר: כי הברכה, כשיהיה בבחינת יראה, כל אפסי ארץ. כלומר: כל ארציות נעשים אפס, כמה שכתוב: והיו לבשר אחד: ובתורה ותפלה יש שני גוונים: מחשבה וצעקה. והוא בחינת משה ודוד. כי הצעקה בחינת: חכמות בחוץ תרנה, ובמחשבה בחינת: חמוקי ירכיך. במשה כתיב: ויצעק משה, וכתיב: וילך וידבר וכו'. כלומר, שהיה מקהיל קהלות ברבים, וזה בחינת: חכמות בחוץ תרנה. ובדוד כתיב: במקהלות ברכו אלקים, והוא גם כן: חכמות בחוץ תרנה:

וגם זאת התורה, הלשון אינו מתקן ומסדר כלל, גם חסר הרבה. וכל אשר מצאה ידו להבין מדברים אלו בעזר השם יתברך, הכרחתי לחור ולכתבם במהירורא תנינא. וזהו:

יברכנו אלקים וייראו אתו כל אפסי ארץ (תהלים סו):

כי יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומדה זאת באה מדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך, כי עקר מדת הנצחון הוא מהדמים, כמו שכתוב (ישעיה ס"ג): ויז נצחם, ופרש רש"י: דמים. וצריך כל אחד לבטל מדת הנצחון ומחלקת, ולדרוך אחר השלום, כי לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה אלא השלום (עיקרון פ"ו). וזה זוכין עלי ידי שידבר הרבה בתורה ותפלה, עלי ידי זה יזכה לשלום. כי כשיש מחלקת, צריכין לעשות שלום, וזה העושה שלום הוא בבחינת העלאת מיין נוקבין, כי כשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, כי חלוק לבו ואינו מבין הדבר, כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה והולקין זה על זה. והתרוץ הוא בחינת העושה שלום, כי עלי ידי התרוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בחינת העלאת מיין נוקבין. וכפי עקר בחינת העלאת מיין נוקבין הוא בחינת השתוקקות ואהבה, שמעורר אחד לגבי חברו, כגון כשאחד משתוקק להשם יתברך או לגסע לצדיק אמתי, והו בחינת העלאת מיין נוקבין, שעלי ידי זה מתחברין ומתקשרין להשם יתברך ולצדיקיו. נמצא, שזה העושה שלום, שמכניס אהבה בלב כל אחד לגבי חברו ומקרבים יחד ועושה שלום ביניהם, והו בחינת העלאת מיין נוקבין. ולפעמים, זה השלום עושה שלום במקום אחר, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין למקום אחר. וכל הדבורים שמדברים בתורה ותפלה, הם בבחינת העלאת מיין נוקבין, כידוע, שהוא בחינת שלום, כמו שכתוב (ישעיה נ"ג): בורא ניב שפתים שלום. וזה עקר תקון הבריאה, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא את הכל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות ועלי ידי שבירת כלים, כידוע, והעולמות הן בחינת אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועלי ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה נעשה צרוף מהניצוצות והאותיות, ונעשה עולם, וזהו בחינת שלום, כי קדם שמכניס אלו הניצוצות והאותיות תוך דבורי תורה ותפלה, אין להם שום צרוף וחבור, והם בבחינת שברים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו, וכשמכניסם אל הדבור דקדשה, הוא מצרפם ומחברים, שזהו בחינת שלום. כי עלי ידי

הצלע - שמתקן בחינת צולע על ירכו. וזהו בחינת (פנילה כב): לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע - זה בחינת צולע על ירכו, כי מחמת שפגם בהדבור, על-כן אטלע, כי נשאר בבחינת צולע על ירכו, שהוא בחינת פגם הדבור כנ"ל. וצריכין לדבר בתורה ותפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס, וזהו בחינת (בראשית ב): והיו לבשר אחד - שיהא הגוף אחד עם הדבור (שהוא בחינת תורה, כמו שכתוב (תהלים יט): ולילה ללילה יתה, כמבאר במקום אחר⁽⁸⁾), שהיא בחינת הצלע הנ"ל, בחינת: ויבן את הצלע, שעל זה נאמר: והיו לבשר אחד), דהינו שיתבטל הגוף לגמרי כאין וכאפס על-ידי דבורי תורה ותפלה. ולבוא לזה, לבטל הגוף לגמרי, הוא על-ידי יראה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ט): גוף קשה, פחד שוברו. ופחד הוא בחינת (בראשית לא): פחד יצחק, דהינו יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים - זה בחינת שלום, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה, אלא השלום. ויראו אתו - הינו יראה, שעל-ידי זה נתבטל הגוף לגמרי, על-ידי דבורי תורה ותפלה כנ"ל. וזהו: כל אפסי ארץ, הינו שכל הארציות נעשים אפס ואין, כי נתבטלים לגמרי כנ"ל. אזי זוכין לברכה, שהוא בחינת שלום, בחינת: יברכנו אלקים וכנ"ל:

(ובתורה ותפלה יש שני גוונים: מחשבה וצניקה וכו' - גם זה לא הבנתי כלל):

אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם: (בראשית כב)

איתא בתקוני זוהר (תיקון ע, דף קיח): מסטרא דימינא מוא תורא ככספא, הדא הוא דכתיב: ורע אברהם אהבי: הנה, בהסתכלות יש אור הישר ואור החזר: דהתפשטות הראות הוא אור הישר, ובהגיע לראות דבר שחפץ הוא אור החזר. וכי עקר כח הראות - מחמת שפגם הראות הולך ומתפשט ומכה בדבר הנראה, וחזר הכח הראות, מחמת ההכאה, לעינים, ונצטרך הדבר בעינים, ואז העינים רואין את הדבר הנראה, כמבאר היטב (לעיל סימן יג, אות ד, עין שם). נמצא, שיש בכח הראות בחינת אור הישר ואור החזר, כי כח התפשטות הראות מעיניו להדבר הנראה, זהו בחינת אור הישר, והכאת הראות בדבר הנראה, שעל-ידי זה חזר הדבר לעיניו ונצטרך בעיניו, שעל-ידי זה עקר הראיה כנ"ל, זהו בחינת אור החזר, שחזר ושב הראות לעיניו כנ"ל. והשם יתברך, ברוך הוא, אף שאינו נתפס בשום מדה, אך כדי לשבר האין נאמר בו גם-כן (תהלים קלח): כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק ידע. יראה הוא בחינת אור הישר. ממרחק

הדבור דקדושה של תורה ותפלה נעשה העלאת מיין נוקבין, שעל-ידי זה נעשה שלום כנ"ל, שעל-ידי זה נתתקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב באלו בראין מתחדש. וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (הקדמת זוהר דף ט): ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי מה אנא בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה בן וכו'. כי בודאי הוא בורא שמים וארץ בדבורי תורה ותפלה, כי חזר ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל. וזה בחינת (ויקרא כ): ונתתי שלום בארץ. כי מהארציות נתעלון הניצוצות ונעשה שלום, שזהו עקר תקון הבריאה כנ"ל. על-כן צריכין לדבר רק דבורים קדושים, ולא דברים אחרים, כדי להעלות הניצוצות הנ"ל, לתקן כל העולמות, כי עקר הבריאה היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים ט): בדבר ה' שמים נעשו. ועל-ידי השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים: במאכל ובמשתה ובמלבוש ובכל התענוגים שבעולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות שנפלו לשם, והניצוצות הם אותיות כנ"ל, וקדם שמוציאם אל הדבור הם בבחינת דם, שהוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ויקרא י): כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. וכשמוציאם על-ידי הדבור, זהו בחינת (ש"ה ט): נפשי יצאה בדבורו. ואז מעלה הניצוצות ומחברם יחד, ועושה שלום ביניהם. וזהו שאמרנו למעלה, שעל-ידי הדמים שלא עבד בהם את השם יתברך, מזה בא נצחון ומחלקת, כי עקר הנצחון והמחלקת הוא מבחינת הניצוצות הנפולין הנ"ל, קדם שמתבררם ומתקנם, שאז הם בבחינת מחלקת כנ"ל, ואזי הם בבחינת דמים כנ"ל. ועל-כן צריך לעבד את השם יתברך בכל הטפי דם שנמצאים בו, דהינו שידבר הרבה בתורה ותפלה, עד שיהיה נעשה מכל הדמים דבורים של תורה ותפלה, כי הדבור הוא מהנפש, שהוא בחינת דמים כנ"ל, ואזי מבטל כל הנצחון והמחלקת הנמשך מהניצוצות הנפולין הנ"ל, שהם הם בחינת הדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך כנ"ל:

ובחינה זאת של ברור הניצוצות נעשה בכל יום עד ביאת המשיח, עד שיתקנם (וכריה יד): ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (כמבאר בבבלי הארז"ל). כי עקר תקון הניצוצות הוא בבחינת רגליו (כמבאר במקום אחר), כי תורה ותפלה הם בחינת עמידה, שהוא בחינת רגליו. תורה, כמו שכתוב (דברים ט): ואתה פה עמד עמדי, וכתיב (שמות יט): ויתיצבו בתחתית ההר. ותפלה, כמו שכתוב (תהלים קט): ונעמד פינתם ויפלה. וזה בחינת (שם פח): צדק לפניו יחלה. צדק הוא בחינת הדבור של תורה ותפלה, כמו שכתוב (שם נח): צדק תדברון, על-ידי זה נתתקנין הרגליו, בבחינת: צדק לפניו יחלה. ועל-ידי זה זוכין לבחינת: ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'. (וזה בחינת שותא דינוקא וכו', עין לעיל - זה איני מבין כלל). כי קדם התקון, דהינו קדם שמוציא הניצוצות אל הדבור דקדושה, אזי הם בבחינת: צולע על ירכו (בראשית לב). שהוא בחינת פגם הרגליו, ואחר-כך, כשמוציאם אל הדבור ובונה מהם דבור דקדושה, זהו בחינת (שם ב): ויבן את

(א) לעיל בסימן יט, אות ג, ובלקו"ת סימן פב.

בעיניו בראיה יפה, וכמו שכתוב (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, כמובא בדברי רבנו כמה פעמים. ובכח הראות יש שתי בחינות, כי מי שכח הראות שלו יפה, יכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, אבל מי שאין כח הראות שלו חזק, הוא צריך להתקרב להתדבר שרוצה לראות ולהסתכל בו יפה. בן בעבודת השם יתברך, יש מי שמהו צח, ויכול להתפלל או ללמד בלי עיון, ויש מי שצריך להעלות במחשבתו מקדם שידבר, ואם ידבר מקדם שיעלה במחשבתו, יהיה הדבור בלא מחשבה, והוא בחינת אחר הדברים. והיו בחינת מחין דקטנות, שהם בחינת דינים, ומי ששכלו צח, הוא בגדלות המחין, והוא בחינות רחמים וחסדים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות טז): גדולה דעה, שנתנה בין שני שמות, שנאמר: כי אל דעות ה'. ואל הוא חסד, כמו שכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום. וה' הוא רחמים, כמו שכתוב (שם קט): רחמיה רבים ה'. אך אי אפשר להתפלל בשכל צח, עד שישוב בתשובה שלמה על חטאיו, כמו שכתוב (דברים ט): ומל ה' את לבבך, ותרגומו: ויעדי ה' ית טפשות לבך. ובאיה תשובה נאמר. בתשובה מאהבה, שלא ישאר שום רשע כלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (יומא טז): שובו בנים שובבים ארפא משובתם. דקשה, שובבים משמע דמעקרא בלא שום רשע, וארפא משמע שישאר רשע. ומשני: כאן מאהבה, כאן מיראה. כי מאהבה אין נשאר שום רשע, ויש לו שכל צח, ויכול להתפלל בלי עיון, ובכל יום ויום יכול להתחדש מחו:

וְדַע, שהסתכלות עושה בלי דחינו גבול וזמן. כי מקדם ראותו הדבר הוא בלא גבול, וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. והיו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא עז): ויענך וירעיבך ויאכילך את המון, כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו'. מכאן שסומא אין לו שבע. כי מי שאינו רואה, אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא: מאי קרא. טוב מראה עינים מהלך נפש. כי בכח הראות עושה הלוך לנפשו, והוא הגבול:

וְזָהוּ בחינת מעלת הבטחון, כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות שמסתכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד ובטח בו, בבחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישרו. כי על-ידי ההסתכלות בבטחון גס-בן עושה בלי דחינו גבול וזמן, כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן, כי לפעמים דבר שצריך לו עכשו, יבוא בשמים או שלש שנים, אך על-ידי הסתכלות בבטחון עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפעה בעת וזמן שהוא צריך. וזה פרוש הפסוק: עיני כל אליך ישרו, על-ידי-זה: נותן להם את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דחינו בחינת בטחון, בחינת: עיני כל אליך ישרו, על-ידי-זה אתה נותן להם את אכלם בעתו. בעתו דיקא, דחינו בעת וזמן שהוא צריך, כי הבטחון, שהוא בחינת הסתכלות, עושה בלי וגבול וזמן כנ"ל:

וְזָה בחינת מעלת התקרבות לצדיקים. כי יש בחינת: צמאה נפשי (שם טז), דחינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששוחה אפלו מים הרעים. כמורכב גם בעבודת הבורא יתברך. יש בני-אדם, שהם תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד, והם תמיד בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך שהוא בלא זמן ושכל, כי לפעמים בטולה של תורה היא קיומה (מנחות צט), כמה שכתוב (תהלים קיט): עת לעשות לה' הפרו תורתך. והיו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול וזמן, לבל יהיה בבחינת צמאון. וזה פרוש הפסוק: צמאה נפשי לאלקים לאל חי – זה בחינת צמאון כנ"ל. מתי אבוא – ולא יהא בבחינת צמאון. ואראה פני אלקים – ואראה דיקא, דחינו שאזכה שתהיה העבודה בבחינת ראיה, שאזי הוא בבחינת גבול וזמן כראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחינת צמאון כנ"ל:

על-בן בכל יום ויום צריך התחדשות המחין, כמה שכתוב (איכה ט): חדשים לבקרים וכו'. וכמה שכתוב: המחדש בטובו וכו'. וכי חדוש המת, דחינו שזוכה לשכל חדש, ושכלו הולך וגדול בכל פעם, והו בחינת ראיה. כי ידיעת השכל הוא בחינת ראיה, שיודע ומבין הדבר על בריו, כאלו רואה אותו

בעיניו בראיה יפה, וכמו שכתוב (בראשית ט): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, כמובא בדברי רבנו כמה פעמים. ובכח הראות יש שתי בחינות, כי מי שכח הראות שלו יפה, יכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, אבל מי שאין כח הראות שלו חזק, הוא צריך להתקרב להתדבר שרוצה לראות ולהסתכל בו יפה. בן בעבודת השם יתברך, יש מי שמהו צח, ויכול להתפלל או ללמד בלי עיון, ויש מי שצריך להעלות במחשבתו מקדם שידבר, ואם ידבר מקדם שיעלה במחשבתו, יהיה הדבור בלא מחשבה, והוא בחינת אחר הדברים. והיו בחינת מחין דקטנות, שהם בחינת דינים, ומי ששכלו צח, הוא בגדלות המחין, והוא בחינות רחמים וחסדים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות טז): גדולה דעה, שנתנה בין שני שמות, שנאמר: כי אל דעות ה'. ואל הוא חסד, כמו שכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום. וה' הוא רחמים, כמו שכתוב (שם קט): רחמיה רבים ה'. אך אי אפשר להתפלל בשכל צח, עד שישוב בתשובה שלמה על חטאיו, כמו שכתוב (דברים ט): ומל ה' את לבבך, ותרגומו: ויעדי ה' ית טפשות לבך. ובאיה תשובה נאמר. בתשובה מאהבה, שלא ישאר שום רשע כלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (יומא טז): שובו בנים שובבים ארפא משובתם. דקשה, שובבים משמע דמעקרא בלא שום רשע, וארפא משמע שישאר רשע. ומשני: כאן מאהבה, כאן מיראה. כי מאהבה אין נשאר שום רשע, ויש לו שכל צח, ויכול להתפלל בלי עיון, ובכל יום ויום יכול להתחדש מחו:

וְדַע, שהסתכלות עושה בלי דחינו גבול וזמן. כי מקדם ראותו הדבר הוא בלא גבול, וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. והיו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא עז): ויענך וירעיבך ויאכילך את המון, כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו'. מכאן שסומא אין לו שבע. כי מי שאינו רואה, אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא: מאי קרא. טוב מראה עינים מהלך נפש. כי בכח הראות עושה הלוך לנפשו, והוא הגבול:

וְזָהוּ בחינת מעלת הבטחון, כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות שמסתכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד ובטח בו, בבחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישרו. כי על-ידי ההסתכלות בבטחון גס-בן עושה בלי דחינו גבול וזמן, כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן, כי לפעמים דבר שצריך לו עכשו, יבוא בשמים או שלש שנים, אך על-ידי הסתכלות בבטחון עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפעה בעת וזמן שהוא צריך. וזה פרוש הפסוק: עיני כל אליך ישרו, על-ידי-זה: נותן להם את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דחינו בחינת בטחון, בחינת: עיני כל אליך ישרו, על-ידי-זה אתה נותן להם את אכלם בעתו. בעתו דיקא, דחינו בעת וזמן שהוא צריך, כי הבטחון, שהוא בחינת הסתכלות, עושה בלי וגבול וזמן כנ"ל:

וְזָה בחינת מעלת התקרבות לצדיקים. כי יש בחינת: צמאה נפשי (שם טז), דחינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששוחה אפלו מים הרעים. כמורכב גם בעבודת הבורא יתברך. יש בני-אדם, שהם תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד, והם תמיד בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך שהוא בלא זמן ושכל, כי לפעמים בטולה של תורה היא קיומה (מנחות צט), כמה שכתוב (תהלים קיט): עת לעשות לה' הפרו תורתך. והיו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול וזמן, לבל יהיה בבחינת צמאון. וזה פרוש הפסוק: צמאה נפשי לאלקים לאל חי – זה בחינת צמאון כנ"ל. מתי אבוא – ולא יהא בבחינת צמאון. ואראה פני אלקים – ואראה דיקא, דחינו שאזכה שתהיה העבודה בבחינת ראיה, שאזי הוא בבחינת גבול וזמן כראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחינת צמאון כנ"ל:

על-בן בכל יום ויום צריך התחדשות המחין, כמה שכתוב (איכה ט): חדשים לבקרים וכו'. וכמה שכתוב: המחדש בטובו וכו'. וכי חדוש המת, דחינו שזוכה לשכל חדש, ושכלו הולך וגדול בכל פעם, והו בחינת ראיה. כי ידיעת השכל הוא בחינת ראיה, שיודע ומבין הדבר על בריו, כאלו רואה אותו

עז והיה

יי למלך על כל הארץ: (זכריה יד)

דהנה הכלל הוא, שכל מה שאנו עושים, הן התפלה והן למוד, הוא כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כי ההכל פה הוא בחינת ה', והקול הוא בהמשכה, הוא בחינת ו', וכשלומד או מתפלל בדחילו ורחימו, נתגלה בחינת י"ה (תיקון ט), וכשלומד

הלכה באפן זה, בורא עולם אחד, ובשלומד כל המסכתא, נעשה מטרוניתא, ונהלכות הן עלמין דילה (בהקדמת התיקונים דף יח), כי אין מלך בלא עם. וזה: והיה ה' למלך על כל הארץ – שנתגלה מלכותו:

ומבאר למען, שהסר כאן רבו ככלו, כי עקר המכון חסר מן הפסוק, ולא זכיתי לעמד בקל על דברים אלו:

[ראש השנה תקס"א, זכאטיפאליע, חל ביום שבת-א]

ע ה ויתן

עז למלכו וירם קרן משיחו: (שמואל-א ב)

הנה יש בזה בחינת משיח, ורוח הקדש, ויחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ותחיה. כי תחלת הבריאה היה כדי שיתגלה מדת מלכותו, ומחמת גדל הארתו לא היה באפשרי לקבל, והכרח להתצמצם בתוך עולמות. וזה (תהלים קמח): מלכותך מלכות כל עולמים. הינו שמדת מלכות התלבש בתוך עולמות, כדי שנוכל לקבל. ואין מי שיקבל על מלכותו, לכן יוצאות נפשות ישראל, שיקבלו על מלכותו, כי אין מלך בלא עם. ומאין יוצאות נפשות ישראל. מעולם הדבור. וזהו (ש"ה ח): נפשי יצאה בדבור. הינו שנפשות ישראל יוצאות מעולם הדבור. והדבור הוא בחינת מלכות, כמו שאמר אליהו: מלכות פה. ובחינת שכינה גם כן, כי שוכנת אתם תמיד בלי הפסק רגע, כמו שכתוב (ויקרא טז): השוכן אתם בתוך מטאותם^(א). והוא בחינת^(ב) אם הבנים, הינו, כמו שהאם הולכת תמיד עם בניה ואינה שוכנת אותם, בן הדבור, שהוא בחינת שכינה, הולכת עם האדם תמיד. וזהו (ירמיה לא): כי מדי דברי בו זכור אפרנו. הינו כמו שאמרנו, שהדבור זוכרת אותו תמיד והולכת עמו אפלו במקום המנפת. וזהו בחינת גלות השכינה, שהדבור, שהוא בחינת השכינה, בגלות, ונתאלם, כמו שכתוב (תהלים לט): נאלמתי דומיה. וזהו (תהלים נח): האמנם אלם צדק תדברון. הינו כי צדק זה מלכותא קדישא, כנודע^(ג), ומלכות הוא הדבור כנ"ל, כשהוא בגלות הוא אלם. ולכן במה שפגם יתקן, הינו ודוי דברים, כמו שאמר הכתוב (הושע יד): קחו עמכם דברים, שיתודה תמיד בכל לבו נכח פני אדני. אזי: ושובו אל ה' שישבו כל הדברים שפגם אל שרשו. וזהו בחינת יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, כי מיוחד הדבור, שהוא בחינת השכינה כנ"ל, אל ה'. וזהו גם כן שאמר הכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר. הינו, כשמיוחד הדבור עם ה', שהוא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה כנ"ל, אזי: ונגלה כבוד ה'. כבוד זו שכינה, כנודע. הינו, שנתגלה ונתגדל הארת השכינה, שהוא בחינת מלכות, כי עכשו נקמן אורה ונחלש כחה, כמו שכתוב בזהר הקדוש^(ד), שהשכינה צווחת: סמכוני באשישות וכו', כי הולת אהבה אני. הינו אהבת ישראל, שאני שוכן אתם אפלו בתוך

ממאותם, וזהו גלות השכינה. אבל כמו שאמרנו, [שעל ידיו] שיתקן פרוצוף מלכות ויחד הדבור, שהוא בחינת מלכות ובחינת שכינה, עם ה', יתגלה ויתגדל אורה של פרוצוף מלכות. וזהו (משלי ט): באור פני מלך חיים. הינו [שעל ידיו] שיתקן הארה בפרצוף מלכות יכול להיות, כי שואב חיים ממדת מלכות, שהוא שרשו כנ"ל. וגם זהו בחינת רוח הקדש, כי מה שאדם חי, אינו בראם מחמת שנושם נשימות. ומה היא נשימה, שמוציא ומכניס הרוח. וזהו בחינת (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב. ולכן כשאדם דבוק למלכותא קדישא ומדבר תורה או תפלה, מוציא ומכניס רוח הקדשה. וזהו (שם לו): ורוח חדשה אתן בקרבכם – הינו קרב שלכם, כשהוא נושם נשימה של קדשה, אזי: ורוח חדשה אתן – הינו רוח הקדש. וזה (בראשית א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים. הינו כשלומד תורה, כי מים זו תורה^(ה), כידוע, אזי: ורוח אלקים, שהוא רוח הקדש, מרחפת, והופך עליו ושואב רוח חיים, כי בלא תורה אי אפשר להיות, כמו שכתוב (בתיקוני זוהר תיקון יג דף ב): אלמלא כנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא. וראה דא מיא (והר פנחס דף ריח), ומיא דא תורה. כי כשהאיש הישראלי בוער בלבו להשם יתברך, היה באפשרי להיות אוקיד כל גופא, אבל כשיתלבש באותיות התורה או תפלה, מנגת ומצלת עליו. וכן, חס ושלום, להפך, כשבוער אל תאוות עולם הזה, הנה אוקיד גם כן כל גופא, אבל כשאחר כך לומד תורה או עושה מצוה, היא מנגת ומצלת עליו, ויכול להיות, כי שואב רוח חיים, שהוא רוח הקדש, ממדת מלכות, שהוא שרשו. ולכן רשעים בחייהם קרויים מתים (ברכות יח), כי מחמת שנגפסק מחבל דקדשה, מאין יהיה לו חיות. ושואב רוח של שמות, כי דבוק אל מלך זקן וכסיל (קהלת ז). וזהו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסוק ט): אין אדם עובר עברה, אלא אם כן נכנס בו רוח שמות. אבל להפך, נכנס בו רוח הקדש, ורוח הקדש הוא בחינת מלכות, כמו שאמר הכתוב (אסתר ח): ותלבש אסתר מלכות, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנילה יד), שלבשתה רוח הקדש. ובחינת תחיה גם כן, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מח): ותחי רוח יעקב – ששרתה עליו רוח הקדש. וזהו בחינה של משיח, כי כתוב אצלו (ישעיה יא): לא למראה עיניו ישפט וכו', אלא הכל ברוח הקדש, כי אזי יתקן פרוצוף מלכות בשלמות, ונתקבץ כל הבחינת מלכות אל שרשו. והיתה לה' המלוכה (עובדיה), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד), ונוכל להביר את בוראנו למעלה מכל העולמות, בלא שום לבוש וציור ותמונה. וזהו (תהלים טז): כי ה' וכו' מלך גדול על כל הארץ. הינו, כשמדת מלכות יהיה גדול ויתעלה אורה מחמת תקון מעשינו, אזי נוכל להביר את בוראנו על כל, דהינו למעלה מכל העולמות, ולא כמו עכשו, כי עכשו הוא בהתלבשות עולמות כנ"ל:

וזהו: ויתן עז למלכו. הינו, כשיתקן עז והארה למדת מלכות, אזי: וירם קרן משיחו. כי כל אחד יתקן בחינות משיח שלו וילך ממדרגה אל מדרגה מעט מעט, עד שיתקן הארת

הנה יש בזה בחינת משיח, ורוח הקדש, ויחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, ותחיה. כי תחלת הבריאה היה כדי שיתגלה מדת מלכותו, ומחמת גדל הארתו לא היה באפשרי לקבל, והכרח להתצמצם בתוך עולמות. וזה (תהלים קמח): מלכותך מלכות כל עולמים. הינו שמדת מלכות התלבש בתוך עולמות, כדי שנוכל לקבל. ואין מי שיקבל על מלכותו, לכן יוצאות נפשות ישראל, שיקבלו על מלכותו, כי אין מלך בלא עם. ומאין יוצאות נפשות ישראל. מעולם הדבור. וזהו (ש"ה ח): נפשי יצאה בדבור. הינו שנפשות ישראל יוצאות מעולם הדבור. והדבור הוא בחינת מלכות, כמו שאמר אליהו: מלכות פה. ובחינת שכינה גם כן, כי שוכנת אתם תמיד בלי הפסק רגע, כמו שכתוב (ויקרא טז): השוכן אתם בתוך מטאותם^(א). והוא בחינת^(ב) אם הבנים, הינו, כמו שהאם הולכת תמיד עם בניה ואינה שוכנת אותם, בן הדבור, שהוא בחינת שכינה, הולכת עם האדם תמיד. וזהו (ירמיה לא): כי מדי דברי בו זכור אפרנו. הינו כמו שאמרנו, שהדבור זוכרת אותו תמיד והולכת עמו אפלו במקום המנפת. וזהו בחינת גלות השכינה, שהדבור, שהוא בחינת השכינה, בגלות, ונתאלם, כמו שכתוב (תהלים לט): נאלמתי דומיה. וזהו (תהלים נח): האמנם אלם צדק תדברון. הינו כי צדק זה מלכותא קדישא, כנודע^(ג), ומלכות הוא הדבור כנ"ל, כשהוא בגלות הוא אלם. ולכן במה שפגם יתקן, הינו ודוי דברים, כמו שאמר הכתוב (הושע יד): קחו עמכם דברים, שיתודה תמיד בכל לבו נכח פני אדני. אזי: ושובו אל ה' שישבו כל הדברים שפגם אל שרשו. וזהו בחינת יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, כי מיוחד הדבור, שהוא בחינת השכינה כנ"ל, אל ה'. וזהו גם כן שאמר הכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר. הינו, כשמיוחד הדבור עם ה', שהוא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה כנ"ל, אזי: ונגלה כבוד ה'. כבוד זו שכינה, כנודע. הינו, שנתגלה ונתגדל הארת השכינה, שהוא בחינת מלכות, כי עכשו נקמן אורה ונחלש כחה, כמו שכתוב בזהר הקדוש^(ד), שהשכינה צווחת: סמכוני באשישות וכו', כי הולת אהבה אני. הינו אהבת ישראל, שאני שוכן אתם אפלו בתוך

(א) עין יומא נז ומ"ר נשא פו. (ב) תהלים קיג. (ג) פתח אליהו. (ד) בתיקון ו' מה"א תיקונים אחרונים. (ה) עין תענית ז' ב"ק יז. פה.

על-ידי שני מיני תבוערות הנ"ל, ורק התורה מצלת מזה כנ"ל. והבן הדברים למעשה:

[עיון ח"מ רנ"ב]

בני ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: (תהלים לו)

הנה הפלל – שצריך כל אדם לראות, שמצדו לא יהיה עכוב משיחא, דהינו לעשות תשובה שלמה ולתקן מעשיו. ובכל צדיק וצדיק, מי שהוא צדיק באמת, יש בו התגלות משיח, ואף-על-פי שאין בו התגלות משיח, יש בו מדה של משיח, שהוא בחינת משה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כה): משיח דא משה, כמו שאפרש. כי משה מסר נפשו בעד ישראל, כי ידע שפלותו באמת, וידע חשיבות ונדלות ישראל, כמו שכתוב (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד מכל האדם. ומחמת זה מסר נפשו וחיותו בעדם. לכן מי שהוא צדיק באמת ויודע שפלותו ונפיר חשיבות ישראל, יכול למסר את נפשו בעדם. ואימתי יכול לראות שפלותו, בשבת. כי בשבת נאמר (שמות טו): ראו כי ה' נתן לכם את השבת. כי שבת הוא שין בת. שין – תלת גונון דעינא. ב"ת, בת-עין. ועל-בן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: שבו איש תחתיו, הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא, ועל-כל-פנים אל יצא איש ממקומו. הינו למעלה ממדרגתו, כגון: עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפינחס (סוטה כב). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת. בשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת, כמו שכתוב (דברים לו): ושבת עד ה' אלקיך, אתנו דין באתנו דין. כי יש שני תשובות. אחת: יש בני-אדם, שעושין משאומתן והולכין בהכלי עולם הזה, ובאמצעות נפל לו הרהורי תשובה, ואחר-כך חוזר למקומו הראשון, וזהו בחינות (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב, שאין לו ניקחא, כי פעם טמא ופעם טהור, בשר ופסול, אסור ומותר, וזהו בחינות ששת ימי הל. אבל תשובה שלמה הוא בחינות שבת, שיש לו ניקחא, כי בא שבת – בא מנוחה^(א). שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדחה הרע לגמרי. ותדע נאמנה, שתשובה שלמה הוא בחינות שבת, כי איתא במדרש רבה (בראשית פ' כב): כשפגע אדם הראשון לקין ושאל לו: מה נעשה בדינך, והשיב לו שעשה תשובה, אמר: אם כך תקיף חילא דתשובה. פתח ואמר: מזמור שיר ליום השבת. ולכאורה, מה ענין שבת אצל תשובה. אבל לפי דברינו מכון היטב, כי כשעושה תשובה שלמה, ונדחה הרע לגמרי, ויש לו ניקחא – זהו בחינות שבת ובחינת שדי ובחינת מט"ט. כי מה הוא שדי – שאמר לעולמו די (חגיגה יב ב"ר פ' טו). ובחינות שבת גם-כן כך, כמו שכתוב (בראשית ט): וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו, ואמר די. ובחינת מט"ט הוא גם-כן בחינת שדי, כנודע. וזהו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כו) על

פרצוף מלכות בשלמות, וזהו בחינות משיח כנ"ל: גם דברים אלה אינם מסדרים יפה, וחסר בהם גם-כן. וכפי הנראה, המכון מהם, שמדבר ממעלת הדבור דקדשה, כי הדבור דקדשה הוא בחינות השכינה, והוא בחינות רוחו של משיח, בחינות רוח-הקדש, בחינות תחיה, בחינות יהוד קדשא בריך הוא ושכינתה. וכל זה מבאר מתוך דברי התורה הנ"ל, רק שאין הדברים מסדרים כראוי, ואין הלשון מתקן. אף-על-פי-כן כלם נכוחים למבין וישרים למוציא דעת: גם מבאר מתורה זאת, שהדבור הולך עם האדם אפלו למקומות המטנפים, כמו האם, ההולכת עם הנולד לכל מקום שהוא הולך, ועל-בן נקרא הדבור אם הבנים. וזהו: כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד. הינו שאפלו אם האדם מנה, חס ושלום, במקום שהוא, אפלו בשפל המדרגה מאד, אפלו במקומות המטנפים, אף-על-פי-כן על-ידי הדבור יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך. דהינו, שאפלו אם הוא במקום שהוא, אם יתחזק גם שם לדרב על-כל-פנים דבורים קדושים של תורה ותפלה והתבודדות, יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך, אפלו שם במקומות הנמוכים, שהם בחינות מקומות המטנפים, אפלו אם נפל למקום שנפל, כי הדבור אינו מניח אותו לשבת את השם יתברך, בבחינות: כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד. שכל זמן שיש בו הדבור של השם יתברך, שהוא הדבור דקדשה, זה הדבור אינו מניח אותו להיות נשכח מהשם יתברך, כי הדבור זוכר ומזכיר אותו להתחזק בהשם יתברך במקום שהוא. והבן הדבר היטב, מגדל כח הדבור, והוא עצה נפלאה ונוראה למי שחפץ באמת, לבל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום:

עוד מבאר מזה גדל מעלת עסק התורה הקדושה, שהוא עקר החיים של האדם, כי אלמלא בנפי ראה דנשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא, וכנפי ראה הוא בחינות התורה כנ"ל. הינו כי יש באדם שני מיני תבוערות מדורת אש – לטוב ולהפך. ושניהם אינם טובים, כי לפעמים לב האיש הישראלי בוער מאד מאד להשם יתברך ביקד יקוד אש, אבל הוא יותר מדי, עד שהיה אפשר להיות אוקיד כל גופא. ואף-על-פי שבער להשם יתברך, אף-על-פי-כן מאחר שהוא יותר מדי, אינו טוב. ואי אפשר לקרר ולצמצם ההתלהבות הזאת, שהיה במדה, כי-אם על-ידי התורה, כי כשיעסק בתורה, תגן התורה עליו ותציל אותו, שיזכה לצמצם ההתלהבות שהיה כראוי. וכן יש, חס ושלום, להפך. כי לפעמים בוער האדם אל תאוות עולם הזה כל-כך, עד שגם-כן היה אוקיד כל גופא, חס ושלום, אבל כשלומד תורה היא מנגת עליו ומצלת אותו גם מהתלהבות האש הרע הזה של התאוות, שהיה רוצה לשרפו לגמרי, חס ושלום. נמצא, שבלא התורה, חס ושלום, לא היה האדם מתקיים כלל, כי היה נשרף ומתבטל מרבוי התבוערות שיש בכחו לימין יותר מדי או לשמאל, חס ושלום. וזהו: אלמלא בנפי ראה, שהיא התורה, דנשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא –

(א) רש"י בראשית ב. פסוק ב.

שמתחזיק עצמו תמיד בשפלות למטה תחת מקומו ומדרגתו כנ"ל, על-ידי-זה: אל יצא איש ממקומו. פי שום אדם לא יוכל להוציאו ממקומו, דהינו לךחותו מפרנסתו, חס ושלום, כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין פא): כל היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת איש וכו'. פי מאחר שיורד לאמנות חברו ורוצה לךחות חברו ממקומו ומפרנסתו, נמצא שהוא רוצה לפגם בחינת שפלות הנ"ל, בחינת: שבו איש תחתיו וכו' כנ"ל, ועל-כן הוא כאלו בא על אשת איש, כי "אשת" ראשי-תבות: ש' בו א' יש ות' חתיו. הינו שפוגם בבחינת ענוה ושפלות, שהוא בחינת: שבו איש תחתיו, שעל-ידי-זה: אל יצא איש ממקומו, כנ"ל:

עז לעמו יתן, יי יברך את עמו בשלום: (תהלים כט)

הנה ידוע, שגדול השלום, כמו שדךשו רבותינו זכרונם לברכה (עקצין פ"ג), שלא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה, אלא השלום. ומה הוא השלום. שמתבר תרי הפכים, כמו שדךשו רבותינו זכרונם לברכה (והר יקרא דף י"ב) בפסוק: עושה שלום במרומו, פי זה המלאך - מאש, וזה - ממים, שהם תרי הפכים, פי מים מכבה אש, והקדוש-ברוך-הוא עושה שלום ביניהם ומתברם יחד. והוא בחינת יוסף, פי יוסף מחבר תרי הפכים - חסדים וגבורות. לכך נאמר ביוסף (בראשית לו): ויבא יוסף את דבתם רעה - הוא בחינת גבורות, פי שמאל דוחה (סוטה פ"ו). את אחי אנכי מבקש (בראשית שם) - הוא בחינת חסדים, פי ימין מקרבת (סוטה שם), ובתיב (בראשית מב): ויוסף הוא השליט - הוא בחינת גבורות. הוא המשפיר לכל עם הארץ - זה בחינת חסדים. ונאמר אצלו (שם פא): ויקראו לפניו אברך, ופרש רש"י: אב בחכמה ורך בשנים. שהוא מחין דגדלות וקטנות [שהם בחינות חסדים וגבורות, בידוע]:

וזהו בחינת קדוש השם, כי קדוש השם הוא גם-כן בחינת חסדים וגבורות, פי מתחלה הוא נתלהב בשלהובין דרחימותא, זהו בחינת חסדים, ואחר-כך מתגבר על יצרו ומוסר את נפשו למות על קדוש השם, זהו בחינת גבורות, שזהו בחינת שלום, בחינת יוסף כנ"ל. ולכך אפלו פושעי ישראל הערו את נפשם למות על קדוש השם, כי ישראל עלה במחשבה וכו' (כ"ד פ"א), ואפלו פושעי ישראל, אך שעדין הוא מכנה בשם ישראל, יש להשם יתברך תענוג גדול ממנו, כמו שכתוב (ישעיה פ"ט): ישראל אשר בך אתפאר. וכשרוצין להפריד אותו מבחינה זו ישראל, שהיא בחינת ו', כנודע, ואי אפשר לקרותו בלא ואו שניה, שהוא בחינת יוסף, ותכף ומיד נתעורר בו בחינה זו למסר נפשו כנ"ל. ופרוש, פי כל אחד מישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, פי נקרא פושעי

פסוק "ויקח את האדם ויניחהו בגן עדן וכו'": ויקח - מאן נטל לה. אלא נטל לה מארבע יסודין דילה וכו'. בזמנא דתב בתויבתא ומתעסק באורייתא, קדשא בריך הוא נטל לה מתמן. ועלה אתמר: ומשם יפרד - אפריש נפשה מתאנה דילהון וכו'. לעבדה - בפקודין דעשה, ולשמרה - בפקודין דלא תעשה וכו'. ואי עבר על אורייתא, אתשקיה ממריו דאילנא רע, דאיהו יצר הרע. ואם תיבין בתויבתא, אתמר בהון: ויורהו ה' עין, דא עין החיים, ובה וימתקו המים. ודא משה משיח, דאתמר בה: ומטה האלקים בידי. מטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, עד כאן לשונו. וזה כמו שפרשנו, הינו בשעושה תשובה שלמה, שידחה הרע לגמרי ונעשה בלו טוב, זהו בחינות משה משיח, דאתמר בה: ומטה האלקים בידי, הינו שהיה בידו להפך [מרע לטוב]. ומטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, פי מט"ט הוא בחינות משנה, שזה בחינות ששת ימי החל, שהם בחינות ששה סדרי משנה, שכלולים מששה בחינות: כשר ופסול, טמא וטהור, אסור ומתיר, כנודע. ועל-כן אלו בני-אדם שאינם קבועים עדין בעבודת הבורא יתברך ואין תשובתם שלמה עדין, רק לפעמים נופל לו הרהור תשובה ומתחיל קצת בעבודתו יתברך, ואחר-כך נופל מזה וחוזר למקומו, ואחר-כך הוא חוזר ונתעורר, וחוזר ונופל, וכן משתנה בכל פעם מטוב לרע ומרע לטוב - זאת התשובה היא בחינות ששת ימי החל, שהם בחינות כשר ופסול וכו' כנ"ל. פי הוא גם-כן פעם כשר ופעם פסול, פעם טמא ופעם טהור וכו', כי אין לו ניקח. אבל בשעושה תשובה שלמה, זהו בחינות שבת, כמו שפרשנו. וזהו בחינת משה משיח, שהיה בידו להפך מרע לטוב, ונדחה הרע לגמרי, וזהו בחינות שדי, ויש לו ניקח מכל וכל. ובחינת מט"ט גם-כן בחינות שדי, אף-על-פי שאמרנו, שבחינות מט"ט הוא משנה, זהו בששת ימי החל, אבל בשבא שבת - בא מנוחה, וישבת מפל מלאכתו. וזהו בחינת שדי ואזי נכלל מט"ט בבחינת שדי"ן. היוצא לנו מזה, ששעושה תשובה שלמה, שהוא בחינת שבת, כמו שאמרנו, על-ידי-זה יכול לראות שפלותו כנ"ל: וזה הוא: בטח בה' - לשון השקט ובטח, שיש לו מנוחה מכל וכל. ועשה טוב, הינו שנתהפך מרע לטוב גמור. שכן ארץ - הינו בחינות נפש, כמה דאת אמר (תהלים קמ): נפשי בארץ וכו'. הינו שהנפש יש לו ניקח, מחמת שעשה תשובה שלמה כנ"ל. וכשעושה תשובה שלמה, הוא בחינות שבת, ויכול לראות שפלותו, וחשיבות וגדלות ישראל. וזהו: ורעה אמונה - הינו שייכול להיות כמו רעיא מהימנא, שייכול למסר את נפשו בעד ישראל:

(שיך לעיל) לענין שפלות, שהוא בחינות: שבו איש תחתיו. דהינו שמחזיק עצמו שפל למטה תחת מקומו ומדרגתו: שוב שמעתי משמו, זכרוננו לברכה, בענין זה, שעל-ידי-זה שזוכין לראות שפלותו באמת, על-ידי-זה אין שום אדם יכול להוציאו ולךחותו ממקומו, דהינו לקפח פרנסתו, חס ושלום, כי מאחר שהוא ענו ושפל באמת, הוא בבחינת אין, ואינו תחת המקום כלל, על-כן גודאי אין יכולין לךחותו ממקומו. וזהו: שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו. הינו על-ידי שזוכין לשפלות, שזהו בחינות: שבו איש תחתיו,

ישראל (כמבאר בסיון יד ויז), אף על פי שחטא, ישראל הוא (סנהדרין מד). ומאחר שנקרא עדן בשם ישראל, שהוא בחינת ו' כנ"ל, על-כן יש בו בחינת יוסף גס-כן, כי "ואו" אי אפשר לקרותה בלא ו' שניה, הינו שישאל, שהוא בחינת ו', מקשר בו ו' שניה, שהוא בחינת יוסף, (כי ישראל ויוסף בחדא אזלי, בידוע^(א)). נמצא שבכל אחד מישראל מקשר בו בחינת יוסף, שהוא בחינת שלום, בחינת קדוש השם כנ"ל. ועל-כן תכף פשוטין להעבירו על דת, חס ושלום, להפרידו מבחינת ישראל, נתעורר בו תכף בחינת יוסף, שמקשר בישראל, שהוא בחינת מסירת נפש על קדוש השם, דהינו שלהובין דרחימותא והתנברות על יצרו למות על קדוש השם, שזהו בחינת שלום, בחינת יוסף, כנ"ל: כלל העולה - שיוסף הוא בחינת השלום, והשלום הוא פלי שעל-ידו בוא יבוא כל ההשפעות והברכות לישראל. וכונתו יתברך שמו בזה, כדי שיוכל כל אדם הישראלי לדבר דבורים של קדשה לפני השם יתברך. ומה הוא קדשה - חכמה, כי חכמה נקרא קדשה, כנודע^(ב). וזהו כשאדם מדבר בתורה ותפלה בחכמה ושל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדשה, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה, כי נבנה מזה מחין, שהיא חכמה, והדבור, שהוא בחינת ירושלים. וזה בחינת (תהלים קמז): בונה ירושלים ה', כי ירושלים הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (בראשית יד): ומלפי צדק מלך שלם, ותרנם אונקלוס: מלפא דירושלים. וצדק הוא בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון. וה' הוא בחינת מחין, כנודע. אימתי הוא נבנה. כשנדחי ישראל, רוצה לומר מי שהיה נדחה מבחינת ישראל, ואחר-כך בונים ונחזר לענינו, שעל-ידי השלום יכול לדבר דבורים בקדשה ובטהרה כנ"ל, והשלום הוא מחבר תרי הפכים כנ"ל, הינו חסדים ונבורות, הינו היות, שהוא חסדים, כמו שכתוב (תהלים צב): יומם יצוה ה' חסדו. ואלקים הוא נבורות, כי אלקים הוא מלכות, כמו שכתוב (שם עז): ואלקים מלכי מקדם, ודינא דמלכותא דינא (ניסין י). ולכן גס-כן נאמר ביוסף (בראשית מא): ומבלעדי לא ירים איש את ידו ואת רגלו. ידו הוא בחינת מחין, כמו שכתוב (תהלים קלד): שאו ידיכם קדש. וקדש הוא ראשית, וראשית הוא חכמה מחא. ורגלו הוא בחינת נבורות, כמו שכתוב (ישעיה מא): צדק יקראוהו לרגלו. וצדק הוא הדבור, ודבור הוא בחינת נבורות, כמו שכתוב (תהלים קמח): ונבורתך ידברו. נמצא, שכתוב אצל יוסף חסדים ונבורות כנ"ל, ויוסף הוא השלום מחבר תרי הפכים להיות אחד, ויבוא ישועות וברכות בגשמיות וברוחניות, כמו שכתוב (ישעיה יב): ושאתבתם מים בששון ממעיני הישועה, ותרנם אונקלוס: ותקבלון אלפן חדת. הינו שעל-ידי התשועה יבוא תורה ואלפן חדת מאת הבורא יתברך, לכל אחד לפי מדרגתו: וזה פרוש הפסוק: ה' עז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום. הינו כמו שפרש רש"י, כשה' יברך ברכות על-ידי כלי שלום, אזי - עז, שהיא התורה, גס-כן לעמו יתן, הינו: ותקבלון אלפן חדת: [נראה באור הענין, כי על-ידי השלום יכולין לדבר דבורים בקדשה, כי השלום

מחבר תרי הפכים, חסדים ונבורות, שזהו בחינת יוסף, בחינת מסירת נפש על קדוש השם כנ"ל, ועקר הקדשה הוא חכמה ומחין דקדשה, כי חכמה נקרא קדש, בידוע, כי קדש הוא בחינת ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ז): קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, כי כל ראשית הוא קדש בכל מקום, וראשית הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. וכשאדם זוכה לדבר דבורים קדושים של תורה ותפלה, ומבנים כל מחו וחקמתו ודעתו בתוך הדבורים, דהינו שמקשר מחשבתו היטב להדבורים, ומבין ושומע מה שהוא מדבר, זהו בחינת קדש, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה. וזהו בחינת שלום, שהוא בחינת התחברות חסדים ונבורות, כי הוא מחבר ומקשר החכמה והמחין, שהם בחינת חסדים כנ"ל, להדבור, שהוא בחינת נבורות כנ"ל. וזהו בחינת יוסף כנ"ל, ועל-כן נאמר ביוסף: ומבלעדי לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי יוסף הוא כלול מבחינת ידו ורגלו, שהם בחינת החכמה והדבור, כי ידו זה בחינת חכמה, בחינת קדש, כמו שכתוב: שאו ידיכם קדש, ורגלו זה בחינת הדבור וכו' כנ"ל. על-כן צריכין לעסק בתורה ובעבודת השם במסירת נפש, ובפרט בשעת התפלה, שעקר שלמות התפלה הוא להתפלל במסירות נפש, שיכוון למסר נפשו על קדוש השם, כי מסירת נפש על קדוש השם בודאי מרצה כל אחד מישראל, אפלו הקל שבקלים כנ"ל (וכמו שבבאר ראינו בחוש בדורות שלפנינו, שכמה אנשים קלים ופחותים מסרו נפשם ומתו על קדוש השם, אשרי להם). ותכף כשמרצה למסר נפשו על קדוש השם, נתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף כנ"ל, ועל-ידי זה יכולין לדבר, דהינו לקשר המחשבה אל הדבור, שזה עקר הקדשה כנ"ל, שזוכין לזה על-ידי שלום כנ"ל. וזהו: בנה ירושלים ה'. ירושלים הוא בחינת הדבור וכו' כנ"ל, ה' הוא בחינת מחין כנ"ל. הינו לזכות לקשר המח' אל הדבור, שזהו בחינת בנה ירושלים ה', שהמחין בונין הדבור דקדשה - זה זוכין על-ידי: נדחי ישראל יכנס. זה בחינת מסירת נפש על קדוש השם, שכל הנדחין מקדשת ישראל, פשוטין להעבירם על דת, חס ושלום, אזי נתעוררין תכף, ומסרים נפשם על קדוש השם. נמצא, שעל-ידי קדוש השם נכנסין כל הנדחין מקדשת ישראל לתוך הקדשה, שזהו בחינת: נדחי ישראל יכנס, ועל-ידי זה: בנה ירושלים ה'. כי קדוש השם הוא בחינת שלום, שעל-ידי זה יכולין לקשר המחשבה אל הדבור, שזהו בחינת: בנה ירושלים ה' כנ"ל:

נמצא שיוצא לנו מזה עצה נפלאה לעבודת השם, ובפרט בשעת התפלה, שכשאדם רואה שאינו יכול להתפלל כלל ולקשר המחשבה אל הדבור, אזי יזכיר את עצמו, שהוא בודאי מרצה למות על קדוש השם, כי אף על-פי שהוא כמו שהוא, אפלו אם הוא בדיוטא התחתונה מאד, אף על-פי-כן אם היו רוצים להעבירו על דת לגמרי, חס ושלום, בודאי היה מוסר נפשו על קדוש השם, כי על זה מרצה אפלו פושעי ישראל למות על קדוש השם, ולא לעבר על דת, חס ושלום, כאשר ראינו

(א) עין וזהר וישב דף קפב ע"ב. (ב) עין וזהר אחר דף סא.

פא איתא

בגמרא: הנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר: ואהביו כיצאת השמש בגבורתו: (שבת פח:)

הנה נודע, כי יש שלש קלפות: רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת.^(א) וקלפת נגה היא בין השלש קלפות ובין הקדשה, ולפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, והיא בבחינת נשמת העשוקים, ודי למבין.^(ב) וזהו בחינת סדרי בראשית, שלש שני ערלה, בנגד השלש קלפות הנ"ל, ורבעי הוא בנגד נגה, והוא בחינות חשמ"ל, כי לפעמים נכללת במ"ל אורות. וזהו סוד מילה, כי יש שלש עורות, הם שלש קלפות, ועוד דק רביעי, בחינת נגה. וכל החרפות הבאים לאדם הם משלש קלפות הנ"ל, ומפני זה אמרו אחי דינה לאנשי שכם (בראשית לד): לא נוכל לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו. וגם יהושע, אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ה): היום גלתי את חרפת ישראל. כי עקר החרפות באים מבחינת ערלה, שהיא בחינת שלש קלפות הנ"ל.^(ג) ועל-כן בשולד יוסף, אמרה אמו (בראשית ל): אסף אלקים את חרפתי. כי בהתגלות בחינת יוסף, שהוא בחינת קדשת הברית, בחינת מילה, בנודע, נאספו החרפות, הינו השלש קלפות הנ"ל. וזהו בנות רחיצת מים חמין בערב-שבת-קדש, כי אז קלפות נגה נכללת בקדשה, ואז חפצים גם השלש קלפות לעלות לאחו בקדשה, ואז יורדים בחינת (ש"ה) שלהבת יה, ומכנה אותן שלא יאחזו בקדשה, והוא בחינת מים חמין. והוא בנות נטילת צפרנים בערב-שבת-קדש, בנודע: וזהו פרוש הגמרא: הנעלבים ואינם עולבים - ואז הוא בחינת ח"ש, הוא שתיקה. שומעין חרפתם ואינם משיבים - כנ"ל. ועושים מאהבה - כי לפעמים שתיקה של האדם כדי לעשות יסורים לשכנגדו, ואז הוא בחינה זו נכלל בקלפה, אבל כשהוא מאהבה, אז הוא בחינת ח"ש נכללת בקדשה. עליהם הכתוב אומר: ואהביו כיצאת השמש בגבורתו - היא בחינת שלהבת יה, כנ"ל: [פרוש, שעל-ידי ששומעין חרפתם ואינם משיבין, על-ידי-זה דוחים בחינת השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת ערלה, בחינת חרפה הנ"ל, ונכללים בבחינת חשמ"ל על-ידי השתיקה, שהיא בחינת ח"ש, כי הוא דוחה החרפה על-ידי שאינו רוצה לריב ולחרף את חברו, שזהו בחינת מ"ל, בחינת מילה, שהיא בטול הערלה, שהיא בחינת חרפה, בחינת שלש קלפות הממאות הנ"ל. וזהו חשמ"ל - ח"ש מ"ל. הינו השתיקה, שהיא בחינת מילה, בחינת בטול החרפה, שהיא בחינת ערלה הנ"ל. וזהו: וזהו בחינת נגה הנ"ל, שיש בה שני בחינות: לפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים

בחוש פעמים אין מספר וכנ"ל. ותכף בשזיכיר את עצמו שרוצה למסור נפשו על קדוש השם, על-ידי-זה ותעורר בחינת שלום, בחינת יוסף, שהוא בחינת התחברות המוח והדבור כנ"ל, ועל-כן על-ידי-זה יוכל להתפלל ולקשר המחשבה אל הדבור וכנ"ל. וכן שמעתי מפיו הקדוש, שאמר זאת בתוך שיתתו הקדושה לדבר פשוט, שצריכין להתפלל במסירת נפש:

פא עלו

זה בנגב ועליתם את ההר (במדבר יג), ופרש רש"י: פסלת ארץ-ישראל.

הכלל הוא, שהדבורים של צדיק, שמדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ-ישראל, כי ארץ היא בחינת נפש, כמו שכתוב (תהלים קמג): נפשי בארץ וכו'. ונפש הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (שיר-השירים ה): נפשי יצאה בדברו. וכשהצדיק מדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ-ישראל, והדבורים שהוא מדבר עם המונדעם בשיחת חליו, הוא נקרא פסלת ארץ-ישראל. ולמה מדבר שיחת חליו, כדי לקשר את המונדעם אל הדעת, שהוא בחינת הר, דאיתא בגמרא: אין הר (צ"ל לבנון, עי' גיטין נג, ועי' ילקוט פ' ואתחנן בשם ילמדנו) אלא בית-המקדש, שנאמר: ההר הטוב הזה והלבנון. ובית-המקדש הוא בחינת דעת, דאיתא בגמרא (ברכות לט): כל מי שיש בו דעת, כאלו נבנה בית-המקדש בזמיו. שבית-המקדש נתן בין שתי אותיות, ודעת נתן בין שתי אותיות, כי על-ידי תורה ותפלה אי אפשר לקשרם אל שרשם, מחמת שהם רחוקים מן האמת, כדאיתא בתלמי המלך (מגילה ט), כשהושיב שבעים ושנים זקנים לכתב לו ספר תורה, וכתבו כלם: אלקים בראשית וכו'. כי הוא רחוק מן האמת, והצרכו להפך את הצרופים. כך הצדיק, שרוצה לקשר את המון עם הרחוקים מן התורה האמתיות, צריך לדבר עמהם שיחת חליו ולהלביש בהם התורה, רק שהוא מדבר בצרופים, ונקרא פסלת ארץ-ישראל, כי אף שהם פסלת ארץ, אף-על-פי-כן יש בהם תורה, שהיא בחינות ישראל: וזה פרוש הפסוק: עלו, הינו שאתם המונדעם עולים. זה בנגב - זה הוא בחינת הצדיק, כמו שכתוב (קהלת יב): כי זה כל האדם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ל), שכל העולם לא נברא אלא לצות לזה. הינו הצדיק הוא בנגב, הינו פסלת ארץ-ישראל, הינו שיחת חליו, ועל-ידי-זה יוכל לקשר אתכם. ועליתם את ההר - הינו הדעת הנ"ל. ועוד, כי לפעמים הצדיק נופל ממדרגתו, וכשבא אחד מן המונדעם ומדבר עמו דברים של הכלי העולם, והצדיק נהנה ממנו, אז הוא מחנה להצדיק, והצדיק בא למדרגתו, ואחר-כך יכול הצדיק להעלותם לבחינת הדעת. וזהו: עלו זה - הינו, כשהצדיק צריך לעלות למדרגתו, צריך אתה להיות בנגב, הינו לדבר עמו שיחת חליו, כדי להחיותו, ועל-ידי-זה: ועליתם את ההר שיוכל אז הצדיק לקשר אתכם לבחינת דעת, הנקרא הר, כנ"ל:

(א) האמורים ביחזקאל א. (ב) עיין סבא משפטים דף קיג. (ג) עיין תיקון נח.

לקוטי

מתן בסתר פג, במה הארכת פה, פוסעים פה פו

מוהר"ן

בעי לעילא קדמך וכו'. ההוא טוב גנוו יימא לון: פתחו לה בהאי תרעא דאתקרי אהבה, או בהאי תרעא דאיהו תשובה. כל צדיק יעול כפום דרנא דילה. ואין טוב אלא תורה (ע"י יצ"ע), וכשאתם רוצה להנות ולחשב בתורה, הינו ברזין דאורייתא, אגון נטירין ונחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה, ואלו הם המחשבות שבאין לאדם. וכשאתם רוצה וחושק עד מאד, ופותחין לו, כנ"ל בזהר הקדוש, אזי כל יום ויום אצלו גדול עד מאד, כי רואה ומשיג הטוב הגנוו, הינו רזין דאורייתא, השיך לאותו היום: וזה ששאל התנא: במה הארכת ימים – הינו באיזה מדה מן המדות נכנסת להטוב הגנוו, והארכת הימים שלך להיות גדולים כנ"ל. והשיב לו: ותרון הייתי בממוני – שזו היא מדת אברהם אבינו, והיא תרעא דאתקרי אהבה, והוא סטרא דימינא. ואיתא בתקוני זהר (תיקון ע' דף ק"ח): מסטרא דימינא, מהא חורא ככספא. הינו, שכל המקורנים וכל הנחשים ועקרבים, הינו המחשבות זרות שמבלבלין מחשבתה, נעשין חורא ככספא. ולכך נאמר באברהם (בראשית כ"ד): ואברהם יקן בא בימים, הינו שהיו כל הימים שלו שלמים וגדולים, כי מסטרא דימינא מהא חורא ככספא, ומן הקטגור נעשה סגור, והיה יכול לבוא בכל יום אל הטוב הגנוו השיך לו:

לשון רבנו וברונו לברכה

בו פסיעה קטנה – כי מתחלה המלכות היא אצל זעיר אנפין, בבחינת אושית פסיעה לבר, כמובא בזהר הקדוש (כלק דף ר"ג: וכמבואר בכתבי הארז"ל). סועדים בו – פרוש, בשאנו רוצים לתקנה ולגדלה, בבחינת סעד ועזר כנגדו, שיהא פנים בפנים. ולכך שלש פעמים – פרוש, שצריך להאיר את נצחיהודי יסוד דזעיר אנפין, כי משם עקר בגינה. צדקתם תצהיר – פרוש, על ידי מה מתברכין נצחיהודי יסוד דזעיר אנפין. על ידי המחין שהוא מקבל, כמובא. והמחין הם ארבע: חכמה, בינה, חסד וגבורה, והם מלכשים בנצחיהודי יסוד דבינה. וזה בחינת: פאור שבעת הימים, שהם סוד שין של שלשה ראשין, ושין של ארבעה ראשין:

(עד כאן לשונו ז"ל)

בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים וכו':

הנה ידוע, כי בימי החל הוא שליטת החיצונים, וערב שבת קדש בין השמשות אין להם שליטה כלל, כמו שמוכא בזהר הקדוש: פד אתקדש יומא, כדין יתפרדו כל פועלי און.

נכללת בקלפה, בתוך השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת חרפה כנ"ל. הינו, כי לפעמים הוא שותק לחברו כדי לעשות לו יסורים ביותר, נמצא שבזאת השתיקה הוא מתרף את חברו ביותר, ואז נכללת השתיקה, בחינת גנה, בקלפה, בבחינת חרפה כנ"ל. אבל בשעושה מאהבה, ששותק מאהבה, מחמת שאינו רוצה לביש ולחרף את חברו, אזי בחינת גנה נכללת בקדשה, ועל פן עליהם הפתוב אומר: ואהביו כצאת השמש בגבורתו, והו בחינת שלהבת י"ה הנ"ל, שעל ידי זה נכלל גנה בקדשה, בבחינת השמ"ל כנ"ל):

בסתר יכפה אף: (משלי כא)

דע, כי בהאלף בית יש ששה פאין. דהינו: אלה אי אפשר לקרות בלא פא. גם פה, ד, פ, ה וקוה, גם כן אי אפשר לקרא אותן בלא פא. נמצא, שיש בהאלף בית ששה פאין. ושש פעמים פ' גימטריא ת"פ, כמנין לילית. והנה חס ושלוש, בשארע לאדם מקרה בלתי טהור, הוא על ידי הקלפה הנ"ל, בידוע. והנה הקלפה הנ"ל יונקת מן האלף בית כמנין שמה, הינו מן הפאין הנ"ל, ונעשה מן פא אף. לפיכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סו"ט י'): איש ואשה, זכו – שכינה שרויה ביניהם. לא זכו, הינו שהוא בלתי טהור – אש אוכלתו. כי דע וראה, כי האותיות עצמן של הפאין (הינו א, כ, ד, פ, ה, ק, הנ"ל) הם גימטריא "אש", ונקומין בו. וכשנותן צדקה בסתר, פודה הניצוצות הקדושות מן הקלפה, ונעשה מן האף פא. וזהו: מתן בסתר יכפה אף – מלשון כופה עליו כלי (שהוא לשון הפיכה). וזה: יכפה אף, שכופה והופך ה"אף" ונעשה פא, (והוא פלאי):

בגמרא: במה הארכת ימים, אומר לו: ותרון הייתי בממוני: (מגילה כ"ה)

לבאר זה צריך לידע מה דאיתא בזהר הקדוש (פ' נשא דף קכ"ג), וזה לשונו: תא חזי לשת ימי בראשית, לכל חד אית לה פרצופה דההוא דרנא דאנהיג לה, ולא תשכח יום דלית בה טוב וכו', וכל יומא אית לה גדר מלבר, דלא יעול כל בר-נש לההוא טוב, כגון חשך דכסא לנהורא וכו'. ובגין דא, מאן דאיהו חבא ויעול למנדע רזין דאורייתא, במה נחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה, דלא יעול לאתר דלאו דילה. אבל מאן דאיהו טוב, כל אילין נטירין אגון למימרה, וקטגור נעשה סגור, ויעלון לה לטוב הגנוו, וימרזין: מרנא, הא בר-נש טוב וצדיק וירא-שמים

ועקר שליטה שלהן בימי החל הוא בבחינות רגליו, שאין מניחין לאדם לילך בדרכי השם ותברך. דאיתא בגמרא (ברכות ו): הני ברכי דרבנן דשליחי מניה, ובשבת-קדש חוזרין להם כח ההליכה, כמו שכתוב (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגלך. הינו כמו שאמרנו, שבשבת-קדש יכול לילך בדרכי השם ותברך. אך למשל, תינוק, בשמתחיל לילך, עדן צריך סעד לתמוכו, ואף על-פי-כן אינו יכול לילך במרוצה, רק פסיעות קטנות, וצריכין לחזק אותו. כך בשאדם מתחיל בשבת לילך בדרכי השם ותברך, צריך עוד סעד לתמוכו, והסעד הזה הוא בחינת אמת, ובחינת אמת הזה הוא בחינת רגל שלישי, כדאיתא בגמרא (שבת קד): קשטא קאי, ושבת הוא בחינת אמת, כדאיתא (בבב דמאי פ"ד), אפלו עס-הארץ ירא לשקר בשבת. וכשמדבק את עצמו במדה זו, הוא סעד לתמוכו ובחינת רגל שלישי. אך עדן צריכין לברך את השלש רגלים הנ"ל ולתן כח בהם, כדי שיוכלו לילך היטב. והוא על-ידי צדקה שעושה בשבת, הינו שנותן לאדם על שבת או שמאכסן עני על שלהנו. כי יש שני מיני צדקה: יש צדקה שעושה בימי החל, וצדקה שעושה בשבת-קדש. וצדקה הוא בחינות שמש, כמו שכתוב (מלאכי ג): שמש צדקה וכו'. וצדקה שעושה בימי החל הוא כנגד שמש שבזמן הזה, וצדקה של שבת, שהוא מעין עולם הבא, היא כנגד שמש העתידה להתחדש לעתיד לבוא, שהוא באור שבעת הימים. ושמש שהוא בחינות צדקה, הוא נותן כח לבחינת רגליו, שנאמר (תהלים פח): צדק לפניו יהלך. הינו שצדקה עושה לו הליכה. וגם נאמר (בראשית א): ויזרח לו השמש, ופרש רש"י: לו - לצרכו, לרפאתו מצלעתו. נמצא, בזה שעושה צדקה בשבת, שהוא בחינת אור השמש באור שבעת הימים, הוא הנותן כח לבחינת שלש רגליו הנ"ל: וזהו פרוש: פוסעים בו פסיעה קטנה, הינו שבשבת פוסע עדן פסיעה קטנה כנ"ל. סועדים בו - הינו על-ידי בחינת שבת, שהוא בחינת אמת כנ"ל, הוא עושה לעצמו סעד ורגל שלישי. לברך שלש פעמים - הינו שלש רגלים הנ"ל. ולתן כח בהם שיוכלו לילך כראוי, הוא על-ידי: צדקתם תצהיר באור שבעת הימים - הינו שיתן צדקה בשבת כנ"ל, שהוא בחינת שמש העתידה להתחדש באור שבעת הימים כנ"ל:

פח המכסה

שמים בעבים, המכין לארץ מטר: (תהלים קמו)

הנה ידוע, כי ההשפעות והברכות אי אפשר להם לבוא לעולם אלא על-ידי הצדיק, כי הצדיק יש לו ידים במה לקבלם, והינו אהבה ויראה, כי הם הידים לקבל בהם כל ההשפעות וכל הברכות. וצריך הצדיק בזה לגנו האהבה והיראה, כדי שלא יקטרגו המקטרגים עליו ויגזלו ממנו ההשפעות. וזהו: המכסה שמים בעבים - הינו אש ומים. הינו, כשהצדיק יכול לכסות שמים, הינו אש ומים, הינו האהבה והיראה שלו, אזי: המכין לארץ מטר - הינו שיוכל להמשיך כל הברכות, שהם בחינת מטר. אך כשהצדיק הוא מפרסם גדול, אזי המקטרגים יודעים ומשגיחים עליו היטב, ואינם מניחים לו להוריד השפע, והקדוש-ברוך הוא נותן בלב צדיק אחר לתחזק עליו במחלקת כדי לכסותו ושיוכל להוריד השפע. וזהו מחלקת שהוא לשם שמים^(ט), הינו לשם צדיק, שהוא מכנה בשם שמים, מחמת שיש לו אהבה ויראה, הינו לשם שמים, האהבה ויראה, וכדי להכין מטר, שהוא בחינת השפעות וברכות:

פט ותחסרהו

מעט מאלקים, וכבוד והדר תעטרהו: (תהלים ח)

הנה ידוע, כי כל מה שחסר לאדם, הן ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה, שהוא בחינת אלקים. וזהו: ותחסרהו - בודאי מעט מאלקים. הינו החסרון בודאי מאלקים, הינו בהשכינה. אך כשידע זאת, שתחסרון הוא למעלה ולמטה,

ועקר שליטה שלהן בימי החל הוא בבחינות רגליו, שאין מניחין לאדם לילך בדרכי השם ותברך. דאיתא בגמרא (ברכות ו): הני ברכי דרבנן דשליחי מניה, ובשבת-קדש חוזרין להם כח ההליכה, כמו שכתוב (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגלך. הינו כמו שאמרנו, שבשבת-קדש יכול לילך בדרכי השם ותברך. אך למשל, תינוק, בשמתחיל לילך, עדן צריך סעד לתמוכו, ואף על-פי-כן אינו יכול לילך במרוצה, רק פסיעות קטנות, וצריכין לחזק אותו. כך בשאדם מתחיל בשבת לילך בדרכי השם ותברך, צריך עוד סעד לתמוכו, והסעד הזה הוא בחינת אמת, ובחינת אמת הזה הוא בחינת רגל שלישי, כדאיתא בגמרא (שבת קד): קשטא קאי, ושבת הוא בחינת אמת, כדאיתא (בבב דמאי פ"ד), אפלו עס-הארץ ירא לשקר בשבת. וכשמדבק את עצמו במדה זו, הוא סעד לתמוכו ובחינת רגל שלישי. אך עדן צריכין לברך את השלש רגלים הנ"ל ולתן כח בהם, כדי שיוכלו לילך היטב. והוא על-ידי צדקה שעושה בשבת, הינו שנותן לאדם על שבת או שמאכסן עני על שלהנו. כי יש שני מיני צדקה: יש צדקה שעושה בימי החל, וצדקה שעושה בשבת-קדש. וצדקה הוא בחינות שמש, כמו שכתוב (מלאכי ג): שמש צדקה וכו'. וצדקה שעושה בימי החל הוא כנגד שמש שבזמן הזה, וצדקה של שבת, שהוא מעין עולם הבא, היא כנגד שמש העתידה להתחדש לעתיד לבוא, שהוא באור שבעת הימים. ושמש שהוא בחינות צדקה, הוא נותן כח לבחינת רגליו, שנאמר (תהלים פח): צדק לפניו יהלך. הינו שצדקה עושה לו הליכה. וגם נאמר (בראשית א): ויזרח לו השמש, ופרש רש"י: לו - לצרכו, לרפאתו מצלעתו. נמצא, בזה שעושה צדקה בשבת, שהוא בחינת אור השמש באור שבעת הימים, הוא הנותן כח לבחינת שלש רגליו הנ"ל: וזהו פרוש: פוסעים בו פסיעה קטנה, הינו שבשבת פוסע עדן פסיעה קטנה כנ"ל. סועדים בו - הינו על-ידי בחינת שבת, שהוא בחינת אמת כנ"ל, הוא עושה לעצמו סעד ורגל שלישי. לברך שלש פעמים - הינו שלש רגלים הנ"ל. ולתן כח בהם שיוכלו לילך כראוי, הוא על-ידי: צדקתם תצהיר באור שבעת הימים - הינו שיתן צדקה בשבת כנ"ל, שהוא בחינת שמש העתידה להתחדש באור שבעת הימים כנ"ל:

פז תתן

אמת ליעקב, חסד לאברהם: (מיכה ז)

הענין הוא, כי אנו רואין בחוש, תכף בשאדם רוצה לילך בדרך הישר מתעוררין עליו דינים. והסברא הוא להפך. אך, כי יש שני מיני יראה: יראת העניש ויראת הרוממות. יראת העניש נקרא צדק, ויראת הרוממות נקרא אמונה. כי מחמת שהוא מאמין באמונה שלמה, שהשם ותברך הוא רב ושליו, עקרא ושרשא דכל עלמין, הוא ירא ממנו. וידוע הוא, כי אי אפשר לבוא לאמונה רק על-ידי יראת העניש, כי מחמת

(מלכים-ב ח): וַיִּלְךָ אַחַת הַנְּחָה וְאַחַת הַנְּחָה. וּמוֹכָא בְּתַקוּנֵי (תיקון יג, דף כו:): אֶלְמָלָא כַּנְפֵי רֵאָה דְנִשְׁבִּי עַל לְבָא, הוּוּ לְבָא אוֹקִיד כָּל גּוּפָא. וְהֵרֵאָה וְהִלָּב הִם בְּחִינֹת יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֲמֵת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִכָּה ט): תִּתֵּן אֲמֵת לְיַעֲקֹב. וְאֲמֵת הוּא בְּחִינַת תּוֹרָה^(ט), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִלֵּאנִי ב): תּוֹרַת אֲמֵת. וּבְהַתּוֹרָה יֵשׁ הַמִּשְׁשָׁה סְפָרִים, כְּנֶגֶד הַמִּשְׁשָׁה כַּנְפֵי רֵאָה (תיקון כח). וְיוֹסֵף הוּא בְּחִינַת לֵב, כִּי יוֹסֵף נִקְרָא צְפֻנַת פְּעֻנַח (מִקָּן מ), וְכִתִּיב (תְּהִלִּים קיט): בְּלִבִּי צְפֻנַתִּי וְכוּ'. וְכִשְׁבוּעַר הָאֵשׁ שֶׁבִלְב, הוּוּ אוֹקִיד כָּל גּוּפָא, וְעַל-יְדֵי שֶׁהַחֲמִשָּׁה כַּנְפֵי רֵאָה נְעִים וְנָדִים, מְנַשְׁבִּי עַל לְבָא וּמִשְׁכָּבִים הַחֲמִימוֹת שֶׁבִלְב. לְכַךְ נֵאֱמַר בְּיַעֲקֹב (בִּר' וַיֹּשֶׁב פֶּרֶשֶׁה פד): בְּקֶשׁ יַעֲקֹב, הֵינּוּ הֵרֵאָה - לְיֹשֵׁב בְּשִׁלּוֹה, קִפְּץ עָלָיו רִגְזוּ שֶׁל יוֹסֵף. הֵינּוּ הַחֲמִימוֹת שֶׁבִלְב. נִמְצָא, שֶׁעַל-יְדֵי מַה שֶׁאָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בַּמִּדְבָר יט): זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם, נֶעַ וְנָד אֶפְלוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יָכוֹל לְשַׁכֵּךְ אֶת הָאֵשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּינִים, וְיָכוֹל לְהַחֲיוֹת מֵתִים, שִׁיְהִיו חַיִּים:

עג כָּל

הַעוֹשָׂה מִשְׁאֵל וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה, מְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת, שֶׁהֵיא שְׂרֵשׁ לְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקוּנֵי (תיקון כא) עַל פְּסוּק: וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי - מִפְּקוּדֵיךְ דַּעֲשֵׂה. וְכִיצַד מְקַיֵּם מִצְוֹת וְאַהֲבַת, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (יוסא טו) עַל פְּסוּק וְאַהֲבַת, שֶׁתִּרְאֶה שִׂיתֵאֲהֵב שֵׁם שְׁמַיִם עַל יָדֶךָ. כִּיצַד, אָדָם קָרָא וְשָׁנָה וְשִׁמְשׁ תִּלְמִידֵי-חֲכָמִים, וְעַסְקוּ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה - מַה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים. אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁלְמַדוּ תּוֹרָה וְכוּ'. נִמְצָא שֵׁם שְׁמַיִם מִתֵּאֲהֵב עַל-יְדוֹ, וּמְקַיֵּם מִצְוֹת שֶׁל וְאַהֲבַת, שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ כָּל הַמִּצְוֹת^(ט):

גַּם בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה בָּא לְמַדְרַגָּה שֶׁלְמַעְלָה מִהַזְּמַן, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא (שם) בְּמִסְקָנָא: וְעָלָיו הַכְּתוּב אוֹמַר: יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר. וְיִשְׂרָאֵל הוּא בְּמַחְשְׁבָה, כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ וְכוּרָנִים לְבִרְכָה (בִּיר פ"א): יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחְשְׁבָה, וּמַחְשְׁבָה הוּא לְמַעְלָה מִהַזְּמַן. וְגַם עַל-יְדֵי מִשְׁאֵל וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל בְּשֶׁכַל צַח, כִּי תִפְלָה הֵיא גַם-כֵּן לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, כִּי הוּא דְבַר הָעוֹמֵד בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם (בְּרַכּוֹת ו), וְגַם מִחֲמַת שֶׁבָּא לְאַהֲבָה, מִכַּח זֶה בָּא לְגַדְלוֹת הַמַּחֲזִין וְיָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל בְּשֶׁכַל צַח:

עד זָכַר

חֶסְדוֹ וְאִמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל אִפְסֵי אֶרֶץ אֶת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ: (תְּהִלִּים צח)

הַעֲנִין הוּא כֵּךְ, שֶׁכָּל הַעוֹלָמוֹת לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בְּשֶׁבִיל יִשְׂרָאֵל, דְּכִתִּיב (ישעיה טז): לְכַבֹּדִי בְּרֵאֲתִיו וּצְרֵתִיו אַף עֲשִׂיתִיו.

בְּנִדְאֵי יִהְיֶה לוֹ צַעַר גְּדוֹל וְעִצְבוֹת, וְלֹא יוֹכֵל לְעַבֵּד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּשִׁמְחָה, לְכַךְ צָרִיךְ לְהַשִּׁיב לְעַצְמוֹ: מַה אֲנִי וּמַה חַיִּי. כִּי הַמְּלֶכֶךְ בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּר לִי הַחֲסָרוֹן שְׁלוֹ, וְכִי יֵשׁ כְּבוֹד גְּדוֹל מִזֶּה. מִתּוֹךְ כֵּךְ בָּא לְשִׁמְחָה גְּדוֹלָה, וְנִתְחַדְּשׁוּ הַמַּחֲזִין שְׁלוֹ. וְזֶהוּ: וְכְבוֹד וְהַדָּר תִּעֲטַרְהוּ - הֵינּוּ עַל-יְדֵי כְבוֹד וְהַדָּר שֵׁשׁ לוֹ, שֶׁהַמְּלֶכֶךְ בְּעַצְמוֹ מְסַפֵּר לוֹ הַחֲסָרוֹן, תִּעֲטַרְהוּ בְּמַחֲזִין חֲדָשִׁים:

ז אָנֹכִי

אֲשַׁמַּח בִּי, יִתְמוֹ חַטָּאִים מִן הָאֶרֶץ: (תְּהִלִּים קד)

הַנְּחָה יְדוּעַ, כִּי כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת שֶׁבָּאִים לְאָדָם, הֵן בְּאִין מַחֲמַת הַשְּׂבִירָה, שֶׁנִּפְלוּ גִיּוּצוֹת וְנַחֲסָרוּ מִהַשְּׂבִינָה, כִּידוּעַ. וְהַתְּקוּן הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמִּשְׁמַח אֶת עַצְמוֹ בְּאֶלְקוּי, אֲזִי נִשְׁלָמוּ כָּל הַחֲסָרוֹנוֹת מִהַשְּׂבִירָה, וְנִתְעַלָּה כָּל הַגִּיּוּצוֹת. וְזֶה: אָנֹכִי אֲשַׁמַּח בְּךָ, יִתְמוֹ וְנִשְׁלָמוּ כָּל הַחַטָּאִים - הֵינּוּ הַחֲסָרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִלְכִים-א א): וְהִיִּיתִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים. מִן הָאֶרֶץ - הֵינּוּ אֶרֶץ הַעֲלִיּוֹנָה, בְּחִינַת הַשְּׂבִינָה:

צא וַיְהִי

יְדִיו אִמוּנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ: (שְׁמוֹת יז)

כִּי יֵשׁ כְּמַה מִּינֵי אִמוּנָה. יֵשׁ אִמוּנָה, שֶׁהוּא רַק בְּלָב. וְהַעֲקָר שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת לְאָדָם אִמוּנָה כָּל-כֵּךְ, עַד שִׁיתְּפַשֵּׁט בְּכָל הָאִיבָרִים, כְּמוֹ שֶׁמוֹכָא בְּכַתְּבֵי הָאֶרֶץ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַגְבִּיחַ יְדָיו בְּשַׁעַת נְטִילָה נֶגֶד הָרֵאשׁ, כְּדִי לְקַבֵּל הַתְּקֻשָׁה. נִמְצָא, שֶׁצָּרִיךְ לָזֶה אִמוּנָה בְּהִנְדָּים, לְהֵאֱמִין שֶׁמַּחֲמַת שִׁמְנֵיבִיחַ יְדָיו כְּנֶגֶד הָרֵאשׁ מְקַבֵּל הַתְּקֻשָׁה, כִּי בְּלֹא אִמוּנָה אֵינּוּ כְּלוּם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קיט): כָּל מִצְוֹתֶיךָ אִמוּנָה. וְכִשְׁשֵׁי לוֹ אִמוּנָה כּוֹז, בָּא מִן הָאִמוּנָה אֵל הַשֶּׁכֶל, וְכֹל מַה שֶׁמַּחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בְּאִמוּנָה, בָּא אֵל שֶׁכֶל יוֹתֵר, כִּי הַדְּבָר שֶׁהֵיא צָרִיךְ מִתְּחִלָּה לְהֵאֱמִין, עֲכָשׁוּ בְּשָׂבָא אֵל אִמוּנָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, מִכִּין הַדְּבָר הָרֵאשׁוֹן בְּשֶׁכֶל. וְזֶה שֶׁכְּתוּב בְּמִשְׁשָׁה: וַיְהִי יְדִיו אִמוּנָה - שֶׁהֵיא לוֹ אִמוּנָה כָּל-כֵּךְ גְּדוֹלָה, עַד שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָאִיבָרִים, שֶׁאֶפְלוּ בְּיָדוֹ הֵיא הָאִמוּנָה כָּל-כֵּךְ גְּדוֹלָה, עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ - הֵינּוּ לְהַשְׁכֵּל שֶׁל הַדְּבָר, וְשִׁמְשׁ הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה, כְּמוֹכָא אֶצְלָנוּ (לְעִיל בְּסִימָן א):

עב עַל

יְדִי מַה שֶׁאָדָם נֶעַ וְנָד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יָכוֹל לְהַחֲיוֹת מֵתִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּאֶלְיָשָׁע, בְּשִׁתְּחִיָּה אֶת בֶּן הַשּׁוֹנְמִית כְּתִיב בְּהַ

(א) פתיחתא דאיכה רבתי סימן ב. (ב) עין מבילתא פרשת בשלח על פסוק והישר בעיניו תעשה, והוא ברמב"ן שם.

היננו הארציות של הדבר נעשה אפס. ואת - הינו האותיות מא' עד ת', הינו הניצוצות, נעשה ישועות אלקינו - כי מהניצוצות נעשה דבורים, ועל-ידי-זה משפיע השם ותברך רב טוב לישראל. ונהו ישועות אלקינו, כי זה תענוגו:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

הדור ומנהיגי הדור נתנאים, אזי הקדוש-ברוך-הוא מקים עליהם בני-אדם שיחלקו וידברו עליהם, כדי שלא יזוהו דעתם עליהם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יפא כב): אין ממנים פרנס על הצבור אלא-אם-כן קפה של שרצים תלוי מאחוריו. וזה פרוש סוד, שמוכא בעיני-החיים, שער אריך אנפין, (פרק יב): אחורים דמ"ה, תסיר מ"ה, נשאר פ"ה. פרוש: על-ידי קפה של שרצים שתלוי מאחוריו, על-ידי-זה מחזיק את עצמו בבחינת מה ואפס ואין, וכשמיסר ממנו מה, שאין מחזיק את עצמו למה, אלא שהוא מתנאה, אזי נשאר פה, הינו שבני-אדם פותחים את פיהם ואומרים: חור לאחוריה, ומבזים אותו: (עד כאן לשונו ויל)

[זמור רב קודם נסיעתו לארץ ישראל]

רשע לצדיק וחרק עליו שגויו. יי ישחק לו כי ראה כי יבא יומו וכו': (תהלים לו)

הענין הוא כך. דקשה, מאין יבוא מחשבה זרה לצדיק, שרוצה להתפלל בדבקות גדול, הלוא אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יפא לח): הבא לפהר מסיעין אותו. אלא הענין הוא כך, כי מעת השבירה נפלו הניצוצות מכל העולמות, ועל-ידי תפלות הצדיקים עולין מעט מעט, מדרגה אחר מדרגה, וכשצדיק עומד להתפלל ומדבק את עצמו למדה שהוא בה עתה, נופל לו מחשבה זרה מעין אותה מדה. וכשבא למדרגה יותר גדולה, נופל לו המחשבה זרה מעין המדה הזאת שהוא בה עתה. והצדיק צריך לידע מאיזה מדה ומאיזה עולם היא זאת המחשבה זרה, וצריך לידע במה להעלותה לאותו עולם ולאותו המדה שהוא עתה בה. אך לפעמים הצדיק רוצה להעלותה, ואינו יכול. המעם הוא, כי נופל לו מחשבה זרה ממדרגה עליונה, שלא בא עדין למדרגה זו, לכן אי אפשר לו להעלותה, כי יש לו עדין מדרגה תחתונה מזה, הינו מדרגה שהוא בה עתה. אך קשה,

הינו בריאה וצורה עשיה לא נברא אלא לכבודי, וכבודי הינו ישראל, דכתיב (שמות כח): ושכנתי בתוכם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (עין שלוח מס' תענית דף טו): בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם. מלמד, שהקדוש-ברוך-הוא משרה שכנתו בתוך כל אחד מישראל. נמצא כל אחד מישראל נקרא לבוש, ולבוש נקרא כבוד, כי רבי יוחנן קרי למאנה מכבודתא (שבת ק"ט). נמצא כל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל, כדי להשפיע להם רב טוב, וכשאנם יכולים לקבל מחמת עוונותיהם, יש לו צער, שנאמר (ישעיה כט): בכל צרתם לו צר. אך מחמת בהירות אור החסד אי אפשר לקבלו כמות שהוא, וצריך לצמצום הקדוש, הינו בשרוזה להשפיע רב טוב, צריך לדבר: יהיה כך, כמו שכתוב (תהלים ט): בדבר ה' שמים נעשו. והאותיות הם צמצומים: עד כאן אות א', עד כאן אות ת'. אך בעוונותינו הרבים הדבור גם-כן בגלות, כמו שכתוב (שם טז): ספרו בגוים את כבודו, והינו הדבור עם ישראל בגלות. לכך נאמר (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר, והינו בשיגאלו ישראל, אז הדבור גם-כן כפיכול יהיה עם השם ותברך. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהרין לו): חיב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם, וחיב לתקנו. ומהו התקון. הענין הוא כך, שיראה שיעלה כל הניצוצות שבכל דבר, והניצוצות הם אותיות, נמצא מעלה אותיות. והאותיות נעשים דבורים, ועל-ידי הדבור נשפע רב טוב לישראל. אך ביצר יכולין להעלות ניצוצות להשם ותברך. העצה הוא כך: בשיסתכל בדבר מה, תכף יאמין באמונה שלמה, שיש בדבר הזה אותיות וניצוצות, ומן האמונה הזה נעשה זין, שנאמר (תהלים ט): וכל מעשהו באמונה. והעשיה היא ששת ימי החל, והאמונה היא השביעית, ואחר-כך יצרך אל האמונה החכמה, כמו שכתוב (דהיא כח): דע את אלקי אביך. ואלקי אביך היא בחינת אמונה, כמו: מעשה אבותיהם בידיהם (חולין ע"ג), שאנו מאמינים בו ותברך שהוא אלקי אבותינו, שזהו העקר. ו"דע" היא החכמה והשכל, והכמה היא יוד, כמו שפרש רש"י (שמות טו): אז ישיר - שר לא נאמר, אלא ישיר. יוד על-שם המחשבה נאמרה. ומיחוד והזין הנ"ל נעשה עין, כי זו פעמים י' בגימטריא ע'. ועוד, העין הוא חכמה, כי חכמי העדה נקראים עיני העדה (במדבר טו), וממילא, כשיש לו עין בזה, כשסתכל בדבר מהעולם, בודאי נתעלין הניצוצות, כמו שכתוב (שמות כח): ועשית ציץ זהב טהור. ציץ - מלשון הסתכלות^(א). כשהוא טהור בגיל באמונה ובחכמה, אז: ופתחת עליו פתחי חותם. הינו שתפתח על-ידי עין בזה הניצוצות החתומים בכל הדברים ותעלה אותם קדש לה. והניצוצות הם אותיות, ומאותיות נעשה דבורים, ועל-ידי הדבורים משפיע רב טוב לישראל. וכשמעלה ניצוצות מהדבר, אזי הדבר הזה נעשה אפס, כי הניצוצות הם החיות של הדבר. וזה פרוש של הפסוק: זכר חסדו - זכר, לשון השפעה. הינו בשרוזה להשפיע חסד לישראל, אזי יצרך ואמונתו לבית ישראל, שהיא החכמה, שנאמר (משלי כד): בחכמה יבנה בית. בודאי ראו כל אפסי ארץ,

(א) עין זוהר וקהל דף ר"ז ע"ב. שלח דף קעה.

המחשבות קדושות נעשין לו בזכות. וכשמתפלל בשתי בחינות אלו, מנשה ואפרים הנ"ל, ובדאי בא לידי ענוה ושפלות, ומן הענוה נמשך היראה, כמו שכתוב (משלי כ): עקב ענוה יראת ה'. נמצא מתפלל גם כן ביראה. והיראה נקראת מלכות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות וכו'. נמצא, שהתפלה יש לה בחינת מלכות, ויש להתפלה כזו בחינת ממשלה, וזה תענוג של השם ותברך, ונתמלא רצון הבורא. ומה מתחלה, שלא היה התענוג הזה, רק שהשם ותברך צפה למרחוק, שיהיו צדיקים שיתפללו באפן זה, ומזה התענוג נברא העולם בעשרה מאמרות, כל-שכן עכשו, שבא התענוג הזה, שהשם ותברך מחדש את עולמו בעשרה מאמרות, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית: וזה פרוש הפסוק: לי גלעד - לשון גל עד, שנתגלה התענוג שהיה להשם ותברך קדם בריאת העולם, שעדן וקשט בתפלתן של צדיקים, כשיהיה לו השתי בחינות של מנשה ואפרים כנ"ל. מעז ראשי - הינו שיגביר המחשבות קדושות. יהודה - הינו התפלה, כמו שכתוב (בראשית כ): הפעם אודה. מחוקקי - ופרש רש"י: לשון שררה ומלכות, הינו שיהיה להתפלה ממשלה, ויתגלה התענוג הנ"ל, ויחדש עולמו בעשרה מאמרות כנ"ל. ועשרה מאמרות הנ"ל הם יו"ד. יו"ד ודל"ת הנ"ל - נעשה הא. ועשרה מאמרות נמשך מחסד, שנאמר (תהלים פ): אמרתי - דהינו המאמרות - עולם חסד יבנה. וחסד נקרא אל, שנאמר (שם כ): חסד אל כל היום.

וזהו פרוש הפסוק: אלהים אל דמי לך - הינו, כשאתה רואה, שמשם "אלהים" נעשה אותיות "אל דמי", דהינו שנעשה מן ההא דלת, אמר לך: אל תחרש ואל תשקט אל, שתראה שתעורר בחינות "אל" על-ידי התפלה בשתי בחינת הנ"ל, ותעשה על-ידי זה מן הדלת הא כנ"ל, ונעשה אל בחינת דד ומ"י בחינת דד. והא היא השפע, כי הא בשלשה ציוריין שלה גימטריא חלב, עם שני הכללות, בידוע ליודעי חן⁽²⁾:

מה שנאמר בגמרא כמה פעמים: נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות (ברכות נח, שבת לד, ב"ב עה, סנהדרין ק). מה הלשון "נתן עיניו בו". ומה "נעשה גל של עצמות". אך הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע אם עבר עברה, והצדיק רואה, כי הצדיק יש לו עיני ה', כמו שכתוב (תהלים לח): עיני ה' אל צדיקים. שהצדיק יש לו עיני ה', ועיני ה' כמה משוממות בכל הארץ (זכריה ה, דה"ב סו). נמצא, הצדיק רואה עד היכן הפגם מגיע. וזהו פרוש הגמרא: נתן עיניו בו - כלומר שיהיה רואה בעיניהם של צדיקים, ונעשה גל של עצמות - גל מלשון התגלות, ועצמות מלשון (ישעיה ל): עוצם עיניו מראות ברע. דהינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקדם. ואין עגש גדול מזה, כשאדם רואה מה שפגם:

למה באה לו מחשבה זרה קדם ומנה. דע, כי יש קבלה בידי, כי כשיש מחלקת על איזה צדיק, נופל מחשבה זרה מעין אותה מחלקת לצדיק אחר, ומחמת שרוצה להעלותה, אף-על-פי שאינו מעלה אותה, משבר בכח הרצון כל בעלי המחלקת: וזה פרוש הפסוק: זמם רשע - הינו מחשבה זרה. לצדיק, והרק עליו שני - הינו שרוצה להעלותה. וה' ישחק לו כי ראה כי יבא יומו, הינו שעדין לא בא למדרגת המחשבה זרה זו. אך מאין יבוא לו המחשבה זרה זו. ומפרש: הרב פתחו רשעים. ופרש רש"י: הרב - לשון מלחמה. הינו שנתעורר מחלקת על איזה צדיק. חרפם - הינו המחשבה זרה של אותה המחלקת. תבוא בלבם, הינו בלב צדיק זה. ועל-ידי שרוצה להעלותה, בכח הרצון הזה, וקשתותם תשבונה. כלומר, המחלקת הנ"ל:

אל דמי לך, אל תחרש ואל תשקט אל: (תהלים פג)

הענין הוא כך. בידוע הוא, שיש מקום למעלה, שנקרא אלדד ומידה, שמשם השפע יורד לעולם. כי השני אותיות א"ל הם דד, והשני אותיות מ"י הם דד (כמ"ש בלקיט להארי"ו פ' בהעלותך). והשפע נקראת הא, כמו שכתוב (בראשית ט): הא לכם זרע. ונשלם השם אלקים משלם. אך לפעמים יש בעוונותינו הרבים הסתלקות השפע, ונעשה מן הא דלת, על-שם דלית לה מגרמה כלום, וצריך כל אחד מישראל לזרו את עצמו שיעשה מן הדלת הא. וכיצד עושין מן הדלת הא. הענין הוא כך: דהנה כתיב (תהלים ס: לי גלעד ולי מנשה אפרים מעז ראשי יהודה מחוקקי. הפרוש הוא כך, כי קדם בריאת העולם השם ותברך עדן וקשט את עצמו בתפלתן ובמעשים טובים של צדיקים, שצפה שיהיו צדיקים, שעל-ידי מעשים טובים שלהם ימשלו בתפלתם ויפעלו כל מה שירצו, על דרך: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל-ב כג)⁽⁸⁾.

וכל אחד מישראל יכול לבוא למדרגה זו, למשל בתפלתו, אלא שיש שני מניעות: האחת היא קדם התפלה, הינו שעומד להתפלל בגדלות, שהוא מיחס גדול, או מחמת שהוא עמל ויגע בעבודת הבורא, ומחמת זה אי אפשר שיהיה ממשלה לתפלתו. רק צריך לשבח כל זאת, ויהיה נדמה לו כאלו היום נברא, והוא יחיד בעולם. וזהו בחינת מנשה, לשון נשיון ושכחה. וזה שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים את כל בית אבי - זה היחוס. ואת כל עמלי - שעמל בעבודת הבורא. והמניעה השנית היא בתוך התפלה, כי מחמת עוונות הראשונים במזיד, או שהרהר במזיד, נופלים לו מחשבות זרות בתפלתו, ומחמת המחשבות זרות אי אפשר למשל בתפלתו. על-כן צריך לשבר המחשבות זרות על-ידי מחשבות קדושות של התפלה, ועל-ידי זה הודונות, דהינו המחשבות זרות, נעשין לו בזכות. וזהו בחינת אפרים, כמו שכתוב (שם): כי הפרני אלקים בארץ עניי. פרוש, כי הדבר שהיה בעניות מקדם, דהינו הרב ויבש, ועל-ידי

(א) עיין מועד קטא דף טו ע"ב. (ב) עיין מאורי אור, ערך חלב; ועיין בעץ חיים שער הכללים פרק ג.

אל יי בעת ההוא לאמר: (דברים ג)

עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי המה
בשלו ונפלו: (תהלים כו)

הענין הוא כד. כי ביה ה' צור עולמים (ישעיה כו) – הינו בראשית
ברא, כי בתורה, שנקראת ראשית, ברא עולמים (כ"ד
פ"א). כי יוד הוא השכל של התורה, והא הוא אותיות של התורה,
שהוא משה חמשי תורה, בחינת חמשת מוצאות הפה. והינו
ב"ה ה' צור עולמים, הינו בהתורה, שהיא בחינת י"ק פנ"ל,
ברא כל העולמים פנ"ל. וכתוב (יחזקאל לד): אדם אתם, ודרשו
רבותינו זכרונם לברכה (יבמות פ"א): אתם קרויין אדם, ואין עבדים
קרויין אדם. כי יש ע' אנפין נהירין, ויש ע' אנפין חשוכין. כי יש
שני בחות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות פ"ב): על
פסוק: וזאת התורה אשר שם משה: זכה – נעשה לו סם חיים.
לא זכה – נעשה לו סם מות. סם חיים הוא אנפין נהירין, סם
מות הוא אנפין חשוכין, כמו שכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני
כמתי עולם. ומן אנפין חשוכין יש לעפונים יניקה, וכל עפונים יש
להם כל המדות רעות, רק כל אמה ואמה פרוץ אל מדה אחת
יותר מכל המדות. וזה (דברים ג): הופיע מהר פארן וכו', שרצה
הקדוש ברוך הוא לתן התורה לכל הברואים, וכל אחד ואחד
לא רצה לקבלה, מחמת ששמעו שאותה מדה שהם פרוכים
אחריה אסרה תורה (ספרי פ' ואת הברכה, ע"י זוהר בלק קצג), וכל מי שיש בו
מדות רעות, הוא נכנע תחת אותם העפונים, שהם פרוכים
ומקשרים לאותם המדות רעות. וזהו (אבות פ"ג): כל הפורק ממנו
על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ. הינו שעבוד
בגשמיות, שזהו בחינת על מלכות, וגם דרך ארציות, דהינו
המדות רעות של העפונים, שזהו בחינת על דרך ארץ. כי על ידי
שפרק ממנו על תורה, שהיא בחינת ע' אנפין נהירין, על ידי זה
מתגברין עליו בחינת ע' אנפין חשוכין, שהם השעבוד והמדות
רעות של העפונים, שזהו בחינת על מלכות ועל דרך ארץ פנ"ל.
אבל כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל
דרך ארץ. הינו מי שלומד בעיון, ששמעין ומבין חכמות התורה,
שזהו בחינת אנפין נהירין, בחינת (קהלת ח): חכמת אדם תאיר
פניו, על ידי זה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ, כי
נתבטל ממנו השעבוד והתאוות והמדות רעות שלהם, שהם
בחינת אנפין חשוכין, על ידי שקבל עליו על תורה, שהיא
בחינת אנפין נהירין פנ"ל. כי כל מה שאדם משיג בשכלו הוא
בחינת אנפין נהירין, ומה שאינו משיג הוא בחינת אנפין
חשוכין. ועל כן, בשזוכה לעין בתורה עד שמשגיח חכמות
התורה, שאזי הוא בבחינת אנפין נהירין, אז נכנעין המדות
והתאוות של העפונים, שנאחזין בבחינת אנפין חשוכין פנ"ל.

דהנה האדם צריך להתפלל בדבקות גדול להשם יתברך, אך
אם לפעמים יש עת, שאינו יכול להתפלל בדבקות, אל
יאמר: איני מתפלל כלל, מאחר שאינו יכול לבנון בראוי
ולתפלל בדבקות, והתפלה אינה מקבלת. וכמו שאמרו
רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד): על רבי חנינא בן דוסא, שהיה
מתפלל וכו', אמרו לו וכו', אמר להם: אם שגורה תפילתי בפי,
יודע אני שהוא מקבל, ואם לאו – יודע וכו'. וזהו על דרך
שאמרנו: אם בדבקות, שאזי התפלה שגורה ומרצה בפיו –
מקבלת. ואם לאו – חס ושלום להפך. אף על פי כן אל יאמר
האדם בן, אלא יתפלל תמיד. ואם לא יוכל להתפלל בדבקות
בראוי, יתפלל בכל כחו. כי בעת שיתפלל בדבקות בראוי, אזי
יעלה כל התפלות עם התפלה ההיא שהתפלל בראוי. וזה:
ואתחנן אל ה' – תמיד, בין בדבקות בין שלא בדבקות. בעת
ההוא לאמר – הינו בעת שאזכה להתפלל בדבקות, שהוא
בחינת: שגורה תפילתי בפי. והינו: בעת ההוא לאמר –
שהדברים נאמרים ומרצים בפיו מחמת שמתפלל בדבקות, אז
יעלה כל התפלות שהתפלל עד עתה פנ"ל:

הצדיקים אשר בכל דור ודור, כלם קדושים ובתוכם ה',
ומדוע אנו רואין בחוש הראות, שיש בהם
צדיקים, אשר מזגם ומבעם טובה מאד, וטובים המה לכל. ויש
אשר הוא צדיק אמת, ואין מזגו ומבעו נוחה עם המונעם,
ולפעמים נראה ממנו פעם וקפידה. הנה ידוע, שכל צדקת
הצדיקים הוא לזקת מאור התורה, כי היא המורה דרך, וממנה
לקחה צדקתו. והנה הצדיק אשר השיג מאור גדול ממאור
התורה, ומעשיו גם כן בשנים לפי השנתו בתורה, אזי צדקתו
ותורתו, שניהם מתישבים בשוכה ונחת, לפיכך דעתו נוחה עם
הבריות. והצדיק אשר אור חכמת התורה שהשיג גדלה מאד
ממעשיו, אזי התורה מרתחת בו האש הקדושה של התורה, ואי
אפשר שתהא דעתו נוחה עם הבריות, ומערכת עם המונעם
כמו הצדיק הנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ד):
האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא דקא מרתחא בה, לפי
שגדלה תורתו מאד פנ"ל:

מוהר"ן

שמיטת עצמו עליה כנ"ל. ואזי ממילא: צרי ואיבי לי המה בשלו ונפלו - כי כל הצרים והאויבים, שנאחזין באנפין חשוכין, נכשלים ונופלים, כי נתבטלים בחינת האנפין חשוכין, וזכה לאנפין נהירין, שהוא חכמות התורה, שהוא בחינת י"ה, בחינת תרין רעין דלא מתפרשין, שעל שם זה דיקא נקראין ישראל אדם כנ"ל, ואז כל הצרים והאויבים שנאחזין באנפין חשוכין, בתאוות ומדות רעות, נכשלים ונופלים, כי זכה לאנפין נהירין כנ"ל:

קב אתה

תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי: (בראשית מא)

הענין הוא, כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא, לא ברא אלא לכבודו (אבות ב"ו), כדי לגלות מלכותו, ועל ידיה נכפפין הקלפות תחת השכינה. ובאיזה ענין נתגלה מלכותו. כשמשיפע רב טוב לישראל, אז מודים כל אחד ואחד פי מלכותו בכל משלה (תהלים קד). ובמה יכולים להוריד השפע. על ידי התפללות, כי התבות הם פלים לקבל השפע, ועל בן כל אחד יזהר בתפלתו, שיתפלל באפן שיוכל לעורר השפע בעולם, על דרך שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פנה"ק ל): חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם. ובאיזה ענין יוכל לעורר השפע בעולם. ביראה. כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): כל מי שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעין. ויש שני מיני יראה: האחד - יראה עליונה, שבאה לאדם לפעמים, מתי שתראה, ועל יראה כזו אין שבר. ויש יראה, שבאה לאדם מבח אדם עצמו, ויראה זו נקרא: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל ב כג). וביראה כזו התפלה נשמעת, ושפע יורד לעולם, ונתגלה מלכותו. וזהו: אתה תהיה על ביתי. ביתי הוא יראה, כמו שאמרנו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לא): חבל על דלית לה דרתא וכו'. רוצה לומר, כשהצדיק מושל ביראת אלקים, על ידי זה: ועל פיך ישק כל עמי, ותרגום אונקלוס: ועל מימר פמך, הינו התפלה, יתן כל עמי, הינו שיתעורר השפע בעולם. וזהו: רק הכפא - הינו מעוט המלכות, כי "רק" הוא מעוט. "כפא" הוא מלכות. אנדל מן - הינו מעוט המלכות, שעתה היא במעוט, נתגדל מן. כי מבח התפלה, שהיא ביראה, מוריד שפע בעולם, ונתגדל מלכותו, כנ"ל:

קג איתא

בגמרא (פנה"ק דף עא): כל המונע הלכה מפני תלמיד, כאלו גזלו מנחלת אבות, שנאמר: תורה צוה לנו משה מורשה וכו'. וכיון שראה משה, שבני ראובן ובני גד מניאין ללב בני ישראל מנחלת אבותם, בשביל זה קרא להם: תרבות

וזהו בחינת (דברים לב): יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. למספר הוא לשון ספיר ונהיר, בחינת (שמות כד): לבנת הספיר. הינו: אחר אנפין נהירין, שהם בחינת מספר בני ישראל, אחריהם: יצב גבולות עמים, שהם בחינת אנפין חשוכין כנ"ל: ובכל אדם ואדם בעצמו יש בחינת אנפין נהירין, שהם בחינת קדשת ישראל עם קדוש, הרחוקים בשרשם מכל המדות והתאוות, ויש בו אהיות השבעים עכו"ם, שהם בחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת התאוות ומדות רעות, שכלם הם מבחינת השבעים עכו"ם, שהם אנפין חשוכין, כמו שכתוב (תהלים ק): ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. שהינו שמערב במדות רעות שבו, שנמשכין מן הגוים כנ"ל. וכשאדם עובר עברה, חס ושלום, אז העברה והעון נחקק על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): ותהי עונותם על עצמותם, ואי אפשר לו לצאת מזה כ"אם על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל התאוות והמדות, שהם בחינת אנפין חשוכין, שמשם נמשכין כל העברות, חס ושלום. כי צריך האדם להתנגע בתורה ולהמית עצמו עליה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כג): על פסוק (במדבר יט): זאת התורה אדם כי ימות באהל - אין התורה מתקיימת אלא במי שמיטת עצמו עליה, דהינו עצמיותו, שהם בחינת המדות רעות והתאוות רעות, שמהם כל הפגמים החקוקים על עצמותיו כנ"ל. כי צריך להתנגע בהתורה, עד שזוכה להבין אותה, דהינו שיצא מבחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת חשכות והסתרת הידיעה, לבחינת אנפין נהירין, שהם בחינת ידיעת והשגת התורה כנ"ל, ואז נקרא אדם, בחינת: זאת התורה אדם. הינו על ידי התורה נקרא אדם, בחינת: אתם קרויים אדם, ואין העכו"ם קרויים אדם. כי עקר שם אדם זוכין על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל המדות והתאוות רעות, שעל שם זה נקראים אדם, בחינת: זאת התורה אדם. אבל העכו"ם, הרחוקים מחכמות התורה, מאנפין נהירין, כי הם בחינת אנפין חשוכין, כי הם משקעים בכל המדות רעות ותאוות רעות, על בן אין קרויים אדם וכנ"ל. כי עקר בחינת אדם הוא בחינת השכל האמתי שזוכין להשיג, דהינו חכמות התורה הקדושה. כי יש שלש שכליות: דהינו שכל פשוט, שהוא בחינת חכמה, בחינת (תהלים קד): פלם בחכמה עשית. וכשלומד ומבין, זה נקרא בינה, ואחר כך, כשיודע התורה, זה נקרא דעת, כידוע. ושלש שכליות אלו הם בחינת ידים לתורה: בחינת יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה, שבהם מתקבלת התורה. ואלו השלשה שכליים הם בחינת שלש פעמים י"ק, כי י"ק הם חכמה ובינה, שהם תרין רעין דלא מתפרשין (וזהו ויקרא ד האינו רצ), שהם פלולים בכל אחד מהשלש שכליות הנ"ל. ושלש פעמים י"ק הוא גימטריא "אדם". נמצא, שעקר שם אדם הוא בחינת השכל האמתי, דהינו חכמות התורה, שהוא בחינת אנפין נהירין, בחינת הרחקת ושכירת כל התאוות ומדות רעות כנ"ל: וזהו: בקרב עלי מרעים - זה בחינת תרין רעין דלא מתפרשין, שהם בחינת י"ק, שהוא חכמת התורה, בחינת אדם. צריך לאכל את בשרי - הינו לאכל ולהמית העצמיות שלו, כי אין התורה מתקיימת אלא במי

יתברך ויתפלל. על־ידי תורה. כי בכל אדם יש בו חלק מכללות כל העולמות וצורפים, ובכל מה שהוא מדבק את עצמו, לשם הוא מקשר חלקו. וכשהוא הולך אחר שרירות לבו ותאוותו, הוא מקשר חלקו והאותיות והצורפים לסמרא־אחרא, חס ושלום, ומתבלבלים האותיות והצורפים, והדעת גם־כן מתבלבל, והוא גלות השכינה. וכל מי שאין בו דעת, אין בו מדת רחמנות, וכמו שכתוב (קהלת ו'): פעם בחיק כסילים ינות. לכן כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות לז), כי אין בו מדת רחמנות. וכששבו בתשובה שלמה, ישובו חלקיו מכלליות העולמות והאותיות והצורפים גם־כן למקומו, ואז הדעת שלם ומתעורר רחמנות, כמו שכתוב (דברים ו'): ושב ה' אל־קיו את שבותך (עין תרגום שם), והינו החלק מכלליות העולמות אשר שם שבו, אזי ורחמך. כי הדעת שלם, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (פגולה יב) על הפסוק: ובגולה לא הלה, שכל דבר שהוא במקומו דעתו שלם. ועקר התשובה תולה בתורה. והנה בכל דבר שבקדשה יש בו שלשה דברים: עבור, יניקה, מחין. כי כל זמן שהדבר בכה, נקרא עבור, וכי הוא נעלם, וכשבא מבח אל הפעל נקרא לדה ויניקה, וכשפשט הדבר לעשות הפעלה הצריכה, אזי נקרא מחין, וכשלומד תורה גם־כן צריכין להיות בו שלשה דברים הנ"ל, כי כשישוב ללמד ונותן מחשבתו ולבו בהתורה ומתעלם בה, נקרא עבור, כי הוא מתעלם בה בעבר במעי אמו, וכשלומד התורה ומבין בה, נקרא לדה ויניקה, כמו שכתוב (משלי ה'): דדיה ירוך ככל עת. ואחר־כך, כשמבין דבר מתוך דבר ורוצה לחדש בה, נקרא מחין, כדאיתא בגמרא (ירושלמי ר"ח פרק ראוהו ב"ד) על פסוק: מפרחק תביא לחמה, כי התורה נקרא ענייה במקומה ועשירה במקום אחר, שצריך להביא ראיה במקום אחר, ולכך נקרא חכמה, על־דרך (קהלת ו'): אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. נמצא, כשמבין דבר מתוך דבר נקרא מחין, הינו חכמה, וכשלומד באופן זה, אז היא תשובה גמורה, ומקשר האותיות והצורפים שבחלקו מכללות העולמות אל שרשן ואל מקומו, ונעשה בריה חדשה, ואז הדעת שלם, ומתעורר רחמנות:

והנה על דרך משל: כשיש שני בעלי רחמים, האחד אינו יכול לרחם רק בדבר מועט, והשני בשוא מרחם, פועל ברחמנות שלו ישועה שלמה. על־כן, מי שצריך לרחמים, למה לו להשתמש ברחמנות של ראשון, ולא יהיה רק ישועה מועטת. מוטב שיתפלל הבעל־הרחמים הראשון לבעל־הרחמים השני, ויפעל ברחמים של הראשון ישועה שלמה. כך השם יתברך ברחמים הפשוטים שלו, מתפלל ומרחם על ישראל ברחמים גדולים, וכשלומד תורה, בנזכר, נתעורר הרחמנות, שהוא הדעת, והתפלה. וזהו: עזי – ואין עז אלא תורה^(א), ועל־ידי התורה שילמד בנזכר, נעשה: זמרת יה – הינו התפלה ורחמנות של השם יתברך, אז: ויהי לי לישועה:

גם זאת התורה היא מלשון חכמים, ולא נכתבה בבאור מיטב. אך אחר־כך שמעתי מפיו הקדוש בעצמו ענין תפלת ה' המבאר כאן. והוא:

אנשים חטאים (במדבר לב), ותרגם אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא. הדבר הזה קבלתם מרבניכם, שרבעם גזל מכם הלכות, והלכות הם נחלת אבות כנ"ל, ועתה גם אתם הולכים בדרך אבותיכם, ורצונכם לגזל מישראל נחלת אבותם. ובפרק קמא דבבא־בבא (דף ט'): ומצדיקי הרבים פכוכבים אלו מלמדי תינוקות, ועכשו שראה שהם מחיבים רבים, שמניאין לב בני־ישראל, מסתמא גם רבם אינם מצדיקי הרבים, אלא מחיבי הרבים. בשביל זה קרא להם: תרבות אנשים (חטאים), ותרגם אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא:

קד איתא

במדרש: בשביל שאמר משה לבני גד: תרבות אנשים חטאים, נענש, שכן בנו עבד לפסל מיכה (הובא בספר חסידים סי' קלו, ובראשית־חכמה שער ענוה פרק ח). והדבר קשה: מה ענין זה של תרבות אנשים חטאים לענש שלו, שיעבד בן בנו עבודה זרה. והתרוין, כי אמרו חכמינו וזכרונם לברכה (כתובות ט): כל הדר בחוץ־לארץ, באלו אין לו אלוה. ואמרו חכמינו וזכרונם לברכה (שבת צז): החושד בכשרים לוקה בגופו. ומשה היה חושד אותם, שבני ראובן ובני גד אינם רוצים בארץ־ישראל שום חלק, נמצא שאין להם אלוה, בשביל זה נענש בכך בנו שלא היה לו אלוה, כי הם כשרים היו בדבר, כי רצו למל חלק בארץ גם־כן, כמובא:

קה עזי

וזמרת יה ויהי לי לישועה: (שירת הים שמות טו)

הנה העולם צריכין רחמים גדולים, הן ברוחניות הן בגשמי. וכל אחד מבקש רחמים, ואינו יודע היכן הוא. והרחמים הוא לעיני כל, כמו שכתוב (דברים ו'): לא רחוקה היא ולא בשמים וכו'. והנה איתא בזהר (נשא דף קל"ג): אית רחמים ואית רחמים. אית רחמים פשוטים^(א) דעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, כמו שכתוב (ישעיה נד): וברחמים גדולים אקבצך. ואנו צריכין רחמים, אך בעוונתנו הרבים בדור הזה אין מי שיתפלל כך, שיוכל להמשיך הרחמים, מחמת שאין מי שיפיר גדלת הכורא כל־כך, מפני גדל הגלות והדחקות, והקדוש־ברוך־הוא בעצמו צריך להתפלל על זה, כדאיתא בגמרא (ברכות ו'): מנין שהקדוש־ברוך־הוא מתפלל. שנאמר: ושמתים בבית תפלתי. תפלתם לא נאמר, אלא תפלתי. מפאן, שהקדוש־ברוך־הוא מתפלל. ומה מתפלל. יהי רצון וכו'. ובמה יכול לבוא שהוא

(א) ר"ל רחמים סתם כמ"ש בוהרר שם ובדלקמן. (ב) עיין ובחים דף קטו ע"א.

וכלל הדברים האלה הוא, שעל ידי התורה זוכין לתשובה, דהינו להשיב כל הדברים וכל הצרופים והאותיות, שנדחו בעוונותינו למקום שנדחו ונתגרשו ממקומם, שעל ידי זה לא היה הדעת מישב, כי כל זמן שאינם במקומם, אין הדעת מישב וכו' כנ"ל, כי על ידי העוונות נתגרשו ממקומם חלקי האותיות והצרופים שבכל העולמות כפי שרש נשמתו, וזה בחינת גלות השכינה, ועל ידי זה אין הדעת מישב כנ"ל, ומחמת זה אין יכול לעורר רחמים כנ"ל, וצריך לעשות תשובה, ועקר התשובה הוא על ידי התורה, שהיא ענינה במקומה ועשירה במקום אחר, ומקרב ומקשר על ידי זה כל האותיות והצרופים שנתרחקו ממקומם, ומשיב כלם למקומם, ואז הדעת מישב, וזוכה לעורר רחמים. כי עקר הרחמים תלוי בדעת, כי כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו וכו' (ובמבאר מזה כמה פעמים במקומות אחרים בדברי רבנו ז"ל, ע"ש). נמצא, על ידי תורה זוכין לתשובה, ונשלם הדעת, ואז זוכין לעורר רחמים אצלו ותברך. ועקר הרחמנות הוא, שאנו מעוררים רחמים אצלו ותברך, שבאלו הרחמים יעורר בעצמו את הרחמים הגדולים, שאין אנו יכולים להגיע אליהם, רק הוא בעצמו ותברך צריך להתפלל על זה כנ"ל, דהינו שברחמי הפשוטים שאנו מעוררים, על ידי אלו הרחמים ירחם עלינו ויעורר בהם הרחמים הגדולים שלו, שהם רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, ומשם יהיה לנו ישועה בודאי. וזהו ענין - אין עו אלא תורה, שעל ידי זה זוכין לתשובה ולדעת, שעל ידי זה מעוררים רחמים אצלו ותברך, עד שהוא בעצמו כביכול מתפלל עלינו כנ"ל. וזהו: וזמרת י"ק, וזמרת י"ק דיקא, הינו תפלת ה'. אז: ויהי לי ישועה ודאי, כי על ידי זמרת י"ק, שהוא תפלת ה', שמתפלל ברחמי הפשוטים לעורר רחמי הגדולים, אז בודאי יקבל ישועה שלמה כנ"ל, כי רחמי הגדולים אינם נפקדים לעולם, וכשהשם ותברך ירחם עלינו באלו הרחמים, בודאי אין שום עון ופגם שיהיה חוצין בפני אלו הרחמים הגדולים, ובודאי יהיה לנו ישועה בשלמות, אמן ואמן:

משביל אל דל ביום רעה ימלטהו יי: (תהלים מא)

איתא, דאין עניות אלא מן הדעת (גדרים מא), ועל זה צריך רחמנות, כי אין רחמנות גדולה מזה, ועניות זה בכללות ובפרטות. בכללות - על איש שאין לו שכל בעבודת הבורא, וצריך הבעל שכל להשכילו. ובפרטות - על האיש עצמו, כי יש זמן שאין לו שכל, והוא נקרא קטנות המחין, וצריך לחזק את עצמו לבוא לגדלות המחין, וכשבא לגדלות המחין, נמתקין כל הדינין, וממשיך עליו חסדים ורחמים. וזה מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לו): גדולה דעה, שנתנה בין שני אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה'. פרוש, כשיבוא לגדלות המחין, נתעורר עליו רחמים וחסדים משני אותיות: אל, הוא

כי יש אצל השם ותברך רחמים פשוטים ורחמים גדולים, (כמו שכתוב בזה הקדוש, כנ"ל). והנה למשל, כשיש בעיר שני עשירים, אחד יש לו עשירות פשוט, והשני הוא עשיר גדול ומפליג בעשירות עצום והון רב מאד מאד, אשר אי אפשר להעריך עשירותו, והצדק אדם אחד לישועה גדולה, העולה לסך רב, והוא אינו יכול להתקרב לבקש מבקשו כ"אם להעשיר הקטן במעלה, כי להעשיר הגדול אי אפשר לו לבוא אליו. אבל זה העשיר הקטן, אף על פי שהוא רוצה לעזר לו בכל יבולתו, אף על פי כן לא יוכל לקבל מבקשו ממנו, כי אין ביבולתו למלאות משאלותיו של זה האיש, כי משאלותיו גדולים מיבולתו. על כן עצה היעוצה לזה האיש הצריך ישועה, שיעשה כך: שילך לזה העשיר הקטן, שבקל יכול להתקרב אליו ולעורר רחמים אליו, שיבוא אליו ויאמר לו: הנה אני נצרך לישועה גדולה, ואני יודע שאתה חפץ לרחם עלי, אבל אין ביבולתך למלאות משאלותי, על כן מבקשי ממך, כי הלוא אתה רוצה לרחם עלי, יהיה זאת הרחמנות שלך עלי, שאתה תלך להעשיר הגדול מאד לבקש רחמים ממנו, שימלא משאלותי, כי לעצם עשירותו הגדול הוא יכול למלאות משאלותי בכפלי כפליים, רק שאנכי איני יכול לכנס ולבוא לאיש גדול כזה, אבל אתה יכול לבוא אליו. תרחם עלי בזה, לבקש ממנו עבורי שימלא משאלותי, וקזה תושיעני בודאי כל צרכי ישועתי בשלמות. כמזכר הוא ממש כביכול, שאנו מבקשים אצל הרחמים פשוטים, שיעוררו רחמים אצל הרחמים הגדולים, ומשם יקבלו רחמים להושיענו כל צרכינו בשלמות. וזהו בחינת תפלת הקדוש-ברוך-הוא, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: מנין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל, הינו שבביכול בחינות הרחמים פשוטים מבקשים ומתפללים ומעוררים הרחמים הגדולים, כי אנו אין בנו כח כ"אם לעורר הרחמים פשוטים, שהם בחינות רחמים סתם דועיר אנפין, אבל אלו הרחמים, יש להם גבול, וכפי מדת הרחמים הפשוטים האלו, חס ושלום אי אפשר להושיע לנו. על כן אנו צריכין לבקש, שהרחמים סתם, שאנו מעוררין בתפלתנו אצל השם ותברך, שאלו הרחמים בעצמם יתפללו ויעוררו הרחמים הגדולים, שיהיה נמשך עלינו רחמים רבים משם, ועל ידי זה יהיה לנו ישועה בודאי, וזהו בחינת תפלת הקדוש-ברוך-הוא כנ"ל. והבן היטב, כי הם דברים נפלאים ונוראים מאד:

עוד שמעתי, שזהו פרוש הפסוק: אל נא רפא נא לה (במדבר יב). דלכאורה תמונה מאד כפל תבת נא, אך עתה מבאר היטב, שמשך רבנו, עליו השלום, בקש זאת מהשם ותברך, שהשם ותברך בעצמו, כביכול, יתפלל ויבקש מעצמו שירפא אותה. ועתה מה מתוק מדבש התבת המקרא הזה, וזהו: אל נא הינו שמשך רבנו, עליו השלום, התפלל לפניו ותברך ואמר לו: אל, נא, ובקש והתפלל בעצמך מלפניך, רפא נא לה - הינו כנ"ל, שמשך התפלל להשם ותברך ובקש אותו ותברך, שהוא בעצמו יתפלל ויבקש: רפא נא לה. ועתה מרדק ומבאר היטב כפל תבת נא:

ומנסר את עצמו. והשם חת"ך נעשה על ידי שמשבר את לבו, כי כשמשבר את לבו, בודאי מאנה ומוציא רוח ומכניס רוח, והוא תרין רוחין. ושני פעמים "רוח" גימטריא חת"ך, וזהו בחינות נסירה, וכא אל בחינות פנים בפנים, וזהו בחינות עולה. וזהו: זבחי אלקים, הינו בחינות עולה, הוא רוח נשברה, כנ"ל:

(מסין עג "כי תעבר" עד כאן, הוא לשון חברים. גם יש בהם כמה דברים קמנים שנאמרו קדם אר"ן ישראל, ועל פירי הרב הלשון אינו מתקן כלל, עד שבכמה מקומות קשה לעמוד על המקו. ובכל מקום שמצאה ידו לתקן, תקנתי קצת, והשאר הנחתי כמו שהוא, כי הלשון איך שהוא, יוצא מהם על כל פנים דברי מוסר הרבה והקדמות בפלאות ועצות נוראות להתקרב אליו ותברך):

קט יש

הכל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה וכו': (קהלת ח)

פרוש: הכל, הינו הכל פה היוצא מהארץ, מנגוהי דקננת, כל אחד לפי ערכו, צדיקים ילכו ופושעים יבשלו. יש רשע כל ימיו, ומתאנה ונה על העבר. ויש, חס ושלום, צדיק מעקרו, ותוהא על הראשונות, ונה ומתאנה גם כן. והנה יש שני חבלים: חבל דקדשה, ובגנודו - דטמאה. והבחירה חפשית, מי שמקדש עצמו, מקשר עצמו בחבל דקדשה, ולהפך חס ושלום, מי שטמא עצמו, מקשר עצמו בחבל דטמאה. והנה, הנה והאנחה הוא בחינת מיתה בגוף ונפש. בגוף - כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נה): אנחה שוברת גופו של אדם. ובנפש גם כן - כי ידוע מה שכתוב (תהלים קד): תוסף רוחם יגעו. כי קדם המיתה תוסף רוחם, ואזי יגעו. כמו כן הנה והאנחה, אם תדקדק ותעין בה איך היא נמשכת אל הגרון, היא בבחינת: תוסף רוחם. כי לפי שעה קלה תוסף רוחו, וכמעט רגע תגע ותאסף. והנה מי שמתאנה ונה על עברות שבידו ורוצה לשוב בתשובה, אזי באנחה זו הוא נגוע ונאסף מן הרע שהיה בידו, בבחינת: תוסף רוחם יגעו, ונדבק אל הקדשה. וכן להפך, חס ושלום, מי שנה ומתאנה על הטוב שבידו ורוצה לדבק עצמו בטמאה, אזי נגוע ונאסף רוחו דקדשה, ונדבק אל הטמאה. וזהו: יש הכל - הינו החבל פה מהנה והאנחה, שהוא נה ומתאנה. יש צדיקים - שתוהין על הראשונות, ויוצא הכל מפייהם מהאנחה, ומגיע אליהם כמעשה הרשעים - כי נדבקין אל הסטרא אחרא והטמאה. ויש רשעים - שנהנים ומאנחים, ומהכל שיוצא מפייהם מגיע אליהם כמעשה הצדיקים - כי נפסקין מהטמאה ונדבקין אל הקדשה. והכלל - כי את זה לעמת זה, וצריך להיות לו חיות מחבל מאחד שבשניהם, ותכף שהוא נפסק מחבל זה, הוא נדבק בחבל שבגנודו. על כן טוב להרגיל את עצמו להתאנה על מעשיו שאינם טובים, ולכסף ולהשתוקק בתקף אנתתו לשוב להשם יתברך, כי על ידי אנחה זאת נפסק מחבל דטמאה ונתקשר בחבל דקדשה כנ"ל:

חסד, על דרך (תהלים נב): חסד אל כל היום, וה', הוא רחמים, על דרך (שם קט): רחמיה רבים ה'. וזהו פרוש הפסוק: אשרי משכיל אל דל - הינו כשהוא בקמנות המחין ומשכיל עצמו לגדלות המחין, אזי: ביום רעה ימלטהו ה' - נמתקין כל הדינים. ואם לא יכול בעצמו לבוא לגדלות המחין, עצה לזה, שישכיל אחרים, ועל ידי זה נתעורר גם אצלו:

קז כי

תצא למלחמה על איביך וכו' ושבת שבינו: (דברים כא)

פרוש: כי תצא למלחמה על איביך - שהוא היצר הרע. ונתנו ה' אלקיך בידך - כלומר היצר הרע יתן, כמו ימסר, את ה' אלקיך בידך, על דרך: צדיק מושל ביראת אלקים (שמואל ב כג).^(א) נותנת התורה עצה על זה: ושבת שבינו - כלומר: עם מה שהוא רוצה להתגבר עליך, הינו בגדלות, בזה תתגבר עליו, הינו שתאמר לו: איך אני מושל בשיש לי גאון, ואין הקדוש ברוך הוא שורה עמי. ודי למבין:

קח זבחי

אלקים רוח נשברה: (תהלים נא)

הנה ידוע, כי עולה באה על הרהור הלב, כמו שכתוב (יחזקאל כ): העולה על רוחכם (פיר ויקרא פ"ו). הינו שעולה באה על הרהורי הלב, ששם משפן הרוח, ואין השם יתברך מצרף מחשבה למעשה, בר מהרהורי עב"ם (קדושין ט). והרהור עב"ם שיד אצל כל אדם, הינו מה שמתחיל להתפלל בדבקות או מתבודד את עצמו, ובאמצע התפלה או ההתבודדות נופל ממדרגתו, וזהו בחינות הרהורי עב"ם, כי כל הנפילות באין מחמת קלקול האמונה, וכשנתקלקל האמונה, נמצא מחזיר פניו מהשם יתברך, כמו שכתוב (ישעיה א): גוורו אהור. והשם יתברך גם כן מסתיר פניו ממנו. נמצא הוא אהור באהור, וצריך להביא על זה עולה. ובחינות עולה הוא כשמשבר את רוחו בקרבן ומתביש וחושב בעצמו: איך נפלתני ונשלכתי משמים לארץ, שהייתי במקום גבוה בזה, ועכשו נפלתני והחזרתי פני מהשם יתברך ונשארתי אהור באהור. ומרחם על עצמו, כי אין רחמנות גדולה מזו. וצריך לזה נסירה, כמו שהיה אצל אדם הראשון, שנבראו דו פרצופין, אהור באהור (ברכות סא), ואחר כך ננסר והיה פנים בפנים. והנסירה הוא בחינת שם חת"ך, כמו שכתוב בכונות: פות'ח א'ת יד'ך - סופיתבות חת"ך, הינו שחותך

(א) עיין מועד קטן דף טז ע"ב.

[תחילת חורף תקס"ג]

קיב צהר

תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלישים תעשה: (בראשית ו) פֶּרֶשׁ רִשְׁיִי: צהר – יש אומרים אכן טוב ויש אומרים חלון:

הנה ידוע, כי סביב רשעים יתהלכון (תהלים יב). כי הסטרא אחרא מסבבת הקדושה, כי את זה לעמת זה עשה, ובפרט מי שכבר נמשך אחר עברות, חס ושלום, ונמשך אחר הסטרא אחרא, ושם מקומו, חס ושלום, והם מסבבין אותו מכל צד, וכאשר יעורר רוחו לשוב אל השם, קשה לו מאד להתפלל ולדבר דבורים לפני ה', כי הן מסבבין אותו מכל צד, לכל אחד לפי ענינו כנ"ל. ומחמת שאי אפשר לו להוציא דבור לפני אלקים בדחילו ורחימו וחיות בראוי, לכן כל הדבורים והתפלואת שהוא מדבר, לא יוכלו לבקע המחצות והמסכים המבדילים לעלות למעלה, ונשארים למטה, תחת המסכים, עד אשר יזכה וישוב באמת, וידבר דבורים הראויין להתקבל בדחילו ורחימו מעמקא דלבא בהתעוררות גדול, אזי מבקע הדבור המאיר את כל המחצות והמסכים המבדילים, ויעלו עמו כל הדבורים שהיו מנחים למטה עד הנה. אך איך יזכה לזה. העקר, שהכל תלוי בו, הוא אמת – לילך בדרך אמת לפי מדרגתו, כי חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת (שבת נה י"ב ס"ט), והוא יסוד הכל, כי אמת הוא ראש, תוך, סוף. וכיון שהוא במדרגת אמת, אזי כפיכול נתלבש בו אור השם יתברך בעצמו, אשר חותמו אמת, ואז נאמר עליו: ה' אורי וישעי (תהלים כו). וכיון שה' אור לו, יוכל למצא פתחים הרבה לצאת מהחשך והגלות שהוא סגור שם. כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (י"ב ל"א לח: מנחות כ"ט): הבא לטמא – פותחין לו. יש לו פתחים הרבה (כ).

וכיון שנמצא שם פתחים, הנה יכלת לצאת, רק הכסיל בחשך הולך (קהלת ב), ולא יראה הפתחים לצאת, והוא אסור וקשור שם, ולא יתנו לו לצאת, עד אשר יזכה לדבר דבורי אמת לפני ה', אזי הדבורים מאירים, וה' אור לו כנ"ל, ואזי פתח דבריד יאיר מבין פתיים (תהלים קי"ט), כי הדבורים המאירים, הינו דבורי אמת כנ"ל, הם מראין לו הפתח. והינו דסים: מבין פתיים – כי הפתיים הנתונין בחשך, ולא יראו לצאת, יבינו ויראו הפתח

עוד מצאתי מכתב יד החברים מענין זה, ומבאר שם בבאור יותר מנדל מעלת יקרת האנחה דקדושה. כי מבאר שם, שהאנחה שמאנח האדם על עוונותיו או על מעוט השנתו, הוא יותר טוב מכמה סגופים ותעניות. כי בתענית אינו משבר רק הגוף לבד, אבל באנחה משבר כל הגוף וגם מחליף את הנפש והחיות שלו מרע לטוב, כי ההכל של האדם הוא הכל המקשר הנשמה למקום שרשה, לטוב או להפך חס ושלום, וכשמתאנח הוא בבחינת: תוסף רוחם יגעונו, ואזי נפקס מהחכל שהיה מקשר מתחלה, ונתקשר לחבל אחר כפי האנחה וכו', וכנ"ל:

קי לא

ימוש ספר התורה הנה מפיד: (יהושע א)

כי התורה היא רוחניות, ואשר נד' ישר פעלו, ושכלו רוחני, יכול לתפס כל התורה בלה, ולא ישפח דבר. כי דבר רוחני אינו תופס מקום, ויכולה התורה להתפשט ולשכן בשכלו. אך מי שהוא מנשם דברי התורה ועושה ממנה ממשות, אזי יש לה שעור וקצבה כמה הוא יכול לתפס בשכלו ולא יותר, ואם ירצה להשיג יותר, אזי ידחה מה שכבר נכנס בשכלו, בדרך כל דבר גשמי, אם הוא כבר מלא, אם ימלאנו יותר, ידחה מה שהיה בו כבר, ומזה בא השכחה. וזהו: לא ימוש ספר התורה. ימוש – מלשון ממשות, כמו שכתוב (שמות י): וימש חשך. כלומר: הנהר שלא תהיה ממשות וגשמיית בדברי התורה. מפיד – כלומר מחמת פיד, שיוצא מאתה, יהיה לה ממשות וגשמיית, תהיה מזה. וזה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (בי"ט פ"ה), שהתענה רב יוסף ארבעים יום שיתקיים למודו, אחוו לה: לא ימוש מפיד. ושוב התענה וכו', אחוו לה: ומפי זרעך וכו'. כלומר, שלא ימוש ויגשמו מפיד, ואזי יתקיים תלמודו, כי לא יהיה שכחה, כי דבר רוחני אינו תופס מקום, ודוק:

קיא ראש

בני ישראל (שמות ל) – ראשיתבות רבי. ולהפך: ראשית ב' חשך י' דמו (שמואל א ב) – ראשיתבות רבי:

שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות כראוי, אף על פי כן יאמר הדבור באמת כפי מה שהוא, ועל ידי הדבור האמת יזכה לראות הפתחים שבתוך החשך, ועל ידי זה יזכה לצאת מחשך לאור ולהתפלל כראוי וכנ"ל:

(ועין לעיל כל זה בהתורה "תהמת וכסמיו", בסיון ט.)

גם בזה שזוכה לבקע פתח לצאת, יזכה גם אחרים עמו, לעורר לתשובה רשעים אחרים, להוציאם מהחשך והגלות שהם אסורים שם. וזהו גם כן בחינת: ופתח התבה בצדה תשים - שתעשה פתח באותם שהם מן הצד, כלומר שהם מצד אחר, ולא מצד הקדשה, רק מסטרא אחרת, והוא יעשה פתח לעורר לבם להשיבם לצאת מהחשך. ואזי: תחתים שנים ושלישים - הינו השלשה עולמות כנ"ל, תעשה - כי אתה תקימם באמת, כנ"ל:

ויש בכלל דברים הנ"ל ענינים גבוהים בענין התפלה, לכל אחד לפי מדרגתו. ובענין זה נכלל ענין פוכבים ומזלות, איך נעשים בבחינת התפלה, והוא נותן שפע לכל דבר, וענין מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בר פ"ג): אין לה כל עשב שאין לו פוכב וכו', כי הוא משפיע לכל בדבוריו האמתיים. וענין נסחאות התפלה - כי יש שנים עשר שערים, פי' דוע, וצריך להעלות תפלתו לשער השבט שלו, כי אם יגיע לשער שבט אחר, לא יוכל לעלות. וזהו (במדבר כד): דרך פוכב מיעקב וקם שבט מישראל. וקם - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו). והינו: שבט מישראל - שצריך להעלות תפלתו לשער שבטו. והינו: דרך פוכב מיעקב, כנ"ל, ובה נעשה זיווג למעלה. ודרך הוא בחינת זיווג, מלשון (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו. והינו שנצטער אבא בנימין כל ימיו על תפלתו שתהא סמוכה למטתו (ברכות ה), כי איש למטה אבותיו תשלחו - שצריך לשלח התפלה למטה אבותיו, הינו לשבט שלו כנ"ל, והינו: שתהא סמוכה למטתי - למטה שלו. ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ביב כה): הרוצה להחכים, ידרים. להעשיר - יצפין. ובכל דבר, טוב הממצע, פי' דוע, כי טוב תורה עם דרך ארץ (אבות פ"ט) (הינו חכמה ועשירות). והינו בין צפון לדרום, שתהא ממצע בין שניהם, התפלה שהוא בחינת מטתו כנ"ל. (הינו בין חכמה ועשיר, שהן בחינת צפון ודרום, כנ"ל: הרוצה להחכים - ידרים, ולהעשיר - יצפין). וזהו: ופתח התבה בצדה תשים - שתתפלל דבורי אמת, שיעלו למקומם לשער שבט שלו. והינו: בצדה תשים - שתשים הפתח התבה, הינו דבורי אמת של התפלה, בצדה - בצד שלה, בשער שבטו המגיע לו. והענין עמק:

(עין כל זה בסיון ט' הנ"ל)

(שיך לעיל) למה שכתוב שם: כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הבא לטמא - פותחין לו, יש לו פתחים הרבה. וכיון שנמצא שם פתחים (הינו הפתחים שנפל על ידם), היה יכול לצאת, רק הנכסיל בחשך הולך וכו', עין שם. ואז, כששמעתי מפיו הקדוש כל הענין הנ"ל, דברתי עמו, זכרוננו לברכה, שלכאורה קשה על זה, כי הלא

לצאת מהחשך, כמו שכתוב (ישעיה מט): לאמר לאסורים צאו, לאשר בחשך הגלו. אך צריך שיהיה האמת אמת גמור, ברור וצלול, בלי שום דפי. והמשפיל המבין, יש לו להתפלל כל ימיו, שזוכה פעם אחד כל ימי חייו לדבר דבור אחד של אמת לפני ה' כראוי. ויש בזה כמה מדרגות, ומי שזוכה לבחינת אמת האמתית, אזי ה' אור לו, ואזי הוא מאיר בעצמו, כי נתלבש בו אור ה'. אך מי שעדיין לא הגיע למדרגה עליונה של אמת, ועל כל זה הוא במדרגה של אמת, אף כי אינו מאיר בעצמו, מאחר שלא הגיע לאמת הנכון, על כל זה האמת הועיל שיוכל אחר להאיר בו. וגם בזה מדרגות וענינים, יבינם המשפיל בעצמו: והנה ידוע, שיש שלשה עולמות: עולם המלאכים והגלגלים והגשמי, והשם יתברך מתייחס ומקים כלם ברצונו. ומי שזוכה לאמת, וה' אור לו, כבכול, הוא מקים העולם ונותן שפע לכל השלשה עולמות. והינו דכתיב: צהר תעשה לתבה - כלומר, שתדבר דבורי אמת המאירים. ועל זה פרש רש"י: יש אומרים אכן טוב וכו', ויש אומרים חלון. והו שאמרנו, כי יש שתי מדרגות. מי שהוא במדרגת אמת האמתית, הוא מאיר בעצמו, וזה: יש אומרים אמרי אמת, שהם אכן טוב שמאיר מעצמו. ויש אומרים שהם אמרי אמת, אך לא במדרגה הנ"ל, והם חלון, כי יוכל אחר להאיר בו כמו בחלון, כי זה החלוק שבין אכן טוב לחלון, כי האכן טוב מאיר מעצמו, והחלון אין מאיר מעצמו, רק שדבר אחר, כגון השמש וכיוצא בה, יוכל להאיר בו. והינו: ואל אמה - כי הדבור נקרא אמה. "אמה" ראשי תבות: איש מ'ים, שהדבור כלול מהם - והיא הוא חמשת מוצאות הפה. והינו: ואל אמה - שתדבר דבורים אשר תכלנה מלמעלה מלשון (תהלים פד) בלתה נפשי, שיהיה נכספין להם למעלה, שיהיו דבורי אמת המאירים, ואזי: ופתח התבה בצדה תשים. וצדה היא מלשון (בראשית כה): ציד בפיו, והינו היצר הרע והסטרא אחרת. וזה, שתזכה לעשות פתח בהסטרא אחרת והחשך המסבבין מכל צד. כלומר, שאתה צריך לזהר לעשות פתח מכון ממש בצדה, כלומר כנגד הסטרא אחרת, שנקראת צדה, כי כמו התגברות הצדה והסטרא אחרת, כן לפי זה מכון ממש אתה צריך לעשות פתח התבה, הינו דבורי אמת כנ"ל, והבן היטב: ועקר הכוונה, שבאשר הוא משקע בתכלית התגברות החשך והקלקלה, והוא כלוא ומסגר בתוך החשך אפלה, המסבבת ומקפת אותו מכל צדי צדדים בכמה סבובים, רחמנא לצלן, ואין לו שום פתח ותקנה ותחבולה לצאת מתוך החשך, אזי עקר עצתו - שימשיך עצמו להאמת, ויביט על האמת לאמתו, ויבקש רק האמת האמתית, וכנגד זה אין שום חשך וסבוב שיחשיך לו, כי האמת הוא השם יתברך בעצמו, והוא בחינת: ה' אורי, וכיון שה' אור לו, אין שום חשך שיחשיך אותו, וכודאי יזכה לראות הפתחים לצאת מהחשך, בבחינות: פתח דברך יאיר מבין פתים כנ"ל, והבן היטב. והעקר - שבתפלתו ותהנתו ובקשתו, אף על פי שאי אפשר לו לדבר שום דבור בתפלה ותחנונים מגדל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף על פי כן על כל פנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא. כגון למשל, שיאמר "ה' הושיעה" באמת, אף על פי

קיג ונפרעין

מן האדם מדעתו ושללא מדעתו: (אבות פ"ג)

כי שמעתי בשם הפעל-שם-טוב, כי קדם כל גזר-דין שבועולם, חס ושלום, מאספין כל העולם, אם מסכימין להדין שהוא, ואף את האיש בעצמו, שנגזר עליו הדין, חס ושלום, שואלין אותו, אם הוא מסכים - אזי נגמר הדין, חס ושלום. והענין, כי בנדאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בנדאי יכחיש ויאמר, שאין הדין בן, אך מטעין אותו ושואלין אותו על פיוצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. וכענין שמצינו בדרך המלך, עליו השלום, בבוא אליו נתן הנביא וכו' וספר לו מעשה האורח (שמואל ב' יב), ענה ואמר: חי ה' וכו' ואת הכבשה וכו'. אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו. וזהו: ונפרעין מן האדם מדעתו - כלומר, ששואלין דעתו, ואף-על-פי-כן הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו. והענין הוא עמק מאד, איך שואלין כל אדם, כי בכל הדבורים וספורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך לזהר בזה מאד, לבלי לנגמר הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה, בענין ספורי דברים, ענינים גבוהים. וזה (ברכות ה): חביבין עליך יסורין. אמר לו: לא הן וכו'. הב לי ירך, יחב לה ידא ואוקמה. כלומר: אם אין אתה חפץ בהם, הב לי ירך על זה, שאין אתה רוצה בהם באמת, אזי יחב לה ידא ואוקמה:

קיד המכסה

שמים בעבים, המכין לארץ מטר וכו': (תהלים קמז)

כי טוב מאד מעלת הצדיקים הגנוזים, שהן יכולין לקבל שפע ורב טובה להמשיך להעולם, ואינם שואלים עליהם ואינם מקטרגים עליהם, מחמת שהם גנוזים ואינם מפרסמים. אך אפלו מי שהוא מפרסם, כשיש עליו מחלקת, הוא תועלת לזה, כי המחלקת מכסה עליו, ועל-ידי-זה יכול להמשיך שפע להעולם, ולא ימחו ויקטרגו עליו. וזה: המכסה שמים בעבים. שמים הוא בחינת הצדיק, על-שם אש ומים, הינו אהבה ויראה, ועל-שם זה נקרא הצדיק שמים, וזה: המכסה שמים בעבים - מלשון עביות וגשמינות, שמכסה את הצדיק בעביות וקשיות, שמקשיין וחולקין

רבותינו זכרונם לברכה אמרו שם (במנחות כט): מפני מה נברא העולם הזה בה' מפני שדומה לאבסדרה (פרש רש"י: שפתוח מתחתיו), שכל הרוצה לצאת - יצא (פרש רש"י: שכל הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה - יוצא). ומאי מעמא תליא ברעה. דאי הדר בתשובה מעילי לה (ופרש רש"י: מעלין לה בפתח העליון, בין רגל שבתוכו לנגו). וליעילו בהך. לא מסתייעי מלתא וכו' (ופרש רש"י: וליעילו בהך, פתח התחתון דנפק בה. לא מסתייעא מלתא, דהבא לטהר בעי סיועא מפני יצר הרע, הלכך עבדי לה סיועא פתח יתרה). נמצא מבאר כאן, שאי אפשר לצאת מהטמאה ולשוב בתשובה על-ידי הפתח שנפל דרך שם, כמבאר היטב בגמרא ופרוש רש"י הנ"ל. ולכאורה זה סותר למה שכתוב למעלה, שיכולין לצאת מהטמאה על-ידי הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, כנ"ל. ואמר: יפה הקשית. והשיב כל-אחר יד, שיש בזה דברים בגו, כי אם יזכה לראות הפתחים שיש שם, הוא יכול לצאת דרך הפתחים של נפילת חברו. כי הירידה והנפילה של זה הוא בחינת עליה של זה, והבן הינו, לפעמים מה שנחשב נפילה וירידה אצל חברו, שהוא במדרגה גבוהה יותר, נחשב אצלו בחינת עליה לגבי מדרגתו השפלה. על-כן, אף-על-פי שאי אפשר לעלות דרך הפתחים שנפל הוא בעצמו דרך שם, רק דרך פתח הגבוה יותר, כמבאר בגמרא הנ"ל, אף-על-פי-כן אם היה זוכה לראות הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, היה יכול לעלות משם דרך הפתחים של חברו הגבוה ממנו, שנפל על-ידם, כי הירידה והנפילה של חברו נחשב אצלו עליה כנ"ל. אבל אי אפשר לזכות לראות הפתחים שיש שם ולעלות משם על-ידם, כי-אם על-ידי האמת, על-ידי שירגיל עצמו לדבר בתפלתו הדבור באמת כפי מה שהוא, אף-על-פי שהחשך והמניעות והבלבולים מסבבין ומקיפין אותו מכל צד ומצדי צדדים, ומבלבלין אותו מאד מאד, עד שאינו יכול להתפלל כלל, אף-על-פי-כן על-כל-פנים יראה לדבר הדבור באמת באיזה מדרגה שהוא כנ"ל, וכן יראה להמשיך את עצמו תמיד אל האמת לאמתו וכנ"ל, ועל-ידי-זה יזכה, שיאיר לו השם ויתברך בעצמו, ויראה הפתחים שיש שם, ויזכה לצאת מחשך לאור גדול וכנ"ל, עין שם היטב היטב. ואמר לי אז, שעל-ידי עצה זאת יכולין להיות איש כשר באמת כל ימי חייו, כי תמיד, איך שהוא, יכולין להחיות את עצמו ולהחזיק את עצמו על-ידי-זה, על-ידי האמת, שהוא אור השם ויתברך בעצמו, אשר גם כל חשך לא יחשיך ממנו^(א), כי אין שום טמאה וסטרא-אחרא בעולם, שלא יהיה שם פתחים לצאת משם, רק שאין רואין אותן מחמת גדל החשכות שיש שם. אבל על-ידי האמת מאיר לו השם ויתברך בעצמו, ויזכה לראות ולמצא פתח תקנה גם בעמק נפילתו, לצאת מאפלה לאורה ולהתקרב אליו ויתברך באמת תמיד. אמן ואמן:

(א) תהלים קלט.

אוהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. על-כן השם יתברך נותן רשות להזמין לו מניעות, אבל הוא יתברך בעצמו מסתיר את עצמו, כביכול, בתוך המניעות, ומי שהוא בר-דעת יכול למצא את השם יתברך בתוך המניעות בעצמו, כי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתקף המניעות בעצמן נסתר השם יתברך, ועל-ידי המניעות בעצמן דיקא יכולין להתקרב להשם יתברך, כי שם נסתר הוא יתברך כנ"ל. וזהו: ומשה נגש אל הערפל - שהוא המניעה, כי שם האלקים - כנ"ל:

קטז הנותן

צדקה נצול מעברות. כי כל המרחם על הנריות, מרחמין עליו מן השמים (שבת פנא), וכל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו (ברכות ג). וכיון שמרחמין עליו, בהכרח נותנין לו דעת, ואין נצול מלבוא לידי עברה, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סופר ג). אבל פשיש לו דעה, נצול מעברות. אמון, כן יהי רצון:

קיז הענין

שקשה לישן במוצאי-שבת - כי במוצאי-שבת מתחיל התגלות אליהו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין מג), שאין אליהו בא בשבת ולא בערב-שבת, ובמוצאי-שבת יוכל לבוא, ועל-כן מאז מתחיל התגלות אליהו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (עדיות פ"ח): אין אליהו בא אלא לרחק המקרבין בזרע ולקרב המרחקין בזרע. והינו לרחק השקר ולקרב האמת, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בזהר (תשא דף קפח), דשאל האי מינא: כתיב: שפת אמת תכון וכו', והשיב לו רבי אלעזר: פוננת לא כתיב, אלא תכון, כי האמת עתיד להתקבץ, דהינו פשייבא אליהו ומשיית, עין שם. וכאשר יבוא אליהו, ובנימו יושע יהודה וישראל^(א), אזי יקיים שפת אמת תכון. וירחק המקרבין בזרוע, עד עכשו שהוא בשקר, ויקרב המרחקין בזרוע, שהם בחינת אמת. וזה: לרחק המקרבין ולקרב המרחקין. הינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קד): שקר מקרבין מלה, ואמת מרחקין מלה, והנה אליהו יבוא לרחק השקר, שהוא מבחינת הנחש, הנקרא ארור (בראשית ג), והנחש הביא מיתה לעולם, והשנה הוא אחד מששים במיתה (ברכות נו), וכיון שבמוצאי-שבת מתחיל התגלות אליהו, נדחה השקר, שהוא הנחש, לכן קשה לישן, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין סט): עשרה קבין שנה ירדו לעולם. תשעה נטלו עבדים. ועבד הוא בחינת (בראשית ט): כנען עבד עבדים, והוא בחינת ארור (שם), בחינת הנחש. וכיון

עליו, ועל-ידי בסוי המחלקת והקשיות האלו: המכין לארץ מטר - כי על-ידי זה יוכל להמשיך שפע בלי קטרוג כנ"ל: וזה: צופה רשע לצדיק וכו' (תהלים לו) - שהרשע, שחולק על הצדיק, הוא רק צופה, הינו צפוי וכסוי על הצדיק, כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל, אך: ומבקש להמיתו - שהרשע מבקש לעקר ולהמית, חס ושלום, את הצדיק. ה' לא יעזבנו בידו:

(זה הענין מבאר לעיל בסיון פח בשני לשון קצת, ועין עוד מזה לקמן סיון רח):

קטז ויעמוד

העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים: (שמות כ)

כי מי שהוא הולך בנשמות כל ימיו, ואחר-כך נתלהב ורוצה לילך בדרכי השם יתברך, אזי מדת הדין מקטרג עליו ואינו מניח אותו לילך בדרכי השם יתברך, ומזמין לו מניעה. והשם יתברך הפיץ חסד הוא^(א), ומסתיר את עצמו, כביכול, בהמניעה הזאת (עין לפסוק). ומי שהוא בר-דעת, הוא מסתכל בהמניעה ומוציא שם הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר לך אדם: היכן אלקיך. תאמר לו: בכרך גדול שבארם, שנאמר: אלי קרא משעיר. ומי שאינו בר-דעת, בשואה המניעה, חוזר תכף לאחוריו. ומניעה הוא בחינת ענין וערפל, כי ענין וערפל הינו השך, השך הוא לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית כב): ולא השכת. וזה פרוש הפסוק: ועמד העם מרחק - כי בשואין הערפל, הינו המניעה כנ"ל, עומדין מרחוק. ומשה, שהוא בחינת דעת כל ישראל, נגש אל הערפל אשר שם האלקים - הינו אל המניעה, שבה בעצמה נסתר השם יתברך:

עוד שמענו בזה מפיו הקדוש, שהוסיף לבאר הענין הנ"ל, מה שהשם יתברך בעצמו מסתיר את עצמו בתוך המניעה כנ"ל, ואמר, כי השם יתברך אוהב משפט^(ב), וגם הוא אוהב ישראל. אך אהבתו שהוא אוהב את ישראל, היא גדולה יותר מהאהבה שהוא אוהב את המשפט^(ג), ועל-כן פשטת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להשם יתברך, לבלי להניחו לכנס לדרך החיים להתקרב לצדיק האמת ולדרך האמת, והשם יתברך הוא אוהב משפט, על-כן הוא יתברך מקרה, כביכול, להסכים להזמין לו מניעות למנעו מדרך החיים, כפי הראוי לו לפי מעשיו הרעים על-פי הדין והמשפט, כי הוא יתברך אינו יכול לדחות את הדין, כי הוא יתברך אוהב משפט כנ"ל. אך מאחר שבאמת הוא יתברך אוהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל. מה עושה השם יתברך. כי הוא מקרה, כביכול, להסכים על המניעות למנעו מן האמת, מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא אוהב משפט כנ"ל. אבל אף-על-פי-כן באמת לאמתו רצונו והפצו יתברך, שאף-על-פי-כן יתקרב האדם אליו יתברך, כי הוא

(א) מיכה ז. (ב) ישעי' סא, תהלים לו. (ג) עין זוהר אמור צט ע"ב. (ד) ירמיה כג.

מוהר"ן

ומדת הרחמנות תלוי בדעת: מי שיש לו דעה, יש לו רחמנות. כי בעם, שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שכתוב (קהלת י): פעם בחיק כסילים ינות. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לז): כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו. כי אם אין בו דעה, אין בו רחמנות, כי בעם בחיק כסילים ינות, על-כן אסור לרחם עליו, כי כל המרחם, מרחמין עליו כנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות, אסור לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת כנ"ל, ושבת הוא בחינות דעת, כי כל ימות החל בתיב (במדבר יא): שמו העם ולקטו - בשמותא, כמו שכתוב בזהר (בשלח דף פג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד. וזה שאומרים המבקרים להחולה: יכולה היא שתרחם. הינו שהשבת, שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם - לשון נוכח, הינו שתרחם אתה, שיהיה לך רחמים על אחרים, על-ידי הדעת שיש לך מבחינות שבת, וכיון שיהיה לך רחמים, בודאי ירחמו עליך מן השמים, כי כל המרחם וכו' כנ"ל:

קכ הענין

מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסר, מפרש בתורה (שמות י): ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע. כי אף שאמר לו לכתב בספר, אף-על-פי כן לא הסתפק בזה, וצוה לו: ושים באזני יהושע - שידבר עמו פה אל פה. כי העקר - מה ששומעין מפה הצדיק, וכמו שאמרו במדרש (דברים פ): על פסוק: שמע ישראל היום עובר את הירדן וכו', וזה לשונו: מה ראה לומר להם כאן שמע ישראל. רבנין אמרי: למה הדבר דומה. למלך שקדש מטרונה בשני מרגליות. אבדה אחת מהן. אמר לה המלך: אבדת אחת, שמרי את השנייה. כך קדש הקדוש-ברוך-הוא את ישראל בנעשה ונשמע. אבדו את נעשה, שעשו את העגל. אמר להן משה: אבדתן נעשה, שמרו נשמע. הווי שמע ישראל. עד כאן לשון המדרש. ועל-כן בשלומד מתוך הספר, שהוא בחינות עשיה, שהוא בחינות נעשה, אין בזה כח כל-כך לעורר אותו, כי ישראל אבדו את הנעשה. אבל בששומע מפה הצדיק, הוא בחינות נשמע, שזה הכתר נשאר להם לישראל כנ"ל:

קכא אז

אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך וכו': (תהלים מ)
 בשאדם רואה ולומד בספר, ובכל מקום שהוא רואה ולומד מוצא את עצמו, הינו שלוקח לעצמו מוסר ורואה

שבמוצאי-שבת הוא בחינות התגלות אליהו, ונדחה בחינות הנחש, שהוא בחינות: כנען עבד עבדים, נדחה השנה, שירדה לעבדים. ועל-כן אליהו בגימטריא בן - הפך בחינות עבד. ועוד, כי אם אין דעת - תבדלה מנין (ירושלמי ברכות פ"ה). נמצא שבמוצאי-שבת, שיש הבדלה, הוא בבחינות דעת, כי אם אין דעת וכו', ועל-כן קשה לישן, כי השנה הוא הסתלקות הדעת:

ק"ח בשלומד

דבר, טוב לפרש הדבר בלשון אשכנז שמבין, והוא טובה להעולם. והענין - כי כל צדיק הדור הוא בחינות משה, שהוא בחינות משיח, כמו שכתוב (בראשית מט): עד כי יבא שילה. הינו משיח, ו"שילה" בגימטריא "משה" (ט). ועל-כן קראו התנאים אחד לחברו משה, כמו שכתוב (שבת קא): משה שפיר קאמרת. וכשמחדש דבר בתורה, אלו הדברים של החדוש הם בבחינות משה-משיח, כמו שכתוב בזהר (וישב דף קצב): ורוח אלקים דא רוחא דמשיח. מרחפת על-פני המים - הינו התורה. והו ש'אמרנו, כי החדושי-תורה שמחדש, הם בעצמם בבחינות משיח, כי שם רוחו מרחפת. והינו רוח פיו^(א), רוח ממללא^(ב). ואמרו חכמינו זכרונם לברכה^(ג) כי משיח סבל מרעין עבור כל ישראל, כמו שכתוב (ישעיה נג): והוא מחלל מפשעינו. כן כל צדיק הדור הוא גם-כן סובל וסורין בשביל כלל ישראל, להקל מעליהם, כי הוא בבחינות משיח כנ"ל. וכתוב בזהר (תצא דף פג): והוא מחלל מפשעינו - דאתעבד חל בגנייהו. וזהו: דסבל מרעין. והינו מה שאמרנו, שצריכין לפרש הדבר בלשון שמבין, כי על-ידי-זה נעשה בבחינות חל, כי בשמפרש בלשוננו, הוא דרך חל לערף גדל קדשת הדברים במקומם, כפי מה שיצאו מפי הצדיק בגבחי מרומים, ועל-ידי-זה הוא מחלל, דאתעבד חל, ובבחינות זו סבל מרעין לכפר על ישראל. אך כל זה הוא מפשעינו דיקא, כי מחמת פשעינו אין אנו משיגין הדברים רק בדרך חל כנ"ל, והוא סבל מרעין. אך לגבי אנשים הרמים אינם צריכים לזה, כי הם משיגים הדברים כמות שהם, כמו שיצא מהצדיק:

קיט הנכנס

לבקר את החולה בשבת, אומר: יכולה היא שתרחם: (שבת יב)

כי בשאדם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועל-ידי-זה מרחמין עליו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו. וכמו שכתוב (דברים י): ונתן לך רחמים ורחמך.

(א) וזהו בראשית דף כה ע"ב כו ע"ב. (ב) תהלים לג. (ג) תרגום נפש חיה - בראשית ב. (ד) עיין סנהדרין צח וברשי"ש שפ. ועיין זוהר ויקהל דף ריב.

לחך דברי התרגום האלו^(א). והעקר העבודה – להיות תם וישר, ורא-אלקים וסר מרע, בלי שום חכמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שכתוב בו (מלכים א-ח): ויחכם מכל האדם. אמר (משלי ו): כי בער אנכי מאיש, ולא בינת אדם לי. וכן אמר אסף (תהלים עז): ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך. וכן בתיב (משלי כא): אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה':

קכד שיר

מזמור למנצח – זמרו למי שמנצחין אותו ושמה (פסחים ק"ט): כי בשמך לפני הקדוש ברוך הוא ומפרש שיתחו בטענות ובקשות, רוצה לנצח את הקדוש ברוך הוא, בכיכול, והשם יתברך יש לו תענוג מזה. על-כן שולח לו דבורים, שיוכל לנצח אותו, בכיכול, כדי לקבל התענוג. כי בלא זה בודאי לא היה אפשר לבשר ודם לנצח את הקדוש ברוך הוא, אך השם יתברך עצמו שולח ומזמין לו דבורים וטענות לנצח אותו כנ"ל:

קכה ויאמר

משה אכלוהו היום, כי שבת היום ליי וכו': (שמות טז) ו**למדו** רבותינו ז"ל (שבת ק"ח) מכאן, שתיב לאכל שלש סעדות בשבת, כי תלתא "היום" בתיבי. נמצא, שעל כל סעדה משלש סעדות בתיב "היום", לרמוז שלא לאכל בסעדה של שבת, רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול, ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אך בכל סעדה משלש סעדות של שבת לא יאכל בראש בשביל היום, הינו סעדה זו לא בשביל קדם ולא בשביל אחר-כך: וזה הענין לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, רק מפיו אחר שאמר משמו, וכתבתיו כמו ששמעתי. אחר-כך נודמן, שדברתי עמו ז"ל מענין זה, ופקפק בעצמו על זה ואמר: הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבאר בכל דברי רבותינו וזרונם לברכה, ששבשבת צריכין דוקא לאכל ולשתות ולהרבות במעדנים. והבנתי, שאין בנותו במאמר זה הנ"ל למעט באכילת שבת, חס ושלום, ותכן בנותו במאמר זה לא באר לי כלל, כי לא זכיתי לדבר עמו עוד ממאמר זה. רק אחר-כך שמענו מפיו הקדוש ז"ל כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדשת אכילת שבת, שיקרה מאד, ואמר בפרוש, שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה כפשוטו, כי אכילת שבת היא פלה אלקות, פלה קדש וכו'. ענין בהתורה "שאלו את רבי יוסי בן קסמא" בסימן נו, ולקמן בסימן רעו, מה שכתוב שם, שעקר פבוד שבת הוא האכילה, ענין שם ועוד בכמה מקומות^(א):

פחיתותו ושלמותו, בכל מקום באיזה ספר שהוא בא ומענין שם, זה סימן שחפץ לעשות רצונו יתברך. וזה: אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי – זה סימן: לעשות רצונו אלקי הפצתי כנ"ל:

קכב וגם

נצח ישראל לא ישקר: (ש"א טו)

כי זה ידוע, שמדת הנצחון אינה סובלת האמת, כי אף אם יראה לעינים דבר אמת, ידחה אותו מחמת הנצחון, וזה מברר מאד. אך לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, כי הקדוש ברוך הוא אף בהנצחון הוא אמת, ואינו משקר, חס ושלום. וזהו: וגם נצח ישראל לא ישקר:

קכג העקר

והיסוד, שהכל תלוי בו – לקשר עצמו להצדיק שבהור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קמן ודבר גדול, ולבלי לנמות, חס ושלום, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי פ' שופטים): אפלו אומר לך על ימין שמאל וכו'. ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאלו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבהור, וכל זמן שנשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות ואינו מקשר להצדיק. וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי עבודה-זרה שבימיהם, שהיה טעותם על-פי חכמות וחקירות גדולות, בידוע, ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה, כי היו יכולין לכפר בכל, חס ושלום, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבנו עמם, ואפלו כל האותות והמופתים הנראים שעשה לעיניהם לא היה מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים, הבופרים על-ידי שטות וטעות חכמתם. אך ישראל עם קדוש ראו האמת והשליכו החכמות והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועל-ידי זה קבלו התורה. והינו שתרגם אונקלוס (דברים לב): עם נבל ולא חכם – עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, כי עקר קבלת התורה היה על-ידי ולא חכימו, הינו על-ידי שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל. וזה: נבל – ראשי-תבות: לב גתיבות, שהוא בלליות התורה, והיא החכמה האמתית, אשר אצלה כל החכמות בטלים. והינו נבל, שהיא בחינת התורה, הנקראת נובלות החכמה העליונה (כ"ד פ' י). (ובוא וראה, שעתה מבאר ומישב התרגום הזה, שהוא פליאה גדולה, וכל העולם תמהים עליו: מה ענין תבת נבל לתרגמו על קבלת התורה. אך עתה מה נמלצו

(א) וענין שוחר טוב תהלים קט בתמימות קבלו ישראל את התורה וכו' ע"ש. (א) וענין בספר נגיד ומעוזה להאריז"ל וכן במשנת חסידים שכתב להראי שאע"פ שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך להיצונו כמו בחול אלא כולו נבלע באיברים.

קבו בזהר

קכט ארץ

אכלת יושביה: (במדבר יג)

בבמה מקומות ששבו החבריא את רבי שמעון בר יוחאי, איתא: וי לדרא בד תסתלק, פוק עני ותשבח^(א). והוא בחינת (שמות לא): שבת וינפש - ביון ששבת, וי אבדה נפש ביצה^(ב). הינו, שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שבא בשבת, על-כן מתחילים תכף להתגעגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי-שבת. בן החבריא, מחמת גדל התענוגים והשעשועים שקבלו מרבם, רבי שמעון בר יוחאי, על-כן תכף ומיד התחילו להתגעגע, ועלה על לבם צער ההסתלקות שיהיה להם:

בכל מקום ששבו החבריא את רשב"י על שגלה להם סוד נפלא, תמצא שאחר-כך אמר להם עוד חדושי-תורה:

קבו הבגדים

הם בסוד החשמ"ל, שהוא שמירה, ועל-כן הבגדים יהיו שלמים תמיד, ולא קרועים, כי הוא קלקול השמירה. הבגדים בעצמן תובעין את האדם אם לא נוהר בשמירתן לכבדן פראוי ולהחזיקן בנקיות: (גדל אזוהרה זאת, לשמר את הבגדים מכתמים, עני לעיל בסימן כט):

קבח איתא

בגמרא (יומא סט) לענין היצר הרע דעברה, דהינו של תאות המשגל: בחלינהו לעינה ושבקוהו. נמצא, שאף-על-פי שסמו את עיני היצר הרע של נאוף, אף-על-פי-כן נשאר וזה בחינת מה שנמצא לפעמים באנשים הכשרים קצת, שמחמת שנוגע יראת השם בלבם, הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בנשים, ואף-על-פי-כן הוא גונב את העין בלא-אחר-יד ומסתכל מן הצד, והוא בחינת: בחלינהו לעינה היצרא שמסמא עיני היצר הרע. שרוצה להסתכל, והוא מסמא עיניו על-ידי שמוגע עצמו מלהסתכל, ואף-על-פי-כן נשאר היצר הרע, כי מסתכל מן הצד בלא-אחר-יד:

בשמקרב להצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם-כן טוב מאד, והאמונה לבדה, שמאמין בהצדיק, מועיל לעבודת השם יתברך. כי טבע האכילה - שהמזון נתהפך לגזון, כגון בשהחי אוכלת צומח, כגון עשבים, נתהפכין העשבים לחי, כשנכנסין בתוך מעיה. וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאיברים, נתהפך למהות האיבר ממש שנכנס לשם, כגון החלק מהמזון הנכנס להמה, נתהפך למה, והנכנס ללב, נתהפך ללב, וכן לשאר האיברים. וזהו: ארץ אכלת יושביה - כי ארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל): שכן ארץ ורעה אמונה. וזהו: אכלת יושביה - כי כשנכנס לארץ, שהיא בחינת אמונה, נאכל אצלה, הינו שנתהפך למהותה, הינו כשהצדיק להצדיק ומאמין בו, שהוא בחינת ארץ, נאכל להצדיק ונתהפך למהות הצדיק ממש. וכן ארץ-ישראל בעצמה יש לה גם-כן הכח הזה, ועל-כן אמרו רבותינו ז"ל (כתובות קא): כל היושב בארץ-ישראל, שריו בלא עון, שנאמר: העם היושב בה נשוא עון. כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדוש. ועל-כן אפלו המחלף ארבע אמות בארץ-ישראל מבטח לו שהוא בן עולם הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שם. וזהו גם-כן ענין המבאר במקום אחר (לעיל בסימן קא) על פסוק: בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי שכלל הענין שם, כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין, אני צריך לאכל את בשרי, הינו להכניע החמר. וזהו: לאכל את בשרי - לאכל דיקא, שצריך שהנפש תאכל הבשר, שתתהפך למהותה. וזהו (ש"ח ט): אכלו רעים. הינו תרין רעין דלא מתפרשין, שהם המחין הקדושים, שצריכים שהמה והדעת הקדוש יאכל את הגוף, דהינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה, שהוא המח והדעת (כמבאר במקום אחר), שזהו בחינת אכילה, שהמזון נתהפך לגזון כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה. הינו שאיתה תהיה רוצה ומזין את האמונה, הינו שתהיה נאכל להאמונה כנ"ל, בחינת המזון שנתהפך לגזון. אך אף-על-פי-כן העקר תלוי ברצון: אם רצונו חזק מאד להתקרב להשם יתברך ולעבד אותו, רק שקשה לו לשבר תאוות גופו, אזי על-ידי התקרבות ואמונת הצדיקים הוא בחינת אכילה ונאכל להצדיק, הינו שנתהפך למהותו כנ"ל. אך אם אין רצונו כלל לעבד את השם, לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחינת מזון

(א) עיין ח"א דף פג ו-פג, ובח"ב כג טו פז פט. תקעה

[אחר פסח תקס"ג, בחזירתו מחתונת בתו שרה ז"ל]

קלב ישי

צדיק, שהוא מפרסם גדול במדינה אחת, ובמדינה הסמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפרסם. הוא ענין הכתוב בזהר (תצא דף רפ): מעין דנפק מאתר חד, ואזלי מתחות לארעא, עד שגובע ויוצא ברחוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא, הוא משקה שרשי אילנא:

[אחר פסח תקס"ג, בחזירתו מחתונת בתו שרה ז"ל]

קלג וארח

צדיקים באור נגה, הולך ואור עד נכון היום: (משלי ד)

כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשוה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ, המפסקת בין בני-אדם ובין השמש, על-כן אין האור מתפשט כל-כך בתחלת היום, רק מקצת מקצת, עד שנתפשט על הארץ. בן הצדיק, הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים, והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, הינו העולם הזה, כי בני-אדם משקעים בעולם הזה, ועל-כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק: והוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא) על פסוק: מגלה עפה – בד עיפת לה וכו', בד קלפת לה וכו'. נמצא כל העולם כלו כזרת אחת משלשת אלפים ומאתים מתורה. נמצא, שהתורה גדולה ורחבה מאד, רק שהזרת הקטן, שהוא העולם, עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העולם הזה הוא רק זרת קטן נגד התורה, שהיא גדולה מאד ורחבה מני ים (אייב יא). ולכאורה קשה: איך יוכל דבר קטן כזה להפסיק ולחצץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים כמותו, כי כל העולם הזה כלו קטן מאד כנגד התורה, שגדולה כנגדו אלפים פעמים. אך הוא כמשל המובא, כמו מטבע קטנה, אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אף-על-פי שהקר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה, אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, על-כן חוצצת בפני ראית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. בן כשמגיע ובא אל העולם הזה, נשאר שקוע שם בהבלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה, והעולם הזה הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומפלג של התורה, שהוא גדול כמה אלפים פעמים כנגדו כג"ל. והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל, כמובא: וזהו: וארח צדיקים באר נגה

שאינו נתהפך לגזון. כגון: אם אוכל אכילה, שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעבל ואינו מתהפך לגזון, רק הגוף מקיא אותו. בן הוא בחינה זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק, אף שמקרב אצלו, כי הצדיק אינו יכול לסבלו ומקיא אותו. והוא בחינת הכתוב בארץ-ישראל (ויקרא יח): באשר קאה את הגוי. והינו שאינה יכולה לסבלו להיות נאכל אצלה שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו. השם יצילנו:

קל קל

הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו: (סוכה נב)

על-ידי ענוה נצול מנאוף וזוכה לשמירת הברית, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ד): כל המתנאה, לפוף נכשל באשת-איש, שנאמר: ואשת איש נפש יקרה תצור. וזה פרוש הסמיכות (במדבר יג) והאיש משה ענו מאד וכו', לפסוק: ותדבר אהרן ומרים במשה. כי הם דברו על אודות האשה הכושית אשר לקח, כי כושית על-שם יפיה נקראת^(א), והם אמרו שלקחה לשם יפי^(ב), ועל-כן דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. ועל זה השיבה התורה וסמכה תכף: והאיש משה ענו מאד מכל האדם – כי על-ידי שהיה ענו מכל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי, ולא היה לו יהודא תתאה כלל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (פנהדרן ט): תקפוף של יוסף – ענותנותו של בעז. תקפוף של בעז ענותנותו של פלטי בן ליש. כי הוא תלוי בענוה, כי על-ידי ענוה נצול מפגם הברית. וזה שאמרו: כל הגדול מחברו – שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו – שמתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף, כי זה עקר היצר הרע, כמובא בזהר (ויקרא דף טו): עקרא דיצרא בישא לגלגאה עריין:

קלא עריך

להתירא ולפחד מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה, סכנות נפשיות, כי הוא דן את כל הדינים, כמו שכתוב (תהלים כד): מלך הכבוד, כי כבוד הוא בחינת מלכות, הדין את הכל. ואזי הכל חוקרים ושואלין: מי הוא זה מלך הכבוד. אם הוא ראוי לזה. וזה שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי – אל תקרי: בכבודי, אלא: במכבדי (ובחסים כט), כי על-ידי הכבוד יוכל לגרם לו מיתה, חס ושלום, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם חס ושלום, יפגם בהכבוד כחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי, חס ושלום, אף חובה מברעת. וזה נקרא: מאזני צדק (ויקרא יט), כי צדק מלכותא קדישא^(א), שהוא בחינת כבוד, מלך הכבוד כג"ל. והינו מאזני צדק, כי אז נשקל במאזנים:

(א) ספרי, ומובא בפירושו רש"י שם. (ב) עין חוקני. (א) עין תיקונים מאמר פתח אלהו.

קלה פי

אקח מועד אני מישרים אשפט: (תהלים עה)

סגולה להציל מנדלות - לכבד את הימים טובים ולקבל יום טוב בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכלתו. כי משה רבנו, עליו השלום, על ידי שזכה לארבעים ותשעה שערי בינה, זכה להיות ענו מאד מכל האדם (במדבר יב), ויום טוב מהין דאמא, שהיא בינה, ועל כן בשמקבל את היום טוב, שהיא בינה, זוכה לענוה, כי יום טוב בנימטריא סג עם ה' אותיות, כמובא בכונות, שהוא הפך גס רוח (עין תיקונים מן זו"ח). כי יום טוב מבטל הנדלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לגבי גדלות, ועל כן בשמקרב להצדיק נתבטל הנדלות, כי על ידי אור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי. והוא בחינת (איוב כט): ראוני גערים ונהפאו. הינו על ידי שרואים פני הצדיק נתבאים הקטנים, כי הקטנות נתבטל לפני גדלות. ועקר כח קדשת יום טוב הוא תלוי בצדיקים, כמו שכתוב (ויקרא כט): אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם במועדים, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה כח): אל תקרי אתם, אלא אתם. נמצא, שהימים טובים תלויים בצדיקים, ועל כן בשמקבל ומכבד את הימים טובים ומקבל אור הגדול של יום טוב, שהוא בחינת צדיק כנ"ל, נתבטל הנדלות שלו, כי הקטנות בטל לגבי גדלות. ועל כן חייב אדם להקביל פני רבו ברנ"ל, כי עקר כח יום טוב תלוי בצדיקים: וכזה מושב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה כו): על רבי אלעזר שאמר: משבח אני את העצלים ברנ"ל, שנאמר: ושמחת בחנך. והאמר רבי יוחנן: חייב אדם להקביל פני רבו ברנ"ל, שנאמר: מדוע את הולכת וכו', עין שם היטב. כי אף שהוא ברחוק מאה פרסה מרבו ביום טוב, ולא אול ואתי ביומה, על כל זה הוא מחייב להקביל פני רבו ברנ"ל, הינו שיפיר פני רבו ברנ"ל, הינו שיכבד את היום טוב ויקבל אור הגדול של יום טוב, שהוא בחינת פני רבו וכו', כי עקר קדשת היום טוב תלוי בצדיקים כנ"ל, וכשמקבל את היום טוב, הוא מקבל פני רבו ממש, ועל ידי זה נתבטל הנדלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לגבי גדלות כנ"ל:

וזה פרוש: כי אקח מועד - בשאקבל את הימים טובים, אני מישרים אשפט - הינו שאזכה לענוה, שהוא בחינת: מישרים אשפט, כמו שאמרו חז"ל (תולין עט): מאי דכתיב: האמנם אלם וכו', מה יעשה וכו'. יכול אף בדברי תורה. תלמוד לומר: צדק תדברון. יכול אפלו אם הגים דעתו. תלמוד לומר: מישרים תשפטו בני אדם. וזה: כי אקח מועד אני מישרים אשפט - על ידי שאקבל את המועדים, על ידי זה אזכה לענוה, שהוא בחינת מישרים אשפט כנ"ל. וזהו גם כן ענין המבאר במקום אחר על פסוק: ארץ אכלת יושביה (לעיל כ"ב קכט), כי הקטנות בטל לגבי גדלות ונאכל ונתהפך למהות הצדיק:

- באור גנה ממש, כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמניעה - מחמת הארץ המפסקת כנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש, וכמשל הנ"ל, בן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ, הינו העולם הזה, מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם גדול מאד, והעולם הזה כלו בכלל הוא קטן ופחות מאד נגד אורם הגדול, עם כל זה הוא מפסיק ומונע מלראות אורם, כמשל המטבע הנ"ל. וכל זה מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצין בפניו, עד שאינו יכול לראות אור התורה והצדיקים, הגדול מפניו אלפים פעמים. אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהינו שיטה עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירים ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצין, אזי יזכה לראות אור הגדול והמפלג של התורה והצדיקים. כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העולם הזה והכליו כנ"ל, רק שהעולם הזה עומד לפני עיניו ואינו מניח אותו כלל להטות עיניו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש, העומדת בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' כנ"ל. אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותכף יראה הנה הגדול מפניו. כמו כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל העולמות כלם באור גדול מאד. והבן מאד. וכן שמעתי בשם הפעל שם טוב, שאמר: אוי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיך הקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות אורות גדולים:

קלד עבודה

גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל שפן לרבים. כי צריך לזהר מאד, שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל, כי הוא בחינת נאוף, שמשליך טפי השכל באתר דלא אצטרף, ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו כלום. ולפעמים נקרא נאוף ממש, שמוליד ומוציא פסול ופגום, הינו שהמקבל עושה על ידי זה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. ועל כן, על ידי שאומר תורה, יוכל, חס ושלום, להתגבר עליו היצר בתאות נאוף, ועל כן צריך לזהר מאד, כשאומר תורה ברבים, שדבוריו יתחלקו, שלא ישמע כל אחד בי אס מה שצריך לו, לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לכלם בשוה, עם כל זה לא יכנס בלב כל אחד ואחד בי אס הנוגע לו וצריך לו, וכמו שכתוב בזהר (יתרו דף סח): וישמע יתרו והלא בלא עלמא שמעו. אלא יתרו שמע וכו', עין שם. וזהו: זכאה מאן דמלל על אנא דשמע (זהר תצוה דף קפז). וזה שאמרו (סוכה נב): כל הגדול מחברו - הינו שהוא גדול, ועל ידי זה אומר תורה, אזי יצרו גדול מפניו כנ"ל - כי יוכל להתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף כנ"ל, וצריך להשמר ולפלאם דבוריו כנ"ל:

שאמרו רבותינו ז"ל (גיטין סב): מאן מלכי - רבנן, כי הם מעלים את המלכות, על-בן עקר קדשת יום-טוב נעשה על-ידם. ובשומקבלים קדשת יום-טוב, יש לו ענוה ושפלות כנ"ל. וזהו (משלי כב): עקב ענוה יראת ה'. כי יראה הוא בחינת מלכות כנ"ל. ואברהם אבינו טרח גם-כן על זה, ורדף ארבעת המלכים להעלות מהם המלכות, ויצא ממנו יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, כנגד ארבעה בנים: אחד חכם וכו'.

(מן "עוד שמענו" עד כאן, כל זה מבאר היטב לעיל בהתורה "מישרא דכנינא", בסיומן ל, עין שם).

ועל-ידי-זה נפתח רחמה של המקשה לילד, כמוכא בעין תיים (שער לה פ"ג): בשם שיש צירים ודלתות לבית, כך יש צירים ודלתות לאשה (בכורות פח), ומחשתי דלתין נעשה צורתם סתומה, ששם נוצר הנולד וכו', עין שם. וצריך לחתך ה"ם" לשני דלתין, כדי שיצא הנולד. וזהו: וישפס - חתכו לארבע, שחתך המ"ם לשני דלתין, והבן: (באור ענין זה של המקשה לילד יתבאר במקום אחר)

קלו אל

תדין את חברך עד שתגיע למקומו: (אבות פ"ב)

זהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לבפ זכות (שם פ"א). כי כשיש מחלוקת על אדם, צריך לחקר למצא זכות בחברו במה שחולק עליו, כדי לדונו לבפ זכות. כי המחלוקת לא ימנע משני פנים: או מחמת שחברו גדול ממנו במעלה, ועל-בן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו, ואזי צריך להשתדל שיגיע הוא גם-כן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה מחלוקת. או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלוקת, מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו, ועל-בן צריך לדונו לבפ זכות, ובזה הוא מעלה חברו לבפ זכות, ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת, כי המחלוקת הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה: או שחברו גדול ממנו או שהוא גדול מחברו, כנ"ל, אבל אם יהיו שניהם במקום אחד, במדרגה אחת, בודאי לא יהיה מחלוקת, כי בדבר אחד אין שני מחלוקת. וזהו: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו. הינו, שתשתדל שתהיה עמו במקום אחד, במדרגה אחת, מאחד משני פנים הנ"ל, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת, כי בדבר אחד אין שני מחלוקת. ובזה שמעלה את חברו לבפ זכות, יוכל להיות שחברו יחזר בו, ולא יהיה שוב מחלוקת, או שיהיה לו מפלה, כי יוכל להיות שגתלים אתה חותה על ראשו^(א) בזה שאתה מעלהו לבפ זכות. וזהו: הוי דן את כל אדם לבפ זכות - דן דיקא, כי הוא בחינת דין ומשפט ממש. כי ידוע, שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם. ועל-בן,

עוד שמענו בענין זה: אם הוא מקשר להצדיק, יוכל להרגיש קדשת יום-טוב, כי הצדיק הוא בחינת קדשת יום-טוב כנ"ל. והסימן על זה, אם הוא מקשר להצדיק, הוא אם יש לו שפלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לפני גדלות כנ"ל. ועקר ההתקשרות הוא אהבה, שיהיה את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מד): ונפשו קשורה בנפשו, ותרגומו: חביבא לה כנפשה, וכמו שכתוב (ש"א יח): ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד. ואהבתו את הצדיק יהיה יותר מאהבת נשים, כמו שכתוב (ש"ב א): נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים. אזי, על-ידי ההתקשרות להצדיק, יוכל לקבל קדשת יום-טוב כנ"ל, כי עקר יום-טוב תלוי בצדיקים, כי עקר בחינת יום-טוב הוא להעלות בחינת מלכות דקדשה מבין הקלפות, לבטל מלכות ארבע מלכיות דסטרא אחרא, כי מלכות נקראת דל"ת, בגין דלית לה מגרמה כלום, כי אין מלך בלא עם, ונמצא דלית לה מגרמה כלום. והמלכות דקדשה, שהיא בחינת דל"ת, נפלה ונעשה ממנה ארבע מלכיות דקלפה, וביום-טוב צריך להעלות המלכות דקדשה מהארבע מלכיות דסטרא אחרא. וזהו שכתוב (שם יא): ויהי לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים. פרוש: יום-טוב נקרא תשובת השנה, כי כל הימים טובים הם ימי דין, כמו שכתוב (יה"ט): בארבעה פרקים העולם נדון: בפסח וכו', וצריך לשוב בתשובה, ועל-ידי-זה יוצא המלכות מבין הקלפות ונתבטל ממשתלם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פ"ג): גדולה תשובה, שמקרבת את הגאולה, שנאלץ על-ידי תשובה מהמלכות דקלפות. וזהו: לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים. שאז יוצא מלכות דקדשה, שהיא בחינת דל"ת, מבין הקלפות, ונתבטל כח הארבע מלכיות דסטרא אחרא. ועקר - לבטל כח מלכות עמלק, כי היא כוללת הארבע מלכיות, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ועל-בן בשחרג שמואל את אנג מלך עמלק נאמר (ש"א יח): וישפס שמואל את אנג. ופרש רש"י: חתכו לארבע, שחתך הארבע מלכיות דסטרא אחרא, לבל יהיה להם כח וממשלה מהמלכות דקדשה, שהיא בחינת דל"ת, כי העלה המלכות דקדשה מהם. וזה נעשה ביום-טוב כנ"ל. וזהו: וישפס. ו"ו יו"ד הוא פעולה, ושרש התכה הוא ש"ס"ף. והוא ראשי-תבות: ש'בועות, ס'פות, פ'סת, שהם הימים טובים, שאז יוצא המלכות דקדשה, כי הימים טובים הם ימי דין, שהיא בחינת יראה, בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"א): אלמלא מוראה של מלכות. ועל-בן נאמר בעמלק (דברים כח): ויגב בד כל הנחשלים וכו' ולא ירא-אלקים. כי עקר כחו היה מחמת שלא העלו את המלכות דקדשה, מחמת שלא היה להם יראת-אלקים, שהוא בחינת מלכות כנ"ל. ועל-בן בכל יום-טוב יש ארבע מצוות: בפסח - ארבע כוסות, בסכות - ארבעה מינים, בשבועות - למוד התורה, שהוא בארבע בחינות: אז ראה ויספרה, הכינה וגם חקרה (אבות כח, עין בראשית רבה פרק כד, תשא פ"ט), כנגד המלכות שהיא בחינת דל"ת, שיוצאת ביום-טוב מבין הקלפות כנ"ל. והתלמיד חכם הם בחינת מלכות, כמו

(א) משלי כה.

לקוטי

קלו קלח קלט קמ קמא

מוהר"ן

רנליו כ"אם בשילך הרבה. והמצוות נקראים צדק, כמו שכתוב (תהלים ק"ט): כל מצותיך צדק. וזהו: צדק לפניו יהלך - בשמחה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, אזי: וישם לדרך פעמיו - הקדוש-ברוך-הוא עושה מפעמי רנליו דרך, שהוא נאמר על דרך שהיא פבושה לרבים, כי מחמת גדל התענוגים והשעשועים שיש להקדוש-ברוך-הוא מהמצוה, עושה מפעמי רנליו דרך פבושה. וזהו: וישם לדרך פעמיו:

(עין ענין זה לקמ"ו, סימן רע"ו, באריכות)

כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו: (איוב לו)

כי הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו. רק על-ידי אנשיו המקרבים אליו יוכל להבין מעלת הצדיק, כי על-ידי שרואין אנשיו, שהם אנשי מעשה יראים ושלמים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדין מהם כל-כך כמו מהצדיק בעצמו, על-כן מי שרוצה האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק על-ידי אנשיו. וזהו כמו משל החותם, שהכתב החקוק עליו אי אפשר לקרותו, מחמת שהאותיות בהפך, רק על-ידי שמכין ומצוירין החותם על שענה, רואים האותיות והציוורים החקוקים על החותם, ומבינים כתב החותם. וזהו: וביד כל אדם יחתום. הצדיק נקרא "כל אדם", כמו שכתוב (קהלת י"ג): כי זה כל האדם. וזה: לדעת כל אנשי מעשהו. על-ידי אנשי מעשה של הצדיק תוכל לידע אותו, כמשל החותם כנ"ל, וגם הצדיק הוא בחינת חותם, כמו שכתוב: וצאצאיו חתם באות ברית קדש. וצדיק הוא מאן דנטר ברית^(א):

[ראש חודש אלול]

יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו, הינו בשמול את ערלת לבבו - כי כל זמן שלבו ערל ואטום, אי אפשר לו להרגיש באמת, רק בשמול את ערלת לבבו, ויהיה לו חלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גדל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת, ואזי מגדל התרטה ירגישו גם כל הלכות של כל הטפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו, ירגישו שם במקום שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתהוו מהם בניו ממין בני-אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר, חס ושלום, וגם שם יש להם לב ושאר איברים. ואזי, בשמול את לבבו וירגיש לבבו גדל כאבו, ונתחיל להצטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלכות של הטפות, ויתודע להם האמת היאך הם מטלים במקום טפופות בשאול תחתית. כי מתחלה נדמה להם שטוב

בה שאתה דן אותו לבך זכות ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט בן יקום:

יי אמרתי לשמר דבריך (תהלים ק"ט): הינו שהחלק אלקי ממעל שיש לי אומר לי ומלמד אותי לשמר דבריך:

אמר לבי בקשו פני: (תהלים כ"ו) פרש רש"י: בשליחותך:

כי עקר האלקות - בלב, כמו שכתוב (שם ע"ג): צור לבי, כמבאר אצלנו במקום אחר (לעיל כ"ב ע"ג). ומי שהוא בר לב (שם כ"ד), בבחינת (שם ע"ג): ולבי חלל בקרבי, יוכל לידע עתידות על-ידי מה שהלב אומר לו, שהוא דברי ה' ממש. וזהו: לך אמר לבי בקשו פני. לך - בשליחותך כנ"ל, כי מה שהלב אומר, הם דברי ה' ממש כנ"ל, והבין:

לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו: (תהלים פ"ה)

כי יקרא דשפתא הוא: כי בחל, שיש שליטת החיצונים, בשתאדם עושה מצוה, אזי יונקת הקלפה מהרגלין של המצוה, כי כל מצוה היא קומה שלמה, ואזי אין להמצוה החיית בחינת רנליו לעלות בהם ולילך לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי הקלפה לקחה הרגלין [בבחינת (משלי ה'): רנליה יורדות מות]. וכשבא שבת ונתבטל שליטת החיצונים, אזי עולים הרגלין מהמצוה, שהיו בתוך החיצונים בחל, שינקו מהם, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא. וזהו (ישעיה נ"ח): אם תשיב משבת רנליך - שעל-ידי שבת תשיב ותחזור הרגלין להוציאם מבין החיצונים, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא משתעשע בה, אף אם נעשית על-ידי קטן שבקטנים, ובלי בונה ושלמות הראוי להמצוה, עם כל זה יש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול מהמצוה. כמו האב, שיש לו תענוג גדול בשבנו מתחיל להלך, אף שאינו הולך פראוי, עם כל זה משתעשע מאד ממנו. כך הקדוש-ברוך-הוא משתעשע מאד מכל אחד מישראל בשעושה מצוה. ונהנה ההולך במדבר במקום שאין דרך, אינו יכול לעשות דרך פבושה על-ידי פעמי

(א) וזהו פרשת נח דף נט ע"ב.

הספר זכרון, שנעשה משני הצדיקים הנ"ל, הוא בשביל יראי ה' וחושבי שמו, שהם החפצים וחושקים לעשות מצוות וללמוד תורה, רק שיש להם מניעות ואנסים, ואינם יכולים ללמוד, שהם מקבלים על-ידי חשק לבם החזק, מזה הספר שהוא בחינת לב כנ"ל: ועל-כן אברהם, שהיה ראש לגרים, ולא היה לו ממי ללמוד, ולא היה לו רק הלב, שחשק מאד לעבודת הבורא, קבל גם-כן מזה הלב של מעלה, שנקרא ספר הזכרון. ואז לא היו שום צדיקים בעולם, והיה נכתב על הלב מה שחדשו הנשמות קדם הבריאה. ועל-כן נקרא אברהם אבינו צור, כמו שכתוב (ישעיה נא): הביטו אל צור הצבתם - זה אברהם, כמו שפרש רש"י שם, כי הוא בחינת (תהלים ע): צור לבבי, כי לא היה לו רק לב חושק להשם יתברך, ועל-כן כל הגרים נקראים על שמו, ונקראים (תהלים מ): נדיבי עמים עם אלקי אברהם, בחינת (שמות לה): נדיב לב, כי אין להם רק מה שלבם נכסף להשם יתברך, כמו אברהם:

קמוג מעלת

המקבל עצה מחכמי הדור, כי הוא המתקת הדינים. כי בשצריך לעצה ואינו יודע איך לעשות, היא בחינת צמצום, כי נתצמצם שכלו, ואינו יודע איך לעשות, והוא בחינת דינים, כידוע. ועל-ידי שהחכם נותן לו עצה, הוא מרחיב לו ומאיר בו חכמתו, וזה בחינת חסדים, כי חסד הוא נהירו דחכמתא, כמו שכתוב בזהר הקדוש (יד לד דף עד): אל נהירו דחכמתא. ובתיב (תהלים נב): חסד אל כל היום:

גם כתיב: תשועה ברב יועץ (משלי יא), והצדיק נקרא רב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ט): משה אידי דנפיש וכותה ברבים דמי. גם אם מקבל עצת הצדיק, אף שאחר-כך לא עלתה לו יפה מעצתו, אזי יודע שהיה רק מהשם יתברך, אך אם לא היה מקבל עצת הצדיק, היה אפשר שתגיע לו רעה בלי גזר-דין של מעלה, רק שהוא בעצמו משך על עצמו, כמו שכתוב (משלי ט): אולת אדם תסלף דרכו, ועל ה' יזעף לבו. אך אם קבל עצת הצדיק, יודע שהוא רק על-פי משפט שלמעלה:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

קמד אין

אדם מת וחצי תאותו בידו: (מ"ר קהלת סדר א)

כי אצל הצדיק אין חלוק בין החיים ובין לאחר מיתה, כי גם לאחר מיתה הוא עובד את השם יתברך. ואין זה החלוק אלא אצל זה האדם שנמשך אחר תאוות אכילה ושתיה כל ימיו, ולאחר מיתה אין אוכל ושותה, זה נקרא מת, והמיתה נפרת אצלו. ויש ימים שהתרה אכילה ושתיה, כמו שאמרו תו"ל

להם, כי הן מזיקי עלמא, רק אחר-כך, בשנמול לבכם על-ידי שנמול לבב אביהם, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילין לקונו ולהצטער, ונעשה שם רעש גדול ביניהם. וזהו (דברים ט): ומל ה' אלקיך את לבך ואת לבב זרעה. הינו בשנמול ה' את לבבו, ימול גם לבב זרעו. ולהיכן שנמשך הזרע, הן למין בני-אדם, אזי מחיבים בניו, שירגישו גם-כן הרחור תשובה על-ידי שנמול לבב אביהם, וכן אם נמשך למקום אחר, חס ושלוה, אזי ימולו שם הלבבות וירגישו כנ"ל. והזמן המסגל לזה הוא הדיש אלול, כי "אלול" ראשי-תבות: א'ת ל'בך ו'את ל'בב. הינו שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם, התלוי בו, להיכן שנמשך כנ"ל. הינו הלב של הטפות לאיזה מקום שנמשכו, אם שנמשכו ונתהוו מהם בניו מין בני-אדם, והן שנמשכו, חס ושלוה, למקום אחר, וגם הם בניו והם תלויים בו. ועל-כן בשנפטר האדם, הם הולכים אחר המטה ומקוננים עליו, כמו בניו ממש ממין אדם, אך שזה שהם הולכים ומקוננים אחריו הוא לו לבזיון ולחרפה גדולה, רחמנא לצלן. רחמנא לצלן מענשים הללו, כידוע:

קמב מי

שאי אפשר לו ללמד בלל, בגון שהוא עם-הארץ, או שאין לו שום ספר, או שהוא במדבר, רק שלבו בוער בו ונכסף מאד ללמוד ולעבד את השם, אזי מה שהלב חומד ללמוד, זה בעצמו הוא בחינת למוד מתוך הספר. כי נמצאו בעולם שני צדיקים, שמדברים זה לזה, והם ברחוק מקום זה מזה כמה מאות פרסאות, הינו שזה הצדיק מקשה קשיא בתורה, והצדיק השני שם במקומו, ואומר דבר שהוא תרוץ על הקשיא של הצדיק הראשון. וכן לפעמים זה מקשה וזה מקשה, והקשיא של האחד הוא תרוץ על קשיא של חברו, ועל-ידי-זה הם נדברים זה לזה, וזה אין שום אדם שומע, כי אם הקדוש-ברוך-הוא בעצמו. וזהו (מלאכי א): אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו - הינו שהם אינם מדברים זה לזה, רק הם נדברים ממילא, על-ידי שזה מקשה וזה מתרץ. וזה אין שום בריה שומע כ"אם השם יתברך, וזהו: ויקשב ה' וישמע - כי רק הוא יתברך שומע, ומחבר הדברים זה לזה וכותבם בספר זכרון, וזהו: ויכתב ספר זכרון. וזה הספר, שנכתבין עליו דבריהם, הוא בחינת לב שיש למעלה, שם נכתבין דבריהם, בבחינת (משלי ט): כתבם על לוח לבך. וזה שלבו בוער בקרבו וחושק ללמוד, רק שאי אפשר לו, הוא מקבל לב מלב שלמעלה, שהוא בחינת ספר זכרון הנ"ל, ומשם מקבל לבו חשקו, והוא בחינת למוד מתוך הספר ממש, וזה שכתוב: ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו, כמו שדדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): אפלו חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה. כי זה בעצמו שלבו נכסף וחושב לעשות, רק שאי אפשר לו, הוא נחשב לעשייה, כי מקבל חשקו מלב של מעלה, שהוא בחינת ספר זכרון. וזהו: ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו, הינו שזה

חיים טובים וארבים. ועל-כן פּרשת וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם סִגְלָה לְבָנִים כְּנ"ל:

קמט חצות

לִילָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מַשְׁפְּטֵי צְדָקָךָ (תהלים קיט): חצות הוא מִסְגָּל כְּמוֹ פְדִיּוֹן, כִּי הוּא הַמְתַקֵּת הַדֵּינִים, כִּי צְדָק – דִּינָא, וּמַשְׁפֵּט – רַחֲמֵי^(א). וְזָהוּ: עַל מַשְׁפְּטֵי צְדָקָךָ – הֵינּוּ שְׂצָדֵק גּוֹבֵר עַל מַשְׁפֵּט. הַתְקוּן לָזֶה: חֲצוֹת לִילָה אָקוּם. וְעַקֵּר חֲצוֹת הוּא תְמִיד אַחַר שְׁשֵׁה שְׁעוֹת מִתְחַלֵּת הַלֵּילָה, הֵן בְּקוּץ וְהֵן בַּחֲרָף, וְאִז מִתְחִיל זְמַן חֲצוֹת. וְנִמְשָׁךְ עַד גְּמַר אֲשֶׁמוּרָה שְׁנִיָּה, דְּהֵינּוּ שְׁתֵּי שְׁעוֹת. וּבִבְקָר טוֹב לְהַסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ הַדַּעַת (ע' בַּוְה"ק, פ' בַּשְּׁלַח נז):

קנב כשפא

נְשֻׁמָּה קְדוּשָׁה לְעוֹלָם עִם הַעֲנָפִים הַשְּׂיָכִים לָהּ, אִזִּי הַקְּלָפָה מְסַבֶּבֶת אוֹתָהּ. רַק נִשְׁאָר פֶּתַח נֶגֶד אַמוּנָה, שְׂכַנְגֵּד הָאֲמוּנָה הַפֶּתַח פֶּתוּחַ. וּמַחֲמַת פָּנִים הַעֲנָפִים, חַס וְשְׁלוֹם, מִשְׁלִיכִין אוֹתָם מִשָּׁם, דְּהֵינּוּ שְׂמִשְׁלִיכִין אוֹתָם מִן הָאֲמוּנָה, וְאִז אֵין יְכוּלִין לְכַנֵּס, דְּהֵינּוּ לְהַתְקַרֵּב אֶל שְׂרָשֵׁם, שֶׁהוּא הַנְּשֻׁמָּה הַנ"ל. כִּי לְפַעֲמִים מִשְׁלִיכִין וּמְפִילִין אֶחָד מִן הָאֲמוּנָה, כְּעֵין מַה שְׂמַצִּינוּ שְׂאֵמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל (וְזֶה אַחֲרֵי דָף עב) עַל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עַל הַמַּתִּים שְׂאֵינָם רְאוּיִים לְקַבֵּר בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל: וְתִבּוּאוֹ וְתַטְמְאוֹ אֶת אֶרְצִי וְנַחֲלָתִי וְכוּ'. וְהִנֵּה סְתִימַת הַפֶּתַח הַנ"ל, דְּהֵינּוּ הָאֲמוּנָה, עַל-יְדֵי פָּנִים הַעֲנָפִים כְּנ"ל, הוּא רַק לְפִי שְׁעָה, וְאַחֲרֵי-כֵן נִפְתַּח הַפֶּתַח כְּבִתְחִלָּה, הֵינּוּ שְׂבַעַת שְׂצָרִיכִין לְהַשְׁלִיךְ לַחוּץ אֶת מִי שְׂאִין רְאוּי לְהַתְקַרֵּב, אִזִּי הַקְּלָפָה הַמְסַבֶּבֶת הַנ"ל, שְׂיִשׁ בְּהַ פֶּתַח כְּנֶגֶד אַמוּנָה כְּנ"ל, הִיא מִתְנַבֶּרֶת וּמִתְקַרְבֶּת וּמִתְפַשְׁטֶת גַּם עַל הַפֶּתַח הַנ"ל, וְאִזִּי אֵין יְכוּל לְכַנֵּס, וְתַכְף אַחֲרֵי-כֵן חוֹזֵר הַפֶּתַח וְנִפְתַּח כְּבִתְחִלָּה. וּכְשִׁישׁ, חַס וְשְׁלוֹם, רַבּוּי פְּנָמִים הַרְבֵּה, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ בַּח לְהַסְבּוֹב הַנ"ל לְהַתְפַּשֵּׁט עַל הַפֶּתַח לְבָלִי לְהַנִּיחַ לְכַנֵּס כְּנ"ל, אִזִּי מִתְרַאֵין וְחוֹשְׁשִׁין שְׁלֵא יִסְתַּם הַפֶּתַח לְגַמְרֵי, חַס וְשְׁלוֹם, עַל-יְדֵי הַתְנַבְּרוֹת הַקְּלָפָה הַמְסַבֶּבֶת, וְאִזִּי מַעֲמִידִין שָׁם בַּפֶּתַח הַנ"ל יִרְאֵ-שָׁמַיִם, שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ עוֹמֵד לְשֹׁמֵר שְׁלֵא יִכְנָסוּ שָׁם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא תּוֹעֵלֶת נֶגֶד הַקְּלָפָה הַמְסַבֶּבֶת הַנ"ל, שְׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהַתְקַרֵּב וּלְהַתְפַּשֵּׁט עַל הַפֶּתַח, מַחֲמַת הִירְאֵ-שָׁמַיִם שְׂעוֹמֵד שָׁם. וְעַל-יְדֵי מְסִירַת-נֶפֶשׁ, דְּהֵינּוּ שְׂמוּסֵר נֶפֶשׁוֹ בְּשִׁבִיל לְנַסֵּעַ וּלְהַתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְשָׁר לְדַבֵּק עַצְמוֹ אֵלָיו. אִךְ אִי אֶפְשָׁר שְׂיֵאִיר אֵלָיו חֲכֻמָּה, דְּהֵינּוּ הַמַּחַ בְּעַצְמוֹ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִמְהַר הַגָּאֵלָה בְּכָלֵל וּבִפְרָט:

קנ דמות

דִּיּוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו רָאָה (סוֹפָה לו': תַּנְחוּמָא פ' וישב): הוּא דְבַר נִסְתָּר מְאֹד, אִיךְ הַדְּמוּת נִתְרַאָה וְהוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ, כִּי בּוֹדָאֵי יַעֲקֹב לֹא יָדַע. וּמַעֲלַת הַנִּסְיוֹן, אַף שְׂרָאָה דְמוּת דִּיּוֹקְנוֹ, חַס דְּבָרִים נִסְתָּרִים וּמְכַסִּים מִבְּנֵי-אָדָם:

קנא סגלה

לְזַרְע שֶׁל קִימָא – שְׂיֵאֲמְרוּ שְׁנִיָּהֶם, הָאִישׁ וְאַשְׁתּוֹ, קָדָם הַזְּוּוּג פְּרִשְׁת "וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם" (בַּמְדַּבֵּר כח). וְכֵן בְּשִׁתְּהִינוּק חוֹלָה, חַס וְשְׁלוֹם, יֵאֲמְרוּ אִז גַּם-כֵּן הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה פְּרִשְׁת "וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם". כִּי "מְאֵרֶת" חֶסֶר וָאוּ, שֶׁהוּא הַחַיּוּת שֶׁל כָּל דְּבַר, וְכֵן "כֹּלֵת מִשָּׁה", חֶסֶר וָאוּ גַם-כֵּן (וְזֶה וַיְהִי דָף רלו. וע' וְזֶה פִּנְחָם דָּף ריח). וְכָל זֶה הוּא סוֹד פְּגִימַת הַלְבָנָה, שְׂמִשְׁם נִמְשָׁךְ בְּחִינַת מְאֵרֶת חֶסֶר וָאוּ, שֶׁהוּא אֶסְקֵרָה לְרַבִּי, חַס וְשְׁלוֹם^(א). כִּי הֵנָּה הוּא הַחַיּוּת שֶׁל כָּל דְּבַר^(ב), וְעַל-כֵּן חֶסֶרוֹן הֵנָּה מְרַמֵּז עַל חֶסֶרוֹן הַחַיּוּת כְּנ"ל, וּמִשְׁם נִמְשָׁךְ מִיתַת הַבָּנִים קַמְנִים, חַס וְשְׁלוֹם. וּבְרָאשֵׁי-חֲדָשׁ מִתְחַלֵּת הַלְבָנָה לְהַתְמַלְאוֹת וּלְהַתְתַקֵּן, בִּידוּעַ, כִּי אִז הַגִּיעָה לְתַכְלִית הַפָּנִים וְהַחֶסֶרוֹן, וְאִזִּי תַכְף מִתְחִיל הַתְקוּן וְהַמְלוּי. וְזָהוּ: "כֹּלֵת" – רְאֵשֵׁי-תְבוּת: כִּי-פָּרָה לְכָל ת' וְלְדוּתָם. שְׂבָרָאשֵׁי-חֲדָשׁ נִתְתַקֵּן וְנִמְתַק בְּחִינַת כֹּלֵת מִשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַלְבָנָה, כִּי אִזִּי מִתְחַלֵּת לְהַתְמַלְאוֹת כְּנ"ל, וְאִזִּי נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת כֹּלֵת מִשָּׁה כְּפָרָה לְכָל תּוֹלְדוּתָם כְּנ"ל, שְׂנִמְשָׁךְ כְּפָרָה וְסְלִיחָה וְהַמְתַקָּה עַל כָּל תּוֹלְדוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׂיִהְיֶה נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם

עֵין בְּזֶהר תְּרוּמָה (דָּף קמ: קפא), הוּבָא בְּפִרְדָּם, שְׂעַר הַתְּמוּרוֹת, פֶּרֶק ב: בְּאַרְעָא קְדִישָׁא מִתְתַקְנָא כְּלָא וְכוּ'. עֵין שָׁם הֵיטֵב מַה שְׂפָתוֹב שָׁם: פְּרִיסָא קְלִישָׁא, שְׂנַפְרָם עַל הַפֶּתַח. וְעַל-פִּי הַסוֹד הַנ"ל הוּא בְּחִינַת הִירְאֵ-שָׁמַיִם, שֶׁהוּא בְּחִינַת: פְּרִיסָא קְלִישָׁא, וְכַמְבָּאָר שָׁם בְּזֶהר: לְמַעַל אִי אֶפְשָׁר, וְגַם הַקְּלָפָה אִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהַתְפַּשֵּׁט עַל הַפֶּתַח מַחֲמַת הַפְּרִיסָא קְלִישָׁא, עֵין שָׁם, וְהוּא מִמֶּשׁ מַה שְׂפָתוֹב לְעִיל בְּעֵנֵן הִירְאֵ-שָׁמַיִם. וְדוּק הֵיטֵב וְתִבִּין נִפְלְאוֹת. וְגַם עֵין בְּסִפֵּר "טוֹב הָאֶרֶץ", שְׂשָׁם מְדַבֵּר גַּם-כֵּן מַעֲנִין אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהֵבֵן הַדְּבַר הֵיטֵב לְדְמוּת מְלִתָּא לְמִלְתָּא, כִּי הַכָּל אֶחָד עִם הַנ"ל:

(א) פֶּתַח אֵלֵינוּ. (א) עֵין וְזֶה בְּרֵאשִׁית יט. וְלֹג לְד. (ב) עֵין וְזֶה בְּרֵאשִׁית.

קנג ענין

קבלת פני תלמיד-הכם – כי הלבנה אין לה אור מעצמה כלל, רק היא מקבלת אור מהשמש. הינו, על-ידי שהלבנה היא כמראה מלששת, על-ידי-זה מקבלת אור מהשמש, ומתנוצצת ממנה אור להאיר על הארץ. אך אם היה גשמה עב וחשוף, בלתי מלששת, לא היתה יכולה לקבל אור השמש כלל. וכן התלמיד והרב הם בחינת חמה ולבנה, כמבאר במקום אחר^(א). ואם התלמיד יש לו פנים, הינו בחינת אנפין נהירין, בחינת מראה מלששת, אזי יכול לקבל פנים, לקבל אור פני הרב, ואזי ראוי שהרב יתראה עצמו בתוך פני התלמיד המקבל פניו, כמו בכל מראה מלששת, שכל העומד בנגדה רואה את עצמו בתוך המראה, כן מתייב גם-כן כאן, שהתלמיד יקבל פני הרב, הינו שיקבל פני הרב לתוכו, שיתראה בתוכו פני הרב. וזהו קבלת פנים, הינו קבלת פנים ממש כנ"ל. וזהו דוקא אם יש להתלמיד פנים, הינו אנפין נהירין, שהם בחינת מראה מלששת כנ"ל. אך אם אין לו פנים, הינו שהוא בחינת אנפין חשוכין, אזי אין יכול לקבל פנים, כנזכר לעיל לענין חמה ולבנה. ובודאי אין מתראה בתוכו פני הרב, כמו העומד נגד כל דבר עב וחשוף. ועל-ידי-זה אפשר לדעת אם הוא משקע בתאות מומן, כי אם אין רואה את עצמו בו, יודע שהוא בבחינת אנפין חשוכין, שהוא בחינת המשקע בתאות מומן, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון כג, ע"ג שם). וכן כל אחד נגד חברו אפשר לו לדעת על-ידי-זה, כי כל אחד שיצא מתאות מומן יותר מחברו, נקרא בנגדו צדיק, כמבאר במקום אחר (שם). וזה שכתוב (דברים ט): פנים בפנים וכו'. הינו בשעת מתן-תורה היו ישראל בבחינת אנפין נהירין, והיו יכולים לקבל פנים דקדשה, הינו שיתראה בתוכם פנים דקדשה כנ"ל. וזהו: פנים בפנים – שפנים דקדשה היה בתוך פניהם, בחינת קבלת פנים כנ"ל. וזהו: דבר ה' עמכם – שהדבור היה מדבר עם כל אחד, ויוצא מכל אחד מישראל, מאחר שגבל בתוכו פנים דקדשה כנ"ל. אך מי שהוא עזות פנים, אין לו פנים דקדשה, ואינו יכול לקבל פנים כנ"ל. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים ט): כל מי שיש לו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר-סיני:

קנד דע

כי יש יראות נפולות, וכל היסורין והדינים שיש לאדם, בלם הם מהיראות הנפולות, שנגפלו לתוך זה הדבר שהוא מתפחד, ויש לו יסורין ממנו. והם בחינת (שבת ע"ג): חמש אימות, אימת חלש על הגבור, שאף שהוא נגד הטבע שהגבור יפחד מהחלש, אך שהוא מחמת היראה העליונה, שגפלה ונתלבשה

באלו הדברים. ועל-כן הם במספר חמש, כנגד חמש גבורות, שהם חמש אותיות מנצפך כפולים. וצריך להעלות היראות הנפולות לשרשם, למקומם. ומקום היראה היא בלב, כמו שפרש רש"י: דבר המסור ללבו של אדם, נאמר בו: ויראת (קדושים יט). והיראה צריכה להיות עם דעת, כי בלא דעת נאמר (איוב ט): הלא יראתך בסלתך. ונדעת צריך להיות בלב, כי גם עכ"ם יש לו דעת, אך הוא בלא לב. אך עקר הדעת – כשהוא בלב, כמו שכתוב (דברים ט): וידעת היום והשבות אל לבבך. כמו שכתוב (שם כט): ולא נתן לכם לב לדעת – דיקא, וכשמתברר הדעת שבלב עם היראה, ששרשה ומקומה בלב, אזי נאמר (משלי ט): אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. והנה פתיב (שם כט): מלך כמשפט יעמיד ארץ. הינו על-ידי משפט מעמיד ומעלה היראה, שהיא בחינת ארץ, כמו שכתוב (תהלים ע"ג): ארץ יראה. ומשפט הוא מה שהאדם שופט ודן עצמו על כל דבר ודבר שעושה, טרם שידינו אותו למעלה, ועל-ידי מה שהוא בעצמו שופט את עצמו, נצול מדין שלמעלה, כי כשיש דין למטה, אין דין למעלה (מ"ד שופטים ב"ה). וכיון שאין עליו דין, אין צריכה היראה לכל ולהתלבש למטה, ואין צריך לירא משום דבר, ואין לו רק יראה העליונה, יראת הרוממות: (ע"ג כל זה לעיל, בהתורה "מי שרואה לטעם טעם אור הננו", בסיון טו, שם מבאר כל זה באריכות).

קנה עיבות

הוא מדה רעה מאד. ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עיבות וכבודות, וכן מה שאינו מתפלל כראוי, הוא מחמת עיבות ועצלות, הינו מחמת חסרון אמונה, כי בודאי אם היה לו אמונה שלמה, והיה מאמין שהשם יתברך עומד עליו ושומע כל דבור ודבור שיוצא מפיו, ומאזין לקול תפלתו, בודאי לא היה לו שום עיבות ועצלות וכבודות בתפלתו, ובודאי היה מתפלל כראוי. אך עקר בלבול התפלה הוא בא מחמת חסרון אמונה, ועל-כן נופל עליו עצלות ועיבות ומבלבל את תפלתו. כי עקר העצבות והעצלות הוא מחמת חסרון אמונה. כמו למשל, כשמניחין חטה בארץ טובה, אזי הוא גדל וצומח יפה, ואינו מזיק לו שום רוח ולא זיקים ורעמים, וזה מחמת שיש ב"ח הצומח ובה הגודל, על-כן אינו מזיק לו שום דבר. אבל כשנותנים החטה בארץ שאינה טובה לזריעה, אזי הוא נרקב בארץ, מחמת שאין לו ב"ח הצומח ובה הגודל. ואמונה היא בחינת ב"ח הגודל ובה הצומח, כמו שכתוב (אסתר ב): ויהי אומן את הרסה – לשון גדול, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לא): אמונה – זה סדר זרעים. ועל-כן כשיש לו אמונה, שהיא בחינת ב"ח הגודל ובה הצומח, אזי אין מזיק לו שום דבר, ואינו נרא משום אדם ושום דבר, ומתפלל בחיות כראוי, ונוסע להצדיק, כי אינו מתירא ומתפחד משום ענין שבעולם. אבל כשיש חסרון באמונה, אזי אין לו ב"ח הגודל ובה הצומח, ואזי הוא נרקב

(א) לעיל בס"י ו' אות ה'. וע"ע בליקוית סימן צא.

לכל הצדיקים לארץ-ישראל, והוא סגולה להכעס ולעצבות, כי כל הכועס, כאלו עובד עב"ם (שבת קה), אבל ארץ-ישראל הוא בחינת אמונה, בחינת ארץ-אפים, הפך הפעם. וזה שקדם קריאת-שמע, שהוא אמונת היחוד, אנו מבקשים: והוא יוליכנו קוממיות לארצנו, הינו שאנו מבקשים ומתגעגעים לארץ-ישראל, ועל-ידי-זה זוכים לאמונה, הינו קריאת-שמע, שהוא אמונה:

כי מה שמדברים בינו לבין קונו הוא בחינת רוח-הקדש. ודוד המלך, עליו השלום, שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מזה ספר תהלים. וכן כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת רוח-הקדש, כמו שכתוב (תהלים כ): לך אמר לבי, כמו שפרש רש"י: לך – בשבילך ובשליחותך, אמר לי לבי. שכל הדברים שהלב אומר, הם דברי השם יתברך ממש, והוא בחינת רוח-הקדש. וצריך לחדש תמיד, לבקש בכל פעם בתחנונים ודברי רצונים חדשים. ולזכות לזה, צריך טהרת הלב, וטהרת הלב הוא על-ידי שמתלהב ובוער לבו להשם יתברך, על-ידי-זה נטהר הלב. פי נגד שנתלהב ונבער לעברה או לתאוה רעה, חס ושלום, שמזה נטמא לבו, נגד זה צריך שיתלהב ויבער לבו להשם יתברך*, ועל-ידי-זה יטהר לבו, כמו

שכתוב (במדבר לא): כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש. ובכ"ש לו טהרת הלב, אזי זוכה לדבר בכל פעם דבורים חדשים, שהוא בחינת רוח-הקדש. והוא: לב טהור ברא לי אלקים, אזי: ורוח נכון חדש בקרבי, שיזכה לחדש דבורים חדשים, שהם בחינת רוח-הקדש כנ"ל:

* כי על-ידי חמימות הלב, על-ידי-זה מנרש רוח הטמאה. פי טבע האש, שמנרש האויר, כמו שנתברר לחכמי היסודות, כי זהו סבת מה שיורה תקני-שרפה על-ידי שמדליקין מה שורין למעלה (דחינו הפילוסוף). פי על-ידי כח האש בורח האויר, והאויר הוא דוחה את הדברים שמלאו בהם את תקני-שרפה, ועוד נתברר בחוש מכמה דברים. והכלל שהאש מנרש האויר, על-ידי חמימות שבלב, שבוער להשם יתברך, מנרש הרוחות, שהם אויר, הינו שמנרש את רוח הטמאה, ועל-ידי-זה נטהר לבו:

ולבוא להתלהבות וחמימות להשם יתברך, הוא על-ידי תנועה. פי תנועה מעורר חמימות, כמו שאנו רואין בחוש, אם יזרק חיץ ויתחב בראשו שענה, אזי ימס השענה מחמת החמימות הבא על-ידי התנועה. וכן בשאדם הולך הנה ונהנה, על-ידי תנועתו הוא מזיע. (ועקר התנועה הוא מהמחשבה, כי מתחלה המחשבה נוחה ושקטה, ואחר-כך מתחלת המחשבה להתנועע ממחשבה למחשבה. הינו, מתחלה בשישב על מקומו, היה מחשבתו לישב, ואחר-כך, בשרוצה לילך, מתחיל מחשבתו להתנועע ממחשבה הראשונה לחשב לילך,

ממש, כמו החטה הנ"ל, ועל-כן יש לו עצבות ועצלות וכבודות, והוא נרקב ממש:

וזה בחינת ארץ-אפים, הינו מה שאינו נרא משום דבר ואינו משגיח על שום בטול ובלבול בעבודתו, רק עושה את שלו, זה בחינת ארץ-אפים, שאין שום דבר יכול לבלבל אותו, כי לא אכפת לה שום דבר, רק עושה את שלו בעבודתו את השם יתברך. כי ארץ-אפים הוא תלוי בבחינת אמונה, כי כל זמן שיש עבודה-זרה בעולם, חרוץ-אף בעולם (ספרי פ' ראה). אבל על-ידי אמונה, שהוא הפך עבודה-זרה, נתבטל החרון-אף, וזוכין לאריכת-אפים, שהוא הפך החרון-אף, הינו שזוכה על-ידי אמונה לאריכת-אפים, שיאריך אפו על כל דבר בלבול ומניעה שעובר עליו בתפלתו ועבודתו, שישבל הכל, ולא יתעצב ולא יתעצל על-ידי-זה כלל, רק יעצר רוחו ולא יכפת לה כלל, ויעשה את שלו בעבודתו, ויעבר על הכל, ולא יחוש על כל הבלבולים והמניעות כלל, שכל זה הוא בחינת ארץ-אפים, שזוכין על-ידי אמונה, שהוא בחינת כח הגודל וכח הצומח, כי על-ידי-זה הוא גדל וצומח ומצליח בעבודתו, כי לא יוכל לבלבלו שום מונע להפילו בעצבות ועצלות, חס ושלום, ולמנעו על-ידי-זה, חס ושלום, רק יעשה את שלו בזריזות ושקטה, ולא יסתכל על כל הבלבולים כלל, שכל זה הוא בחינת ארץ-אפים, בחינת אמונה, בחינת כח הגודל וכח הצומח, כנ"ל:

ודע, שארץ-אפים תלוי בארץ-ישראל, כי שם זוכים לבחינת ארץ-אפים. כי ארץ-ישראל הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים יז): שכן ארץ ורעה אמונה. וכמו שאמרו חז"ל (כתובות כ): כל הדר בארץ-ישראל, דומה כמי שיש לו אלוהים נמצא, שארץ-ישראל הוא בחינת אמונה, ועל-ידי אמונה זוכין לבחינת אריכת-אפים כנ"ל, דהינו שלא יוכל לבלבלו שום מונע ובלבול מעבודתו כנ"ל. נמצא, שעקר עבודת איש הישראלי זוכין על-ידי ארץ-ישראל, שהוא בחינת אמונה, בחינת אריכת-אפים, בחינת כח הגודל וכח הצומח, שעל-ידי-זה זוכין להתחזק בעבודתו, ולכלי להסתכל על שום מונע ומעכב ומבלבל, שאי אפשר לזכות לעבודת השם באמת כ"אם על-ידי-זה וכנ"ל. ועקר גדל ההשתוקקות וההתלהבות של משה רבנו, עליו השלום, שהיה מתלהב לארץ-ישראל כל-כך, היה רק בשביל מדה זאת של אריכת-אפים, מחמת שראה ששם בארץ-ישראל זוכין לבחינת ארץ-אפים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (פנהדרין כ"א): וימחר משה ויקד ארצה וישתחו. מה ראה, ארץ-אפים ראה. הינו כנ"ל, כי מחמת שראה בחינת ארץ-אפים, שהוא תלוי בארץ-ישראל כנ"ל, על-כן ויקד ארצה, שהיה לבו בוער לארץ-ישראל כדי לזכות לארץ-אפים כנ"ל. וזה שאמרו שם: וחד אמר: אמת ראה. מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי. כי ארץ-ישראל הוא בחינת אמת, כמבאר במקום אחר⁽⁸⁾. ומסיק שם בנמצא: שמע מנה ארץ-אפים ראה, פי עקר הוא בחינת אריכת-אפים כנ"ל. וצריך כל אדם לבקש מהשם יתברך, שיהיה לו פסופין ונגעושים לארץ-ישראל, וגם שיהיה נגעושים

(8) בהנחה ואבלתם סימן מז.

לנצח ולא לזמן מרבה. וזה בא מרשעים, הינו ממה שהרשעים מלאים הרטה. ואלו התרמות מתקבצים ובאים לאיזה אדם, וכפי מספר התרמות הבאים לו, בן נמשך הזמן שבויער לבו להשם יתברך, כי מאלו התרמות נבער לבו פתאם. אך לאו כל אדם שנה בזה, כי יש בני אדם שאינו בא לו התלהבות מאלו התרמות, רק ממקום אחר:

קנט דע

שיש אמצעי, והיא השכינה, שהוא אמצעי בין בני אדם ובין השם יתברך, כביכול. וידוע, שיש חלוק בין למוד התורות, שלא כל אדם ואדם לומד בבחינה אחת, ומי שזוכה ללמוד להשכינה, שלמודו עולה להשכינה, אזי השכינה מקבלת הלמוד התורה ומעלה להשם יתברך, ונמשך מזה שפע, הינו שפע רוחניות ושפע גשמיות, כי בהתורה יש אש ומים, וכשהשכינה, שהיא בחינת אמצעי, מקבלת התורה, אזי עולה כח האש למעלה, ונמשך ממנו שפע למעלה, לכל העולמות ולכל המלאכים ושרפים וכו', וזה הוא שפע רוחניות. וכח המים נעשה מזה שפע גשמיות, ויורד לזה העולם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה, הינו: ארץ ימים בימינה, ובשמאלה עשר וכבוד (משלי א).

כי ארץ ימים הוא לעולם שכלו ארץ, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין טז), והוא בחינת שפע רוחניות, שהיא בחינת ימין, שזאת השפע היא לעולם שכלו ארץ, שהם עולמות העליונים. ועשר וכבוד, שהוא שפע גשמיות, היא בחינת שמאל. אך לא כל אדם זוכה לזה, שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר, ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכך, שיהיה למודו להשכינה. ובשאינו למודו עולה להשכינה, אזי כשהתורה יוצאת ואי אפשר לה לעלות אל מקום מכונה, וטבעה הוא להגביה את עצמה ולעלות, ובתוך כך נעשה לילה, ואזי יוצאין כל גרדיני נימוסין וכו', המבארים בזהר הקדוש (סקינה דף טז), והם מביים עליה, ונופלת למטה, ומתפזרת למטה לכל העולם, וכל בני עולם שואבים מהאוויר, וכלם שואבים מזאת התורה שנתפזרה למטה באויר, בהקיץ או בשנתה. ולפי מהות האדם שמוגיע לו מהתורה הזאת, בן נעשה ממנה, כי אדם בשר וירא שמים, אפלו מקטני הערף, או אדם גדול וצדיק, כשמקבלין מהתורות אלו שנתפזרו, אזי נעשה אצלו מזה ט"ל תורה (הקדמת התיקונים ובתיקונים מורה חדש ובלקוט ישעיה כו), ומגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק להתורה, והכל לפי מדרגת המקבל לקצת נעשים מאלו התורות החדושין דאורייתא, כי כשמקבל מכמה תורות של כמה בני אדם, נעשה אצלו צרופין חדשים, ויוכל להשיג השגות מזה וחדושין דאורייתא, ולקטנים, שאינם יכולים להשיג ולחדש, מגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק

ועל ידי כן מוריד המימות. ועל כן בשאדם ישן, צריך לכסות עצמו, כי מחמת שהמחשבה נוחה ושקטה, אין לו מימות). וכמו כן ברוחניות, כשהמחשבה חושבת בגדלת הבורא יתברך ובתורתו הקדושה, ומתנועע ממחשבה למחשבה, על ידי התנועה מוריד המימות ובויער לבו להשם יתברך. וכן עקר המימות יסוד האש הוא מה שמקבל מתנועת הכוכבים, כי יסוד האש הוא למעלה מיסוד האויר וסמוך לגלגלים, וכן כל גלגל מקבל מגלגל שלמעלה הימנו. על כן על ידי שמצדיק הרבים, הינו על ידי שמקרב בני אדם לעבודת השם יתברך, או על ידי שדן כל אדם לכף זכות, שגם זה נקרא מצדיק הרבים, על ידי זה מוריד גם כן המימות והתלהבות להשם יתברך, כמו שכתוב (דניאל י): ומצדיקי הרבים ככוכבים. והוא מקבל המימות ממה שלמעלה ממנו, ויוכל להוריד המימות לאחר גס כן, כמו הכוכבים, שמקבלים מלמעלה ומורידים למטה. אבל מי שאינו מקבל המימות ממי שלמעלה, אף שמביא מימות לאחר, הוא רק לפי שעה, והוא עצמו מתקרר. כמו הברזל המלבן, שמשליכין למים, שהברזל עצמו מתקרר, וגם המים שנתחמם הוא רק לפי שעה:

ומן ז'לבוו להתלהבות" עד כאן לא נכתב יפה בסדר, כי לא שמעתי זה הענין מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אחר בשמו. ועקר הענין ענין לעיל בהתורה "עתיקא ממיר וסתים" בסיון כא, שם מבארים הקדמות אלו באריכות. והכלל - שתנועת השכל מוליד הם בלב, והינו על ידי שזוכה להשגת הדעת הקדוש, על ידי קדשת שבעת הנוצות וכו', כמבאר שם, על ידי זה זוכה להתלהבות הלב להשם יתברך, כמו שכתוב שם, ענין שם. ועל ידי התלהבות הלב זוכה לגרש הרוח הממאה, רוח שטית, כנזכר לעיל, ועל ידי זה מסחר לבו כנ"ל. ואז זוכה לדבר דבורים חדשים בכל פעם שמתבודד, שהם בחינת רוחי הקדש ממש, כנ"ל:

קנז אם

יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק, תמה אני, איך אפשר אחר כך לסבל ולחפץ חיי העולם הזה. וזהו (אבות פ"ד): כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חיו מן העולם. והבן היטב:

קנח במה

בני אדם ספרו, שראו לפעמים אש בוער מרחוק, וקרבו לשם - ולא היה בלום. וכן נתראה גם כן לפעמים בדרך, וגם על הים לפעמים נתראה כך. וכבר נודע, שנה בא מן האדים העולים מן הארץ. ויש אדים, שיש להם כח של גפרית, ועולים איזה אדים ונתקבצים זה עם זה, ומכה עליהם רוח קר מלמעלה, ונופלים למטה ומתחילין לבער לפי שעה. כמו כן יש כמה בני אדם, שלפעמים נבער לבו להשם יתברך ומתחיל בעבודת השם יתברך, ולאחר שעה נתבטל וחוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך חצי יום או איזה ימים או איזה שבועות, אך לא

בא מן הנשימה, והנשימה בא מן האויר על ידי הדבור, וכפי הדבור, כן נעשה הדפק, אם לטוב או להפך:

קסא המחלקת

מנביה ומרים את האדם, כי האדם עץ השדה וברבים ט, והנה עץ המנה על הארץ, אי אפשר לו להנביה את עצמו כִּי־אם על ידי שפאין עליו מים שוטפין, אזי המים מרימין ונושאין את העץ, והמחלקת נקרא מים, כמו שכתוב (תהלים פח): סבוגי כמים כל היום, הקיפו עלי יחד:

קסב בימי

המגיד, זכרוננו לברכה, היה איש עשיר ומיחס, והיה מתנגד לאנשי המגיד. וספרו לו אנשיו מזה האיש, ואמר להם, שיראו לקרב אותו אליו, ולהשתדל בזה מאד, ולהתפלל להשם יתברך שיעזר להם. וכן עשו, עד שעזרם ה', שהביאו אותו להמגיד ז"ל, ונעשה איש כשר ירא-שמים, אך התחיל לירד מנכסיו. ואמר המגיד ז"ל, שאלו שניהם אי אפשר שיהיו במקום אחד, הינו תורה ונגלה, כי הרוצה להתקים - ידרים. להעשיר - יצפין (ב"ב כח). נמצא, בשרוצה להתקים, עומד לדרום, על-בן אי אפשר לו להעשיר, כי בשוא בדרום, אזי איננו בצפון, ועשירות בצפון, וכן להפך. כִּי־אם אם הוא בתכלית העניות, שהוא אין ממש, אזי אינו עומד בשום צד, כי אי אפשר לומר עליו שהוא בצפון או בדרום, מאחר שהוא אין ואפס ממש, על-בן אפשר שיהיה תורה ונגלה במקום אחד, כגון משה רבנו, עליו השלום, ורבנו הקדוש:

קסג לפעמים

מנהג הדבור ומוכן לצאת, ואינו יוצא דרך הפה, כי אם דרך הערך (וממש אפשר לשמע כמה פעמים, שהדבור אינו יוצא דרך הפה, רק דרך הערך). כי יש שלש קלפות, והקלפות רוצים תמיד לתפס הדבור לעצמם, בפרט דבור הקדוש מאדם גדול, כי אצלם כל הדבורים יפים ונאים וחשובים, ורוצים לתפסם, מכל-שבן כשהדבור נאה באמת, כי המצריים, שהיו בכלם שחורים, אלו לא היתה שרה יפת-תאר כל-כך, גם-כן היתה חשובה בעיניהם מאד, והדבור הוא בחינות שרה, לכל אחד לפי ערכו. יש שהוא בחינות שרה לאמתי (ברכות ט), שהוא מושל בדבור שלו על עיר ומדינה, ויש שהוא בחינות שרה על

נמרץ להתורה, שהוא גס-בן בחינת הדושין, שנתחדש החשק וההתעוררות אצלו. וזה בשמגיע לבני-אדם בשרים והגונים, אך בשמגיע לבני-אדם שאינם בשרים, אזי נעשה הפך מזה, שנעשה אצלו מאלו התורות ל"ט מלאכות, שמגיע לו אדרבא חשק נמרץ והתעוררות חדש ליגיעות וטרחות ועבודת העולם הזה, שהוא ההפך ממש מ"ל תורה, הינו ל"ט מלאכות, שהוא בחינת (בראשית ט): בועת אפך תאכל לחם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה כנ"ל, הינו בשמגיע לאדם כשר, נעשה מזה טל תורה כנ"ל, הינו בחינת ימין, ולהפך נעשה ל"ט מלאכות, זה הוא בחינת שמאל, כי בלמוד התורה העולה להשכינה נעשה מהימין ושמאל, מאש ומים, שפע רוחניות ופע נשמיות, ובה הלמוד שאינו יכול לעלות אל השכינה כנ"ל ונתפזר באויר כנ"ל, נעשה מהימין ושמאל, מהאש וממים, טל או ל"ט מלאכות, לפי מהות המקבלים כנ"ל. ודבר זה הוא מבאר בגשמיות ממש, כי כשהאדם לומד, יוצאים הקלים ואדים מפיו, ואפלו אם לפעמים אינו מוציא דבור מפיו, עם כל זה בשעה שיושב על הספר ומעיין, יוצאים הקלים ואדים ממנו, ויש בהם חמימות ולחות, בידוע בטבע. ואלו הקלים והאדים שיוצאים, הם בחינת אש ומים, וכשאינם יכולים לעלות אל המקום הצריך להם, ואזי בלילה מכה עליהם הנ"ל, הינו בחינת הגרדיני נימוסין וכו' שיוצאין בלילה כנ"ל, ונתפזרים באויר, ובני-אדם שואבין מהאויר, ואזי שואב כל אחד מבהות התורות האלו, שנתפזרו באויר. וכן באמת טל בגשמיות, יש בו גס-בן שני כחות - טוב ורע, להמית ולהחיות, ונעשה גס-בן מהאדים העולים מן הארץ, ובלילה יש קרירות, ומכה עליהם הרוח קר מלמעלה, ונופלים למטה, ונעשה מהם טל, והוא חיות כל העשבים, ובהמות האוכלות ממנו נעשים שמנים. ויש מינים, שמזיק להם מאד הטל, וגם לבני-אדם האוכלים מהטל מזיק להם, ומגיע מזה דבר ומיני חלאים, חס ושלום. נמצא, שיש בהטל שני כחות - להמית ולהחיות כנ"ל. כן נעשה מהתורות הנ"ל על-ידי בחינות הנ"ל, שהם ממש בבחינת הטל הגשמי, נעשה מזה טל, וצדיקים ילכו כם וכו', כנ"ל: ואחר שאמר תורה הזאת, ענה ואמר: אבל לא מצאתי מקרא או איזהו מאמר רבותינו וזכרונם לברכה למצא בו דברים אלה. אפשר ימצא אחר, שיוכל למצא דברים אלה באיזה מקרא או מאמר רבותינו וזכרונם לברכה. והזכיר אז מה שאמר רבי יהושע (סוטה כו): מי יגלה עפר מעיניך, רבן יוחנן בן זבאי, שהיית אומר: עתיד דור אחד וכו', שאין לו מקרא מן התורה, והלא רבי עקיבא תלמידך מוציא לו מקרא מן התורה:

קס הדפק

דופק ונוקש באדם. לפעמים הוא נוקש באדם ומזכיר אותו לעבודת השם יתברך, בבחינת (ש"ה ט): קול דודי דופק. ולפעמים הוא מזכיר את האדם לעברה, חס ושלום, כי הדפק

מוהר"ן

בשראה דברים אלה אצלי בכתב, אמר, שדברים אלה לא כתבתם יפה כראוי. ואמר, שכל דברים אלה מקשרים למאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד): ארבעה צריכין להודות, שהם מבארים במזמור קו. וכפי הנראה ומוכן מדבריו, שכל ארבעה הנ"ל, שהם הולכי מדברות וחבושים בבית-האסורים וחולה ויורדי-הים – הכל מרמז על צרות הנפש, כמבאר לעיל בענין צרות הנפש, שהולכת נעה ונדה, עיף ורעב וצמא במדבר וכו', וזה בחינת תעו במדבר וכו'. וכן מדבר מענין חלי הנפש, שכל-כך נתעלפה, עד אשר אפלו אם גותנין לה דבר מאכל וכו' – וזה בחינת: כל אכל תתעב נפשם, שמדבר מחולה. וכן מדבר מענין חבוש בבית-האסורים, ומענין: יעלו שמים ירדו תהומות, שזהו בחינת יורדי הים. ומבאר פונתו הקדושה, שמרמז כל הארבעה צריכין להודות, על ענין צרות הנפש בעבודת השם, שיש עליה מחלקת רבים, ורבים קמים עליה, וסובלת ענויים ויסורים ומטלות גדולים וצרות משנות וכו' כנ"ל, והשם יתברך מציל אותה בכל פעם מכל הצרות, ועל זה אנו תיבים להודות תמיד. והשם יתברך יזכנו להבין פונתו הקדושה:

(ענין ענין זה בהתורה "ויסב אליהם" בסיון סב):

ספורי דברים של הצדיק האמת. למשל: רופא שנגלה והכרח למסר את עצמו ליד הדאקטור הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, להוציא לו שן ולגלחו, אבל הדאקטור יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך לתן לו. כן ידמו, שיבוא איש להתלמיד-חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חלי הנפשיות, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, הינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע. אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים, שצריך להנהיגו לרפואתו. והנה לפעמים ההכרח לתן להחולה איזה סם, אשר אם יתנו לו הסם בעצמו כמו שהוא, ימות החולה בלי ספק, על-כן ההכרח לערב הסם בדברים אחרים. כן יש אנשים, שאי אפשר לגלות להם פנימיות התורה הצריך לרפואתו, כי התורה היא רפואה, כמו שכתוב (משלי א): רפאות תהי לשרך. כי בהתורה יש שני בחות: סם חיים וסם מות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יופא עב): זכה – נעשה לו סם חיים. לא זכה – נעשה לו סם המות. ועל-כן אם יאמרו לו התורה בעצמה כמו שהיא, ימות בלי ספק, כי אצלו, שלא זכה, נעשה סם מות, על-כן ההכרח להלביש לו פנימיות התורה בדברי תורה אחרים. ולפעמים גם זה אינו יכול לקבל, אף אם ילבישו בדברי תורה אחרים, על-כן מלבישין התורה בספורי דברים היצוניים, למען יוכל לקבל הרפואה הנגזרה שם, כי גם התורה בעצמה מלבשת עתה בספורי מעשיות, מחמת שלא היה אפשר למסרה כמות שהיא:

כל העולם בלו, ויש שהוא שורר בביתו. אך אצלם, שהם בחינות מצרים, שכלם שחורים ושפלים, כל הדבורים חשובים ורוצים לתפסם. כי השלש קלפות הם שר האופים ושר המשקים ושר הטבחים, שהם תאוות אכילה ושתיה. ו"פרעה" הוא אותיות "הערף", שעומד אחורי הקדשה, ותכף שרואין השלשה שרים הנ"ל, שהם שרי פרעה, את שרה, שהוא הדבור, אזי יפה ונאה בעיניהם, ותופסים אותו לפרעה, כמו שכתוב (בראשית יב): ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה. כי השלשה שרים הנ"ל הם קנה וישט וירדין, ותופסין הדבור להערף. והנה בשעה-דבור הוא דבור הקדוש, בחינות שרה, שהיה שכינה עמה, אף שהיה צר לאברהם מאד מאד בעת שגלקחה, עם כל זה ידע ובטח בה, שהוא טובה גדולה שנתפסה לשם, שנעשה מזה נחת גדול להשם יתברך, שהוא בחינת: עת אשר שלט האדם באדם לרע לו (קהלת ח), שלקטה משם ניצוצות הקדושים, בידוע. אבל אם הוא דבור פשוט, חס ושלום, אפשר שיתפסו אותו לשם, וכמעט, חס ושלום, ושתקע שם, אם לא שיבוא צדיק אמת, שיש לו כח להוציא משם. ויש אדם, שנעשה מכלו וממנו דבור, שנעשה שיחה בפי הבריות, והכל דוברין ממנו, והוא הולך נע ונד ומתפזר בפי כלם, ואצל כל אחד ואחד שבא לשם יש לו ענויים וצרות משנות, כי אצל כל אחד יש לו פרעה לפי בחינתו, וכשבא לפי אדם גדול, שם פרעה מלך ומצרים מדינה, ושלשה שרים, אף בשם תופסים הדבור ונופל אליהם, צר לו מאד, עם כל זה יש לו ניהא, שאפשר לו למצא שם ניצוצות הקדושים, ויהיה טובה מזה. אך בשבא לפי אנשים שפלים, ושם בשתופסים הדבור להערף, והוא נופל שם, ושם מדבר שממה, ציה וערבת, לא עבר בה איש, אין לו עם מי לפגע, צר ומר מאד. הנפש הולכת נעה ונדה ומתפזרת בפזור הנפש בפי כמה אנשים, והוא עיף ורעב וצמא במדבר, ואין לה אכל להשיב נפשה הרעבה והצמאה, ואוכלת את עצמה, בבחינת: איש בשר זרועו יאכלו (ישעיה ט). וכדמיון האיש, שגבר עליו הקרירות מאד, ואין לו שום כסוי לחמם עצמו ולהתעטף בו, והוא מכפל ומחבק ומכוץ עצמו, כמו-כן הנפש, אין לה שום כסוי להתעטף ולכסות עצמה, והיא בחינת: נפשם בהם תתעטף – שמתעטפת מעצמה מנה ובה, וכל-כך נתעלפה, עד שאפלו אם גותנין לה דבר מאכל, אינה יכולה לקבל לאכל, כמו החולה שמטל זמן רב בחליו, עד שנתעלה כל-כך, שאי אפשר לו לקבל שום מאכל, וכשנותנין לו, הוא דוחה ואינו יכול לקבל. ומה נעשה, ואנחנו גרמנו לעצמנו, שלא שמענו לעצות טובות שנתן לנו השם יתברך (כי פנו אלי ערף, ולא פנים). ואז הוא חבוש בבית-האסורים, כי נתפס ונאסר שם. ולפעמים מגביהו למעלה ומעלהו לשמים, ואחר-כך משליכו מאד למטה, כי העליה לא היתה בסדר, רק בדרך השלכה פלאחר-יד למעלה, ועל-כן נשלך למטה, כמו שכתוב (תהלים קפ): יעלו שמים ירדו תהומות. השם יתברך ישלח רפואת הנפש, כי בטחנו שיהיה הכל נכון, ויטיב אחריתנו, אמן: (כל זה שמעתי מפיו הקדוש, אבל אחר-כך,

קסט והיה

עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם: (דברים ז)

כי בשיש צרות, חס ושלום, הן צרות בכלליות או בפרטיות, אי אפשר לרקד, כי בשיש דינין, מוסרין אותן לשלוחי הדין, והם נקראים רצים (וזהו בראשית דף מט), והם בחינת רגלין, ואזי הרגלין כבדים מחמת הדמים שנתפשטו לשם, הינו הדינין, כי דמים בחינת דינים. וכשנולד הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגלין, כי בשעת לדה יוצאין הדמים מרגלי האשה, ועל-כן נצטננין רגליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יא). ועקר הלדה - על-ידי שיוצאין הדמים מהרגלין, הינו שיוצאין הדינין מהרגלין, כי בשעת עבור הוא בחינת דין^(א), כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כט): בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה באשה עברה. נמצא, שעבור הוא בחינת דין, ולדה הוא בחינת המתקת הדין, כי אז, בשעת לדה, יוצאין הדמים מהרגלין, שעל-ידי-זה עקר הלדה כנ"ל (ועין סוטה בלקושי תנינא, בסיון ב). ועל-כן בעת הדין והצרה, חס ושלום, אי אפשר לרקד, כי אז אי אפשר להגביה הרגלין, כי הרגלין הם כבדים בשעת התנברות הדינין, מחמת שהדמים, שהם בחינת דינין, נמשכין אז לתוך הרגלין כנ"ל. אבל בשיצאין הדמים, שהם הדינין, מהרגלין, דהינו בשנמתקין הדינין, אזי הרגלין קלים, ואזי יכולה השמחה להתפשט שם, עד שירקד מחמת השמחה:

ולהמתיק הדין הוא על-ידי שהאדם דן את עצמו, דהינו על כל מה שעושה, ודין וישפט בעצמו את עצמו על כל דבר, אם כן ראוי לו לעשות, ויפשפש במעשיו ויתקנם כראוי על-פי דין ומשפט התורה, ועל-ידי-זה שהאדם דן ושופט את עצמו, על-ידי-זה ממתיק ומבטל הדין שלמעלה, כי בשיש דין למטה, אין דין למעלה (ועין סוטה לעיל, בסיון טו). ואז, בשנמתק הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגלין, ואזי יכולה השמחה להתפשט ברגלין, עד שזוכה לרקודין:

וזהו: והיה עקב תשמעון. והיה - לשון שמחה^(ב). עקב - הם הרגלין. הינו: לזכות לשמחה, עד שהעקבים, שהם הרגלין, ישמעו השמחה, זה זוכין על-ידי: את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם - שתשמרו לעשות בעצמכם המשפטים והדינים, שעל-ידי-זה נתבטל הדין שלמעלה כנ"ל,

קסה ואהבה

לרעה כמוד אני יי: (ויקרא ט)

הינו שתקבל באהבה כל הרעות והיסורין הבאים עליך, פי ראוי שתדע, שלפי מעשיך, אחר כל היסורים והרעות שיש לך, עדין הוא מתנהג עמך ברחמים, כי היה מגיע לך יותר ויותר, חס ושלום, לפי מעשיך. וזהו: ואהבת לרעה - שתאהב הרע שבא לך, הינו הרעות והיסורין הבאים עליך, חס ושלום, תקבלם באהבה, כי כמוד - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך, אני ה' - בעל הרחמים, עדין אני מתנהג עמך ברחמים, כנ"ל:

[קין תקס"ג, עיון ח"מ אות ר']

קסו בשהעולם

אצל הצדיק, אז יש לו ממשלה. פי אלישע, פעם נכתב עליו איש האלקים, ופעם - אלישע סתם. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהו בשלה דף מד): כשהיו בני הנביאים אצלו, היה נקרא איש האלקים, וכשהיה לבדו נקרא אלישע סתם:

קסז דע

והאמן, כי השבתים ששוכתים אצל התלמיד-הכם האמת, הם כמו תענית:

קסח בשבא

לאדם גדלות, סימן שיבוא לו צרה, חס ושלום, כמו שכתוב (משלי טו): לפני שבר גאון. וכן כשהוא שפל, סימן שיבוא לכבוד גדול, כמו שכתוב (שם טו): ולפני כבוד ענוה:

(א) עי' זוהר חיי שרה קכא. (ב) מ"ר נשא פ' יג.

יודעין מזה השכל החדש, והעולם אינם יודעין מזה, וכמו ששמעתי: לחרפות ולדראון עולם, הינו לחרף ולבזות העולם, כי אינם משתמשין עם זה השכל החדש, רק לבזות ולחרף העולם, על-ידי שהם יודעים מזה, והעולם הם ריקים וחסרים מזה:

החסרונות שיש לאדם, הן בגים או פרנסה או בריאות, הכל הוא מצד האדם עצמו, כי אור השם יתברך שופע עליו תמיד, אך האדם על-ידי מעשיו הרעים עושה צל לעצמו, שאין מגיע עליו אור השם יתברך, ולפי מעשיו בן נעשה הצל המונע אור השם יתברך, ומגיע לו החסרון לפי המעשה שעל-ידיה נעשה הצל. והנה הצל הוא מדבר גשמי שעומד נגד דבר רוחני (הינו שהוא דק ממנו), כמו גשם עץ ואבן נגד אור הלבנה והחמה עושה צל, וכן לקוי חמה ולבנה על-ידי צל הארץ, וכן החמה בעצמה נגד מה שלמעלה ממנה, הוא גשמיות ועושה צל נגדו. ועל-כן האדם, כפי גשמיותו וכפי מעשיו בן עושה צל בעצמו, שמונע ממנו אור ושפע של השם יתברך. אבל אם האדם מבטל עצמו, ואינו בכלל מזה העולם, אזי אינו עושה צל, ומקבל אור השם יתברך. ועקר אור השם יתברך הוא הכבוד, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, לא ברא אלא לכבודו, כמו שכתוב (ישעיה כט): לכבודי בראתיו וכו'. וזה: מלא כל הארץ כבודו (שם ט). הינו אם הוא מלא כל הארץ, שאינו בכלל מזה העולם, אזי מקבל אור השם יתברך, שהוא הכבוד. וזה (משלי ט): כבוד חכמים ינחלו. כי החכמה מאין תמצא (אייב כח), ועל-כן החכמים, שהם אינן זוכים לכבוד, על-ידי שאינם עושים צל להפסיק, כי אין להם שום גשמיות כנ"ל:

וכשהשם יתברך מראה פנים שוחקות - חיים וטובה לעולם, ולהפך - להפך, חס ושלום. וכן הצדיק, כשמראה פנים שוחקות, הוא טוב, וכן להפך. וזה: ראה נתתי לפניכם היום את החיים ואת הטוב, את המות וכו', הינו לפניכם שלכם:

ידי הכתב יכול הצדיק האמת להכיר הנפש ופנימיות הנפש של הכותב, והאמונה ושרש האמונה שלו. כי יש בחינת שרש האמונה, כי האמונה בעצמה יש לה חיות ושרש, דהינו שיש עולם אמונה, שמשם נלקח האמונה, ועולם האמונה יש לו גם-כן אמונה בהשם יתברך, וזה בחינת שרש האמונה, שהיא בחינת פנימיות האמונה, והיא בחינת פנימיות הנפש, כי הנפש והאמונה הם בחינה אחת, כמו שכתוב (ישעיה כו): נפשי אויתיך בלילה. וכתוב (תהלים צט): ואמונתך בלילות. ועל-ידי הכתב אפשר להכיר הנפש ופנימיות הנפש, שהוא בחינת פנימיות האמונה כנ"ל, בבחינת: אנכי, שאמרו חכמינו זכרונם לברכה

ואז: והיה עקב תשמעון - שתשמעו השמחה בהרגלין, על-ידי שיוצאים משם הדינים כנ"ל:

עוד מצאתי, שזהו בחינת: ושמר ה' לך את הברית. כי כשתזכה לשמחה, אזי השם יתברך בעצמו ישמר לך את הברית, דהינו שיהיה בעורך לשמר את הברית-קדש, כי עקר פנים הברית הוא על-ידי עצבות, כידוע, כי פנים הברית בא על-ידי הקלפה הידועה, שנקראת לילית על-שם שמוקלת תמיד, שזהו בחינת עצבות. ועל-כן עקר שמירת הברית זוכין על-ידי שמחה, כי על-ידי שמחה זוכין שהשם יתברך בעצמו יעזר לו לשמר את הברית-קדש כנ"ל:

מה רבו צרי, רבים וכו': (תהלים א)

כי כל אחד לפי נשמתו ולפי עבודתו, כך יש לו יסורים. יש שיש לו יסורים מפניו ומאביו ומשבבן, ויש שהוא במדרגה גדולה ממנו, ויש לו יסורים משכנים רחוקים, ויש גדול ממנו, ויש לו יסורים מכל העיר, ויש גדול מאד, ויש לו יסורים מכל העולם. וכל אחד, על-ידי היסורים נושא עליו האנשים שיש לו יסורין מהם, כי כשיש לו יסורין מהם, הוא נושא אותם עליו. אך איך אפשר לחמר לשא עליו כל-כך אנשים. אך על-ידי היסורין נכנע גופו, כי כל היסורין נקראים צרות, על-שם שהם מצרין ומעיקין להגוף, וכשנכתת הגוף על-ידי הצרות, על-ידי-זה מאירה ונתגדלה הנפש, כי בהכנע החמר, תגדל הצורה, וכמו שכתוב בזהר (שלה כסח): אעא דלא סלק בה נורא, מבטשין לה. גופא דלא סלק בה נהורא דנשמתא וכו'. ועל-כן נקראת צרה, לשון צורה, כי על-ידי ה"צרה" נכנע הגוף ומאירה ה"צורה". נמצא, שעל-ידי-זה שיש לו יסורין וצרות, מאירה הצורה, הינו הנפש, והנפש אפשר לה לשאת עליה כמה וכמה אנשים. וזה: ה' מה רבו צרי - כל מה שנתרבין צרי, רבים קמים עלי - כי על-ידי-זה אני נושא ומקים ומרים רבים לשרשם:

מישני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם: (דניאל יב)

על-ידי שנתעורר שכל חדש בעבודת השם, מה שלא היה נודע עד עתה, על-ידי-זה רבים מישני אדמת עפר יקיצו, אך אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם, כי צדיקים ילכו בהם (הושע יד), שעובדין עם זה השכל את השם יתברך, ופושעים יכשלו בהם, שאינם עובדים בזה את השם יתברך, רק שעל-ידי-זה הם מבזין ומחרפין את העולם, על שהם

המלוי של ס"ג, כמובא בכתבי האר"י, הינו שהתעוררות הבכיה התהיה משמחה, כי בינה - לבא, כמו שכתוב: הלב מבין. ועקר השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ט): נתת שמחה בלבי. ומשם צריך שתהיה התעוררות הבכיה כנ"ל, ועל ידי זה נמתק הבכיה. והבן:

קעו צריך

האדם למהר מאד לגרש מקרבו הרוח שטות, מה שלבו מלא מרוח שטות הדבוק בו, וזה על ידי שנתקשר להצדיק האמת. והתקשרות הינו אהבת נפש, מה שאוהב להצדיק מאד, ועל ידי זה נכלל לבו בלב הצדיק. ולפי שלבו מלא מרוח שטות, והרוח הוא האויר, וטבע האויר לבקש לו מקום פנוי לצאת שם, כמבאר אצל המחקרים, וכשמוציא האויר מקום פנוי לצאת שם, הוא בוקע ושובר במהירות ובבהלה, ועל כן כשנכלל לבו בלב הצדיק, ולב הצדיק הוא חלל, בבחינת: ולפי חלל בקרבי (תהלים קט). ועל כן האויר של הרוח שטות הדבוק בלבו, שלבו מלא מזה האויר, הוא בוקע ושובר לבו בבהלה ובורח לחוץ, מחמת שמציא מקום פנוי בלב הצדיק, ועל כן על ידי שמגרש במהירות הרוח שטות מקרבו, על ידי זה יש לו לב נשבר, כי נשבר לבו על ידי מהירות ובהלות הרוח שטות לצאת כנ"ל, ועל כן לא מציא לפי שעה מקום לצאת, ועל כן נשבר הלב:

[פרשת נח שבת ר"ח חשוון תקס"ה, שהיה אז הפאר שפיל של בתו שרה ז"ל]

קעו ויאמר

י' ס' לחתי ב' דברך: (במדבר יד)

ראשיתבות פוסי. בדברך - "דבר" ראשיתבות: ד' שנת ב' שמן ראשי. כי יש צדיקים אמתיים, שיש להם בת, כששותין זין לפעמים, למחל עוונות על ידי זה, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ע"ג), שזין יש לו שני בחינות: זכה - נעשה ראש, וכשנעשה ראש, שהוא בחינת מחין, על ידי זה הוא יכול לכפר עוונות, כמו שכתוב (משלי ט): ואיש חכם יכפרנה. וזהו: ויאמר ה' סלחתי בדברך, כי "דבר" הוא ראשיתבות: ד' שנת ב' שמן ראשי כנ"ל, שהוא בחינת שלמות המחין (שהם בחינת שמות ט): שמן משחת קדש, בחינת (תהלים קלג): כשמן הטוב על הראש, בידוע). וזה: ויאמר ה' סלחתי בדברך, שהוא ראשיתבות כוסי כנ"ל. וזהו: סלחתי בדברך, שהסליחה בדברך דיקא, כפי בחינת דשנת בשמן ראשי שאתה זוכה, הינו כפי המחין שזוכה הצדיק האמת על ידי שתית היין, כמובן זוכה לסליחות עוונות, כי עקר

(שבת קח): **אנא נפשי** בתבית יחבית, הינו שהכותב נותן נפשו בתוך הכתב, וגם פנימיות נפשו, כי איתא בזהר הקדוש: **אני** - נוטריקון: **אנא נפשי** יחבית - דא שכונתא היצונית, **אנכי** - דא שכונתא פנימיות. נמצא, שהכ"ף מרמז על בחינת שכונתא פנימיות^(א). וכן איתא ב"עין חיים" לענין התלבשות העולמות, שהכתב היא פנימיות הנפש, והכ"ף היא בחינת כתב, כמובא לעיל^(ב), כי השכינה היא בחינת נפש, בידוע. נמצא, שעל ידי הכתב, שהיא בחינת כ"ף, נתגלה ונראה בחינת פנימיות הנפש, פנימיות האמונה כנ"ל. והדבור, שמדבר עם הצדיק האמתי, הוא במעלה גדולה מהכתב, כי הכתב אינו רק פעלת הנפש, ומתוך הפעלה יכול הצדיק להבין מהות הנפש, והדבור הוא הנפש בעצמו, כמו שכתוב (ש"ה ט): נפשי יצאה בדברו. ואף על פי שהדבור הוא דבר שאין בו ממש, אף על פי כן, מחמת שהוא צדיק אמת, והדבור הוא מהות הנפש בעצמה, על כן יכול לראות מהות הנפש בעצמה:

קעד בשחינין

חס ושלום, גוברים על האדם, אין להתפלל עבורו להזכיר שמו, שלא יתגברו הדינין, חס ושלום, וכמו דאיתא^(א), שגח לא קרא לו אביו שם בעת לדתו, משום שהיה אז העולם בדינין, ועל כן לא רצה אביו לתן לו שם, כי על ידי השם יהיה נכר ומסים בין המקטרגים, ויכלו הדינים להתגבר עליו. וזהו כשהתפלל משה רבנו, עליו השלום, על מרים, לא הזכיר שמה, רק אמר סתם: אל נא רפא נא לה (במדבר יב). כי מחמת שהיו הדינין גוברים עליו, לא רצה להזכיר שמה בפרוש כנ"ל, ואף על פי כן העלים שמה ברמז נפלא בתוך תפלתו, כי **נא רפא** בגימטריא "מרים" **יוכבד**, מכון ממש, הינו שם החולה ושם אמה, שצריך להזכיר על החולה כשמתפללין עליו, אך לא רצה להזכיר בפרוש, כנ"ל:

[מוציא ש תשובה תקס"ה, ברסלב]

קעה עקר

מעלת הבכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה, ואפלו התרטה טוב מאד שתהיה מחמת שמחה, שמרב שמחתו בהשם יתברך, הוא מתחרט ומתגעגע מאד על שמרד נגדו בימים הראשונים, ומתעורר לו בכיה מחמת רב השמחה, וזה עקר מעלת הבכיה, שתהיה מחמת שמחה. וזה "בכיה" הוא ראשיתבות: ב' שמד י' גילון כ' ל ת' יום (תהלים פט) - שעקר הבכיה, שתהיה מחמת שמחה בשמו יתברך. כי בכיה הוא מתעורר משם ס"ג, שהוא בבניה, ועל כן בכיה בגימטריא

(א) עיין לק"ת להארז"ל פרשת יתרו ובשג"ע אות ב. (ב) בס"מ ו. אות ב. (א) עיין זוהר נח דף טו. ובלק"ת להארז"ל פרשת בראשית.

הקומה שיש בהשמחה, וצריך לזה מצוות רבות, כי שרש נקודות כל המצוות היא השמחה, כי (תהלים יט): פקודי ה' ישרים משמחי לב. וכל מצוה מתרנג מצוות, יש לה איבר מהשמחה, כל מצוה לפי בחינתה, ועל-כן אם פגם באיזה מצוה, הן מצוות עשה או לא תעשה, אזי כששמח ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האיבר, שהוא כנגד אותה מצוה שעבר, אי אפשר לו לשמח שם, מחמת שפגם שם, באותה המצוה שנקדשה שמחה כנגד, ואדרבא, יש לו דאגה, שהוא הפך השמחה, בבחינת (שם לח): אדאג מחטאתי. ועל-כן על-ידי זה מרגיש ונוכח החטא שעשה מקדם. אך על-ידי רבוי המצוות, כי אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון (הניגה כו), על-ידי זה נתבטל הדאגה של החטא, המונעת השמחה, כי רבוי אור השמחה של רבוי מצוות שלו נתלהב, ומבטל המניעות של החטא, ואזי יכול להתודות, ועל-ידי ודוי דברים נתתקן עולם הדבור, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון עח), כי פגם החטא – כנפש, והנפש הוא בחינת הדבור, בבחינת (שה"ש ה): נפשי יצאה בדבורו. ועל-כן צריך להתודות בדבורים דוקא, לתקן ולבנות פגם הדבור, כמו שכתוב (יהושע יד): קחו עמכם דברים ושובו אל ה', וענין במקום אחר (שם). ועל-ידי שנתקן ונבנה הדבור על-ידי ודוי דברים, על-ידי זה נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, שנתעורר הקול דלעלא ונתיחד עם הדבור, כי צריך התעוררות תחתון, הינו לבנות הדבור, ועל-ידי זה מתעורר ומתאחד הקול, ומתיחד עם הדבור. וזה בחינת (תהלים קט): עושי דברו לשמע בקול דברו. ואיתא בזהר (לד"ד דף ט): זכין למשמע קלין מלעלא. הינו על-ידי "עושי דברו", שמתקנין הדבור, על-ידי זה "לשמע בקול דברו" – שנתעורר הקול להתיחד בדבור, וזכין למשמע קלין וכו'. (ויש בזה עוד דברים נפלאים בענין שמיעת קול נגינה וקול כלי-זמר). וזה (ישעיה נא): ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה. הינו שנמצא בתוך הששון ושמחה תודה, בחינת ודוי דברים, וקול זמרה, כנ"ל:

שכונד כל מיני מחלקת, הן בגשמיות הן ברוחניות, שאינו יכול להתפלל או לעשות מה שצריך בעבודת השם, כי הכל בכלל מחלקת, שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו ורצונו מה שרוצה לעשות, וכדי לבטל המחלקת מאיזה בחינה שתהיה ולעשות שלום, על זה צריך תענית. וזה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ג): מרבה צדקה – מרבה שלום. צדקה הוא בחינת תענית, כי עקר התענית הוא צדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): אנרא דתעניתא צדקתא. כי בחינת המחלקת הוא רצון אחר, שעומדים עליו לבטל רצונו, וסגלת התענית איתא בזהר (אחרי דף פח) "בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם", שמעלת התענית לאכנעא לבא לאדבקא רעותא דלבא לקדשא בריך הוא, שעל-ידי התענית

הסליחה – על-ידי החכמה והמחין הקדושים שמקבל בבחינת: ואיש חכם וכוונתו כנ"ל. וזהו: ד'שנת ב'שמן ר'אשי בוס' רנ"ה (תהלים כג), בחינת: באנו באש ובמים ותוציאנו לרנ"ה (שם פס). כי כן היה אצל העגל (שמות לב): וישרף את העגל וכו' ויזר על-פני המים:

האמנם אלם (תהלים נח) – שנעשה האמנות אלם, שאין לו דבור להתפאר, כי צריכין לעשות דבור להאמנות, שיוכל להתפאר למעלה, ונעשה אלקים. כי י"ה הם המחין, וזה תלוי בשמירת הברית, כי שבטי יה עדות לישראל – על פגם הברית (כמובא בפרוש רש"י פרשת פינחס):

בעלמא די ברא ברעותה וימליך מלכותה. מלכות הוא בחינת כבוד, כמו שכתוב (תהלים קמח): כבוד מלכותך יאמרו. והוא בחינת רצון, כי רצונו של אדם זהו כבודו (ירושלמי פאה פ"א). וכשהאדם מסתפק ומתרצה ברצון השם יתברך רק כמו שהוא יתברך רוצה, אזי ממליך מלכותה, כי עקר המלכות – מהרצון כנ"ל. וזהו: בעלמא די ברא ברעותה וימליך מלכותה – כי עקר המלכות הוא מהרצון כנ"ל. אבל כשרוצה האדם איזה רצון אחר, חוץ מרצון השם יתברך, על-ידי זה נעשה מלכות אחרים של העבדים, וכפי הרצון האחר, כן נעשה איזה מלכות לאיזה עבדים, כי צריך האדם לבטל רצונו לגמרי נגד רצון השם יתברך, שלא יהיה לו שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם יתברך, הן שיהיה לו ממון ובנים, הן לאו, חס ושלום, והן כל שאר הרצונות, לא ירצה שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם יתברך:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. יתגדל – תגי דל, שהוא: תגי, כתר, דל. בחינת יעקב, שהוא עקב בחינת דל, ובחינת ישראל הוא בחינת תגי, כי שרית עם אלקים וכו' (בראשית לב). ויתקדש – ת"ק שדי. רבא – באר. ומשביע לכל חי רצון: (כל אלו הדברים לא נכתבו מהם כ"א ראשי-פרקים, כי בשעת אמירת אלו הדברים הנוראים, לא יזכרו שובקם לנו היטב, כדרכו תמיד, רק אפרם במהירות כדרך רמז בעלמא, ורמז לנו כאן כל הפגנות של קדיש המבארים כפגנות האר"י ז"ל, וכנ"ל. ואין אתנו יודע עד מה באור הדברים האלה):

כי צריך דוקא ודוי דברים, כי צריך לפרט את החטא, וצריך להתודות בדבורים בכל פעם על כל מה שעשה. ויש לזה מניעות רבות. לפעמים נשכח מאתו החטא, ויש שייכבד עליו מאד וקשה לו להוציא הדבור להתודות, ועוד מניעות רבות. וצריך לזה שמחה של מצוה, כגון חתנה של מצוה או שאר מצוה בשמחה, כי שמחה הוא קומה שלמה מרמ"ח איברים ושם"ה גידים, ועל-כן כשהוא שמח או מרקד, צריך לראות שיעבר בכל השמחה, מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק בגולין, ולפעמים בלב או בהמחין, בחינת (ישעיה לח): ושמחת עולם על ראשם. אך עקר השמחה – שיעבר בכל השמחה, הינו בכל

עניתנו – לשון תענית, הינו שתהיה השמחה בימות התענית, כי כפי ימי התענית, כן מחיה הימים הראשונים במצוות ומעשים טובים שלו, וכן נבנה השמחה כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ש) בשיש שלום – ששון ושמחה, כי בשיש שלום, הינו על-ידי התענית כנ"ל, על-ידי זה ששון ושמחה כנ"ל, בחינת: שמחנו בימות עניתנו, כפי ימי התענית כן השמחה: גלמי ראו עיניך וכו' ימים יצרו (תהלים קלז). כל יום הוא יצירה בפני עצמו. ולו אחד בהם – זה יום הכפורים, כמו שפרש רש"י שם, שהוא תענית שמחיה כל הימים, כי יום הכפורים הוא כללות כל הימים, ועליו נאמר: בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם. הינו הרצונות, כמו שכתוב בזהר הנ"ל: לאכללא כללא גופא ונפשא ולא תקנעא בהאי יומא ויהא רעותא דילהון בקדשא בריך הוא וכו'. כי נפש הוא בחינת רצון, והעקר – להכניע הרצון. וזה: בעצם היום הזה – על-ידי פנימיות העצמות של היום, שהוא כלול מכל הימים, תענו וכו', כנ"ל:

קפ בענין

סגולת הפדיון. מעות הם בחינת דינין, כמו שכתוב: ואת כל היקום אשר בגגליהם – זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קסז). נמצא, המעות הם בחינת רגליו. וזה בחינת (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו. וצדק מלכותא קדישא^(א), ומלכות הוא בחינת דינין, כי דינא דמלכותא דינא^(ב), ועל-כן מעות הם בחינת דינין. וצריך להמתיק הדינין בשרשן, ושרש הדינין גבינה, כמו שכתוב (משלי ח): אני בינה, לי גבורה. ועל-כן על-ידי שמניחין הידים על המעות נמתקין הדינין, כי יש בגינה שלש ידים, הינו שיש שם שתי ידים: יד הגדולה ויד החזקה, וכללות הידים הוא יד הרמה. ועל-כן על-ידי שבא המעות, שהוא הדינין, להיידים, שהם בחינת שלש ידים שבגינה, נמתקין הדינין בשרשן, כי שרשן הוא בינה, ששם השלש ידים הנ"ל, וצריך להמתיק הדין שבזה העולם העשיה על-ידי השלשה ידים שיש בכל עולם ועולם מהשלשה עולמות שלמעלה מזה העולם העשיה, הינו: אצילות, בריאה, יצירה. ובשמתיק הדין של עולם העשיה בשלש ידים שבגינה, נמתק על-ידי שם של מ"ב אביג וכו', כי מ"ב בגימטריא שלש פעמים יד, ובעולם הבריאה נמתק על-ידי שם אקיי"ק ושם יק"ו, ששיניהם גם-כן גימטריא מ"ב, שלש פעמים יד, ולמעלה, בעולם האצילות, נמתק על-ידי מ"ב אותיות של שם מ"ה, הינו: פשוט ומלוי ומלוי דמלוי, שכלם יחד הם מ"ב אותיות, שלש פעמים יד. וצריך לראות שלא יהיה קמצן, שלא ישאר אצלו דינין, ולזה צריך חכמה יתרה, לדעת כמה זה צריך לתן שלא ישאר אצלו דינין:

נכנע ונחלש הלב, ונתבטל כל הרצונות האחרים שלו מפני רצון הקדוש ברוך הוא, לאדבקה רעותא דלבא וכו'. ועל-כן על-ידי זה נתבטל המחלקת, שהוא בחינת רצונות אחרים שלא ברצונו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב"ב): בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, ועל-ידי התענית כבר נתבטל רצונו מפני רצון השם יתברך כנ"ל, על-כן נתבטל רצון אחרים מפני רצונו, ונתבטל המחלקת, ונעשה שלום, כגזפר לעיל: מרבה צדקה – מרבה שלום. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה ע"ג): צום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיו לששון ולשמחה. קרי לה צום וקרי לה ששון וכו', אלא בשאין שלום – צום. הינו בשאין שלום ויש מחלקת, אזי צום, כי צריך לזה תענית כנ"ל, ועל-ידי התענית נעשה שלום, ואזי, בשיש שלום – ששון ושמחה, כי על-ידי התענית נבנה קומת וחיות השמחה, כי מעלת התענית – שמעורר ומחיה מתים, הינו הימים שעברו בחשך, ואין להם שום חיות, כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, ובשעושה בזה היום מצוות ומעשים טובים, אזי מחיה היום וממשיך לו חיות ושפע רב מלמעלה. אך אם, חס ושלום, אינו עושה בו מצוות, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כי-אם בצמצום גדול מאד, רק כדי חינו בצמצום, וכשהוא נוטל זה היום ועושה בו, חס ושלום, רע, אזי מוריד ומיניק ומוציץ השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוציץ גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הבא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוציץ גם חיותו העצמי של היום, עד שגשארנו הימים הללו פגרים מתים, כמו משל התינוק היונק משדי אמו, כל זמן שיש לה חלב, יונק החלב, ובשנפסק החלב – מוציץ דמה וחיותה ממש, אך על-ידי התענית הוא מעורר ומחיה הימים הללו, והכל לפי התענית. ויש להבינו בגשמיות, כי בשמתענה, נמצא אין לו חיות וכח מזה היום, מאחר שאינו אוכל ושותה בו, ואף-על-פי כן עובד את השם. נמצא, שעובד השם בכח שיש לו מאתמול, כי בלא זה מאין לו כח. נמצא, שעובד היום בכח של אתמול, על-כן מביא חיות באותו היום של אתמול. ואחר-כך, בשמתענה עוד, ואזי אין מספיק לו כח של אתמול, כי כבר נחלש הנוף, ואז צריך להשתמש בכח של ימים הקודמים למפרע עוד, נמצא שמביא בכל פעם חיות והארה לימים הראשונים שנפלו ומתו, עד שאפשר להתענות כל-כך, שיצטרך להשתמש בכח של הימים שינק משדי אמו, ואזי מחיה ומאיר כל הימים. [ועל-כן על-ידי התענית נבנה קומת השמחה, שהיא החיות ונקודת של כל המצוות, כמבאר במקום אחר^(א)]. (זה הענין לא באר היטב. והעקר – שעל-ידי התענית, על-ידי מה שמוציא הכח של כל יום ויום שעבר, ומכניס אותו בעבודת השם, ומחיה כל הימים המתים שפגם בהם כנ"ל, על-ידי זה נבנה השמחה כנ"ל). וזה שכתוב (תהלים ט): שמחנו בימות עניתנו.

(א) לעל בסימן קעח. (א) פתח אליהו. (ב) גישן יו"ד.

קפג דע

קפא בשמתקשרים

בְּקִשְׁר אֵיזָה אֲנָשִׁים עַל אִישׁ אֶחָד, אִפְלוּ אִם הוּא אָדָם חָשׁוּב יוֹתֵר מֵהֶם, עַל-כֹּלֵי זֶה יְכוּלִים לְהַפִּילוֹ, כִּי נִתְקַבְּצִים חֲלָקֵי הַכְּבוֹד שְׂיֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם, וְעַל-יְדֵי זֶה נִתְבַּטַּל חֲלָק כְּבוֹד שְׁלוֹ, וְנוֹפֵל עַל-יָדָם, בְּבַחֲיַנְת (אויב כט): רְאוּנֵי נְעָרִים וְנַחֲבָאוּ, שְׁהַקְטַנּוֹת בְּטַל לִפְנֵי גְדֻלוֹת, כִּי חֲלָקֵי הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם, בְּשִׁנְתֵּקְבִין וְנִתְקַשֵּׁר יַחַד, הוּא גְדוֹל מִחֲלָק כְּבוֹד שְׁלוּ לְבָדוּ, אִם לֹא שְׁזָה הָאִישׁ שְׁחֻלְקִין עָלָיו הוּא גְדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, עַד שְׁחֲלָק כְּבוֹד שְׁלוּ גְדוֹל יוֹתֵר מִכָּל חֲלָקֵי כְּבוֹד שְׁלָהֶם בְּיַחַד, אֲזִי אֲדַרְבְּאוּ, נִתְבַּטְּלִים הֵם לִפְנֵינוּ בְּבַחֲיַנְת: רְאוּנֵי וְכוּ, כַּנִּל. אָבֵל אִם אִין גְּדוֹל כַּל-כָּד, יְכוּלִים לְהַפִּילוֹ עַל-יְדֵי הַקְּשֵׁר, אִפְלוּ אִם כָּל אֶחָד מֵהֶם נִמּוּךְ מִמֶּנּוּ, רַק שְׁלֹא יִהְיוּ רְשָׁעִים, כִּי קִשֵּׁר רְשָׁעִים אִינוּ מִן הַמִּנְיָן, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רְבוּתֵנוּ וְכוּרָנָם לְבִרְכָה (סנהדרין כו), כִּי רְשָׁעִים אִין לָהֶם חֲלָק בְּכְבוֹד, אָבֵל אִם אִינוּ רְשָׁע וְיֵשׁ לוֹ חַיּוֹת מִהַנְּפִשׁ – יֵשׁ לוֹ חֲלָק בְּכְבוֹד, וְיֻכְלוּ לְהַפִּיל מִי שְׁחֻלְקִים עָלָיו עַל-יְדֵי הַקְּשֵׁר כַּנִּל. וְעַל זֶה הִתְפַּלֵּל יַעֲקֹב, שְׁלֹא יִזְיַק מִחֲלַקְתָּ קְרַח לְמוֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, וְאָמַר (בראשית מט): בְּקַהֲלָם אֵל תַּחַד כְּבוֹדֵי הֵינוּ שְׁלֹא יִתְיַחַד וְיִתְקַשֵּׁר חֲלָקֵי הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם, שְׂיֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם, כִּי הֵם הֵיוּ קְרוּאֵי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם חֲשׁוּבִים, וּבְשְׁלֹא יִתְיַחַד וְיִתְקַשֵּׁר חֲלָקֵי הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם, בְּנֻדְאֵי יֻכַּל מוֹשֶׁה לַעֲמֹד נִגְדָם לְהַפִּילָם. וְמֵה שְׁאָמַר: כְּבוֹדֵי – כִּי יַעֲקֹב הוּא בַּחֲיַנְת הַכְּבוֹד, כִּי הוּא בַּחֲיַנּוֹת הַנְּפִשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (שם טו): כָּל הַנְּפִשׁ הַבָּאָה לְבֵית יַעֲקֹב. וּבְשִׁמְפִילִין אֵיזָה אָדָם, עֲקַר הַנְּפִלָה – שְׁנוֹפֵל לְתַאֲוֹת נְאוּפָה, הַשֵּׁם יַצִּילֵנוּ:

שְׁהַצַּדִּיקִים שְׁבָדוּר הֵם יוֹשְׁבִין בְּעֵגוּל, דְּהֵינּוּ סֵדֵר יְשִׁיבָתָם, שְׁהֵם יוֹשְׁבִים בְּעוֹלָם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּמִקּוּמוֹ, הוּא עַל סֵדֵר הָעֵגוּל, וְאִף שְׂיֵשׁ שְׂאָר בְּנֵי-אָדָם בְּיַנְיָהֶם, שְׁמַפְסִיקִין וּמְקַלְקְלִין סֵדֵר הָעֵגוּל, אִךְ דַּע, שְׁאֵלוּ בְּנֵי-אָדָם הֵם בְּבַחֲיַנְת אִינוּ מִן הַיְשׁוּב, וְאִינָם נִחְשָׁבִים כָּלֵל, וְאִזִּי נִשְׂאָרִים הַצַּדִּיקִים יוֹשְׁבִים בְּסֵדֵר עֵגוּל, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּלֵם, וְהוּא בַּחֲיַנְת רֵאשׁ בֵּית-דִין, כִּי אֵלוּ הַצַּדִּיקִים שְׂיֻשְׁבִים בְּעֵגוּל הֵם בַּחֲיַנְת בֵּית-דִין, שְׁמָהֶם יוֹצֵא הַמִּשְׁפָּט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, הֵן לְזִכּוֹת הֵן לְחֻבָּה, וְכֵן פְּרִנְסָה יוֹצֵאת מֵהֶם, שְׁהֵם מִחֲלָקִין הַפְּרִנְסָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּרֵאוּי לוֹ. וְהַעֲקָר הוּא, שְׂיִהְיֶה אַהֲבָה בְּיַנְיָהֶם, וְאַהֲבָה הֵינּוּ, שְׂיִהְיֶה הָאַהֲבָה חֻזְקָה כַּל-כָּד, עַד שְׂיִהְיוּ רוּאִים זֶה אֶת זֶה תְּמִיד, כִּי מִחֲמַת גְּדֵל הָאַהֲבָה אִינָם יְכוּלִים לְסַבֵּל כָּלֵל שְׁלֹא יֵרְאוּ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ תְּמִיד. גַּם יֵשׁ אַהֲבָה, שְׂיֻכּוּלִים לְסַבֵּל שְׁלֹא יֵרְאוּ זֶה אֶת זֶה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא אַהֲבָה שְׂאוּהֲבִין אֶת עֲצָמָן מִרְחוּק, וְגַם זֶה הוּא בַּחֲיַנְת רוּאִין זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ שְׂאוּמְרִין הָעוֹלָם עַל דְּבַר הַשְּׁנֵאוּ, שְׂאִינוּ יְכוּל לְרֵאוֹתוֹ, אָבֵל כְּשֵׁהֶם אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה, הוּא בַּחֲיַנְת רוּאִים זֶה אֶת זֶה, שְׁהוּא בַּחֲיַנְת אַהֲבָה כַּנִּל: וְזֶה בַּחֲיַנְת (סנהדרין ט): סְנֵהֲדִרִין הֵיְתֵה יוֹשְׁבֵת כְּנֵרֵן עֲגֻלָּה. סְנֵהֲדִרִין זֶה בַּחֲיַנְת הַצַּדִּיקִים, שְׁמָהֶם יוֹצֵאִין כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וְכָל הַפְּרִנְסָה כַּנִּל, וְזֶה בַּחֲיַנְת כְּנֵרֵן, שְׁמִשְׁם יוֹצֵא מְזוּנּוֹת וּפְרִנְסָה, וְיְשִׁיבָתָם בְּעֵגוּל כַּנִּל, וְכָל זֶה כְּדֵי שְׂיִהְיוּ רוּאִין זֶה אֶת זֶה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב שֵׁם בְּנִמְרָא, הֵינּוּ בַּחֲיַנְת אַהֲבָה, שְׂהוּא בַּחֲיַנְת רֵאוּיָה כַּנִּל:

קפד בשאחד

קפב דע

כָּל הַדְּבָרִים, שְׁדוּבְרִין עַל הַצַּדִּיק הָאֵמֶת וְעַל אֲנָשִׁיו, הֵם מוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד בְּנִשְׁמֵי וּבְרוּחָנֵי, וְכְמוֹ שְׂאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (תנחומא פ' נצבים) עַל פְּסוּק: אַתֶּם נִצְבִים, שְׁנִסְמַךְ לְפָרֶשֶׁת קְלָלוֹת לּוֹמֵר, שְׁכָּל הַקְּלָלוֹת הֵן הֵן הַמַּצִּיבִין אֶתְכֶם:

מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאֵת-שָׁמַיִם, נַעֲשֶׂה אוֹר יִשְׂר וְאוֹר חוּזֵר, וְלִפְעָמִים מְקַדִּים הָאוֹר חוּזֵר קָדָם הָאוֹר יִשְׂר, כְּשֵׁהֲמַקְבֵּל יֵשׁ לוֹ מִחַ קָטָן וְאִין יְכוּל לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹ, כִּי אֲזִי, קָדָם שְׁמַקְבֵּל חֲבֵרוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁזָהוּ בַּחֲיַנְת אוֹר יִשְׂר, קָדָם לְזָה מְקַבֵּל הוּא מִחֲבֵרוֹ, וְאִזִּי הָאוֹר חוּזֵר קוֹדָם לְאוֹר יִשְׂר. כִּי כְּשִׁמְדַבְּרִין עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאֵת-שָׁמַיִם, אִף שְׂאִין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אִף-עַל-פִּי-כֵן הוּא מְקַבֵּל הַתְּעוּרָרוֹת מִחֲבֵרוֹ, כִּי עַל-יְדֵי הַהַכָּאָה, שְׂנִצְאוּ הַדְּבוּרִים מִפִּיו לְחֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה חוּזֵר הָאוֹר אֵלָיו (וְזָהוּ בַּחֲיַנְת אוֹר חוּזֵר מִמֶּשׁ הַמּוּבָא בְּכַתְּבִים, עֵין שֵׁם). כְּמוֹ מִי שְׁמַכָּה בְּכַתֵּל, שְׁחוּזֵר הַדְּבַר אֵלָיו, כְּמוֹ-כֵן בְּשִׁמְדַבֵּר לְחֲבֵרוֹ,

שְׁכָּל מַה שְׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים בְּסַפִּירָה בְּכָל יְמֵי הַסַּפִּירָה, הֵם מְדַבְּרִים רַק מִהַסַּפִּירָה שְׁלֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְמִי שְׁהוּא מְבִין, יְכוּל לְשִׁמַּע וְלִידַע זֹאת. אִם יִטָּה אֲנִינוּ הַיְטֵב לְסַפִּירֵי דְבָרֵיהֶם, וְשִׁמַּע שְׁהֵם מְדַבְּרִים רַק מִהַסַּפִּירָה שְׁלֹא אוֹתוֹ יוֹם:

הרצון לנסע נעשה הציור ורשם הפלי, ואחר-כך, כשבא אליו, נעשה הפלי. וזה (שמואל א' מו): **אדם יראה לעינים – על-ידי יראה לעינים**, הינו היראה התחתונה, שמקבל על-ידי מה שרואה בעינים כנ"ל, על-ידי-זה נעשה בחינת אדם, הינו שנמשכין השפעות על-ידי "אד", שהוא בחינת יראה זו כנ"ל, והפ"ם הוא הפלי לקבל השפע כנ"ל, אבל על-ידי היראה העליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו, על-ידיה אשתלם שמא קדישא דקדשא בריך הוא כנ"ל. וזה: ויה' יראה ללבב – שעל-ידי יראה ללבב, שהוא בחינת יראה עליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו ותפרך כנ"ל, על-ידי-זה נשלם שם ה', כמו שכתוב בזהר הנ"ל: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו שמא קדישא אשתלם. ועקר השלמות היא היראה כנ"ל. וזהו: ויה' יראה ללבב – כי על-ידי יראה עליונה הנ"ל, שהיא בחינת יראה ללבב, נשלם שם ה' כנ"ל: וזה המאמר שמעתי בשמו, שהוא שיך על פסוק: ילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון (תהלים פד). ואיני יודע הפרוש, אך כפי הנראה יש שיכות לסוף המקרא לענין מאמר הנ"ל. ענין שם מה שכתוב בסופו, שעל-ידי ההשתוקקות לנסע להצדיק נעשה ציור ורשם הפלי וכו'. וזהו בחינת: יראה אל אלקים בציון. ציון זה בחינת ציון ורשם הפלי, שנעשה על-ידי ההשתוקקות וכו' כנ"ל, שעל-ידי-זה זוכין אחר-כך להתקרב להשם ותפרך, בחינת: יראה אל אלקים בציון. הינו על-ידי ציון ורשם הפלי, שנעשה על-ידי השתוקקותו הגדולה בתחלה. ואמר רבנו ז"ל, שכל מי שיש לו יגיעות וטרחות יותר בתחלת ההתקרבות להשם ותפרך, דהינו שיש לו מניעות רבות וגדולות, כגון מאביו ואשתו וחוטנו או משאך בני-אדם, שמונעים ומעכבים אותו מאד, ומניעות מחמת זמון, ושאר מניעות ועכובים ובלבולים, שמשתטחים לפניו ומונעים אותו מאד, והוא צריך להתניע ולטרח מאד לשברם – כל אלו היגיעות והטרחות שיש לו בתחלת ההתקרבות, הם טובה גדולה להאדם, כי על-ידי-זה זוכה אחר-כך לקבל תרבה קדשה וטהרה, כי על-ידי היגיעות שבתחלה נעשה הפלי, וכל מה שיש לו יותר יגיעות וטרחות וכו', יש לו פלי גדול ביותר לקבל אחר-כך בתוכו שפע קדשה וטהרה להתקרב להשם ותפרך, וזה בחינת: יראה אל אלקים בציון, כנ"ל:

קפו מה

שמוספריין מופתים מהצדיקים שבמדינות קיר"ה (דוין), הוא מחמת שאנשיהם הם אנשים פשרים ומאמינים בהצדיקים, כי על-ידי אמונה שהם מאמינים בדברי הצדיק, על-ידי-זה נתגליון מופתים. כי באמת הצדיק בודאי מלא מופתים, וכשהוא מאמין בהצדיק ונותן עיניו ולבו על דברי הצדיק, על כל דבור ודבור, כי מאמין שכל דבריו אמת וצדק ובכונה מכונה, אזי אחר-כך, כשבא לביתו, כל מה שיארע אותו, הוא מסתבל היטב על כל דבר שיארע לו, ומבין למפרע

אף-על-פי שאין חברו מקבל ממנו, אף-על-פי-כן הוא בעצמו יכול להתעורר מהם על-ידי ההכאה, שיצאו הדבורים לנבי חברו והכו בו וחזרו אליו, ועל-כן אם היה מדבר אלו הדבורים בינו לבין עצמו, יכול להיות שלא היה מתעורר מהם כלל, ועל-ידי שדברם לחברו נתעורר מהם, אף שחברו לא נתעורר, כי חזרו אליו על-ידי בחינת ההכאה כנ"ל. וזה בחינת אור חזר, שהוא על-ידי בחינת הכאה, כמבאר בכתבים, והבין:

קפה איתא

בזהר: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו, בבכיבול שמא קדישא אשתלם וכו'. (ויקרא דף ד')

ועקר השלמות היא היראה, כמו שכתוב (דברים ט): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. ועל-כן נקראת יראה סוף דבר, כמו שכתוב (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא. כי היא שלמות כל הדברים. ויש שני מיני יראות: יש מי שהוא ירא מה' מגדלתו ורוממותו כגון דאיהו רב ושלים, ויש יראה למטה ממנה, הינו שבא ליראה על-ידי יראות תחתונות, על-ידי שירא מחיה או משר או מפחד אחר, על-ידי-זה הוא נזכר ונא ליראת השם. ויראה הראשונה, שהיא על-ידי התבוננות השכל בגדלתו ורוממותו, היא בחינת **א**. כי היראה היא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות וכו', והיא בחינת דלת, כגון דלית לה מגרמה כלום, כי אי אפשר לבוא ליראה כ"א על-ידי התבוננות השכל בגדלתו, והשכל נקרא **יוד**, כמו שכתב רש"י: אז ישיר משה, שראוי לכתב שר משה, אלא יוד על-שם המחשבה נאמרה, וההמשכה מהשכל להיראה הוא בחינת **ואו**, וזה **א**. והיראה השניה, שהיא באה מדברים תחתונים, היא בחינת **אד**, כי היא בחינת דלי דלת, שאינה נמשכת מהשכל, אלא מהדברים תחתונים, ועל-ידי היראה זו אינו נמשך רק השפעות בעולם, כי הוא בחינת העלאת מיין נקבין, כמו כשאחד צריך לחברו ומבקש ממנו, ועל-ידי הבקשה פועל אצלו הדבר, מחמת שדבריו ובקשתו שהכניע עצמו לחברו ובקש ממנו, נעשו אלו הדבורים בחינת העלאת מיין נקבין, ופועלים הבקשה אצל חברו להשפיע לו מה שצריך. כן מה שמעלה היראה מהדברים התחתונים, נעשה מזה בחינת העלאת מיין נקבין, ונמשכין השפעות בעולם. וזה בחינת (בראשית א): **ואד** יעלה מן הארץ – על-ידי היראה התחתונה זו, שהיא בחינת **אד** כנ"ל, על-ידי-זה: והשקה את כל פני האדמה – כי על-ידיה נמשכין השפעות כנ"ל, וכשנמשך השפע, צריך לעשות כלי לקבל השפע, שלא ינקו החיצונים ממנו, והפלי היא בחינת **מם** סתומה, וזה אותיות **אדם**. ועל-ידי ההשתוקקות והרצון לנסע להצדיק, נעשה רשם הפלי, כמו אמון, כשרוצה לעשות פלי, צריך לצייר ולחקק מתחלה רשם וציור הפלי, ואחר-כך עושה הפלי, כן בזה

להחכם לבקש ולהפיר אבדתו, ולשוב לקבלה אצלו, אך הצדיק אינו משיב לו האבדה עד שיידרשנו אם אינו רמאי ושקרן, כמו שכתוב: עד דרש אחיד והשבתו לו – עד שתדרש את אחיד אם אינו רמאי (בי"ב כו):

קפט עריך

לזהר מאד מעצבות ועצלות, כי עקר נשיבת הנחש הוא עצבות ועצלות בבחינת (ישעיה סח): ונחש עפר לחמו. עפר היא בחינת עצבות ועצלות, שהם באים מיסוד העפר, כמו בא בספרים:

קצ ויענו

כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה, וישב משה את דברי העם אל ה'. ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך וכו', ויגד משה את דברי העם אל ה': (שמות י"ט)

והוא תמוה ונפלא מאד, כי מה הם דברי העם שנית, שעליהם נאמר: "ויגד משה את דברי העם". כי לא נמצא בכתוב שום מענה ודברים, שהשיבוהו העם שנית אחר מענה הראשון: "כל אשר דבר" וכו', ומה זה שוב: "ויגד משה את דברי העם אל ה'". אך דע, כי ישראל טענו ואמרו על מה שאמר להם משה לקבל את התורה, ענו הם: כל אשר דבר ה', כלומר, כל אשר ידבר ה' אנו מכרחים לעשות, כי מאחר שיצא הדבור מפי ה' לעשות זאת המצוה, הרי אין שום בחירה, והרי אנו מכרחים במעשינו, וזה: כל אשר דבר ה' נעשה – בנדאי, כי אין שום בחירה שלא לעשות, מאחר שיצא מפי ה'. ועל זה נאמר תכף: וישב משה את דברי העם אל ה' – שהשיב להקדוש ברוך הוא מענת ישראל. מיד השיב לו הקדוש ברוך הוא: ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך – דיקא – בעבור ישמע העם בדברי עמך – דיקא, הינו שלא אדבר הדברות רק עמך לבד, כמו שכתוב: אנכי ה' אלוקיך, לא יהיה לך וכו', וכן בלם, ולא לנכח לישראל, והם רק ישמעו בדברי עמך, ועל ידי זה יהיה להם פח הבחירה לעשות כרצונם, ועל זה נאמר: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו שמושה טען את דברי העם אל ה', הינו מה שטענו העם תחלה, טען הוא עתה אל ה' על עצמו, כי תקנת את ישראל שיהיה להם הבחירה, על ידי שלא תדבר רק עמי לבד, אבל את עצמי לא תקנת, כי מעתה לא יהיה לי פח הבחירה, מאחר שתדבר עמי. וזה: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו מה שדברו העם וטענו תחלה, טען הוא עתה אל ה', כי מה תהא

בדברי הצדיק, שדבר עמו בהיותו אצלו, שזה היתה פגנת הצדיק שרמו לו בתוך דברים שדבר עמו, וכן כל דבר ודבר שיזדמן לו, הוא מוצא הכל בדברי הצדיק למפרע, שרמו לו שיהיה בן, נמצא שנעשה ונתגלה המופתים על ידי זה. וכן מצינו אצל הנביאים, שבעת שאמר הנביא הנבואה, היתה ברמו, ולא היו מבינים נבואתו בפרוש על מה מרמו, ואחר כך, כשנתקום דברי הנביא, היו יודעין למפרע שנתקום דברי הנביא שהתנבא ורמו על זה מקדם, והבינו דברי הנביא למפרע, שהתפון על זה. וכמו שמצינו בדניאל, שמרמו על סוף קץ הגאולה, ועתה הדברים סתומים, כמו שכתוב שם (י"ב): סתם הדברים וחתם, כי אין אדם יודע עתה איך מרמו שם זמן הגאולה. אבל לעתיד, אם ירצה השם, כשיקום הדברים ויגיע קץ האמת ויבוא משיחנו, אזי ידעו למפרע איך שמרמו בדבריו זמן הקץ. וכן מצינו בכמה נביאים:

קפו ולך

ה' החסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו: (תהלים סב)

הינו שהוא חסד גדול מאת השם יתברך, שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שעל ידי זה הוא מבין לפשפש במעשיו ולידע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה. אך דע, שעקר מה שמשלם השם יתברך מדה במדה, הוא בארץ ישראל, כמה שכתוב (איוב ס): יגלו שמים עוננו, וארץ מתקוממה לו. ארץ הינו בחינות ארץ ישראל, היא מתקוממה לו ושם נתגלה עוננו, כי שם מדקדקין לשלם לאיש כמעשהו מדה כנגד מדה. וזה שכתוב על ארץ ישראל (במדבר י"ז): ארץ אכלת יושביה – ראשיתבות: א'תה ת'שלם ל'איש כ'מעשהו, כנ"ל. ועל כן היושבים שם בארץ ישראל יש להם על הרב יסורין, מחמת שממחרין שם לשלם לאיש כמעשהו:

קפח דע

שצריך לנסע להצדיק לחזר על אבדתו, כי קדם שיוצא האדם לאויר העולם, מלמדיו ומראיו לו כל מה שצריך לעשות ולעבד ולהשיג בזה העולם, וכיון שיצא לאויר העולם מיד נשפח מאתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גדה ל'), והשכחה היא בחינת אבדה, כמו שקראו רבותינו זכרונם לברכה את השוכח אובר, כמאמרם ז"ל (אבות פ"ח): מהיר לשמע ומהיר לאבד וכו'. וצריך לחזר ולבקש אבדתו, והאבדה שלו היא אצל הצדיק, כי הצדיק חוזר על אבדתו עד שמוצאה, ואחר שמוצאה, חוזר ומבקש אחר אבדות אחרים, עד שמוצא גם אבדתם, עד שמוצא האבדות של כל העולם, על כן צריך לבוא

קצב דע

שדבור אמת, שיוצא מפי הצדיק האמת, אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר, כי בהדבריה תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אבל זה הדבור, היוצא מפי הצדיק האמת, הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת, ואין בו שום תערובות, אין יקר ממנו, ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת, שהוא דבור אמת, ובפרט כשרואה אותו אז, בבחינות (ישעיה ל): והיו עיניך רואות את מוריד, הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק ובחינות שכלו ונשמתו, כי זה הצדיק מניח שכלו בתוך זה הדבור שמחדש, והוא מקבל זה הדבור, נמצא שמקבל שכלו, וזה גם כן בחינות הנשמה, כי הנשמה היא בחינת השכל, כמה שכתוב (איוב לב): ונשמת שדי תבינם. וכן מקבל פנים שלו, כי הדבור שהוא מדבר הוא אמת, ואמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה, בבחינות (תהלים כד): מבקשי פניך יעקב סלה, בחינות (מכה ו): תתן אמת ליעקב. נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק, מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונתחקק ונצטיר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק, שהוא הפנים והשכל והנשמה. אך שצריך לשמור משכחה, כי שכחה משכחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטיר בדעתו מהדבור כנ"ל, על ידי השכחה נשכח ועובר ממנו כל הנ"ל. ואפלו אם יכתב הדבר בספר לזכרון, כשבחינת השכחה מתגברת, נופל בחינת השכחה גם על הספר הנכתב, הינו כשחס ושלום נפטר החכם שחדש הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה, בבחינות (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, ואז שורה שכחה אפלו על ספר הנכתב. ויש עצה לזה - לציר לפניו דמות דיוקנו של החכם בשעת הלמוד כשלומדיו דבריו, כמובא בירושלמי (שקלים פ"ב), שצריך לציר בשעת הלמוד באלו התנא עומד לפניו, כי בהספר של החכם נרשם ונצטיר שם דמות החכם כי אלו הדבורים והאותיות הנרשמים ומצטרין בהספר, הם שכל החכם ונשמתו ובחינות פניו. נמצא ששכלו ונשמתו ופניו, שהוא דמותו ממש, הוא באלו האותיות והתבות. על כן נמצא בכל ספר וספר דמות דיוקנו של החכם שחדש אלו הדבורים, כי כפי דמותו, דהינו שכלו ונשמתו ופניו של החכם, כן נצטרין האותיות בספר, כי אם היה להחכם דמות אחר, הינו שכל ופנים ונשמה אחרת, היה מחדש ומציר אותיות אחרים בהספר, כפי השכל שהיה לו, שהוא דמותו. נמצא, שיש בכל ספר דמות דיוקנו של החכם, וכשזוכה לזכרון לזכר דברי החכם כמו שאמרם החכם, או על ידי מה שהזכיר מאה ואחת פעמים, שעל ידי זה זוכרו, אז כשאומר זה הדבר בשם החכם, נצטיר לפניו דמות דיוקנו של החכם, והרי הוא באלו אמרו החכם בעצמו, אך שיהיה הזכרון באמת בכת הזכרון, שאז נתחקק בדעתו דמות דיוקנו ממש כנ"ל. וזה (אבות פ"ד): הלומד ילד, למה הוא דומה וכו'. כי זה הלומד עם התלמיד הוא ממש ככותב בדיו על הנזר ומציר אותיות שכלו

עלי, כי לא יהיה לי בחירה. השיבו ה': ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר, ולא צוה לו השם לתבדד רק שני ימים, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו (שבת פ"ג), וכיון לדעת הקדוש ברוך הוא, כי בן היתה דעתו לתבדד, כמו שבאמת לא נתנה תורה עד שלשה ימים, ובוה היה תלוי בחירת משה לקבל את התורה או שלא לקבל, כי לא היה אפשר לקבל את התורה רק אחר שלשה ימים כמו שהיה באמת, ואם לא היה מוסיף יום אחד, לא היה מקבל את התורה, והשם לתבדד לא אמר לו רק שני ימים, והוא הבין מדעתו ובחר לו לקבל את התורה והוסיף יום אחד, שעל ידי זה היה קבלת התורה, ובוה היה תלוי עקר הבחירה של משה כמה שהוסיף יום אחד מדעתו:

קצא דע

שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן עדן, ולזה יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י עולמות, וחברו לא ירגיש כלום, ולא יהיה לו שום תענוג. כי שמים לרום וארץ לעמק, ולב מלכים אין חקר (משלי כח). וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת י"א): אם יהיו כל הימים דיו, ואנמים - קלמוסים וכו', אין מספיקין לכתב חללה של רשות, שנאמר: שמים לרום וכו'. נמצא שלב מלכים גדול הרבה מרום השמים ועמק הארץ, שתופסים כל כך מקום כמה וכמה אלפי אלפים פרסאות, והלב והמח שמטנים מאד במקומם, הם תופסים הכל, עד שיכול לתן לב על כל מדינה ומדינה ולתפס ולהצטיר בלבו כל מדינה ומדינה ותכונות השמים ויותר ויותר מזה, כי לב מלכים אין חקר. ראה והבן ותכם גדלת הבורא, איך המועט מחזיק את המרבה, שחתכת לב קטן כזה ומח קטן כזה יתפס במקומו דברים גדולים כאלה, וזה רק מחמת שנמצא שם האלקות, כי עקר האלקות הוא בהלב, כמבאר במקום אחר (לעיל כ"ט פ"ג). ומעתה בין ותכם: אם בהלב, שנמצא שם רק בחינות אלקות, שאינו כפיכול חלק אחד מאלפי אלפים מהשגחת הבורא ברוך הוא, כמה גדול ערפו, שיכול לתפס במקומו המועט עולמות אין מספר, ואפלו על עבדים נאמר: ולב מלכים אין חקר, על שנותן לב לכל מדינה ומדינה, ותופס ומשער בדעתו כל המדינות שתחתיו, עם כל האדם אשר עליו וכל הנמצא בה. ומעתה הוי דן אלפי אלפים קל וחומר, לשער בדעתו מגדלות הבורא ברוך הוא. נמצא, שעקר גדלות המלך ותענוגו וממשלתו הוא רק בלב, שיודע בלבו שהוא מלך על כל המדינות האלה ומושל בכלם כרצון לבו ותפצו, ומעתה תבין מעצמה, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו, כי הלב יכול לתפס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחברו, אף על פי שישב אצלו, לא ירגיש כלום, כי לבו חסר מכל זה, מפל הטובות והשעשועים שיש לחברו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, כי עקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הפא וכל הש"י עולמות - הכל הוא בלב כנ"ל:

ממש, דהינו שירגיש צער המיתה ממש, על ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרצה למסר נפשו על קדוש השם באיזה מיתה שתהיה, ואפשר לחזק ולגבר המחשבה בלפך, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרצה למסר נפשו למות על קדוש השם, אזי ירגיש צער המיתה ממש. וזה שאמר רבי עקיבא (ברכות סא): כל ימי היותי מצטער על פסוק זה, מתי יבוא לידי ואקימנו, עכשו וכו'. הינו, שבשעת קריאת שמע, שהיה רבי עקיבא מקבל על עצמו ארבע מיתות בית דין, היה מקבל על עצמו מסירת נפשו במחשבה חזקה ותקיפה כזו, עד שהיה מצטער ומרגיש ממש יסורי המיתה ממש, כאלו סוקלין ושורפין אותו ממש בלי שום הפרש. וזה: כל ימי היותי מצטער מתי יבוא וכו', הינו שממה ששערתי וקבלתי בדעתי מתי יבוא לידי ואקימנו למסר נפשי על קדוש השם, מזה לבד היותי מצטער ומרגיש וסובל יסורי המיתה ממש כנ"ל. עכשיו, שבא לידי בפעל, ולא אקימנו. הלוא תמיד הייתי סובל זה הצער ממש מהקבלה במחשבה לבד. ובשמוחזק המחשבה במסירת נפש בלפך כנ"ל, יוכל למות ממש מזה הצער כאלו היה מת מזו המיתה בפעל, כי אין הפרש בין המיתה בפעל להצער שמרגיש מהמיתה במחשבה כנ"ל. על-כן צריך למנע ולהרחיק עצמו לבלתי לשאר שם בעת שמרגיש שקרוב שתצא נפשו, שלא ימות בלא עתו, חס ושלום:

קצת מי

שרוצה כבוד, הוא שומה. כי למשל, שר גדול שלח פקיד לעיר אחד מהעירות שלו למקום רחוק, והפקיד הנ"ל לקח לעצמו שם כל הכבוד, כי הערלים לא ידעו שהוא עבד השר, וסברו שהוא בעצמו השר, וכשהיו צריכים אליו היו נופלים לפני רגליו, ונותנים לו כל הכבוד, והיו קוראים אותו עם כל הכנויים של כבוד השיכים להשר. פעם אחד בא השר בעצמו לשם, ובא הפקיד לפניו, ושאל לו על עסקי המדינה ומדוע אלו הערלים אינם עובדים עבודתם. וקרא לשוטר אחד, ושאל אותו השר על עסק העיר, והעגל השוטר לא הכיר את השר, רק את הפקיד. ותכף נפל לרגלי הפקיד, ותלק לו כל הכבוד השיך להשר, והשיב לו על עסק שאלתו. אזי נתהפכו פני הפקיד כשולי קדרה, ונתביש מאד, כי אין בינו גדול מזה, שבעיני השר נותנים לו כבוד הזה. כמו כן עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם, כגון יד, אינה יכולה לחלק לו כבוד, כי גם אינו נכר בהיד בעצמה תבנית האדם, וכן אפלו פני האדם אינו מיוחד להאדם בעצמו, כי נמצא גם היה שיש לה פני אדם, כגון קוף, ואין זה גדר האדם, ועל-כן אינו מקבל כבוד כ"אם מהדבור, שבזה מבדל האדם ממי. ועל-כן, מאחר שעקר הכבוד הוא בהדבור, והדבור הוא היכל המלך, כי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח (ע' תיקון יח). אם-כן רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך,

שם, כן הוא מציר בדעת התלמיד שכלו ודמותו ממש כנ"ל. אך שיש בהלמוד בחינות, הינו שיש בחינות הלומד ילד, הינו כשהתלמיד שומע הדבר מפי הרב ממש ובעת שחדש הרב זה הדבר, שאז הוא בחינות ילד, כי החדושים נתהוים על ידי מה שמעלה את הנפשות בבחינות עבור ומחדש אותם, כמבאר לעיל (ס"ג), ונמצא שהוא בחינות ילד, כאלו נולד היום, ואז דומה לדיו כתובה על גיר חדש, שנחקק ונצטיר שם היטב בלי משטוש, הינו שאז יוכל להצטיר ולחקק בדעתו היטב ויוכל לזכרו. אבל הלומד זקן, שאינו שומע מפי החכם בעצמו, או אפלו מפיו לאחר כך שלא בשעת החדוש, ואז לא נתחדש נשמתו בבחינת עבור כנ"ל, ואז הוא בחינות זקן כמו שהיה מקדם, ואז דומה לדיו כתובה על גיר מחוק, שהכתב מטשטש שם, כן החדוש שמוחדש החכם, אף שגכתב ונחקק בדעתו, עם כל זה לא נצטיר היטב שם ויוכל לשכחו. וזה בחינות (ברכות נח): דיו לעבד להיות כרבו - לעבד דיקא. עבד הוא מי שזוכר מה שמקבל מרבו על ידי שחור מאה ואחת פעמים כנ"ל, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (תנייה ע"ב): עובד אלקים - זה החור פרקו מאה ואחת פעמים, ועל ידי הזכרון זוכה להיות כרבו, כי גזמון לו דמות דיוקנו של רבו, וכאלו רבו אמרו אז כנ"ל, כי נחקק ונצטיר היטב בדעתו פנים ודמות רבו בדיו כתובה על הגיר כנ"ל. וזה בחינות דיו לעבד וכו', בחינת "דיו" כתובה כנ"ל (וכן מובא בזה הקדוש תרום דף קנ"ג, ע"ן שם). כי מה שנצטיר דמותו אצל התלמיד, הוא בחינות דיו, כי לא נצטיר אלא דמות דיוקנו, כי זה כלל, שכל ההתלבשות שמתלבש בהנהגה אינו מתלבש אלא מדרגה אחרונה שבדרגה העליונה, הינו בחינת רגלין של העליונה, והוא מדרגה הראשונה אצל הנהגה התחתונה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענוה עקב לסלותא. ועל-כן לא נצטיר אלא הדמות, והוא כמו דיו, שאף שנצטיר בו הצורה ממש והדמות כנ"ל, עם כל זה אינו רק ציור ודמות, ואינו ממש הדבר בעצמו. כן הדבור, אף שבו נצטיר הדמות, עם כל זה אינו אלא ציור ודמות, הינו מדרגה התחתונה שלו, הינו דבור, והבן. וזה בחינת (ירושלמי שקלים פ"ו) אש שחורה על גבי אש לבנה, בחינת מחין, בחינת: ונזלים מן לבנון - מן לבונה דמחא (וזה פינחס דף רל"ח). וזה בחינת (שיר השירים א): שחורה אני ונאנה, כי מה שהוא שחור ושפל אצל העליון, הינו מדרגה התחתונה שלו, הוא נאה ועליון אצל התחתון:

קצת דע

שהמחשבה יש לה תקף גדול, ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעל שיהיה כך, ואפלו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו מוון - בודאי יהיה לו, וכן בכל דבר, רק שהמחשבה תהיה בבטול כל ההרגשות. והמחשבה תקיפה בלפך, עד שאפשר למסר נפשו במחשבתו

ועקר הענוה – בשהיא בחכמה, ועל ידי פגם לשון הרע נעשה פרווד בין ענוה לחכמה, ועל ידי זה אי אפשר להיות ענו. וזה היה מעלת משה רבנו, עליו השלום, ששבחה התורה אותו, שהיה כל כך גדול במעלת הענוה, עד שאפלו לשון הרע לא הזיק לענותנותו. וזה שכתוב (במדבר יב): ותדבר וכו' במשה וכו'. נמצא, שהיה פגם לשון הרע בעולם, אף על פי כן – והאיש משה ענו מאד, כי היה במעלה גדולה כל כך בענוה, שאפלו פגם לשון הרע לא הזיק לו לענוה שלו:

קצה כשיאחד

צויעק להשם יתברך, אומרים לו לפע, כמו שכתוב (שמות יד): מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו:

קצט דע

שיש המתקה להנצל מענש של אלמן, שלא תמות אשתו, חס ושלום, והוא על ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על ידי זה נצולין מזה הענש לבלי להיות אלמן, חס ושלום. וזה אותיות "אלמן" – ראשי תבות: מ'ה ג'מלצו ל'חפי א'מרתך (תהלים קיט). שעל ידי שמרגישין מתיקות בהתורה, נצולין מהענש הזה. וגם הכתוב מסים: מדבש לפי – שעל ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתקין הדין של מיתת אשתו, חס ושלום, כי "דבש" בנימטריא "אשה", כמוכא בכתיבים:

ה הטעם

שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רפם עניים ואביונים, זה מרמז במשנה (אבות פ"ד): כל המקום את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קימו התורה מעני, על כן זוכים עתה לקימה מעשר:

רא מרמז

בתרגום, שבפסח צועקין בהתפלה. כמוכא על פסוק: קול נתנו בבית ה' כיום מועד (איכה ב) – בקל עמא דמצלין בחנא דפסחא, עין שם בתרגום. צ'דקה ת'ציל מ'מות

ואין בזיון גדול מזה, כי דוע בחוש, שבודאי יתביש העבד מאד בשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כגזכר לעיל במשל הנ"ל:

קצה בפער

הרחבת לי: (תהלים ה)

הינו, שגם אפלו בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לנו. כי אם יסתכל האדם על חסדי ה', יראה שאפלו בעת שהשם יתברך מצר לו, גם בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לו ומגדיל חסדו עמו. וזה: בפער הרחבת לי. הינו אפלו בתוך הצרה בעצמה נתת לי הרחבה בתוכה, מלבד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיענו בקרוב מפל הצרות ויטיב עמנו מאד, אך אפלו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו:

קצו וכשאתה

מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים וכו': (אבות פ"ב)

כי אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, הינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דוקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזלה. רק צריך להתפלל ולהתנון לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים. אם יתן השם יתברך – יתן, ואם לאו – לאו, כמוכא במקום אחר^(א). וזה: אל תעש תפלתך קבע, מלשון גזלה, כמו שכתוב (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. הינו, שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפלתו, שדוקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבע, שלוקח הדבר בחזקה, בגזלה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל:

[קודם שבועות תקס"ה]

קצו דע

ש'לשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניוות. שעל ידי לשון הרע שהעולם מדברים, על ידי הפגם הזה אי אפשר להצדיקים להיות ענוים. כי פגם לשון הרע מפריד בין ענוה לחכמה, ועל ידי זה נפגם הענוה, ואי אפשר להיות ענוי. ואפלו אם יהיה ענו, הוא בלא חכמה. וזה ידוע, שענוה בלא חכמה אינה פלום, כי בודאי אין זה מעלת הענוה להראות עצמו בכפיפת ראש בדרך שמות פאלו הוא ענו, כי זה ענוה פסולה,

(א) בהתורה ט' תיקון סימן כ.

באמירת תהלים להוציא הטפה מהקלפה שלקחה אותה, כי "תהלים" בגימטריא "לילית" עם החמש אותיות של שמה, שהיא המנחה על זה, בידוע. וצריך לבון בשעת אמירת תהלים, ש"תהלים" בגימטריא תפ"ה, שהוא מכון כמספר השני שמות: "אל אלקים" במלואו, כזה: אלה למה, אלה למד הי יוד מם, שעל ידי השני שמות אלו יוצאה הטפה מהקלפה, כי הטפה היא בחינת חסד ונבורה, בידוע, כי יש בה כח אש ומים, חמימות ולחות, שהם בחינת חסד ונבורה, ועל ידי השני שמות "אל אלקים" הנ"ל, שהם בחינת חסד ונבורה, בידוע, שהם גימטריא "תהלים" כנ"ל, על ידי זה מוציאים הטפה משם, וזה צריך לבון בשעת אמירת תהלים. ועל כן צריך לומר עשרה קפיטל, כי יש עשרה מיני זמרה, שהם בחינת העשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, כמובא (בגמרא פסחים ק"ו וכו'), שהם: אשרי ולמנצח ומשכיל והללויה וכו', עין בפרוש רש"י. ויש כח בכל לשון ולשון של העשרה לשונות הנ"ל לבטל כח הקלפה הנ"ל, כי כל אחד מאלו הלשונות הם הפך הקלפה הנ"ל, כי אשרי הוא לשון ראיה והסתכלות - הפך הקלפה הנ"ל, שעקר בתה מקלקול הראות, מבחינת: ותכהין עיניו מראות, בבחינות: יהי מארת, חסד, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ת"י תיקון מד דף ע"ט): דא לילית. נמצא, שעקר בתה מקלקול הראיה, ואשרי שהוא לשון ראיה היא הפך ממנה. וכן משכיל, כי היא בחינת משכיל, ומשכיל הוא הפך מזה. וענין זה עין במקום אחר (לעיל בס"י י"ט), כי עקר בתה להחמיא את האדם במקרה, חס ושלום, הוא על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת משכיל על ידי תרגום, שהוא מערב טוב ורע, לפעמים משכיל ולפעמים משכיל, עין שם. וכן הללויה - הפך הקלפה, ששמה לילית על שם שהיא מוללת בילה תמיד, והלל הפך יללה, כי אותיות "הללי" הם הפך "יללה" - והשאר לא פירש. גם הטפה באה מהדעת, שהוא בחינת חסד ונבורה, בידוע, כי גם הטפה היא בחינת חסד ונבורה כנ"ל, וידוע, שהדעת הוא בחינת חמשה חסדים וחמש נבורות, על כן צריך לומר עשרה קפיטל. וזה בחינת (תהלים ל"ב): לדוד משכיל א'שרי ג'שוי פ'שע - ראשי תבות "נאף", שהוא נכנע על ידי בחינת לדוד משכיל, דהינו תהלים:

רב כל

כי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלק לו כבוד ביותר. כי כל מה ששכלו יותר קטן, הוא יותר חפץ בכבוד, וכמו שאנו רואים בחוש, שהנשים מקפידין מאד על כבודם, ורוצים מאד את הכבוד, וזה מחמת שהנשים דעתן קלה וקטנה מאד:

רג מספורי

דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה, איך היא אוהבת פעת. וזה שכתוב אצל מרדכי (אסתר ב'), שהיה מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר, ואסתר היא השכינה. כי מרדכי היה משיג זאת, לידע שלום השכינה, מחצר בית הנשים - על ידי ספורי דברים:

רד מעלת

הצדקה ידוע, בפרט בשנותנין לתלמידהכם, כמובא, שהמעות שנותנין לתלמידהכם הוא בחינת תמכי אורייתא. אבל באמת זה המעות שנותנין לתלמידהכם הוא בחינת תורה ממש, ואין עברה יכול לכבות זה המעות שנותנין לתלמידהכם, כי אין עברה מכבה תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה כ"א), וזה המעות הוא בחינת תורה ממש כנ"ל. וזה: "מעות" - ראשי תבות: ו'אין ע'ברה מ'כבה ת'ורה. ועוד יש בענין זה דברים הרבה, כי בעת שגלה זאת ספר איזה מעשה בענין זה, אף לא זכינו לכתב ביהם דברים אלה:

[אחר שבועות תקס"ה]

רה תקון

למקרה לילה, רחמנא לצלן - לומר עשרה קפיטל תהלים באותו היום שארע לו, חס ושלום. כי יש כח

אחר כך גלה רבנו זכרוננו לברכה, העשרה קפיטל תהלים בפרטיות, שצריך לאמרום באותו היום שיקרה לו, חס ושלום, מקרה בלתי טהור. ואלו הן: מכתם לדוד - טז, לדוד משכיל - לב, אשרי משכיל אל דל - מא, כאיל תערג - מב, למנצח אל תשחת - נט, למנצח על ידותון - עז, תפלה למשה - צ, הודו לה קראו בשמו - קח, על נהרות בבל - קלז, הללויה הללו אל בקדשו - קנ. ואמר, שאלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד מאד למקרה, חס ושלום, ומי שזוכה לאמרום באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפנים הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה:

(ענין ענין זה בלקוטי מוהר"ן תניינא בסופו)

בשה אבד בקש עבדה וכו': (תהלים קיט)

שתמחר לבקשני תכף, כי מצוותיך לא שכחתי עדין, ועדין אני מכיר את קול הקריאה של המצוות, שהם התורה. על-כן בקשתי - שתרחם עלי לבקשני מהרה מיד, כל זמן שעדין לא שכחתי את מצוותיך, דהיינו שעדין אני מכיר את קול הקריאה של התורה והמצוות, כי בשחם ושלום האדם נזקן בחטאים, קשה מאד לבקשו, כי בכך שכח את קול התורה והמצוות, ואינו מכיר בקול הקריאה, על-כן צריך האדם לבקש מהשם יתברך, שימחר השם יתברך לבקשו להחזירו אליו כל זמן שלא שכח עדין לגמרי את קול התורה והמצוות בנ"ל. וזהו מה שבקש דוד המלך עליו השלום: בקש עבדה, כי מצוותיך לא שכחתי, בנ"ל:

הדבורים הם בחינת גבורות, כמו שכתוב: וגבורתך ידברו (תהלים קמה), וכמו שכתוב בכתבים, שהם גבורות שפדעת בוקעין ויוצאין בהפה, ונעשה מהם ה' מוצאות הפה. נמצא שכל הדבורים הם בחינת גבורות, וצריך להמתיקם. וההמתקה הוא על-ידי למוד התורה ודבורים טובים שמדברים, על-ידי זה ממתיקים הדבורים שהם בחינת הגבורות:

ודע, שלפעמים יוצאין גבורות קשות, רחמנא לצלן, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, על-כן בשייצאין, חס ושלום, גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושם בוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דבורים בנ"ל. ואין הדבורים הם בחינת גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם. וכשאין ממתיקים הגבורות הקשות, חס ושלום, מחמת שאין להם כח להמתיקם או שהם אז במדרגה קטנה, שאי אפשר להמתיקם, מחמת שפגמו אז באיזה פנים וחטא, כי אפלו צדיקים וגדולים לפעמים הם פגמים ושונים באיזה דבר, כי אין צדיק בארץ וכו' (קהלת ט), ומחמת שהם אז בבחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות, שהם הדבורים, ואין, כשאינם ממתיקים הדבורים, שהם גבורות קשות, אין מתחילין לדבר באלו הדבורים דבורים רעים על הפלל או על הפרט, או שמדברים על צדיק הדור, ואין כל הדבורים שלהם, שהם גבורות קשות, באים ונופלים על צדיק הדור, חס ושלום, והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות, שהם הדבורים הנ"ל, ועל-ידי שהוא דן אותם לכף זכות בזה שמדברים עליו, נמצא שהוא מטה כלפי חסד, ובזה ממתיקם, או על-ידי שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, על-ידי זה הוא ממתיק גם-כן דבורים שלהם, שהם הגבורות הקשות בנ"ל. אבל אם אין ביה, חס ושלום, בצדיק הדור להמתיקם, אין יוכל לפל ממדרגתו מאד, חס ושלום, על-ידי אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שייסתלק, חס ושלום, על-ידי זה, ואין על-ידי הסתלקותו, נשמתו ממתיקת אלו הגבורות הקשות הנ"ל. ומזה היה הסתלקות הבעל-שם-טוב, כי אמר שייסתלק ממעשה הש"צ, ימח שמו, כי אצל הש"צ, ימח שמו, היו כמה גדולי הדור

כי יש חלוק גדול בעברה שעושה האדם, חס ושלום, בין אם נתעורר תכף ומיד ושב בתשובה, או אפשר לו בקל לחזור למקומו, כי עדין לא נתרחק הרבה מהדרך הטוב, כי בשעושה עברה, חס ושלום, אין הולך ונוטה מהדרך הישר אל דרך אחר מקלקל, ושם יוצאים מאותו הדרך כמה וכמה נתיבות ודרכים תועים ומקלקלים מאד, שבשמתחילין לילך, חס ושלום, באותו הדרך הרע, אין תועים ונבוכים באלו הדרכים, עד שקשה לשוב ולצאת משם. אבל השם יתברך דרכו לקרות את האדם תכף כשנראה שהוא תועה מדרך השכל, וקוראו שישוב לאחוריו, ולכל אחד קורא לפי בחינתו: יש שקוראו ברמיה, ויש בקריאה ממש, ויש שבועט בו ומכהו, וזהו הקריאה שלו, כי אוריתא מכרות קמיהו: עד מתי פתיים תאהבו פתי, והתורה הוא השם יתברך בעצמו, שהוא קורא אותם ומבקשם שיחזרו אליו. ועל-כן בשעדין לא נטה הרבה מדרך הישר, או אפשר לו בקל לשוב, מחמת שהוא מכיר עדין את הקול והגיל בו, כי זה סמוך היה אצל השם יתברך והיה שומע קולו קול התורה, ועדין לא שכח את הקול, ועדין לא תעה הרבה באלו הדרכים האחרים התועים והנבוכים, ועל-כן בקל אפשר לו לשוב. והוא כמשל הרועה, שבאשר שה אחד תועה מהדרך, או תכף הוא קורא אותו, וכשהשה עדין לא תעה הרבה מהדרך, או הוא מכיר הקול והולך אחריו תכף. אבל כשבכר נטה הרבה מהדרך, או בכר שכח את הקול ואינו מכיר בו, וגם הרועה מיאש עוד מלבקשו, מחמת שזה זמן רב שהלך ותעה מאתו. בן כשבכר האריך זמן, חס ושלום, ברשעו, ונטה ותעה הרבה מהדרך הישר לאלו הדרכים המקלקלים והתועים והנבוכים והמבלבלים, או קשה לו לשוב בנ"ל:

ודע, שאלו הדרכים המקלקלים והתועים, כשאדם תועה בהם, חס ושלום, הרבה מאד, אפשר לפעמים שיתעה מאד וילך באלו הדרכים הנבוכים, ואין דיקא מרב תעותו בהם, יתהפך וישוב עד שיהיה סמוך למקומו הראשון, ולא יהיה רק הרחק מעט בינו לבין מקומו הראשון, ובקל, על-ידי נסיון קל, ישוב עוד למקומו. אבל כשהשם יתברך קוראו ומזמין לו הנסיון, אינו מכיר בקול ואינו חושש לשוב למקומו. וזה הוא החלוק שבין עול-זמים לזקן, כי מי שעדין בבחירתו ועדין לא הזקין בחטאיו, אפשר לו יותר לשוב מהזקן מחמת שעדין הוא סמוך, ולא שכח את הקול הקריאה. וזה: תעיתי בשה אבד - הינו שתעיתי מהדרך הישר בשה אבד הנוטה מהדרך בנ"ל, על-כן אני שואל מלפניך: בקש עבדה, כי מצוותיך לא שכחתי - הינו שתמחר לבקשני כל זמן שאני זוכר עדין את הקול הקריאה של התורה והמצוות. וזהו: בקש עבדה, כי מצוותיך לא שכחתי -

אפשר לו להנשים, בן אלו הרשעים, הן מכסין ומרבים בצפויים במחלקת ומבקשין להמיתו, אבל: וה' לא יעזבנו בידו:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

רט תפלות

בנגד תמידין תקנום (ברכות כו):

כי ידוע, שיש לכל אדם תפלות רעות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג לפי נוסחת העין יעקב): נקבא על מחתרתא רחמנא קריא. נמצא אחר-כך, בשעומד להתפלל תפלה הראוי להתפלל, אזי בא התפלה רעה ומבלבלת אותו. וזה בחינת: תפלות בנגד, שהיא מתנגדת לו, והתקון לזה – הכנסת אורח תלמיד-חכם, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה: אורח מברך (ברכות מו), ואורח הוא בחינת (משלי ד): וארח צדיקים כאור נגה. ובתיב (שם ט): ברכות לראש צדיק, שהוא בחינת שמונה-עשרה ברכות שבתפלה (וזה פנחס רמד ובתיקון מו). נמצא, שעל-ידו בא התקון התפלה. וזה פרוש: תמידין תקנום – זה בחינת הכנסת אורח תלמיד-חכם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): המארח תלמיד-חכמים בתוך ביתו, כאלו הקריב תמידין:

ולומדים מפלגים, שהטעה אותם, במפרסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבעל-פה, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות, ולא המתיקו אותם מחמת בחינה הנ"ל, ועל-פן דברו דבורים רעים על הכלל, ואלו הדבורים נפלו על גדול הדור, והבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה היה אז גדול הדור, ומזה נסתלק. וכמו שאומרים בשם הבעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, שאמר, שנעשו לו שני נקבים בלבו על-ידי המעשה של הש"צ, ימח שמו, ומזה נסתלק וכנ"ל, כי בשמדרים על תורה שבעל-פה, או בשמדרים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחד ממש, כי עקר תורה שבעל-פה הוא תלוי בצדיק הדור, כמו שכתוב (וזה יוצא דף קנג): שכינתא בין תרין צדיקא יתבא, שהוא התורה שבעל-פה, כמובא במקום אחר (עין בהתורה תחלה לדוד בס"י יב). וכן התלמיד-חכם הוא בעצמו התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה מפשאי וכו' דקומי מקמי אורייתא וכו'. אבל כשהצדיק ממתיק דבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדבורים תורה, כמובא במקום אחר (שם בס"י יב), ואזי עושה תורת חסד, הינו ללמד לאחרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה כט): על פסוק: ותורת חסד על לשונה – זה הלומד על-מנת ללמדה, כי בודאי כשעושים תורה מדבורים אלו, אפשר לו ללמד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, ובה ממתיקם:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

רח עופה

רשע לצדיק ומבקש וכו' (תהלים לו):

לשון רבנו זכרוננו לברכה
די על
ידי משא-ומתן באמונה הוא מקנים ואהבת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא פא): ואהבת – שיהא שם שמים מתאהב על ידיך וכו'. וכשמקנים ואהבת, על-ידי-זה יהיה לו פרנסה בלא יגיעה ומרח, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ק"ה): קשין מזונותיו בקריעת ים-סוף, וקריעת ים-סוף היה על-ידי זכות אברהם, בחינת ואהבת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: וישב הים לפנות בקר – דא בקר דאברהם^(א). נמצא כשהגיע עת הבקר, בחינת אברהם, אזי יצא מקשויו לקל, כי עד הבקר היה קשה לפניו קריעת ים-סוף, נמצא על-ידי משא-ומתן באמונה אחוז בבחינת ואהבת, בחינת אברהם, אזי אין קשין לו מזונותיו:

פרוש: מה שרשעים עושים יסורים לצדיקים ורודפים את הצדיקים, זה סבה מאת השם יתברך כדי שיתבונן הצדיק ויפשפש במעשיו. נמצא, שהרשע הוא כמו צופה, כשומר העיר שנקרא צופה, בן הרשע הוא שומר את הצדיק מלפל בגשמיזות: פרוש אחר: מעט המחלקת שיש על צדיקים היא טובה להם, כי המחלקת היא כמו מכסה להם, שלא יתגלו ויתפרסמו ביותר מכדי הצורך. וזה פרוש: צופה רשע לצדיק – צופה לשון מכסה, כמו שכתוב (שמות כח): וצפית אותו זהב. אבל אלו הרשעים מרבים במחלקת, מרבים במכסה, עד שאין בם בצדיקים לסבל מחלקתם ושנאתם של הרשעים. וזהו: ומבקש להמיתו – כמו שמכסין את אדם מראשו ועד רגליו, עד שאי

(א) עין וזהר תרומה קע.

לשון רבנו זכרוננו לברכה
[סמוד כר"ה תקס"ח]

ריא מה

ריג דע

שְׁהַעוֹלָם נוֹסְעִין עַל רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְצַדִּיקִים – כִּי עֵקֶר הַמִּתְקַת הַדִּינִין אֵינּוּ אֶלָּא עַל־יְדֵי קִדְשָׁת וּמְהִרַת הַמַּחְשָׁבוֹת, כִּי שֵׁם שְׂרָשָׁם. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כֹּלֵא בְּמַחְשָׁבָה אֶתְבָּרְרוּ^(א). וְאִי אֲפָשָׁר לְבֹא לְמַחִין זְכִים אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתְקַשְׁרוֹת לְצַדִּיקִים, כְּמוֹכָא בְּזִהַר: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף, מִשָּׂה הוּא בְּחֵינַת מַחִין, וַיּוֹסֵף הוּא בְּחֵינַת צַדִּיק, הֵינּוּ שְׂאִין שְׁלֵמוֹת לְמַחִין אֶלָּא עַל־יְדֵי הַתְקַשְׁרוֹת לְצַדִּיקִים. וְרֵאשֵׁי הַשָּׁנָה הוּא מְקוֹר הַדִּינִים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, וְצָרִיךְ לְטַהֵר אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ כְּדֵי לְהַמְתִּיקָם, וּבִשְׂבִיל זֶה נוֹסְעִין לְצַדִּיקִים, כְּדֵי לְזַכּוֹת לְקִדְשָׁת הַמַּחְשָׁבָה:

שְׁשֵׁי שָׁם, שֶׁבְּשֵׁהקְדוּשַׁת בְּרוּךְ־הוּא רוּצָה לְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת אֶת הָאָדָם מִן הַבַּעַל־דָּבָר לְהַצִּיל אוֹתוֹ מִמְּנוֹת שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, אֲזִי הוּא מְסַתֵּר וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ בְּזֶה הַשֵּׁם, וְאֲזִי הַבַּעַל־דָּבָר מְשׁוֹטֵט וּמַחְפֵּשׁ סְבִיבוֹת זֶה הָאָדָם לְבַקֵּשׁ לוֹ מְקוֹם שְׂיוּכַל לְהַכְנִס תַּחַת הַמְסַתֵּר וְהַמְכַסֶּה לְהַזִּיק לְזֶה הָאָדָם, אֲדָ תִּכְרַף כְּשֶׁמְבִיט עָלָיו, גִּסְתֵּלֵק וְאִין לוֹ כַח מַחְמַת זֶה הַשֵּׁם. אֲבָל דַּע, שֶׁכְּשֶׁחָס וְשָׁלוֹם מוֹצֵא מְקוֹם לְכַנֵּס תַּחַת הַמְסַתֵּר וְהַמְכַסֶּה לְשַׁלֵּט עַל הָאָדָם, אֲזִי אֲדַרְבָּא, מְקַבֵּל עוֹד הַבַּעַל־דָּבָר יוֹתֵר כַּח מְזַה הַשֵּׁם, וְזֶה בְּחֵינַת מַה שֶׁכָּתוּב בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ (פְּנִיחַ דָּף רלו), שֶׁרָאָה פִּינְחָס הַמַּ"ם שֶׁל מְנוֹת מְשׁוֹטֵטֵת אֲזִי, הֵינּוּ כִּי הַמַּ"ם הִיא בְּחֵינַת הַסְמָךְ־מַם הַמְשׁוֹטֵט סְבִיב סְבִיב כְּנ"ל:

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ריב זה

בְּחֵינַת מַחְמַת כַּף אֶל כַּף, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מְבִיטִין בְּתַמוּנַת ה'. כִּי תַמוּנַת ה', הֵינּוּ הַדְּמִיוֹנוֹת שֶׁאֵנּוּ מְדַמִּין אוֹתוֹ: רַחוּם וְחַנּוּן וְשָׂאֵר כְּנֻזִים וְדְמִיוֹנוֹת שֶׁאֵנּוּ קוֹרִין אוֹתוֹ, כֹּל אֵלּוֹ הַדְּמִיוֹנוֹת גָּלוּ הַנְּבִיאִים, וְנִבְיָאִים זֶה בְּחֵינַת דְּבוּר הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ נִיב שֶׁפְתִיב, וּכְשֶׁאֵנּוּ מְדַבְּרִים בְּשֶׁפְתֵינוּ אֶת הַתַּמוּנוֹת וְהַדְּמִיוֹנוֹת וּמוֹחֲאִין בְּכַפִּים, אֲזִי נִתְקַים (הוֹשֵׁעַ יב): כִּד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה. כִּי הַנְּבִיאִים הֵם הַדְּבוּרִים, וְהַכַּפִּים הֵם יַד הַנְּבִיאִים, וְאִז הַדְּמִיוֹן נִתְגַּלָּה, בְּבְחֵינַת: וּכִד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה. וְנִתְקַים (בַּמְדַּבֵּר יב): וְתַמוּנַת ה' יְבִיט:

וְדַע, שֶׁהַשֵּׁם הַנִּלְ הוּא שֵׁם סָאֵל, וַיּוֹצֵא מִפְּסוּק: אֵתָה ס'תָר ל'י (תהלים לב), מְרָאשֵׁי־תַבוֹת, וְהַמַּם שֶׁל מ'צָר תִּצְרָנִי הוּא בְּחֵינַת הַמַּ"ם הַנִּלְ, בְּחֵינַת הַסְמָךְ־מַם הַמְשׁוֹטֵט סְבִיב הַמְכַסֶּה וְהַמְסַתֵּר הַנִּלְ לְשַׁלֵּט עַל הָאָדָם כְּנ"ל, וְאִם חָס וְשָׁלוֹם מוֹצֵא מְקוֹם לְשַׁלֵּט, אֲזִי מְקַבֵּל יוֹתֵר כַּח מְזַה הַשֵּׁם, כִּי נִצְטַרַף הַמַּ"ם לְהַשֵּׁם סָאֵל הַנִּלְ, וְנַעֲשֶׂה צְרוּף שְׁמוֹ "סָמָאֵל". עַל־כֵּן צָרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּין תַּבוֹת "אֲתָה סָתָר ל'י" לְתַבַּת "מְצָר", כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת צְרוּף שְׁמוֹ, חָס וְשָׁלוֹם. וְאֲזִי, כְּשֶׁשׁוֹלֵט עַל הָאָדָם, חָס וְשָׁלוֹם, וּמְקַבֵּל עוֹד כַּח מְזַה הַשֵּׁם כְּנ"ל, אֲזִי נַעֲשֶׂה מִהַשֵּׁם הַנִּלְ: ס'וֹף אָדָם ל'מוֹת (בְּרִכוֹת יז), שֶׁהוּא רֵאשֵׁי־תַבוֹת שֵׁם סָאֵל הַנִּלְ. אֲבָל כְּשֶׁמְשַׁמְרִין אֶת עֲצָמָן בְּכַח הַשֵּׁם הַנִּלְ, אֲזִי הַשֵּׁם הוּא מְכַסֶּה וּמְסַתֵּר, בְּחֵינַת: אֵתָה ס'תָר ל'י, וְגַם מ'צָר תִּצְרָנִי וְתִשְׁמְרָנִי:

ריד בהורות

גַּם מַחְמַת כַּף זֶה בְּחֵינַת (יחזקאל ט): וַיְדִי אָדָם מִתַּחַת כְּנַפְיָהֶם, כִּי הַכְּנָפִים הֵם הַדְּבוּרִים, בְּבְחֵינַת (קהלת ט): וּבַעַל כְּנָפִים יִגִּיד דְּבָר:
גַּם נְכָלֵל הַתְּפִלָּה כְּתוּךְ תוֹרָה שֶׁבְּכָתֵב וְתוֹרָה שֶׁבַע־לְפָה, שֶׁהֵם שְׁנֵי יְדִים: יַד כּוֹתֵבֵת וַיַּד חוֹתֵמֵת:
כַּח הַדְּבוּר בָּא עַל־יְדֵי הַתְקַשְׁרוֹת לְצַדִּיקִים, כְּמוֹכָא^(א): פֶּה אֲתַקְרִיאָת מִסְמָרָא דְצַדִּיק:
(מִסִּימָן ר"ט עַד כָּאן, לְשׁוֹן רַבְנּוּ ז"ל)

הָרֵאשׁוֹנִים, כְּשֶׁהֵיוּ יוֹדְעִים יוֹם מִיתָתָם, הָיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה כָּל הַיּוֹם, וְלֹא הָיָה שְׁלִיטָה לְהַבַּעַל־דָּבָר עֲלֵיהֶם, וְעַכְשָׁו מְצִינּוּ בְּנֵי־אָדָם שְׁמַתוֹ בְּאֲמֻצַּע לְמוֹדָם. דַּע, שֶׁאִם הַלְמוּד כְּהִנֵּן, בְּוֵדָא אִין לוֹ שׁוּם כַּח, אֲבָל אִם אִין הַלְמוּד כְּרָאוּי, בְּפִרְט לְמוּד גְּמָרָא, אִם אִין הַלְמוּד כְּרָאוּי, אֲזִי הוּא מְקַבֵּל יוֹתֵר כַּח מִהַלְמוּד, כִּי "תְּלָמוּד" בְּנִימְטָרָא אוֹתִיוֹת שֶׁל שְׁמָה "לִילִית", עַל־כֵּן יֵשׁ כַּח בְּלְמוּד תְּלָמוּד אוֹ לְהַכְנִיעַ אוֹתָהּ אוֹ לְהַפְדָּ, חָס וְשָׁלוֹם:

(א) עיין זוהר פקודי רביד ע"ב. (א) עיין לענין כל תביל בחיזקן יח.

התפלה נשתנה הטבע. וזה בחינת חיי ברכות התפלה חוץ
ברכת המינים, שעל ידי חיי ברכאן מבטלין הטבע אם כל חיי,
ומכניעין ומבטלין המינים והאפיקורסים:

ריז ז'כרו

ת'ורת מ'שה: (סוף מלאכי)

ראשי תבות תמוז, חסר ואו. כי אז, בתמוז, צריכים
להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהנה
השכחה, פי על ידי הלוחות שנשתברו בחדש תמוז נתהנה
השכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא
לא נשתברו הלוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל,
ועל כן חסר ואו מ"תמוז" כנ"ל, כי מאחר שנשתברו הלוחות
נסתלק הוא, כי הלוחות הם בחינת ואו, כמו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה (כ"ב ט): הלוחות ארפן ששה ורחבן ששה: גם
ז'מן מ'תן ת'ורתנו - ראשי תבות תמוז. כי בתמוז נתנו
הלוחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ויפא ד, ו) וגם כאן
חסר ואו, מחמת שאז נשתברו הלוחות, שהם בחינת ואו, כנ"ל:

ריח דע

שלפעמים בשנגזר על האדם, חס ושלום, איזה גזירה, ואף
על גב דאיהו לא חזי, מנלה חזי (פנילה ג), ומחמת
זה רוצה להסתיר את עצמו, ומזה בא שלפעמים פתאם האדם
נוסע לאיזה מקום רחוק, והו כדו להסתיר את עצמו, ואף על פי
שהוא אינו יודע מזה, עם כל זה הנפש יודעת מזה, על כן בא לו
רצון לנסע לשם. ולפעמים כשבא לשם הוא נתפרסם שם ביותר,
ואז יוכל להזיק לו מאד, חס ושלום, ומזה היה הסתלקות צדיק
גדול מאד, שפתאם רצה לנסע לארץ ישראל, והוא היה בעצמו
יודע מזה, שהיה צריך להסתיר את עצמו, ונסע על המדינה,
והיה פרסום גדול, ונסתלק באותו הדרך. וכן ארע בזמננו
בסמוך, השם יצילנו:

ריט בצע

אמרתו (איכה ב) בצע פורפירא דילה (מדרש שם)

כי בודאי אין הבית המקדש יכול לסבל כבודו וגאנותו יתברך,
כמו שכתוב (מלכים א ח): הנה השמים ושמי השמים לא
יכללוך, אף כי הבית הזה וכו'. רק מחמת אהבת ישראל צמצם

רטו דע

שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות, פי יש עשרים וארבעה
בתי דינים^(א), וכנגד כל בית דין ובית דין יש פדיון
מיוחד להמתיק הדין שיש שם. על כן לפעמים אינו מועיל הפדיון
שעושוין, כי לא כל אחד ואחד יודע כל העשרים וארבעה
פדיונות. ואפלו אם יודע אותם, אינו עושה כלם. ועל כן כשאינו
עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, על ידי זה אינו מועיל. אך
דע, שיש פדיון אחד שכולל את כל העשרים וארבעה בתי
דין, ויכול להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים, ולזה
הפדיון צריך עת רצון, בחינת התגלות מצח הרצון, כמו בשבת
במנחה, בחינת: ואני תפילתי וכו', עת רצון וכו' (תהלים סט). אך
אפלו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כ"אם
חד בדרך שידע זה הפדיון, ופעמים אפלו פשוט הצדיק עושה
פדיון, אף על פי כן אינו מועיל, וזה מחמת כי גם למעלה
תאבים מאד לפדיון כזה, כי לאו בכל פעם בא להם מלמטה
פדיון כזה, שיוכל להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים
בבת אחת, ועל כן כשבא להם זאת ההמתקה, הם משתמשים
עמה לצורך דבר אחר, דהינו שעל ידי זה הפדיון וההמתקה
נעשין גרים, כי כל זמן שיש עבדים בעולם, חרוץ אף בעולם^(ב),
וכשממתיקין הדין והחרוץ אף, נמתק העבדים ונעשין גרים. וזה
היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו וגם לאחר
מותו, כי השתדל לקרב הערב רב כדי לעשות גרים, וגם במותו
נקבר מול בית פעור כדי להמתיק העבדים, כדי שיהיו נעשין
גרים, ועל כן נסתלק בשבת במנחה, שאז הוא עת רצון, כדי
להמתיק כל העשרים וארבעה בתי דינים כנ"ל, כדי לעשות
גרים, כי כל עבודת משה - להמתיק החרוץ אף של העבדים
לרצון, ועל כן "משה" עומד בין "שמו" ל"רצון", כי מספר
"משה" הוא ממצע בין מספר "שמו" למספר "רצון", כי
הוא עומד תמיד להמתיק השמו להפכה לרצון כנ"ל. ועל כן
מצינו במדרש, שרבי אליעזר הגדול (ע"ב ב"ר ויפא פ"ע ובמ"ד קהלת) גיר
גרים, וזה מחמת שהיה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר: ושם
האחד אליעזר, כסובא (מ"ד במדבר פ"ט), ועל כן בכת זה גיר גרים.
וכן יתרו, מחמת שהיה חותן משה, על ידי זה נתגיר, כמו
שכתוב (שמות יח): וישמע יתרו חותן משה, כי מחמת שהיה חותן
משה, זה גרם לו ששמע ונתגיר, כי כל עבודת משה בחייו,
ועבשו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים, כנ"ל:

רטז דע

כי הפילוסופים קורים להטבע אם כל חיי, ואנחנו על ידי
תפלותינו אנו מבטלים הטבע, פי הטבע מהיב כד, ועל ידי

(א) עין אדרא רבה נשא קלו: ובאדרא זוטא רצו. (ב) ספרי פרשת ראה.

אליו בבחינת לא, שהוא בחינת אין ואפס, בחינת ענוה ושפלות, וכנ"ל:

רכ דע

כי יש כמה דברים יקרים בעולם: החכם הוא יקר מאד, וכן גבור, וכן עשיר ומושל, דהינו מי שיש לו איזה התנשאות. ודע, שאצל כל אחד מהם יכולים לפעול ולהושע מצער, שאם יש לו איזה צער, חס ושלום, ונלך אצל אחד מהם ויספרו לפניו, עד שיעזר רחמים אצלו עליו, מזה יוכל להושע:

רכא על

ידי שנותנין מעשר, נצול משונאים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו, כי האלקים יבקש הנרדף, ואפלו צדיק רודף את הרשע (מ"ד אמור פ' כו). וזה בחינת (ישעיה נא): ובצל ידי כסיתוך - שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו, ובשנרדף צדיק, שהוא סמוך להשם יתברך, אזי הוא יתברך מצילו בידו, כי הוא סמוך להשם יתברך. אבל כשנרדף רשע, נמצא שהוא רחוק מהשם יתברך, ואף על פי כן השם יתברך מצילו, כי האלקים יבקש וכו', אזי, כביכול, השם יתברך מגדיל ידו ומושיטה ומחפה עליו, אף שהוא רחוק מהשם יתברך. ועל ידי מעשר נעשה בחינת יד הגדולה, כי יד הגדולה הוא בחינת הסתפקות, כמו שכתוב (במדבר יא): הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגי הים וכו' ומצא להם. ותרנגם אוינקלוס: היספק להון. והשיבו השם יתברך: הניד ה' תקצר. נמצא, שבחינת יד הגדולה היא יכולה להספיקם. נמצא, שבחינת הסתפקות הוא בבחינת יד הגדולה, ועל ידי מעשר הוא בבחינת הסתפקות, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי יש לו מנה - מבקש מאתים וכו', וכל מה שיש לו אין מספיק לו, אבל במעשר בתיב (מלאכי ג): הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחוננוי נא בזאת וכו' עד בלי די. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לב): עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. נמצא, שעל ידי מעשר נעשה בחינת הסתפקות, שהוא בחינת יד הגדולה כנ"ל, ועל ידי זה השם יתברך מושיט ידו ומכסה עליו ונצול משונאים כנ"ל: שויתתי ה' לנגדי תמיד - בחינת מתנגד:

רכב צריך

להיות תמיד בשמחה ולעבד ה' בשמחה. ואפלו אם לפעמים נופל מפרדתו, צריך לחזק עצמו בימים הקודמים,

והלביש את גאותו כדי להשרות שכינתו בבית המקדש כדי לגלות מלכותו. וזה בחינת (תהלים צג): ה' מלך גאות לבש - שבביכול בשביל לגלות מלכותו הלביש וצמצם את גאות שלו, כדי שנוכל לסבל קבלת על מלכותו עלינו. אבל בשישראל חטאו לפניו, אזי כביכול הראה ונלה השם יתברך את גאותו ונאוננו, ולא רצה להלבישו ולצמצמו עוד, ומפילא נחרב הבית המקדש, כי לא היה יכול לסבל כנ"ל. וזה: בצע אמרתו - בוע פורפירא דילה, שקרע את הלבוש שלו, הינו שקרע את הלבוש והצמצום הנ"ל בחינת גאות לבש הנ"ל, ומפילא נחרב הבית המקדש, כי מאחר שקרע ובטל את הצמצום והלבוש, שוב אין הבית המקדש יכול לסבל גאותו ונאוננו, כי הן השמים ושמי השמים לא יכללוהו, כנ"ל:

עוד שמעתי בשמו לענין הנ"ל, שהלביש וצמצם את גאותו כדי לגלות מלכותו, שהזכיר אז מה שאמר ביום שלפניו. והענין, שיראה בחינת מלכות הוא בחינת הכנעה, וזה שכתוב (דברים י): מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה - שהשם יתברך מקטין את עצמו, כביכול, ושואל מהם יראה, כי "שואל מעמך" הוא בחינת הכנעה ושפלות, כמו השואל ומבקש מחברו. כי יראה הוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ'): אלמלא מוראה של מלכות (פמובא בגר כמה פעמים), ומלכות הוא בחינת עני והכנעה, כי אין מלך בלא עם, שזהו בחינת עניות דלית לה מגרמה כלום (פמובא במקום אחר), הינו שמדת המלכות אין לה מצד עצמה כלום, ב"אם על ידי העולם נתגלה מדת המלכות, כי אין מלך בלא עם. נמצא, שמדת המלכות, שהיא בחינת יראה, היא בחינת עני והכנעה. ועל כן בשעת מתן תורה, שרצה השם יתברך לגלות מלכותו ויראתו, הכניע את עצמו השם יתברך לישראל, כביכול, ובקש מהם שיקבלו מלכותו, והבטיח להם כמה הבטחות, כמו שכתוב (שמות יג): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכו', שכל אלו ההבטחות הם בחינת הכנעה, וכל זה היה בשביל לגלות מלכותו ויראתו, כמו שכתוב (שם ע): ובעבור תהיה יראתו על פניכם וכו', כי כל זה היה בשביל היראה, שהיא בחינת מלכות כנ"ל, כי השם יתברך מקטין את עצמו בשביל לגלות מלכותו כנ"ל. וזהו: ה' מלך גאות לבש. ה' מלך, הינו כשרצה השם יתברך לגלות מלכותו, אזי גאות לבש, שהלביש וצמצם את גאותו והקטין את עצמו כביכול כנ"ל:

גם שמעתי, שאמר אז דברי צחות לדרשן אחר, שישב על שלחנו אז: בצע אמרתו - שאומר תורה בשביל בצע וממון:

עוד מעין הנ"ל. שמעתי בשמו, שאמר על פסוק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו (ירמיה כג) - כי בשאדם מקטין את עצמו, אז השם יתברך גם כן מקטין את עצמו, אבל כשהאדם מתנאה ומתגדל, אזי השם יתברך גם כן מראה גאותו ונגדלו. וזהו: אם יסתר איש במסתרים - שבשאהאדם מקטין ומסתיר את עצמו במסתרים, דהינו שמסתיר ומעלים ומקטין את עצמו בענוה ושפלות, אזי ואני לא אראנו - שאני גם כן מראה עצמי

האור, נמצא שעקר קיום השכל הוא על-ידי הלחלוחית שבגוף כנ"ל, והלחלוחית הוא על-ידי הראה, כמובא (כתב ת"ג דף כו:): אלמלא בנפי ראה דמנשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא. וזה בחינת (שמות כח): והיו הכרובים פורשי כנפים על הכפרת - כפרתא דלבא (וזה פנחס דף רלד). נמצא, שעל-ידי הראה נתקנים הלחלוחית, שלא יתנבש על-ידי הלב, ועל-ידי זה קיום השכל, שהוא בחינת נר דולק על-ידי הלחלוחית כנ"ל, ועל-ידי השכל על-ידי זה נעשה הבטחון כנ"ל. נמצא ששלמות הבטחון הוא על-ידי שלמות הראה כנ"ל. ואזי יכולין לעשות מהצפצופה, דהינו הקול היוצא מהקנה, שהוא רק קול פשוט וצפצופה, שיהיה נעשה דבור על-ידי המשה מוצאות הפה שמתהכים הדבור, כי עקר ההבדל שיש בין אדם לחי הוא על-ידי חתוף הדבור, שהוא גדר האדם שהוא מדבר, בבחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם. ועקר ההבדל הוא חתוף הדבור, דהינו שהאדם עושה מהצפצופה וקול חתוף האותיות והדבור, כי גם בהמות ועופות יש להם קול וצפצופה, רק שאין להם חתוף האותיות והדבור, וזהו גדר האדם, שיכול לחתוף הדבור כנ"ל. ולבוא לבחינת גדר אדם הוא על-ידי צדקה, בבחינת (בראשית א): נעשה אדם. וכתוב (רות ב): שם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו' - מה התם צדקה, אף כאן צדקה, כמו שכתוב בזהר (הובא לעיל בס"ל). הינו, שעל-ידי צדקה נעשה בחינת אדם, שהוא בחינת דבור כנ"ל. וזהו (ר"ה ו): בפיד - זו צדקה, כי על-ידי צדקה נעשה הפה, דהינו הדבור, שהוא בחינת גדר האדם, בבחינת: מי שם פה לאדם. ועקר הצדקה הוא על-ידי הבטחון, בבחינת (תהלים לו): בטח בה' ונעשה טוב. כי אם אין לו בטחון, אינו יכול לעשות צדקה כראוי, כי מתירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה, ועקר הצדקה הוא על-ידי בטחון, שבטח בה' שלא יפסיד ולא יחסר על-ידי הצדקה כלל, כי השם יתברך יברכו בגלל הדבר הזה וכו'. נמצא, שעל-ידי הבטחון, שהוא על-ידי השכל, על-ידי זה עושין צדקה, ועל-ידי זה נעשה הדבור כנ"ל. וזה בחינת (תהלים סט): נחר גרוני פלו עיני. הינו כשאין השכל בשלמות, בחינת פלו עיני, דהינו השכל, ואזי אין לו בטחון כנ"ל, בחינת פלו עיני מנחל לאלקי, אזי נחר גרוני הינו שאין לו חתוף הדבור כנ"ל. אבל פשיש לו בטחון ועושה צדקה כנ"ל, אזי יכול לעשות מקול הצפצופים דבורים כנ"ל. וזה בחינות (קהלת יב): ויקום לקול הצפור וישחו כל בנות השיר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנב), שכל השירות דומות עליו כשיחה, הינו שיהיה נעשה מצפצופים ושירות שיחה ודבור כנ"ל. וזהו בחינת מה שמספרין על הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה, שהיה שומע דבורים מקול הכנור, כי היה עושה מצפצופים דבורים כנ"ל:

רכו מה

שהרשעים על-פירב הם מומרים נגונים של יללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערב-רב, ואמא דערב-רב

שהיה מזריח לו איזה הארה קצת. כמו שאנו רואים, שבמה סומים מחזיקים עצמן באיש אחד שאינו סומא, ומאמינים בו והולכים אחריו, וגם הסומא מאמין למקלו, שהולך אחר מקלו אף שאינו רואה כלל. מכל-שכן שראוי לילך אחר עצמו, דהינו מאחר שבנימים הקודמים הזריח לו קצת והיה מתחזק ומתעורר לבו להשם יתברך, אף שעכשו נפל מזה ונסתמו עיניו ולבו, עם כל זה ראוי שיאחז בנפשו הקודמים וילך אחריהם, דהינו כמו שאז היה מתעורר לבו להתחזק בעבודתו יתברך, כן גם עכשו יחזק לבו מאד, וילך אחר ההתעוררות והזריחה שהיה לו אז, אף שעכשו נפל מזה כנ"ל, עד אשר בקצת ימים יערוו ה', ויחזר ויזרח לו אורו יתברך, אמן: (עין בסוף הספר מה שצריך לזה)

רכג בשהצדיק

צדיק לבקש מאת השם יתברך, יכול להיות שלא ימלאו בקשתו, כי זמנין דשמע וזמנין דלא וכו' (וזהו וירא דף קה). אבל יש צדיק שיכול לגור ולומר: אני אומר שיהיה כן. וזה בחינת (במדבר ו): פה תברכו וכו' אמור להם - הינו שאני אומר שיהיה כן: יברכה ה' וישמרך וכו', אמן:

רכד אפלו

הרחוקים מן הצדיק, הם מקבלין חיות והארה מן הצדיק על-ידי שמכסה עליהם, כמו האילן, שיש לו ענפים וקלפה ועליו, וכלם שואבין חיות מן האילן, ויש עשבים שרחוקים מן האילן, ונדמה שאין מקבלין חיות מהאילן, ובאמת גם הם מקבלין חיות ממנו, כי האילן מגן עליהם ומצילן מן השמש. כן יש אצל הצדיק בחינת עליו וענפים וכו', כמו שמבאר במקום אחר (בס"ל סו אות א), ואפלו הרחוקים מקבלין חיות ממנו על-ידי שמכסה עליהם, כמו האילן כנ"ל:

רכה דע

בשהראה בשלמות, על-ידי זה הבטחון בשלמות. כי עקר הבטחון בשלמות הוא על-ידי השכל, כמו שכתוב (תהלים קמח): עיני כל אליך ישברו. עיני, זה בחינת השכל, כמו שכתוב (בראשית ו): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. ולפי השכל כן הוא הבטחון, כי יש במה מעלות ומדרגות בבטחון עד אין סוף, בבחינת (ישעיה כו): בטחו בה' עדי עד, והכל לפי השכל כנ"ל. ועקר השכל - על-ידי הראה, כי עקר השכל הוא על-ידי הלחלוחית העולים אל המוח, שהם בחינת השמן, והמח היא הפתילה, והנשמה שבמח הוא

ואיתא במדרש (בראשית פ' פד): מגורי אביו - שהיה מגיר גרים כמו אבותיו, כמו מגיורי אביו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): וישב יעקב - בקש יעקב לישב בשלוח, מיד קפץ עליו רגזו של יוסף. הינו מחמת שיעקב היה מגיר גרים, בחינת מגורי אביו, על-ידי-זה לא היה יכול לישב בשלוח, כדי שיהיו הגרים באמת, ואם יהיה לו שלוח, לא יוכל לעשות גרים, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח כנ"ל:

רכט דע

שיש עצים, שבשעושין מהם מטה הם מסגלים להולדת בנים ולגדולם, וכן להפך, יש שאינם מסגלים וכו'. וזה מרמז בפסוק: שאול שאל האיש לנו ולמולדתנו (בראשית טו), ואיתא במדרש (בראשית פ' צא): אפלו עצי עריסותינו גלה לנו. כי על-ידי עצי המטה, על-ידי-זה סגלת ההולדה כנ"ל:

רל דע

מי שיש לו עינים לראות, יכול לראות ולהפיר בפנים של התלמיד מי הוא רבו, ובלבד שראה רבו פעם אחת, כי (קולת ח): חכמת אדם תאיר פניו. נמצא כשהתלמיד מקבל חכמת רבו, הוא מקבל פניו. ובשביל זה צריך להסתכל בפני רבו בשעה שמקבל חכמתו, כמו שכתוב (ישעיה ל): והיו עיניך רואות את מוריד. כי החכמה הוא בפנים כנ"ל, ועל-כן כשמסתכל בפני התלמיד יכול לידע מי הוא רבו כנ"ל:

רלא בשעה

שאומרים "וצבא השמים לך משתחוים", ראוי להתפלל על כל דבר, כי כל הרפואות - על-ידי פחות הגלגלים, שהם צבא השמים, וכל אחד נותן פח באיזה סם ועשב השוף לו, ומהם מקבלים הסמים והעשבים פח לרפאת, וכשצריכים רפואה מתחברים כמה פחות מהגלגלים, שזה נותן פח בעשב זה, וזה בעשב אחר, וכיוצא, ומתחברים כלם ועושין מהם הרפואה לרפואה. על-כן טוב לבקש מהשם יתברך בעת שאומרים וצבא השמים וכו', שאז באים כלם להשתחוות ולתן שבת והודיה אליו יתברך, שיצוה השם יתברך להם, שימשיכו אלו הפחות הצריכים לרפואתו בתוך חתיכת לחם או בדבר אחר, ויתרפא ממילא. אמר, בן יהי רצון:

(עין ענין זה באריכות בלקוטי תנינא, בסימן א)

היא לילית, שהיא מוללת תמיד, ועל-כן הם עושים נגונים של יללה כנ"ל. ומה שדרך בני-אדם למשך אל נגונים הללו, כי יניקתם מבחינת: ועיני לאה רבות (בראשית כט), מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): יהי מארת - חסר, דא לילית (ת"י תיקון מד דף עט), ועקר הנגון הוא מבחינת שבט לוי, שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כט): הפעם ילדה אישי אלי, כי על-ידי שנולד לוי, שהוא סמרא דנגונא (והר שמות דף טו), על-ידי-זה בחינת ההמשכה, שילוח ומשך אליה, ועל-כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת ועיני לאה רבות, יש לו פח למשך, בבחינת הפעם ילדה כנ"ל. וכשמזמרים אלו הנגונים הנ"ל בשבת, על-ידי-זה מעלין אותם, כי בשבת נשלם האור, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כג): פסיעה גסה נומלת מאור עיניו וכו' ומתדרא לה בקדושא דבי שמשא. נמצא, שבשבת האור בשלמות, בבחינת פוסעים בו פסיעה קטנה. ואז מעלין הנגונים הנ"ל, שיניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על-ידי שבת, שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל:

רכז שמיעתי

בשמו, שספר בשם צדיק אחד, שדרש בבית-הכנסת, שמה שאומרים בשעוברין על הקוצרים: ה' יעזר (באך פאמיש בלע"ז) - כי יש רשעים, שהם מגלגלים בעשבים הגדלים על הנגות, ואין להם עליה, כי אין קוצרין אותן העשבים. וזה בחינת (תהלים כט): יהיו בחציר נגות וכו', שלא מלא כפו קוצר וכו', ולא אמרו העוברים ברפת ה' וכו'. כי אין קוצרין אותן, ואין אומרים עליהם ברפת ה' בשעה שעוברין עליהם, ועל-כן אין להם עליה. אבל אותה התבואה שקוצרין, אומרים העוברים ברפת ה' כנ"ל, ועל-ידי-זה יש לה עליה:

רכח דע

שבשעהקדוש ברוך-הוא מסתכל בנשמה, שתוכל להתזיר בני-אדם בתשובה ולעשות גרים, אזי הוא יתברך בעצמו בכיכול מבקש ורואה שיהיה מחלקת עליו, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח ולא בימי שלמה (יבמות כד) משום שלחן מלכים, כי אז אינן מתגזרין מאהבה, רק מחמת שרואין גדלת ישראל. ועקר הגרים הוא כשמתגזרין בעת שישראל סחופים בעני ודחק, כמו שכתוב (ישעיה נד): מי גר אתך - בעניויתך וכו' (שם בנמרא). ועל-כן בהכרח שיהיה מחלקת על מי שמחזיר בני-אדם למוטב ומגיר גרים, כדי שלא יהיה לו שום שלוח, כי אז מי שמתקרב אליו הוא באמת, ואזי יכול לגיר גרים באמת, לא משום שלום ונחת, כנ"ל. וזהו: וישב יעקב בארץ מגורי אביו,

רלב בשעה

שאומר: הללו את ה' מן השמים וכו', הללוהו כל מלאכיו, הללוהו כל צבאיו וכו'. אזי האדם קורא לבלם ומצוה לבלם, שיהללו את ה'. ומזה ראוי לאדם להתעורר לתפלה בכונת הלב, מאחר שבתפלתו קורא לכל העולמות להללו ולשבחו יתברך:

רלג בשמותגברים

על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול מזה, והוא יקר מאד בעיני השם יתברך, במשל שיש אצל המלכים לפעמים ביומא דפגרא, הם מניחין פמה חיות שינצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים, ויש להם תענוג גדול מן הנצחון. כמורכב המחשבות הם באים מבחינת החיות, ומחשבות קדושות הם בחינת חיות טהורות, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות, ומניחים בכונה מלמעלה שינצחו זה עם זה, ויש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם:

הבלל, שאי אפשר בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. על-כן בקל יכולין לגרש מחשבות רעות, רק בשב ואל תעשה, דהינו שלא לחשב אותו המחשבה, רק לחשב איזה מחשבה אחרת: בתורה או עבודה או אפלו משא-ומתן, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר מבאר במקום אחר (לעיל בס"י עב), שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות, כי אין זה מועיל כלל, אדרבא, על-ידי זה מתגברים יותר, רק לבלי להשיג עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או משא-ומתן, ולבלי להסתכל לאחוריו כלל, ועל-ידי זה ממילא תסתלק:

רלד דע

שספורי מעשיות מצדיקים, הינו ממה שארע להם, הוא דבר גדול מאד, ועל-ידי זה נטהר מחשבתו. אבל אי אפשר לספר מעשיות של צדיקים, כי-אם מי שיכול להדמות

עצמו להשם יתברך, דהינו שיכול להבדיל בין אור וחשך כמו השם יתברך, כבכיכול. כי כנגד כל מעשה של צדיק, יש כנגדו רע, דהינו שיש כנגדו מעשיות של רשעים, שגם להם ארע כיוצא בזה, כגון שמצינו, שפינתם עשה דבר גדול שפרח באויר, וכנגד זה יש מעשה של רשע, שגם בלעם פרח באויר, וכן כיוצא בזה, כי הרע לעמת הטוב. וההפרש הוא רק מי שיכול להבדיל בין אור וחשך, זה יודע גדל ההבדל וההפרש שבין מעשיות של צדיקים למעשיות של רשעים, כי זה מסטרא דקרשה על-ידי תפלתו, כמו שכתוב באלישע (מלכים-ב ח): ספרה נא לי הגדלות. הינו שעשה הנסים על-ידי תפלה (מגילה כו). אבל מעשיות של רשעים הם על-ידי תחבולות או בשוף או דבר אחר מסטרא-אחרא. נמצא, שעקר ההפרש יודע רק זה שיודע להבדיל בין אור לחשך, הינו בין רע לטוב. וגם מי שאין לו זה הדעת להבדיל וכו', אבל יש לו אמונה שלמה, שמאמין ההבדל שיש ביניהם כנ"ל, גם זה יכול לספר מעשיות של צדיקים, אבל צריך שתהיה האמונה אמונה שלמה ברורה מאד, עד שעל-ידי האמונה יהיה דומה לו כאלו ראה הדבר שמאמין בעינים ממש, בחינת סתים ונליא, כמוכא במקום אחר (לעיל בס"י עב). וזה שמוכא במדרש (בראשית פרשה ב): להבדיל בין האור ובין החשך: אור - אלו מעשיהם של צדיקים. חשך - אלו מעשיהם של רשעים. הינו, שמעשיות של צדיקים הם בחינת אור, ולהפך מעשיות של רשעים הם בחינת חשך, ומי שיכול להבדיל בין אור לחשך, יכול לספר מעשיות של צדיקים כנ"ל, ועל-ידי זה נטהר מחשבתו, גם נצול מצרות. כי בלבול הדעת הוא בחינת מחין דקטנות, ומזה באין צרות, כי מחין דקטנות הם בחינת דינין, וספורי מעשיות של צדיקים הם בחינת מחין דגדלות, כמו שכתוב: ספרה נא לי את הגדלות. בחינת המאור הגדול, ועל-ידי זה נטהר מחשבתו ממחשבות רעות, שהם נמשכין ממחין דקטנות, ועל-ידי זה ממתיק הצרות והדינים, שכלם הם מבחינת מחין דקטנות כנ"ל:

גם צריך לידע איך לספר המעשה. כי בכל מעשה יש צמצום, וגם בשרוצה לטהר מחשבתו על-ידי ספור המעשה של הצדיק, נמצא שנעשה אצלו מהמעשה ומהספור, שהוא דבור, נעשה אצלו מחשבה, ובדאי צריך שיהיה זה הצדיק שמספר מסנו גבוה מסנו, כדי שיהיה מעשיות של אותו הצדיק בבחינת מחשבה אצלו, על-כן צריך לידע ממי לספר ואיך לספר, ואזי נטהר מחשבתו ויכול לעלות אל עולם המחשבה, שזה נקרא עלית העולמות, כי המחשבה גבוה מאד, ומי שרוצה לכנס אל עולם המחשבה, צריך לשתק, ואפלו אם ידבר אז דבור הגון, הוא מפסיד המחשבה, כי המחשבה הוא דבר גבוה מאד, שאפלו דבור הגון מפסידה. וזה בחינת (מנחות כט): שתק, כך עלה במחשבה - שלעלות אל המחשבה צריך לשתק, ואפלו אם ישתק ולא ידבר כלל, עם כל זה יש בלבולים שמבלבלין המחשבה ומונעין אותה, ועל זה צריך טהרת המחשבה, וזה על-ידי ספורי מעשיות כנ"ל:

רלו עקר

הנגון והכלי שיר הביא לוי לעולם, כמובא בזהר (שמות דף יט), שעקר הנגון מסטרא דלואי. וזה שאמרה לאה: הפעם ילדה אישי אלי (בראשית כט) - שענתה הפעם שנולד לוי, שעל-ידו בא בחינת הנגון וכלי שיר לעולם, הפעם ילדה אישי אלי בודאי, כי התחברות שני דברים הוא על-ידי נגון וכלי שיר, והבן. וזה בחינת כלי זמר שמנגנין על חתונה: ש'רים ר'דפוני ח'נים (תהלים קיט) - ראשיתבות רחש.

וזה הענין הם דברי צחות, שאמר על עצמו. שהיו נזהגין לתן לו "רחש" המגיע להרב, ופעם אחת עמדנו לפניו בעת שהיה חתנה בעיר, ואמר אז ענין הנ"ל, מענין כלי זמר שמנגנין על החתנה כנ"ל (כי בן היה דרכו בקדש, שעל-פירב היה אומר תורה מעין מה שהיה נעשה ונדבר אז באותה העת, כאשר יתבאר מזה במקום אחר, ואז היו משיחים לפניו מענין "רחש" המגיע לו. ענה ואמר: בודאי מגיע לי רחש, ש'רים ר'דפוני ח'נים).

רלה כששני

אנשים מחלקים ביניהם על איזה ענין, וכשיבוא השלישי, אף שאינו יודע כלל מענינם, אזי יסכים עם אחד יותר מעם חברו - זה מחמת שהאחד סמוך לש'רשו יותר מחברו, כי בודאי אי אפשר שיהיו שווים לו באחד, כי אין שני אנשים שוין, ואם-כן בודאי אחד סמוך יותר, ומזה בא שהוא מסכים עם זה, והבן:

רלט על

ידי מחלקת אי אפשר לדבר. כי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב): אדברה נא שלום. ועל-כן צריך כל אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה ואהבת לרעהו כמנהג, כדי שעל-ידי זה שיש אהבה ושלום, על-ידי זה יוכל לדבר בתפלה. אבל כשאין שלום ויש מחלקת, אי אפשר לדבר. ועל-כן אפלו אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עם כל זה אין השלום בשלמות, על-כן אי אפשר לדבר ולהתפלל, אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו. וזה שאמר דוד המלך, עליו השלום (שם קב): אני שלום, כי אני איש שלום ומצדי היה שלום עם כלם, ועם כל זה: וכי אדבר

ולזכות לזה, שיוכל להדמות אליו יתברך להבדיל בין אור וחשך כנ"ל, הוא על-ידי השגחה, הינו שיצא מטבעיות, שזה בחינת כלליות הקדשה. וזה זכין על-ידי ארץ ישראל, כי ארץ ישראל הוא כלליות הקדשה שבכל הקדשות, כי שם כל העשר קדשות, ועל-כן נאמר בארץ ישראל (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה. כי שם הוא רק השגחה, בחינת (שם כ): השקיפה ממעון קדשך. וזה (תהלים מ): שויתי ה' לנגדי תמיד. הינו כשאני רוצה להשוות ולהדמות עצמי להשם יתברך כנ"ל, אזי לנגדי תמיד. הינו בחינת ארץ ישראל, כמו שכתוב במדרש (תהלים קח): אין תמיד אלא ארץ ישראל, שנאמר: תמיד עיני ה' אלקיך בה:

ודע, שיש שם, שכשרוצין לעשות מלך משתמשין בזה השם. והשם הוא קמה^(ט) - ראשיתבות: ה'שקיפה מ'מעון ק'דשך. וזה בחינת (דניאל ט): מהעדה מלכין ומ'הקם מלכין. וזה שנאמר ביוסף (בראשית לו): והנה קמה אלמתי:

רלה דע

שמי שהולך ונחלק ונופל, ואזי העולם שוחקין ממנו, והוא מתבייש מזה, זה בא על-ידי שפנים בשמחת יום טוב. כי יום טוב נקרא רגל, וגם נקרא מועד, ועל-ידי שפנים בשמחת יום טוב, נעשה מזה רגל מועד, על-כן רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין הוא בחינת השמחות נפולות מפנים שמחת יום טוב, ועל-כן מתבייש, כי עבודה זרה נקרא בשת (הושע ט), והמבזה את המועדות כאלו עובד עבודה זרה (פסחים קיח), על-כן באה עליו בושה. ולפעמים הוא לו לכפרה, ולפעמים אין נתכפר לו בזה, רק כדי להזכירו שישוב:

רלו מי

שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי, על-ידי זה זוכה שיעלה לגדלה לסוף ימיו, וכל מה שנחשב לגדלה באותו הדור, הוא עולה לגדלה זו. כגון בדור הזה, שעקר הגדלה והכבוד הוא בשמחזיקין אותו לצדיק מפרסם, אזי זוכה שיתקבל בסוף ימיו למפרסם גדול, אף שבאמת אינו בן, רק שהוא איש כשר פשוט, ונותנין לו שברו קדם שיצא מן העולם, ואחר-כך וכו':

(א) עין ויקהל משה פרשה קמא.

גם בעצמו, שההתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, אזי בודאי אינו משגיח על ממונו ואינו רוצה כלל עשירות:

רמא בשיש

דינים, חס ושלום, אזי המדת הדין היה מכלה את האדם, חס ושלום. אבל המדת הדין אין לה כח לכלות לגמרי, כמו שאמרו רבותינו וברונם לברכה (ספ"ח ט): חצי פלים והם אינם פלים. אבל האדם יש לו כח לכלות לגמרי את חברו, חס ושלום, ועל-כן בשיש דינים על אדם אחר, חס ושלום, ובא אדם אחר ועומד וחולק עליו, אזי מדת הדין מסתלק ממנו, כי הם רוצים יותר שינקם בו האדם, כי יש לו כח כנ"ל. על-כן מי שהוא צדיק גדול ומשגיח בתקון העולם, הוא חולק לפעמים בכונה על צדיק אחר כדי לסלק מעליו מדת הדין כנ"ל, כי יסמכו עליו שהוא ינקם יותר, אבל אחר-כך הוא עושה ברחמים, ואינו עושה יסורים לאותו הצדיק: וזה פרוש: פינתם בן אלעזר וכו' השיב את חמתי וכו' בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי וכו' (במדבר כח). הינו שפינתם השיב את חמת ה' וסלק מדת הדין מישראל על-ידי שהוא לבש נקמה לנקם בהם, על-כן נסתלקו הדינים כנ"ל. וזה מחמת כי הדינים אינם יכולים לכלות וכו', על-כן הם רוצים יותר כשאדם רוצה לנקם כנ"ל. וזה: ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. הינו שבזה מודיע לנו התורה גדל הטובה שעשה פינתם לישראל בקנאו את קנאתו ותברך ולבש נקמה לנקם בהם, שבזה עשה להם טובה גדולה. והטעם הוא, כי ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, הינו שבקנאתי, במדת הדין שלי, איני מכלה את בני ישראל, כי מדת הדין אין בה כח לכלות כנ"ל, אבל האדם בשונקם יש לו כח לכלות לגמרי, חס ושלום, על-כן עשה פינתם טובה נפלאה לישראל במה שלבש קנאה לנקם בהם, כי על-ידי-זה רפתה מישראל כח הדינים, בהשכם שפינתם ינקם בהם ביותר, כי פינתם הוא אדם, שיש לו כח לנקם יותר לכלות לגמרי, חס ושלום, וכנ"ל, ועל-כן על-ידי-זה השיב פינתם את חמתי וסלק מדת הדין כנ"ל. אבל באמת פינתם בודאי היה רחמן, ובודאי אחר-כך הקל הדינים מעליהם:

[ק"י תקס"ו]

רמב דיע

שיש בחינת אריך אנפין בקלפה (עי' ע"ה שער הקליפות פ"ג), וכי שפוגע באשה מבחינה זו, קשה לו להנצל מהרהור, ואף אם יעצים עיניו, אף-על-פי-כן בכל צד שיפנה תודמן לו, כי היא בחינת אריך אנפין של הקלפה, שהם פנים ארבים, ועל-כן בכל צד שיפנה תודמן לו:

המה למלחמה, הינו שאף שאני שלום, עם כל זה אי אפשר לדבר מחמת המלחמה והמחלוקת שהם חולקין עלי כנ"ל:

והנה כל הדבורים הם משלום כנ"ל, ועל-כן מי שהוא בבחינת שלום, יכול לידע כל הדבורים של כל העולם, כמו הקדוש-ברוך-הוא שנקרא שלום, שהוא יודע כל הדבורים של כל העולם, כמו שכתוב (עמוס ד): ומגיד לאדם מה שחוו. כי כל הדבורים באים משלום כנ"ל. וזה אותיות "שלום" - ראשי-תבות: ו'מגיד ל'אדם מ'ה ש'חו':

כל הדבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות הרבה, מדבר הרבה, וכן מי שנתקרה ואין בו חמימות, אין יכול לדבר, כי הדבור הוא מחמימות, כמו שכתוב (תהלים לב): חס לבי בקרבי בהיגיי תבער אש דברתי בלשוני. והוא שלהובא דנורא וכו':

רמ כל

ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת. ועל-כן כשמקרב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו, הן עשירות או בנים. אבל כשהוא רחוק מהצדיק, אזי בא לו בקשי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל-כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל ההשפעה מהצדיק, מחמת שהוא רחוק ממנו, ועל-כן נמצא בזה חלוקים רבים, לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה, ונשאר העשירות ליושרשין, ולפעמים הוא מת על-ידי-זה שמקבל עשירות ונשם אויב את העשירות, וכן חלוקים רבים. והוא כמו, למשל, כשאחד רוצה להגביה משא כבד, והוא מכניס כל כחו להגביה המשא מחמת שבבדה מאד, ולפעמים מגביה המשא, אבל מחמת גדל הכח שהכניס בזה, נעקרו ונתלשו מעיו בקרבו, עד שמת מחמת זה. אבל יכול להיות שאף-על-פי-כן נשאר המשא בידו, ולפעמים מחמת שנתלש בקרבו, נפל גם המשא מידו. נמצא, שזה מת מחמת שהגביה המשא ונשם אצלו אפלו לבניו. כמו-כן בהנ"ל, מחמת שהמזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה, מחמת שהוא רחוק ממנו, מחמת זה יכול להיות במה חלוקים כנ"ל. אבל המקרב להצדיק, אזי אין המזל צריך לעשות לו כח, מחמת שהוא קרוב אצלו. אבל עם כל זה, לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת, ועל-ידי-זה אויב העשירות. דע, כי זה מחמת שהוא רוצה דבר יקר גבוה מאד, ואף-על-פי דאיהו לא חזו, מזלה חזו (פנילה ג), ומחמת שהמזל רוצה דבר יקר ונעלה מאד, על-ידי-זה משליך העשירות מאצלו, כמו מי שנושא משא של נחשת, ורוצה זהב ואבנים טובות ויקרים, אזי משליך הכל ורץ וחוטף את הדברים היקרים. כמו-כן מחמת שנתקרב ורוצה יקר מפז ומפנינים, אזי משליך המזל העשירות בלאחר-יד. מכל-שכן בשזוכה שירגיש

רמה דע

שייש חדרי תורה. ומי שזוכה להם, בשמחתחיל לחדש בתורה, הוא נכנס בהחדרים, ונכנס מחדר לחדר ומחדר לחדר, כי בכל חדר וחדר יש פמה וכמה פתחים לחדרים אחרים, וכן מאותן החדרים - לחדרים אחרים, והוא נכנס ומטיל בכלם, ומלקט משם אוצרות וסגלות יקרות וחמודות מאד, אשרי חלקו. אבל דע, שצריך לזהר מאד לבל יטעה בעצמו, כי לא במהרה זוכין לזה, כי יש פמה וכמה חדושיין שאינם באים משם, רק מהיכלי התמורות, כי את זה לעמת זה עשה אלקים. ואף שנדמה לאדם להשגה גדולה, אף-על-פי-כן גם שם יש חדושים נאים שנדמין להשגות. וגם בזה יש פמה בחינות, כמו, למשל, בשבותבין תבת אדם, יודעין שזה מרמוז על דמות האדם, אבל הוא רק ברמוז בעלמא, כי אין כתוב שם שום ציור האדם. ויש שמצדיקין על הנגר ציור האדם, ושם נגלה יותר קצת דמות האדם. ויש שמנסרין ציור האדם מחתיכת עץ, ושם נתגלה עוד יותר ציור האדם. אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם ממש, רק האדם בעצמו הוא האדם באמת. כמו-כן יש פמה חדושיין של תורה, שהם רק כמו פנקס וכמו שכותבין תבת אדם לכה, כי התורה היא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר ט): זאת התורה אדם. ויש שהוא נכנס לפנים מזה, אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם כנ"ל, רק בשזוכין אל התורה בעצמו, והו בחינת אדם באמת, וזהו: זאת התורה אדם - זאת התורה דיקא. הינו, רק זאת התורה האמתית הוא בחינת אדם:

ידע, שכל אדם קדם שמשגי בתורה השגה של אמת, צריך לילך בהכרח דרך אלו היכלות התמורות, אבל הפלל - שאסור לטעות בעצמו לסבר, שכתב בא אל ההשגה הראוי, כי אם יסבר כן, ישאר שם, חס ושלום. אבל בשידע, שעדין לא התחיל לכנס לחדרי תורה האמתיים, אזי יתחזק בעבודת השם, וירבה בתפלות ונפציר, עד שיפתחו לו שערי הקדשה באמת, ואז יראה ההפרש. ואפלו אם עשה עבודות ותעניתים וסגופים בשביל השם ותברך ואחר-כך זכה לחדושיין, אף-על-פי-כן אל יעמד על זה לסבר שהם השגות של אמת הנ"ל, כי אפלו להדמויות של היכלי התמורות צריך עבודות ותעניתים, ואפלו בתאוות עולם הזה יש דגמא לזה, כגון, למשל, בשעושיין שחוק וקומעדיע, אזי נוסע אחד ומכריז והושב כל הדברים שיעשו על הקומעדיע, ואף שהוא תאוה לשמע, אף-על-פי-כן אין זה השחוק בעצמו. וכן בשבא לחדר שעושיין שם הקומעדיע, יש שם מציר על הטבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר בעצמו. ואפלו בשבאים לשם לפנים, עומד לין אחד ועושה כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הפעל קומעדיע הוא עושה אחריו בלצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועקר הוא השחוק בעצמו שעושיין שם. וכמו-כן תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי

ידע, שצדקה הוא סגלה גדולה ומועלת מאד להנצל מהרהורי נאוף, אך אף-על-פי-כן אסור לסמוך על זה ולהיות מערב עם הנשים ולהרבות שיחה עמהם, חס ושלום, רק שאינו מזיק לו כל-כך. וזהו (אבות פ"א): ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. הינו שאף שאתה עושה צדקה ועניים הם בני ביתך, אף-על-פי-כן אל תרבה וכו' כנ"ל. אבל אין האסור רק שלא ירבה, אבל מה שהוא מכרת, אין מזיק לו, וזה נעשה על-ידי הצדקה, שהיא מצלת מהרהורים של נאוף, שהם בחינת אבי אבות הטמאה, בחינות מת, וצדקה מצלת מהם בבחינת (משלי ט): וצדקה תציל ממות, השם יצילנו:

רמג דע

שייש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול לסבל קדשתו, על-כן הוא מתעלם מאד, ואין רואים ממנו שום קדשה ופרישות יתרה, זה מחמת גדל קדשתו מאד. וזה בחינות: כל השירים קדש, ושירי-השירים קדש-קדשים (ידים פ"א). נמצא, ששירי-השירים הוא קדוש מאד, יותר הרבה מכל הספרים. והנה מציינו ששלמה המלך, עליו השלום, חבר שלשה ספרים: משלי, קהלת ושירי-השירים. ובאמת משלי וקהלת הם כלם מלאים מוסר ויראת-שמים מאד, ומצינו בהם תבות קדשה וטהרה כמה פעמים, אבל בשירי-השירים אינו נמצא תבות קדשה וטהרה כלל. פוק עין ותשכח, שבכל ספר שירי-השירים אין נמצא שם בכל הספר שום תבות קדש וטהור. וזה מחמת גדל עצם קדשתו אינם רואים שם שום קדשה, על-כן אינו נמצא שם תבות קדשה וטהרה כלל:

רמד מי

שהוא מערב בין העבו"ם, דהינו שיש לו עסקים ומשא-ומתן עמהם, צריך לשמר עצמו מאד מאד שלא יזיק לו, כי בקל יוכל להתפס בראשיתם, חס ושלום, לחלק עצמו ממדרגת יקרותו שיש לו, כי לא די להאדם שהוא בעולם הזה השפל, אשר מלאכים אין להם כח לעמד בזה העולם, כמו שמצינו שפעם אחת באו מלאכים בזה העולם ונלכדו מאד (וזה בראשית דף טז). אבל באמת ישראל יש להם כח יותר ממלאכים, והם יכולין לעמד בזה העולם ולהתגבר על העולם הזה ולהדבק בהבורא ותברך שמו, אבל להיות גם-כן מערב עם העבו"ם, זה קשה מאד, על-כן צריך לשמר עצמו מאד מאד להיות כיתר חזק כל ימט ממדרגת בשרותו ויהדותו:

מוהר"ן

יתברך, זאת הרשימו נתעוררת בעת שמספרין מהצדיק, והיא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול:

רמט עקר

הגבורה - בהלב. כי מי שלבו חזק, ואינו מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות ולכבש המלחמות על-ידי חזק ותקף לבו, שאינו מתירא ורץ לתוך תקף המלחמה. וזה בחינת (אבות פ"ד): איזהו גבור הכובש את יצרו. וזה בחינת גבורות שמשון, שנאמר בו (שופטים י"ג): ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאל. שבאותן המקומות צלחה עליו רוח ה' ולבש גבורה, דהינו שבא לו חזק ותקף גבורה בלב, ועל-ידיה עשה גבורות נוראות:

רנ דע

שכל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון הדעת, כי מי שיש לו דעת, ויודע שהכל בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי ה' נתן ו ה' לקח (איוב א). ואף-על-פי שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים שבאים מחמת ההרפכה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף, והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף, ומחמת שנגשרה הנשמה בהגוף בקשר אמיץ וחזק, על-בן בהכרח מרגיש היסורים בעת הפרוד, אף-על-פי-כן היסורים קלים מאד ונוחים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור שהכל בהשגחה מהשם יתברך, ומכל-שכן שאר מיני צער ויסורין, שאין מרגישים כלל בשום לו דעת כנ"ל. ועקר הצער מהיסורין, הוא מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין:

וזה עקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת שנפלו מהדעת ותולין הכל בטבע ובמקרים ובמזל, ומחמת זה יש להם צער ויסורין כנ"ל, וזה בא להם מחמת שהם שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם, מחמת שרואין שעתם מצלחת מאד, וישראל נבזים ושפלים, על-בן הם לומדים מהם ותולין הכל בטבע ומקרה, ומחמת זה בעצמו יש להם יסורים, כי אלו היה להם דעת שהכל בהשגחה, לא היה להם יסורים כלל כנ"ל. ובאמת ישראל הם למעלה מהטבע, רק בשיהם חוטאים, חס ושלום, אזי נופלים אל תחת הטבע, כמו העכו"ם שהם תחת המזל והטבע, ואזי יש להם גלות וצער, חס ושלום. ועקר הצער והגלות שלהם הוא רק על-ידי זה בעצמו שאין להם דעת ותולין בטבע. וכשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לרחם על ישראל ולהושיעם מגלותם ולעשות קץ וסוף מהמצר להם, אזי ממשיך עליהם השגחה, ואזי מכניע ומבטל הטבע והמזל שהיה מחיב שיהיו

שנדמה לו שנגנס לפנים ולפני ולפנים, ועדין עומד בחוץ לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת. והצדיק הגדול מאד, אף בשוובה להשיג השגות גדולות של הקדשה באמת, אף-על-פי-כן אינם נחשבים בעיניו לכלום, לגדל עצם הפרתו את גדלות הבורא יתברך. על-בן הוא משתדל ומתחזק בכל פעם, שיתחיל השם יתברך להראות לו אור התורה, באלו לא התחיל להשיג בכל מימיו:

רמו לפעמים

צריך האדם שיהיה לו גדלות, כמה שכתוב: ויגבה לבו בדרכי ה' (דהי"ב י"ז). והוא מועיל כמו תענית, כי כשצריך לבוא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי צריך לשכח את חכמתו שמקדם. וכמו שמצינו (כ"ט פה), שרבי יורא התענה כדי לשכח תלמוד בבלי, כי היה צריך לבוא להשגה יותר גדולה, שהיא תורת ארץ-ישראל. והגדלות מועיל כמו התענית הנ"ל, כי על-ידי הגדלות שוכח גם-כן את חכמתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ט"ו): כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו. אך צריך לזה חכמה יתרה, כי בודאי גדלות הוא אסור גדול מאד, ואם יתנאה באמת, בודאי חכמתו תסתלק ממנו לגמרי, ולא יבוא להשגה, ויהיה נעשה שוטה ממש, אך צריך לזה אמונת יתרה איד להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות רק כדי לשכח חכמתו שמקדם, שהוא צריך לשכח כנ"ל, ואף-על-פי-כן יהיה ענו באמת:

רמו איתא

בוהר הקדוש (רעיא מהומא צו דף כ"ז), ש"תיקון" הנאמר בש"ס הוא בחינת מחסר תקון, דהינו שגחסר הנון של "תיקון" ונעשה "תיקון". ודע, שזאת הנון פשוטה, כשגחסרת מהתיקון ונעשה בחינת תיקון כנ"ל, אזי היא נשפלת ונכפפת, ונעשה מזה בחינת "קינות" שהוא אותיות "תיקון", רק שהנון נכפפת כנ"ל. השם יגאלנו ויתפכו ה"קינות" ל"תיקון" ויתתקן ה"תיקון" הנ"ל:

רמח דע

שספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול מאד, כי על-ידי ספורים מצדיקים נתעורר ונתלהב הלב בהתעוררות גדול להשם יתברך בחשק נמרץ מאד, כי הרשימו שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו על-ידי עבודתו את השם

על-ידים חלקי ההשגחה והראות, כי ההשגחה והראות נמשך לתוך הדמעות, בבחינות: ושבו העבים אחר הגשם – זה הראות, שהולך אחר הבכי. הינו שהם מחסרים הראות ונוטלים חלק מהראות, נמצא שהראות נמשך לתוך הדמעות כנ"ל:

וזה בחינות: ויבך חזקיהו בכי גדול, הנאמר בעת שחלה (ישעיה לח). בכי גדול דיקא, כי המשיך לתוך הבכי את הראות וההשגחה, שזה בחינות גדול, בחינות תפלה וכו' כנ"ל. וזה מה שנאמר בדרך בעת שפכה על צערו (שמואל א ט): עד דוד הגדיל – שהגיע בכיתו לבחינות השגחה, בחינות גדול כנ"ל, כי על-ידי ההשגחה נצולים מכל מיני צער ויסורי כנ"ל:

שעל-ידי מלחמות, הינו מחלקת, על-ידי-זה נופלים מחשבות של רשעים על אנשים בשרים, הינו מחשבות של כפירות, שנופלים עליהם על-ידי-זה. והתקון לזה – למסר המלחמה על ה', שה' ילחם המלחמה, על-ידי-זה מבטל מחשבות רשעים הנ"ל. אבל דע, שעל-ידי יצדקה שלהם יש ב"ח במחשבתם להתקיים אפלו אם ימסר המלחמה לה', כי יש צדקות שרשעים נותנים, כי מינינו שאפלו מלכי עכו"ם נותנים יצדקה ועושים טובות, כמו שכתוב (משלי כח): לחונן דלים יקבצנו, כמו שפרש רש"י, עין שם:

ודע, שאיש אמת, דהינו שעושה מצוות בשלמות ובכל הדקדוקים בינו לבין קונו, כמו שמדקדק לעשות המצוה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת, שהכל אחד אצלו, בין בשעושה מצוה לפני ה' ובין בשעושה בפני בני-אדם – זה האיש האמת יש לו ב"ח להמשיך לעצמו כל הצדקות, כי אלו הצדקות הנ"ל שהם עושין, היא עומדת רחוקה מהם, ואינה אצלם, כי דרך הצדקה למשך עצמה לאמת, ומחמת שהם רחוקים מאמת, הצדקה רחוקה מהם, וזה האיש אמת מושך לעצמו כל הצדקות, כי הצדקה נמשכת רק אחר האמת. וזה בחינת (ישעיה טז): ויצדקה מרחוק תעמד, כי בשלה ברחוב אמת. הינו שהצדקה עומדת מרחוק, זה מחמת שגבשלה ברחוב אמת, כי מחמת שאין אמת, על-כן הצדקה רחוקה מהם כנ"ל:

וזה שכתוב: ויצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו (דברים ט). הינו כשיהיה לנו בחינות אמת, דהינו לשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לבדו בכל הדקדוקים, כמו שעושה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת כנ"ל, וזה: כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו וכו' – לפני ה' אלקינו דיקא, הינו שגשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לבד, בינינו לבין קוננו, בכל הדקדוקים והפרטים. וזהו: כאשר צונו – הינו בכל הדקדוקים, כאשר צונו השם יתברך, הינו בחינת אמת הנ"ל, שגם בשעושה המצוה לפני השם יתברך לבד, הוא

ישראל נתונים תחת ידם, ואזי מחיב המצר להם, וישראל עולים עליהם על-ידי ההשגחה:

ודע, שזאת ההשגחה הוא ממשיך מסוף העולם, כי לעתיד, בעת הקץ, יתבטל הטבע לנמר, ולא יהיה רק השגחה לבד, כמה שכתוב (ישעיה נא): כי השמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. הינו, שיתבטל הטבע, שהיא על-פי מערכת הכוכבים ומזלות, וזהו נמלחו, הינו שיתבלבלו ויתערבבו כל המזלות, ולא יהיה שום מזל, רק השגחה לבד, ואז יהיו ישראל למעלה. ועל-כן גם עתה, כשהשם יתברך רוצה לעשות קץ וסוף מאיזה עכו"ם ושיהיו ישראל למעלה, אזי ממשיך עליהם השגחה מקץ וסוף העולם, שאז לא יהיה רק השגחה, ועל-ידי זאת ההשגחה נתעלים ישראל, ונעשה קץ וסוף מהעכו"ם שהיה מצרה להם. וזה בחינת (יהואל ט): קץ בא הקץ. הינו כשהקדוש-ברוך הוא רוצה להביא קץ על העכו"ם, אזי ממשיך השגחה מקץ האחרון כנ"ל: ותפלה הוא בחינת השגחה למעלה מהטבע, כי הטבע מחיב כד, ותפלה משנה הטבע, והוא בחינות גדול, בחינת (דברים ט): כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו ב"ח אלקינו בכל קראנו אליו. כי זה גדלתנו, שהשם יתברך שומע תפלתנו ומשנה הטבע על-ידי השגחתו יתברך, וכמו שכתוב (מלכים ב-ח): ספרה נא לי את הגדלות אשר עשה אלישע. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנייה טז): ואלישע דעבד – ברחמי הוא דעבד. נמצא, שתפלה, שהיא בחינת נסים והשגחה, הפך הטבע, היא בחינת גדול:

וזה פרוש מה שהשיב אבי טמ"א לרב קמ"א: מאי גוהא. בשעה שהקדוש-ברוך הוא זוכר את בניו, שהן שרויין בצער בין העכו"ם, מוריד שני דמעות לים הגדול, וקולו נשמע מסוף עולם ועד סופו (דברים טז). הינו כשהקדוש-ברוך הוא זוכר, שהן שרויין בצער בין העכו"ם – בין העכו"ם דיקא, כי זה עקר הצער מה שהן שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם ונפלו מהדעת ותולין בהמזל והטבע, וזה עקר הצער שלהם כנ"ל, ואזי מוריד דמעות וכו'. הינו שממשיך עליהם השגחה, כי דמעות הם בחינות השגחה, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): על פסוק (קהלת יב): ושבו העבים אחר הגשם – זה הראות, שהולך אחר הבכי. נמצא, שהדמעות הם לוקחים חלק הראות, והראות נמשך לתוכם. נמצא, שהדמעות הם חלקי ההשגחה והראות, כי הדמעות לוקחים הראות כנ"ל. וזה: ומוריד שני דמעות – הינו שממשיך חלקי ההשגחה. לים הגדול – הינו בחינת העכו"ם המושלין על ישראל, בחינת (ישעיה טז): והרשעים פים נגרש. ואזי נעשה בחינות גדול, בחינת השגחה, בחינות תפלה שהיא בחינת גדול כנ"ל. וזהו: וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו. הינו שממשיך השגחה מסוף העולם מקץ האחרון, עד סופו – לעשות סוף קץ מהעכו"ם המושלים בישראל, בחינות: קץ בא הקץ, כנ"ל:

וזה בחינת דמעות שבוכין בעת הצער, כי מאחר שיש לו יסורין וצער, על-כן הוא צריך לבחינות השגחה, כדי שיהיה לו ישועה כנ"ל, ועל-כן מורידין דמעות כדי להמשיך

מוהר"ן

בן נשתנין פנייהם כנ"ל. אבל הצדקה היא רק כח אחד לבר, כי היא בחינת אמת, בחינת שמש, ועל-כן מושכת עצמה לאמת כנ"ל. ויעקב, שהוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מכה ו): תתן אמת ליעקב, נאמר בו (בראשית לב): ויזרח לו השמש, הינו בחינת ולנו תהיה צדקה הנ"ל, כי שמש היא בחינת צדקה כנ"ל: וזרח לך בי יראי שמי שמש צדקה. הינו שיעקב על-ידי האמת היה לו כח להמשיך ולהזריח לעצמו כל הצדקות, שהם בחינת שמש. וזה: ויזרח לו השמש - לו דיקא, בחינת ולנו תהיה צדקה כנ"ל:

בגמרא (יבמות צו): מעשה שנחלקו בבית המדרש, עד שנקרע ספר-תורה מחמתן. ואמר: תמה אני, אם לא יהיה בית זה עבודה זרה. נמצא, שעל-ידי מחלוקת נעשה עבודה זרה וכפירות. וזה שכתוב (תהלים קס): אשר חשבו רעות בלב כל יום וגורו מלחמות - שעל-ידי המלחמות, הינו מחלוקת, על-ידו חשבו רעות בלב, על-ידי-זה באים מחשבות רעות, הינו כפירות כנ"ל. והתקון לזה - למסור המלחמה לה, שה' ילחם המלחמה כנ"ל. וזה בחינת שתיקה, הינו שצריך לשתיק להם, רק לסמוך על ה' שהוא ילחם בשבילנו. וזה בחינת (שמות יד): ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. ועל-ידי השתיקה זו נתעלה המחשבה, כי נתבטל מן השבועות רעות של כפירות כנ"ל. וזה בחינת: שתיק, כך עלה במחשבה (פנחות כט), שעל-ידי השתיקה נתעלה המחשבה כנ"ל. אך בשנים הם שותקים, אזי יכולים, חס ושלום, לקלקל התקון שנעשה על-ידי שתיקתו, וזה בחינת (תהלים קכט): על גבי חרשו חורשים - לשון שתיקה, בחינת: ואתם תחרישון. הינו ששתיקתם עולה על גבו כנ"ל. וזהו: האריכו למענייתם - זה בחינת הצדקה שלהם, בחינת (בראשית ל): וענתה בי צדקתי. הינו שעל-ידי הצדקה שלהם הם יכולין, חס ושלום, להתגבר, ששתיקתם יעלה, חס ושלום, על שתיקתנו, בבחינת: על גבי חרשו חורשים וכו'. ומחמת זה אין מועיל העצה הנ"ל, דהינו למסור המלחמה לה, שהוא בחינת: ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, כנ"ל. אך האיש האמת מושך לעצמו כל הצדקות, ונתבטל כח הצדקה שלהם, ואזי ממילא נתבטל מחשבתם הרעה, ונתבטל מכל הכפירות כנ"ל:

אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מוקת. כי על-פי הטבע בשנותנין צדקה, נחסר מאתו מה שנתן, אבל על-ידי האחדות שבין הצדיקים יוכל לתן צדקה ולא יחסר כלל. וכן על-ידי-זה יכולים שיהיה להאדם מסירת נפש באמת, ואף-על-פי-כן לא יזיק לו, וישאר בחיים:

מקדקך בכל הדקדוקים וכו' כנ"ל, ואז: וצדקה תהיה לנו. לנו דיקא, הינו שנמשיך לעצמנו כל הצדקות, כי דרך הצדקה למשך לאמת כנ"ל. נמצא בשוה האיש אמת מושך לעצמו הצדקות, אזי אין להם כח הצדקה, ואין כח במחשבתם להתקיים כנ"ל:

ומה שצדקה נמשכת לאמת, כי צדקה הוא בחינת אמת^(א), כי אמת הוא אחד, כי אחד הוא רק אחד, כי לפני אחד מה אתה סופר (ספר יצירה), ואם יש שני וכו', אינו אחד. וכן האמת הוא רק אחד, כי בשאומרים על איזה דבר האמת, אי אפשר לומר כ"אם אחד, דהינו האמת כמו שהוא, אבל שקר אפשר לומר על דבר אחד דברים רבים, כמבאר במקום אחר [לעיל בסוף נא, עין שם] מה שמבאר שם, כי על כלי כסף אי אפשר לומר האמת כ"אם אחד, דהינו שהוא כלי כסף לבר, אבל אם ירצה לומר שקר, יכול לומר הרבה, כי יוכל לומר שהוא כלי זהב או נחשת או שאר שמות, וכן בכל הדברים שבעולם אי אפשר לומר האמת כ"אם דבר אחד כמו שהוא, אבל השקר הוא הרבה כנ"ל. נמצא, שאמת הוא אחד. ועין שם עוד דברים נפלאים מענין האמת שהוא אחד, עין שם]. ועל-כן קדשא-ברוך-הוא ואורייתא וישראל בלא חד, כי השם יתברך אמת, ותורתו אמת, וישראל אמת, וכיון שכלם אמת - הכל אחד, כי באמת אין בו שום שנוי, כמו שכתוב (מלאכי ג): אני ה' לא שניתני, ואתם בית יעקב לא כלייתם. כי השם יתברך אמת, והוא אחד בלי שנוי, חס ושלום, כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבלים, כי כפי המקבל בן נתנה אצלו השנוי, אבל השם יתברך אין בו שום שנוי, חס ושלום. וזה בחינת שמש, כי השמש הוא רק כח אחד לבר, והשנוי הוא אצל המקבלים, כי כמה שנויים נתהוים על-ידי השמש, כגון להתיך ולהקפות, לקרר ולחמם ושאך הכחות, כמבאר במקום אחר, וזה רק מחמת המקבלים, כגון כשהשמש באה על שענה - מתכת אותו, זה מחמת שהשענה אינו קשה באמת, ועל-כן נתנה אצלה הכח להתיך, וכן בשאר הכחות, אבל השמש הוא רק כח אחד לבר. וזה בחינת צדקה, שהיא בחינת שמש, בחינת אמת כנ"ל, בחינת (מלאכי ג): וזרח לך לכם יראי שמי שמש צדקה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כרום זלת לבני אדם - בין שנצרך אדם לבריות, פניו משתנין לכמה גונין, כי על-ידי הצדקה באים כמה שנויים, והכל הוא רק מחמת המקבלים, אבל הצדקה, שהוא בחינת אמת, בחינת שמש כנ"ל, הוא רק כח אחד לבר, ואין בה שנוי כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבלים שנשתנין פניהם לכמה גונין, ויש שנשתנה פניו מחמת גדלות שיש לו, באשר שאינו ראוי לו שיצטרך לבריות, ויש מחמת קטנות - על שהוא נצטרך לבריות, ויש שנשתנה פניו מחמת שמחה, ששמח על שנותנים לו, ונבן כזה יש שנויים, כי יש מי ששמח מאד על שנותנין לו. נמצא, שהשנויים הוא רק אצל המקבלים, כל אחד לפי בחינתו

(א) עין זוהר אמור דף פט.

כמו שמעבירין לפניו בהעברה בעלמא ובמהירות גדול, על-כן אינו יודע מה ראה כנ"ל, והבן:

הוא מאמין בהצדיק בלי שום דעת, אפשר לו לפל מהאמונה, כי מאמונה לבד אפשר לפל. אבל אם יש לו גם דעת, שמבין גם בהדעת, אזי אי אפשר לו לפל:

"אתה" מסגל על הים להכניע הגלים, והסוד - בשוא גליו אתה תשבחם (תהלים פט) (8):

תבא בכרם רעד וכו' (דברים כג)

על-פי מעשה וכו', שהניחה לו אמו צוואה, שמי שאינו יכול לסבלו, לא יניחנו להיות אצלו, ואם לאו, יצטרך לעזר מהרחוקים על הקרובים אצלו וכו' (ויתבאר במקום אחר). כי כשאוכל יותר מצרכו, זה המאכל מזיק לו, כי כל דבר יש לו שרש שיש לו חיות ממנו, כגון הסמים יש להם חיות ממה שהאדם לוקח אותם לרפואה, וכן המאכלים יש להם חיות מזה שהאדם אוכל אותם ומקבל חיות מהם, מזה יש חיות להמאכלים. אבל כשאוכל יותר מצרכו, אין לזה המאכל ממי לקבל חיות, מאחר שאין האדם צריך אליו, והוא דומה כאלו הניחו האדם לתוך בלי, שבודאי אינו מקבל חיות משם, ועל-כן המאכל מבקש לו חיות להחיות עצמו, ואזי הוא מוציא החיות של האדם, ועל-ידי-זה הוא מזיק להאדם, ומחמת זה נצטרפין עמו אפלו שאר המאכלים ומזיקים לו. וזה: ואכלת בנפשך שבעד - לא יותר. וזה: ואל בליד לא תתן, הינו שלא תאכל יותר מצרכך, שזה דומה כנותן לתוך הפלי, מאחר שאין צריך לו כנ"ל:

הם דברים עליונים ונבונים מאד, והם רואים תמיד דברים גדולים ונוראים, ואם היה האדם זוכה לעינים פשרים, היה יודע דברים גדולים רק ממה שענינו רואות, כי הם רואות תמיד, אך שאין יודע מה רואה. כמו, למשל, כשמעבירין דבר לפני עיני האדם בהעברה ובמהירות גדול, ואזי אין האדם יודע מה ראה, והנה אף שבשעה שהעבירו הדבר לפני עיניו, בודאי ראה אותו בראיה גמורה, עם כל זה אין יודע מה ראה, כי אף שענינו ראו הדבר בשלמות, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי בכדי שייבא הראות להדעת שידע מה ראה, כי לידע הדבר שראה זה תלוי בדעת, ולזה צריך קצת זמן, שישקא קצת הדבר הנראה לפני עיניו, בכדי שייבא ויושיט כח הראות להדעת את הדבר הנראה, כדי שידע בהדעת מה ראה, ומחמת המהירות לא ראה הדבר רק בכח הראות, אבל לא היה זמן להושיט הדבר להדעת, ועל-כן אינו יודע מה ראה. וכן האדם רואה בעיניו תמיד דברים גדולים (הינו מראות וחזיונות), אך שהוא

(8) עין זוהר נח דף טז. ובמק"מ שם.

שלא ברצונו, דהינו שאבד את השם, שהוא בחינת מפרסם שיש לו שם בעולם. אבל יש אחד שעושה זאת ברצונו ובדעתו, שמוסר את נפשו על קדוש השם, דהינו המפרסם שלו, שהוא בחינת שם כנ"ל, שהוא בחינת נפש כנ"ל, ומחמת זה אף-על-פי שהוא מפרסם, אף-על-פי-כן אינו מפרסם כלל, כי אדרבא, הוא להפך, כי הכל דוברים עליו ובונים עליו כזבים שלא עלה על דעתו, ויש לו שפיכות-דמים ממש מזה, ועושה זה בכונה, כי הוא בחינת מסירת-נפש ממש, כי השם הוא הנפש כנ"ל, ונש לו שפיכות-דמים מזה כנ"ל, והוא מציל את ישראל בזה ממה שהיה ראוי לבוא עליהם, חס ושלום, בשביל היחוד כנ"ל, ועל-ידי מסירת שמו, שהוא נפשו כנ"ל, הוא מציל אותם כנ"ל:

רנה בשיש

מחלקת על האדם, יכולים להטות אותו מדרך השם ותרדף ולהפילו ממדרגתו, חס ושלום. וזה שהתפאר דוד המלך, עליו השלום (תהלים קיט): רבים רודפי וצרי, מעדותיך לא נטיתי - שאף שהיה עליו מחלקת רבים, עם כל זה לא נטה מדרך השם ותרדף:

רנט בשאדם

מתבודד ומפרש שיתו ויצערו לפני השם ותרדף, ומתודה ומתחרט על גדל הפגמים שעשה, אזי גם השכינה כנגדו מפרשת לפניו שיתתה וצערה ומנחמת אותו, כי כל פגם ופגם שפגם בגשמתו, פגם אצלה גם-כן, כבכול. וזה בחינת (דברים כ): את ה' האמרת וה' האמירך וכו'. והיא מנחמת אותו שתבקש תחבולות לתקן כל הפגמים:

רס השם

הוא הנפש, כמו שמבאר בהתורה "היכל הקדש" (כס"י נט), עין שם, בבחינת (בראשית ב): נפש חייה הוא שמו, עין שם. ויש בבחינה זו מסירת נפש. כי יש עשרה הרוגי מלכות, שמסרו נפשם על קדוש השם בשביל יחוד קדשא-ברוך-הוא ושכינתה, ביצוע, שעקר היחוד על-ידי מסירת-נפש, והם ראו באותן הדורות, שאי אפשר לתקן ולעשות יחודים למעלה כ"אם על-ידי נשמותיהם, על-כן מסרו נפשם על קדוש השם, כי כשהנפשות עולות למעלה על-ידי מסירת נפש, אזי הם חוזרים להשכינה, כי משם יצאו, כי ישראל הם חלק אלוה ממעל ממש, שהם חלקי השכינה ממש, בבחינת: העמסים מני כסן (ישעיה כח). וכשהם חוזרים להשכינה, אזי השכינה מתפארת: חזי במה ברא קאתינא לגבך (והר ויקרא י), ואזי מתעורר השתוקקות עליו, ונעשה יחוד, ביצוע. ולפעמים בא לצרף זה הריגה, חס ושלום, שנהרגין, חס ושלום, במה ובמה נפשות מישראל, כדי שיהיה יחוד על-ידי נפשותיהם העולות למעלה, כי לפעמים צריכין אל היחוד הרבה נפשות מאד, חס ושלום, על-כן בא הריגה, חס ושלום. וכן על-ידי אבדת השם, הינו המפרסם, דהינו שיש אחד שהוא מפרסם ואינו מפרסם, דהינו שהוא מפרסם בפי כל והכל מדברים ממנו, ואף-על-פי-כן אינו מפרסם, כי אינו חשוב כלל. ויש אחד שאינו חפץ בזה, רק שאבד את המפרסם, דהינו אבדת השם, שהיא הנפש, דהינו אף-על-פי שאין רצונו שלא יהיה מפרסם, אף-על-פי-כן אבד אותו, כמו שאדם אובד דבר

רסא בשנופל

אדם ממדרגתו, ידע שמן השמים הוא, כי התרחקות, תחלת התקרבות, על-כן נפל, שיתעורר יותר להתקרב להשם ותרדף. ועצתו - שיתחיל מחדש לכנס בעבודת השם, כאלו לא התחיל עדין כלל מעולם. וזה כלל גדול בעבודת השם, שצריכין ממש בכל יום להתחיל מחדש: (ועין ענין זה עוד בכמה מקומות בספרי רבנו ז"ל, במה צריך האדם להתחזק בעבודת השם ולבלי לפל משום דבר שבועלם, רק להתחיל בכל פעם מחדש. עין הישב בענין זה, ויערב לך לעד):

[תקס"ו]

רסב דיע

שעל-ידי התחדשות התורה נעשה נהרות, כי בשמתחיל לחדש בתורה, אזי מתחיל לנבע מעין בבחינת (ויאל ה): ומעין מבית ה' יצא, שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי כד): בהכמה יבנה בית. וזה המעין בתחלה הוא צר וקטן, ואחר-כך מתרחב ומתפשט יותר ויותר, עד שנעשה ממנו נהרות, והכל באים לשמות מאלו הנהרות. על-כן מי שרוצה לחדש חדושי דאורייתא שיש בהן ממש, הוא צריך לבכות מקדם, כי בשנעשין נהרות הנ"ל והכל באים לשמות מהם, אזי יבואו גם-כן קלפות וסמרא-אחרא, חס ושלום, לשמות גם-כן משם, על-כן צריך לבכות מקדם, ואזי עושה על-ידי הבכי נהרות, בבחינת (אויב כח עין רש"י שם): מבכי נהרות חבש. שעל-ידי הבכי מתקן נהרות, ומשם שותין די ספוקם כל הקלפות וסמרא-אחרא. ואחר-כך, כשעושה נהרות מחדושי דאורייתא שמתחדש אחר-כך, אזי יכול להמשיכם רק למקומות שצריך, שלא ישתו ממנו זרים. ועל-כן חבור ההלכות והחדושיין נקרא מסכת, זה בחינת (תהלים קב): ושקני בככי מסכתי. שצריך למסך המשקה בככי, כי צריך לבכות מקדם כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קלז): על נהרות ככל, שם ישבנו גם בכינו - זה בחינת תלמוד בכלי, שנעשה אצל

רסה טעם

על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות השדוף, כי (כל אלו נשמות של הזוג הם למעלה אחד^א), אך למטה ההתקשרות וההתאחדות שלהם הוא בהעלם, כי אין יודעין מהתאחדות שלהם עד השדוף, ואזי נתגלה ההתקשרות שלהם, שהיה עד עתה בהעלם. אך זה ההתגלות של ההתקשרות, שנתגלה בעת התנאים, הוא בבחינת: והחיות רצוא ושוב (יחזקאל א). כי בשעת השדוף נתגלה ההתקשרות, ותכף ומיד נתעלם, כי אחר-כך נתפרדו ונתרחקו, כי עדין היא אסורה עליו עד החפה. נמצא, שבשעת השדוף נתגלה אור האחדות שלהם, שהיה עד עתה בהעלם, ותכף ומיד נתעלם כנ"ל, בבחינת: והחיות רצוא ושוב כנ"ל. ובשביל זה שוברין כלי חרס בשעת התקשרות השדוף, כי כתיב (שם): והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, פרוש: כאור היוצא מן החרסין: דהינו הניצוץ שיוצא בשעה ששוברין כלי חרס, שהוא רק לפי שעה. ועל-כן בשעת התקשרות השדוף, שאז אור האחדות שלהם נתגלה בבחינת רצוא ושוב כנ"ל, על-כן שוברין כלי חרס, זה מרמוז על סוד: והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק כנ"ל:

(ענין עוד טעם על זה לעיל בסימן ס, ובלקוטי תנינא בסופו):

[תקס"ב-תקס"ג]

רסו דע

שמיותות בהמות וחיות בלא זמן הוא על-ידי שאינן נזקקין במצות סכה כראוי, כי סכה בחינות אמא דמסככא על בנין (תיקונים ד"ג), בחינות: אם לבניה תקרא (משלי ב). וזהו בחינות ההבדל שבין גדר אדם לגדר בהמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): ברכי נפשי את ה', ואל תשכחי כל גמוליו - שעשה לה דדים במקום בינה, אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה למטה. וזהו ההפרש שבין גדר אדם לבהמה שהאדם יונק מדדי אדם, שהוא במקום בינה, בחינות: אם לבניה תקרא, בחינות סכה. אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה שהם למטה. ועל-כן כשפוגם במצות סכה, אזי נופל מבחינות דדי אדם, שהם במקום בינה, בחינות סכה, ואזי נופל לבחינת דדי בהמה ויונק משם. נמצא, שיונק משפע של הבהמה, ועל-כן יונק את חיותם, ועל-ידי זה הם מתים, על-ידי שנוטל מהם את השפעתם. ולפי הפגם שפגם בסכה, בן הוא נפילתו, וכן נוטל את השפע של הבהמות, וכמו-כן גורם מיתות הבהמות והחיות. וזהו בחינת: ולמקנהו עשה ספות (בראשית לז) - כי הסכה הוא בשביל מקנהו כנ"ל:

הישיבות, שמקם נעשין נהרות כנ"ל. וזהו: גם בכינו - כי צריך לבכות מקדם, בבחינת: ושקני בבכי מסכתי, כנ"ל:

רסג דע

שחלי הקדחת, רחמנא לצלן, בא על-ידי מה שאדם אוכל אכילה יתרה, כי כשאוכל יותר ממה שצריך, הוא בחינת מאכל בהמה, כי גדר האדם לאכל רק כפי מה שצריך, וכשאוכל יותר הוא מעשה בהמה, שאוכלת ולועסת כל היום, ועל-ידי זה בא קדחת, רחמנא לצלן. וכן כשנודמן להאדם בתוך מאכלו ניצוצות, שלא נתבררו עדין ממאכל בהמה למאכל אדם, על-ידי זה בא גם-כן חלי הנ"ל, (אם לא מי שהוא אדם גדול מאד, שיכול לדלג מדרגה שלמה ולהעלות המאכל למעלת מדבר), כי כשאוכל מאכל בהמה כנ"ל, נמצא שיוצא מגדר אדם לגדר בהמה. וזה בחינת (תהלים ט): הרפפת אנוש לראשנו. הינו שגדר אנושי למעלה ממנו, כי הוא למטה מגדר אדם, כי ירד לגדר בהמה כנ"ל, אזי: באנו באש ובמים - זה בחינת חלי הקדחת, רחמנא לצלן, שהוא אש ומים, חמימות וקרירות. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבבא בתרא פ"א וכתנא רבי אליהו רבא פ"א שם איתא לשון זה): בשעה שאמר הקדוש-ברוך-הוא לאדם הראשון: ואכלת את עשב השדה, נודעו איבריו. אמר: אני וחמור נאכל באבוס אחד. נודעו איבריו זה בחינת חלי הקדחת, שבא על-ידי אכילת עשב השדה, על-ידי מאכל בהמה כנ"ל. וזה שאמרו: כיון ששמע בזעת אפך תאכל לחם נתישבה דעתו, כי חלי הקדחת זה בחינת פגם הדעת, כי עקר הדעת הוא על-ידי חבור אש ומים. וזה: כיון ששמע בזעת אפך וכו', כי רפואת החלי הנ"ל הוא על-ידי זעה, ועל-ידי זה נתישבה דעתו, הוא בחינת מה שנתרפא מחלי הנ"ל, שהוא שלמות הדעת כנ"ל:

רסד עדקה

היא תקון הברית. כי פגם הברית הוא, כי הוא היה צריך להשפיע בקדשה למקום שצריך להשפיע, והוא סלק ההשפעה משם והמשיכה, חס ושלום, למקום אחר, ועל-כן התקון על-ידי העדקה, שעל-ידי זה חוזר ומשפיע לשם, אל הקדשה, ועל-ידי זה נתתקן. וזה בחינת: ויבאו האנשים על הנשים, הנאמר בגדבת המשכן (שמות לח). הינו בחינת זיווג שנעשה על-ידי העדקה של גדבת המשכן כנ"ל. ועל-כן כשנותן לעני שאינו הגון, אזי אדרבא, הוא נפגם יותר, כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך. ועין במקום אחר (לעיל בס"ל, ובס"י נה), שמבאר גם-כן שצדקה הוא תקון הברית:

(א) עיין זוהר לך-לך פה ע"ב ובד"צ"א ובוהר תורע מג. ובשפע טל שער ג' פ"ד.

מוהר"ן

בשביל בריאותו, ומחמת שהנפש רואה שהוא יכול לכף תאותו בשביל איזה תכלית, על-כן היא הוזרת אליו, כי היא מצפה שיכף תאותו בשביל התכלית האמתי - לעשות רצון יוצרו יתברך:

לשון רבנו זכרנו לברכה

הצדיק נבר מעשה הדור. וסימן לדבר: והיא יושבת תחת תמר (שופטים ד), ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (מגילה יד): מה תמר אין לו אלא לב אחד, אף ישראל בן:

שיש התעוררות מאדם לחברו, כגון בשרואין שאחד אומר בקשות וסליחות בהתעוררות כלב נשבר, אזי חברו מתעורר ממנו גם-כן, כי מתעורר מחברו ומתחיל להסתכל על עצמו, ונתעורר גם-כן ומתחיל לומר גם-כן בקשות בהתעוררות הלב. כמו-כן יש אצל האדם עצמו התעוררות מנה ובה, שמתעורר מתוך דברי עצמו, דהינו שאומר בקשות ותחנונות בהתעוררות וצועק: וי לי ובתוך כך נתעורר מזה ומתחיל להסתכל על עצמו: היכן אני, ומי צועק כך, הלוא וי לי, לי ממש. ומתחיל שנית לצעק וי לי, לי דיקא. ואף שבתחלה נדמה לו כאלו גם-כן אומר באמת פראוי, עם כל זה אחר-כך רואין ההפרש בין קדם לאחר כך. והבן:

שיהיה להאדם עזות דקדושה, כמבאר בכמה מקומות, כמו שכתוב (אבות פ"ה): הוי עז כנמר, וכמובא לעיל. ואפלו נגד הרב בעצמו צריך שיהיה לו עזות, שיעז פניו לדבר עמו כל מה שצריך, ולא יתבייש. וזה שאחד מקרב יותר, הוא רק על-ידי שיש לו עזות יותר, ומחמת זה מדבר עמו יותר. אף זה תלוי בזה, שזה שיש לו עזות לדבר, הוא מחמת עבודתו, שהוא עושה ועובד הרבה את ה', ומחמת זה יש לו עזות לדבר עם הרב, ומחמת זה שהוא מדבר עמו, על-ידי זה עושה ועובד הרבה, על-ידי שמתעורר ביותר על-ידי שמדבר הרבה עמו. נמצא, שזה תלוי בזה. וכן יש כמה דברים בעולם שהם תלויים זה בזה, ואין יודעין מהיכן ההתחלה, כי כל אחד מתחיל מחברו, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

גם העוסקין בבנין, מוזק להם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה א): כל העוסק בבנין, מתמסכן. כי צריך לבנות הבית בחכמה ושכל, ואזי אין מוזק לו הבנין, ואזי ראוי לו לבנות בית, כמו שכתוב (משלי כד): בחכמה יבנה בית וכתבונה יתבונן, ובדעת הדרים ומלאו^(א) (כי יש לו מקום להכניס השפע). אבל בשבונה בלא שכל, אזי מוזק לו, ועל-כן מתמסכן, כי זה ענשו על שפגם בחכמה, כי היה ראוי לו לבנות הבית בחכמה כנ"ל, ועל-כן ענשו שמתמסכן, שזה בחינות פגם החכמה, בחינות: חכמת המסכן בונה (קהלת ט). ועל-כן על-ידי הסבה, שהיא בחינת שכל, בחינות: אם לבינה כנ"ל - על-ידי זה יכול לבנות בית בבחינת: בחכמה יבנה בית וכו' כנ"ל:

וזה בחינת: ועקב נסע סבותה ויבן לו בית (בראשית שם), כנ"ל: וזה בחינת שבועות, כי שבועות וסבות הם אחד, כי התורה יוצאת מבינה שהיא בחינת סבה, כמו שכתוב (משלי א): ואל תמש תורת אמה, בחינת אם לבינה, שהיא בחינת סבה כנ"ל:

ועל-כן תקף אחר סבות הוא שמחת-תורה, כי מבחינת סבה ממש יוצאת התורה. נמצא על-ידי שנכנסו בסבה נעשים בעצמם בבחינות התורה, כי ממש יוצאת התורה כנ"ל, ואז מתחלת התורה, שהוא בראשית, בחינות בית, הינו בית דבראשית, בחינת: ועקב נסע סבותה ויבן לו בית כנ"ל. וזהו בחינות סוון^(ב), שאז הוא זמן מתן תורה, ראשי-תבות: ויעקב נ'סע ס'בותה ויבן לו בית וכו', כנ"ל^(ג):

הוא רפואה להראה, כי חמשה בנפי ראה כנגד חמשה חמשי תורה (תיקון כח), ובשבועות מקבלין התורה, יכולין לקבל חיות חדש:

האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים. והנה הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, וכשרואה שאין האדם עושה רצונו יתברך, חם ושלום, אזי היא מתגעגעת מאד לחזר לשרשה, ומתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, ומזה נחלה האדם, על-ידי שנחלש בח הנפש, על-ידי שממשכת עצמה ממנו מחמת שאין ממלא רצונה, כי היא רוצה רק שיעשה רצון המקום ברוך-הוא. ומה שהאדם חוזר לבריאותו על-ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה, שזה האדם יכול לכף עצמו לעשות הפך תאותו ורגילותו, כי הוא מרגל באכילת לחם ושאר מאכלים, ועכשו בופה תאותו ומקבל רפואות וסמים מרים

(א) עין סנהדרין עב. (ב) צל סיון ביד ואו, כי כן מבואר בש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ה, ור"ל בפסוק זה מרמזו עין סיון שני פעמים, כי ועקב נסע סוכותה ר"ת סיון, היינו הוי"ו י"ד של רעקב, כי הוא אינה משרש התיבה ע"כ צריכין לצרף עמה גם היוד. וכן נסע סוכותה ויבן ר"ת סיון וגיב כנ"ל. (ג) לב ר"ת לו בית. לב זו התורה, כי ב"ת מבראשית למ"ד מלעני כל ישראל היינו כלל התורה (זה מצאתי מכת"י ד"ל).

גמורה בְּדַעְתָּם, חס ושלום, באפן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנשות אל האמת. אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאד מאד בזה וכמה שנים, רחמנא לצלן, רחמנא לשובן, כי היחידות שבהם אינה מנחת אותם, ומבלבלת אותם תמיד:

וְרַע, שיש מהם, בשמניעין ובאין למה שהתאוו, דהינו לכפירה גמורה, חס ושלום, בלי שום ספק אל האמת, אזי תכף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת:

ערה רע

שָׁבֵל מצוה ומצוה שעושים, נעשה ממנה גר אחד^(א). וכשנסתלק האדם, אם היא נשמה גדולה, שהיא יקרה מאד בעיני השם ותברך, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנויא דמלכא, שיחפש ויקח לו מה שירצה מגנוי המלך ותברך, וזהו תכלית כל תענוגי עולם הבא. ולחפוש צריכין גרות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים י), שחפוש בגרות, ולמדו מפסוק: גר ה' נשמת אדם חופש כל חדריו בטן. והגרות נעשין מן המצוות כנ"ל, בבחינת: גר מצוה (משלי י), ואצל אלו הגרות מחפשת הנשמה אחר ההסתלקות בגנויא דמלכא. וזה בחינת: במתים חפשי - בין שמת אדם, נעשה חפשי מן המצוות (שבת קמא). חפשי הינו בחינת החפוש שנעשה מן המצוות, כי המצוות הם גרות שעל-ידם החפוש כנ"ל. אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנוי אביו:

רעו רע

כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתברכין בלהו שתא יומין, כמובא בזהר (יתרו דף פח), כי מאכילת שבת נשפעין ונתברכין כל ששת הימים. כי עקר השביעה - בשבת, כי סומא אין לו שבע, כמו שלמדו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ע"ג) מפסוק: המאכילך מן במדבר למען ענתך וכו'. ופסיעה גסה נוסלת מאור עיניו של אדם ומחדר לה בקדושא דבי שמישי (ברכות מג). נמצא, שעקר שלמות מאור עינים הוא בשבת, ועל-כן אז השביעה, כי השביעה - על-ידי ראית עינים כנ"ל. וזה: פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים. הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה, שעל-ידי זה המאור עינים בשלמות, שעל-ידי זה השביעה כנ"ל. ועל-כן מה שפועדים בו שלש פעמים, הוא רק לברך, דהינו בגין דיתברכין כל שתא יומין כנ"ל, אבל בשביל שבת עצמו לא היה צריך לאכל כל-כך שלש פעמים, כי בשבת השביעה, רק הוא לברך כנ"ל:

ערב היום

אם בקולו תשמעו: (תהלים צה)

זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כ"אם אות היום, הן בעסק פרנסה והצטרבותו צריך שלא יחשב מיום לחברו, כמובא בספרים, וכן בעבודתו ותברך לא ישים לנגד עיניו כ"אם אותו היום ואותו השעה. כי פשוטין לפנים בעבודת השם, נדמה להאדם כאלו הוא משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו, אבל פשיחשב שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה את עצמו מיום ליום לאמר: מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה וככו פראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו כ"אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו, היום דיקא. והבין:

רעג רע

שיש בנים שמולידים בזה העולם, אבל יש בני עליה גדולים מאד, שמולידים נשמות, שהם למעלה מהנשמות המתלבשים בבנים הנולדים בעולם, כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים רבוא, ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הניצוצות, אבל בכלל הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראויין כלל להתלבש בזה העולם, ואפלו פשבאין בזה העולם, הם אינם נחשבים מזה העולם כלל. וזה בחינת בני משה, שכתוב בהם: ובני רחביה רבו למעלה, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ט): למעלה מששים רבוא. כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים רבוא, כי הם היו למעלה מהם, כנ"ל:

רעד רע

שיש רשעים, שעובדים ויגעים כל ימיהם כדי לעקר עצמן מהשם ותברך ומתורתו לגמרי, כי הנקדה הקדושה של קדשת ישראל שיש עדין בתוכם, אף-על-פי שהם רשעים גמורים, היא מבלבלת אותם ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת הדין הגדול, ומחמת זה אין להם תענוג מהעברות והתאוות שלהם, על-כן הם מתאווים ויגעים כדי שיגיעו לכפירה

(א) עין זוהר תרומה קטו.

[שמעוני עצרת תקס"ח]

הספרא אחרא והדינים, שהם מחלקת נמורה, על-כן אפשר שינדמה, שהמחלקת של צדיקים היא גם-כן מחלקת נמור של שנאה, חס ושלום, מחמת שהם נאחזין שם כנ"ל, אבל באמת הוא רק לטובה. וזה שבקש דוד, בשיהיה עליו מחלקת של צדיקים, שלא ישמע מן המחלקת רק טובות, כי בודאי פונתם לטובה כנ"ל. וזה: בקמים עלי מרעים, הינו מחלקת של צדיקים, שהם אחים ורעים, בחינת תרין רעין דלא מתפרשין (וזה ויקרא עא), כי בודאי הם אוהבים גדולים, ובקשה יקומו עלי: תשמענה אוני צדיק בתמר יפרח – שלא ישמע מן המחלקת כיהא הטובות שעושים לו בזה, שהוא בחינת צדיק בתמר יפרח, בחינת המתקת הדינים כנ"ל, ולא ימעה, חס ושלום, שהיא מחלקת נמורה, חס ושלום, כנ"ל, כדי שלא לתן להם אחיזה בזאת המחלקת, כי זאת המחלקת הוא רק לטובה כנ"ל:

גם כל הרפואות באין מן הארץ, ועל-כן בעת שהארץ נותנת יכולה, שנותנת כח בכל האילנות והצמחים, דהינו בזמן החניטה, שהוא בחדש אייר, אזי יש כח יותר בכל הרפואות, כי אז נותנת הארץ בהם כח, אבל בזמן אחר, אפלו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן, אין להם זה הכח, ועל-כן לוקחין רפואות בחדש אייר, שהוא "מיא". ועקר הוא ארץ-ישראל, כי כל הארצות מקבלין מתמצית ארץ-ישראל. וארץ-ישראל יש לה שתי בחינות: לפעמים נקראת ארץ כנען, ולפעמים נקראת ארץ סתם. הינו כשיש מחלקת, אזי נקראת ארץ כנען, בחינת כאן עני, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק: ולא יהיה כנעני – אין כאן עני. נמצא כנען הוא בחינות כאן עני, וזה על-ידי מחלקת, כי מחלקת אחת דוחה מאה פרנסות^(א). וזה בחינות (בראשית יט): ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוא, והכנעני אז בארץ – שעל-ידי הריב והמחלקת, על-ידי זה והכנעני וכו', כי אזי נקראת בחינת ארץ כנען כנ"ל. אבל כשיש שלום, אזי היא נקראת בחינת ארץ סתם, ואזי היא בחינת (תהלים סו): ארץ נתנה יכולה – שנותנת פחותיה לכל יבול הארץ, ואזי יש כח לכל הרפואות כנ"ל. ועל-כן אותיות "אייר" ראשי-תבות: א'יבי י'שבו י'בשו ר'גע (שם טו)^(ב). כי אזי הם כל הרפואות, שהם בחינת שלום, בחינת: ארץ נתנה יכולה, כנ"ל, שהוא הפך המחלקת, שהיא בחינת ארץ כנען כנ"ל:

ודע, שעקר כבוד שבת היא האכילה, כמו שכתוב: אכלוהו היום (שמות טז). כי אכילת שבת יקרה מאד, כי הוא פלו אלהות, בלו קדש, וכמבאר (לעיל בס' טו). ועל-כן מצוה גדולה להרבות בסעדת שבת, והוא תקון לחלול שבת, כי מחלול שבת אי אפשר לזהר, כי בקל אפשר להפשל בחלול שבת, חס ושלום, והתקון הוא על-ידי האכילה של שבת, כי חלול שבת הוא בחינות חלל, בחינת הסתלקות, בחינות: כי ימצא חלל בארמה (דברים כא). ומי שמטה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פנהדרין כב), ושבת היא בחינת אשתו ראשונה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית-רבה פרשה יא), שאמרה שבת לפני הקדוש-ברוך-הוא: לכל נתת בן-זוג, ולי

כשיש מחלקת על האדם, אין לעמד עצמו כנגד השונאים לומר: כמו שעושה לי בן אעשה לו כנגדו. כי זה גורם שהשונא יבוא למבקשו, לראות בו, חס ושלום, מה שהוא רוצה לראות בו, רק אדרבא, ראוי לדון אותם לכף זכות, ולעשות להם כל הטובות, בחינות: ונפשי בעפר לכל תהיה – כמו העפר, שהכל דשין עליה, והיא נותנת להם כל הטובות: אכילה ושתיה וזהב וכסף ואבנים טובות – הכל היה מן העפר. כמו-כן אף-על-פי שהם חולקים עליו ומבקשים רעתו, אף-על-פי-כן יעשה להם כל הטובות, כמו העפר כנ"ל. והוא כמשל, כשאחד חותר תחת בית חברו, אם הוא יעמד עצמו ויחתר גם-כן כנגדו, אזי בודאי בקל יבוא החותר למבקשו, אבל כשאחד חותר, ויחברו עומד בפנים ושופך עפר ועושה תל כנגדו – אזי מפיר מחשבתו, ואינו יכול השונא לעשות מבקשו. כמו-כן אין לעמד כנגד השונאים לעשות כנגדם, שזהו בחינת שחותר גם-כן כמו השונא, שעל-ידי זה יבוא למבקשו בקל. אבל על-ידי בחינת עפר, בחינת ונפשי בעפר כנ"ל, על-ידי זה מפיר מחשבת השונא כנ"ל, ואזי כורה שחת בה ופל, כי נופל ונשאר בהשחת שברה על חברו על-ידי העפר שנספך עליו, כי חברו עומד ושופך עליו עפר כנגדו כנ"ל, על-ידי בחינת ונפשי בעפר כנ"ל: וכל זה, כשהחולקים הם רשעים, אבל כשהחולקים עליו צדיקים, בודאי פונתם הוא רק לטובה, שמרימין ומנשאים אותו על-ידי זה, וממתיקים דינים מעליו, והוא כמו אחד שחופר עצמו תחת חברו ומשליך לו מתנה טובה, וכמו שמצינו בעין זה בצדקה, שכמה תנאים השליכו צדקות בהצנע, כדי שלא יודע המקבל (כתובות סו), בן זאת המחלקת של צדיקים הוא שנותנין לו טובה בהעלם והצנע כנ"ל. וזה שבקש דוד (תהלים צג): בקמים עלי מרעים וכו'. כי יש תמר בקדשה, בחינת (שם): צדיק בתמר יפרח. וכנגדו תמר בספרא אחרא, בחינת שאור בככותבת^(ג), וכותבת היא תמרה, הינו התמר שבספרא אחרא, כי שאור הוא כללות ותקף הדינים, כי הוא בחינת אלקים ברבוע ובמלוי, כמוכא ועל-כן נקרא תמר, לשון תמורה, הינו הספרא אחרא, שהיא נקראת תמורה, כי תמורת חכמה – אולת. תמורת חיים וכו', כמוכא (בספר יצירה). ושרש הדינים והספרא אחרא הוא מחלקת שבקדשה, כי הספרא אחרא הוא בחינת מחלקת, ושרשם – מחלקת שבקדשה, ואין הדין נמתק אלא בשרשו, ועל-כן על-ידי מחלקת של צדיקים, שהיא מחלקת שבקדשה, על-ידי זה נמתקים הדינים בשרשן כנ"ל, ועל-ידי זה צדיק בתמר יפרח, כי נמתק ונתבטל התמר בספרא אחרא על-ידי המחלקת, שהיא בחינת המתקת הדינים בשרשן. נמצא, שמחלקת של צדיקים היא טובה גדולה, רק מחמת שמשם נשתלשל ונאחו

(א) לשון זה חובא בסידור דאריז"ל וכבר בארו בזה המקובלים. ועיין בשו"ת חתם סופר חלק א"ח סימן קצו. (ב) כמוכא בשל"ח דף רמב. (ג) כמוכא בזה ידן מאמר ז' ובמגלה עמוקות אופן קכא.

משך (תהלים קכ). הנה דרכו לבנו בתפלתו, שמצטר על שהיה מתגרא מיראות הנפולות, שהם באים מש"ך דינים, וזה: כי גרתי משך. "תמר" הוא גספן שתי פעמים ש"ך, כמובא:

שעל חליף טוב יכולין לראות כל הכלים של הבית המקדש אינה פנים יש להם. וזה שכתוב, בשאמר יצחק לעשו שיבדק הספין וישחט יפה: שא גא בליך (בראשית כו) - רמו על כלים של בית המקדש, שהם נראים על הספין היפה כנ"ל. וכן איתא במודרש (בראשית פ"ה סה), שכליך רמו על כלים של בית המקדש, כמו שאמרו שם: בליך - זה ככל, שנאמר: ואת הכלים הביא בית אוצר אלהיו. נמצא, שכליך רמו על כלים של בית המקדש:

בקנאו את קנאתי (כמדבר כה) - בחינת הצדיק שאינו מקנא שום צדיק, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק אותו לבדו יתברך:

שיש שאומרים תורה מלמטה למעלה, והיא מלמטה רחבה מאד, שלמטה מרחיבין הדבר ומגדילין אותו מאד, ולמעלה הוא קצר, והולך ומקצר ועולה, עד שלמעלה מעלה הוא קצר מאד מאד. כי למעלה לא נשאר ממנה כלום, רק מעט מעט, כי בודאי יש שם איזה ניצוץ הקדוש. אבל יש להפך, שאומרים תורה מלמעלה למטה, ושם למעלה היא רחבה מאד מאד, וכל מה שיורדת למטה, מתקצרת ויורדת, עד שלמטה היא קצרה מאד, והיא רק מעט מעט למטה, אבל למעלה היא רחבה מאד. וכן בהתעוררות מלמטה צריך שיהיה מלמטה קצר, בבחינות (תהלים סו): ודבר פי בצר לי, בבחינת שופר, שהרחב הוא למעלה והקצר הוא למטה אצל הפה. וזה בחינות: ודבר פי בצר לי. הינו שיהיה הצד הצר והקצר אלי, אצל פי, בבחינות שופר כנ"ל, וכמו שמצינו אצל דוד בכל תפלותיו, שהתחלה היה מן המצר והדחק, שהיה צר לו מאד, כגון מחמת שנפל עליו צרות אבשלום או צרת נבל וכדומה, ואחר כך בא באותו תפלה לתוך רוחי הקדש:

לא נתת. והשיבה השם יתברך, שכנסת ישראל הוא כן וזוג שלה. נמצא, שחלול שבת הוא בחינות פסיעות קצרות, בחינות פסיעותיו מתקצרות כנ"ל. והנה מצינו להפך, כי הלוא אדרבה, רבותינו זכרונם לברכה אסרו לפסע בשבת פסיעה גסה (שבת קיג), וצריך דוקא לפסע בשבת פסיעה קטנה. אך דע, כי בחל, בשעושיין מצוה, וכל מצוה היא קומה שלמה, יש מקומות שהסמרא אחרא יונקת מהם, והן הרגלין של המצוה, שממש יניקת הסמרא אחרא, בבחינות (משלי ח): רגליה יורדות מות. ובשבת עולין הרגלין מן הקלפות, בבחינות (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגליך. שבשבת משיבין הרגלין של מצוה אל הקדשה, ואז מתחלת לילך לפני השם יתברך. והנה בודאי בתחלת ההליכה אינה יכולה לעשות דרך כבושה, רק הוא עדין שביל דקיק, פעמי הרגלין, אך הוא כמשל התינוק בשמתחיל לילך, שבתחלה אינו יכול להלך יפה, אך האב, מחמת גדל אהבתו ושעשועיו עם בנו, הוא עושה מפעמי רגליו דרך, כמו שאנו רואין, כשהתינוק עושה איזה דבר קטן או מדבר איזה דבור, אף שאינו חכמה כלל, עם כל זה מחמת אהבת האב ושעשועיו מזה הוא מחבב הדבר ומגדילו ומרחיבו ועושה מזה דבר גדול. כמרבן השם יתברך, כשהמצוה מתחלת לילך או כשאדם עושה איזה דרך חדש להשם יתברך, אף שבתחלה הוא שביל דקיק, עם כל זה מחמת גדל שעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי רגליו דרך כבושה. וזה בחינות (תהלים פח): צדק לפניו יהלך. צדק, הינו המצוות, כמה שכתוב (שם קיט): כל מצותיך צדק. כשמתחלת המצוה לילך לפניו יתברך, אזי: וישם לדרך פעמיו, שהוא יתברך עושה דרך כבושה מפעמי הרגלין, שהם רק שביל דקיק, ומחמת שעשועיו הוא משים לדרך רחב וכבוש את פעמיו, שהם רק שביל דקיק כנ"ל. וכל זה נעשה על ידי אכילת שבת, שממש מקבלין כח הרגלין בבחינת (שבת קיג): דוק בכפי ותשכח ברגליו. שעל ידי האכילה מקבלין הרגלין כח, ואז נעשה מפעמי הרגלין, שהם רק שביל דקיק, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך כבושה כנ"ל: וזה בחינות: פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים. הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה. והוא תמוה, לכאורה, כי הלוא אדרבה, מי שמתה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, ושבת הוא בחינות אשתו הראשונה כנ"ל, והיה ראוי שיהיו בו פסיעות גדולות ורחבות. אך סועדים בו לברך וכו' - הינו שאוכלים סעדת שבת, ועל ידי זה באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה, בבחינת: וישם לדרך פעמיו כנ"ל. ועל כן על ידי אכילת שבת נתתקן חלול שבת, שהוא בחינות פסיעות קצרות כנ"ל, כי על ידי אכילת שבת נעשה מפסיעות קצרות רחבות, ונעשה מהם דרך כבושה כנ"ל: רגל הוא רפואה להראה, כידוע לחכמי הרפואות: אויזה לי כי גרתי

מי שצריך לדון לפני הדינים בדין תורה, זה לו ענש ונקמה שהתורה נוקמת בו, כי באמת כל המשאומתן הוא תורה, כי למשל, הדין "המחליף פרה בחמור" הוא תורה, ומכל-שכן בשעושיין הדבר בעצמו הוא בודאי תורה, (וכמו שמספרין כל זה בשם הפעל-שם טוב, זכרנו לברכה). ועל-כן בשעושיין משאומתן, צריך שיקשר מחשבתו רק בהתורה והדינים המלבשין שם, ומי שעקר המשאומתן מן התורה, ונפל אל המשאומתן בעצמו, ואינו מקשר מחשבתו אל התורה המלבש שם, אזי ענשו - שאחר-כך הוא צריך לדון בדין תורה, ואזי צריך לחזור ולהביא כל הדברים וכל המחשבות וכל העסקים שהיה לו בשעת המשאומתן מתחלתו ועד סופו, צריך להביא הכל אל התורה, דהיינו שצריך לחזור ולספר הכל לפני הדינים, והם פוסקים על זה דין תורה. נמצא, שחזר ונעשה מכל דברי המשאומתן תורה, והוא לו נקמה, שהתורה נוקמת בו על אשר עקר הדינים המלבשים בהמשאומתן מן התורה, ונפל אל המשאומתן בעצמו, באלו אין שום תורה בהמשאומתן, על-כן ענשו - שצריך לבוא לפני דין תורה, ואזי צריך להביא כל דברי המשאומתן ולעשות מהם תורה, ואזי מראים לו שכל המשאומתן הוא תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל, כי בודאי הוא צריך להביא כל הדברים, אפלו כל המחשבות, לפני הדינים, כי אם חסר איזה דבור או איזה מחשבה - יתקלקל הדין תורה, וצריך דוקא להביא הכל כל מה שעבר בשעת המשאומתן לפני הדינים, והם עושין מזה דין תורה, נמצא שחזר ונעשה מהמשאומתן תורה, ומראין לו שאין הדבר כמו שהוא סבר מתחלה שאין בהמשאומתן תורה, כי הלוא ראה בעיניו, שכל דברי המשאומתן כלם הם תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל. והכל לפי הפנים, כי יש אחד שאין ענשו רק שצריך לדון, אבל זוכה בדין, רק שמראין לו שפנים כנ"ל. אבל יש אחד שעקר יותר המשאומתן מן התורה, אזי ענשו יותר, שגם אינו זוכה בדין. כי באמת בשעושיין משאומתן, צריך שיהיה רק חיצונית המחשבה בתוך המשאומתן, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל:

גם צריך אמונה בהמשאומתן, דהיינו שישא ויתן באמונה, ויהיה הדבור דבור אמת, כמה שאמרו (שבת לא): נשאת ונתת באמונה. כי משאומתן הוא בחינות שמנשאין ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו. כי יש קדשות נפולות, הינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל-ידי משאומתן מנשאין ומרימין אותן, ונותנין אותן למקומן, וזה בחינות משאומתן כנ"ל, ועקר ברור הניצוצות מן הקלפות הוא על-ידי אמונה, כי

דרך האמונה לשכן תמיד אצל אלו הקדשות הנפולות, בבחינות (יחזקאל ה): זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות. ירושלים היא קריה נאמנה, בחינות אמונה, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד כנ"ל, ועל-כן אלו הניצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם, ועל-כן צריך לעשות משאומתן באמונה, שעל-ידי האמונה מעלין הניצוצות כנ"ל, שזה עקר בחינות משאומתן - להעלות הניצוצות כנ"ל. וזה בחינות פנימיות חביד וחקמה, בינה, דעת] דעשיה, שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקלפות. יצירה היא בחינת וא"ו, שהיא בחינת התורה (כמובא בזהר הקדוש), ועל-ידי שמקשר פנימיות מחשבתו בשעת עשיית המשאומתן אל התורה כנ"ל, זהו בחינת פנימיות המחין דעשיה, הינו של המשאומתן, שהוא בחינות עשיה, שעולה אל היצירה, דהיינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשיה, הינו בחינות האמונה שבמשאומתן כנ"ל, עולה מן הקלפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל-ידי שעלה חביד דעשיה ליצירה, על-ידי זה יש מקום למלכות לעלות לעשיה, גם על-ידי זה שעולה חביד ליצירה, דהיינו על-ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על-ידי זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקלפות ולעלות מהם, כי בלא זה הכח היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה, חס ושלום, אך על-ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחם עמהם להוציא הניצוצות מהם: וזה פרוש: כי תצא למלחמה וכו' (דברים כא). פי תצא - זה בחינות משאומתן, בחינת (דברים ל): שמת וכולון בצאתך וכו'. כי משאומתן נקרא בחינת צאתך, כי אף-על-פי שכולון ויששכר שוים, מחמת שכולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו שמת וכולון, על כל זה נקרא צאתך, ויששכר - אהליך, כי אף-על-פי כן עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת המשאומתן, אף-על-פי שגם המשאומתן היא עבודה גדולה, כי הוא מספיק את התלמיד-הכם, ונאמר עליו שמת וכולון, על כל זה נקרא צאתך, נגד עבודת התורה שהיא בחינת יששכר באהליך, כי אף-על-פי כן עבודת התורה למעלה יותר, וכן כל מדרגה ומדרגה נגד המדרגה שלמעלה ממנה נקראת המדרגה שלמטה "צאתך" נגד המדרגה שלמעלה, שהיא נקראת "אהליך", ואפלו מי שעובד השם יתברך בדבקות, עם כל זה נגד המדרגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפלו דבקות בחינת צאתך, וזהו: כי תצא, הינו בחינת משאומתן כנ"ל. וזהו: למלחמה על איביך - כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל. וזהו: ונתנו ה' אלהיך בידיך - זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, כי על-ידי אמונה מעלין הניצוצות כנ"ל. וזהו: ושבת שבינו - זה בחינות התורה, כמו שכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבת שבי, כנ"ל:

רפא אפלו

אדם פשוט, אם ישב עצמו על הספר ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות, הינו שעל-ידי הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף בבחינת אותיות בולטות ומצטרפות שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יפא ע"ג), ואזי יראה נפלאות צרופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל-המחבר לא בן לנה כלל, וזה אפשר אפלו אדם פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה, רק אפלו אדם פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל, אם ישב עצמו ויסתכל על אותיות התורה כנ"ל, אך שלא יעמיד הדבר לנסיגה, כי יכול להיות שאז דוקא לא יראה כלל, אך אף-על-פי-כן יכול להשיג לזה אפלו אדם פשוט כנ"ל:

[שמיני עצרת תקס"ח, אחר סוכות בבניעתו לכבוד ובשעה שלוו אותו מקראסנע]

רפב דע

כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל-ידי-זה שמוצא בו מעט טוב ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה. וזה בחינת (תהלים לו): ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו. הינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף-על-פי-כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב, ששם אינו רשע. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב, שיש בו עדין, ששם אינו רשע, כי אף-על-פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה על-ידי-זה. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - על-ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על-ידי-זה: והתבוננת על מקומו ואיננו - הינו בשתבוננן וסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על-ידי שמוצאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודנין אותו לכף זכות, על-ידי-זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות, וזהו: והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל, והבין: וכן צריך האדם למצא גם בעצמו. כי זה ידוע, שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים), ואפלו בשמחתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורואה הבעל-דבר להפילו על-ידי-זה בעצבות ומרה-

שחורה, חס ושלום, אף-על-פי-כן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמחתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם-כן מלא פגעים ואין בו מתם, הינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה שזכה לעשות הוא גם-כן מלא פגעים ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עם כל זה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, כי על-כל-פנים איך שהוא, על-כל-פנים היה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב כדי להחיות את עצמו ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועל-ידי-זה שמתחפש ומוצא בעצמו עדין מעט טוב, על-ידי-זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות, ויוכל לשוב בתשובה, בבחינת: ועוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו, כנ"ל. הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות, אפלו את הרשעים, ולמצא בהם איזה נקדות טובות, ועל-ידי-זה מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחינת: ועוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמובן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדין, כדי לחזק את עצמו שלא יפל לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא, יתה את עצמו וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו-כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם-כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם-כן איזה נקדה טובה, וכן יחפש וילקט עוד הנקדות טובות, ועל-ידי-זה נעשין נגונים, כמבאר במקום אחר (כמבאר יהי מקין בס"י נה), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח, עין שם. ונהפ'ל, כי נגינה דקדשה היא גבוה מאד מאד, כידוע, ועקר הנגון נעשה על-ידי ברור הטוב מן הרע, שעל-ידי שמכריזין ומלקטין הנקדות טובות מתוך הרע, על-ידי זה נעשים נגונים וזמירות, עין שם היטב. ועל-כן על-ידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחיה את עצמו במה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקדות טובות ומלקט ומכרר אלו הנקדות טובות מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, על-ידי-זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה'. כי זה ידוע, שבשהאדם נופל בדעתו מחמת נשמיותו ומעשיו הרעים, שרואה שהוא רחוק מאד מאד מן הקדשה באמת, אזי על-פי רב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה, ואינו יכול לפתח פיו כלל, מחמת גדל העצבות והמרה-שחורה והכבדות שנופל עליו, על-ידי שרואה גדל עצם רחוקו מהשם יתברך. אבל כשהוא מחיה את עצמו על-פי העצה הנ"ל, דהינו שאף-על-פי שיודע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחטאים הרבה מאד, והוא רחוק מאד מאד מהשם יתברך, אף-על-פי-כן הוא מחפש ומבקש ומוצא בעצמו עדין איזה נקדות טובות כנ"ל, ומחיה ומשמח את עצמו בזה, כי בודאי ראוי להאדם להגדיל שמחתו מאד בכל נקדה ונקדה טובה מקדשת ישראל שמוצא בעצמו עדין, ואזי בשמחה ומשמח את עצמו על-ידי-זה כנ"ל, אזי הוא יכול

להתפלל ולזמר ולהודות לה: וזה בחינת (תהלים קמ"ו): אזמרה לאלקי בעודי:

בעודי דיקא, הינו על-ידי בחינת העוד שלי, שאני מוצא בעצמי בחינת: עוד מעט ואין רשע כנ"ל, על-ידי אותה הנקדה, על-ידי זה אוכל לזמר ולהודות לה כנ"ל. וזהו: אזמרה, אזמרה דיקא, הינו זמירות ונגונים שנגעשין על-ידי שפלקט הנקדות טובות כנ"ל:

[וזהוהיר רבנו, זכרוננו לברכה, מאד לילך עם התורה הזאת, כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להשם יתברך, ולכל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום. כי רב בני-אדם שרחוקים מהשם יתברך, עקר רחוקם הוא מחמת מרה-שחורה ועצבות, מחמת שנופלים בדעתם מחמת שרואים בעצמם גדל קלוקלם שקלקלו מעשיהם, כל אחד כפי מה שיודע בעצמו את נגעי לבבו ומכאוביו, ומחמת זה הם נופלים בדעתם, ורפן מיאשים עצמן לגמרי, ועל-ידי זה אינם מתפללים בכונה כלל, ואינם עושים אפלו מה שהיו יכולים לעשות עדיו. על-כן צריך האדם להשכיל מאד על דבר זה, כי כל הנפילות שבדעתו, אף-על-פי שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עם כל זה הנפילה שבדעתו והעצבות והמרה-שחורה שנופל עליו על-ידי זה, הכל הוא רק מעשי בעל-דבר, שמתחיל דעתו כדי להפילו לגמרי, חס ושלום. על-כן צריכין להתחזק מאד לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקדות טובות וכו' כנ"ל. ועל-ידי זה יחיה וישמח את עצמו, ויצפה לישועה עדיו, ויוכל להתפלל ולזמר ולהודות לה, בבחינת: אזמרה לאלקי בעודי כנ"ל, ועל-ידי זה יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל]:

ודע, שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהינו ללקט הנקדות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפלו בהפושעי ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, כי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח-צבור, וצריך שיהיה נשלח מכל הצבור, דהינו שצריך שיקבץ כל נקדה טובה שנמצא בכל אחד מהמתפללין, וכל הנקדות טובות יהיו נכללין בו, והוא יעמד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליח-צבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוהה כזו, שעל-ידי זה יהיו כל הנקדות תאבים אליו, ויהיו נכללין בו. ומי שיכול לעשות נגונים הנ"ל, דהינו שיכול לדון את כל אדם לכף זכות, אפלו את הקלים והרשעים, כי

משתדל לחפש ולבקש למצא בכלם נקדות טובות כנ"ל, שעל-ידי זה נעשין נגונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדרגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושליח-צבור, דהינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחינה זו, הצריכה להשליח-צבור ההגון באמת, שצריך שיהיה בו בחינה, שיהיו כל הנקדות טובות תאבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקדות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפלו בפושעי ישראל, כנ"ל:

ודע, שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינת משה, שהוא רעיא מהימנא, וזה הרועה הוא עושה משכן. ודע, שתינוקות-של-בית-רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו הטא מזה המשכן, ועל-כן התינוק בשמתחיל לקרות ולהכנס בתורה, הוא מתחיל מן ויקרא אל משה (מ"ד י"ז פ"ו), שהוא אף ועירא, כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשכן, שאז קרא השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשכן, ועל-כן משם מתחילין התינוקות, כי משם מקבלין הכל פיהם כנ"ל, ומשם מתחילין לקרות ולהכנס לתוך התורה:

ודע, שכל הצדיקים שבדור, כל אחד ואחד הוא בחינת רועה, כי בכל אחד ואחד יש בו בחינת משה, וכל אחד ואחד לפי בחינתו הוא עושה בחינת משכן, שמשם מקבלין התינוקות הכל פיהם כנ"ל, וכל אחד לפי בחינתו, לפי בחינת המשכן שהוא עושה, כמובן יש לו תינוקות שהם מקבלין משם. נמצא, שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור סך תינוקות שהם מקבלין הכל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ל"ג), שתינוקות נתפסין על עון הדור, שנאמר: ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים שמתמשכנין על הרועים, וזהו: על משכנות הרועים, שהם מקבלין הכל פיהם מבחינת המשכנות של הרועים, דהינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משכן כנ"ל: אף לידע כל זאת, דהינו לדעת כל צדיק וצדיק איזה הם התינוקות השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבוא מהם עד הסוף – דע, מי שיוכל לעשות נגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה. וזהו סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במשנה (שבת י"א): באמת אמרו, החזן רואה היכן התינוקות קוראים. החזן, דהינו מי שיכול לעשות הנגונים הנ"ל, שהוא יכול להיות חזן ושליח-צבור להתפלל לפני העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע היכן התינוקות קורין, הינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הכל פיהם, שעל-ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל:

תם ונשלם ספר ראשון. תהלה לאל אחרון וראשון:

ואלה מוסר על הראשונים. לקוטים חדשים שלקמתי מהחברים. מפיהם ומפי כתבם שלא הובאו בראשונים:

רפד שמייתי

בשמו, שהוכיח את אחד שאמר לו, שאין לו פנאי ללמד מחמת שעוסק במשאומתן, אמר שאף-על-פי-כן ראוי לו לחטף איזה זמן לעסק בתורה בכל יום. ואמר, שזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לא), ששואלין את האדם: קבעת עתים לתורה. קבע הוא לשון גזלה, כמו שכתוב (משלי כב): וקבע את קבעייהם נפש. היינו ששואלין את האדם, אם גזל מן הזמן שהוא טרוד בעסקיו, אם גזלת מהן עתים לתורה, כי צריך האדם לחטף ולגזל עתים לתורה מתוך הפרדא והעסק:

[תקס"ג, גלה אז ענין המשכון ותנוקות]

רפה טעמה

כי טוב סתרה: (משלי לא)

הינו תכף בשמועמין טעם התורה של הצדיק האמת, שוב לא יכבה בלילה גרה, הינו אף-על-פי שאחר-כך ימנע ולא יתקרב אליו ויהיה רחוק ממנו (שזהו בחינת לילה וחשך), אף-על-פי-כן לעולם יאיר לו אור התורה, שטעם קצת ממנה בהיותו אצלו. וזהו: טעמה כי טוב סתרה - תכף בשמועמין כי טוב סתרה, שהוא התורה של הצדיק, שהתורה שלו, הינו התורה שלו, טעמה טוב, אזי שוב לעולם לא יכבה בלילה גרה, כי תמיד תאיר לו אור התורה שטעם אצלו, אפלו בלילה, הינו בעת ההתרחקות, שהיא בחינת לילה, כי לא יכבה בלילה גרה לעולם ועד:

(שמעתי משמו מכבר מה שאמר על פרשת שפטים ושטרים, ונשבת הרב, וזהו היוצא משם, מה שאנו זוכרים עדן):

רפו כי

יש גן-עדן, והם שני בחינות: גן עדן, והם בחינת חכמה עלאה וחקמה תתאה, כי עקר תענוג גן-עדן הוא השגת חכמת אלקות, הינו חכמה עלאה וחקמה תתאה, שהם בחינת גן-עדן כנ"ל. אך לזכות לזה אי אפשר בלאם על-ידי השערים, כי יש שערים, הינו בחינת שערי גן-עדן, שעל-ידי-זה זוכין לכנס לגן-עדן, והינו להשגת חכמה עלאה וחקמה תתאה, אך אלו

(שמעתי בשמו איזה דברים יקרים מתורה נפלאה, אך כפי הנראה שחסר מהם הרבה, אך אף-על-פי-כן ארשם מה ששמעתי):

רפג דע

כי יש שני צדיקים שהם משרש אחד, ואף-על-פי-כן יש ביניהם מחלקת, זה מחמת שאחד משנה מדתו שבשרשו, וזה בחינת מחלקת שבין שאל ודוד, כי בתיב (תהלים כג): אך טוב וחסד ירדפוני. ואיתא בזהר הקדוש (תרומה קסח): הינו טוב הינו חסד, אלא טוב - טובה כליל בנבזה. חסד - דאתפשט לבר. וזה בחינת שני צדיקים, ששניהם משרש אחד, רק שזהו בחינת טוב, שטובה כליל בנבזה, דהינו שאינו מגלה תורתו לאחרים, והשני הוא בחינת חסד, דאתפשט לבר, שמגלה תורתו לאחרים, שזהו בחינת חסד, בחינת: ותורת חסד על לשונה (ע' סוכה כס"ג), ועל-ידי- זה יש ביניהם מחלקת. וזה בחינת המחלקת שהיה בין שאל ודוד, ששניהם היו צדיקים גדולים, ואף-על-פי-כן היה ביניהם מחלקת, הינו מחמת בחינות הנ"ל, כי זה היה בחינת טוב, וזה היה בחינת חסד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין טז): דוד דגלי מסכתא בתיב בה: יראיך יראוני וישמחו. שאל דלא גלי מסכתא בתיב בה: אל כל אשר יפנה ירשיע. הינו כנ"ל, כי שאל דלא גלי מסכתא, זהו בחינת טוב, דטובה גניו בנבזה, אבל דוד דגלי מסכתא, שהיה מלמד תורתו לרבים, זהו בחינת חסד, דאתפשט לבר, בחינת: ותורת חסד על לשונה. ומחמת זה היה ביניהם מחלקת, כי המחלקת הוא בחינת רעמים, כמוכא במקום אחר (כס"ו טז), ואיתא שהרעמים נעשין על-ידי שיוצאין אדים חמים כמו אש, והעננים שואבין אותן האדים חמים, ומחמת ששואבין אותם האדים הרבה, עד שאין יכולים להחזיקם בתוכם, על-ידי-זה נבקע הענן, ומזה נעשין רעמים. וזה בחינת מחלקת הנ"ל, כי מחמת שהתורה שהיא בחינת אש, כמו שכתוב (ירמיה כג): הלוא כה דברי באש וכו' - היא עצורה בלבו באש בוערת, מחמת שאינו מגלה אותה, על-ידי-זה בוקעת ויוצאת בבחינת רעמים, שהוא בחינת מחלקת כנ"ל. וזה בחינת (ע"י יט): שיחתן של תלמידי-חכמים צריכין למוד, הינו כל השיחות של התלמידי-חכמים, שמשיתין וחולקין זה על זה, לזה צריכין למוד, כי עקר המחלקת הוא מחמת חסרון הלמוד, מחמת שאין מלמד תורתו לאחרים, וטובה גניו בנבזה כנ"ל. נמצא, שהמחלקת של צדיקים, הוא נמשך מהתורה כנ"ל. אבל יש מחלקת של הרשעים, שאינו נמשך מהתורה כלל, וזהו שהיה קובל דוד לפני השם יתברך (תהלים קיט): כרו לי ידים שיחות אשר לא בתורתך, שהם משיחין וחולקין עלי שלא על-פי התורה כלל. וזה שבקש דוד (שם כג): אך טוב וחסד ירדפוני, שבכל עת שיהיה עלי רדיפות ומחלקת, שיהיה המחלקת רק משם, מבחינת טוב וחסד, כנ"ל:

"שֶׁבֶט" ראש־תבות ט' בעו ב' ארץ ש' עריה (הינו השערים שנטבעו בארץ), וזהו: שפטים ושטרים תתן לה וכו'. כי השופטים ושטרים, שהם בחינת המנהיגים והמושלים בארץ. וזהו שופטים דיקא, כי העקר על־ידי משפטי התורה, בחינת פוסקים, בחינת: מלך במשפט יעמיד ארץ, על־ידי־זה נתגלין השערים שנטבעו בארץ. וזהו: תתן לה ככל שעריך לשבטיה, כי השופטים ושטרים מקימים השערים שנטבעו בארץ. וזהו: ככל שעריך לשבטיה, כי הם מקימין ומגלין השערים שנתעלמו, בחינת ט' בעו ב' ארץ ש' עריה. הם מקימין אותם על־ידי המשפט שלהם, דהינו למוד פוסקים, בחינת: מלך במשפט יעמיד ארץ, כנ"ל:

השערים גנוזים וטמונים בארץ, בחינת (איכה ב): טבעו בארץ שעריה. וצריכים לזה בעל הבית על הארץ, שיהיה מושל בארץ, שיוכל להוציא ולהקים ולהעמיד השערים שנטבעו בארץ: ודע, שעל־ידי למוד פוסקים זוכין להיות מלך ומושל בארץ, ואז יבולין להעמיד ולהקים השערים שטבעו בארץ. וזה בחינת (משלי כט): מלך במשפט יעמיד ארץ. במשפט דיקא, הינו על־ידי משפט, שהוא משפטי ודיני התורה, דהינו למוד פוסקים, שמבירים משפטי ודיני התורה, על־ידי־זה נעשה מלך ומושל ועל־ידי־זה יוכל להעמיד ארץ, ואז מעמיד ומקים ומגלה השערים שטבעו בארץ, שעל־ידי־זה זוכין לגן־עדן כנ"ל: וזהו: שפטים ושטרים תתן לה ככל שעריך וכו' לשבטיה (דברים טו).

ברוך הנותן ליעקב ב"ח ולאיז אונים, אשר עד פה עזרנו ברחמי העצומים להתחיל ולגמר דבריו הראשונים, אשר הובאו בפרק הנורא הזה ספר לקוטי מוהר"ן. אפרסמונא דכ"א תליסר נהרין, צפנת פענח כל צפונות בו מתגלין ומתבארין, כשבילי דנהרדעא בן כל שבילי החכמה האמתית ויראת־שמים ועצות דקדשה לה נהירין, הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו דמגלין לה דמטמרין, כל דבריו כגחלי אש זקוקין דגור ובעורין. קומו וכרכו את ה' אלקיכם מן העולם ועד העולם דגלי לן נהורין. עזרת אבותינו הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם לדרי דרין, כען נחוי קדה ונצלי קדם רחמנא, דיחוי פסעדנא, להתחיל ולגמר ספר לקוטי מוהר"ן תנינא. אנא ה' הושיעה נא. באשר זכינו לסדר אותם בן נזכה לעשותם עדי נשוב לציון ברננה, ובמהרה בימינו יקים תבואי תשורי מראש אמנה. אמן, בן יהי רצון:

חזק חזק ונתחזק